

IOSEPHI BINGHAMI,
ANGLI,

ORIGINES
SIVE
ANTIQVITATES ECCLESIASTICAE.

EX LINGVA ANGLICANA IN LATINAM
VERTIT
IO. HENRICVS GRISCHOVIVS,
HALBERSTADIENSIS.

ACCEDIT PRAEFATIO
IO. FRANC. BVDDEI,
THEOL. D. ET P. P. O.

HALAE,
SVMTIBVS ORPHANOTROPHEI
M DCC XXIIII.

ITa tandem multorum satisfieri coepit votis, qui, vt BINGHAMI *origines ecclesiasticae* alia, quam anglicana lingua, legi possent, vehementer optarunt. Ex quo enim per varias eruditorum ephemerides innotuit, quanto studio, quanta industria auctor doctissimus in hocce argumento versatus sit, quam exactam & exquisitam eorum omnium, quae, vt solide illud pertractaretur, requirebantur, secum adtulerit notitiam; non poterant non ingenti cupiditate ad illud legendum inflammari, quotquot antiquitatibus, historiaeque ecclesiasticae, iustum statuere pretium didicerunt. Hi ergo iam inuenient, quo suam abunde expleant sitim, dum prima operis huius pars, in latinum translata sermonem, omnium se oculis offert, atque deprehendent, nihil tam praeclare de eo dictum esse, aut dici posse, vt non multis modis illud superet.

Ecclesiasticae antiquitatis qui contemnunt, aut in minimis ponunt cognitionem, se ignaros eorum, quae theologiae, immo & iurisprudentiae vel maxime inseruiunt, demonstrant. Iucundum non tantum est, eorum quae hinc inde adhuc in nostris ecclesiis conspiciuntur, cognitam perspectamque habere originem, sed vtile etiam, immo necessarium, vt nostrae veterisque ecclesiae comparatione instituta, inde discamus, quousque conueniant inter se, aut a se inuicem

cem dissentiant. Non is equidem sum, qui veterem ecclesiam omnis plane naeui expertem fuisse existimem, aut nostrae hanc esse conditionem, vt, ad ritus & ceremonias quod attinet, cum veteri conspirare prorsus in omnibus aut possit, aut debeat; nec tamen iis profecto suffragari possum, qui veterum christianorum instituta deprimunt nimis & extenuant, eorumdemque vestigia quaeuis remota atque omnino deleta cupiunt. Multa apud eos occurrunt, quae & pietatem singularem, & feruorem zelumque ardentem pro gloria Dei, & indefessum studium, vitae sanctitatem castitatemque cum doctrinae puritate coniungendi, demonstrant; quae quo magis hodie nonnullis effrenae viuendi, cunctaque pro lubitu agendi libertati fauentibus, eumque in finem veterum christianorum dicta, facta, consuetudines, ritus, aut irridentibus, aut sinistra interpretatione deprauantibus, displicent, eo maiorem promerentur laudem; qui ea contra recte explicata, et luce maiori collustrata omnium oculis exponunt, vt quo iure aliquid aut laudetur aut vituperetur, rursusque aut ceu spurium reiiciatur, aut ceu genuinum retineatur, quilibet, animum ad haec aduertens, diiudicare queat. Latissime quidem haec omnia patent, & tum in ecclesiae regimine recte instituendo et administrando, tum et illorum, qui se christianos profitentur, vita moribusque diiudicandis, vsum suum demonstrant; accedit tamen, quod ipsa quoque ecclesiae euangelicae doctrina haud leue in antiquitate ecclesiastica praesidium inueniat. Non vtique eodem magnopere indigemus, cum Romanensibus ex sola scriptura sacra ita obviam ire queamus, vt victas dare manus cogantur, prouocandoque ad ecclesiae auctoritatem, id demum efficiant, vt omnes intelligant, apud verum legitimumque iudicem se caussa cecidisse. Cum vero illud insuper, quo vnice adhuc se tuentur, munimentum, veteris ecclesiae auctoritatem, illis itidem eripimus, nobisque vindicamus; nostra eo certior non minus, quam clarior et euidentior redditur victoria. Errant-

rantque magnopere, si nos hocce pugnae genus detrectare sibi persuadeant; ad quod eo lubentius potius descendimus, quo certiores sumus, potiorem saltem melioremque veteris ecclesiae partem a nostris stare partibus. Quae omnia vt aliunde constant, ita in hisce ipsis *originibus ecclesiasticis* ita subinde confirmantur, vt quod cordatis et ingenuis harum rerum existimatoribus dubium mouere queat, supersit nihil.

Non desunt, fateor, qui in antiquitatibus ecclesiasticis illustrandis operam suam studiumque collocarunt. Ingens cumprimis illorum est numerus, qui partes quasdam singulatim sibi sumpserunt explicandas; quorum praecipuas selectioresque commentationes, in *thesauro*, quem vna cum viro clarissimo, IOAN. GEORGIO WALCHIO, molior, *ecclesiastico*, iunctim aliquando per Numinis propitium fauorem, exhibere est animus. Sed paucis admodum tantam librorum multitudinem legere, paucioribus sibi comparare, paucissimis eadem recte vti, datum est. Sunt porro, qui vnico velut fasce cuncta complecti, aut integrum quoddam apteque cohaerens antiquitatum ecclesiasticarum corpus proferre in lucem conati sunt, VT IOAN. BAPTISTA CASALIVS, GVIL. CAVEVS, GOTHOFREDVS ARNOLDVS, et alii quidam, certe non adeo multi. At, si dicendum quod res est, nemo illorum ita cuncta persecutus est, vt non semper extiterint, qui plenius aliquod, et exquisitiori studio elaboratum ecclesiasticarum antiquitatum systema desiderarent. Quae quidem gloria BINGHAMO nostro reseruata videtur, qui, si ad supremum fastigium non peruenit, quod nemini mortalium temere dabitur, omnium tamen, qui ante eum huncce campum ingressi sunt, industriam superauit, et longissime post se reliquit. Conspirant in hocce opere cuncta, quae pretium eius augere possunt: tractatio plena, in qua nec desint necessaria, nec superflua taedium creent, ordo concinnus, probationes solidae, et ex ipsis fontibus, vbique diligenter indicatis, haustae, perspicuitas summa, omni proscripta obscuritate.

Nec offendet, puto, quemquam, quod auctor doctissimus sententias, auctoritatis episcopalis seu hierarchiae in Anglia defensoribus proprias, defendat. Hisce enim partibus cum ipsemet addictus sit, nemo ei hoc vitio vertere poterit. Quod si etiam, qui cum hisce faciunt, in veteris ecclesiae institutis ad sua placita flectendis nimii sunt, in idem tamen haud raro incurrunt vitium, qui illis, saepe sine praegnanti ratione, sese opponunt. Praeterea cum vtraque pars in veteris ecclesiae disciplina et institutis caussae suae praesidium quaerat, illud ex hisce certaminibus extitit commodum, vt scriptis subinde egregiis noua lux antiquitatibus ecclesiasticis adfunderetur, certe maiori studio ac industria in iis eruendis ac inuestigandis viri quidam eruditi versarentur, quam forte ceteroquin factum fuisset. Certe inter eos, qui pro episcoporum auctoritate et veteri disciplina retinenda militarunt, viros fuisse exquisita rerum veteris ecclesiae notitia imbutos, IO. PEARSONII, HENRICI HAMMONDI, HENRICI DODWELLI, aliorumque, quorum nomina orbis eruditus veneratur, exempla testantur. BINGHAMO vero nostro hoc prae reliquis proprium est, quod magna animi moderatione, iudicioque singulari, in hisce omnibus versetur, adeo vt, si in quibusdam emendatione quadam opus habet, longe plurima contra sint, ex quibus insignem lector capere queat vtilitatem.

Vt exemplis quibusdam, quae diximus comprobemus, quando auctor *lib. I. cap. V.* de *distinctione inter laicos et clericos* verba facit, antiquitatem simul huius distinctionis euincere adnititur. Eum in finem primum producit testimonium CLEMENTIS Alexandrini; tum vero vlterius progreditur, et, ab ecclesia iudaica originem suam ducere, adserit, idque hocce CLEMENTIS Romani testimonio confirmat: *τῷ ἀρχιερεῖ ἰδίαι λειτουργίαι δεδομέναι εἰσί· καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδιος ὁ τόπος προστέτακται καὶ λευίταις ἴδιαι διακονίαι ἐπίκεινται· ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασιν δέδεται. Summo sacerdoti sua munera tributa sunt, sacerdo-*

cerdotibus locus proprius adsignatus est, & Leuitis sua ministeria incumbunt. Laicus praeceptis laicis constringitur, ep. I. ad Corinth. n. XL. Quemadmodum vero in eo, quod a Iudaeis, apud quos sacri ordinis viri specialiori quodam sensu *sors Dei* dicebantur, distinctionis huius deriuanda sit origo, me aliosque facile secum consentientes habet; ita non aeque omnes inter se conueniunt, quando, et qua ratione eadem ad christianos sit translata. Enimuero, si testimonio CLEMENTIS Alexandrini locus concedatur; circa finem saeculi secundi eam in vsu fuisse, inde colligetur, quod et TERTVLLIANI auctoritate, si opus esset, confirmari posset. Ex CLEMENTIS autem Romani verbis id quidem conficitur, in ecclesia iudaica hocce inter clericos et laicos discrimen obtinuisse, quod et positum est extra controuersiam; apud christianos id iam ea aetate in vsu fuisse, nec CLEMENS dicit, nec ideo hocce comprobari potest effato. Scopus enim eius, atque totus sermonis nexus, ostendunt, eum ecclesiae iudaicae exemplo tantum ostendere voluisse, ordinem certum in ecclesia quoque christiana obseruandum esse. Quod si itaque probari nequit, tempore CLEMENTIS Romani hancce distinctionem, atque adpellationem in vsu fuisse; multo minus adseri poterit, eam ab ipsis apostolis originem ducere, quod praeeunte CAESARE BARONIO, contendit PETRVS DE MARCK, in *dissertatione de discrimine clericorum & laicorum*; refutante et reiiciente hanc sententiam beato CHRISTIANO KORTHOLTO nostro, in *disquisitionibus anti-Baronianis, disquisit. V. §. IV. p. 151.* Atque haec cum ita se habeant, valde dubito, an doctissimus BINGHAMVS noster distinctionis huius veritatem, contra RIGALTIVM, SALMASIVM, SELDENVM, satis in tuto, quod pollicetur, collocauerit. Enimuero, discrimen aliquod inter eos, qui docentium munere, aut aliis ecclesiae ministeriis fungebantur, et reliquos qui nullum sibi impositum habebant officium, fuisse, ipsa ratio docet, indeque clarissime euincitur, quod seruator certas in ecclesia functiones con-

constituerit, docente apostolo *Eph. IV, 11.* Quare si quis *clericorum* et *laicorum* vocibus, nihil aliud, quam quod inter docentes et auditores, aut eos qui certis muneribus funguntur, vel iis non funguntur, intercedit, denotare vellet; tum quidem ipsum hocce haud dubie a diuina institutione deriuandum esset discrimen, parumque referret, quando demum voces istae ad illud significandum adhiberi coepissent. Cum vero, vt antea obseruauimus, et auctor eruditissimus fatetur, ex ecclesia iudaica voces istae deriuatae sint, et altera quidem, seu vox *clericus* singularem quamdam ἐξοχὴν, ministris ecclesiae in nouo testamento non debitam, et cum quodam illorum, qui laici dicuntur, contemptu coniunctam, indicare videatur, aliter censendum esse, res ipsa ostendit. Non equidem puto, id sibi voluisse, qui primum hisce vocibus in ecclesia vsi sunt; fierique potuit, vt innocenti hoc facerent consilio, nec sacri ordinis viris aliam, quam quae iure illis tribuitur, vindicare vellent dignitatem; occasionem tamen hinc enatam, non diffiteor, qua sequiori aetate nonnulli ad imperium aliquod in reliquos, sacri ordinis viris vindicandum, abusi sunt. Horum enim ambitioni, cum sub Romanorum pontificum tyrannide, nec modus, nec finis poneretur, peropportunum illis hocce accidebat discrimen, quo clerici, vti vocabantur, velut supra humanam sortem euecti, laicos, ceu infra eandem positos, contemnebant, et alto despiciebant supercilio. Et hactenus quidem distinctionem hancce inter caussas, quae imperio potestatique papali incrementum dederunt, me non inuito referre licebit. Nec tamen hoc obstabit, quo minus in sano sobrioque sensu in ecclesiis protestantium retineatur; vt ea nihil aliud, quam, quod ex ipso docentium munere oritur, discrimen innuatur. Voces istas si quis ferre nolit, per me quidem non stabit, quo minus abrogentur, modo res ipsa, secundum diuinam institutionem salua maneat. Nec enim super iis magnopere cum quoquam contendendum existimo.

Dum

Dum auctor noster in eo eſt, vt diſcrimen inter clericos et laicos ediſſerat, ad celeberrimum illud Petri apoſtoli effatum deuoluitur, quo presbyteros adhortatur, ne dominentur cleris, *μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων*· obſeruatque poſt alios, verba haecce tam bona eccleſiae, quam ipſum populum ſignificare poſſe. Recte itaque ab illis epiſcopalis auctoritatis defenſoribus diſcedit, qui *τῶν κλήρων* nomine ordines ſacros inferiores denotari putant, vt adeo ſuprema epiſcoporum poteſtas hic vel maxime ſtabiliatur. Quod tamen quam abſonum ſit, vel inde intelligitur, quod apoſtolus ſtatim addit: *ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου, ſed qui exempla ſitis gregi.* Per *τοὺς κλήρους* eosdem intelligi, quos *τοῦ ποιμνίου* ſeu *gregis* nomine deſignat, oppoſitionis ratio docet. At per *gregem* non clericos inferioris ordinis, ſed omnes generatim, qui eccleſiam conſtituebant, ſignificari, vel inde manifeſtum eſt, quod hisce non minus, quam illis, vitae ſanctitate ac integritate exemplum praeire epiſcopus debeat, ad quod ſeſe componant. Atque conſentit hac in re nobiſcum eruditiſſimus auctor noſter, *τῶν κλήρων* nomine ipſum hic venire populum, ſed addit: *Nihil tamen dicunt amplius* (qui populum intelligunt) *quam quod de populo Iſraelitico legimus, qui vocabatur Dei κλῆρος et λαὸς ἔγκληρος Dei haereditas et populus poſſeſſionis, Deut. IX, 29. IV, 20. Sicut et Iudaei et Chriſtiani erant in oppoſitione gentilium; hoc non obſtante Deus peculiarem in populo ſuo habebat κλῆρον, qui ipſius ſors erant et haereditas, et hoc nomine diſtincti a laicis, hoc eſt, reliqua multitudine.* At vero licet diſtinctionis huius origo a Iudaeis peti queat, non eodem tamen modo ſenſuque eam apud chriſtianos locum inuenire antea monuimus. Atque hinc reliqua, quae clarisſimus auctor dicit, facili negotio diiudicari poſſunt.

Accedimus ad id, quod caput cauſſae eſt, et de quo vel maxime inter epiſcopalis poteſtatis propugnatores, et eos qui eidem aduerſantur, diſceptari ſolet, originem epiſcoporum, et eorumdem a presbyteris diſtinctionem; de qua auctor *lib. II. cap. I.* verba facit: *Talem,* inquit, *diſtinctionem in eccleſia ſemper*

fuisse obseruatam, liquet ex plerorumque veterum scriptorum testimoniis, qui de episcopis, presbyteris, et diaconis, tamquam distinctis in ecclesia gradibus, et de duobus quidem posterioribus, vt primo subordinatis, loquuntur. Lubens fateor, statim post apostolorum tempora distinctionem hanc inter episcopos et presbyteros exortam esse, adeoque longe esse antiquissimam. Cum enim quibusdam in locis plures essent presbyteri, et vero inter hosce ordo aliquis obseruandus esset, non poterat non qui primus inter eos erat, ἐξοχὴν quamdam prae reliquis obtinere. Quae quidem ἐξοχὴ cum sola virtutis, integritatis, sanctitatisque praestantia niteretur, vt ab imperio et auctoritate potestateque magistratui propria quam longissime aberat, ita veneratio quaedam equidem, minime autem obsequium, vel etiam munerum aut praestationum diuersitas illi ex parte reliquorum presbyterorum respondebat. Praeterea cum illi, quibus ecclesiae salus curae cordique erat, perspicerent, hanc vnius presbyteri prae reliquis ἐξοχὴν ad concordiam conseruandam funestasque euitandas dissessiones valere plurimum, eam non adprobarunt solum, sed commendarunt vehementer, eosque, qui ei se opponerent, obiurgarunt. Nec erat, quod ea in re reprehendi poterat, si intra primos limites substitisset. Hos vero cum migrarent, quibus honoris commodorumque suorum potior cura erat, quam salutis ecclesiae; mirum non est, breui temporis spatio episcopalem auctoritatem tantum cepisse incrementum, vt non modo presbyteris multum se superiores esse, contenderent, sed praestationes quasdam functionesque ita sibi vindicarent, vt, presbyteris easdem obire, fas esse negarent diserte. Iam ad veterum testimonia quod attinet, eiusmodi distinctionem, quam proxima post apostolos aetate inter episcopos et presbyteros fuisse diximus, omnino confirmant, plura inde non elicias. *Testimonia Ignatii,* ita auctor eruditissimus pergit, *huc facientia tam firma sunt atque luculenta, vt nihil vnquam aduersus ea adferri potuerit, nisi quod non sint genuinae antiqui istius auctoris reliquiae;*

ad

ad quod vero a viris doctis toties responsum fuit, vt isti opinioni cum ratione nemo amplius inhaerere possit. Verissimum vtique est, IGNATII tam luculenta esse testimonia, vt iis refragari non liceat. Nec hodie quisquam harum rerum peritus temere inuenietur, qui epistolas istas pro spuriis minusque genuinis habeat. Nec tamen aliud quid inde condiscas, quam tempore IGNATII iam discrimen aliquod inter episcopos et presbyteros obtinuisse, eiusmodi videlicet, quale statim post apostolorum tempora, aut forte circa extremam illorum aetatem, exortum, antea docuimus. Atque hoc modo reliqua etiam, quae auctor adfert, testimonia recte sese habent.

Cum vero vlterius adserit, ordinem episcoporum ab apostolis institutum; praeter episcopalis potestatis in Anglia propugnatores, (de Romanensibus enim vt quidquam dicam, necesse non est) paucos forte secum consentientes habebit. Non tantum enim nullum huius rei in scriptura sacra extat vestigium, sed contra, eosdem plane et episcopos et presbyteros tempore apostolorum fuisse, innuitur. Certe presbyteros etiam episcopos dictos ex *Act. XX, 17.* et *28.* condiscimus. Iidem enim presbyteri, quos Epheso ad se arcessiuit Paulus, *v. 17.* diserte episcopi vocantur, *v. 28.* Sic et cum Paulus iussisset, vt Titus oppidatim constitueret presbyteros idoneos, qui essent inculpati, tamquam dispensatores rerum diuinarum, non luxu infames, aut contumaces, *Tit. I, 5. 6.* statim rationis loco subiicit, quod tales deceat esse episcopos. Qui pro episcopatus origine diuina pugnant, simul adserere solent, vnius vrbis vnicum tantum esse posse episcopum. At Ephesi plures fuisse episcopos itidem ex *Actor. XX, 17. 28.* patet. Nec est, quod excipias, non Ephesinae solum, sed aliarum simul Asiae vrbium episcopos intelligi. Eius enim rei nullum apud Lucam deprehendimus vestigium. Accedit, quod et ex *Philipp. I, 1.* recte colligatur, Philippis quoque plures fuisse episcopos, seu, quod perinde est, plures presbyteros, qui et episcopi dicti sint, et qui omnes fuerint aequales. Cum vero etiam *Actor.*

 XX, 17.

XX,17.28. de episcopis seu presbyteris dicatur, quod *attendere gregi* et *pascere ecclesiam Christi* debeant, vnum omnium fuisse officium, nec episcopos peculiare aliquod prae presbyteris habuisse, inde edocemur. Idque confirmat Petrus, quando presbyteros, inquit, *obsecro ego compresbyter* (συμπρεσβύτερος) *pascite gregem, qui in vobis est, 1. ep. V, 1.2.* Vbi cum se συμπρεσβύτερον adpellitet, et tamen episcopos adloquatur, nullum inter presbyteros et episcopos eum constituisse discrimen, manifestum est. Diserte quoque, quod episcoporum munus est, pascere gregem, presbyteris tribuit. Atque haec cum ex sacris litteris constent; testimonia scriptorum ecclesiasticorum, quae episcopatus originem ab apostolica deriuare institutione videntur, non multum nobis facessent negotii: quamquam, si paulo adcuratius considerentur, nec nostrae repugnent sententiae. *Iidem auctores*, inquit BINGHAMVS noster, *ceteris omnibus consentientibus declarant, non esse eum* (episcoporum ordinem) *ab hominibus inuentum, sed initio ab ipsis apostolis ex diuina ordinatione constitutum.* Episcoporum ordinem in se spectatum, non esse ab hominibus inuentum, sed ab apostolis, quin ipso Christo institutum, lubentes fatemur, idque nos ipsemet condocet apostolus *Eph. IV, 11.* Sed quaestio est de eiusmodi ordine episcoporum, qui a presbyterorum ordine non tantum distinctus, sed eodem etiam multum est superior, ita vt munera quaedam illi tribuantur, quibus presbyteris fungi non licet; quem si secundi tertiiue saeculi patres apostolicae constitutioni tribuerent, mirum equidem id non esset, cum iam eo tempore episcopi se supra presbyteros efferre inceperint, facileque contingere potuerit, vt eam quam animo conceperant episcopi notionem in ecclesia apostolica se inuenisse sibi persuaderent, nec tamen istud ex illorum quae proferuntur testimoniis colligas. Prouocat auctor ad illud TERTVLLIANI: *ordo episcoporum, ad originem recensus, in Ioannem stabit auctorem, adu. Marcionem lib. IV. cap. V.* Addit: *Quocum exacte congruit, quod Clemens Alexandrinus de eo* (Ioanne) *memoriae*

moriae prodidit, nimirum quod, quum ex insula Patmo Ephesum rediisset, ad finitimas quoque prouincias se contulerit, vt episcopos constitueret, et homines sibi a diuino spiritu indicatos in clerum quemdam seu sortem domini seponeret; in libro: *quis diues saluetur? p. 185.* Verum CLEMENTEM Alexandrinum in hisce verbis nihil aliud dicere video, quam, Ioannem, cum ex Patmo insula Ephesum rediisset, in prouinciis finitimis episcopos constituisse. Num tales, qui a presbyteris fuerunt distincti, iisque multum superiores? Id vero CLEMENS non dicit, nec ex verbis eius hoc colligere possum. Alibi equidem, scilicet *paedag. lib. III. cap. XII.* presbyterorum, episcoporum, et diaconorum ita mentionem facit, ac si iam tempore Ioannis ista ordinum distinctio in vsu fuerit; quemadmodum autem ibidem presbyteros ante episcopos ponit, ita si vel maxime aliquale discrimen Ioannis tempore inter episcopos et presbyteros existere coepisse largiamur, nondum tamen inde consequi, discrimen hoc apostolica niti constitutione, ex iis quae dicemus, constabit. TERTVLLIANVS nimirum Ioanni episcopalis ordinis originem tribuere videtur. Quo iure, nescio; nec satis perspicio, quid sibi velit, cum verba eius sint obscuriora. Certe et Paulum iam antea presbyteros, quos et episcopos dictos, iam docuimus, constituisse *actor. XIV, 23.* legimus, immo Tito, vt idem in Cretae insulae vrbibus faceret, mandasse, *Tit. I, 5.* Idem si et Ioannes fecit, nihil fecit, quod non et alii fecerunt apostoli, adeoque non video, cur ordinis episcopalis auctor dici debeat. Aliter si hoc intelligat TERTVLLIANVS, et de ordine episcoporum ab ordine presbyterorum distincto loquatur, primum quidem, an eius hic vnice standum sit auctoritate, merito quis dubitauerit. Quod si tamen quis concedat, quod supra etiam significauimus, forte circa finem aeui apostolici, viuente adhuc Ioanne, discrimen aliquod inter episcopos et presbyteros, vsu et consuetudine inualuisse, istudque institutum, vtpote ad ecclesiarum commodum comparatum, calculo suo adprobasse Ioannem, por-

roque contendat, hoc ſenſu TERTVLLIANVM epiſcopatus originem ad Ioannem retuliſſe; non magnopere repugnabimus, cum rurſus inde non ſequatur, epiſcopalem ordinem, eo ſenſu intellectum, ex apoſtolica conſtitutione originem ſuam accepiſſe. Dudum enim antea eiusmodi eccleſiae regimen, in quo nulla epiſcoporum præpresbyteris fuit ἐξοχή, obtinuit; quodve vſu et conſuetudine introductum calculo ſuo adprobauit Ioannes, id minime ipſemet apoſtolica auctoritate inſtituiſſe dici poteſt. Cum ea, quae auctor ſubiicit, et ex adlatis iſtis teſtimoniis concludit, ex dictis diiudicari queant, de IRENAEO tantum quaedam obſeruabimus. *Irenaeus*, inquit, *in eandem ſententiam mentem ſuam declarat, apoſtolorum tempore tam epiſcopos quam presbyteros fuiſſe in eccleſia. Conuentum enim in Mileto dicit, epiſcopis conſtitiſſe et presbyteris, qui ab Epheſo et a reliquis proximis ciuitatibus Aſiae eo coiiſſent, lib. III. cap. XIV.* Verum cum IRENAEVS ibi ad ea reſpiciat, quae Lucas *Actor. XX, 17. ſeqq.* refert, diſpiciendum, vtrum, quae dicit, cum narratione ſacri ſcriptoris conſentiant, an minus? Si conſentire dicas, admittas quoque neceſſe eſt, eum vocibus *epiſcopis* et *presbyteris*, *συνωνυμικῶς* vſum; cum Lucam eas ita vſurpaſſe longe ſit manifeſtiſſimum. Si non conſentiat, cui magis credendum, Lucae, an IRENAEO? Atque ſic quidem in eo quoque errat, quod epiſcopos et presbyteros non modo ab Epheſo, ſed a *reliquis proximis ciuitatibus* Miletum conuocatos dicit; quod apud Lucam non extat, quippe qui tantum presbyterorum, quos Epheſo Miletum arceſſiuerit Paulus, meminit. Comprobari autem hoc IRENAEI exemplo poteſt, quod antea obſeruauimus, veteris eccleſiae doctores haud raro, quam ipſimit animo conceperant epiſcoporum imaginem, horumque a presbyteris diſtinctionem, incaute admodum aeuo apoſtolico tribuiſſe, licet inde tam procul nondum remota eſſet, quam ſequenti factum eſt tempore. De IRENAEO haec equidem porro auctor doctiſſimus ſubiicit: *Fauens igitur huic hypotheſi, epiſcoporum ſucceſſionem eorumque originem vbique ab apoſtolis*

postolis deducit. Vt quando Hyginum nonum locum episcopatus per successionem ab apostolis habuisse dicit. Et alio loco, exhibens nobis accuratum catalogum duodecim episcoporum Romanorum, qui vsque ad ipsius aetatem successiue isti sedi praefuerunt, de Lino eorum omnium primo, dicit, eum ab ipsis apostolis, ecclesia primum fundata, episcopum esse ordinatum; et de eorum postremo Eleutherio, eum duodecimo loco episcopatum ab apostolis habuisse. Exhibet deinceps *§. IV. p. 60. seqq. indicem seu catalogum episcoporum primum ab apostolis ordinatorum.* Sed nec haecce nostram euertere aut labefactare possunt sententiam. Cum enim concedamus, immo lubentes profiteamur, a Paulo aliisque apostolis hinc inde presbyteros in ecclesiis a se plantatis constitutos fuisse; et vero, aut circa finem aeui apostolici, aut statim post illud, primo praecipuoque presbyterorum, vbi plures erant, nomen episcopi, quod omnibus antea commune fuit, *κατ' ἐξοχὴν* haeserit: nihil obstat, quo minus in quibusdam ecclesiis successio episcoporum ab vno quodam, ab ipsis apostolis constituto, repetatur. De ipsa primorum, qui Romae fuisse dicuntur, episcoporum successione multa adhuc disputari solent, quae huius loci non sunt.

Quae auctor noster doctissimus *libri secundi capite secundo* de *diuersis honorum titulis, quibus in primitiua ecclesia episcopi ornati fuerint*, differit, prorsus egregia sunt, rebusque obscurioribus lucem adfundunt. Cum docuisset, veterumque testimoniis comprobasset, omnes episcopos primum vocatos *apostolos*, deinde *apostolorum successores*; recte inde concludit, probatque, vnamquamque episcopi sedem, *apostolicae sedis* nomine venisse, fallique adeo magnopere, qui hancce adpellationem soli episcopo Romano vindicare adnitantur. Offendere quemquam posset, quod olim episcopi etiam *principes populi*, itemque *principes ecclesiae*, *ἄρχοντες ἐκκλησιῶν*, adpellati sint. Nec tamen puto, eos, qui istis nominibus vsi sunt, imperium aliquod aut potestatem ciuilem iis tribuere voluisse, quippe quam ab apostolorum, et qui in eorum locum

suc-

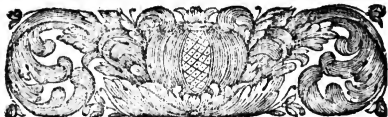
ſucceſſuri eſſent, munere longiſſime abeſſe, ipſe ſeruator voluit. Nimia epiſcoporum veneratio eiusmodi voces quibusdam extorſit, quae tamen vt ad alendam ac fouendam epiſcoporum ambitionem plurimum valebant, ita non negauerim, eas reliquis cauſſis acceſſiſſe, quae effecerunt, vt ex epiſcopis imperantes, rerumque domini, fierent. Quemlibet epiſcopum olim *papam*, ſiue *patrem* dictum, notum eſt. NICEPHORVS equidem fidenter adſerit, CYRILLVM Alexandrinum primum iſtius regionis epiſcopum fuiſſe, cui honor iſte obtigerit, vt *papa* ſalutaretur, et quidem ideo, quod CAELESTINI papae ſeu Romani pontificis in concilio Epheſino fuerit legatus. Scriptores vero arabici HOMAIDIVS et ABVBACRVS HABBASIDES, aliter ſentiunt, idque nominis patriarchae Alexandrino primum datum, et poſtea Romam delatum eſſe, contendunt; hoc ipſo ſignificantes, Romanos pontifices adpellationis huius priuilegium perperam ſibi ſolis vindicare. Sed auctor noſter luculenter demonſtrat, non vni alicui epiſcopo, aut patriarchae, hocce nomen olim fuiſſe tributum, quin potius communem omnium fuiſſe adpellationem; quippe qui *eccleſiae patres*, itemque *patres clericorum* dicti ſint; *papam* autem nihil aliud ſignificare, quam *patrem*. Immo TERTVLLIANVM in libro de *pudicitia cap. XIII.* de epiſcopo quodam, poenitentes recipiente, loquentem, eum *benedictum papam* adpellitare. Eiusdem generis eſt, quod itidem praeclare docet, non ſolis epiſcopis Romanis, ſed et aliis quandoque *patris patrum*, et *epiſcopi epiſcoporum* nomen datum. Vnde rurſus maximopere falluntur Romanenſes, quando, in eiusmodi adpellationibus ſingulare cauſſae ſuae ſe inueniſſe praeſidium, ſibi perſuadent. Immo et hoc addit auctor, atque luculenter euincit, omnes epiſcopos olim *vicarios Chriſti* nuncupatos eſſe: *Quae adpellatio*, inquit, *non minori eis iure competebat, quam illis, qui poſterioribus temporibus, eam ſibi ſolis vindicare auſi ſunt.* Quo ipſo iterum Romanenſibus argumen-

tum

tum eripitur, quo ad tuendam pontificis sui supremam potestatem vti, illis solemne est. Vltimo denique loco obseruat, episcopos etiam *angelos ecclesiae* dictos, et hinc verbis apostolis, *1. Cor. XI, 10.* de quibus acriter viri docti inter se disputant, lucem adfundit.

Atque haec eum in finem a nobis adlata sunt, vt praestantiam operis huius omnes inde intelligerent; et licet eruditissimus auctor aliquando ecclesiae suae placita sequatur, haec tamen non obstare, quo minus plurima inde ad omnes, qui illud legerint, redundare queant commoda. Id certum, positumque extra controuersiam, nullum in hoc genere extare scriptum, quo integra velut totius antiquitatis ecclesiasticae imago exhibeatur, quod cum hocce comparari, multo minus eidem praeferri queat. Hinc et nullus plane dubito, quin vir ille clarissimus, qui in latinum sermonem ex anglicano illud transtulit, omnibus, qui hasce litteras recte aestimare didicerunt, rem fecerit longe gratissimam. Eoque maiori laude dignus est, quo exquisitiorem adhibuit diligentiam, vt mentem sententiamque adcurate non minus, quam perspicue et eleganter, exprimeret. Immo ne quid deesset, quod librum huncce omnium vsibus aptum redderet, testimonia patrum ab auctore laudata ipsemet euoluit, et vt summa fide exhiberentur, omnem nauauit operam. Plura non addo, cum ipsa operis huius lectio, quid ex eo sperandum aut exspectandum sit, quemlibet omnium optime condocere queat. Scribebam Ienae die XI. Febr. MDCCXXIV.

IOAN. FRANCISCVS BVDDEVS,
Theol. D. et P. P. O.

PRAEFATIO INTERPRETIS

Quando ipse celeberrimus harum *Originum* siue *Antiquitatum Ecclesiasticarum*, quarum libri duo priores in latinum sermonem a me translati nunc in publicum prodeunt, auctor de tota instituti sui ratione lectorem, quantum satis est, monuit; Venerandus etiam Theologus Ienensis, D. D. IO. FRANC. BVDDEVS in praefatione sua in laudem & commendationem huius operis multa praeclare & vere dixit: non est, quod aliqua huiuscemodi monitionum accessio a me exspectetur. Pauca tamen habeo, quae ad hanc latinam editionem praecipue attinent, non omnino praetermittenda.

Primum quidem de libri versione beneuolo lectori adseuerandum duxi, me in ea adornanda id egisse fideliter, vt verbis auctoris mei non tantum alienum sensum ne darem, sed vt ea etiam perspicue & plane redderem. Quod an vbique satis feliciter & ex sententia a me praestitum sit, alii vtriusque linguae callentes iudicabunt. Qui si cubi me aberrasse deprehendent (neque enim, vt cum auctore loquar, mihi adeo Suffenus sum, vt hoc a me alienum putem): veniam mihi eo confidentius promitto, quod *Belgicae* versionis auctor, ipsa natione & lingua *Anglus* & idoneus alioquin popularis

laris ſui interpres, heic ibi erraſſe (*) mihi obſeruatus eſt. Taceo, quod ſemel atque iterum quædam omiſſa (**) eſſe, viderim. Latinitatis ſtudioſus quidem, ſed non ſuperſtitioſe tenax fui. Chriſtianis enim, quorum in ritus & conſuetudines commentatus eſt auctor noſter, nomina & res multæ peculiares atque propriæ ſunt, auctoribus, vt vocantur, claſſicis ignotæ, quæ idcirco horum vocabulis & phraſibus non ſemper perſpicue ſatis reddi poſſunt. Malui igitur non numquam minus latine quam minus ſignificanter loqui.

Deinde de teſtimoniis ab auctore allegatis non nihil dicere viſum eſt. Clariſſimus videlicet BINGHAMVS ad calcem cuiusque paginæ bene multa auctorum loca notauit, quibus relationes ſuas ſuperſtruxit. Ex his quidem nonnulla, præſertim ea, quæ ex patribus & auctoribus latinis citauit, lectoris conſpectui plene interdum, vt plurimum autem carptim deſcripta, exhibuit. Pleraque vero nominauit tantum, ab ipſo lectore euoluenda. Qua de re, vbi ad translationem iam adgreſſus eram, me quidam monuerunt, ſibi non vtile tantum ſed neceſſarium etiam videri, vt omnia teſtimonia integre exſcriberentur. Pauciſſimis enim datum eſſe, vt tot libros euoluerent, in eorumque allegatis locis probationes quærerent examinarentque, adeoque lectorem non poſſe non manere dubium, an ea, quæ auctor proponat, indicatis teſtimoniis ſatis ſint confirmata. Quæ quum ita omnino ſeſe habere perſuaſus eſſem, eorum conſilio me ob-

(*) vid. e. g. lib. II. c. XI. §. III. vbi verba: *For in Africk at the time of the Collation of Carthage &c.* ita contra ſenſum reddidit: *Want als in Africa het Bisdom van Carthago ſtond begeeven te worden.*

(**) vid. lib. II. c. III. §. V. vbi hæc: *which was always performed by a Synod of Bishops;* non vertit. Item lib. II. c. X. §. II omiſſa ſunt: *For Strangers, who were unknown to the People, were not reckoned qualify'd by the Canons.* lib. II. c. XV. §. I. deſunt haec: *And from this he had the name of Interceſſor and Interventor.* Lemmata paragraphorum ſæpiſſime (culpa, reor, typothetarum) abſunt.

ſequuturum recepi. Itaque ingreſſus ſum viam primo quidem intuitu facilem & planam, quam vero in progreſſu ſatis difficilem & ſalebroſam eſſe cognoui. Primum enim non multo poſt auctores quidam mihi deeſſe cœperunt. Inueni equidem in officina orphanotrophei noſtri libraria inſignem librorum etiam compactorum copiam, ab eo, qui huic officinæ diuino nutu inde a primis eius initiis præeſt, magna atque laudanda induſtria per multos annos collectam, ex qua plurimos eosque vtiliſſimos ac rariſſimos depromere mihi licuit. Non paucos tamen ad hunc laborem mihi omnino neceſſarios in ea deſiderari, animaduerti. Horum ergo nonnullos partim e publicis, quae heic aperiuntur, (inter quas ipſa dicti orphanotrophei, a memorata officina libraria ſeu bibliopolio diuerſa, referenda eſt,) partim priuatis bibliothecis, conquiſiui & accepi mutuo. Quosdam vero, cum primis *Anglicanos*, reperire nusquam potui. Deinde in euoluendis iſtis libris non exigua difficultas ſæpe mihi ſubnata fuit. Editiones, quas ad manus habui, ab iis, quibus vſus fuerat auctor, plerumque fuerunt diuerſæ, ideoque allegata loca iis, quas indicauit, paginis non inueni Præterea allegationes, (quod viri celeberrimi pace dixerim) non raro vagas atque erroneas deprehendi. *Vagas* quidem, dum librum aliquem longiorem (exempli gratia IVSTINI M. & ATHANASII *Apologias*, NAZIANZENI *Orationes*, CHRYSOSTOMI *Homilias*, HIERONYMI *Epiſtolas*, *Conciliorum Actiones* &c.) ſine vllo ſectionis & paginæ indicio citauit. *Erroneas* autem, dum eo loco, ad quem prouocauit, nihil eorum, quæ dixit, exſtare vidi. Hinc vel vnius vocabuli gratia longam ſæpenumero orationem, apologiam, epiſtolam aut aliud ſcripti genus legere atque iterum legere neceſſe habui. Quod ſi poſt aliquot horas continuas tandem inueni, quod quæſiui; editionis meæ librum, ſectionem, paginam & id genus indices alios adſcripſi, auctoris indicibus vel vna additis, vel, ſi aperte falſi fuerunt,

ſuerunt, omiſſis: ſin autem in inueſtigando operam & oleum, quod aiunt, perdidi; paucis verbis, vt plurimum vero appoſito hoc ſigno †, id ipſum indicaui (*).

In ipſis autem transſcribendis teſtimoniis ita verſatus ſum, vt, ſi illa e græcis patribus & auctoribus fuerunt petenda, ipſa illorum verba græca ponerem, latinamque eorum verſionem, in gratiam linguæ græcæ expertium, ſimul adderem: niſi hæc in ipſo auctoris ſermone iam exſtaret. Ille enim ſæpiſſime auctorum ſuorum verba, *anglice* quidem reddita, ſuis intermiſcuit, quæ ego inibi lingua latina, verſioni meæ conſentanea, exhibeo. Latinorum autem verba ibidem vel in adnotationibus latine ſiſti oportuiſſe, per ſe patet. Non ingratum autem lectori futurum puto, quod nonnumquam loca paullo longiora deſcripſi, vbi neruum probandi, cui intentus auctor fuit, ſæpe duobus tribusue verbis indicari potuiſſe, quis exiſtimauerit. Etſi enim ipſe auctor multa teſtimonia hoc modo excerpſit (quod a ſcopo ipſius haud alienum fuit, quando lectori *Anglicano* vulgari potiſſimum ſe ſcripſiſſe profitetur): mihi tamen teſtimonia in contextu & cohærentia ſermonis ob oculos ponere placuit, quod lectorem de eorum ſenſu & probandi virtute alias ex vero iudicare non poſſe credidi. Quod ſi quem locum nimis longum (**) eſſe vidi, ſatius omnino duxi in ſola allegatione acquieſcere, quam aliquot chartæ latera complendo libri molem illiusque ſimul ſumtus atque pretium adaugere.

Hæc ſunt, quæ de hac primi voluminis editione monere volui. De reliquorum voluminum verſione nihil certi

(*) Ad lib. II. c. XIII. §. I. not. (s) p. 178. hoc ſignum ex errore poſitum eſt adeoque delendum.

(**) vid. e. g. lib. I. c. V. §. IV. not. (f) p. 45. lib. II. c. XIII. §. IV. not. (w) p. 189. &c.

promitto, ne diuinæ prouidentiæ, a qua res mortalium pendent, temere anteuertere velle videar. Quod ſi Deus longiorem huius lucis vſuram, vires animi & corporis, neceſſarium etiam otium conceſſerit, & ſi has huius operis primitias publico gratas eſſe intellexero, fieri poteſt, vt conſentientibus & approbantibus iis, quorum conſilio hunc laborem ſuſcepi, in incepto pergam.

Quod reliquum eſt, beneuolum lectorem adhuc rogo, vt ſi qua errata typographica obſeruauerit, ea ipſe emendet. In parando enim exemplari ad finem vsque occupato aliisque negotiis diſtricto mihi non licuit ea inueſtigare & colligere. Duo tamen ex improuiſo mihi occurrerunt, primum quidem p. 233. lin. 10. *ipſo*, quod *ipſi* & p. 343. l. 8. *viduæ* quod *viduas* exſcribi debebat.

Deo autem O. M. pro auxilio mihi præſtito gratias ex animo ago ipſumque oro, vt hanc qualemcumque operam meam infructuoſam eſſe ne patiatur. Scripſi Glauchæ ad Halas Magdeburgicas Nonis Martiis A. O. R. MDCCXXIIII.

IO. HENR. GRISCHOVIVS.

SVMME

SVMME REVERENDO DOMINO

AC IN DEO PATRI,

IONATHANI,

DIOECESIS WINCHESTRIENSIS

EPISCOPO,

NEC NON

NOBILISSIMI ORDINIS PERISCELIDIS

PRAESVLI,

A DEO SALVTEM ET PROSPERITATEM.

DOMINE SVMME REVERENDE,

Osteaquam hasce Collectiones in publicam dare lucem animum semel induxeram, haud opus mihi fuit diuturna deliberatione, cui eas primum offerrem. Sunt eæ ipsæ lucubrationum mearum sub Tua gubernatione atque inspectione primitiæ. Primitias autem laboris singulorum Tuorum clericorum iure quodam Tuo TE *vendicare* TIBI *posse sentio: nec perperam ita sentire mihi videor, præsertim si res, in quibus ipsorum occupata est industria, muneris, in quo constituti sunt, rationibus conueniant, & ad amplificandam in orbe terrarum rei christianæ cognitionem quodam modo spectent. Argumentum, quod in hoc libro tractandum sumsi, quum ad antiquos ritus ac consuetudines ecclesiæ primitiuæ illiusque cum primis clericorum statum enarrandum attineat, eiusmodi omnino est, vt illud in se consideratum eius dignitatis Viro, cuius* TV *es,* DOMINE, *non posse non probari persuasus sim: quippe cuius cura non tantum in priscæ doctrinæ puritate conseruanda, sed etiam in antiqua disciplina & primitiuæ pietatis praxi restituenda inflammandaque versatur: & si isthæc tractatio ipsius rei magnitudini aliquatenus respondet, eo magis* TIBI *arrideat, necesse est: siquidem poma aurea in argenteis apposita patinis tanto pulcriora apparent. Equidem facile largior,*

gior, argumentum hoc ſublimius eſſe & copioſius, delicatius atque difficilius, quam vt ab vno aliquo mortali pro eo ac decet tractari & exhauriri poſſit: tantum abeſt, vt a me id factum eſſe, profitear. Quod igitur a TE, DOMINE, *me impetrare poſſe, arbitror, hoc eſt, vt erroribus heic a me admiſſis, quos* TV, *quæ eſt mirifica ingenii Tui vis & ſagacitas, facile perſpicies, pro Tua dexteritate atque humanitate condones. Non omnino nulla, fateor, mihi ſpes eſt, fore, vt cum ipſius materiæ obſcuritas & difficultas, tum vero maxime rerum mearum anguſtia, quando a ſufficiente librorum ſupellectile minus inſtructus huic labori vacare neceſſe habui, huius libri vitiis aliquam excuſationem conciliet. Et ſi hoc beneuolentiæ genus tantummodo a* TE, DOMINE SVMME REVERENDE, *obtinuero, vt inſtitutum meum rectum bonumque eſſe iudices; (vti ego quidem bonæ intentionis iam pridem mihi conſcius ſum, quod omnes meos labores publico eccleſiæ commodo conſecrauerim;) nouus animo meo vigor accedet, vt iſtas difficultates nihil moratus ad cæteras huius operis partes, quæ reſtant, impigre atque alacriter adgrediar, in quibus elaborandis tanto ſtudioſior futurus ſum, ſi quidem abs* TE *id ratum haberi cognouero. Tanti approbatoris præſidium & inſtigatio eo etiam fortaſſis generatim valebit, vt multorum aliorum, qui ad eccleſiæ commoda promouenda me longe aptiores ſunt, ſtudia accendantur. Neque vero thronum epiſcopalem, quem in hac dioeceſi felici omine conſcendiſti, melius* TIBI *me gratulari poſſe iudico, quam vt eiusmodi*

exoptatissimos clericos TIBI *apprecer, quorum doctrina & industria, pietas & religio sapientissima Tua gubernatione excitatæ, zelique Tui ac perseuerantiæ exemplo animatæ, ipsis etiam difficillimis in carcerem missionis temporibus idoneos eos reddant, ad quasuis officii sui partes ita obeundas, vt hoc ipso dioecesis Tua gloria & ornamentum præsentis & exemplar atque incitamentum futuræ ecclesiæ euadat. Ita ex animo precor*

NOMINI TVO SVMME REVERENDO

deuinctissimus Cliens

IOSEPHVS BINGHAMVS.

PRAEFATIO AVCTORIS.

Vum hoc volumen, quod nunc in vulgus exit, aliqua duntaxat pars maioris cuiusdam operis sit, lector, credo, volet, vt de vniuersa negotii ratione & caussis, quibus ad illud suscipiendum inductus sim, strictim sibi exponam. Quod mihi est in animo consilium eo tendit, vt ecclesiæ christianæ antiquitates facili quadam & compendiaria ratione ita tradam, quemadmodum alii *græcas*, *romanas* & *iudaicas* antiquitates tradiderunt; non vt historicam aliquam vel chronologicam rerum omnium in ecclesia continuata serie gestarum narrationem conscribam, (cuius generis librorum non adeo magna inopia est,) sed vt antiquas consuetudines ritus & praxes ecclesiæ sub certa & propria quædam capita redigam, vbi lector singulos quosque ritus & consuetudines illico inuenire possit, quæ christianis per quatuor vel quinque priora sæcula, intra quæ disquisitiones meas in hisce libris vbique coërceo atque contineo, fuerunt vsitatæ. Inficias ire non possum, æmulatione quadam (non vitiosa tamen, opinor) me commotum esse, quod tot viros doctos in colligendis ac publicandis antiquitatibus *græcis* & *romanis* tanta cum industria versari viderem, nullo interim (quod ego sciam) libro exstante, qui completam antiquitatum ecclesiasticarum collectionem ea quidem methodo, qua nunc fit, exhibeat. Baronivs quidem & centvriatores *Magdeburgici* & alii quidam historiæ ecclesiasticæ scriptores multarum rerum huius generis in historiæ suæ progressu fecerunt mentionem: at enim vero res istæ in tam vastis voluminibus hic illic ita dispersæ iacent, vt pauci lectores ex paucis istis, qui ea volumina legere sustinent, inueniantur, qui sparsas eorum obseruationes colligere, apta quadam methodo disponere atque ita vni obtutui sistere adlaborent. Sunt auctores alii multi, qui in hæc illaue antiquitatis ecclesiasticæ capita egregie commentati sunt, ex quibus forte gronovivs aliquis aut graevivs multo meliorem antiquitatum epitomen excerpserit, quam nunc quidem in

d 2 orbe

orbe terrarum reperitur. Quemadmodum autem nullus vmquam tale opus adgressus est, ita, etiamsi illud produceretur, non tamen a quouis vulgari lectore, cuius præcipue vsui has collectiones destinaui, emi atque legi posset. Datur tertium genus scriptorum, qui itidem vtilem operam in explanandis & illustrandis diuersis antiquitatis ecclesiasticæ partibus, occasione suarum adnotationum & obseruationum in nonnullos antiquos scriptores, præstiterunt, cuiusmodi sunt curiosæ obseruationes ALBASPINAEI, IVSTELLI, PETAVII, VALESII, COTELERII, BALVZII, SIRMONDI, GOTHOFREDI, FABROTI, BEVEREGII episcopi, & multorum aliorum, qui veterum patrum opera & conciliorum canones cum præclaris & eruditis adnotationibus ediderunt. Sed hæ iterum in tot ac tantis voluminibus iacent dissipatæ, non vllo ordine alio, quam quem auctores, in quos commentati sunt, admittere voluerunt, vt adeo pro apte dispositis antiquitatum ecclesiasticarum collectionibus ab illis ipsis, quibus eas nec emendi facultas nec legendi tempus deest, reputari atque adhiberi haud queant. Præter hosce alii adhuc scriptores sunt, qui ex instituto antiquos ecclesiæ ritus, libris huic argumento speciatim accommodatis, enarrare adgressi sunt; vti GAVANTVS, CASALIVS, DVRANTVS & multi alii ecclesiæ *Romanensi* addicti: Sed hi scriptores curioso & intelligenti lectori nequaquam faciunt satis, & id quidem ex diuersis rationibus: I. quia eorum relationes admodum imperfectæ sunt, vtpote in parte antiquitatis ecclesiasticæ liturgica potissimum subsistentes, præter quam vero multæ res aliæ explicationis indigæ occurrunt, quas ne attingunt quidem, tantum abest vt explanent. II. quia in istius partis tractatione collectionibus GRATIANI & istiusmodi recentiorum scriptorum monimentis innituntur, & testimonia ex spuriis antiquorum Paparum epistolis adferunt, quæ iam pridem explosæ sunt, nec vllum antiquitatis nomen in cuiuspiam candidi ac prudentis scriptoris iudicio sustinent. Cum primis autem eorum scripta minus idonea habentur, quod III. omne eorum consilium eo tendit, vt nouellis ecclesiæ *Romanensis* consuetudinibus colorem addant, speciemque inducant antiquitatis. Quo intuitu antiquos ritus sæpenumero non suo natiuo & proprio, sed fictitio ornatu lectoris conspectui repræsentant, vt hodierni æui ritibus similes videantur. Ipse Cardinalis BONA temperare sibi non potuit, quin in istiusmodi scriptores inueheretur. *De sacris*, inquit (*), *Ecclesiæ ri-*

(*) Bona de Reb. Liturg. lib. I. c. XIIX. n. 2.

tibus

tibus, eorumque veneranda antiquitate illi procul dubio male merentur, qui priscos mores præsentis temporis consuetudine metientes, omnem veterem disciplinam ad huius æui praxin expendunt, ea persuasione decepti, quod nihil vmquam ab iis vsibus diuersum fuerit, quos a parentibus & præceptoribus didicerunt. Quod si aliquando priscorum Patrum monumenta euoluunt, quæ in illis obscura sunt obscuriora reddunt, veterem ecclesiam cum præsenti comparantes: & si forte in aliquid incidunt, quod ab hodiernis ritibus discrepet, subsistunt & nutant, vel inconsulto respuentes vel falsa interpretatione in alienum sensum detorquentes, quidquid a suis præiudicatis opinionibus abhorret. Ex quo fit, vt in maximos errores, inque rituum ecclesiasticorum confusissimam perturbationem labantur, quia nimirum illorum caussas & fundamenta, ac ipsasmet definitiones ignorant, quas bene percipere nemo potest, nisi ideam & imaginem antiquæ disciplinæ in mente habeat. Multa quidem vocabula nobis & priscis patribus communia retinemus, sed sensu ab eo, quem tunc habebant, non minus alieno, quam nostra tempora a primis post Christum sæculis remota sunt, vt palam fiet, cum de oblatione, de communione, deque aliis partibus diuini sacrificii differemus. Ingenua hæc confessio est, & iusta animaduersio in studium sectæ, quod scriptores eiusdem cum ipso ecclesiæ produnt; non minus autem idonea ratio, mea quidem sententia, est, cur a nullo huius ecclesiæ scriptore exactam institutionem de antiquitatibus exspectare possimus. Etsi enim alii minus quam alii erroribus indulgent, & non numquam occasione ita ferente paullo apertius & liberius, quam quidem reliqui ipsorum fratres, loqui audent: attamen ipse BONA, posteaquam alios ita castigauit, in eumdem plane errorem præceps ruit, & suæ ipsius reprehensioni fit obnoxius. Et HABERTVS, vir alioquin doctissimus & admodum ingenuus, qui de rebus *Græcorum* liturgicis, vt BONA de *Latinorum*, scripsit, sæpe ex præiudicata opinione communibus scriptorum partis suæ erroribus abripitur, qui omnem mouent lapidem, vt næuos ecclesiæ, cuius in communione viuunt, astute celent atque dissimulent. Vt adeo, si accuratam antiquitatum ecclesiasticarum enarrationem habere cupiamus, ab ecclesiæ Protestantis quodam auctore eam exspectemus, necesse sit, qui maiori cum libertate minoreque præiudicatarum opinionum periculo de primitivæ ecclesiæ ritibus ac consuetudinibus scribere potest. At enim vero pauci admodum inter hos reperiuntur, qui in hoc studio paullo longius progressi fuerint; plerique ex nostratibus tantum ex anti-

tiquitatibus ecclesiasticis collegisse & explicuisse satis habent, quantum ad detegendos errores & ostendendam nouitatem Papatus necessarium esse ducunt, ad minutiorem & specialiorem rerum considerationem, quae in controuersiis, quas cum *Romanensibus* habent, nullam eis vtilitatem praestant, haud descendentes. HOSPINIANVS quidem ineunte Reformatione diuersa satis ampla volumina de *origine templorum*, *diebus festis*, *monachatu* vna cum *historia sacramentaria* conscripsit: verum vt illa valde paucas res in se continent, ita recentiorum relationum plena sunt; vnde lectori nonnumquam fastidium creant, neque tamen integram consuetudinum primitiuae ecclesiae narrationem tradunt. SPALATENSIS in libris suis *de republica ecclesiastica* paullo vlterius excurrit; sed generatim sibi terminum in controuersiis papisticis statuit, & pleraque ex GRATIANO & iure canonico adfert; qui quidem ipsi idonea argumenta κατ' ἄνθρωπον suppeditant aduersus istos, quibuscum ei res est, sed in aliis casibus genuinae historiae nomine venire isti libri non possunt. SVICERI *Thesaurus Ecclesiasticus* res multo plures sigillatim expositas complectitur, & reuera optimus eruditionis thesaurus est, qui in hoc genere vmquam in lucem prodiit: sed tamen collectiones eius praecipue ex *graecis* patribus depromtae; & ad modum duntaxat vocabularii seu lexici cuiusdam, in quo verba & res praecise ordine alphabetico explanantur, congestae sunt. Maxime methodica huiusmodi rerum expositio, quam quidem ego vidi, eruditi nostri GVILIELMI CAVEI est, in excellentissimo eius libro de *Primitiuo Christianismo*; in quo succincte quidem at perspicue multos antiquos ritus & consuetudines tradit, quae alibi ordinarie non occurrunt. Quum autem potissimum ipsi propositum fuerit, vitam & mores priscorum christianorum commendare, & nostri aeui homines ad eorum imitationem incendere, haud necesse habuit, multas res alias sigillatim persequi, quae licet in se vtiles essent, non tamen spectari poterant, tanquam ad eius institutum facientes, & ob hanc caussam, credo, de industria eas praetermisit. Exstant alii quidam libri, quos ego quidem non vidi, ex inscriptionibus autem coniicio, quod huius forte generis sint; nimirum BEBELII *Antiquitates Ecclesiasticae*, MARTINAEI *de Ritibus Ecclesiae*, HENDECII *de Antiquitatibus Ecclesiasticis*, QVENSTEDTI *Antiquitates Biblicae & Ecclesiasticae*: sed qualescumque hi fuerint, propositum meum non praeripient, quod eo maxime spectat, vt lectori *Anglicano* integram antiquitatum ecclesiasticarum collectionem lingua

gua vernacula prospiciam, cuius hoc volumen specimen aliquod exhibet. Quod si hoc ipsum publico prodesse & beneuole acceptari intellexero, reliquas operis partes (prout tempus & res meæ id permiserint) secundum sciagraphiam, quam heic subiungo, vel cum aliqua variatione, sequuturas esse, recipio. Proxime de inferioribus clericorum ordinibus agam, quemadmodum heic de superioribus disserui: deinde de electione & ordinatione clericorum & diuersis eorum proprietatibus, qui ordinari debebant: de priuilegiis, immunitatibus & reditibus clericorum & diuersis legibus & regulis ad eorum functionem speciatim attinentibus. His subiungam narrationes de antiquis Ascetis, Monachis, Virginibus ac Viduis ad ministerium ecclesiæ quodammodo spectantibus. Postea sequetur relatio de antiquis ecclesiis earumque diuersis partibus, vtensilibus, consecrationibus, immunitatibus vna cum notitia de antiqua diuisione ecclesiæ in prouincias, diœceses, parochias, deque istius diuisionis origine. Tum loquar de cultu ecclesiastico, facturus initium de catechumenorum institutione, diuersasque eorum stationes ante baptismum descripturus, & deinceps de baptismo ipso, eique adnexa confirmatione dicturus. Hinc progrediar ad alios solemnes cultus diuini actus, nimirum ad psalmodiam, scripturæ sacræ lectionem, & diuini verbi prædicationem, quæ præcipua antiqui cultus ecclesiastici pars erat: Porro agam de eorum precationibus & diuersis ritibus ac consuetudinibus inibi obseruatis; vbi simul de vsu liturgiarum & orationis dominicæ non nihil monendum erit; & de precibus Catechumenorum, Energumenorum ac Pœnitentium; quæ vniuersa cultus ecclesiastici pars *Missa Catechumenorum* dicebatur; deinceps de *Missa Fidelium* seu sacræ communionis ritibus; vbi de ratione ipsorum oblationum & celebratione eucharistiæ, quæ semper erat ordinarii cultus ecclesiastici clausula. Posthac particulatim differam de eorum ieiuniis, diebus festis, ritibus nuptialibus & funeralibus, nec non de antiquæ disciplinæ ecclesiasticæ exercitio; de modo habendi concilia & synodos prouinciales, patriarchales & œcumenicas; de potestate principum christianorum in conciliis & extra illa: de ratione & vsu *Litterarum Formatarum* & diuersis earum generibus: de diuersa temporis computandi ratione: cui addam relationem de ipsorum scholis, bibliothecis, & methodo educandi & instruendi homines in vsum S. Ministerii; dicam etiam non nihil de diuersis bibliorum translationibus inter eos vsitatis,

tis, & variis aliis miſcellaneis ritibus ac rebus, quæ ſub memoratorum capitum aliquod redigi commode non poſſunt; exempli gratia, de ratione iurisiurandi, abſtinentia a ſanguine, frequenti ſigni crucis vſu, variis publicæ liberalitatis ac munificentiæ in pauperes generibus, de honoribus, quibus martyres ſuos proſequebantur, vna cum commemoratione adflictorum, & variorum crudelitatis inſtrumentorum, quæ gentiles ad eos defatigandum & excruciandum adhibuere. In quibus aliisque rebus ſimilibus tractandis, vt ſe ſe mihi obtulerint, eadem vtar methodo, qua in hoc volumine vſus ſum; illuſtrando antiquos ritus ex genuinis antiquitatis monumentis, & ſubiungendo opiniones optimorum quorumque ex recentioribus auctoribus, quos ad difficillimorum momentorum explicationem percurrendi copia mihi dabitur. Hoc ipſum, fateor, non raro mihi faceſſet negotium ob variorum librorum inopiam, quos nec videndi occaſio nec emendi facultas mihi ſuppetit: ſed hoc forte alios, qui ad fontes quaſi eruditionis ſedentes omnis generis libros in promtu habent, incitabit, vt laboribus meis ſuccurrant, & id quod molior, ad maiorem perfectionem prouehant; ſiquidem hoc eiusmodi argumentum eſt, quod numquam exhauriri poteſt, ſed vſque additiones & emendationes admittit. Præcipuum adiumentum, quo adhuc gauiſus ſum, ſummæ cuiusdam liberalitati debetur, *qui mortuus adhuc loquitur*; MORLEVM intelligo, celeberrimum illum epiſcopum, cuius memoria in doctorum & bonorum virorum animis ſemper virebit, qui præter multa alia caritatis ac munificentiæ, tanto Viro dignæ, documenta (exempli cauſſa augmentum paruorum quorumdam beneficiorum, ac commodi domicilii & alimenti pro pauperum clericorum viduis in hac diœceſi procurationem, &c.) ad promouendam inter clericos parochiales eruditionem inſignem librorum apparatum eccleſiæ *Wincheſtrienſi* teſtamento legauit. Neque hoc in minima felicitatis meæ parte pono, quod ex academia (vbi optima eruditionis ſubſidia ad manus ſunt) paullo citius me remotum diuina prouidentia generoſi cuiusdam Patroni beneficio, præter vllam meam ambitionem, in tali ſtatione collocauit, quæ mihi opportunam tam egregia, etſi non ita inſtructa, vt ego quidem vellem, bibliotheca vtendi occaſionem atque libertatem ſuppeditat. Sed vero huius rei mentio vt debitæ tanti antiſtitis recordationis gratia heic a me iniicitur, ita forte generoſos homines alios, quibus eadem facultas data eſt, inſtigabit, vt recentiorum

orum librorum post eius fata editorum supplementa addant, atque ita ipsius beneficium augeant perficiantque. Quae res cum mihi ipsi tum aliis in simili vitae ratione constitutis nouo subsidio auxilioque futura, nosque ad promouendam vtilitatem publicam magis idoneos reddiiura esset. Interim lector commode iis vti poterit, quae non sine multo labore & industria a me collecta atque in ordinem redacta sunt. De sua ipsius etiam lectione atque obseruatione iis addere potest, quemadmodum ego ad diuersos auctores, quos perlustrandi & adhibendi nactus sum occasionem, adnotationes feci. A quorum non nullis iisque eruditionis fama conspicuis circa delicatas quasdam & peculiares materias interdum dissentiendi aliquam mihi necessitatem imponi credidi: Numquam vero dissensum meum testatus sum, nisi rationes meas indicando, ipsosque ita reuerenter ac honorifice tractando, quemadmodum magnae doctrinae & dignitatis suae intuitu tractari eos oportuit. Si qua in re ego ipse erraui, (quemadmodum ita mihi Suffenus non sum, vt errasse a me alienum putem) intelligens quisque lector ipse hoc diiudicabit, atque pro sua ingenuitate & candore corriget. Hoc tantum dico, me in deuitandis erroribus tam caute & studiose esse versatum, quam in eiusmodi difficili & curioso argumento fieri potuit; neque adeo multos errores heic repertum iri, sed doctis pariter & indoctis hunc librum vtilem futurum esse confido; ita quidem vt alios instituat, qui isthaec in ipsis fontibus legere nequeunt, aliis, qui quidem multa norunt, non autem semper ita in promtu omnia habent, in memoriam reuocet. Quod si vero iis, qui in hac eruditionis parte iam magnos progressus fecerunt, vtilitatem nullam attulerit, certe studiosae iuuentuti & incipientibus prodesse, eosque tum ad antiquae eruditionis studium excitare, tum ad illud recte capessendum praeparare poterit. Accedit, quod mecum reputaui, non omnino deesse, qui quodam instinctu ad harum rerum studium ferantur, quibus vero tot antiquos patres & concilia comparandi facultas & legendi tempus deficiat. Et hisce opus tali modo adornatum, quod eorum manibus offertur, insignem vsum praestiterit, vt de primitivae ecclesiae statu & praxi inde erudiantur, cum meliorem occasionem hoc ipsum perdiscendi non habeant. Si hoc vel vllo alio respectu has Collectiones (quae honori antiquae & commodo praesentis ecclesiae destinatae sunt) ad praefixum mihi scopum vtiles esse cognouero, operam meam & tempus non male me locasse, existimabo.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

LIBER PRIMVS

De Christianis generatim, de diuersis eorum nominibus, distinctionibus, & gradibus Catechumenorum Laicorum & Clericorum.

CAPVT PRIMVM

De diuersis Christianorum nominibus & appellationibus honorificis, quas sibi ipsi tribuerunt, & quibus sese ab aliis distinxerunt.

CAPVT SECVNDVM

De contumeliosis nominibus, quibus Iudæi, Infideles & Hæretici Christianos appellarunt.

§. *III.*

CAPVT TERTIVM

De diuersis hominum in Ecclesia Ordinibus.

CAPVT QVARTVM

Specialior disquisitio de πιστοῖς, seu Fidelibus; nec non de titulis honorificis & priuilegiis ipsorum præ Catechumenis.

CAPVT QVINTVM

De distinctione inter Laicos & Clericos; & de huius distinctionis vetustate.

LIBER SECVNDVS

De diuersis Clericorum ordinibus in primitiua Ecclesia.

CAPVT PRIMVM

De origine Episcoporum: Et quod ordo fuerint a Presbyteris distinctus in Ecclesia primitiua.

§. I.

CAPVT SECVNDVM

De diuersis honorum titulis, quibus in primitiua Ecclesia Episcopi ornabantur.

CAPVT TERTIVM

De officiis Episcopi, tamquam distinctis a Presbyteris.

CAPUT QUARTUM

De potestate Episcoporum in Laicos, Monachos, subordinatos magistratus & omnes diœceseos suæ homines: & de ipsorum officio in dispensandis Ecclesiæ reditibus.

CAPUT QUINTUM

De officio Episcoporum intuitu totius Ecclesiæ Catholicæ.

§. III.

CAPVT NONVM

De præcipuis quibusdam honoris ac obseruantiæ, qua Episcopi ab omnibus omnino colebantur, significationibus.

CAPVT DECIMVM

De ætate & quibusdam præcipuis qualitatibus ac proprietatibus, quæ in iis requirebantur, qui ad Episcopatum prouehendi erant.

CAPVT

CAPVT VNDECIMVM

De præcipuis quibusdam legibus ac ritibus circa Episcoporum ordinationem obseruatis.

CAPVT DVODECIMVM

De lege, quæ Episcopos in paruis oppidis ordinari vetat.

CAPVT DECIMVM TERTIVM

De lege, quæ duos Episcopos in vna ciuitate ordinari vetat.

CAPVT DECIMVM QVARTVM

De Chorepiscopis, περιοδευταῖς & Episcopis suffraganeis: & quomodo hi inter se differant.

CAPVT

CAPVT DECIMVM QVINTVM
De Intercessoribus & Interuentoribus in Ecclesiis Africanis.

CAPVT DECIMVM SEXTVM
De Primatibus seu Metropolitanis.

CAPVT DECIMVM SEPTIMVM

De Patriarchis.

§. *IX.*

[illegible] patriarchalis in tribus Conciliis generalibus [illegible] temporis [illegible] Constantinopolitano, Ephesino & Chalcedonensi [illegible]. [illegible]

§ X. [illegible] potestas non prorsus [illegible] in omnibus Ecclesiis. Patriarchæ Constantinopolitano peculiaria quædam fuerunt privilegia. [illegible]

§ XI. Patriarcha Alexandrinus iisdem quædam privilegia sibi peculiaria habuit. 142

§ XII. Primum Patriarcharum privilegium erat, ordinare omnes diœcesis Metropolitanos, [illegible] autem [illegible] [illegible] nem recipere a synodo [illegible] [illegible]

§ XIII. Secundum privilegium erat, convocare synodos, in illis præsidere. 250

§ XIV. Tertium privilegium erat appellationem a Metropolitano de synodu [illegible] accipere. [illegible]

§ XV. Quartum privilegium Patriarcharum erat, in Metropolitanos censura ecclesiastica uti, nec non in eorum Episcopos suffraganeos, si Metropolitanos in exercenda adversus hos ipsos hac censura negligentiores esse intelligerent. 252

§ XVI. Quintum privilegium Patriarcharum: Metropolitanos legatos sive poterant constituere. 254

§ XVII. Sextum privilegium Patriarcharum erat, quod a Metropolitana [illegible] magis alicuius momenti consuli debebant. [illegible]

§ XVIII. Septimum Patriarcharum privilegium erat, communicatio [illegible] Metropolitanis huiusmodi leges imperiales, quæ ad [illegible] &c.

§ XIX. Octavum privilegium. Graviore culpa reorum absolutio Patriarchæ referebatur. ibid.

§ XX. Nonum privilegium erat, quod celebriores Patriarchæ alii ab aliis non dependerent. 257

§ XXI. Patriarcha Constantinopolitanus titulo œcumenici seu universalis donatus fuit, & ecclesia eius caput ecclesiarum appellata. 258

CAPVT DECIMVM OCTAVVM
De Αὐτοκεφάλοις.

CAPVT DECIMVM NONVM
De Presbyteris.

CAPVT VICESIMVM

De Diaconis.

CAPVT

CAPVT VICESIMVM PRIMVM
De Archidiaconis.

CAPVT VICESIMVM SECVNDVM
De Diaconissis.

ORI-

ORIGINVM ECCLESIASTICARVM

LIBER PRIMVS

DE CHRISTIANIS GENERATIM, DE DIVERSIS EORVM NOMINIBVS, DISTINCTIONIBVS, ET GRADIBVS CATECHVMENORVM, LAICORVM ET CLERICORVM.

CAPVT PRIMVM

DE DIVERSIS CHRISTIANORVM NOMINIBVS ET APPELLATIONIBVS HONORIFICIS, QVAS SIBI IPSI TRIBVERVNT, ET QVIBVS SESE AB ALIIS DISTINXERVNT.

§. I.

Chriſtiani primum vocati Ieſſæi *&* Therapeutæ, *πιςοὶ ἐκλεκτοὶ* &c.

Hriſtianiſmus quum in mundo primum plantari cœpiſſet, illi, qui eum amplectebantur, antequam nomen & appellationem Chriſtianorum ſortirentur, plerumque *Diſcipulorum*, *Fidelium*, *Electorum*, *Sanctorum*, & *Fratrum*, appellatione ſibi inuicem innoteſcebant.

EPIPHANIVS [a] auctor est, vocatos fuisse Ἰεσσαίους, *Iessaeos*, vel a *Iesse*, parente Dauidis, vel, quod verosimilius videtur, a IESV CHRISTI Domini nostri appellatione. Subiungit, PHILONEM in libro περὶ Ἰεσσαίων hac vtentem appellatione de iis ipsis loqui, eosque putat non esse vllos alios quam Christianos, qui in *Aegypto, S. Marco Alexandria* diuinum verbum praedicante, hoc nomine sint insigniti. Hic PHILONIS liber nunc quidem sub alia inscriptione, nimirum περὶ βίου θεωρητικοῦ, seu de *vita contemplatiua* exstat, atque ita citatur ab EVSEBIO, [b] qui e-

[a] Epiphan. Haeres XXXIX. n IV Ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον ἐλήλυθα, εἰπεῖν δι' ἣν αἰτίαν Ἰεσσαῖοι ἐκαλοῦντο, πρὶν τοῦ καλεῖσθαι Χριστιανοὶ οἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκότες, τούτου ἕνεκα ἔφημεν, ὅτι ὁ Ἰεσσαὶ πατὴρ γίνεται τοῦ Δαβίδ. Καὶ ἤτοι τοῦ Ἰεσσαὶ, ἤτοι ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπεκλήθησαν Ἰεσσαῖοι, διὰ τὸ ἐξ Ἰησοῦ ὡρμῆσθαι μαθηταὶ ὄντες αὐτοῦ, ἢ διὰ τὸ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου. Quoniam ad eum locum delapsi sumus, vt reddenda caussa nobis esset, cur ii, qui Christo nomen dederunt, prius quam Christianorum nomen essent adepti, *Iessaei* vocarentur, idcirco monuimus, *Iessaeum* Dauidis patrem fuisse. Aut ab illo igitur Iessae, aut a Iesu Christi Domini nostri appellatione Iessaeorum nomen obtinuerunt: quod ab Iesu disciplina profecti, eiusdemque discipuli forent: aut illud denique ex notatione ipsa nominis, quo Dominus vocatus est, originem accepit.

[b] Euseb. H. E. Lib. II. c. XVII. Πρῶτον γέ τοι τὸ μηδὲν πέρα τῆς ἀληθείας οἰκοθέν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ προσθήσειν, οἷς ἱστορήσειν ἔμελλεν ἀπισχυρισάμενος (ὁ Φίλων), ἐν ᾧ ἐπέγραψε λόγῳ περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, θεραπευτὰς αὐτοὺς καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γυναῖκας θεραπευτρίδας ἀποκαλεῖσθαί φησι, τὰς αἰτίας ἐπειπὼν τῆς τοιᾶσδε προσρήσεως· ἤτοι παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς, τῶν ἀπὸ κακίας παθῶν, ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ἀκεῖσθαι καὶ θεραπεύειν. Ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας τε καὶ θρησκείας ἕνεκα. Εἴτ' οὖν ἐξ ἑαυτοῦ ταύτην αὐτοῖς ἐπιτέθειται τὴν προσηγορίαν, οἰκείως ἐπιγράψας τῷ τρόπῳ τῶν ἀνδρῶν τοὔνομα, εἴτε δὲ ὄντως τοῦτ' αὐτοὺς ἐκάλουν καταρχὰς οἱ πρῶτοι, μηδαμῶς τῆς Χριστιανῶν πω προσρήσεως ἀνὰ πάντα τόπον ἐπιπεφημισμένης, οὔτι που διατείνεσθαι ἀναγκαῖον· Primum in eo libro, quem *de vita contemplatiua* seu de supplicibus inscripsit, postquam nihil a veritate alienum narrationi, quam instituisset, de suo se adtexturum esse professus est, viros quidem ipsos *Therapeutas*, feminas vero simul cum ipsis versantes *Therapeutrias* ait appellari. Caussamque istius appellationis subiungit, seu quod tamquam medici quidam, animos eorum, qui ad ipsos accesserant, vitiosis adfectibus liberatos curarent, seu quod ipsi diuinum numen caste ac sincere colerent. Porro vtrum *Philo* ipse hanc illis appellationem indiderit, commentus vocabulum, quod eorum hominum moribus institutisque congrueret, an reuera ab initio ita vocati sint, cum Christianorum nomen nondum vbique diffusum ac peruulgatum esset, nihil opus est, pertinaciter contendere.

um

um existimat esse descriptionem Christianorum in *Aegypto*, quos *Therapeutas* nominat; quod vocabulum vel veri Dei cultores, vel spirituales medicos significet, qui hominum mentes ab omnibus vitiosis & corruptis adfectibus liberare conati sint. Vtrum vero hoc nomen a PHILONE excogitatum sit, tamquam vitæ eorum rationi exprimendæ maxime accommodum, an tum temporis commune Fidelium in *Aegypto* nomen fuerit, antequam nomen *Christianorum* in toto terrarum orbe vulgaretur, id quidem EVSEBIVS definire non audet; concludit tamen, fuisse nomen, datum Christianis; & HIERONYMVS [c] hoc adeo confidenter statuit, vt hanc ipsam ob caussam PHILONEM in scriptorum ecclesiasticorum catalogum retulerit, eumque librum de ecclesia *S. Marci*, quæ fuerit *Alexandriæ*, scripsisse, memoriæ prodiderit.

Sunt equidem inter recentioris æui eruditos criticos, qui rem omnem [d] in dubium vocant, quorum autem ad argumenta ab aliis [e] æque doctis viris responsum est; quare in hanc disputationem vlterius haud descendo, sed lectorem curiosum eo remitto, vbi desiderio ipsius fieri satis poterit. Illud hoc loco adhuc tantummodo monendum esse duco, hæc nomina *Therapeutæ* & *Iessæi* temporibus subsequutis rarissime adhibita esse; reliqua autem, Ἅγιοι, Πιστοὶ, Ἐκλεκτοὶ, *Sancti*, *Fideles*, *Electi* sæpius apud scriptores ecclesiasticos occurrere; nec certum Christianorum numerum, (quomodo nunc vocabula *Sancti* & *Electi*, ad designandos videlicet solos prædestinatos, sæpius vsurpantur;) sed omnes in vniuersum Christianos, per aquam baptismi in communionem Ecclesiæ susceptos, designare. Ita enim THEODORETVS [f] & alii vocem Ἅγιοι

[c] Hieron. de Scriptor. Eccles. c. XI. *Philo Iudæus*, natione *Alexandrinus*, de genere sacerdotum, idcirco a nobis inter scriptores ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia, in nostrorum laude versatus est, cætera.

[d] Scaliger & Valesius in Euseb. Lib. II. c. XVII. Scaliger in Lib. VI. de Emendat. tempor. *Essenos* fuisse contendit: & Eusebium grauiter reprehendit, qui Christianos illos fuisse adfirmauerit Dallæus de Ieiun. & Quadrages. Lib. II c. IV.

[e] Beuereg. Cod Can Vind. lib. III. c. V. n. 4. p. 322. fin. sqq.

[f] Theodoret. Tom. III p. 323. edit. Paris. Comm. in Phil. I, 1. Ἁγίους τοὺς τοῦ βαπτίσματος ἀξιωθέντας ὠνόμασεν. *Sanctos* eos vocat, qui baptismo dignati fuerant.

de iis, qui baptiſmi honore ac priuilegiis ornati fuerant, interpretantur.

§. II.

De nomine technico ἰχθὺς *&* Piſciculi.

Et quum vita chriſtiana ortum ſuum ex aqua baptiſmi haberet, atque a foederis in eo icti obſeruatione dependeret, nomen artificiale *Piſciculorum* facile admittebant Chriſtiani, hoc ipſo ſignificaturi, (vt TERTVLLIANVS [g] loquitur) ſe regenitos, ſiue chriſtianæ religioni per aquam inſertos eſſe, neque ſaluos fieri poſſe, niſi in eo perſtarent. Et hoc ipſum nomen eligebant tanto libentius, quod litteræ initiales græcorum Seruatoris noſtri nominum, Ἰησοῦς, Χριστὸς, Θεοῦ Υἱὸς, Σωτὴρ, artificialiter compoſitæ, ἰχθὺς, quod piſcem ſignificat, efficiunt: ad quod & TERTVLLIANVS ac [h] OPTATVS alludunt.

§. III.

Chriſtiani cur vocati Gnoſtici.

Chriſtiani interdum etiam ipſi ſe nuncuparunt γνωστικοὺς, *Gnoſticos*, h. e. homines ſcientia & cognitione præditos, quod chriſtiana religio veriſſimam ſapientiam & rerum diuinarum ac cæleſtium cognitionem complecteretur. Hoc nomen perverſum quoddam hæreticorum genus per æmulationem & abuſum ſibi arrogauit, qui nomine *Gnoſticorum* noti erant & ab aliis, ob magnam cognitionis & ſcientiæ falſo ſic dictæ iactantiam diſtinguebantur. Hoc tamen non prohibuit, quo minus Chriſtiani id nominis ſibi nonnunquam darent, quippe qui eo vtendi ius & poteſtatem vni omnium maxime habebant. Quamobrem CLEMENS ALEXANDRINVS [i] in ſcriptis ſuis o-

[g] Tertull. de Bapt. c. 1. Nos *Piſciculi* ſecundum ἰχθὺν noſtrum Ieſum Chriſtum in aqua naſcimur; nec aliter quam in aqua permanendo ſalui ſumus.

(h) Optat. contr. Parmen. Lib. III. p. 62 Hic eſt *Piſcis*, qui in baptiſmate per inuocationem fontalibus vndis inſeritur; vt quæ aqua fuerat, a piſce etiam piſcina vocitetur. Cuius *Piſcis* nomen, ſecundum appellationem græcam, in vno nomine per ſingulas litteras turbam ſanctorum nominum continet, ἰχθὺς, quod eſt latine Ieſus Chriſtus Dei Filius Saluator.

[i] Clemens Alex. Strom. I. p. 294 (345 Edit. Oxon. cIↃIↃCCXV.) Ἀρκεῖ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. Sufficit *Gnoſtico*, ſi ei vel vnus inuentus ſit auditor. Strom. II. p. 383 (457.) Εἰ ὁ Κύριος ἀλήθεια καὶ σοφία καὶ δύναμις Θεοῦ, ὥσπερ οὖν ἐστι, δειχθείη ἂν τῷ ὄντι γνωστικὸς, ὁ τοῦτον ἐγνωκὼς, καὶ

mnibus

mnibus christianum philosophum appellat γνωστικόν. ATHANASIVS [k] *Ascetas* in *Aegypto*, vitam agentes contemplatiuam, eodem nomine γνωστικοὺς, *Gnosticos* vocat: & SOCRATES EVAGRIVM PONTICVM librum dicit in vsum horum *Ascetarum* edidisse, quem inscripserit *Gnosticum*, h. e. institutionem de vita contemplatiua; cuius quædam fragmenta apud SOCRATEM [l] & alios quosdam, a COTELERIO in monumentis de ecclesia græca editos, habentur. In horum fragmentorum aliquo monachi cuiusdam fit mentio, qui nominatur Μοναχὸς τῆς Παρεμβολῆς τῶν Γνωστικῶν ὁ δοκιμώτατος, quod primi SOCRATIS interpretes non recte intelligentes reddiderunt: *Magnæ auctoritatis monachus de secta Gnosticorum;* quasi de hæresi *Gnosticorum* fuisset; quum tamen id nihil aliud significet, quam monachum vitæ contemplatiuæ, qui vicum non procul ab *Alexandria*, cui nomen *Parembole*, habitabat; de numero exsistens horum Ascetarum, quibus EVAGRIVS & reliqui omnes nomen *Gnosticorum* tribuunt. Vide sis VALESII notas in SOCRATEM.

§. IV.

Nonnunquam appellati Theophori *&* Christophori.

Aliud nomen in veterum scriptis frequenter obuium est, Θεοφόροι, quod significat *templa Dei*, & eiusdem cum IGNATIO ætatis est, qui sibi hunc titulum plerumque ipse dedit: quem-

τὸν πατέρα τὸν αὐτοῦ δι᾽ αὐτοῦ. Si Dominus est veritas & sapientia ac virtus Dei, sicut est: patet, quod reuera is est *Gnosticus*, qui eum cognouit, & per ipsum eius Patrem. Strom. VI, p. 665 (791.) Εὔχεται ὁ γνωστικὸς καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν πᾶσαν τὴν ὥραν διὰ ἀγάπης οἰκειούμενος τῷ Θεῷ. Orat *Gnosticus* etiam cogitatione omni hora, per caritatem Deo coniunctus & familiaris effectus. Strom. VII. p. 748. (881) Δι᾽ αὐτὸ τὸ εἶναι γνωστικὸν, αὐτὸς ἐργάζεται τὴν εὐποιΐαν, ὄργανον γενόμενος τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. Ex hoc ipso, quod sit *Gnosticus*, exercet ipse beneficentiam, vt qui factus sit instrumentum Dei bonitatis.

[k] Athan. apud Socrat. Hist. Eccles. Lib IV. c. XXIII. Τῶν Αἰγυπτίων ὁ ἅγιος φωστὴρ Ἀθανάσιος, τὴν τράπεζαν, φησὶ, Μωυσῆς εἰς τὸ βόρειον μέρος εἶναι προστάσσεται. Γινωσκέτωσαν οἱ γνωστικοὶ, τίς ὁ πνέων ἐστὶ κατ᾽ αὐτῶν, καὶ πάντα πειρασμὸν γενναίως ὑπομενέτωσαν. Lumen re illud Aegyptiorum, sanctus Athanasius: præceptum, inquit, est Moysi, vt ad septentrionem mensam statueret. Intelligant igitur *Gnostici*, quisnam sit is, qui contra illos spirat, omnemque tentationem generoso animo sustineant.

[l] Socrat. ibid. Τούτῳ (Εὐαγρίῳ) βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται· ὧν τὸ μὲν, μοναχὸς ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται· τὸ δὲ, γνωστικὸς ἢ πρὸς τὸν καταξιωθέντα γνώσεως.

admo-

admodum non tantum ex epiſtolarum eius inſcriptionibus, quæ omnes incipiunt: Ἰγνάτιος ὁ καὶ Θεοφόρος; verum etiam ex vetuſtis martyrii eius monumentis apparet, vbi [m] nominis huius ratio in colloquio ipſius cum *Traiano* explicatur: qui audiens, eum ſe adpellare *Theophorum*, quid hoc nominis ſignificaret? interrogauit. Cui IGNATIVS, id eum denotare, reſpondebat, qui Chriſtum in corde ſuo portet. Ad quod TRAIANVS: An tu, inquit, eum, qui crucifixus eſt, in corde tuo geſtas? IGNATIVS, Ita eſt, reſpondit; ſcriptum enim eſt, *habitabo in eis & inambulabo.* ANASTASIVS *Bibliothecarius* aliam quidem adfert cauſſam, quamobrem IGNATIVS nominatus ſit *Theophorus;* quod nimirum fuerit puerulus iſte, quem Seruator noſter adſumſit, eique medios inter diſcipulos collocato manus impoſuit. Verum hoc, vt PEARSONIVS [n] epiſcopus aliique obſeruarunt, merum poſterioris æui *Græcorum* εὕρημα eſt, a quibus ANASTASIVS ſine ampliore diſquiſitione id adſumſit. Multo autem magis ridicula & abſurda ratio eſt, quam VINCENTIVS [o] BELLOVACENSIS & alii quidam de hac appellatione reddunt, IGNATIVM videlicet ideo ſic vocatum eſſe, quia nomen IESVS CHRISTVS aureis litteris cordi eius inſcriptum deprehenſum ſit. Vtrumque commentum ſatis ſuperque confutatum eſt ex martyrii eius monumentis, quæ multo meliorem huius appellationis rationem ſuppeditant, vnde perſpicue intelligi poteſt, non peculiarem IGNATII fuiſſe titulum, ſed omnibus reliquis Chriſtianis communem; quemadmodum PEARSONIVS epiſcopus ex diuerſis locis CLEMENTIS ALEXANDRINI, GREGORII NAZIANZENI, PALLADII, EVLOGII, THEODORETI, CYRILLI ALEXANDRINI, PHOTII, MAXIMI aliorumque abunde demonſtrat. Speciatim CLEMENS [p] eamdem, quam

[m] Acta Ignat. ap. Grabium Spicil. Tom. II. p 10. Τραϊανὸς εἶπεν· καὶ τίς ἐστι Θεοφόρος; Ἰγνάτιος ἀπεκρίνατο· ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν στέρνοις· - - - σὺ οὖν ἐν ἑαυτῷ φέρεις τὸν σταυρωθέντα; Ἰγνάτιος εἶπεν· ναί. γέγραπται, γάρ· ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω.

[n] Pearſon. Vind. Ignat. Par. II. c. XII. p. 397. Cauei Vita Ignatii, Grab. Spicil. Tom. II. p. 2.

[o] Vincent. Specul. Lib. X. c. VII. Huius cor quum minutatim diuiſum eſſet, nomen Domini Ieſu Chriſti litteris aureis inſcriptum (vt legitur) in ſingulis partibus inuentum eſt. Dixerat enim ſe habere Chriſtum in corde.

[p] Clem. Alex. Strom. Lib. VII. p. 748. (882.) Θεῖος ἄρα ὁ γνωστικός, καὶ ἤδη ἅ-

ipſe

ipse IGNATIVS, huius nominis dat rationem; quod nimirum Christianus appelletur Θεοφορῶν & Θεοφορούμενος, quia vt Apostolus loquitur, *templum Dei* est. Quo sensu etiam nomen *Christophori* nonnunquam adhibitum deprehenditur, vti in epistolis PHILEAE, episcopi apud *Thmuitas*, cuius meminit EVSEBIVS; in quibus ille, de martyribus sui temporis loquens, eos nominat χριστοφόρους μάρτυρας, [q] quod templa Christi essent, & a sancto eius Spiritu agerentur.

§. V.

Interdum, quamquam rarius, Christi.

AMBROSIVS alicubi eos, sano tamen & commodo sensu, *Christos* nuncupat, alludens ad vocis *Christi* in sacra scriptura significationem; vbi interdum eum denotat, qui oleo vnctus est, siue spirituali vnctione mandatum a Deo accepit. Quo sensu Christianus quisque Vnctus Domini est. Atque hinc dicit, [r] *non esse iniuriam, charačteri Domini inscribi & seruulos, & nomine imperatoris signari milites; quandoquidem ipse Dominus dixerit: Nolite tangere Vnctos* seu *Christos* meos, vti nunc in vulgata versione latina legitur. (Ps. CV, 15.) Ita etiam HIERONYMVS [s] in hunc locum obseruat, omnes eos *Christos* dictos esse, qui Spiritu sancto vncti sint; vt patriarchæ ante legem, qui non aliam habuerint vnctionem. At enim vero non legimus, Christianos hoc nomen sibi crebrius tribuisse, sed potius illud Domino suo, tanquam ei peculiare & proprium, reseruasse.

§. VI.

Christiani omnia nomina sectaria & humanas appellationes vehementer auersati.

γικὸς θεοφορῶν καὶ θεοφορούμενος. Diuinus ergo est Gnosticus & iam sanctus, qui *Deum fert* & *ab eo afflatur.*

[q] Euseb Hist. Eccles Lib. VIII. c. X. Διὸ καὶ ζηλώσαντες τὰ μείζονα χαρίσματα οἱ χριστοφόροι μάρτυρες, πάντα μὲν πόνον καὶ παντοίας αἰκισμῶν ἐπινοίας οὐχ εἰσάπαξ, ἀλλ' ἤδη καὶ δεύτερον τινὲς ὑπέμειναν. Proinde meliora charismata consectantes *martyres, qui Christum gestabant*, omnes ærumnas, omnia tormentorum genera, quæ excogitari potuerunt, non semel, sed iterum ac sæpius nonnulli sustinuerunt.

[r] Ambrosius de Obit Valentin, Tom. III. p. 12.

[s] Hieron. Comm. in Psalm. CIV. Ecce ante legem patriarchæ non vncti regali vnguento *Christi* dicuntur. *Christi* autem sunt, qui Spiritu sancto vnguntur.

Notatu

Notatu tamen dignum eſt, in omnibus nominibus, quæ elegerunt, fuiſſe peculiarem quandam relationem ad Chriſtum & Deum, a quo, non autem ab vllo homine mortali, quantacunque etiam auctoritate emineret, voluerunt appellari. Ab nominibus ſectariis & humanis appellationibus magnopere ſe abhorrere profeſſi ſunt. *Non ab hominibus appellamur*, inquit CHRYSOSTOMVS; [t] *Non eſt nobis anteſignanus aliquis, vti quidem aliis* MARCION, *aliis vero* MANICHAEVS, *aliis* ARIVS, *aliis alius ſectæ dux exſiſtit. Minime*, inquit EPIPHANIVS: [u] *Nec ſecta eſt vlla, nec eccleſia Apoſtolorum inſignita nomine. Nec vmquam Petræos vllos, aut Paulianos, aut Bartholomæos, aut Thaddæos audiuimus: ſed vna iam tum initio fuit Apoſtolorum omnium prædicatio: quæ non ipſosmet illos, ſed Dominum Ieſum Chriſtum tantummodo celebraret. Ob id Eccleſiæ nomen vnum omnes impoſuerunt: non ſuum vtique, ſed Chriſti Ieſu, ac Antiochiæ primum appellari Chriſtiani cœperunt.* Alius quidam Pater, [w] *Petrum*, inquit, *honore proſequor; nec tamen* Petrianus *vocor: & Paulum: nec tamen* Paulianus *nominatus ſum. Non fero me ab hominibus nomen ducere, quia a Deo ſum creatus.* Obſeruant illi, hoc ſchiſmaticorum & hæreticorum tantummodo characterem proprium eſſe, vt nomina ſectaria ſumant, & ab ipſorum ducibus ſeſe nominent. Magnum & venerabile Chriſtianorum nomen ab eis ſilentio inuoluebatur, dum humanis appellationibus inter ſe ipſos impie ſcindebantur: qua de re GREGORIVS NYSSENVS [x] & NAZIANZENVS conqueruntur.

[t] Chryſoſtom. Hom. XXIII in Acta. Μὴ ἀπ' ἀνθρώπων καλώμεθα, μὴ γὰρ προηγούμενος ἡμῶν τις ἐστιν, ὥσπερ τῷ μὲν Μαρκίων, τῷ δὲ Μανιχαῖος, τῷ δὲ Ἄρειος, τῷ δὲ ἄλλος τις αἱρέσεως ἀρχηγός

[u] Epiph Hær. XLII. Marcion. p 366. edit Colon Οὐκ ἔστι αἵρεσις, οὐδὲ ἐκκλησία εἰς ὄνομα Ἀποστόλων ἀναγορευομένη· οὐδέποτε γὰρ ἠκούσαμεν ἢ Πετρίους, ἢ Παυλίους, ἢ Βαρθολομαίους, ἢ Θαδδαίους, ἀλλὰ ἀπαρχῆς ἐν κήρυγμα πάντων Ἀποστόλων, οὐκ αὐτοὺς κηρύσσον, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον· διὸ καὶ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας οἱ πάντες ἔθεντο ἓν οὐχ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου αὐτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ Ἀντιοχείας ἀρξαμένων Χριστιανῶν καλεῖσθαι.

[w] Gregor. Nazianzen. Orat XXXI. p. 506. Πέτρον τιμῶ, ἀλλ' οὐκ ἀκούω Πετριανὸς· καὶ Παῦλον, Παυλιανὸς δὲ οὐκ ἤκουσα. οὐ δέχομαι παρὰ ἀνθρώπων ὀνομάζεσθαι παρὰ Θεοῦ γεγονώς. Vid. etiam Athan. Orat II. c. Arian. Gregor. Nyſſen. de Perfect. Chriſt Tom. III. p. 276.

[x] Nyſſen. contr. Appollin. Tom. III. p. 261 Edit Pariſ. 1638. Σιγᾶται τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον ὄνομα τῶν Χριστιανῶν, πρὸς δὲ τὰς ἀνθρωπίνας προσηγορίας ἡ ἐκκλησία καταμερίζεται.

runtur. Ita BASILIO obseruatur, [y] *Marcionitas* & *Valentinianos* nomen *Christianorum* repudiare, vt *Marcionis* ac *Valentini*, ducum suorum nomine se appellent. OPTATVS [z] & AVGVSTINVS [a] idem *Donatistis* exprobrant. OPTATVS dicit, *Donatum* omnes peregrinantes solitum fuisse interrogare: *Quid apud vos agitur de parte mea?* & episcopos, qui ab eius steterint sententia, manu sua ita consueuisse subscribere: *Ab episcopis partis Donati.* Idem etiam EPIPHANIVS de *Audianis*, [b] *Colluthianis* & *Arianis* memoriæ prodidit. Speciatim de *Miletio*

τεμερίζεται. Magnum & venerabile Christianorum nomen silentio inuoluitur, atque in *humanas appellationes* Ecclesia diuiditur.

[y] Basil. Comm. in Psalm. XLVIII. p. 245. (Edit. Paris.) Κἂν ἴδῃς δέ τινα τῶν ἐπὶ ψευδωνύμῳ γνώσει μεγαλοφρονούντων καὶ προτιμησάντων ἑαυτοῖς, πονηρῶν τινων δογμάτων συγκαταθέσιν, καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τῶν χριστιανῶν, ἀφ' ἑνός τινος τῶν αἱρεσιαρχησάντων ἑαυτοὺς ὀνομάζοντας, Μαρκίωνος, ἢ Οὐαλεντίνου, ἢ τῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν, φθαρτοῖς ἀνθρώποις καὶ τὸ ὅλον γηΐνοις ἑαυτοὺς προσνείμαντας. Quod si nonnullos videris ob falsi nominis scientiam sibi maximopere placere, seque consensu nefario dedere improbatis dogmatibus, & *pro Christianorum nomine, ab vno aliquo eorum, qui hæresiarchæ fuerunt, sibi nomenclaturam adsciscere*, puta a Marcione aut Valentino, vt ab vno aliquo eorum, qui hac tempestate ex ignotis prius emerserunt tandem: velim noueris hos nomina sua vocasse in terris, vt qui sese addixerint hominibus pestilenti corruptelæ expositis, nihilque resipientibus, quam terrena hæc.

(z) Optat. Lib. III. p. 68. Ad singulos quosdam venientes hæc erant verba: *Quid apud vos agitur de parte mea?* Quasi iam vere populum cum Deo diuiserat, vt intrepide suam diceret partem. Nam a temporibus eius, & vsque in hodiernum, si quando de rebus ecclesiasticis in iudiciis publicis aliqua celebrata est actio, interrogati singuli, sic apud acta locuti sunt, vt dicerent, se *de parte* esse *Donati*: de Christo tacuerunt.

[a] Aug. Epist. LXVIII. ad Ianuarium.

[b] Epiph. Hær. LXX. Audian. n XV. p. 827. (edit Colon.) Τοῦτό ἐστι τὸ φοβερὸν τὸ παραλλάξαι ὄνομα χριστιανῶν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, τῆς μὴ ἐχούσης ἐπίθετον ὄνομα, ἀλλὰ μόνον ὄνομα Χριστοῦ, καὶ Χριστιανῶν εἰς ὄνομα Αὐδία καλεῖσθαι, συνθέσθαι τε καὶ ἀπαιτεῖσθαι σύνθημα ἀνθρωπίνης φύσεως. Est hoc vero horrendum Christianorum commutare nomen, qui in sancta ecclesia censentur, quæ sola Christi & Christianorum appellatione contenta adscititium omne nomen respuit. *Pro illo*, inquam, *nomine Audianos appellari*, coitiones inter se facere, ac tesseram veri hominis nomine inscriptam erigere.

Id. Hæres. LXIX. Arian. n. II p. 718. Ὡς ἐξηγεῖτο ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἄλλος ἄλλο τι, καὶ ἄλλος ἄλλο, ἐκ τῆς προσκλήσεως καὶ ἐπαίνου δὲ τοῦ παρ' αὐτῶν, οἱ μὲν Κολλουθιανοὺς ἑαυτοὺς ὠνόμαζον, ἄλλοι δὲ Ἀρειανούς. Cum in sua quisque ecclesia alias aliud interpretando proponeret, prout in vnumquemque fauore ac laudatione propensiores erant, alii Colluthianos, Arianos alii sese nominabant.

eiusque sectatoribus loquens [c] narrat, quod formato schismate vetustum nomen ecclesiæ catholicæ repudiantes, vt ab aliis distinguerentur, sese nominauerint *ecclesiam martyrum*; hoc quidem malo consilio, vt omnes, qui suæ non essent sectæ, criminarentur: eodem modo, quo *Ariani* se ipsi *Lucianistas* [d] & *Conlucianistas* appellitarunt, doctrinam *Luciani* martyris sequi præ se ferentes.

Verumtamen ecclesia Christi nomen *Christiani* constanter seruabat. Hoc nomen erat, quo de gloriabantur, vtpote quo ipsorum vnitas & relatio ad Christum omnium optime exprimebatur. EVSEBIVS [e] historiam memorabilem narrat ex epistola quadam ecclesiæ *Lugdunensis* & *Viennensis* in Gallia de *Sancto* quodam, ecclesiæ *Viennensis* diacono, qui in persecutione sub *Antonino* martyrii palmam accepit, quod tormentis subiectus & a magistratibus rogatus de nomine, ciuitate, conditione, seruusne esset, an liber, ad omnes quæstiones responderit: *Christianus sum. Hoc sibi nomen, patriam, genus, omnia denique esse subinde profitebatur; neque aliam vocem ab eo gentiles, quicquid moliebantur, extorquere valuerunt.* CHRYSOSTOMVS [f] *Lucianum* martyrem eodem modo coram persecutori-

[c] Epiph. Hær. LXVIII. Melet. n. III Ἐπίγραφον δὲ ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκκλησίᾳ, οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ Πέτρου διαδεξάμενοι ἔχοντες τὰς πάλαι ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅτι Ἐκκλησία καθολική. Οἱ δὲ ἀπὸ Μελιτίου Ἐκκλησία Μαρτύρων. Suam quisque ecclesiam diuersis nominibus inscribebat. Nam Petri (Archiepiscopi Alexandrini) successores, penes quos veteres erant ecclesiæ, Catholicæ ecclesiæ titulum vsurpabant: Meletiani ecclesiam martyrum.

[d] Theodoret. Hist. Eccles. Lib. I. c. IV. ex Epistola Arii ad Eusebium: Ἐῤῥῶσθαί σε ἐν Κυρίῳ εὔχομαι, μεμνημένος τῶν θλίψεων ἡμῶν Συλλουκιανιστὰ ἀληθῶς Εὐσέβιε. Bene valere te cupio in Domino, memorem ærumnarum nostrarum, *Collucianista* vere tui nominis Eusebi. Conf. Epiph. Hæres. LXIX. Arian. n. VII. vbi eadem verba habentur.

[e] Euseb. Lib V. c. I p. 158. Πρὸς πάντα τὰ ἐπερωτώμενα ἀπεκρίνατο τῇ ῥωμαϊκῇ φωνῇ, Χριστιανός εἰμι. Τοῦτο καὶ ἀντὶ ὀνόματος, καὶ ἀντὶ πόλεως, καὶ ἀντὶ γένους, καὶ ἀντὶ παντὸς ἐπαλλήλως ὡμολόγει· ἄλλην δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν αὐτοῦ τὰ ἔθνη.

[f] Chrysostom. Hom. XLVI. in Lucian. Tom. I p. 601. (Tom. I. p 532 edit. Francof. Tom. V. p. 532. edit. Eton.) Ὁ δὲ πρὸς ἑκάστην πεῦσιν ἀπεκρίνατο, ὅτι Χριστιανός εἰμι μόνον, καὶ λέγοντος τοῦ δημίου, ποίας εἶ πατρίδος; Χριστιανός εἰμι φησί. τί ἔχεις ἐπιτήδευμα; Χριστιανός εἰμι. τίνας προγόνους; ὁ δὲ πρὸς πάντα ἔλεγεν, ὅτι Χριστιανός εἰμι. Ille ad vnamquamque interrogationem tantum respondebat: *Christianus sum*; ac dicente tortore: Quanam ex patria ortus es? *Christianus sum*; ait: Quam artem profiteris? *Christianus sum.* Quibus parentibus natus es? Ille vero ad omnia dicebat: *Christianus sum.*

bus

bus suis se gessisse narrat; & sunt alia eiusdem generis exempla, ex quibus iudicari in procliui est, quam venerabile iis nomen Christiani fuerit.

§. VII.

De nomine Catholici, *& eius antiquitate.*

Molestia, quam eis facessebant hæretici, caussa erat, quamobrem superioribus aliud adhuc nomen adderent, nimirum *Catholici;* quod ipsis cognominis instar seu notæ characteristicæ erat, qua ab omnibus hæreticis internoscebantur ac distinguebantur, qui, quamuis sectæ suæ nomen gererent, communi tamen Christianorum nomine sese interdum occultabant. Hoc intelligimus ex epistola PACIANI ad SEMPRONIANVM, hæreticum *Nouatianum*, qui rogatus caussam, cur Christiani ipsi se nominarent *Catholicos*, respondit, fieri hoc ideo, vt ab hæreticis, nomen Christianorum itidem vsurpantibus, sese distinguerent. *Christianus mihi nomen est*, inquiebat [g], *Catholicus cognomen: illud me nuncupat, istud ostendit.* Hæretici religionem plerumque huic aut illi regioni vel peculiari hominum sectæ alligabant, adeoque *Catholicos* se nominare nullo iure poterant; Ecclesia autem Christi dum appellabatur *catholica*, huius appellationis caussam satis idoneam habebat, quod (obseruante OPTATO [h]) vniuersalis erat & per totum terrarum orbem diffusa. Et hoc sensu nomen hoc eiusdem, cuius ipsa ecclesia, antiquitatis est. Occurrit enim apud EVSEBIVM, [i] CLEMENTEM [k] ALEXANDRINVM & IGNATIVM, [l] qui historiam martyrii *Polycarpi* tradunt. Et tanto in pretio ipsis hoc nomen erat, vt neminem Christianum reputarent, nisi de ecclesia Catholica se

[g] Pacian. Epist. I. ad Sempronianum.

[h] Optat. Lib. II. p. 46. Cum inde dicta sit *catholica*, quod sit rationalis & vbique diffusa.

[i] Euseb. Lib. IV. c. XV. Πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις, ἔλεος, εἰρήνη κ. τ. λ. Omnibus vbicunque terrarum sanctæ & & *catholicæ* ecclesiæ populis misericordia, pax &c.

[k] Clem. Alex. Strom lib. VII. p 765. (899. edit. Oxon) Κατά τε οὖν ὑπόστασιν, κατά τε ἐπίνοιαν, κατά τε ἀρχὴν, κατά τε ἐξοχὴν, μόνην εἶναί φαμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν, κ. τ. λ. Et essentia ergo & opinione & principio, & excellentia solam esse dicimus antiquam & *catholicam* ecclesiam, &c

(l) Ignat. Ep. ad Smyrn n. VIII Ὅπου ἂν ᾖ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. Vbi fuerit Christus Iesus, ibi *catholica* est ecclesia.

esse profiteretur. Quemadmodum ex actis [m] martyrii *Pionii* videre est, qui a *Polemone* iudice rogatus, cuius esset ecclesiæ, respondit: *Catholicæ: Nulla enim est alia apud Christum.*

§. VIII.

Quo sensu omnes Christiani dicti sint Ecclesiastici.

Porro heic notandum est, omnes in vniuersum Christianos non numquam nomine *Ecclesiasticorum* appellatos esse. Quamquam enim hoc peculiare Clericorum, vtpote in ecclesia christiana a Laicis distinctorum, nomen erat, tamen, vbi de Christianis in genere sermo erat, in oppositione *Iudæorum*, *Infidelium* & *Hæreticorum* omnes vocabantur *Ecclesiastici*, seu homines de ecclesia: quippe qui nec de *Iudæorum* synagoga, nec de *Gentilium* templis, nec de *Hæreticorum* conuenticulis essent, sed ecclesiæ Christi membra exsisterent. Quo sensu verba *ἄνδρες ἐκκλησιαστικοί* ab EVSEBIO [n] & CYRILLO [o] HIEROSOLYMITANO sæpius vsurpata inuenias. Et VALESIVS [p] eadem apud ORIGENEM, EPIPHANIVM, HIERONYMVM aliosque obseruauit.

§. IX.

Christiana religio dicta Δόγμα *& Christiani* οἱ τοῦ Δόγματος.

Nonnumquam etiam vocabulum Δόγμα absolute positum religionem christianam denotare reperitur; quemadmodum *Paulus* ipse epistola ad Ephesios II, 15. eo, docentibus quidem

[m] Acta Pionii apud Baron an. CCLIV. n. IX

(n) Euseb Lib. IV c VII. *Πλείστων ἐν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἀληθείας ὑπεραγωνιζομένων κ. τ. λ.* Cum eodem tempore plurimi *ecclesiastici viri* patrocinium veritatis susciperent, &c.

Id. Lib V. c. XXVII *Πλεῖστα μὲν οὖν παρὰ πολλοῖς εἰσέτι νῦν τῶν τότε σώζεται παλαιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ἐναρέτου σπουδῆς ὑπομνήματα.* Porro veterum *ecclesiasticorum virorum*, qui tunc temporis vixerunt, plurima adhuc seruantur apud multos laudibilis diligentiæ monumenta.

(o) Cyrill. Hierosol Catech. XV. n. IV. (p. 208. edit. Oxon. cIↄ IↄccIII.) Ἀλλὰ ζητοῦμεν τῆς παρουσίας ἡμέτερον σημεῖον, ἐκκλησιαστικὸν ζητοῦμεν οἱ ἐκκλησιαστικοί. Sed quærimus aduentus tui signum nostrum ecclesiasticum nos *ecclesiastici*.

[p] Valet. Not. in Euseb. lib. II. c XXV. p. 37. edit. Colon. Tribus modis dicitur *ecclesiasticus* Interdum enim accipitur pro Christiano, & opponitur gentili. - - Interdum vero designat catholicum, & opponitur hæretico - - Denique interdum denotat eum, qui in clero est constitutus; & opponitur sæculari seu laico.

CHRY-

CHRYSOSTOMO [q] & THEODORETO, [r] in eumdem ſenſum vſus eſt. Et ESTIVS [s] hanc communem huius loci expoſitionem apud omnes antiquos interpretes cum *græcos* tum *latinos* eſſe adfirmat. Hinc etiam Chriſtiani interdum οἱ τοῦ δόγματος, *Dogmatici*, ſeu doctrinæ chriſtianæ homines nominati ſunt. Quemadmodum etiam in reſcripto *Aureliani* imperatoris contra *Paulum Samoſatenſem*, cuius apud EVSEBIVM [t] fit mentio, *Italici* epiſcopi & *Romani* ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος, Epiſcopi *dogmatici*, ſiue epiſcopi doctrinæ, h. e. chriſtianæ doctrinæ, appellantur.

§. X.

Chriſtiani ab gentilibus etiam vocati Iudæi.

Gentiles etiam *Iudæorum* & *Chriſtianorum* nomen inter ſe ſe confundere ſoliti ſunt: vnde in eorum ſcriptis nomen *Iudæorum* Chriſtianis ſæpius ex errore datum legitur. Ita DIO in vita *Domitiani* [u] loquens de *Acilio Glabrione*, conſularis digni-

(q) Chryſoſtom. in Epheſ. c. II, 15. Hom V. p. 900 (edit. Francof.) Ἢ τὴν πίστιν φησι, δόγμα αὐτὴν καλῶν, ἢ κ τ λ. Aut fidem dicit, ipſam vocans *decretum* (*dogma*) aut &c.

(r) Theodor. Comm. in Epheſ. II, 15. Tom. III. p. 301 (edit. Par) Δόγματα δὲ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσεν. *Decreta* (*dogmata*) appellauit doctrinam Euangelicam.

[s] Eſt. Comm. in Eph. II, 4. *Edicta*, ſeu *decreta*, ſeu *dogmata* hoc loco tam græci quam latini commentatores magno conſenſu interpretantur præcepta noui teſtamenti, quæ ſunt de fide, caritate & moribus, quæ nimirum Chriſtus in Euangelio tradidit.

(t) Euſeb. Lib. VII. c. XXX. Βασιλεὺς ἐντευχθεὶς Αὐρηλιανὸς αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε· Τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. Interpellatus imperator Aurelianus rectiſſime hoc negotium diiudicauit, iis domum tradi præcipiens, quibus Italici Chriſtianæ *religionis* (*dogmatis*) antiſtites & Romanus Epiſcopus ſcriberent

(u) Dio in Domit. Κἀν τῷ αὐτῷ ἔτει ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Φλάβιον Κλήμεντα ὑπατεύοντα, καίπερ ἀνεψιὸν ὄντα, καὶ γυναῖκα καὶ αὐτὴν συγγενῆ ἑαυτοῦ Φλαβίαν Δομιτίλλαν ἔχοντα, κατέσφαξεν ὁ Δομιτιανός. Ἐπηνέχθη δὲ ἀμφοῖν ἔγκλημα ἀθεότητος ὑφ' ἧς καὶ ἄλλοι εἰς τὰ τῶν Ἰουδαίων ἤθη ἐξοκέλλοντες πολλοὶ κατεδικάσθησαν. - - Τὸν δὲ δὴ Γλαβρίωνα τὸν μετὰ τοῦ Τραιανοῦ ἄρξαντα, κατηγορηθέντα τά τε ἄλλα, καὶ οἷα οἱ πολλοί, καὶ ὅτι καὶ θηρίοις ἐμάχετο, ἀπέκτεινεν. Eodem anno *Domitianus* cum aliis multos, tum vero *Fabium Clementem* conſulem (etſi patruelis eius erat, ac *Flauiam Domitillam*, & ipſam *Domitiani* conſanguineam vxorem habebat) morte adfecit, illato ambobus crimine impietatis. Cuius rei

tatis viro, cum atheiſmi dicit incuſatum & ad ſupplicium raptum ideo, quod ad *Iudaeorum* religionem tranſierit: quod BARONIO [w] aliisque obſeruantibus, de religione chriſtiana, cuius cauſſa mortem ſubiit, intelligi debet. Et cum SVETONIVS [x] *Claudium Iudaeos* inpulſore *Chreſto* adſidue tumultuantes *Roma* expuliſſe ſcribit, omnes omnino eruditi [y] nomine *Iudaeorum* Chriſtianos etiam intelligi, ſtatuunt. Similiter, cum SPARTIANVS [z] *Caracallae* colluſorem religionis *iudaicae* fuiſſe dicit, ſine vllo dubio chriſtianam intelligit: propterea quod, commemorante TERTVLLIANO, [a] ipſe *Caracalla* a chriſtiano homine educatus fuit.

§. XI.

Chriſtus ab Ethnicis plerumque vocatus Chreſtus, *& Chriſtiani* Chreſtiani.

Gentiles alium errorem in pronuntiatione nominis Seruatoris noſtri admittebant, quem vniuerſi *Chreſtum* loco *Chriſtum*, illiusque diſciplinam ſectantes *Chreſtianos*, loco *Chriſtianos*, appellitabant. Id quod obſeruatum fuit a IVSTINO MARTYRE, [b] TERTVLLIANO, [c] LACTANTIO [d] & quibusdam aliis; qui iſtum eis errorem commonſtrarunt, etiamſi hac de re cum illis litigare haud ſuſtinerent, quod vtrumque

cauſſa multi, qui in mores *Iudaeorum* tranſierant, damnati ſunt. - - *Glabrionem* quoque, qui cum *Traiano* magiſtratum geſſerat, accuſatum praeter caetera ſuperioris criminis, & quod cum beſtiis pugnauiſſet, interfici iuſſit.

(w) Baron. ann. XCIV n. 1. Quod ſpectat ad *Glabrionem*; ſcribit DIO cum nonnullis aliis, illato crimine ἀθεότητος, quod ad *Iudaeorum* mores tranſiſſet (ſic enim, vt ſaepius dictum eſt, quod ex *Iudaeis* deſcenderent Chriſtiani, Ethnici appellabant) &c.

(x) Sueton. Claud. c. XXVI.

(y) Hotting Hiſtor. Eccleſ. Tom. I. p. 39. Basnagii Exerc. in Baron. p. 137. Selden, de Synedr. lib. I. c. VIII. vbi citantur *Lipſius*, *Petauius* & plures alii.

(z) Spartian in Caracall. I. Cum colluſorem ſuum puerum ob *iudaicam religionem* grauius verberatum audiſſet &c.

(a) Tertull. ad Scap. c. IV. *Lacte* Chriſtiano educatus.

(b) Iuſtin. Martyr Apol II. p 54. (edit. Pariſ. MDCXXXVI.) Ὅσον γε ἐκ τοῦ κατηγορουμένου ἡμῶν ὀνόματος, χρηστότατοι ὑπάρχομεν. Et quantum ad nomen ipſum pertinet, quod criminis loco nobis obiicitur, optimi (*Chreſtotati*) certe ſumus.

(c) Tertullian. Apol. c. III.

(d) Lactant. lib. IV. c. VII. Exponenda huius nominis (Chriſti) ratio eſt propter ignorantium errorem; qui cum immutata littera *Chreſtum* ſolent dicere.

nomen

nomen bonæ esset significationis: Christus enim idem est ac *Hebræum* Messias, & hominem vel in sacerdotem, vel in regem vnctum significat; & *Chrestus*, quod idem est ac *græcum* χρηστὸς, suauitatem & benignitatem denotat. Hinc TERTVLLIANVS, [e] rem nulla venia dignam esse, adfirmat, quod solius nominis caussa Christianos vexent, quandoquidem vtrumque nomen innoxium esset & præclarissimæ significationis.

Id circo non in totum repudiarunt hoc nomen Christiani, etiamsi illud sibi ipsi non imposuissent. Quemadmodum nec *Iudæos* se appellari recusarunt, eo quidem sensu, quo Scriptura hac voce vtitur, vt nimirum Dei populum ab *synagoga Satanæ* distinguat: Apoc. II, 9. quamquam ad euitandam *Ebionitarum* & *Nazarenorum* astutiam, qui legem Mosis cum doctrina euangelii commixtum ibant, hoc nomen declinare, & nomen Christianorum retinere studuerunt.

LIBRI PRIMI
CAPVT SECVNDVM
DE CONTVMELIOSIS NOMINIBVS, QVIBVS IVDAEI, INFIDELES ET HAERETICI CHRISTIANOS APPELLARVNT.

§. I.
Christiani a Iudæis & Gentilibus Nazareni *vocati.*

PRæter ea nomina, de quibus iam diximus, fuerunt non nulla alia, Christianis ab aduersariis eorum maledice & contumeliose data, quorum heic facere mentionem non abs re fuerit. Primum eorum erat *Nazareni*, nomen probrosum a *Iudæis* illis impositum, a quibus vocabantur *secta Nazarenorum*, Act. XXIV, 5. Fuerunt quidem certi hæretici, ipsi se appellantes Ναζαραίους, *Iudæis*, teste EPIPHANIO, [f] maximopere inuisi,

(e) Tertull. l. c Christianus, quantum interpretatio est, de Vnctione deducitur. Sed & cum perperam *Chrestianus* pronuntiatur a vobis (nam nec nominis certa est notitia penes vos) de suauitate vel benignitate compositum est. Oditur ergo in hominibus innocuis etiam nomen innocuum.

(f) Epiph. Hær. XXIX. n IX. Οὐ μόνον γὰρ οἱ τῶν Ἰουδαίων παῖδας πρὸς τούτους κινοῦντας μῖσος, ἀλλὰ ἀνιστάμενοι ἕωθεν καὶ μέσης ἡμέρας, καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν, τρὶς

quod

quod eſſent genus quoddam *Iudæorum* apoſtatarum, qui circumciſionem & ritus Moſaicos obſeruabant, chriſtianam ſimul religionem profitentes. Et hinc, inquit ille, eſt, quod ter per ſingulos dies, mane, circa meridiem & ad veſperam ad preces in ſynagoga congregati eos anathemate perculſos diris deuouerint, hac amariſſima exſecrationis vtentes formula : *ὅτι ἐπικαταράσαι ὁ Θεὸς τὺς Ναζωραίυς, Nazaræos Deus exſecretur!* At vero ex ſententia HIERONYMI (*g*) hoc ad omnes ſpectauit Chriſtianos, quibus ita ſub *Nazarenorum* nomine inprecati ſunt. Atque hoc quidem maxime videtur probabile, quandoquidem HIERONYMO (*h*) & ipſo EPIPHANIO (*i*) tradentibus, *Iudæi* Chriſtianos vniuerſos appellarunt *Nazarenos.* Gentiles quoque hunc conuitiandi morem a Iudæis adſumſerunt, quemadmodum illud de *Datiano* prætore apud PRVDENTIVM (*k*) conſtat, vbi Chriſtianos adlocutus nominat *Nazarenos.* Sunt, qui exiſtimant, (*l*) Chriſtianos primum quidem libenter ſibi hoc nomen tribuiſſe, in conuitiis id minime ponentes, eo vsque dum ſecta *Nazarenorum* erupiſſet, atque tunc huius hæreſeos dete-

---

τῆς ἡμέρας ὅτι εὐχὰς ἐπιτελῦσι ἐν ταῖς αὐτῶν συναγωγαῖς, ἐπαρῶνται αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζυσι φάσκοντες, ὅτι ἐπικαταράσαι ὁ Θεὸς τὺς Ναζωραίυς.

(*g*) Hieron. Comment. in Eſa XLIX. Tom. V. p. 178 (p. 151. edit. Francof.) Ipſe (Chriſtus) bonus paſtor poſuit animam pro ouibus ſuis ; & contemſit eam : qui abominationi eſt genti *Iudæorum : cui* ter per ſingulos dies nomine Nazarenorum *maledicunt* in ſynagogis ſuis.

(*h*) Id de Loc. Hebr. Tom III. p. 183. b Nos apud veteres quaſi opprobrio *Nazaræi* dicebamur, quos nunc Chriſtianos vocant.

(*i*) Epiph. l. c. n. I. Πάντες δὲ Χριςιανοὶ Ναζωραῖοι τότε ἐκαλῦντο. Chriſtiani tunc omnes *Nazaræi* vocabantur.

(*k*) Prudent. περὶ ϛεφανῶν Carm. V. de S. Vincentio, v. 25. 26 p. 139. Edit. Cellar.

Vos *Nazareni* adſiſtite,
Rudemque ritum ſpernite.

Id. Hymn. X. de Roman. Martyre v. 41. ſeq. Edit Cell. p. 184.

Præfectus iſtis imminens negotiis
Aſclepiades, ire mandat milites
Eccleſiaſten vſque de ſacrariis
Raptare plebem, mancipandam vinculis,
Ni diſciplinam *Nazarenam* reſpuat.

(*l*) Iun. Parall. lib. I. c. VIII. Quod impium dogma quum Antiochiæ primum inualuerit, fortaſſe occaſionem Antiochenæ eccleſiæ dedit, vt viri boni ſe non amplius *Nazaræos* aut *Nazarenos*, ſed Chriſtianos potius appellarent. Act. XI, 26. Vid. etiam Goodw. Moſes & Aaron lib. I. c. VIII.

ſtandæ

ſtandæ cauſſa eo abſtinuiſſe, & ſe ipſos vocaſſe *Chriſtianos*, Act. XI, 26. An vero hoc exactis regulis chronologicis convenienter ſtatuatur, id quidem aliis peritioribus diiudicandum relinquo.

§. II.
Et Galilæi.

Aliud nomen contumelioſum erat *Galilæi*, *Iuliano*, de *Chriſto* vel Chriſtianis loquenti familiare. Ita in colloquio cum *Mari*, epiſcopo ſene & cæco, cuius meminit SOZOMENVS, (*m*) ei illudens dixiſſe fertur: *Numquam profecto* Galilæus *Deus tuus te ſanabit.* Et iterum in epiſtola (*n*) ad *Arſatium*, pontificem maximum *Galatiæ*: *Turpe fuerit, ex Iudæis quidem neminem mendicare: impios vero* Galilæos *præter ſuos pauperes, etiam noſtros alere.* Idem illud obſeruari poteſt apud SOCRATEM, (*o*) THEODORETVM, (*p*) CHRYSOSTOMVM (*q*) & GREGORIVM NAZIANZENVM, (*r*) qui addit, non modo eum ipſum Chriſtianos *Galilæos* appellaſſe, ſed legem tuliſſe etiam, vt ne quis alio eos nomine appellaret; quod hoc modo nomen Chriſtianorum abolitum iri exiſtimauerit.

(*m*) Sozom. Lib. V. c. IV. Οὐ δὲ ὁ γαλιλαῖός σε Θεὸς θεραπεύσει σε.

(*n*) Apud Sozom. Lib. V. c XVI. Αἰσχρὸν γὰρ· εἰ τῶν μὲν Ἰουδαίων οὐδεὶς μεταιτεῖ, τρέφουσι δὲ οἱ δυσσεβεῖς γαλιλαῖοι πρὸς τοῖς ἑαυτῶν, καὶ τοὺς ἡμετέρους

(*o*) Socrat. lib. III. c. XII. Γαλιλαῖον εἰώθει ὁ Ἰουλιανὸς καλεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ τοὺς Χριστιανοὺς γαλιλαίους. *Iulianus* Chriſtum *Galilæum*, & Chriſtianos *Galilæos* appellare conſueuerat.

(*p*) Theodor. lib. III. c. IV. Ἀπηγόρευσε τῶν γαλιλαίων τοὺς παῖδας, οὕτω γὰρ Σωτῆρος ἡμῶν θιασώτας ὠνόμαζε, ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν καὶ φιλοσόφων μεταλαγχάνειν λόγων. Vetuit, (Iulianus) ne *Galilæi* (ſic enim Seruatoris noſtri ſectatores appellabant) poeticis, rhetoricis vel philoſophicis ſtudiis operam darent.
Id. ibid. c. XXI. Νενίκηκας Γαλιλαῖε, Viciſti, *Galilæe.*

(*q*) Chryſoſt. Hom. LXIII. Tom V. p 439. Edit. Eton. (Tom I. Francof. p. 640). Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα τῆς μανίας ἵστατο, ἀλλ' ἐκ μέσης ἀναρπάσασθαι τῆς οἰκουμένης τὸ τῶν Γαλιλαίων ἔθνος ἐπηγγέλλετο, καὶ γὰρ οὕτως ἡμᾶς εἰώθει καλεῖν. Neque vero huc vſque tantum progreſſus eſt eius furor, ſed ex orbe terrarum exterminaturum ſe *Galilæorum* nationem pollicebatur: ſic enim nos appellare ſolitus erat.

(*r*) Gregor. Nazianz. Orat. III. p. 81. (Edit. Pariſ.) - - Καινοτομεῖ περὶ τὴν προσηγορίαν, Γαλιλαίους ἀντὶ χριστιανῶν ὀνομάσας τε καὶ καλεῖσθαι νομοθετήσας. Nouandum nobis cognomentum cenſuit (Iulianus) *Galilæos* pro Chriſtianis nominans, atque vt ita vocaremur, publica lege decernens.

§. III.

Item Athei.

Appellabant etiam eos *Atheos*, eorumque religionem *Atheismum* vel Impietatem, quod Gentilium deorum cultum deriderent & contemnerent. DIO (*s*) narrat *Acilium Glabrionem* ad necem datum esse *Atheismi* caussa, intelligens religionem christianam. Et apologetæ Christianorum ATHENAGORAS, (*t*) IVSTINVS MARTYR, (*u*) ARNOBIVS (*w*) & alii inter crimina hoc referunt, quæ gentiles ipsis plerumque adsignarunt. EVSEBIVS (*x*) hoc nomen tam peruulgatum fuisse dicit, vt magistratus persecutores Christianum quempiam ad religionis suæ desertionem adacturi cum iusserint illam abiurare his inter alia verbis: Αἶρε τοὺς ἀθέους, *Tolle Atheos*, nimirum Christianos.

§. IV.

Nec non Græci *&* Impostores.

Hisce addiderunt nomen *Græci* & *Impostores*. Id quod ab HIERONYMO (*y*) adnotatum est, *Vbicumque*, inquiente, *viderint Christianum*, *statim illud de triuio* ὁ γραικὸς ἐπιθέτης, En *Græcum Impostorem*! Hic erat character, quo Seruatorem nostrum signabant, ὁ πλάνος, *Impostor ille*. Et IVSTINVS (*z*) MARTYR

(*s*) Dio in Domit. vid. supra Cap. I §. X. not. (u) p. 13.

(*t*) Athenag. Legat. pro Christ. p. 4. Τρία ἐπιφημίζουσιν ἡμῖν ἐγκλήματα, ἀθεότητα, θυέστεια δεῖπνα, Οἰδιποδείους μίξεις Trium flagitiorum infamis rumor de nobis spargitur: *impietas*, *quæ Deos tollat*, epula *Thyestea*, concubitus incesti.

(*u*) Iustin. Mart. Apol I. p 47. Ὅς γε περὶ ἡμῶν ἃ μὴ ἐπίσταται, δημοσίᾳ καταμαρτυρεῖ, ὡς ἀθέων καὶ ἀσεβῶν Χριστιανῶν, qui publice de rebus, quas ignorat, videlicet quod Christiani *Athei*, proriusque *sine Deo & impii* sint, testatur.

[*w*] Arnob. Lib. I. ineunt. Exterminati sunt Dii longe. - - Efficietur profecto rationum consequentium copulatu, vt non *impii* nos magis, sed illi ipsi reperiantur criminis istius rei, qui se numinum profitentur esse cultores, atque inueteratis religionibus deditos.

(*x*) Euseb. lib. IV. c XV. vbi Proconsul Polycarpum monens, vt Christum abneget, inter alia dicit: Μετανόησον· εἶπον, αἶρε τοὺς ἀθέους Resipisce: dic, tolle *impios*.

(*y*) Hieron. Ep. X. ad Furiam.

(*z*) Iustin. Dial. c. Tryph. p 335 Οὐ μόνον, οὐ μετενοήσατε, μαθόντες αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ἄνδρας χειροτονήσαντες ἐκλεκτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπέμψατε, κηρύσσοντας ὅτι αἵρεσίς τις ἄθεος καὶ ἄνομος ἐγήγερται ἀπὸ Ἰησοῦ τινος Γαλιλαίου πλάνου κ. τ. λ. Cognito, illum ex mortuis resurrexisse, tantum abest, vt poenitentiam egeritis, vt etiam eximiis delectis viris in omnem terrarum

adfir-

adfirmat, eos illud ita ad posteros propagare conatos esse, missis ex vrbe *Hierosolymorum* ad omnes vniuersi orbis synagogas nuntiis ac emissariis, qui eos sibi a certa quadam impia & nefaria secta, nuperrime a *Iesu* quodam *Galilaeo Impostore* excitata, cauere docerent. Inde LVCIANVS (a) occasionem arripuit nominandi ipsum lingua sacrilega *ἀνεσκολοπισμένον σοφιστὴν*, crucifixum *Sophistam*. CELSVS (b) etiam plerumque ipsum, ipsiusque discipulos *γόητας*, *Praestigiatores* vocat. Sic ASCLEPIADES iudex Ethnicus apud PRVDENTIVM (c) *Sophistas* eos appellat; & VLPIANVS (d) lege quadam *Impostorum* nomine eos proscribit.

Ratio, cur nomini *Graecorum* addiderint nomen *Impostorum*, fuit, (vt eruditi cuiusdam viri (e) coniectura est) quod multi

orbem eos miserit's, qui renuntiarent, haeresin & sectam quamdam impiam & iniquam excitatam esse a Iesu quodam Galilaeo *plano & seductore* &c.

(a) Luc. Paregr. Tom. IV. Opp. p. 277. edit. Basil. 8. *Ἐπειδὰν ἅπαξ παραβάντες (οἱ Χριστιανοὶ) Θεοὺς μὲν τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀπαρνήσωνται, τὸν δὲ ἀνεσκολοπισμένον ἐκεῖνον σοφιστὴν αὐτῶν προσκυνῶσι, καὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου νόμους βιῶσι.* Postea quam semel a nobis desciuerunt, Graecorum deos constanter abnegant, solum autem crucifixum illum *impostorem* adorantes, secundum illius leges viuendi rationem instituunt.

(b) Cels. ap Orig. lib. I. p 20. *Λεγέτω ὁ ἐπαγγελλόμενος εἰδέναι τὰ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων. Πῶς δὲ καὶ γοητεία παρὰ τοῖς παραδεξαμένοις τὸν Μωϋσέως νόμον ἐστὶν κ. τ. λ.* Dicat iste, qui nouit Christianorum & Iudaeorum omnia, quomodo *malefica artes* (*impostura*) locum habent apud Mosis discipulos? &c.

Ibid. p. 55. *Εἶτά φησι λοιδορούμενος τῷ Ἰησοῦ, ὅτι ταῦτα θεομισοῦς ἦν τινος καὶ μοχθηροῦ γόητος.* Deinde conuitium Iesu faciens dicit, res eius fuisse scelesti Deoque inuisi *praestigiatoris*.

(c) Prud. *περὶ στεφάνων* Carm. X. de Romano Mart. v. 404. p. 202. edit. Cellar.

Quis hos *Sophistas* error inuexit nouus,
Qui non colendos deos dispurent?

(d) Digest. lib. L. Tit. XIII. c. 1. Si incantauit, si imprecatus est, si (vt vulgari verbo *Impostorum* vtar) exorcizauit.

(e) Korthold. de Moribus Christian. c. III. p. 22. 23. vbi citat locum ex epist. XIX. Hieron. ad Marcellam: *Si tunica non canduerit, statim illud e triuio: Impostor & graecus est.* Item ex Epist. X. ad Furiam supra in textu (y) allegata. & addit: Quae loca vt recte intelligantur, sciendum Romanorum habitum proprie fuisse Togam sicut Graecorum Pallium. - - Hinc Romani dicti sunt *gens togata* - - Contra graeci *Palliati* - - Quia proinde graecorum pallio etiam vestiebatur Christiani (quamquam non omnes sed soli ascetae) hinc communi scommate audiebant *Graeci*, & ab iniectione pallii, quod tunicae superimponebant, etiam *ἐπιθέται*, hoc est (vt ita dixerim) *imponentes*. Id simpliciter accipiebat indoctum vulgus ob pallii superimpositionem: caeterum litterati figuratum morsum intelligebant in vocabulo *ἐπιθέτης*, quo fieret ad *im-*

philoſophorum chriſtianorum veſte vſi ſunt *græca*, ſiue philoſophica, quæ erat *περιβόλαιον* ſeu *pallium*. Vnde *Græci* dicti ſunt *palliati*, quemadmodum *Romani togati* ſeu *gens togata*, a proprio eorum veſtitu, quæ erat *toga*. *Romani* igitur quodammodo offenſi, quod Chriſtianos viderent repudiata toga *Romana græcum* geſtare pallium, nomine iſthoc ſcurrili *Græcorum*, & *impoſtorum Græcorum* illudendi eos ac deridendi arripuerunt occaſionem. Liber TERTVLLIANI *de Pallio* ea fini ſcriptus eſt, vt virulentam ſtolidæ huius obiectionis malitiam commonſtret.

§. V.

Magi.

At enim vero Gentiles malitia ſua adhuc longius progrediebantur; & cum Seruator noſter eiusque ſectatores multa factitarent miracula, quæ ipſi maleficis artibus & magicæ diſciplinæ efficacitati adſcribebant, ideo generatim eos tamquam *Magos* infamabant, multitudinis furori hoc nomine eos exponentes. CELSVS (*f*) & alii Seruatorem noſtrum *in Aegypto* maleficis artibus operam dediſſe dictitabant: Et AVGVSTINVS (*g*) ait, Ethnicis generatim perſuaſum fuiſſe, ipſum nonnullos libros de Magia ſcripſiſſe, quos *Petro* & *Paulo* in diſcipulorum ſuorum vſum tradiderit. Hinc SVETONIVS (*h*) verbis partis ſuæ

poſtoris nomen apud Latinos faceta alluſio, hoc eſt, deceptoris & hominis ſanctitatem mentientis.

Baron an. LVI n. XI. Quod ait (Vlpianus) verbum exorcizare eſſe *impoſtorum*, haud dubium eſt ſugillare voluiſſe Chriſtianos.

(*f*) Origen contra Celſ lib. I. p 30 *Φησὶν, αὐτὸν σκότιον τραφέντα, μισθαρνήσαντα, εἰς Αἴγυπτον, δυνάμεών τινων πειραθέντα, ἐκεῖθεν ἐπανελθεῖν, Θεὸν δι' ἐκείνας τὰς δυνάμεις ἑαυτὸν ἀναγορεύοντα.* Ait, (Celſus) eum (Ieſum) clam educatum & in Aegypto mercede famulatum, peritum *mirificarum eius gentis artium*, inde reuerſum, quibus fretus pro Deo ſe haberi paſſus ſit.

Arnob. lib I. p. 15. edit. Hamburg. cIↄ Iↄc X. *Magus* fuit, clandeſtinis artibus omnia illa perfecit, Aegyptiorum ex adytis angelorum potentium nomina & *remotas* furatus eſt *diſciplinas*.

(*g*) Auguſt. de Conſenſu Euang. lib I. cap. IX. Ita vero iſti deſipiunt, vt in illis libris, quos eum ſcripſiſſe exiſtimant, dicant contineri eas *artes*, quibus eum putant illa feciſſe miracula &c. Cap. X. Quid? quod etiam diuino iudicio ſic errant quidam eorum, qui talia Chriſtum ſcripſiſſe vel credunt, vel credi volunt, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tamquam epiſtolari titulo prænotatos.

(*h*) Sueton. Neron c. XVI. Adflicti ſuppliciis Chriſtiani, genus hominum ſuperſtitionis nouæ ac *maleficæ*.

vtens

vtens Christianos vocat *genus hominum superstitionis malefica*. Quemadmodum *Asclepiades* iudex apud PRVDENTIVM (*i*) *Romanum* martyrem *summum Magum* appellat. Et AMBROSIVS martyrium *Agnes* (*k*) describens memorat, populum exclamasse, *Tolle magam! Tolle maleficam!* Nihil enim vulgatius fuit, quam omnes christianos, in primis eos, qui miracula patrarent, (*l*) veneficos vocare & magos.

§. VI.

Noua superstitio.

Noua superstitio aliud nomen contumeliosum erat christianæ inustum religioni. SVETONIVS (*m*) hoc ei adsignat, & PLINIVS ac TACITVS (*n*) probrosam addunt prauæ & stolidæ superstitionis appellationem. Quo nomine etiam *Nero*, posteaquam Christianos dira persecutione vexasset, tropæis *Romæ* erectis de ea triumphauit, prouinciam a latronibus & iis, qui nouam generi humano superstitionem (*o*) obtruderent, se purgasse iactitans. Per quos sine dubio christianos intelligit, quorum religio in aliis eiusmodi inscriptionibus Superstitio dicitur. Id quod videre est in inscriptione *Diocletiani*, quam BARONIVS ad annum CCCIV. ex occo exhibet: *Superstitione Christianorum vbique deleta* &c.

Non multum ab isthoc nomine differt, quo PORPHYRIVS (*p*) & alii eam conuitiantur, vocando eam religionem barbaram, nouam & peregrinam. In Actis famosorum martyrum *Lugdunensium*, qui supplicio adfecti sunt sub *Antonino Pio*, gentiles hoc nomine eis cum irrisione insultabant. Martyribus e-

(*i*) Prudent περὶ στεφανῶν Hymn X. de S. Romano v. 868. p. 221. edit. Cellar. Quo vsque tandem summus hic nobis *Magus* illudet.

(*k*) Ambros. Serm. XC in S. Agnen: Tolle *Magam!* Tolle *Maleficam!*

(*l*) Vid Kortholt de moribus Christian. c. IV. tot.

(*m*) Sueton. Neron c. XVI. vid. not (*h*)

(*n*) Plin. Lib. X. Epist. XCVII. Nihil aliud inueni, quam *superstitionem* prauam & immodicam. Tacit. Annal. XV. c. XLIV. Exitiabilis *superstitio*.

(*o*) Inscript. Antiq. ad Calcem Sueton. Oxon NERONI. CLAVD. CAIS. AVG. PONT. MAX. OB. PROVINC. LATRONIB. ET. HIS. QVI. NOVAM. GENERI HVM SVPERSTITION. INCVLCAB PVRGAT.

(*p*) Apud Euseb. Hist Eccles. Lib VI. c. XIX. Ὠριγένης δὲ Ἕλλην ἐν Ἕλλησι παιδευθεὶς λόγοις πρὸς τὸ βάρβαρον ἐξώκειλε τόλμημα. Origenes cum gentilis esset & gentilium innutritus disciplinis, ad *barbaram* declinauit *audaciam*.

nim igne in cineres redactis, eorumque reliquiis in *Rhodanum* fluuium proiectis, hoc ideo dicebant se facere, vt de spe resurrectionis eos deiicerent, cuius virtute humano generi nouam hanc & peregrinam religionem obtrudere (q) adlaborarent. *Videamus nunc*, inquiebant, *an sint resurrecturi, & vtrum adesse ipsis Deus suus, ac de manibus nostris eripere valeat.*

§. VII.

Christiani cur vocati Sibyllistæ.

CELSVS eos *Sibyllistas* (r) nominat, propterea, quod Christiani in suis cum gentilibus disputationibus nonnumquam ad SIBYLLARVM, propriarum eorum vatum auctoritatem prouocarent; quarum scripta tanto cum emolumento pro caussa Christianorum & in gentilium detrimentum vrgere sciebant, vt teste IVSTINO (s) MARTYRE, præfecti *Romani* sub mortis pœna non tantum illarum, sed *Hystaspis* etiam & prophetarum voluminum lectionem interdixerint.

§. VIII.

Biathanati.

Probrose quoque eos Βιαθανάτους, i. e. *sui ipsorum interemtores* appellabant, ideo quod promte se ipsos supplicio sisterent, & alacriter violentam mortem, qua gentiles ipsos adficerent, subirent. Quam acciter mortem ambierint, non ex ipsis tantum Christianorum scriptis, (t) sed ex gentilium (u) etiam huc spectantibus testimoniis perspicimus. LVCIANVS (w)

(q) Act. Mart. Lugd. apud Euseb. lib. V. c. I. exeunte: Ξένην τινὰ καὶ καινὴν ἡμῖν εἰσάγουσι θρησκείαν, *nouam* quamdam & *peregrinam* nobis inuehunt *religionem*.

(r) Origen. contra Cels. lib. V. p. 272. Εἶτα δέ τινας εἶναι καὶ Σιβυλλιστὰς τάχα παρακούσας τινῶν ἐγκαλούντων τοῖς οἰομένοις προφῆτιν γεγονέναι τὴν Σίβυλλαν, καὶ Σιβυλλιστὰς τοὺς τοιούτους καλεσάντων. Facit etiam mentionem nescio quorum *Sibyllistarum*; fortasse quod audierat a quibusdam improbari eos, qui Sibyllam prophetidem existimant, notarique *Sibyllistarum* nomine.

(s) Iustin. Apol. II. p. 82. Κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν φαύλων δαιμόνων θάνατος ὡρίσθη κατὰ τῶν τὰς Ὑστάσπου, ἢ Σιβύλλης ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων. Opera & instinctu malorum dæmonum mortis supplicium aduersus librorum Hystaspis aut *Sibyllæ* aut *Prophetarum* lectores constitutum est.

(t) Vid. hos apud Pears. Vind. Ignat. Part II, c. IX. p. 384.

(u) Arrius Antonin. apud Tertull. ad Scap. c IV. Tiberian. in Io Malela Chronic.

(w) Lucian. de Mort. Peregr. Tom. IV. p. 277. (edit Bipil. 8.) Πεπείκασι αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατοι ἔσεσθαι καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον, παρ᾽ ὃ καὶ

scribit

fcribit, multos mortem non tantum fpreuiffe, fed fponte fua ad eam fubeundam fefe obtuliffe, quod fibi perfuaferint, fore, vt immortales euadant & æternam vitam confequantur. Hoc quidem ftoliditatem interpretatur, eamque ob cauffam eos vocat Κακοδαίμονας, *miferos* & *ærumnofos*, vitam fuam profundentes. Quo fenfu etiam PORPHYRIVS (*x*) chriftianam religionem βάρβαρον τόλμημα, *barbaram audaciam* nuncupat. Quemadmodum ARRIVS ANTONINVS (*y*) eos, qui illam profitebantur, δειλὰς, *ftupidos* nominat, quod mori adeo cuperent; Et pagano apud MINVCIVM (*z*) *homines deploratæ inlicitæ ac defperatæ factionis* audiunt. Id quod cum appellatione *Biothanati* fiue *Biaothanati*, ex fententia BARONII [*a*] congruit. Quamquam vocabulum illud non eos tantum fignificat, qui ipfi fe interfecerunt, verum (vt doctus quidam criticus [*b*] notat) homines *quafi viuos mortuos*, *qui per mortem ad immortalitatem fe peruenturos credunt.* Quo fenfu ethnici fortaffis fimiliter adhibuerunt, vt chriftianam doctrinam de refurrectione deriderent; quippe qua omnem eorum animi fiduciam & inuictam fortitudinem fundatam effe facile intelligebant. Ita enim idem ethnicus apud MINVCIVM FELICEM fimul magnanimitatem & fidem eorum illudere conabatur. *Proh! mira ftultitia & incredibilis audacia*, inquiebat, *fpernunt tormenta præfentia, dum incerta metuunt & futura: & dum mori poft mortem timent, interim mori non timent: ita illis pauor & fallax fpes folatio rediuiuo blanditur.* Hæc itaque inter alias cauffa fuit, quamobrem eos vocarint Βιοθανάτες, quæ vox in quibusdam veterum martyrum actis expreffe occurrit. Ex Martyrologico BEDAE obferuat

---

καταφρονῦσι τῦ θανάτυ καὶ ἑκόντες αὐτὰς ἐπιδιδόασι οἱ πολλοί. Haud dubitanter fibi perfuaferunt infelices illi, fe omnino immortalitate fruituros, perpetuoque victuros effe. Quamobrem & mortem magno contemnunt animo, ac non pauci fua fponte femet occidendos offerunt.

(*x*) Porphyr. ap Eufeb H E lib. VI, c. XIX. Vid. not. (*p*)

(*y*) Tertull ibid.

(*z*) Minuc. Octav. c. VIII. p. 26. (Edit. Cellar. Hal.) Quid homines, homines, inquam, *deploratæ*, inlicitæ ac *defperatæ factionis* graffari in Deos, non ingemifcendum eft?

[*a*] Baron. an. CXXXVIII. num. V. Vox græca in latinitatem tranfiit, a βιαίῳ θανάτῳ, i. e. violenta morte.

[*b*] Suicer. Thefaur. Ecclef. Tom. I. p. 690.

BARO-

BARONIVS, [c] quod, vbi septem *Symphorosæ* filii, *Hadriano* imperante, supplicio adfecti fuerunt, ipsorum corpora in vnam foueam iunctim proiecta sint, cuius loci nomen pontifices templorum inde vocauerint, *ad septem Biothanatos.*

§. IX.

Parabolarii *&* Desperati.

Eamdem ob caussam *Parabolarii* & *Desperati* appellati sunt. *Parobolarii* siue *Parabolani* apud *Romanos* fuerunt proiectæ audaciæ homines, qui stipendii caussa in amphitheatro cum bestiis certarunt, vnde etiam *Bestiarii* & *Confectores* dicti. Iam vero quum eadem ratione pro vita sua pugnare cogerentur Christiani, & id quidem facere, quam religioni suæ renuntiare mallent, nomen *Parabolorum* & *Parabolanorum* sortiebantur: quo etiamsi ipsos tamquam conuitio illuderent, Christiani tamen id non detrectabant, quod esset ex conuenientissimis characteribus, quibus eos gentiles vmquam signarunt. Ideo etiam sibi non numquam hoc nomen ipsi dabant, alludentes ad *homanos* istos *Parabolos.* Vti in actis *Abdonis* (*) & *Sennes* tempore *Valeriani* martyrum, qui in amphitheatro positi, vt ab bestiis deglutirentur, *vt audacissimi parobolani* inualisse dicuntur, quod vitam suam pro religione profunderent. Alterum autem nomen *desperatorum* tamquam calumniam reiiciebant, in aduersarios suos illud retorquentes, quippe quibus maiori iure illud conueniret. *Qui*, inquit LACTANTIVS [d], *magni æstimauerint fidem, cultoresque se Dei non abnegauerint, in eos totius carnificinæ suæ viribus, veluti sanguinem sitiant, incumbunt, & DESPERATOS vocant, quia corpori suo minime parcunt, quasi quidquam desperatius esse possit, quam torquere ac dilaniare eum, quem scias esse innocentem.*

§. X.

Sarmentitii *&* Semaxii.

Alius cuiusdam nominis, quod occasione cruciatuum, quos pertulere, adepti sint, meminit TERTVLLIANVS. Martyres videlicet, quos viuos cremabant, ad stipitem seu palum sex circiter pedes

[c] Baron. an. CXXXVIII. n. V.
[*] Acta Abdon. & Sennes apud Suicerum.
[d] Lact. Instit. Lib. V. c. IX.

ter pedes longum reuinciebantur, quem *Romani* vocabant *Semaxin*; deinde tenuium lignorum fasciculis, quos *sarmenta* nuncupabant, circumdabantur vel operiebantur. Ab hoc supplicii genere Pagani, omnia ad derisionem conuertentes, Christianos quosuis *Sarmentitios* & *Semaxios* [e] ignominiose appellitabant.

§. XI.
Lucifuga Natio.

Paganus ille apud MINVCIVM [f] eos amat appellare *latebrosam & lucifugam nationem*, h. e. homines, in angulis & tenebris garrulos. Ratio huius scurrilis denominationis vnica erat, quod ad deuitandum persecutorum suorum furorem conventus suos religiosos noctu agere necesse habebant. Id quod ipse CELSVS, [g] ad imponenda iis dura & odiosa nomina satis alioqui propensus, fatetur.

§. XII.
Plautina prosapia & Pistores.

Idem ille Gentilis apud MINVCIVM adhuc aliud ignominiosum nomen eis adsignat, cuius sensum non adeo facile est hariolari. Vocat eos [h] *Homines Plautinae prosapiae*. RIGALTIVS [i] illud derisionem paupertatis & simplicitatis Christianorum interpretatur, quos Gentiles communiter vt pauperum & rudium opificum, pistorum, sartorum & similium gregem repraesentabant; homines eiusdem, cuius PLAVTVS, conditionis, qui, vt HIERONYMO [k] obseruatur, adeo pauper fuit, vt tempore quodam famis ad molas manuarias pistori se locare coactus sit, vbi nactus subinde laboris sui interuallum tres scripserit fabulas.

[e] Tertull. Apol. cap. L. Licet nunc *Sarmentitios* & *Semaxios* appelletis, quia ad stipitem dimidii axis reuincti, sarmentorum ambitu exurimur.

[f] Minuc. Octav. c. VIII. p. 26. *Latebrosa & lucifuga natio* in publicum muta, in angulis garrula.

[g] Origen. contra Cels. Lib. I. p. 5. *Μετὰ ταῦτα περὶ τοῦ κρύφα Χριστιανοὺς τὰ ἀρέσκοντα ἑαυτοῖς ποιεῖν καὶ διδάσκειν εἰπὼν, καὶ ὅτι οὐ μάτην τοῦτο ποιοῦσι, ἅτε διωθούμενοι τὴν ἐπηρτημένην αὐτοῖς δίκην τοῦ θανάτου κ τ λ.* Posthaec cum dixisset Christianos clam, quidquid ipsis libet, vel facere vel docere, idque non sine caussa, nimirum *vt capitalem sibi intentatam poenam depellerent* &c.

[h] Minuc. Fel. Octau. c. XIV. p. 42. edit. Cellar. Hall.

[i] Rigalt. in h. loc.

[k] Hieron. Chronic. an. I. Olymp. p. 145.

Tale genus hominum, dicit CAECILIVS, esse Christianos; ideoque cum OCTAVIO colloquens inter alia sic fatur: *Quid ad hac audet Octauius homo Plautinae prosapiae, vt pistorum praecipuus, ita postremus philosophorum?* Eadem illa criminatio apud CELSVM frequens est. *Videre licet*, inquit, [l] *lanifices, sutores, fullones in suis aedibus, & illitteratissimum quemque & rusticissimum coram senioribus & prudentioribus patribusfamilias nihil audere proloqui: vbi vero seorsum nacti fuerint pueros eorum & mulierculas imperitas, mira quaedam disserere.* Et alio loco ait: [m] *Praecepta sunt eorum: Nemo accedat eruditus, nemo sapiens, nemo prudens, (haec enim mala apud nos existimantur) sed si quis est indoctus, insipiens, infans, fidenter veniat. Hos enim Deo suo dignos verbis ipsis confessi aperte declarant, solos stolidos & ignobiles & sensu carentes, mancipia, mulierculas, puerulos inducere se velle ac posse.*

§. XIII.

Quibus nominibus ignominiosis haeretici Christianos Orthodoxos onerauerint.

Non Gentiles modo, sed vt plurimum etiam peruersae quaedam inter ipsos Christianos sectae ignominiosa eis dedere nomina. *Nouatiani* sectatores vocarunt eos *Cornelianos*, [o] quod sacrum eucharistiae sacramentum a *Cornelio* Episcopo *Romano* libentius, quam a *Nouatiano*, illius aduersario, sumerent. Nominarunt etiam ipsos *Apostatas*, *Capitolinos*, *Synedrianos*, eo

[l] Orig. contra Cels. Lib. III. p. 144 Ὁρῶμεν δὲ κατὰ τὰς ἰδίας οἰκίας ἐριουργοὺς καὶ σκυτοτόμους καὶ κναφεῖς καὶ τοὺς ἀπαιδεύτους τε καὶ ἀγροικοτάτους, ἐναντίον μὲν τῶν πρεσβυτέρων καὶ φρονιμωτέρων δεσποτῶν οὐδὲν φθέγγεσθαι τολμῶντας. Ἐπειδὰν δὲ τῶν παίδων ἰδίᾳ λάβωνται καὶ γυναικῶν τινῶν σὺν αὐτοῖς ἀνοήτων θαυμασιώτατα διεξιόντας.

[m] Ibid. p. 137. Τοιαῦτα ὑπ' αὐτῶν προστάσσεσθαι· μηδεὶς προσίτω πεπαιδευμένος, μηδεὶς σοφὸς, μηδεὶς φρόνιμος· (κακὰ γὰρ ταῦτα νομίζεσθαι παρ' ἡμῖν) ἀλλ' εἴ τις ἀμαθὴς, εἴ τις ἀνόητος, εἴ τις νήπιος, θαῤῥῶν ἱκέτω. Τούτους γὰρ ἀξίους τοῦ σφετέρου Θεοῦ αὐτόθεν ὁμολογοῦντες, δῆλοί εἰσιν, ὅτι μόνους τοὺς ἠλιθίους καὶ ἀγεννεῖς καὶ ἀναισθήτους καὶ ἀνδράποδα, καὶ γύναια καὶ παιδάρια, πείθειν ἐθέλουσί τε καὶ δύνανται.

[o] Eulog. ap. Photium Cod. CCLXXX. pag. 1622. (Edit. Rothomag.) Καθαροὺς μὲν τοὺς, ὅσοι αὐτῷ ἐπλήρουν τὸ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνωμότως σύνταγμα. Κορνηλιανοὺς δὲ τοὺς τὴν αὐτοῦ βδελυξαμένους φιλαρχίαν, καὶ κατὰ τῶν μετανοούντων ἀπόνοιαν. Puros nominauit eos (*Nouatus*,) qui secum agmen contra Ecclesiam facerent: *Cornelianos* vero, qui eius ambitionem & dementiam contra poenitentes detestarentur.

quod

quod [p] lapsos & eos, qui in *Capitolium Romanum* sacrificatum iuerant, si sincere resipiscerent, in communionem suam recipiendos esse in synodis suis christiana ducti caritate decreuerant. *Nestoriani* [q] Orthodoxos *Cyrillianos*, *Ariani* [r] autem *Eustathianos* & *Paulinianos* ab *Eustathio* & *Paulino* Episcopis *Antiochenis* nominabant; item *Homousianos*, quod vocabulum ὁμοούσιος adhibebant, quo Filius Dei eiusdem cum Patre essentiæ esse declarabatur. *Operis Imperfecti in S. Matthaeum* Auctor sub nomine CHRYSOSTOMI [s] expressis verbis eos vocat *haeresin Homousianorum*. Et SERAPION *in Conflictu* cum ARNOBIO [t] similiter eos appellat *Homousianates*, quod in exemplari typis excuso corrupte legitur *Homuntionates*, quod nomen *Nestorianis* datum fuit.

§. XIV.

Christiani vocati Psychici *a* Montanistis.

Cataphrygiani siue *Montanistæ* orthodoxos vocarunt ψυχικοὺς, *Carnales*; propterea quod prophetias & sic creditas inspirationes *Montani* reiicerent, & rigidam eius legem de ieiuniis admittere recusarent, nec a secundis nuptiis se abstinere, nec ieiunium quadragesimale quotannis obseruare vellent &c. Ita TERTVLLIANVS eos frequenter salutat in libris, [u] quos scripsit postea, quam in errorem *Montani* prolapsus fuerat. Sectatores suos *spirituales*, orthodoxos autem *carnales* nuncupat. Nonnullos

[p] Pacian. Ep. II. ad Sympronian.

[q] Epist. Legat. Schismat. ad suos in Epheso in Act. Concil. Ephes. Con. Tom. III. p. 746.

[r] Sozom. Lib. VI. c. XXI. Πλειόνων μὲν ὄντων τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐχόντων· οὐκ ὀλίγων δὲ ὄντων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς καθόλου ἐκκλησίας, οὓς Εὐσταθιανοὺς καὶ Παυλινοὺς ὀνόμαζον. Quum *Ariani* numero quidem plures essent, & ecclesias obtinerent: Catholici tamen haud quaquam pauci essent, quos *Eustathianos* & *Paulinianos* vocabant.

[s] Opus imperf. Hom. XLVIII. apud Chrysostom. Tom. II. in Nov. Test. p. 131. a *Haeresis Homousianorum* non solum Christi Ecclesiæ aduersatur, sed omnibus hæresibus non similiter sapientibus.

[t] Conflictus Arnob. & Serap. ad calcem Irenæi p. 519. *Serapion* dixit: Antequam ad hoc veniamus, quod vos *Homuntionates* arguamur &c.

[u] Tertull. adu. Prax. c. I. Nos quidem agnitio Paracleti disiunxit a *Psychicis*. Id. de Monogam. c. I. Hæretici nuptias auferunt, *Psychici* ingerunt. Vid. etiam c. XI. & XVI.

nullos [w] libros suos dedita opera inscripsit *Aduersus Psychicos.* CLEMENS ALEXANDRINVS [x] idem conuitium ab aliis etiam hæreticis, præter *Montanistas*, vsurpatum fuisse obseruat. Et ex IRENAEO, hanc vetustam *Valentinianorum* calumniam fuisse intelligimus, qui sese *Spirituales* & *Perfectos*, orthodoxos vero *Seculares* & *Carnales* [y] appellitabant, quibus abstinentia & bonis operibus opus esset, quæ *Perfectis* non essent necessaria.

§. XV.

Allegoristæ *a* Chiliastis.

Chiliastæ Allegoristas eos nominabant, quia vaticinium de regno millenario Sanctorum cum Christo Apoc. XX, 4. mystico & allegorico sensu interpretabantur. Vnde EVSEBIVS (z) de *Nepote* Episcopo *Aegyptiaco*, qui librum pro defendendo isto regno millenario edidit, perhibet, inscripsisse eum librum Ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν, *Confutationem Allegoristarum.*

§. XVI.

Chronitæ *ab* Aëtianis; Simplices *a* Manichæis; Anthropolatræ *ab* Appollinaristis.

Aëtius Arii sectator contumelioso nomine eos χρονίτας

(w) De Ieiuniis aduersus *Psychicos*. De pudicitia &c.

(x) Clem. Alex. Strom. Lib. IV. p. 511. (604. Edit. Oxon) Μὴ τοίνυν ψυχικοὺς ἐν ὀνείδους μέρει λεγόντων ἡμᾶς οἱ προειρημένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Φρύγες. Ne ergo probri loco nos *animales* (psychicos) dicant, aut prius memorati homines, aut etiam Phryges.

(y) Iren. Lib. I. c. XI. p. 29 (Edit. Oxon) Ἐπαιδεύθησαν τὰ ψυχικὰ οἱ ψυχικοὶ ἄνθρωποι, οἱ δι' ἔργων καὶ πίστεως ψιλῆς βεβαιούμενοι, καὶ μὴ τὴν τελείαν γνῶσιν ἔχοντες· εἶναι δὲ τούτους ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς λέγουσι· διὸ καὶ ἡμῖν μὲν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν ἀποφαίνοντας· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον σωθῆναι· αὐτοὺς δὲ μὴ διὰ πράξεως, ἀλλὰ διὰ τὸ φύσει πνευματικοὺς εἶναι, πάντῃ τε καὶ πάντως σωθήσεσθαι δογματίζουσι. Erudiuntur psychica (i. e. animalia) *Psychici* (i. e. animales) homines, qui per operationem & fidem nudam firmantur, & non perfectam agnitionem habent. Esse autem hos nos, qui sumus ab Ecclesia, dicunt. Quapropter & nobis quidem necessariam esse bonam conuersationem respondent: aliter enim impossibile esse saluari; semetipsos autem non per operationem, sed eo quod sint naturaliter *spirituales*, omnimodo saluari dicunt.

(z) Euseb. Lib VII. c. XXIV. Ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν λόγον τινὰ περὶ τούτου συντάξας ἐπέγραψε. Librum, quem de hac quæstione composuerat, confutationem *Allegoristarum* inscripsit.

appel-

appellat; quo ipso significare velle videtur, eorum religionem temporariam esse & breui finem habituram; quum tamen hic character ipsis *Arianis* potiore iure posset applicari, quorum quippe opinio nuperrime in mundo exorta fuerat; quemadmodum Auctor dialogi *de Trinitate*, nomine ATHANASII, qui *Aëtium* (*a*) confutat, merito eis hoc demonstrat.

Manichaei vt sibi ipsis gloriosa nomina *Electorum*, *Macariorum*, *Catharistarum* dederunt, quorum meminit AVGVSTINVS; (*b*) ita Catholicos contemtim vocarunt *Simplices*; qua voce ipse *Manichaeus* in disputatione (*c*) contra *Archelaum* episcopum *Mesopotamiae* vtitur, Christianos doctores appellans *Simpliciorum magistros*, ideo, quod execrabilem eorum doctrinam de duplici principio, bono & malo, approbare recusarent.

Apollinaristae non minori Catholicos iniuria adfecerunt, odioso eos nomine appellando *Anthropolatras*; quod Christum verum hominem esse, & animam rationalem ac corpus eiusdem nobiscum naturae habere propugnabant; id quod *Apollinarius* negabat. GREGORIVS NAZIANZENVS (*d*) huius conuitii facit mentionem, & acriter ad illud respondet, demonstrando *Apollinaristis*, multo eos magis nomen *Sarcolatrarum* mereri: namsi Christus animam humanam non habeat, eos solam eius carnem adorare existimandos esse.

(*a*) Athan Dial II. de Trinit Tom. II p. 495. (193 edit. Paris.) Τίνας δὲ λέγεις Χρονίτας; τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μέχρι καὶ σήμερον αἰνοῦντας πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα; ἢ τοὺς ἀπὸ σοῦ τοὺς χθὲς καὶ σήμερον φανέντας κ. τ. λ. Quosnam vocas *Chronitas*? Eos, qui iam inde a sanctis Apostolis vsque ad hodiernum diem collaudant & Patrem & Filium & Spiritum Sanctum? An tuos, qui ab vno & altero die apparuerunt? &c.

(*b*) Aug. de Haeres. c XLVI. His duabus professionibus, hoc est *electorum* & auditorum, ecclesiam suam constare voluerunt. - - quorum nunc nomine Viator, eos qui ista faciunt, *Catharistas*, id est mundatores, vel purgatores vocari dicens, cum alius eiusdem Manichaeae sectae partes in *Macarios* & specialiter *Manichaeos* distribui perhibent, caetera.

(*c*) Archel. Disp. adu. Manichaeos ad calcem Sozomen. Edit. Val p. 197. b. Vt ne indiscretos animos geras, sicut *simpliciorum* magistri docent, &c.

(*d*) Gregor. Naz Orat. LI. Tom. I. p. 742. (edit. Par.) Σὺ μὲν διὰ τοῦτο ἀτιμάζεις, ὦ βέλτιστε, τὸν ἐμὸν νοῦν, ὡς σαρκολάτρης, εἴπερ ἀνθρωπολάτρης ἐγώ, κ. τ. λ. Tu quidem, optime vir, tamquam *Sarcolatra*, (siquidem ego *Anthropolatra* sum) &c.

§. XVII.

Philosarcæ & Pilosiotæ &c. *ab* Origenistis.

Origenistæ, qui negata resurrectionis veritate homines in futuro sæculo aëreum tantum & spirituale corpus habituros esse adserebant, Catholicis illudebant, quod contrariam tuerentur sententiam, docentes, corpora nostra ea ipsa corpora & eiusdem naturæ, vt nunc quidem sunt, fore, iisdem carnibus & ossibus, omnibusque membris eiusdem formæ & structuræ ornatum & secundum solas qualitates, non substantiam, mutatum iri. Idcirco contumeliose eos appellabant *Simplices* & *Philosarcas*, (*e*) *Carneos*, *Animales*, *Iumenta*, *Luteos*, *Pilosiotas*; (*f*) quod editio ERASMI corrupte *Pelusiotas* habet; quod nomen a vocabulo *Pili* formatum videtur; quia Catholici corpus integrum cum omnibus partibus suis, & ipsis adeo pilis, ad decorandum illud & exornandum resurrecturum esse, statuebant.

(*Obseruatio recentior Auctoris de vocabulo Pilosiotæ, quam libro iam excuso ab* HIERONYMO *suppeditatam conspectui materiarum adiecit, & nos hoc loco inserendam duximus.*)

Nomen *Pilosiotæ*, quo tamquam conuitio Catholicos ab *Origenistis* appellatos fuisse dixi, potius *Pelusiotæ* legi debebat, a πηλὸς, *Lutum*; quo sensu homines *terrestres*, *sensuales*, *carnaliter animatos* significat; quæ ipsa nomina erant, quibus *Origenistæ* Orthodoxos criminabantur, quod de corporibus spiritualibus & cælestibus non eadem cum ipsis sentirent. HIERONYMVS (*) expressis verbis ita hoc interpretatur loco quodam, qui nuperrime mihi occurrit, vbi græca voce πηλουσιώτας vtitur, quæ sententiam eius aliis in locis nobis explicat, & rem extra omnem ponit controuersiam; ita quidem, vt, etiamsi BARONIVS e quibusdam exemplaribus legat *Pilosiotæ*, vera tamen lectio sit *Pelusiotæ*, quemadmodum locus modo adductus euincit.

(*e*) Hieron. Epist. LXI. ad Pammach. Tom. II. p. 191. Nos simplices & *Philosarcas* dicere, quod eadem Ossa & Sanguis & Caro, id est, Vultus & Membra totiusque compago corporis resurgat in nouissima die.

(*) Hieron. Comment. in Ier. XXIX. p. 407. (Tom. V. Edit. Franc p 280.) Quæ quum audiunt discipuli eius (*Origenis*) & Grunnianæ Familiæ stercora, putant se diuina audire mysteria: Nosque, quod ista contemnimus, quasi pro brutis habent animantibus, & vocant Πηλουσιῶται, eo quod in luto istius corporis constituti non possimus sentire cælestia.

§. XVIII.

§. XVIII.

Synagoga Antichristi & Satanæ *a* Luciferianis.

Verum enim vero præ aliis omnibus *Luciferiani* Ecclesiæ durissimum nomen tribuerunt, vocando eam *Lupanar & Synagogam Antichristi* ac *Satanæ*; eo quod Episcopos, qui ad subscribendum fraudulentæ confessioni *Ariminensi* ab *Arianis* inducti fuerant, honores & officia retinere paterentur. *Luciferianus* ille apud HIERONYMVM hoc modo in Ecclesiam inuehitur, & HIERONYMVS eum non nisi ex totius sectæ sensu loqui adfirmat, quod hic communis reliquorum omnium stilus (*g*) esset & modus loquendi.

Habes nonnulla ignominiosa nomina, quibus hæretici vna cum *Iudæis* & infidelibus ecclesiam christianam proscindere conati sunt; quorum ego non fecissem mentionem, nisi antiquitati aliquid lucis subministratura esse, adeoque in huiusmodi tractatione penitus præteriri haud oportere, credidissem.

LIBRI PRIMI
CAPVT TERTIVM
DE DIVERSIS HOMINVM IN ECCLESIA ORDINIBVS.

§. I.

Tres hominum Ordines in ecclesia Christiana, Ἡγέμενοι, Πιστοὶ & Κατηχέμενοι

DE diuersis Christianorum appellationibus hactenus loquuti ad differendum de personis & diuersis hominum Ordinibus in Ecclesia iam progredimur. Quidam in tres, in quatuor alii, alii in quinque ordines eos dispescunt; quod tamen fere eodem recidit, si sibi inuicem comparentur. EVSEBIVS tres duntaxat ordines numerat, nimirum Ἡγεμένες, Πιστὲς, & Κατηχεμένες, *Præfectos*, *Fideles* & *Catechumenos*. *Tres*, (*h*) inquit, *per singulas*

(*g*) Hieron. Dial adu. Lucifer. Tom. I. p. 135. Adserebat, vniuersum mundum esse Diaboli: Et, vt iam familiare est eis dicere, factum de Ecclesia Lupanar. - - Quod *Antichristi* magis *Synagoga*, quam Ecclesia Christi debeat nuncupari.

(*h*) Euseb. Demonstr. Euangel. Lib. VII. c. II. p. 323 Τρία καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν τάγματι, ἓν μὲν τὸ τῶν ἡγεμένων, δύο δὲ τὰ τῶν ὑποβεβηκότων, τῦ τῆς Ἐκκλησίας

gulas Ecclesias ordines, vnus eorum, qui præsunt, duo eorum qui subiecti sunt: quum ecclesiæ Christi populus in duos ordines sit diuisus, in eorum, qui credunt, & eorum, qui nondum ad lauacri regenerationem adsumti sunt. HIERONYMVS (*i*) quinque ponit ordines; tum autem Clerum in tres distribuit ordines, vt numerum conficiat; & ita eos recenset: Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles & Catechumenos. Qua in recensione ORIGENEM sequitur, qui (*k*) quinque gradus sibi subordinatos in Ecclesia statuit, quando ait: *Pro modo graduum vnusquisque torquebitur. Maiorem poenam habet, qui Ecclesiæ præsidet & delinquit. Annon magis misericordiam promeretur ad comparationem Fidelis Catechumenus? Non magis venia dignus est Laicus, si ad Diaconum conferatur? Et rursus comparatione Presbyteri Diaconus veniam plus meretur.*

§. II.

Fideles heic stricte sumti pro baptizatis Laicis.

In hac recensione omni quatuor in primis notari merentur. I) quod nomen Πιστοὶ seu *Fideles* heic sensu strictiore accipiatur pro vno tantum ordine Christianorum, nimirum pro Fdelibus seu Laicis baptizatis, in contradistinctione Clericorum & Catechumenorum, qui duos alios hominum ordines in Ecclesia constituunt. Et hoc sensu vocabulum vtrumque Πιστοὶ & *Fideles* in antiquis Liturgiis (*l*) & Canonibus plerumque su-

τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο τάγματα διῃρημένου, εἴς τε τὸ μὲν πιστῶν καὶ τῶν μὲν μηδέπω τῆς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ἠξιωμένων.

(*i*) Hieron in Ies. XIX. p 64. (Tom. V. p. 56. Edit. Fr.) Quinque Ecclesiæ ordines, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles, Catechumenos.

(*k*) Origen. Hom. V. in Ezech.

(*l*) Concil. Nic. Can XI. Tom II. Conc. p. 33. Ὅσοι γνησίως μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν οἱ πιστοὶ καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. Quicumque veraciter pœnitudinem gerant, tribus annis *fideles* inter audientes habeantur, & septem annis omni se contritione deiiciant.

Concil. Illiberritan. Can XII. Tom. I. Conc. p. 972. Mater, vel parens, vel quælibet *fidelis*, si lenocinium exercuerit &c. Can. XLVI. Si quis *fidelis* apostata, per infinita tempora ad ecclesiam non accesserit. Can. L. Si vero quis clericus vel *fidelis* cum Iudæis cibum sumserit.

Constitut. Apost. Lib. VIII. c. XXXIV. Πιστὸς μετὰ κατηχουμένου μήτε κατ᾽ οἶκον προσευχέσθω. *Fidelis* ne in domo quidem precetur cum catechumeno.

Cyrill. Hierosol. Præf. Catech. n. II. (p. 2. ed. Oxon.) Ἄφες, ἴδωμεν τί ποιοῦσιν οἱ πιστοί Sine, videamus, quid agant *Fideles*.

mitur,

mitur, ad eos, qui baptizati erant & ad participandum ſancta myſteria admittebantur, a Catechumenis diſtinguendum. Vnde nata eſt vetus iſta cultus eccleſiaſtici diſtinctio in *Miſſam Catechumenorum* & *Miſſam* (m) *Fidelium*, qua de re plura ſuo loco dicentur.

§. III.

Catechumeni, vt imperfecta membra Eccleſiæ, admiſſi.

II) Hinc obſeruari licet, Catechumenos etſi imperfecti tantum chriſtiani reputarentur, aliquo tamen modo in gremium Eccleſiæ fuiſſe admiſſos. Siquidem EVSEBIVS, ORIGENES & HIERONYMVS eos inter tres Eccleſiæ Ordines referunt. Et Synodus *Illiberritana* (n) & *Conſtantinopolitana* (o) Chriſtianos eos expreſſe vocat. Quamquam, vt AVGVSTINVS (p) loquitur, nondum filii erant, ſed ſerui; ad domum quidem Dei pertinebant, ſed ad vniuerſa eius priuilegia non admittebantur; cum latiore tantum, non ſtrictiore, ſenſu eſſent Chriſtiani.

§. IV.

Hæretici Chriſtianis non adnumerati.

Verumtamen hoc amplius quid eſt, quam vt de hæreticis proprie ſic vocatis dici poſſit. Nam III) obſeruandum eſt, quod ſecundum diſtinctionem ante memoratam in Chriſtianorum numero haud habeantur. Neque enim pro Catechumenis, neque pro Fidelibus, ſed pro meris *Iudæis* vel paganis reputabantur; quum veram fidem nec haberent, nec de ea ac-

[m] Conc. Carthagin. IV. Can. LXXXIIII. Tom. II. Conc. p. 1206 Vt Epiſcopus nullum prohibeat ingredi eccleſiam, & audire verbum Dei, ſiue gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum, vſque ad *Miſſam Catechumenorum.*
Concil. Valent. Hiſpan. Tom. IIII. Conc. p. 1617. Cap. I. Quatenus ſalutaria præcepta D. N. I C. vel ſermonem ſacerdotis non ſolum *fideles* ſed etiam Catechumeni ac poenitentes & omnes qui ex diuerſo ſunt, audire licitum habeant.

[n] Conc. Illiberrit. Can XXXIX. Gentiles ſi in infirmitate deſiderauerint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte, hoc eſt a vita, placuit eis manus imponi & fieri *Chriſtianos.*

[o] Concil. Conſtant. I. Can VII. Tom. II. Conc. p 951 Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους· εἶτα τὴν τρίτην ἐξορκίζομεν αὐτούς, κ τ λ. Primo quidem die ipſos *Chriſtianos* facimus; ſecundo Catechumenos; deinde tertio exorcizamus eos &c.

[p] Auguſt. Tract. XI. in Ioh. Tom. IX. p. 41. Quod ſignum crucis in fronte habent Catechumeni, iam de domo magna ſunt, ſed fiant ex ſeruis Filii. Non enim nihil ſunt, quia ad magnam domum pertinent.

quirenda solliciti essent. TERTVLLIANVS (*q*) generatim de iis pronuntiat: *Si haeretici sunt, christiani esse non possunt.* Et HIERONYMVS (*r*) cum *Luciferiano* quodam disputans idem illud expressis verbis testatur, *Haeretici*, inquiens, *christiani non sunt.* Et post paullo: *Igitur praefixum inter nos habemus, de haeretico sic loquendum, sicut de gentili.* LACTANTIVS (*s*) in primis *Montanistas, Nouatianos, Valentinianos, Marcionitas, Anthropianos* & *Arianos* designat, dicitque, non esse eos Christianos, *qui nomine Christi repudiato aliis denominationibus vtantur.* ATHANASIVS (*t*) & HILARIVS (*u*) idem de *Arianis* dicunt, non esse eos Christianos. Quam ob caussam CONSTANTINVS (*w*) lege quadam eos non Christianos, sed *Porphyrianos* appellari iussit; a *Porphirio*, infami illo gentili, cuius exemplum in maledicendo & conuitiando Christo & religione christiana tam egregie sequebantur. CONSTANTINVM imitatus THEODOSIVS (*x*) Iunior, aliam eiusdem argumenti legem contra *Nestorium* eiusque sectatores tulit; vt ne Christianorum appellatione abuterentur, sed *Simoniani* a *Simone Mago* haeresiarcha illo vocarentur. Cui addi poterit Concilii vniuersalis *Sardicensis* decretum in epistola (*y*) Synodali

[*q*] Tertull. de Praescript. c. XXXVII.

[*r*] Hieron. Dial. c. Lucifer. Tom II p. 135.

[*s*] Lactant. Instit. Lib. IV. c XXX.

[*t*] Athan. Orat II. adu. Arianos. Tom. I. Part. I. p. 415. Edit. Paris. *Ἀρειανοὶ ὄντες οὐκ εἰσὶ Χριστιανοί*

[*u*] Hilar. ad Const. Lib. I. p. 98. *Christianus* sum, non *Arianus*.

[*w*] Constant. Iun. Ep. ad Episc. ap. Socrat. Lib. I. c. IX *Ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς Ἀρείῳ ὁμογνώμονας Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὧν τοὺς τρόπους μεμίμηνται, τούτων ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν.* Placuit, *Arium* sectatoresque eius *Porphyrianos* vocari, vt cuius imitati sunt mores, eius etiam vocabulo appellentur.

(*x*) Cod. Theod Lib. XVI. Tit. V de Haeret. c. LXVI. (Tom. VI. p 150. edit. Lugd.) Damnato portentosae superstitionis auctore *Nestorio*, nota congrui nominis eius inuratur gregalibus, ne Christianorum appellatione abutantur: Sed quemadmodum *Ariani* Lege diuinae memoriae *Constantini* ob similitudinem impietatis *Porphyriani* a *Porphyrio* nuncupantur; sic vtique participes nefariae sectae *Nestorii Simoniani* vocentur. Vid. illud ipsum etiam in Actis Concil. gen. Ephes. Part. III. c. XLV. Tom. III Conc. p 1209.

(*y*) Concil Sardic. Ep Synod. apud Theod. Lib II. c. VI. p 594 edit Paris. CIↃIↃCXLII. *Τοὺς δὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ἐπελθόντας δίκην λύκων, Γρηγόριον τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Βασίλειον τὸν ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ Κυντιανὸν τὸν ἐν Γάζῃ τούτους μηδὲ ἐπισκόπους ὀνομάζειν μηδὲ Χριστιανοὺς κ. τ. λ.* Illos, qui luporum instar harum ecclesias inuaserunt, *Gregorium Alexandriae*, *Basilium Ancyrae*, & *Quintianum Gazae* nec *Episcopos nominet* quisquam nec *Christianos*.

contra

contra *Arianos*, qua ab omnibus Catholicis expetunt, vt episcopis *Arianis*, non Episcoporum tantum, sed Christianorum etiam nomen dare detrectent. Vnde luculenter apparet, veteres manifestum fecisse discrimen inter eos, qui a fide Christiana desciuerant, & eos, qui nondum solemnem fidei suæ confessionem in baptismo ediderant. Catechumenis nomen Christianorum concedebant, quod cæli essent candidati; hæreticos autem hoc nomine indignos iudicabant, quod communem Christianorum fidem corrumperent, Dominumque abnegarent, cuius a nomine appellati fuerant.

§. V.

Poenitentes & Energumeni in eadem cum Catechumenis classe locati.

Denique IV.) obseruari licebit, non fuisse Christianos, nisi qui in vnum vel alterum ex tribus ante dictis Ordinibus referri potuerint. Quod enim ad Poenitentes, & *Energumenos*, quemadmodum obsessi a malo Spiritu vocabantur, attinet, illos Catechumenis adnumerare licuerit; quippe qui communiter eodem modo ab Ecclesia tractabantur, & in eadem cum ipsis classe locabantur; Monachi vero & alii Ascetæ ad communem Fidelium cœtum referri possunt, quamuis plebi in Ecclesia quodam modo præstarent. Verum hos omnes, prout in eo ordine & numero occurrunt, exacte enarrare animus non est; sed de singulis suo loco speciatim agam; heic tantummodo de Fidelibus generatim, quoad a Catechumenis & Clericis in Ecclesia fuerunt distincti, de reliquis autem, occasione ita ferente, in subsequentibus loquuturus.

LIBRI PRIMI
CAPVT QVARTVM.

SPECIALIOR DISQVISITIO DE πιςοῖς SEV FIDELIBVS; NEC NON DE TITVLIS HONORIFICIS ET PRIVILEGIIS IPSORVM PRAE CATECHVMENIS.

§. I.

Fideles alias vocati φωτιζόμενοι, illuminati.

Πιστοὶ seu *Fideles*, vtpote baptizati & hoc ipso integri ac perfecti Christiani facti, hoc nomine diuersis honorum titulis & priuilegiis præ Catechumenis gaudebant. Hinc vocabantur φωτιζόμενοι, *Illuminati.* Ita concilium *Laodicenum* (z) recens baptizatos πρόσφατον φωτισθέντας, *nuper illuminatos* nuncupat. Et IOBIO [a] apud PHOTIVM dicuntur οἱ φωτιζόμενοι. Sic ipse PAVLVS ex plerorumque [b] interpretum sententia in epistola ad *Hebræos* bis hac voce φωτισθέντες pro baptizatis vtitur. Rationem huius appellationis adfert IVSTINVS MARTYR, [c] dicens, eos ita vocatos esse, quod eorum mentes cognitione per baptismum illuminentur. Omnia enim religionis mysteria, Catechumenis occlusa, baptizatis retegebantur: Non numquam baptismum extraordinaria etiam Spiritus Sancti comitabatur illuminatio, quemadmodum de iis, quos *Paulus Ephesi* baptizari iussit, constat. Act. XIX, 6. *Loquebantur linguis* & *prophetabant.*

§. II.

Et οἱ μεμυημένοι, Initiati.

Hinc etiam dicebantur οἱ μεμυημένοι, latine *Initiati*, hoc est, qui ad sacri cultus officia & ad cognitionem sacrorum mysteriorum religionis christianæ admittebantur. Inde orta est ista loquendi formula, quam CHRYSOSTOMVS & alii veteres scri-

(z) Concil Laodic, Can, III. Tom. I Conc. p 1495. 1496. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρόσφατον φωτισθέντας προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῷ. Non oportere eos, qui sunt *recens illuminati*, in ordinem sacerdotalem promoueri.

(a) Phot. Cod. CCXXII. p. 595. Οἱ φωτιζόμενοι ἑπτὰ ἡμέρας λαμπροφοροῦσι. *Illuminati* Catechumeni septem diebus candidati incedunt. Conf. ibid. pag 598. circa med.

(b) Grotius ad Hebr VI, 4. Verum quidem est, baptismum apud veteres nomen habuisse φωτισμοῦ, *illuminationis*. cæteri.
Estius ad h. l *Illuminatos* sine dubio vocant baptizatos; - - - Vocabatur baptismus antiquis Ecclesiæ temporibus sacramentum *illuminationis*, seu, vt Græci loquuntur, *illuminationum*, φωτισμάτων, &c

(c) Iustin. Mart. Apol. II. p. 94. Καλεῖται τοῦτο τὸ λουτρὸν φωτισμὸς, ὡς φωτιζομένων τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μανθανόντων Vocatur lauacrum hoc *illuminatio*; quod eorum, qui hoc discunt, mentes *illuminentur.*

ptores

ptores [*d*] adeo frequenter vſurpant, quando de quibusdam doctrinis ſeu myſteriis, quæ Catechumeni non intelligebant, loquentes dicebant, ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, *Initiati intelligunt, quæ diximus.* AMBROSIVS librum de his *Initiatis* [*e*] ſcripſit. ISIDORVS [*f*] PELVSIOTA & HESYCHIVS [*g*] μυστὰς eos nuncupant, & alii μυσταγωγήτους: vnde Catechumeni e contrario ἄμυστοι, ἀμύητοι, ἀμυσταγώγητοι, *Non-initiati*, *Non-baptizati* dicti ſunt.

§. III.

Et τέλειοι, *Perfecti.*

Fideles etiam appellati ſunt τέλειοι & τελειούμενοι, *Perfecti*, quod eſſent Chriſtiani conſummati, habentes ius ſacram participandi euchariſtiam; τὸ τέλειον, vti in vetuſtorum conciliorum canonibus [*h*] crebro vocatur; vbi ἐπὶ τὸ τέλειον ἐλθεῖν & τοῦ τελείου μετέχειν ſemper ſignificat, ſacra eucharistia vti, ſancto illo myſterio, quod nos cum Chriſto vnit, & abſolutiſſimam nobis perfectionem, cuius in hoc mundo participes fieri poſſumus, impertit.

§. IV.

Cari DEI, *Filii DEI*, ἅγιοι, &c.

TERTVLLIANVS his nominibus nomen *Carorum DEI* ſubiungit; quia preces eorum & deprecationes, quas ad Deum facerent, validæ eſſent ad veniam peccatorum pro aliis obtinendam. Idcirco Pœnitentes in monitis ſuis, quibus eos inſtruit, *CARIS DEI adgeniculari, & omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ iniungere* iubet. TERTVLL. *de Pænit.* Cap. IX. p. 127.

(*d*) Caſaubon. Exercit. XVI. in Baron. p. 399. hanc phraſin vel quinquagies in *Chryſoſtomo & Auguſtino* occurrere obſeruat.

[*e*] Ambroſ. De his, qui *initiantur* myſteriis.

[*f*] Iſidor. Lib. IV. Ep. CLXII. Ἴσασιν οἱ μύσται τὸ λεγόμενον. Norunt, quod dicitur illi, qui ſacris *initiati* ſunt.

[*g*] Heſych. voce Μύσται.

[*h*] Conc. Ancyran. Can IV Tom. I Conc. p. 1457. Ἔδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι, ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη, εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύο καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον. Viſum eſt anno audire, tribus autem annis ſubſterni ac ſupplices eſſe, ſoli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad *id, quod eſt perfectum, accedere.*

Ibid. Can V. Ἵνα τὸ τέλειον τῇ τελευταίᾳ (τριετίᾳ) λάβωσι, vt id, quod *perfectum* eſt, triennio accipiant. Conf. ibid. Can. VI.

Hæc vniuerſa nomina (& plura alia, quando videlicet vocabantur *Sancti*, *Filii Dei*, &c. quæ heic nihil attinet enarrare, quum ſint lectori cuiuis ſatis obuia) honoris & reuerentiæ erant tituli, quibus ſoli πιστοὶ ſeu *Fideles* ornabantur,

§. V.

Priuilegia Fidelium: I. *Participare ſacram euchariſtiam.*

Et hinc eſt, quod *Fideles* præ Catechumenis peculiaribus, quæ nominibus iſtis conueniebant, priuilegiis gauderent. *Prima* enim prærogatiua ipſis ſolis propria erat ad menſam DOMINI accedere, & inuicem corporis ac ſanguinis Chriſti ſymbola coram altari participare. Nemo huc veniebat, niſi prius per baptiſmum initiatus. Hinc moris erat, vt antequam ſacra euchariſtia celebraretur, Diaconus alta voce exclamaret: Ἅγια ἁγίοις, *Sancta ſanctis!* Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, *Recedite Catechumeni!* [*i*] quemadmodum Auctor *Conſtitutionum Apoſtolicarum* & CHRYSOSTOMVS aliique id exprimunt,

§. VI.

II. Omnibus eccleſiæ precibus intereſſe.

Alia eorum prærogatiua præ Catechumenis erat, vt remanerent & cum Miniſtro omnibus Eccleſiæ precibus ſeſe adiungerent, id quod Catechumenis facere haud licebat. Antiquis enim temporibus preces in Eccleſia ante S. Euchariſtiæ celebrationem non fiebant, niſi eæ, quæ ſpeciatim vel ad varias Pœnitentium claſſes, vel ad *Energumenos*, h. e. a malo ſpiritu obſeſſos, vel ad ipſos Catechumenos erant accommodatæ. Finitis hiſce precibus Catechumeni & reliqui omnes diſcedere iubebantur, & tum demum ſacræ cœnæ coram altari diſtributio incipiebat; ad quam præter ſumentes illud euchariſticum epulum nemo, tamquam ſpectator, admittebatur.

(*i*) Conſtit Apoſt. Lib. VIII. c. VIII λεγέτω ὁ διάκονος· προέλθετε οἱ φωτιζόμενοι Cap. XII. Μή τις κατηχουμένων· μή τις ἀκροωμένων· μή τις τῶν ἀπίστων.
Chryſoſtom Hom. in Parabol. de Filio prodig. Tom. VI. p. 314. (edit Francofurt) Ἔασόν με στῆναι μετὰ τῶν κατηχουμένων, τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας ἔνδον· ἵνα θεωρῶν τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα μυστήρια, ποθήσω κατὰ μικρὸν ταύτης πάλιν ἀπολαῦσαι. Sine me cum Catechumenis intra eccleſiæ fores conſiſtere, vt contemplans, quæ in ea perficiuntur myſteria, eorum ſenſim rurſus particeps fieri concupiſcam.
Ibid. Μή τις κατηχουμένων, μή τις τῶν μὴ ἐσθιόντων, κ. τ. λ. Ne quis Catechumenus, ne quis eorum, qui non veſcuntur, &c.

Preci-

Precibus enim interesse & ad sanctisfimæ Eucharistiæ communionem admitti, vnorum eorumdemque hominum priuilegia erant; & qui idoneus haud erat, vt precibus Ecclesiæ sese iungeret, is nec dignus existimabatur, qui ad sacram synaxin admitteretur.

§. VII.

III. Recitatio Orationis dominicæ alia Fidelium prærogatiua: vnde ea vocata est εὐχὴ πιστῶν, Oratio Fidelium.

Cum primis autem vsus Orationis dominicæ propria solorum πιστῶν seu Fidelium prærogatiua erat. Neque enim tum res erat illicita, nec imbecillitatis argumentum, vel inopiæ Spiritus, si quis ea vteretur; sed maxime consummatorum & perfectorum Christianorum honos & priuilegium. Catechumenis non licebat dicere: *Pater noster*, vsque dum per aquam regenerationis filii Dei facti essent. Hoc verbis expressis testantur CHRYSOSTOMVS [*k*], AVGVSTINVS [*l*], THEODORETVS [*m*] & alii. Et hanc ob caussam CHRYSOSTOMO [*n*] ea oratio dicitur εὐχὴ πιστῶν; & AVGVSTINO [*o*] *Oratio fidelium*; quia ipsis instar priuilegii & iuris primogenituræ erat propria: *Ista Oratio dominica*, inquit [*p*] *magis fidelibus datur.* Et: [*] *Eorum* (Fidelium) *est dicere*

(*k*) Chrysostom. Hom. II. in 2 Cor. p. 740. (Tom. V. p. 516 edit. Francof.) Οὐδέπω εὐχὴν ἔχουσι τὴν νενομισμένην καὶ εἰσενεχθεῖσαν ὑπὸ Χριστοῦ, οὐδέπω παῤῥησίαν κέκτηνται, ἀλλ' ἑτέρων δέονται τῶν μεμυσταγωγημένων. Nondum lege sancitam atque a Christo inuectam precationem habent, nondum liberius *orandi potestatem* nacti sunt, sed aliorum, qui mysteriis initiati sunt, ope indigent.

(*l*) Augustin. Hom. XXIX. de verbo Apost. Interrogo te, *oratio* ista ex Deo est, *Fidelium* est, an Catechumenorum? Certe vtique regeneratorum est, id est baptizatorum, cætera.

(*m*) Theodoret. Epit. Div. Dogm. c. XXVIII. Tom. IV. p. 316 (citante Suicero p. 1184.) Ταύτην τὴν προσευχὴν οὐ τοὺς ἀμυήτους, ἀλλὰ τοὺς μυσταγωγουμένους διδάσκομεν. Οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀμυήτων λέγειν τολμᾷ πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κ. τ. λ. Hanc nos orationem non-initiatos non docemus, sed initiatos: nullus enim eorum, qui initiati non sunt, dicere audet: *Pater noster, qui es in cælis*, &c.

(*n*) Chrysost. Hom. X. in Coloss p. 1385. (Tom. VI. p. 234. edit. Francof.) Εἶτα ἐπιθεὶς τὴν εὐχὴν τῶν πιστῶν ἐνταῦθα ἐπαύετο, ὡς κορωνίδα τινὰ καὶ σύνδεσμον ὑπὲρ πάντων τὴν εὐχὴν ποιησάμενος. Deinde adiecta *Fidelium Oratione*, veluti quadam coronide & pro omnibus colligatione, facta prece hic cessat.

(*o*) Aug. Enchirid. c. LXXI. De quotidianis breuibus leuibusque peccatis .... quotidiana *Oratio Fidelium* satisfacit.

(*p*) Aug. Comment. in Psalm. CXLII.

(*) Id Enchir. ad Laurent. c. LXXI.

Pater

Pater noster, qui es in cælis; *qui iam Patre tali regenerati sunt, ex aqua & Spiritu Sancto.*

§. VIII.

IV. Ad audiendos sermones de profundissimis christianæ religionis mysteriis admittebantur.

Denique omnes omnino sermones in Ecclesia fieri solitos, eos ipsos etiam, in quibus abstrusissima capita & profundissima mysteria christianæ religionis tractabantur, audire poterant; a quibus audiendis Catechumeni studiose arcebantur. Lectioni scripturæ sacræ & communi ac populari eius explicationi adesse quidem Catechumenis permittebatur, sed id nihilo erat amplius, quam quod ex quorumdam Conciliorum [q] decretis *Iudæis* pariter licebat & *gentilibus.* In istis enim sermonibus numquam perspicue de mysteriis suis agebant, sed adeo tecte, vt Catechumeni capere haud possent. Dimissis autem Catechumenis apertius de mysteriis suis dicebant coram Fidelibus, quibus solis eiusmodi sermones audire competebat. Hoc ex AMBROSIO [r] constat, qui, *De moralibus*, inquit, *quotidianum sermonem habuimus, quum vel patriarcharum gesta, vel Prouerbiorum legerentur præcepta: vt his informati atque instituti adsuesceretis maiorum ingredi vias, eorumque iter carpere, ac diuinis obedire mandatis, quo renouati per baptismum eius vitæ vsum teneretis, quæ ablutos deceret. Nunc de mysteriis dicere admonet, atque ipsam sacramentorum rationem edere: quam ante baptismum si putassemus insinuandam nondum initiatis, prodidisse potius quam edidisse æstimaremur.* AVGVSTINVS idem illud dicit in Sermone quodam [s] ad Neophytos: *Dimissis iam Catechumenis, vos tantum ad audiendum retinuimus: quia præter illa, quæ omnes Christianos convenit in commune seruare, specialiter de cælestibus mysteriis loquuturi sumus, quæ audire non possunt, nisi qui ea donante iam Domino perceperunt. Tanto ergo maiore reuerentia debetis audire, quæ dicimus, quanto maiora ista sunt, quæ solis baptizatis & fidelibus auditoribus committiuntur; quam illa, quæ*

(q) Concil. Carthag. IV. Can. LXXXIV. Tom. II. Conc. p. 1206. Vt Episcopus *nullum prohibeat ingredi ecclesiam* & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum, vsque ad Missam Catechumenorum

(r) Ambros. de his, qui mysteriis initiantur, Cap. I.

(s) August. Serm. I. ad Neophytos in Append. Tom. X. p. 845.

etiam

etiam Catechumeni audire consueuerunt. THEODORETVS (*t*) huius discriminis etiam meminit, quod in sermonibus suis pro auditorum diuersitate fecerunt; *Obscure*, inquiens, *propter non initiatos differimus de diuinis mysteriis: his vero semotis, initiatos aperte docemus.* Ex quibus omnibus dispalescit, solos *fideles* tamquam idoneos sermonum de sublimibus doctrinis ac mysteriis religionis auditores fuisse selectos. Et in his similibusque privilegiis eorum præ Catechumenis versabantur prærogatiuæ.

LIBRI PRIMI
CAPVT QVINTVM
DE DISTINCTIONE INTER LAICOS ET CLERICOS; ET DE HVIVS DISTINCTIONIS VETVSTATE.

§. I.

Fideles *alias vocati* Laici, ad *distinguendum eos a Clericis.*

HActenus *fideles*, qui magnum illud Ecclesiæ corpus constituunt, in oppositione Catechumenorum considerauimus; iam vero alia ratione eos spectabimus, quatenus nimirum a Clericis fuerunt distincti. Quo respectu aliis nominibus, *Laici*, *Βιωτικοὶ*, *Seculares*, & ἰδιῶται, *homines priuati* appellabantur. Vsitatissimum ex istis nominibus erat *Laici*; quod vbique in ORIGENIS, CYPRIANI & TERTVLLIANI, aliorumque, qui sæculo tertio vixerunt, scriptis occurrit. Id quod adeo manifestum est & euidens, vt RIGALTIVS, [*u*] SALMASIVS & SELDENVS, maximi huius distinctionis inimici, hoc ipsum in controuersiam aut disceptationem vocare non sustineant; sed tantum dicant, fuisse ab initio eiusmodi distinctionem in Ecclesia inauditam, & nouam plane esse atque ab ambitione Clericorum sæculi tertii, in quo CYPRIANVS & TERTVLLIANVS vixere, profectam.

§. II.

Vetustas huius distinctionis aduersus Rigaltium, Salmasium *&* Seldenum *demonstrata.*

(*t*) Theodor. Quæst. XV. in Num. Ἀσήμως διὰ τοὺς ἀμυήτους περὶ τῶν θείων διαλεγόμεθα μυστηρίων· τούτων δὲ χωριζομένων, σαφῶς τοὺς μεμυημένους διδάσκομεν

(*u*) Rigalt. Not. in Cypr. Ep. 111.

Hæc incuſatio potiſſimum ad CYPRIANVM & alios eius æui ſanctos martyres ſpectat; qui tantum ab ambitione, cuius inſimulantur, abfuerunt, quantum quidem accuſationis iſtius auctores a veritate. Neque enim profecto hæc diſtinctio ab ipſis excogitata, ſed ab Eccleſia *iudaica* deriuata & ab ipſis Apoſtolis in chriſtianam adſumta eſt. CLEMENS ALEXANDRINVS [w] loquens de Ioanne Apoſtolo, dicit, *eum, quum poſt tyranni* (Domitiani) *obitum e Patmo inſula Epheſum rediiſſet, vicinas quoque gentes rogatum viſiſſe, partim quidem vt epiſcopos conſtitueret, partim vt integras eccleſias diſponeret ac formaret, partim etiam vt vnumquemque eorum, quos Spiritus deſignaret, in clerum cooptaret.* Vnde patet, nomen *κλῆρος*, *Clerus* peculiarem ſemper fuiſſe titulum eorum, qui ad miniſterium & cultum Dei fuerunt ſeparati. Hanc diſtinctionem ab eccleſia iudaica originem ſuam ducere manifeſtum eſt ex iis, quæ de œconomia iudaica tradit CLEMENS ROMANVS; [x] *Summo ſacerdoti*, inquiens, *ſua munera tributa ſunt, ſacerdotibus locus proprius aſſignatus eſt, & Leuitis ſua miniſteria incumbunt. Laicus præceptis laicis conſtringitur.*

Quod exemplum ſatis euidenter demonſtrat, a iactis primis eccleſiæ chriſtianæ fundamentis diſtinctionem inter nomina *Clericorum* & *Laicorum* ſemper fuiſſe obſeruatam.

§. III.

Ad obiectionem e 1. Petr. V, 3. reſpondetur.

Sed vero hæc contra alicuius momenti obiectio e verbis S. Petri Apoſtoli formata adfertur; vbi Presbyteros precatur, vt ne dominentur cleris, *μηδ᾽ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων*; quæ verba, (obſeruantibus quibusdam doctis [y] criticis) tam bona eccleſiæ, quam ipſum populum ſignificare poſſunt.

(w) Clem. Alex. Quis Diues ſaluetur? apud Combefiſ. Auct. Nouiſſ. p. 187. (p. 959. edit. Oxon.) Ἐπειδὴ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος, ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ἀπῄει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἁρμόσων, ὅπου δὲ κλῆρον, ἵνα τέ τινα κληρώσων ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων. Conf. Euſeb. Lib. III. c. XXIII.

(x) Clem. Rom. Ep. I ad Corinth. n. XL. Τῷ ἀρχιερεῖ ἴδιαι λειτουργίαι δεδομέναι εἰσί· καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδιος ὁ τόπος προστέτακται, καὶ λευίταις ἴδιαι διακονίαι ἐπίκεινται· ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασιν δέδεται.

(y) Dodwel. Diſſert. I in Cyprian.

Sed

Sed fac, populum intelligi; nihil tamen dicunt amplius, quam quod de populo Israelitico legimus, qui vocabatur Dei κλῆρος & λαὸς ἔγκληρος, *Dei hæreditas & populus possessionis.* Deut. IX, 29. cap. IV, 20. Sicut & *Iudæi* & Christiani erant in oppositione Gentilium: hoc non obstante Deus peculiarem in populo suo habebat κλῆρον, qui ipsius sors erant & hæreditas, & hoc nomine distincti a *Laicis*, h. e. reliqua multitudine. Quemadmodum supra de appellatione πιςῶν seu *Fidelium* monuimus, omnes & singuli intra Ecclesiæ pomœria constituti vocabantur *Fideles* in oppositione Infidelium & Paganorum; quando vero ordinem hominum in Ecclesia alium ab alio volebant distinguere, nomen *Fidelium* iis dabatur, qui baptismi honore dignati fuerant, reliqui appellabantur *Catechumeni*: Ita quoque heic; vniuersus populus christianus est Dei κλῆρος, sors eius, hæreditas seu clerus eius: quum autem ipsius ministri a reliquo populo ecclesiæ distinguerentur, proprio nomine *Clerici*, reliqui vero *Laici* dicebantur.

§. IV.

Distinctio inter officia Laicorum & Clericorum semper obseruata.

Hæc obseruatio ad alius cuiusdam generis homines recte instituendos multum proderit, qui non nomina tantum *Laicorum* & *Clericorum*, sed officia etiam inter se confundunt, nec aliquam inter illa distinctionem primitus fuisse dictitant. Noui equidem, sacerdotis nomen in vniuersum toti populo christiano interdum tributum esse: 1 Petr. II, 9. Apoc. II, 6. sed non minus populo Iudaico id datum legimus Exod XIX, 6. *Vos eritis mihi* ממלכת כהנים *regnum sacerdotum* (LXX. Βασίλειον ἱεράτευμα) *& sancta natio.* At vero nemo ignorat, Sacerdotum & *Leuitarum* inter *Iudæos* officia valde distincta fuisse ab officiis populi, & id quidem non ex iniusta quadam vsurpatione, sed ex ipsius Dei mandato. Atque ita inter Christianos etiam a primis Ecclesiæ initiis sese res habuit. Si cubi congruus aliquis conuersorum numerus deprehendebatur, ex quibus ecclesia commode formari poterat; statim Episcopus vel Presbyter

F 2 cum

cum Diacono constituebatur, quemadmodum EPIPHANIVS [z] ex antiquis Ecclesiæ monumentis tradit. Idem illud in modo adducto loco CLEMENTIS ALEXANDRINI licebit animaduertere, vbi dicit, Ioannem Euangelistam Episcopos constituisse, & alios in Clerum cooptasse in ecclesiis, quos disposuerit ac formauerit, Sancto Spiritu designante. Vnde IGNATIVS in omnibus epistolis suis tam studiose populum hortatur, vt ne sine Episcopis, [a] Presbyteris & Diaconis quidquam agant. TERTVLLIANVS dicit, moris fuisse inter hæreticos, *Clericorum* & *Laicorum* functiones inter se confundere: *Alius*, inquit, [b] *hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus; nam & Laicis sacerdotalia munera iniungunt.* Hunc autem morem ecclesia catholica non habebat. Nam teste HIERONYMO, [c] ecclesiam non agnoscebant, cui non essent sacerdotes. Qui simul erant Laici & Episcopi, nullam habebant in-

(z) Epiph. Hær. LXXV. Aerian n. V. Πλῆθος μὴ ὄντος οὐχ' εὑρέθησαν ἐν αὐτοῖς πρεσβύτεροι κατασταθῆναι, καὶ ἠρκέσθησαν ἐπὶ τῷ κατὰ τόπον μόνῳ Ἐπισκόπῳ. ἄνευ δὲ Διακόνου Ἐπίσκοπος ἀδύνατον εἶναι. Καὶ ἐπεμελήσατο ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Διακόνους εἶναι τῷ Ἐπισκόπῳ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, οὕτω τῆς Ἐκκλησίας λαβούσης τὰ πληρώματα τῆς οἰκονομίας. κ. τ. λ. Cum haud magna multitudo foret, reperiri nulli potuerunt, qui Presbyteri crearentur: vnde solo Episcopo contenti fuerunt. Sine Diacono vero Episcopus esse non potest. Quare in id Apostolus incubuit, vt ministrandi gratia Episcopo Diaconi suppeterent. Itaque cum nondum Ecclesia suis omnibus functionibus expleri posset, per illud tempus istiusmodi singulorum locorum status extitit.

(a) Ignatius Epist. ad Magnes. n. VI. Παραινῶ ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάζετε πάντα πράσσειν, προκαθημένου τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Hortor, vt hoc sit vestrum studium, in Dei concordia omnia agere: *Episcopo* præsidente Dei loco, & *Presbyteris* loco Senatus Apostolici, & *Diaconis*, mihi suauissimis, quibus commissum est ministerium Iesu Christi. Ibid n. VII ὥσπερ ὁ Κύριος ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ἐποίησεν ἡνωμένος ὤν, οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε διὰ τῶν Ἀποστόλων, οὕτως μηδὲ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, μηδὲν πράσσετε. Quemadmodum Dominus sine Patre nihil fecit, ipsi vnitus, neque per se ipsum, neque per Apostolos; ita neque & vos sine *Episcopo* & *Presbyteris* quidquam agite. Conf. Ep. ad Trall. n. II. Ep. ad Philad. n. VII.

(b) Tertull. de Præscript. c. XLI (p. 217. edit. Par.)

(c) Hieronym. Tom. II. p. 145. Ecclesia non est, quæ non habet Sacerdotes. Ibid. Omissis paucis homunculis, qui ipsi sibi & *Laici* sunt & *Episcopi*.

ter

ter eos existimationem. Et hinc facile est ad iudicandum, quam ingenue cum HIERONYMO & TERTVLLIANO agant illi, qui ex ipsis, omnes & singulos Christianos eodem iure & pari ratione sacerdotes esse, nituntur demonstrare. HIERONYMVS quidem sacerdotium Laici esse dicit; [d] sed tum ipse se interpretatur, nihil aliud se intelligere, quam baptisma, quo reges & sacerdotes Deo facti sumus. Et TERTVLLIANVS [e] Laicis non aliud concedit sacerdotium, nisi quod in casu absolutæ necessitatis, vbi ex ordine ecclesiastico nemo præsto est, baptismum administrare possint; id quod regulis fundamentalibus & praxi primitiuæ ecclesiæ conueniebat; sed *functiones Laicorum & Clericorum* minime confundit, nisi quis casus ordinarios & extraordinarios vnum idemque esse falso opinetur. SOCRATES [f] & RVFFINVS veteres illi historici narrant, *Frumentium* & *Aedisium*, duos adolescentulos, captiuos in *Indiam* abductos, sine externa vocatione & mandato verbum evangelii prædicasse, populum ad Christi fidem perduxisse, & diuersas inter eos ecclesias constituisse. Et idem SOCRATES [g] ac THEODORETVS tradunt, *Iberos* primum mulieris cuiusdam captiuæ ministerio fidem Christi amplexos esse, quæ deinde eius nationis regem ac reginam eo adduxerit, vt ipsi populo suo euangelium prædicarent. Si quis igitur hinc concludere voluerit, in primitiua ecclesia nihil discriminis fuisse inter Laicos & Clericos, siue Laicos, etsi non vocatos, verbum diuinum publice prædicare & mulieres ministros euangelii ordinare posse, eum certe in ista argumentatione magnopere falli dixerim. Auctor quidam Commentariorum in Epistolas *Pauli*, qui sub nomine [h] AMBROSII innotuit, dicere videtur, omnes Christi discipulos inter initia fuisse Cleri-

(*d*) Hieron. ibid. p. 136. *Sacerdotium Laici*, i. e. Baptisma. Scriptum est enim: Regnum & Sacerdotes nos fecit &c.

(*e*) Tertull. Exhort. ad Castit. c. VII. Nonne & *Laici Sacerdotes* sumus? Scriptum est: Regnum quoque nos & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. - Vbi Ecclesiastici Ordinis est Consensus, & offert & tinguit Sacerdos, qui est ibi, solus, Sed vbi tres, Ecclesia est; licet Laici.

(*f*) Ruffin Lib. I. c. IX. Socrat. Lib. I. c. XIX.

(*g*) Socrat. Lib. I. c. XX.

(*h*) Ambros. siue Hilar. Diacon. Com. in Eph. IV. p. 948. Vt cresceret plebs & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est & euangelizare & baptizare & Scripturas in Ecclesia explanare. At vbi autem omnia loca &c.

cos, & vniuerſale habuiſſe euangelium prædicandi & baptizandi mandatum: enimuero hoc ad mundi conuerſionem ad Chriſtum ſpectabat, & antequam ſufficiens hominum multitudo conueniret, vel eccleſiæ fundarentur, in quibus iſta diſtinctio locum habere poterat. *At vbi* (verba ſunt nominati Auctoris) *omnia loca circumplexa eſt eccleſia, conuenticula conſtituta ſunt, & rectores & cætera officia in eccleſiis ſunt ordinata, vt nullus de Clero auderet, qui ordinatus non eſſet, præſumere officium, quod ſciret non ſibi creditum.* Vt adeo, quantum in contrarium conſtat, concludere poſſimus, *Laicorum & Clericorum nomina ac officia* a primis inde eccleſiæ chriſtianæ initiis a ſe inuicem fuiſſe diſtincta.

§. V.

Laici etiam vocati Βιωτικοὶ, Sæculares.

Laici quoque diſtinguebantur nomine Βιωτικῶν, *Sæcularium*. a Βίος, quod vitam ſæcularem ſignificat. Et hoc quidem titulo non a Clericis tantum, ſed ab Aſcetis etiam & illis diſcernebantur, qui vitam agebant ſolitariam, mundo dixerant vale, & ſe ipſi curis ac occupationibus mundanis expedierant. Ita CHRYSOSTOMVS [*i*] vniuerſos homines ad lectionem Scripturæ ſacræ exhortans, *Ne mihi quisquam*, inquit, *proferat putida illa & abſurda verba, planeque damnanda; Ego mundanus homo ſum, non eſt meum legere Scripturas, ſed eorum, qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occuparunt, qui vitam eiusmodi continenter agunt.* Et alio loco [*ii*] commentans in verba Pauli Rom. XIII, 1. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubiecta eſto*, dicit: *Iſta imperantur omnibus, & ſacerdotibus & monachis; non ſolum ſæcularibus:* Ita etiam apud Auctorem, [*k*] qui ſub nomine IVSTINI MARTYRIS notus eſt, & alios vocantur.

(*i*) Chryſoſt. Hom. III. in Lazar. Tom. V. p. 56. (edit. Francof.) Μή μοι λεγέτω τις τὰ ψυχρὰ ῥήματα ἐκεῖνα, καὶ πολλῆς καταγνώσεως ἄξια, ὅτι ἀνὴρ εἰμι βιωτικός· οὐκ ἔστιν ἐμὸν γραφὰς ἀναγινώσκειν, ἀλλ᾽ ἐκείνων τῶν ἀποταξαμένων, τῶν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων κατειληφότων, τῶν τοῦτον τὸν βίον ἐχόντων διηνεκῶς.

(*ii*) Chryſoſt. Hom. XXIII. in Roman. (p. 316. edit. Francof.) Ταῦτα διατάττεται ἱερεῦσι, καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ τοῖς βιωτικοῖς μόνον.

(*k*) Iuſtin. Mart. Reſp. ad Quæſt. XIX. Τῷ βιωτικῷ ἀνθρώπῳ &c.

§. VI.

§. VI.

Et ἰδιῶται, idiotæ *ſeu* homines priuati.

A quibusdam Auctoribus nominantur ἰδιῶται, *homines priuati*, quod vitam priuatam agerent, nec publico officio in Eccleſia fungerentur. Hoc ſenſu aliud rurſus nomen erat, ideo ipſis datum, vt Clericis, publicum in Eccleſia munus adminiſtrantibus, opponerentur. CHRYSOSTOMVS [*l*] & THEODORETVS [*m*] hoc ſenſu vocem illam ἰδιώτης ab ipſo Paulo, aiunt, vſurpari 1 Cor. XIV, 16. quam nos interpretari ſolemus *Indoctus*. Illi autem nihil amplius ſignificare dicunt, quam Laicum, ſeu priuatæ conditionis hominem, qui non ſit publicus Eccleſiæ miniſter, doctus fuerit vel indoctus. Ita quoque ORIGENES vocabulum ἰδιώτης accipit non pro homine indocto, ſed Laico, qui non minus quam reliqui Chriſtiani in nomine Chriſti diabolum eiiciendi poteſtatem [*n*] habeat. Et SYNESIVS ἰδιώτας & ἱερεῖς ſibi inuicem opponit, & per hos quidem eos [*o*] vult intelligi, qui in ſacro Eccleſiæ miniſterio erant conſtituti; per illos autem, qui tali officio non fungebantur, ſed Deo, tamquam Laici, vitam agentes priuatam, ſeruiebant. Quare de quibusdam Clericis, remotionem ab officio promeritis, loquens, [*p*] *publice*, inquit, *cum iis agendum erit* ὡς ἀντικρυς ἰδιώταις, *tanquam cum priuatis*, hoc eſt, non amplius vt Clericis, ſed Laicis. Vnde colligere potuerimus, fuiſſe hanc

(*l*) Chryſoſtom. Hom. XXXV. in 1 Cor. XIV. (Tom. V. p. 389. edit. Francof.) Ἰδιώτην δὲ τὸν λαϊκὸν λέγει, *Idiotam* autem dicit Laicum.

(*m*) Theod. in 1 Cor. XIV, 16. Ἰδιώτην καλεῖ τὸν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι τεταγμένον. *Idiotam* appellat eum, qui in Laicorum ordine conſtitutus eſt.

(*n*) Origen. c. Celſum Lib. VII p. 334 Οὓς (δαίμονας) οὐκ ὀλίγοι Χριστιανῶν ἀπελαύνουσι τῶν παχόντων σὺν οὐδενὶ περιέργῳ καὶ μαγικῷ ἢ φαρμακευτικῷ πράγματι, ἀλλὰ μόνῃ εὐχῇ καὶ ὁρκώσεσιν ἁπλουστέραις· καὶ ὅσα ἂν δύναιτο προσάγειν ἁπλούστερος ἄνθρωπος; ὡς ἐπίπαν γὰρ ἰδιῶται τὸ τοιοῦτον πράττουσι κ. τ. λ. Quos (dæmones) non pauci Chriſtiani eiiciunt ex obſeſſis corporibus, idque ſine omni curioſitate magorum & veneficorum, ſed ſolis precibus adiurationibusque ſimplicibus, quæ ſunt artes ſimplicium? Nam plerumque *plebeii homines* hæc faciunt. cæt.

(*o*) Syneſ. Ep. LIV. ad Theoph. p. 144. (p. 190 Edit. Pariſ. anno 1633.) Συχνοὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἰδιῶται καὶ ἱερεῖς πλάττομενοί τινας ὀνείρους. Plerique apud nos tam *priuati* quam *ſacerdotes* ſomnia quædam comminiſcentes.

(*p*) Syneſ. Ep. LXVII. p. 159. (p. 216.) Δημοσίᾳ μὲν οὕτω προσοιστέον αὐτοῖς ὡς ἀντικρυς ἰδιώταις.

iis

iis omnibus, qui publico officio seu ministerio in Ecclesia non fungebantur, communem appellationem.

§. VII.

Quinam proprie vocati sint Clerici.

Ab altera parte, quicumque aliquod publicum munus in Ecclesia gerebant, communi nomine appellabantur *Clerici*, quod nomen primis temporibus tribus tantum superioribus ordinibus Episcoporum, Sacerdotum & Diaconorum dabatur, eo quod tum alii ordines in Ecclesia haud exsisterent. Sæculo autem tertio multi inferiores ordines instituebantur, vt subseruirent Diaconorum officiis, veluti Hypodiaconi, Acolythi, Lectores, &c. Et hi etiam commune nomen *Clericorum* habebant, vtpote quibus cum rebus sæcularibus nihil commercii, sed Ecclesiæ seruitiis in totum vacandum erat. CYPRIANVS vbique eos nuncupat *Clericos*; [q] vti de *Optato* Hypodiacono, & *Saturo* Lectore loquens ambo *Clericos* appellat. Eorum ordinationes vocat [r] *Ordinationes Clericales*. Hinc etiam litteræ, quas eorum manu scriptas ad extraneos mittebat, *litteræ* [s] *Clericæ* dicuntur. LVCIANVS Martyr, CYPRIANI σύγχρονος, eadem ratione de *Exorcistis* [t] & *Lectoribus* loquitur. Ipsum concilium *Nicænum* [u] nomen Clericorum aliis præter Episcopos, Presbyteros & Diaconos impertit. Et Concilium *Carthagi-*

(q) Cypr. Ep. XXIV. al. XXIX. ed Oxon. & Paris. (lib. III. ep. XXII. ed Basil.) Quoniam oportuit me per *Clericos* scribere &c. fecisse me sciatis Lectorem *Saturum* & Hypodiaconum *Optatum* Confessorem.

(r) Cypr. Ep. XXXIII. al. XXXVIII. ed. Oxon. (lib. I. ep. IX. edit. Basil.) Qui in ecclesia Domini ad *ordinationem Clericalem* promouentur. &c.

(s) Cyprian. Ep. XXIII. (lib III. ep. XXI Edit. Basil. 8.) Perquam graue est, si *epistolæ clericæ* veritas mendacio aliquo & fraude corrupta est Vid. Fell. Not. in hanc epist.

(t) Lucian Epist XVII. al. XXIII. apud Cypr. Præsente de *Clero*, & *Exorcista* & Lectore, Lucianus scripsit.

(u) Concil. Nicæn Can. III. (Tom III. Conc. p. 29.) Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μήτε Ἐπισκόπῳ, μήτε Πρεσβυτέρῳ, μήτε Διακόνῳ, μήθ' ὅλως τῷ ἐν τῷ Κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα κ. τ. λ. Omnibus modis interdixit sancta Synodus, neque Episcopo, neque Presbytero, neque Diacono, nec vlli *Clericorum* omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater &c.

thagi-

thaginense tertium Canone (*w*) dedita opera facto hunc titulum ipsis confirmauit.

§. VIII.

Nomen Clericorum *non numquam inferioribus tributum Ordinibus.*

Quid? Idem illud Concilium (*x*) nomen *Clericorum* inferioribus potius ordinibus videtur adsignare, ad distinguendum eos hoc ipso a superioribus, nominans primo loco Episcopos, Presbyteros & Diaconos, & deinceps *Clericos*; hoc est, inferiores ordines. Hoc etiam AMBROSIUS (*y*) facit, & adhuc significantius sub huius nomine HILARIUS (*z*), qui de Clericis loquitur, tamquam distinctis a Diaconis. Ita etiam EPIPHANIUS, [*a*] loquens de iis, qui in *Aegypto* sub persecutione *Diocletianea* a sanctae & catholicae ecclesiae religione disciuerant, dicit: *Eorum alii milites erant, alii ex variis CLERICORUM ordinibus, Presbyteris, Diaconis, ac reliquis aliis.* Vbi de *Clericis* vt distinctis a Presbyteris ac Diaconis sermo fit. Ita quoque in Concilio *Laodiceno* [*b*] & multis locis aliis.

§. IX.

Ratio nominis Clericorum.

Quod autem ad rationem nominis *Clericorum* attinet, recte quidem obseruat HIERONYMUS, [*c*] quod a graeco vocabulo κλῆρος, quod sortem significat, descendat; atque hinc dicit: *Ministri Dei propterea vocantur CLERICI, vel quia de sorte sunt*

(*w*) Conc. Carth. III. Can. XXI. Tom. II. Concil. p. 1170. *Clericorum* nomen etiam Lectores & Psalmistae & Ostiarii retineant.

(*x*) Conc. Carth. III. c. XV. ibid. p. 1169. Placuit, vt Episcopi & Presbyteri & Diaconi, vel *Clerici*, non sint Conductores &c.

(*y*) Ambros. de Dignit. Sacerd. c. III. Aliud est, quod ab Episcopo requirit Deus, aliud, quod a Presbytero, & aliud, quod a Diacono, & aliud, quod a *Clerico*, & aliud, quod a Laico.

(*z*) Pseud. Ambros. in Eph. IV. Nunc neque Diaconi in populo praedicant, neque *Clerici* vel Laici baptizant.

(*a*) Epiphan Haer. LXVIII. Melet. n. II. Οἱ μὲν ἀπὸ στρατιωτῶν ὄντες, οἱ δὲ ἀπὸ κληρικῶν ὑπάρχοντες διαφόρου κλήρου, πρεσβυτέρων τε καὶ Διακονίας, καὶ ἄλλων.

(*b*) Conc. Laod. Can. XX. Tom. I. Conc p. 1500. Ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν καὶ πάντων τῶν κληρικῶν. Similiter autem etiam haberi honorem Diaconis a ministris & omnibus *Clericis* oportet.

(*c*) Hieron. Ep. II. ad Nepot.

Domini, vel quia ipse Dominus Sors, id est, Pars CLERICORVM est. Alii [*d*] putant respici heic ad morem antiquum, *Iudeis* pariter & *Gentilibus* vsitatum, quo homines ad officia sacra per sortem eligebantur; quæ ratio haud improbabilis videtur: quamquam ista consuetudo inter Christianos in vniuersum haud inualuit, vti postea ostendetur.

§. X.

Omnes Clerici vocati Canonici.

Alia adhuc *Clericorum* appellatio suppetit, vbique apud Patres obuia, quando eos vocant *Canonicos*: quod vocabulum deriuatur a Græco κανὼν, quod inter alia codicillum seu catalogum cuiusque Ecclesiæ significat, in quo omnium Ecclesiasticorum nomina scripta erant, & e quo intelligi poterat, ad quam quisque Ecclesiam spectaret. Hoc sensu vocabulum κανὼν sæpe adhibitum legitur in Concilio [*e*] *Nicæno.* Concilium *Antiochenum* [*f*] vocat ἅγιον κανόνα, *sanctam matriculam;* Canones Apostolici κατάλογον ἱερατικόν, [*g*] h. e. *Catalogum Clericorum.* Quod idem est cum eo, quod SIDONIVS APOLLINA-

(*d*) Dodwel Differt I. in Cypr. §. XV.

(*e*) Concil. Nicæn. Can XVI. Tom. II. Conc. p. 36 Ὅσοι ῥιψοκινδύνως μήτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες μήτε τὸν Ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες ἀναχωρῶσι τῆς ἐκκλησίας κ.τ.λ. Quicumque temere, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque *Ecclesiasticum Canonem* scientes, recesserunt ab ecclesia, cætera.

Ibid. Can. XVII. - - καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται. - - de Clero deiicietur, & alienus ab *ecclesiastico canone* erit.

Ibid. Can. XIX. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακόνων, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθήσεται. Similiter autem & de Diaconis & aliis omnibus ecclesiasticis (qui in eodem *Canone* sunt) eadem forma seruabitur.

(*f*) Concil. Antiochen. Can. I. Tom. II. Conc. p. 56 Τοὺς καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν Depositos etiam externo honore priuari, cuius *sanctus Canon* & Dei sacerdotium fuit particeps

(*g*) Cap. Apost. c. XIV. Tom. I. Conc. p. 28. εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν κ.τ.λ. Si quis Presbyter, vel Diaconus vel omnino ex *Clericorum catalogo* &c

Can L. Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ κ.τ.λ. Si quis Episcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex *sacerdotali catalogo* &c.

RIS [*h*] *Album* vocat; & Concilium *Agathense* [*i*] *Matriculam*; & AVGVSTINVS (*k*) *Tabulam Clericorum*. Cum igitur nomina omnium Clericorum huic catalogo seu canoni insererentur, hinc appellabantur *Canonici*. Vti apud CYRILLVM (*l*) HIEROSOLYMITANVM *κανονικῶν παρυσία* significat *Clericorum præsentiam*. Et per *κανονικὰς ψαλτὰς* in Concilio *Laodiceno* (*m*) ii denotantur de Clericis, qui ad psallendum in ecclesia erant ordinati. Ita generatim in Concilio *Niceno* (*n*) & *Antiocheno* per *τὰς ἐν κανόνι* denotantur *Clerici* Ecclesiæ. Et eamdem ob caussam reliqui omnes, quorum nomina catalogo Ecclesiastico inserebantur, vt ab Ecclesia vitæ sustentationem reciperent, veluti Monachi, Virgines ac Viduæ &c. eodem nomine *Canonica* vocabantur. De quibus BASILIVS, (*o*) ex sententia THEODORI BALSAMONIS & ZONARAE, sub hoc nomine loquitur.

(*b*) Sidon. Lib. VI. Ep. VIII. Nomen Lectorum *Albus* nuper excepit.

(*i*) Concil. Agath. Can. II Tom. IV. Conc. p. 1383. Rescripti in *matricula* gradum suum dignitatemque suscipiant.

(*k*) Aug. Hom. L. De diuersis Tom. X. p. 525. Delebo eum de *tabula Clericorum*.

(*l*) Cyrill. Præfat Catech. n. III. Θεωρεῖς μοι τάξιν καὶ ἐπιστήμην; γραφῶν ἀνάγνωσιν, κανονικῶν παρυσίαν; κ. τ. λ. Vides ordinem & disciplinam, scripturarum lectionem, *Clericorum præsentiam?* &c.

(*m*) Concil. Laodic Can XV. Tom. I. p 1509. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν, τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ. Non oportere præter *Canonicos Cantores*, qui suggestum adscendunt, & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Ecclesia. &c.

(*n*) Concil. Antioch Can. II. Tom II. Conc. p. 561. Εἴ τις τῶν Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων ἢ Διακόνων, ἢ τις τοῦ κανόνος κ. τ. λ. Si quis ex Episcopis, vel Presbyteris, vel Diaconis, vel quiuis *ex Canone* &c.

Can. VI. Ὁ αὐτὸς ὅρος ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν κανόνι. Idem decretum aduersus laicos, & presbyteros, & diaconos, & eos, qui sunt *in cleri catalogo*, obseruetur

Conc. Nic. Can. XVI. Tom. II. p. 36. Ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, qui in *catalogo ecclesiastico* est. Can. XVII Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκερδίαν διώκοντες κ. τ. λ. Quoniam plerique *ecclesiastici* (qui *in Canone* sunt) auaritiam & turpem quæstum sectantes &c.

(*o*) Basil. Epist. I. Canonic. Can. 6 (Tom. III. p 23. edit Paris) Τῶν κανονικῶν τὰς πορνείας εἰς γάμον μὴ καταλογίζεσθαι, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ διασπᾶν αὐτῶν τὴν συνάφειαν. *Canonicorum* fornicatio pro matrimonio non reputetur, sed eorum coniunctio omnino diuellatur.

§. XI.

Et τάξις τοῦ βήματος, ordo Sanctuarii.

Multa alia Clericorum nomina, cuiuis lectori obuia, silentio prætereo; quando videlicet dicuntur *Ecclesiastici* & ἱερατικοὶ, siue τάξις ἱερατικὴ, *sacer Ordo* &c. Vnius tantum appellationis adhuc mentionem faciam, quæ rarius & vix vspiam nisi apud GREGORIVM NAZIANZENVM (*p*) occurrit, qui Clericos, & speciatim superiorem eorum ordinem τάξιν τοῦ βήματος *ordinem sanctuarii*, nuncupat. Quod nomen datum iis fuit ab eorum priuilegio intrandi eam ædis sacræ partem, vbi altare constitutum erat, quæ (quemadmodum videbimus, vbi de ædibus ecclesiasticis edisseremus,) vocabatur βῆμα seu ἱερατεῖον, *Sanctuarium*. Vnde in eodem Auctore (*q*) τῷ βήματι προσάγειν significat, aliquem ministerio initiare seu Clericum facere: Et οἱ περὶ τὸ βῆμα, οἱ τοῦ βήματος, & οἱ ἐκ τοῦ βήματος idem est ac qui sunt ex sacro ordine, (*r*) seu e Clericis.

(*p*) Gregor. Nazianz Orat. XX. in laud. Basil. Tom. I. p. 336. (edit. Paris.) Τοὺς ἱερέας πρότερον ὑπαναγινώσκων τῷ λαῷ βίβλους, ὁ τούτων ἐξηγητὴς, καὶ ταύτην οὐκ ἀπαξιώσας τὴν τάξιν τοῦ βήματος, κ τ λ. Cum prius sacros libros populo lectitasset, qui eos postea enarrauit, nec hunc *sacerdotii gradum* indignum se duxisset, &c.

(*q*) Id. Orat XIX. de Fun. Patr. p 299. sub fin. Τίς δὲ μετὰ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ τῷ βήματι προσήγαγεν, ἢ τὰς κατ' αὐτοῦ ὕβρεις ἐζηλοτύπησεν κ. τ. λ. Quis autem vnquam magis cum Deo, vel homines *Sacrario obtulit*, vel ob iniurias ipsi factas zelo exarsit? &c.

(*r*) Id. Orat. XIX. p. 310. 311. Τοὺς ἱερέας, τούς τε ἄλλους, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος διεμαρτύρετο. Sacerdotes, cum alios, tum eos, *qui altaris sunt*, obtestabatur. Orat. XX. p. 351. Περιτρέπει γὰρ, καὶ εἰ μή τις τῶν ἐκ τοῦ βήματος ὑποσχὼν τὴν χεῖρα τὴν περιφορὰν ἔστησε, κἂν τελμιέχθη πτῶμα δακρύων ἄξιον, ἴσως. Ita enim titubare cœpit, vt nisi quisquam *ex sacrarii ministris* vacillantem supposita manu retinuisset, misere vtique & luctuose prolapsurus fuisset.

LIBER

LIBER SECVNDVS
DE DIVERSIS CLERICORVM ORDINIBVS IN PRIMITIVA ECCLESIA.

CAPVT PRIMVM
DE ORIGINE EPISCOPORVM: ET QVOD ORDO FVERINT A PRESBYTERIS DISTINCTVS IN ECCLESIA PRIMITIVA.

§. I.
Quid veteres per distinctos Episcoporum & Presbyterorum Ordines intelligant.

HActenus Clericos generatim considerauimus tamquam distinctos a Laicis; videbimus nunc, quibus nominibus & officiis ab se inuicem distincti fuerint. Et heic quidem antiquissima illa distinctio sese nobis offert, qua superior Clerus in tres diuersos ordines, *Episcoporum* videlicet, *Presbyterorum* ac *Diaconorum* dispescebatur. Non alios initio ordines præter tres hosce fuisse, suo loco patebit, vbi de prima origine & initio inferiorum ordinum dicturi sumus; Diaconos etiam sacrum & constantem ordinem fuisse, itidem demonstrabitur, vbi speciatim de iis agetur: Restat igitur heic, vt tantummodo in distinctionem inter Episcoporum & Presbyterorum Ordines inquiramus. Et hoc ipsum, quatenus ad res facti & praxin Ecclesiæ attinet, (de quibus exponere instituimus) commode & quantum satis est, explanari poterit, vbi hæc tria tantum momenta considerauerimus. I. Quod antiqui scriptores ecclesiastici de his, tamquam distinctis, Ordinibus semper loquantur. II. Quod Episcoporum originem a diuina auctoritate & Apostolica constitutione deriuent. III. Quod speciatim eorum Episcoporum, qui Apostolorum manibus in fundatis recens ecclesiis primum constituti ac consecrati fuerunt, catalogum nobis subministrent.

Antequam vero ad horum omnium probationem progrediamur, præmonendum erit, vt omnis euitetur ambiguitas, vocabulum *Ordinis* eo sensu a nobis accipi, quo veteres illud

adhibent, non autem ita, quemadmodum multi Scholastici, qui ex rationibus, quas sibi ipsi effinxerunt, distinguunt inter ordinem & iurisdictionem, atque Episcoporum & Presbyterorum vnum eumdemque ordinem faciunt, sola potestate ac iurisdictione eos inter se differre statuentes. Hæc distinctio veteribus ignota fuit; quibus vocabula ista; *Ordo*, *Gradus*, *Officium*, *Potestas* & *Iurisdictio*, vbi de prærogatiua Episcoporum præ Presbyteris loquuntur, vnum idemque significant, nimirum potestatem supremorum Ecclesiæ moderatorum, in eorum Ordinatione ipsis collatam in Presbyteros, quorum erat, nihil nisi in subordinatione erga istos facere. HIERONYMVS, cui certe dandum est, quod ex Veterum sensu loquatur, nullum inter hæc verba, *Ordo*, *Gradus*, *Officium*, discrimen adhibet, sed iis promiscue vtitur ad significandam potestatem & iurisdictionem Episcoporum præ Presbyteris & vniuersa Ecclesia, in qua proprie loquendo vera Ordinis eorum essentia consistit. Vnde non numquam de iis, vt diuersis Ordinibus, loquitur; quemadmodum in libro contra *Iouinianum*, (*s*) vbi dicit: *In veteri Testamento & in nouo alium Ordinem PONTIFEX tenet, alium SACERDOTES, alium LEVITAE.* Ita in Epistolis ad *Rusticum* (*t*) & *Fabiolam*, (*u*) vbi *Ordinem* & *Gradum* coniungit. In aliis locis solo vocabulo *Gradus* utitur, Vti in epistola ad *Eustochium* (*w*). Presbyteros sacerdotes *inferioris gradus* appellat; & in epistola ad *Heliodorum* (*x*) *tertii gradus* meminit; & in Commentario in *Micham* (*y*) Episcopos sacerdotes, & Diaconos vocat *gradus* in Ecclesia. Alias vocabulo *Officiorum*

(*s*) Hieron. contr. Iouin. Lib. II., p. 89.

(*t*) Id. Epist. ad Rustic. Tom. I p. 46. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis *Ordo* Ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

(*u*) Id. ad Fabiol. de XLII. Mansion. Israel. Tom. III. p. 44. Ipsos secundi *Ordinis* intelligimus Præceptores, Luca Euangelista teltante, duodecim fuisse Apostolos, & septuaginta discipulos minoris *gradus*.

(*w*) Epist. XXVII. ad Eustoch. Aderant Hierosolymorum & aliarum vrbium Episcopi, & Sacerdotum *inferioris gradus* & Leuitarum innumerabilis multitudo.

(*x*) Epist. I. ad Heliodor. Non minorem in *tertio gradu* adhibuit diligentiam &c.

(*y*) Comment. in Mich. VII. p. 162. Non dico, quod istiusmodi *gradibus* in Ecclesia non debeatis esse subiecti.

mentem

mentem suam exprimit; vt quum dicit: (z) *Episcopus, Presbyter, & Diaconus non sunt meritorum nomina, sed OFFICIORVM. Si Diaconus sanctior Episcopo suo fuerit, non ex eo, quod inferior gradu est, apud Christum deterior est.* Vt adeo vnum idemque sit secundum HIERONYMVM, siue *ordinem*, siue *officium*, siue *potestatem* & *iurisdictionem* Episcopi dixerimus. Nam isthaec omnia rem eamdem designant, nimirum, Episcoporum auctoritatem in Presbyteros & vniuersam Ecclesiam. Et in hac significatione vocabulum *Ordinis* in hoc opusculo adhibemus, veterum opinionem de diuersa Episcoporum & Presbyterorum potestate in Ecclesia declaraturi.

§. II.

Episcoporum ordo Presbyterorum ordine semper superior habitus est.

Iam vero talem distinctionem in Ecclesia semper fuisse obseruatam, liquet I. ex plerorumque veterum scriptorum testimoniis, qui de Episcopis, Presbyteris & Diaconis, tamquam distinctis in Eclesia gradibus, & de duobus quidem posterioribus vt primo subordinatis, loquuntur. Testimonia IGNATII, (a)

(z) Contr. Iouin. Lib I. p. 41.

(a) Ignat. Epist ad Ephes. n. II. Ἵνα ὑποτασσόμενοι τῷ Ἐπισκόπῳ, καὶ τῷ Πρεσβυτερίῳ κατὰ πάντα ἦτε ἡγιασμένοι. Vt subiecti *Episcopo* & *Presbyterio* per omnia sanctificati sitis. Ibid. num. III. Οἱ ἐπίσκοποι οἱ κατὰ τὰ πέρατα ὁρισθέντες ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμῃ εἰσίν. *Episcopi* per terræ terminos definiti ex Iesu Christi sunt sententia. Ibid. num. IV. Ὅθεν πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ, ὥσπερ καὶ ποιεῖτε. Τὸ γὰρ ἀξιονόμαστον ὑμῶν πρεσβυτέριον, τοῦ Θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ. Vnde decet nos *in Episcopi sententia concurrere*, quod & facitis. Nam memorabile vestrum Presbyterium, dignum Deo, ita coaptatum est Episcopo, vt chordæ citharæ.

Id. Epist. ad Philad. num. IV. Εἷς ἐπίσκοπος ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ διακόνοις. Vnus Episcopus cum Presbyterio & Diaconis. Ibid. num. VII. Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, καὶ διακόνοις. *Episcopo* attendite & *Presbyterio* & *Diaconis*. Ibid num. X. Θέλουσι δὲ ὑμῖν οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ὑπὲρ ὀνόματος Θεοῦ, ὡς καὶ αἱ ἔγγιστα ἐκκλησίαι ἔπεμψαν ἐπισκόπους, αἱ δὲ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους. Volentibus vobis non est impossibile pro nomine Dei; vt & quædam proximæ Ecclesiæ miserunt *Episcopos*, nonnullæ vero *Presbyteros* & *Diaconos*.

Id. in Epist ad Smyrn. n. VIII. Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς Πατρί· καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις· τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέπεσθε ὡς Θεοῦ ἐντολήν. Omnes *Episcopum* sequimini, vt Iesus Christus Patrem; & *Presbyte-*

huc

huc facientia, tam firma sunt atque luculenta, vt nihil vmquam aduersus ea adferri potuerit, nisi quod non sint genuinæ antiqui istius auctoris reliquiæ; ad quod vero a viris (*b*) doctis toties responsum fuit, vt isti opinioni cum ratione nemo amplius inhærere possit. Numerosiora sunt loca, quam vt heic inseri possint: quocirca specimen aliquod in vno testimonio duntaxat dabo, ex quo de reliquis omnibus iudicare lector poterit. In Epistola ad *Magnesianos* (*c*) exhortatur eos, *vt in concordia omnia agant, Episcopo præsidente Dei loco, & Presbyteris loco senatus Apostolici, & Diaconis, quibus commissum est ministerium Iesu Christi.*

Auctor, qui Acta Martyrii IGNATII (*d*) scripsit, & cuius opus secundum vetustum exemplar græcum non ita pridem recusum est, eadem prorsus ratione de his tribus Ordinibus loquitur, cum dicit, quod cum IGNATIVS in itinere esset versus *Romam*, omnes Asiæ vrbes & Ecclesiæ per Episcopos, Presbyteros & Diaconos suos ipsum salutarint. Non longe post hunc scriptorem vixit *Pius*, Episcopus *Romanus*, cuius testimonium hoc

---

rium vt Apostolos; *Diaconos* autem reueremini vt Dei mandatum. Ibid, num. XII. Ἀσπάζομαι τὸν ἀξιόθεον ἐπίσκοπον καὶ θεοπρεπὲς πρεσβυτέριον, τοὺς συνδούλους μου διακόνους. Saluto Deo dignum *Episcopum* & Deo decorum *Presbyterium*, & conseruos meos *Diaconos*.

Id in Epist ad Trall n. VII. Ὁ χωρὶς ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτερίου καὶ διακόνου πράσσων τι, οὗτος οὐ καθαρός ἐστιν ἐν τῇ συνειδήσει. Qui sine *Episcopo* & *Presbyterio* & *Diacono* quidpiam agit, is non est mundus in conscientia. Ibid. n XII. Πρέπει ὑμῖν τοῖς καθ᾽ ἕνα, ἐξαιρέτως καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀναψύχειν τὸν ἐπίσκοπον. *Decet* singulos vestrum, & præcipue *Presbyteros*, *refocillare Episcopum*. Ibid. n. XIII. Ἔῤῥωσθε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς τῇ ἐντολῇ, ὁμοίως καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ. Valete in Iesu Christo, *subiecti Episcopo*, vt (Dei) mandato: & similiter *Presbyterio*.

Id in Epist ad Polyc. n. VI Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις. Episcopo attendite, vt & Deus vobis. Deuoueor ego pro iis, qui *subiecti* sunt *Episcopo*, *Presbyteris*, *Diaconis*.

(*b*) Pearson. Vind. Ignat. Usser. de Epistol. Ignat. Voss. Epist. ad Riue, Coteler. Præfat. & Not. in Ignat. Bull. Defens. Fid. Nic. Sect. III n. 6. p. 290. &c.

(*c*) Ignat. Epist. ad Magnes. n. VI. Vid. Text. Græc. supra p. 44. [a]

(*d*) Martyr. Ignat. ap. Grabium Spicil. Sæc. II. Tom. I. p. 11. Ἐδέξαντο τὸν ἅγιον (Ἰγνάτιον) διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων αἱ τῆς Ἀσίας πόλεις καὶ ἐκκλησίαι.

loco

loco adlego, quod BLONDELLVS (*e*) id genuinum esse fatetur. Hic Auctor *Iustum Viennensem* in epistola ad eum scripta Episcopum (*f*) vocat, & de Presbyteris ac Diaconis, qui ei subsint, loquitur. In sequentis sæculi initio testimonia habemus CLEMENTIS ALEXANDRINI, ORIGENIS ac TERTVLLIANI, qui in hoc consentiunt omnes, Ordinem Episcoporum & Presbyterorum suis temporibus fuisse ab se inuicem distinctum. *Hic quoque in Ecclesia*, inquit CLEMENS, (*g*) *progressiones, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, sunt, vt arbitror, imitationes gloriæ Angelicæ*, cætera. ORIGENES huius distinctionis plus decies (*h*) in operibus suis meminit, quod, qui volet, apud PEARSONIVM Episcopum fuse legere poterit. Duo tantum loca adferam, vnum quidem ex homiliis eius in *Lucam*, quas scripsit, quum esset adhuc Laicus, vbi (*i*) dicit: *Ab ecclesiasticis DIGNITATIBVS non solum fornicatio, sed & nuptiæ repellunt. Neque enim Episcopus, nec Presbyter, nec Diaconus, nec Vidua possunt esse digami.* Heic diuersarum dignitatum facit mentionem. In altero loco (*k*) de diuersis gradibus dicit, cum ait; *Pro modo GRADVVM vnusquisque torquebitur. Maiorem pœnam habet, qui Ecclesiæ præsidet & delinquit.*

(*e*) Blondell. Apol. p. 18.

(*f*) Pius Ep. II ad Iust. Vien. Tu vero apud Senatoriam Viennam - Colo!io Episcoporum vestitus &c. *Presbyteri & Diaconi te obseruent.*

(*g*) Clem. Alex. Strom. Lib. VI. p. 667. (793. edit. Oxon.) *Καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν προκοπαί, ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, μιμήματα, οἶμαι, Ἀγγελικῆς δόξης* Idem Pædagog. Lib III. c. XII. p. 264. (p. 309.)

(*h*) Origen. Hom. II. in Numer. pag. 203. edit. Basil. 1557. Ecce qualis *Episcopus* aut qualis *Presbyter*, vel qualis *Diaconus*.

Idem Homil. VI. in Iesa. ibid. p. 635. Nemo, quibuscunque venientibus adsumens linteum *Diaconus*, vel *Presbyter* fi:e *Episcopus* lauat pedes.

Idem Homil. V. in Ezech Pro modo graduum &c. vid. (k) in textu.

Idem Comment. in Matth. XIX p 363 edit. Colon. - - *μήποτε ἐπεὶ σύμβολά ἐστι καὶ ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ὁ πρεσβύτερος, καὶ ὁ διάκονος ἀληθινῶν κατὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα πραγμάτων.* - - annon quandoquidem *Episcopus*, *Presbyter* & *Diaconus* rerum verarum symbola sunt, quæ his nominibus continentur.

Id in Matth XXI, 12. p. 442. *Νομίζω ἁρμόζειν τὸν περὶ τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς λόγον τοῖς παραδιδοῦσι τὰς ἐκκλησίας αἰσχροκερδέσι, καὶ τυραννικοῖς, καὶ ἀνεπιστήμοσι, καὶ ἀνευλαβέσιν ἐπισκόποις, ἢ πρεσβυτέροις, ἢ διακόνοις.* Ego, quod de columbarum venditoribus scriptum est, his conuenire existimo, qui Ecclesias auaris, tyrannicis, indoctis & irreligiosis *Episcopis*, *Presbyteris* vel *Diaconis* tradunt.

(*i*) Origen. Hom. XVII. in Luc. p. 262. edit. Basil.

(*k*) Origen. Hom. V. in Ezechielem.

quit. Annon magis misericordiam promeretur ad comparationem Fidelis, Catechumenus? Non magis venia dignus est Laicus, si ad Diaconum conferatur? Et rursus comparatione Presbyteri Diaconus veniam plus meretur. Vt adeo Episcopus, ex ipsius sententia, Presbyteris atque Diaconis dignitate antecellat. TERTVLLIANVS crebro (*l*) eiusdem distinctionis mentionem iniicit, in primis vero in libro de *baptismo*, vbi ita scribit: (*m*) *Dandi quidem* (baptismum) *ius habet summus sacerdos, qui est Episcopus: Dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo saluo salua pax est.*

Ex iis, quæ hactenus ex historia & praxi Ecclesiæ trium priorum sæculorum allegauimus, satis superque liquet, exstitisse tum summorum sacerdotum seu Episcoporum ordinem, eumque Presbyterorum & Diaconorum ordine in Ecclesia habitum fuisse superiorem.

§. III.

Ordo Episcoporum ab Apostolis institutus.

Si in hac disquisitione paullo vlterius progressi examinauerimus, vnde originem suam hic Ordo habeat, vtrum ab ecclesiastica, an vero Apostolica institutione; (quæ alia rursus quæstio est ad rem facti attinens) quodam modo etiam de eius iure decernere potuerimus: Iidem Auctores cæteris omnibus consentientibus declarant, non esse eum ab hominibus inuentum, sed initio ab ipsis Apostolis ex diuina ordinatione constitutum. *Ordo Episcoporum*, inquit TERTVLLIANVS, (*n*) *ad originem recensus, in Ioannem stabit auctorem.* Quocum exacte congruit, quod CLEMENS ALEXANDRINVS (*o*) de eo memoriæ prodidit, nimirum quod, *quum ex insula Patmo Ephesum rediisset, ad finitimas quoque prouincias se contulerit, vt Episcopos constitueret, & homines sibi a diuino Spiritu indicatos in Clerum quemdam seu*

(*l*) Tertull. de Monogam. c. XI. de Fuga c. XI. de Præscript. c. XLI.

(*m*) Tertull. de Bapt. c. XVII.

(*n*) Tertull. adu. Marcion. Lib. IV. c. V.

(*o*) Clem. Alex. Quis diues saluetur? ap. Combefis. Auctar. Nouissim. p. 185. (p. 595. edit. Oxon) Ἐπειδὴ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος, ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ἀπῄει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἁρμόσων, ὅπου δὲ κλῆρον, ἵνα τέ τινα κληρώσων ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων.

sortem

fortem Domini sponeret. Hi erant isti Episcopi *Asiatici*, de quibus loquitur HIERONYMVS, (*p*) eorumque rogatu *Ioannem* euangelium suum contra *Ebionis* & *Cerinthi* hæreses scripsisse, dicit. Vnde consequitur, ordinem Episcoporum secundum hanc narrationem institutum esse ante quam de libris Sacræ Scripturæ Canonicis decretum fuerit. Quocirca CLEMENS ALEXANDRINVS (*q*) porro obseruat, *plurima præcepta, quæ ad electas personas pertineant, in sacris libris scripta esse; hæc quidem Presbyteris, alia vero Episcopis, alia Diaconis, alia autem Viduis.* IRENAEVS in eamdem sententiam mentem suam declarat, Apostolorum tempore tam Episcopos quam Presbyteros fuisse in Ecclesia. Conuentum enim in *Mileto*, dicit, (*r*) Episcopis constitisse & Presbyteris, qui ab *Ephefo* & a reliquis proximis ciuitatibus *Asiæ* eo coiissent. Fauens igitur huic hypothesi, Episcoporum successionem, eorumque originem vbique ab Apostolis deducit. Vt quando HYGINVM (*s*) *nonum locum episcopatus per successionem ab Apostolis* (*t*) *habuisse* dicit. Et alio loco (*u*) exhibens nobis accuratum catalogum duodecim Episcoporum *Romanorum*, qui vsque ad ipsius ætatem successiue isti sedi præfuerunt, de *Lino*, eorum omnium primo, dicit, eum ab ipsis Apostolis, Ecclesia primum fundata, Episcopum esse ordinatum; & de eorum postremo, *Eleutherio*, cum duodecimo loco episcopatum ab Apostolis habuisse. TERTVLLIANVS (*w*) huic argumento for-

(*p*) Hieron. Catalog Scriptor. Eccles. in Ioanne. Nouissimus omnium *scripsit euangelium*, rogatus ab Asiæ Episcopis.

(*q*) Clem. Alex. Pædag. Lib. III. c. XII. p. 264. (309. Edit. Oxon.) Μυρίαι δὲ ὅσαι ὑποθῆκαι εἰς πρόσωπα ἐκλεκτὰ διατείνουσαι, ἐγγεγράφαται ταῖς βίβλοις ταῖς ἁγίαις· αἱ μὲν πρεσβυτέροις· αἱ δὲ ἐπισκόποις, αἱ δὲ διακόνοις· ἄλλαι χήραις.

(*r*) Iren Lib. III. c. XIV. In Mileto conuocatis *Episcopis* & *Presbyteris*, qui erant ab Ephefo & a reliquis proximis ciuitatibus.

(*s*) Iren. Lib. I. c. XXIIX. - ἐπὶ Ὑγίνου, ἔνατον κλῆρον τῆς ἐπισκοπικῆς διαδοχῆς ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων ἔχοντος.

[*t*] Euseb. Lib. IV. c. XI. vbi eadem hæc Irenæi verba leguntur.

[*u*] Iren Lib III. c. III. Fundantes & instruentes beati *Apostoli* Ecclesiam, *Lino Episcopatum* administrandæ Ecclesiæ *tradiderunt*. Citatur etiam ab Eusebio Lib. V. c. VI.

[*w*] Tertull. de Præscript. c. XXXII. Vid. etiam c. XXXVI. ibid. Polycrat. Epist. ap. Euseb. c. XXIV. Cyprian. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. p. 104. Cum Fabiani Locus, id est, Locus Petri, & gradus sacerdotalis vacaret. Id. Ep. XXVII. al. XXXIII. ed. Oxon.

titer insistit, & ad hoc omnes cuiuscumque generis hæreticos prouocat, *Edant*, inquiens, *origines ecclesiarum suarum: Euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerauerint, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt: Sicut Smyrnæorum ecclesia Polycarpum ab Ioanne conlocatum refert: Sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit. Proinde vtique & ceteræ exhibent, quos ab Apostolis in episcopatum constitutos, APOSTOLICI SEMINIS TRADVCES habent.* Ex quibus colligere in procliui est, Apostolos fundantes ecclesias Episcopos in iis simul constituisse, & hoc demonstrari potuisse e cuiusque ecclesiæ tabulario & codicillis, quorum plerique, TERTVLLIANO vniuersos hæreticos sic prouocante & has archetypas tabulas in rem ecclesiæ Catholicæ aulegante, superstites probabiliter fuerunt.

§. IV.

Index seu Catalogus Episcoporum, primum ab Apostolis ordinatorum.

Vtile foret & iucundum, Episcoporum ab Apostolis initio constitutorum accuratum & archetypum sistere indicem: Sed vero propter tantam temporis longinquitatem fieri non potest, vt curioso lectori hac re commodemus, quantumcumque etiam operæ eo impendere voluerimus. Reperiuntur tamen heic illic apud veteres scriptores sparsa aliqua fragmenta, quæ præsenti instituto nostro, eo spectanti, vt demonstremus, Apostolos in omnibus ecclesiis, in prima earum plantatione, Episcopos constituisse, satis poterunt facere.

Initium ab Ecclesia *Romana* faciendum erit, de qua IRENAEVM & TERTVLLIAN. iam audiuimus adfirmare, Apostolos ibidem ordinasse Episcopum: quod etiam non tantum a CHRYSOSTOMO (x), EVSEBIO (y),

(x) Chrysostom. Hom X. in 2 Tim. IV. (Tom. VI. p 614. edit. Franc.) Τοῦτον τὸν Λῖνον ἱστοροῦσί τινες δεύτερον μετὰ τὸν Πέτρον ἐπίσκοπον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας γενέσθαι. Hunc *Linum* aiunt quidam *secundum* post Petrum Romanæ Ecclesiæ episcopum fuisse.

(y) Euseb. Lib. III c. IV. Λῖνος οὗ μέμνηται συνόντος ἐπὶ Ῥώμης αὐτῷ κατὰ τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολήν, πρῶτος μετὰ Πέτρον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν ἤδη πρότερον κληρωθεὶς δεδήλωται. *Linus*, quem in secunda ad Timothe-

RVF-

RVFFINO (*z*), HIERONYMO (*a*), OPTATO (*b*), EPIPHANIO (*c*), sed AVGVSTINO etiam adseritur, qui (*d*) dicit: *Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est; quanto certius & vere salubriter ab ipso Petro numeramur? - - - Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus* &c.

Aliqua quidem cum differentia successionem enarrant Auctores; Quidam enim *Linum* primo loco recensent, deinde *Anacletum*, postea *Clementem*. Alii a *Clemente* incipiunt, eumque proximum a *Petro* locant: Sed hæc a viris doctis (*e*) facile inter se conciliantur; qui *Linum* & *Anacletum* viuo *Petro* iam diem obiisse, & *Clementem* a *Petro* etiam eorum successorem ordinatum esse, ostenderunt. Vt ita duos vel tres, secundum hanc computationem, habeamus, qui continuata serie Episcopi, manuum impositione Apostolica ordinati, *Romæ* fuerunt.

Proxime iam sequatur Ecclesia *Hierosolymitana;* cuius primum Episcopum *Iacobum*, Domini fratrem, fuisse, omnes Scriptores antiqui vnanimiter tradunt. Et HIERONYMVS, (*f*) eum post passionem Domini statim ab Apostolis ordinatum fuisse, dicit. EPIPHANIVS (*g*) idcirco primum Episcopum eum vocat, quando ait: *Primus ille Episcopalem cathedram cepit, cum ei ante ceteros omnes suum in terris thronum Dominus tradidisset.*

---

um epistola Romæ secum versari testatur, *primus post Petrum*, vt supra iam diximus, Ecclesiæ Romanæ Episcopatum adeptus est.

(*z*) Ruffin. ap. Hieron. Apol. II p. 219. (Tom. II. p. 148. b. fin edit. Francof.) *Clemens*, Apostolorum discipulus, qui Romanæ Ecclesiæ *post Apostolos Episcopus* & martyr fuit &c.

(*a*) Hieron. Catal. Script. in Clement. *Clemens* - quartus *post Petrum* Romanus Episcopus fuit - - tametsi plerique Latinorum secundum *post Petrum* Apostolum putent fuisse *Clementem*.

(*b*) Optat. Lib. II. p. 48. (p. 36. edit. Par. 1679.) Sedit prior Petrus, cui successit Linus &c.

(*c*) Epiphan. Hæres. XXVII. n. VI. p. 107. ed. Colon.

(*d*) Aug. Epist. CLXV.

(*e*) Cotel. Not. in Const. Apost. Lib. VII. c. XLVI. Pearson. de Successi. Rom. Pontif. Dissert. II. c. II. Caue Hist. Lit. Vol. I. in Clem.

(*f*) Hieron. Catal. Script. c. III. Post Passionem Domini, statim ab Apostolis Hierosolymorum Episcopus ordinatus.
Id. Comment. in Gal. I. p. 165. Hic Iacobus primus *Hierosolymorum Episcopus* fuit.

(*g*) Epiph. Hæres. LXXVIII. Antidicomar. n. VII. Πρῶτος οὗτος εἴληφε τὴν καθέδραν τῆς Ἐπισκοπῆς, ᾧ πεπίστευκε Κύριος τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πρώτῳ.

CHRYSOSTOMVS (*h*) eum ab ipſo Chriſto Epiſcopum conſtitutum dicit. Auctor (*i*) *Conſtitutionum Apoſtolicarum* & a Chriſto & ab Apoſtolis putat id factum eſſe. EVSEBIVS (*k*) vbique de eo, tamquam primo Epiſcopo *Hieroſolymitano*, ab Apoſtolis ordinato, loquitur. Ita quoque HEGESIPPVS, (*l*) CLEMENS (*m*) ALEXANDRINVS & DIONYSIVS (*n*) Epiſcopus *Corinthi*, omnes ab EVSE-

(*h*) Chryſoſtom. Hom. XXXVIII. in 1 Cor. XV. Αὐτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται χειροτονηκέναι καὶ Ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον.

(*i*) Conſtit. Apoſt. Lib. VIII. c XXXV. Κἀγὼ Ἰάκωβος ἀδελφὸς μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, δοῦλος δὲ ὡς Θεοῦ μονογενοῦς, ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς τάδε φημί. Et *ego Iacobus* frater quidem Chriſti ſecundum carnem, ſeruus vero eius, vt Dei vnigeniti, *epiſcopus* vero Hieroſolymitanus *ab ipſo Chriſto & ab Apoſtolis ordinatus* hæc dico &c.

(*k*) Euſeb Lib. II. c. XXIII. ineunt. Ἰουδαῖοι γε μὴν τοῦ Παύλου Καίσαρα ἐπικαλεσαμένου, ἐπί τε τὴν Ῥωμαίων πόλιν ὑπὸ Φήστου παραπεμφθέντος, τῆς ἐλπίδος καθ' ἣν ἐξήρτυον αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν ἀποπεσόντες, ἐπὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ κυρίου τρέπονται ἀδελφὸν, ᾧ πρὸς τῶν ἀποστόλων ὁ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκεχείριστο θρόνος. Cum Paulus ad Cæſarem prouocaſſet, Romamque a Feſto miſſus eſſet, Iudæi qui inſidias ipſi ſtruxerant, ſpe ſua fruſtrati, in *Iacobum* fratrem Domini, *cui epiſcopalis Hieroſolymorum ſedes ab Apoſtolis tradita fuerat*, rabiem conuertunt.

Id. Lib. III. c. V - - ἐπὶ πᾶσί τε Ἰακώβου τοῦ τὸν αὐτόθι τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον, πρώτου μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν κεκληρωμένου, τὸν προδεδηλωθέντα τρόπον μεταλλάξαντος κ.τ.λ. Cum Iudæi poſtremo etiam in *Iacobum* illum, qui *primus* poſt adſcenſionem Domini *epiſcopalem eccleſiæ illius ſedem* obtinuit &c. Ib. cap. VII. Ἰάκωβός τε αὐτὸς ὁ τῆδε πρῶτος ἐπίσκοπος, *Iacobus* ipſe *primus loci illius* (Hieroſolymorum) *epiſcopus*.

Id. Lib. VII. c XIX. Τὸν γὰρ Ἰακώβου θρόνον τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς αὐτοῦ σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένου κ.τ.λ. Sane & *Iacobi* illius cathedram, *qui primus Hieroſolymorum epiſcopus ab ipſo Seruatore & Apoſtolis eſt conſtitutus* &c.

(*l*) Hegeſip. ap. Euſeb. lib. II. c. XXIII Διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος. Eccleſiæ adminiſtrationem vna cum Apoſtolis ſuſcepit *Iacobus* frater Domini.

(*m*) Clem. Hypotyp. Lib. VI. ap. Euſeb. lib. II. c. I. Κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων γράφων, Πέτρον φησὶ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου προτετιμημένους μὴ ἐπιδικάζεσθαι δόξης· ἀλλὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον τῶν Ἱεροσολύμων ἑλέσθαι. Clemens in ſexto inſtitutionum libro ait, poſt Seruatoris adſcenſum Petrum, Iacobum, & Ioannem, quamvis Dominus ipſos cæteris prætuliſſet, non idcirco de primo honoris gradu inter ſe contendiſſe, ſed *Iacobum* cognomine Iuſtum, *Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe*.

(*n*) Dionyſ. Ep. ad Athen. ap. Euſeb. lib. IV. c. XXIII. †

BIO allegati. Quibus addi poterit AVGVSTINVS, (*o*) qui *Ioannem* Episcopum *Hierosolymitanum Iacobi* successorem nuncupat, vtpote qui sedeat in cathedra, in qua iste olim tamquam primus Episcopus sederit. Et id quidem notatu dignum est, quod CLEMENS, vnus e vetustissimis Scriptoribus, dicit, hunc honorem singularem *Iacobo* exhibitum fuisse eo, quod Christi frater fuerit. Quamuis enim Seruator noster Petrum, Iacobum & Ioannem cæteris præferre solitus sit, numquam tamen post Domini adscensum idcirco de primo honoris gradu inter se contenderunt, sed *Iacobum* cognomine *Iustum Hierosolymorum* Episcopum elegerunt: vbi tamquam sanctus vixit & vt martyr obiit.

EVSEBIVS (*p*) ex antiqua aliqua traditione refert, post eius (*Iacobi*) martyrium Apostolos cæterosque Domini discipulos, qui adhuc superstites agebant, ex variis locis in vnum conuenisse & vna cum iis, qui Dominum secundum carnem propinquitate generis contingebant (quorum plerique adhuc in viuis supererant) in commune consuluisse, quis in *Iacobi* locum succedere mereretur. Omnes itaque vno consensu *Simeonem*, filium *Cleopæ*, Seruatoris patruelem, Episcopali sede dignum iudicasse. Idem EVSEBIVS in aliis locis (*q*) adserit, & Auctor

(*o*) Aug. contr. Crescon. lib. II. c XXXVII. Hierosolymitanam Ecclesiam primus Apostolus Iacobus Episcopatu suo rexit.
Id. contr. Liter. Petil. Lib. II. c. LI. Cathedra Ecclesiæ Hierosolymitanæ, *in qua Iacobus* sedit, & in qua hodie Ioannes sedet.
Cyrill. Hierosolym. Catech. IV. n. XVII. Περὶ τούτων οὐκ ἐμοὶ μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ Ἰακώβῳ τῷ ταύτης ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ σπουδὴ γέγονε. De his non mihi solum, sed etiam Apostolis & *Iacobo huius Ecclesiæ olim Episcopo*, cura fuit. Catech. XIV. n. XI. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, τῷ ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφῷ ἐπισκόπῳ δὲ πρώτῳ τῆς παροικίας ταύτης. Postea visus & a *Iacobo* fratre suo, *primo huius parochiæ Episcopo*.

(*p*) Euseb. Lib III. c XI. Μετὰ τὴν Ἰακώβου μαρτυρίαν - - λόγος κατέχει τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν τοὺς εἰσέτι ἐν τῷ βίῳ λειπομένους, ἐπὶ ταὐτὸ πανταχόθεν συνελθεῖν ἅμα τοῖς πρὸς γένους κατὰ σάρκα τοῦ κυρίου· πλείους γὰρ καὶ τούτων περιῆσαν εἰσέτι τότε τῷ βίῳ· βουλήν τε ὁμοῦ τοὺς πάντας περὶ τοῦ τίνα χρὴ τῆς Ἰακώβου διαδοχῆς ἐπικρῖναι ἄξιον ποιήσασθαι· καὶ δὴ ἀπὸ μιᾶς γνώμης τοὺς πάντας Συμεῶνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ, οὗ καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου μνημονεύει γραφὴ, τοῦ τῆς αὐτόθι παροικίας θρόνου ἄξιον εἶναι δοκιμάσαι.

(*q*) Id. Chronic. p. 205 Ἰουδαῖοι τὸν ἀδελφὸν κυρίου Ἰάκωβον κτείνουσι· Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων διαδέχεται.

(*r*) Con-

CHRYSOSTOMVS (*h*) eum ab ipso Christo Episcopum constitutum dicit. Auctor (*i*) *Constitutionum Apostolicarum* & a Christo & ab Apostolis putat id factum esse. EVSEBIVS (*k*) vbique de eo, tamquam primo Episcopo *Hierosolymitano*, ab Apostolis ordinato, loquitur. Ita quoque HEGESIPPVS, (*l*) CLEMENS (*m*) ALEXANDRINVS & DIONYSIVS (*n*) Episcopus *Corinthi*, omnes ab EVSE-

(*h*) Chrysostom. Hom. XXXVIII. in 1 Cor. XV. Αὐτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται χειροτονηκέναι καὶ Ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον.

(*i*) Constit. Apost. Lib. VIII. c XXXV. Κἀγὼ Ἰάκωβος ἀδελφὸς μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, δοῦλος δὲ ὡς Θεοῦ μονογενοῦς, ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς τάδε φημί. Et *ego Iacobus* frater quidem Christi secundum carnem, seruus vero eius, vt Dei vnigeniti, *episcopus* vero Hierosolymitanus *ab ipso Christo & ab Apostolis ordinatus* hæc dico &c.

(*k*) Euseb. Lib. II. c. XXIII. ineunt. Ἰουδαῖοι γε μὲν τοῦ Παύλου καίσαρα ἐπικαλεσαμένου, ἐπί τε τὴν ῥωμαίων πόλιν ὑπὸ Φήστου παραπεμφθέντος, τῆς ἐλπίδος καθ' ἣν ἐξήρτυον αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν ἀποπεσόντες, ἐπὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ κυρίου τρέπονται ἀδελφὸν, ᾧ πρὸς τῶν ἀποστόλων ὁ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκεχείριστο θρόνος. Cum Paulus ad Cæsarem prouocasset, Romamque a Felice missus esset, Iudæi qui insidias ipsi struxerant, spe sua frustrati, in *Iacobum* fratrem Domini, *cui episcopalis Hierosolymorum sedes ab Apostolis tradita fuerat*, rabiem conuertunt.

Id. Lib. III. c. V - - ἐπὶ πᾶσί τε Ἰακώβου τοῦ τὸν αὐτόθι τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον, πρώτου μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν κεκληρωμένου, τὸν προδεδηλωμένον τρόπον μεταλλάξαντος κ.τ.λ Cum Iudæi postremo etiam in *Iacobum* illum, qui *primus* post adscensionem Domini *episcopalem ecclesiæ illius sedem* obtinuit &c. Ib. cap. VII. Ἰάκωβός τε αὐτὸς ὁ τῇδε πρῶτος ἐπίσκοπος, *Iacobus* ipse *primus loci illius* (Hierosolymorum) *episcopus*.

Id. Lib. VII. c XIX. Τὸν γὰρ Ἰακώβου θρόνον τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς αὐτοῦ σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένου κ. τ. λ Sane & *Iacobi* illius cathedram, *qui primus Hierosolymorum episcopus ab ipso Seruatore & Apostolis est constitutus* &c.

(*l*) Hegesip. ap. Euseb. lib. II. c. XXIII Διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος. Ecclesiæ administrationem vna cum Apostolis suscepit *Iacobus* frater Domini.

(*m*) Clem. Hypotyp. Lib. VI. ap. Euseb. lib. II. c. I. Κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων γράφων, Πέτρον φησὶ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου προτετιμημένους μὴ ἐπιδικάζεσθαι δόξης· ἀλλὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον τῶν Ἱεροσολύμων ἑλέσθαι Clemens in sexto institutionum libro ait, post Seruatoris adscensum Petrum, Iacobum, & Ioannem, quamuis Dominus ipsos ceteris prætulisset, non idcirco de primo honoris gradu inter se contendisse, sed *Iacobum* cognomine Iustum, *Hierosolymorum Episcopum elegisse*,

(*n*) Dionys. Ep. ad Athen. ap. Euseb. lib. IV. c. XXIII. †

BIO

BIO allegati. Quibus addi poterit AVGVSTINVS, *(o)* qui *Ioannem* Episcopum *Hierosolymitanum Iacobi* successorem nuncupat, vtpote qui sedeat in cathedra, in qua iste olim tamquam primus Episcopus sederit. Et id quidem notatu dignum est, quod CLEMENS, vnus e vetustissimis Scriptoribus, dicit, hunc honorem singularem *Iacobo* exhibitum fuisse eo, quod Christi frater fuerit. Quamuis enim Seruator noster Petrum, Iacobum & Ioannem cæteris præferre solitus sit, numquam tamen post Domini adscensum idcirco de primo honoris gradu inter se contenderunt, sed *Iacobum* cognomine *Iustum Hierosolymorum* Episcopum elegerunt: vbi tamquam sanctus vixit & vt martyr obiit.

EVSEBIVS *(p)* ex antiqua aliqua traditione refert, post eius (*Iacobi*) martyrium Apostolos cæterosque Domini discipulos, qui adhuc superstites agebant, ex variis locis in vnum conuenisse & vna cum iis, qui Dominum secundum carnem propinquitate generis contingebant (quorum plerique adhuc in viuis supererant) in commune consuluisse, quis in *Iacobi* locum succedere mereretur. Omnes itaque vno consensu *Simeonem*, filium *Cleopæ*, Seruatoris patruelem, Episcopali sede dignum iudicasse. Idem EVSEBIVS in aliis locis *(q)* adserit, & Auctor

(*o*) Aug. contr. Crescon. lib. II. c XXXVII. Hierosolymitanam Ecclesiam primus Apostolus Iacobus Episcopatu suo rexit.
Id. contr. Liter. Petil. Lib. II. c. LI. Cathedra Ecclesiæ Hierosolymitanæ, *in qua Iacobus* sedit, & in qua hodie Ioannes sedet.
Cyrill. Hierosolym. Catech. IV. n. XVII. Περὶ τούτων οὐκ ἐμοὶ μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ Ἰακώβῳ τῷ ταύτης ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ σπουδὴ γέγονε. De his non mihi solum, sed etiam Apostolis & *Iacobo huius Ecclesiæ olim Episcopo*, cura fuit. Catech. XIV. n. XI. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, τῷ ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφῷ ἐπισκόπῳ δὲ πρώτῳ τῆς παροικίας ταύτης. Postea visus & a *Iacobo* fratre suo, *primo huius parochiæ Episcopo.*

(*p*) Euseb. Lib III. c XI. Μετὰ τὴν Ἰακώβου μαρτυρίαν - - λόγος κατέχει τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν τοὺς εἰσέτι ἐν τῷ βίῳ λειπομένους, ἐπὶ ταυτὸ πανταχόθεν συνελθεῖν ἅμα τοῖς πρὸς γένους κατὰ σάρκα τοῦ κυρίου· πλείους γὰρ καὶ τούτων περιῆσαν εἰσέτι τότε τῷ βίῳ· βουλήν τε ὁμοῦ τοὺς πάντας περὶ τοῦ τίνα χρὴ τῆς Ἰακώβου διαδοχῆς ἐπικρῖναι ἄξιον ποιήσασθαι· καὶ δὴ ἀπὸ μιᾶς γνώμης τοὺς πάντας Συμεῶνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ, οὗ καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου μνημονεύει γραφὴ, τοῦ τῆς αὐτόθι παροικίας θρόνου ἄξιον, εἶναι δοκιμάσαι.

(*q*) Id. Chronic. p. 205 Ἰουδαῖοι τὸν ἀδελφὸν κυρίου Ἰάκωβον κτείνουσι· Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων διαδέχεται.

(r) Con-

(r) *Constitutionum Apostolicarum* sub nomine CLEMENTIS ROMANI.

Ab *Hierosolymitana* ad *Antiochenam* progredimur Ecclesiam, in qua *Euodium* primum, & post hunc *Ignatium* Episcopos Apostolorum manibus ordinatos deprehendimus. BARONIVS (s) & alii quidam autumant, ambo eodem tempore ibi Episcopos fuisse, alterum quidem *Iudaeorum*, alterum vero *Gentilium*: Enim vero EVSEBIVS (t) expressis verbis dicit, *Euodium* primum ibi constitutum fuisse Episcopum, defuncto autem *Euodio Ignatium*. Et omnes Scriptores vetusti in hoc concordant, vtrumque ante *Petri* Apostoli obitum fuisse consecratum. De *Euodio* dubitari illud non potest, si quidem constet, *Ignatium* in eius locum ab Apostolis fuisse surrogatum. Hoc vero ab THEODORETO (u) perspicue adseritur, eum Ἀρχιερωσύνης χάριν, *Pontificatus gratiam* de magni *Petri* dextera suscepisse. Similiter CHRYSOSTOMVS in eius Encomio (w), se eum non ideo tan-

(r) Constit. Apost. Lib. VII. c. XLVI Περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν χειροτονηθέντων ἐπισκόπων ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἡμετέρᾳ, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι εἰσὶν οὗτοι· Ἱεροσολύμων μὲν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου ἀδελφὸς, οὗ τελευτήσαντος δεύτερος Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα. De Episcopis vero, qui a nobis in vita nostra ordinati sunt, indicimus vobis, quod hi sunt: Hierosolymorum quidem Iacobus frater Domini, *quo mortuo secundus fuit Simeon Cleopae filius.*

(s) Baron. an. XLV. n. XIV. Cum dissensio illa inter Fideles, qui ex circumcisione & eos qui ex gentibus ad fidem venerant, esset concitata: quo circa quam diu illa perdurauit, illud remedium fuisse adhibitum, vt vterque sederet, alterque eorum praeesset iis, qui ex circumcisione, alter vero iis, qui ex Gentibus ad Ecclesiam venissent.

A. LXXI. n. XI. Hoc eodem anno, Olympiade ducentesima duodecima, anno primo (vt numerat Eusebius) *Euodio Episcopo Antiocheno subrogatur, qui aliquando collega sedisset, Ignatius.*

(t) Euseb. Lib. III. c. XXII. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ Ἀντιοχείας Εὐοδίου πρώτου καταστάντος, δεύτερος ἐν τοῖς δηλουμένοις Ἰγνάτιος ἐγνωρίζετο. Apud Antiochiam defuncto *Euodio*, qui *primus eius loci* constitutus fuerat *Episcopus*, secundus tum maxime florebat Ignatius.

(u) Theodoret. Dialog. I. Tom. IV. p. 33. edit. Paris. 1642. Ἀκήκοας δὲ πάντως Ἰγνάτιον ἐκεῖνον, ὃς διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν χάριν ἐδέξατο καὶ τὴν ἐκκλησίαν Ἀντιόχειαν ἰθύνας τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο. Audiuisti prorsus *Ignatium* illum, qui de Petri dextera *Pontificatus gratiam* suscepit, & post administratam Ecclesiam Antiochenam martyrii coronam adeptus est.

(w) Chrysost. Hom. XLII. in Ignat. Tom. I. p. 501. Ed. Front. Duc. Francof. CIO IOCIIC. pag. 501. οὗτος δὲ καὶ Πέτρου μέλλοντος ἐντεῦθεν ἀποδημεῖν, ἕτερον αὐ-

tum

tum admirari dicit, quod tanto gradu dignus habitus; sed quod etiam impositis sanctis Apostoli manibus ad hoc munus ordinatus fuerit. ATHANASIVS (x) idem renera dicit, primum eum post Apostolos Episcopum nuncupans; & ORIGENES, (y) qui eum secundum a *Petro Apostolo* vocat; & HIERONYMVS, (z) qui tertium fuisse dicit. Etsi enim diuersimode eum collocant, idem tamen sentiunt, *Ignatium* videlicet, viuis adhuc Apostolis, in *Euodii* locum substitutum esse, adeoque ipsum ab Apostolis secundum vel tertium in ordine fuisse, prout *Petrus* Apostolus atque *Euodius* isti numero includantur vel excludantur.

Relicta *Antiochia Smyrnam* contendimus; vbi *Polycarpum* inuenimus, itidem Episcopum Apostolicum, ab Apostolis ordinatum. HIERONYMVS ordinationem [a] eius *Ioanni* Apostolo tribuit, cuius erat discipulus. IRENAEVS dicit, quod ipsum nouerit; adeoque in iis, quæ de ipso narrat, non potest hallucinari, nimirum ab Apostolis [b] eum fuisse Episcopum ordinatum. TERTVLLIANVS [c] & EVSEBIVS [d] idem illud testantur; quorum

ἕτερον Πέτρου διδάσκαλον ἡ τοῦ πνεύματος ἀντεισήγαγε χάρις, ὥστε μὴ τὴν ἤδη γενομένην οἰκοδομὴν τῇ τοῦ διαδεξαμένου εὐτελείᾳ σαθροτέραν γενέσθαι. πέντε μὲν οὖν στεφάνους ἀπηριθμησάμεθα ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρχῆς, ἀπὸ τῆς ἀξίας τῶν κεχειροτονηκότων, ἀπὸ τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας, ἀπὸ τοῦ μέτρου τῆς πόλεως, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τοῦ παραδόντος αὐτῷ τὴν ἐπισκοπήν. Cum Petrus Antiochia esset discessurus, *alterum Petro parem* præceptorem gratia Spiritus *substituit*, ne iam inchoata ædificatio successoris contemtu debilior fieret. Quinque coronas igitur enumerauimus; ex episcopatus amplitudine, ex electorum dignitate, & difficultate temporum, ex *solio cui Petrus insederat*, ex *virtute illius, qui tradidit ei præfecturam.*

(x) Athan. de Synodo Arim. Tom. I. p. 912. (p. 761. edit. Par. CIƆ IƆC IIC.) Ἰγνάτιος ὢν ὁ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἐν Ἀντιοχείᾳ κατασταθεὶς ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ γενόμενος κ. τ. λ. *Ignatius* certe, *qui* post Apostolos *Antiochiæ Episcopus* constitutus est, ipseque martyr Christi fuit &c.

(y) Orig. Hom. VI. in Luc. *Ignatium dico Episcopum Antiochiæ post Petrum secundum.*

(z) Hieron. Catal. Script. in Ignat. *Tertius post Petrum Apostolum Episcopus.*

[a] Hieron. Catal. Script. c. XVII. *Polycarpus* Ioannis Apostoli discipulus, ab eo *Smyrnæ Episcopus ordinatus.*

[b] Iren. lib. III. c. III. Ab Apostolis in Asia, in ea quæ est *Smyrnæ* ecclesia, constitutus *Episcopus*, quem & nos vidimus in prima nostra ætate.

[c] Tertullian. de Præscript. c. XXXII. Sicut *Smyrnæorum* ecclesia *Polycarpum* ab *Ioanne conlocatum* refert.

[d] Euseb. lib. III. c. XXXVI. Διέπρεπε γε μὴν κατὰ τούτους ἐπὶ τῆς Ἀσίας τῶν Ἀποστόλων ὁμιλητὴς Πολύκαρπος, τῆς κατὰ Σμύρναν ἐκκλησίας πρὸς τῶν αὐτοπτῶν καὶ

alter quidem eum a *Ioanne*, alter autem ab iis, qui Dominum viderint, ordinatum esse dicit.

Papias, IRENAEO & HIERONYMO testantibus, alius quidam erat *Ioannis* discipulus [*e*], IGNATIO AC POLYCARPO coæuus, & circa idem tempus, hoc est, sæculo secundo ineunte, Episcopus *Hierapolitanus*. Vt adeo valde probabile sit, fuisse eum ex istis Episcopis, quos *Ioannes* in *Asia* ordinauit, etiamsi luculenta testimonia, quibus id demonstremus, haud suppetant.

Enimuero ab omnibus antiquis Scriptoribus adfirmatur, *Timotheum* ab *Paulo* Episcopum *Ephesi* esse constitutum. EVSEBIVS [*f*], CHRYSOSTOMVS [*g*], EPIPHANIVS [*h*], HIERONYMVS [*i*], HILARIVS Diaconus [*k*] & Auctor Actorum Passionis *Timo-*

ὑπηρετῶν τοῦ κυρίου τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχειρισμένος. Iisdem temporibus florebat in Asia *Polycarpus* Apostolorum discipulus, *qui a familiaribus ac ministris Domini Smyrnensis ecclesiæ Episcopatum acceperat.*

Id lib. IV. c. XIV. Πολύκαρπος - - ὑπὸ ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ Σμύρνῃ ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος. *Polycarpus - - in Asia Smyrnensi ecclesiæ ab ipsis Apostolis ordinatus est Episcopus.*

[*e*] Iren. lib. V. c. XXXIII. Papias *Ioannis Auditor* Polycarpi contubernalis.
Hieron. Epist. XXIX. ad Theodor. Refert Irenæus vir Apostolicorum temporum, & *Papiæ auditoris Euangelistæ Ioannis* discipulus &c.
Id. de Script. Papias *Ioannis auditor.*

[*f*] Euseb lib III c IV. Ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ (Παύλου) καταλέγων, ἐξ ὀνόματος αὐτῶν μνημονεύει. Τιμόθεός γε μὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχέναι, ὡς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. Lucas in Actibus discipulos Pauli enumerans singulos nominatim appellat. Ex his *Timotheus* quidem *Ephesinæ ecclesiæ Episcopatum primus accepisse dicitur*, quemadmodum etiam *Titus* insulæ *Cretæ* ecclesiarum *episcopus* fuisse memoratur.

[*g*] Chrysost Hom. I. in Philip. p. 8. Διὰ τοῦτο γράφων καὶ Τιμοθέῳ ἔλεγε, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον, ἐπισκόπῳ ὄντι. ὅτι γὰρ ἐπίσκοπος ἦν, φησὶ πρὸς αὐτόν, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει κ. τ. λ. Id circo ad Timotheum scribens inquit: *ministerium tuum imple*, cum tamen *ille episcopus* esset. Quod constat ex verbis illis ad eumdem scriptis: Manus cito nemini imposueris.

[*h*] Epiph. Hæres. LXXV. Aër. n V. p. 909. edit Col. ὡς λέγει τῷ Τιμοθέῳ Ἐπισκόπῳ ὄντι, κ. τ. λ. Apostolus ad *Timotheum episcopum* scribens dicit &c.

[*i*] Hieron. Catal. Script. in Timotheo. *Timotheus Ephesiorum Episcopus, ordinatus a beato Paulo* ex gentibus erat, non ex circumcisione.

[*k*] Pseudo-Ambros. Præfat. in Timoth. Hunc iam *creatum Episcopum* instruit &c. Item Com. in I Tim. III. Timotheum Presbyterum ordinatum significat, sed quia ante se alterum non habebat, *Episcopus erat*. Vnde & quemadmodum Episcopum ordinet, ostendit. Neque enim fas erat aut licebat, vt inferior ordinaret maiorem. Nemo enim tribuit, quod non accepit.

thei

thei apud PHOTIVM [*l*] magno consensu id testantur. THEODORETVS [*m*] plus dicit, nimirum ipsum sub nomine Apostoli fuisse Episcopum.

Plerique ex iisdem Auctoribus de *Tito* [*n*] non minus euidenter demonstrari posse existimant, ab ipso *Paulo* Episcopum in *Creta* Insula constitutum eum esse. Et CHRYSOSTOMVS quidem, [*o*] nec non EVSEBIVS, tum ipsi, tum *Timotheo* potestatem Metropolitani videntur adsignare; qua de re posthac plura dicentur.

Alii tradunt, *Dionysium Areopagitam* primum *Atheniensium* Episcopum constitutum esse. EVSEBIVS [*p*] DIONYSII Episcopi

---

[*l*] Phot. Cod. CCLIV. ὅτι πρῶτον Τιμόθεον ἡ παροῦσα συγγραφή φησιν Ἐφέσου ἐπισκοπῆσαι. Refert historia *Timotheum primum Ephesi Episcopum* fuisse.

[*m*] Theodoret. Com. in 1 Tim. III. Τὴν τῆς ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις Ἀποστόλοις ἐπέθεσαν -- οὕτω Κρητῶν ὁ Τίτος καὶ Ἀσιανῶν ὁ Τιμόθεος ἀπόστολοι *Episcopatus* appellationem imposuerunt iis, qui olim appellabantur Apostoli. -- Ita Cretensium Titus & *Asianorum Timotheus* Apostoli.

[*n*] Euseb. loc. cit. ad [*f*].

Chrysostom. loc. cit. Καὶ πάλιν πρὸς Τίτον γράφων φησὶ, Τούτου χάριν -- ἃ περὶ τοῦ ἐπισκόπου φησίν. Rursus ad Titum scribens: Huius rei gratia -- quæ quidem de Episcopo dicit.

Hieron. de Scriptor. in Tito. *Titus Episcopus Cretæ.*

Pseudo-Ambros. Præf. in Tit. *Titum Apostolus consecrauit Episcopum.*

Theodoret. l. c. ad [*m*]

[*o*] Chrysostom. Hom. I. in Tit sub init. (Tom. VI. Edit Franc. p. 610.) Τῶν Παύλου συνόντων δόκιμος οὗτος ἦν. εἰ μὴ γὰρ ἦν δόκιμος, οὐκ ἂν αὐτῷ τὴν νῆσον ὁλόκληρον ἐπέτρεψεν, οὐκ ἂν τὰ ἐλλειφθέντα ἀναπληρῶσαι προσέταξεν (ἵνα γάρ. φησι, τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ) οὐκ ἂν τοσούτων ἐπισκόπων κρίσιν ἐπέτρεψεν, εἰ μὴ σφόδρα ἐθάῤῥει τἀνδρί. Vnus ex Pauli sociis hic fuit vir probatus: neque enim profecto illi integram insulam permisisset, neque ea quæ deerant præcepisset implenda: *ait enim vt quæ desint corrigas: & tam multorum Episcoporum iudicium commisisset*, nisi multum illi confideret.

Id. Hom. XV. in 1 Tim. ibid. p. 509. Δῆλον δέ ἐστιν ἐντεῦθεν, ὅτι ἐκκλησίαν λοιπὸν ἦν ἐμπεπιστευμένος ὁ Τιμόθεος ἢ καὶ ἔθνος ὁλόκληρον τὸ τῆς Ἀσίας διὸ καὶ περὶ πρεσβυτέρων αὐτῷ διαλέγεται. κ. τ. λ. Verum quia *Timotheo credita ecclesia* fuerat, imo *gens* fere *tota Asiatica*, id circo illum & de senioribus admonet.

[*p*] Euseb. lib. III. c. IV. ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν ἀρεοπαγίτην ἐκεῖνον, Διονύσιος ὄνομα αὐτῷ, -- τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον, ἀρχαίων τις ἕτερος Διονύσιος τῆς Κορινθίων παροικίας ποιμὴν ἱστορεῖ γεγονέναι. Denique *Areopagitam* illum nomine *Dionysium* - - *Atheniensis Ecclesiæ primum Episcopum* fuisse tradit alter quidam Dionysius Corinthiorum Episcopus, antiquissimus scriptor. conf. lib. IV. c. XXIII.

Corinthiorum admodum vetusti, qui sæculo secundo vixit, scriptoris epistolæ cuiusdam, plus vice simplici meminit, in qua illud expressis verbis adsertum legatur. Vt adeo vel ab ipso *Paulo*, quemadmodum SVIDAS aliique [q] existimant, vel ab alio quodam Apostolo eum ordinatum fuisse necesse sit. In hoc conueniunt omnes, hunc *Dionysium* paullo ante *Ioannis* obitum mortuum esse, eique in Episcopatu successisse *Publium*, huic autem *Quadratum*, quem HIERONYMVS [r] Apostolorum discipulum nuncupat; quo ipso, vti maxime probabile est, nihil aliud indicatur, quam eum a *Ioanne* Apostolo fuisse institutum. Quod si igitur ipse *Quadratus Ioannis* fuit discipulus, (sicut esse potuit, quandoquidem HADRIANI Imperatoris tempore, cui apologiam suam obtulit, fuit Episcopus,) tres vna serie Episcopi *Athenis* esse potuerunt ab Apostolis quidem omnes instituti; quorum duo ipsorum manuum impositione, aut certe ipsis consentientibus atque approbantibus, fuerint consecrati.

Finio hunc primorum Episcoporum catalogum iis, quæ THEODORETVS [s] de *Epaphrodito* dicit; nimirum, quod, sicut *Timotheus* & *Titus Ephesi* ac *Cretæ* sub Apostolorum appellatione fuerunt, *Epaphroditus* sub eodem titulo *Philippis* fuerit Episcopus; quod tum commune nomen erat eorum omnium, qui proprie erant Episcopi: quo de nihil amplius hoc loco moneo, quod capite sequenti speciatim de eo dicturus sum.

---

[q] Suidas in voce Dionys. (p. 696. edit. Cantabrig. MDCCV.) Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ἀνὴρ λογιμώτατος, καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας εἰς ἄκρον ἐληλακώς, ἀκούσας Παύλου πρὸς τὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ θρησκείαν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ καλεσθεὶς εἰς αὐλὰς Ἀθήνας ἐπίσκοπος. *Dionysius Areopagita* Episcopus Athenarum, vir celeberrimus, & doctrinæ Græcorum longe peritissimus, cum *Paulo* audito ad religionem Christianam conuersus esset, *ab eo Athenarum Episcopus constitutus est.*

[r] Hieron. de Scriptor. c. XIX. *Quadratus Apostolorum discipulus*, Publio Athenarum Episcopo ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius substituitur.

[s] Theodoret. Com. in 1 Tim. III, 1. Φιλιππησίων Ἀπόστολος ὁ Ἐπαφρόδιτος ἦν. *Philippensium Apostolus erat Epaphroditus.*

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT SECVNDVM
DE DIVERSIS HONORVM TITVLIS, QVIBVS IN PRIMITIVA ECCELSIA EPISCOPI ORNABANTVR.

§. I.
Omnes Episcopi primum vocati Apostoli.

VT ea, quæ præcedenti capite diximus, adhuc magis confirmemus, non abs re fuerit, diuersos honorum titulos, Episcopis in primitiua Ecclesia datos, breuiter heic recensere. Horum antiquissimus est titulus *Apostolorum*, qui sensu quidem latiore ac secundario prima Episcoporum appellatio, antequam eorum ordini nomen Episcoporum tributum sit, fuisse multis videtur. Existimant enim, Episcoporum & Presbyterorum nomina communia primi ac secundi ordinis Clericorum nomina fuisse; quo durante tempore proprium Episcoporum nomen, quo ab Presbyteris distinguerentur, Apostolorum fuisse appellationem. THEODORETVS [t] enim perspicue dicit, eosdem olim sine vllo discrimine vocatos esse Episcopos & Presbyteros, dum isti, qui nunc vocentur Episcopi, Apostoli nuncupati fuerint. At post paullo nomen Apostolorum iis solis tributum esse, qui vere fuerunt Apostoli; nomen autem Episcoporum datum esse iis, qui antea Apostolorum nomen gesserint. *Ita*, inquit, *Philippensium Apostolus erat Epaphroditus. Ita Cretensium Titus & Asianorum Timotheus Apostoli.* Et hoc ipsum passim in scriptis suis repetit [u].

[t] Theod. Com. in 1 Tim. III, 1. *Τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους ἐπισκόπους, Ἀποστόλους ὠνόμαζον.* Eosdem olim vocabant Presbyteros & Episcopos: eos autem qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos nominabant.

[u] Theod. Com. in Phil. I, 1. *Τοὺς αὐτοὺς καὶ πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους ὀνόμασεν.* Ibid. c. II, 25 *Ἀπόστολον δὲ αὐτὸν κέκληκεν αὐτῶν, ὡς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐμπεπιστευμένον· ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι ὑπὸ τοῦτον ἐτέλουν οἱ ἐν τῷ προοιμίῳ κληθέντες ἐπίσκοποι, τοῦ πρεσβυτέρου δηλονότι τὴν τάξιν πληροῦντες.* Cum autem *ipsorum Apostolum* vocavit, vt cui esset illorum cura concredita. Vt clarum sit sub eo fuisse eos, *qui* in principio *dicti* sunt *Episcopi, Presbyterorum* scilicet *in ordine constituti.*

Auctor, qui sub nomine AMBROSII [w] scripsit, itidem omnes Episcopos primum Apostolos appellatos esse, adserit. Ideoque dicit: [x] *Paulus Apostolum se non ab hominibus electum & missum ad prædicandum testatur, sicut erant quidam, qui electi ab Apostolis mittebantur ad Ecclesias roborandas.* AMALARIVS [y] alium ex eodem Auctore locum adlegat, vbi mentem suam adhuc significantius declarat: *Qui nunc*, inquit, *Episcopi nominantur, illi tunc Apostoli dicebantur. Beatis vero Apostolis decedentibus, illi, qui post illos ordinati sunt, vt præessent Ecclesiis, illis primis exæquari non poterant, neque miraculorum testimonium par illis habere, sed & in multis aliis inferiores illis esse videbantur: graue existimauerunt Apostolorum sibi vendicare nuncupationem: diuiserunt ergo nomina ipsa & ab eisdem presbyteris presbyterii nomen reliquerunt. Alii vero Episcopi sunt nuncupati hi qui & ordinationis præditi potestate, ita vt plenissime iidem præpositos se Ecclesiarum esse cognoscerent.*

Hæc sunt, quæ Auctores isti de significatione nominum Episcoporum & Presbyterorum, quam sæculo primo habuerunt, indicant; Non inde concludunt, (quemadmodum nonnulli, qui eorum testimoniis abutuntur, adhuc fecerunt) Episcopos inter & Presbyteros nullum omnino discrimen intercedere; sed eorum sententia est, Episcopos tum quidem nomine secundariorum Apostolorum, tamquam magis proprio, eorumque prærogatiuam luculentius exprimente, ab aliis fuisse distinctos.

§. II.

Postea Apostolorum Successores.

Postea satis honoris sibi ducebant Episcopi, *Successores Apostolorum* nominari; Sicut CYPRIANVS [z] & FIRMILIANVS [a] &

[w] Ambros. Com. in Eph. IV. *Apostoli* Episcopi sunt.

[x] Id. Com. in Gal. I, 1.

[y] Amalar. de Offic. Eccles. lib. II. c. XIII. (in Biblioth. magna Patr. Tom. VI. p. 939 edit. Par. 1589)

[z] Cyprian. Ep. LXIX. al LXVI ad Florent. Qui *Apostolis* vicaria ordinatione *succedunt.* Id Ep. XLII. al. XLV ad Cornel. Laborare debemus, vt vnitatem a Domino & per *Apostolos nobis successoribus* traditam, obtinere curemus

(a) Firmil. Ep. LV. ap. Cyprian. p. 215. (p 148. Edit. Paris. MDCLVI) Hostes vnius Catholicæ ecclesiæ, in qua nos sumus, *qui Apostolis successimus.*

Episco-

Episcopi in Concilio *Carthaginensi* [*b*] se & alios vocant. Et HIERONYMVS [*c*] eodem modo de iis loquitur, *vbicunque*, inquiens, *fuerit Episcopus siue Romæ siue Eugubii, siue Constantinopoli, siue Rhegii, siue Alexandriæ, siue Tanis eiusdem meriti eiusdem est sacerdotii - - Omnes Apostolorum successores sunt.* Quo etiam sensu & ipse AVGVSTINVS [*d*] verba Psaltæ: Ps. XLV, 16. *Loco parentum tuorum erunt filii tui: præpones eos principibus in tota terra*, interpretatur, dicens, Episcopos esse filios Apostolorum, Principes ac Patres Ecclesiæ.

§. III.

Vnde quælibet Episcopi sedes sedes Apostolica *dicta*.

Hinc etiam antiquitus vnaquæque Episcopi sedes *sedis Apostolicæ* appellatione dignata fuit; quæ isthoc tempore non peculiariter Episcopo *Romano* competebat, sed omnibus omnino Episcopis dabatur, vtpote quæ eorum originem & successionem ab Apostolis deriuabat atque recensebat. AVGVSTINVS [*e*] *Christiana*, inquit, *societas per sedes Apostolorum & successiones Episcoporum certa per orbem propagatione diffunditur.* Planum est, id non de solo *Romano* Episcopo, sed in vniuersum de omnibus aliis Episcopis pronuntiari. SIDONIVS APOLLINARIS [*f*] iisdem verbis vtitur, loquens de priuato quodam *Galliæ* Episcopo, qui quadraginta quinque annos in sede Apostolica transegerat. Et PAVLINVS [*g*] ALIPIO officium gratulaturus vsitatam gratulandi formulam adhibet, quando dicit, *cum Principibus populi sui sede Apostolica merito collocauit DOMINVS.*

(*b*) Conc. Carth. ap. Cypr. in Suffragio Clari a Mascula. Manifesta est sententia D. N. I. C. apostolos suos mittentis & ipsis solis potestatem, a patre sibi datam permittentis, *quibus nos successimus* &c.

(*c*) Firmil. Ep. LXXV. apud Cyprian. p. 225.
Id. in Psalm. XLV, 14. Fuerunt, o Ecclesia, *Apostoli* patres tui: quia ipsi te genuerunt. Nunc autem quia illi recesserunt a mundo, *habes pro his Episcopos* filios, qui a te creati sunt.

(*d*) Aug Com. in Psal XLV, 16. *Pro Apostolis* nati sunt filii tibi, *constituti sunt Episcopi* - - Ipsa ecclesia Patres illos appellat.

(*e*) Aug. Ep XLII ad Fratres Madaurenses.

(*f*) Sidon. Lib. VI. Ep. I. ad Lup. Tricassin. *In Apostolica sede nouem iam decursa quinquennia.*

(*g*) Paulin Ep XLV. ad Alipium.
Tertull. de Præscript. c. XXXVI. Ipsæ adhuc *Cathedræ Apostolorum* suis locis *præsidentur* - - Habes Corinthum - - Habes Philippos &c.

§. IV.

§. IV.

Episcopi vocati Principes populi.

Vbi notandum etiam est, *Paulinum* vsitata his vetustis temporibus loquendi formula vti, quando Episcopos *Principes* vocat *populi*. Hic enim itidem honoris titulus erat ipsis datus; quomodo ex OPTATO [h] & quibusdam locis apud HIERONYMVM (i) videre est; qui, vt ab sæcularibus Principibus eos distinguat, plerumque eos *Principes Ecclesiæ* [k] appellitat; applicans ad eos illud vaticinium Iesaiæ LX, 17. quod secundum eius translationem sonat: *Dabo principes tuos in pace & Episcopos tuos in iustitia:* ad quæ verba hanc [l] habet notam: *In quo Scriptura sanctæ admiranda maiestas, quod principes futuros Ecclesiæ Episcopos nominauit.* A græcis scriptoribus vocantur similiter *ἄρχοντες ἐκκλησιῶν, rectores & principes ecclesiæ*; e. g. ab EVSEBIO, [m]

(h) Optat. lib. I. p. 39. (pag. 15. edit. Paris. MDCLXXIX.) Ipsi apices & *principes* omnium *Episcopi*.

(i) Hieronym. Com. in Iesa. c. III. v. 14. (Tom. V. Edit. Francof p. 18. b.) Inter senes & *principes* hoc fuisse reor in veteri populo, quod nunc est inter Presbyteros & Episcopos. Ibid. Sed ad *nostros principes* referri potest, &c.

(k) Hieron. Comment. in Ps. XLV. *Principes Ecclesiæ* id est Episcopi.
Id. Com. Ies. V, 11. (Tom. V. edit. Francof. p. 23. a.) Abutamur hoc testimonio aduersum *principes Ecclesiæ*.

(l) Hieron. Com. in Iesa. LX, 17. (Tom. V. edit. Francof p. 193 b.)

(m) Euseb. lib. VI. c. XXVIII. Ὃς δὴ κατὰ κότον τὸν πρὸς Ἀλεξάνδρου οἶκον ἐκ πλειόνων πιστῶν συνεστῶτα, διωγμὸν ἐγείρας, τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἄρχοντας μόνους, ὡς αἰτίους τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας ἀναιρεῖσθαι προστάττει. Qui (Maximinus) graui odio succensus aduersus familiam Alexandri, in qua plerique erant Christiani, persecutione excitata solos *Ecclesiarum antistites (principes)* vtpote euangelicæ prædicationis auctores, interfici iussit.
Id. lib. VIII. c. I. Ἀρχόντων δὲ ἄρχουσι προσρηγνύντων, καὶ λαῶν ἐπὶ λαοὺς καταστασιαζόντων. Cum antistites aduersus antistites (*principes* aduersus *principes*); populi in populos collisi iurgia ac tumultus agitarent. Ibid. c III. Τότε δῆτα πλεῖστοι μὲν ὅσοι μὲν ἐκκλησιῶν ἄρχοντες δειναῖς αἰκίαις προθύμως ἐναθλήσαντες, μεγάλων ἀγώνων ἱστορίας ἐπεδείξαντο. Tum vero quam plurimi *ecclesiarum rectores (principes)* grauissima supplicia alacri animo perpessi, illustrium certaminum spectacula exhibuerunt. Id. de Martyr. Palæstin. c. I Μετὰ τοῦτον ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως πλεῖστοι ὅσοι τῶν ἐπιχωρίων ἐκκλησιῶν ἄρχοντες κ. τ. λ. Post hunc in eadem vrbe quam plurimi *ecclesiarum* illius prouinciæ *antistites (principes)* &c.

ORIGE-

ORIGENE, [*n*] CHRYSOSTOMO [*o*] & multis aliis.

§. V.

Præpositi, Antistites, προεστῶτες, πρόεδροι, ἔφοροι.

Eodem sensu CYPRIANVS [*p*] & TERTVLLIANVS [*q*] vt pluri-

(*n*) Origen. Hom XI. in Ierem. (p. 114. edit. Colon. MDCLXXXV.) Ὁ δὲ τὴν πάντων ὑμῶν ἐγκεχειρισμένος ἀρχὴν αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν, ἐπὶ πλεῖον ἀπαιτεῖται: Qui totius *ecclesiæ principatum* obtinet, pro omni ecclesia reddet rationem. Id contr. Celsum lib. III. p. 129 ἔτι καὶ ἄρχοντα ἐκκλησίας ἑκάστης πόλεως ἄρχοντι τῶν ἐν τῇ πόλει συγκρίνων ἵνα κατανοήσῃς, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀποτυγχανομένων βουλευτῶν καὶ ἀρχόντων ἐκκλησίας Θεοῦ καὶ ῥαθυμοτέρων παρὰ τοὺς εὐτονωτέρους βιοῦντας, οὐδὲν ἧττόν ἐστιν εὑρεῖν ὡς ἐπίπαν ὑπεροχὴν, τὴν ἐν τῇ ἐπὶ τὰς ἀρετὰς προκοπῇ, παρὰ τὰ ἤθη τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, βουλευόντων καὶ ἀρχόντων. Eodem modo *magistratus Ecclesiastici* (seu *principes Ecclesiarum*) cum vrbanis magistratibus conferendi: vt intelligas *magistratus Ecclesiæ*, etiam qui inter collegas paullo frigidius versantur in officio, tamen in morum & virtutum ratione vulgaribus senatoribus atque magistratibus praecellere.

(*o*) Chrysostom. de Sacerdot. lib III c. XIV. (Tom. IV. edit. Francof. p. 40. Tom. VI. Edit. Eton. p. 22.) Πέφυκε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τῶν ἀρχομένων πλῆθος, ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα τοὺς τῶν ἀρχόντων τρόπους ὁρᾶν, καὶ πρὸς ἐκείνους ἐξομοιοῦν ἑαυτούς. Sic natura comparatum esse videmus, vt *subditorum* multitudo magna quidem ex parte *principum* suorum mores tanquam imaginem spectent, seque ad illos formare studeant. Conf. Suiceri thes. p. 540. qui addit: *loquitur autem, vt ex tota serie manifestum est, de PASTORIBVS & eorum auditoribus.*

Ibid. c. XV. (Tom. IV. edit Francof p. 41. Eton. Tom. VI. p. 23) Ἴθι δὴ, καὶ διάκυψον εἰς τὰς δημοτελεῖς ἑορτὰς, ἐν αἷς μάλιστα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τὰς αἱρέσεις ποιεῖσθαι νόμος. Ito hinc iam & publica festa spectato: ea dico, in quibus *dignitatum* (seu *principatuum*) *ecclesiasticarum* electiones de more fiunt.

Id. Hom. III. ad Popul Antioch. Tom. I. p. 48. (p. 37. edit. Francof.) -- Ἰακὼβ θρεμμάτων προεστὼς -- Πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς οὐκ ἀλόγοις ἐφεστῶτας ἀλλὰ πνευματικοῖς προβάτοις -- Iacob pecudibus *præpositus* --, multo magis nos non irrationabilibus sed spiritualibus ouibus *præpositos* &c.

(*p*) Cyprian. Ep. III. Edit. Oxon. & Paris. Quod & vobis esset circa *Præpositi* memoriam gloriosum. Ep. IX. Neque nunc sibi *præpositum* Episcopum cogitantes. Ep. XIII. Vt *Præpositi* cum clero conuenientes &c. Ep XXVII & omnis actus Ecclesiæ per eosdem *Præpositos* gubernetur. Ep. LXXXI Cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum vnusquisque *Præpositus* &c.

[*q*] Tertull. Apol. c. XXXIX. *Præsident* probati quique seniores honorem istum non pretio sed testimonio adepti. Id. ad Vxor. c. VII. Præscriptio Apostoli declarat, cum digamos non sinit *præsidere* 1 Tim. III. 3. Id. de Coron. Milit. c. III. Eucharistiæ Sacramentum & in tempore victus & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis coetibus, nec de aliorum manu quam *præsidentium* sumimus.

rhum eos *Præpositos* seu *Præsides Ecclesiæ* nominant; quos EVSEBIVS [r] & IVSTINVS MARTYR [s] *προεστῶτας*, *Antistites* & non numquam *προέδρους Præsides* [t], alii vero *ἐφόρους* [u] *Inspectores* dicunt, quibus non cura tantum & præsidium, sed inspectio etiam Ecclesiæ concredita sit.

(r) Euseb. lib. VI c III. Ἐπειδὴ δὲ ἑώρα φοιτητὰς ἤδη πλείους προσιόντας, αὐτῷ μόνῳ τῆς τοῦ κατηχεῖν διατριβῆς ὑπὸ Δημητρίου τοῦ τῆς ἐκκλησίας προεστῶτος ἐπιτετραμμένης κ. τ. λ. Quum plures cotidie discipulos accedentes videret, propterea quod Catechumenorum institutio ipsi soli mandata fuerat a Demetrio *Præposito* &c. Ibid c. VIII Τούτοις δῆτα ὕστερον ὁ Δημήτριος, ἅτε τῆς αὐτόθι παροικίας προεστὼς ἐν μάλα μὲν αὐτὸν ἀποθαυμάζει τοῦ τολμήματος. Itaque Demetrius quum rem illam vtpote ecclesiæ eius *Præpositus* postea comperisset, iuuenis audaciam vehementer admiratus est. Ibid. c. X. δόξαν τοῖς τῶν ὁμόρων ἐκκλησιῶν προεστῶσιν, visum est finitimarum ecclesiarum *Præpositis*.
Id lib. VII c. XIII. Ἀνῆκε αὐτίκα διὰ προγραμμάτων τὸν καθ' ἡμῶν διωγμὸν, ἐπ' ἐλευθερίας τοῖς τοῦ λόγου προεστῶσι τὰ ἐξ ἔθους ἐπιτελεῖν δι' ἀντιγραφῆς προστάξας κ τ λ. Missis edictis persecutionem aduersus nostros commotam sedauit: vtque religionis nostræ *Antistites* secure munus suum obirent, rescripto præcepit
Id. lib VIII c. VI. Τοὺς πανταχόσε τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας εἱρκταῖς καὶ δεσμοῖς ἐνεῖρξαι πρόσταγμα ἐφοίτα βασιλικόν. Promulgatum est Imperatoris edictum, vt omnes vbique ecclesiarum *Antistites* (seu *Præpositi*) vincti in carcerem traderentur.

(s) Iustin. Mart. Apol. II. p. 97. (Edit. Paris. CIϽ IϽC XXXVI.) Ἔπειτα προσφέρεται τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος καὶ ποτήριον ὕδατος καὶ κράματος, deinde, ei *qui* fratribus *præest*, offertur panis & poculum aquæ & vini.
Gregor. Nyssen. Tom III p 306 (edit MDCXXXVIII.) Χρὴ δὲ τοὺς προεστῶτας τοῦ πνευματικοῦ τούτου χοροῦ κ. τ. λ Oportet eos, qui huic spirituali choro *præficiuntur* &c. - - οὕτως οὖν χρὴ τοὺς προεστῶτας ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀδελφῶν. Sic igitur *Præpositos* oportet fratrum curam habere.

(t) Euseb. lib VIII. c. II. Μετὰ πολὺ ἑτέρων ἐπιφοιτησάντων γραμμάτων προστέτακτο τοὺς μὲν ἐκκλησιῶν προέδρους πάντας τοὺς κατὰ πάντα τόπον πρῶτα μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι, εἶθ' ὕστερον πάσῃ μηχανῇ θύειν ἐξαναγκάζεσθαι. Non multo post aliæ rursus litteræ superuenerunt, quibus mandabatur, vt omnes vbicumque *ecclesiarum antistites* primum quidem coniicerentur in vincula; deinde vero Diis sacrificare omnibus modis cogerentur.
Id. de Martyr. Palæst. c II. Ταῦτα μὲν ἔτει πρώτῳ τοῦτον ἀπετελεῖτο τὸν τρόπον κατὰ μόνων τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων ἐπηρτημένου τοῦ διωγμοῦ. Hæc primæ persecutionis anno in hunc modum gesta sunt, cum aduersus solos *ecclesiarum præsides* persecutionum immanitas desæuiret.

(u) Philostorg. Hist. lib III. n. IV. Τὴν δὲ πρεσβείαν ὑπελθόντα καὶ ἐφόρου λαβεῖν παρὰ τῶν ὁμοδόξων ἀξίωμα. At enim legatione suscepta *Ephori* quoque *dignitatem* ab homodoxis accepisse. Ibid. n. XV. - - Καὶ Παυλίνου μὲν ἀκροάσασθαι πρότερον, ὃς ἐκ τῆς ἐφορείας Τύρου εἰς τὴν τῆς Ἀντιοχείας μετέστη - - Pat-

§. VI.

§. VI.

Principes Sacerdotum, Pontifices Maximi, Summi Sacerdotes &c.

Et cum non populo tantum, sed Clericis etiam præessent, idcirco *Summi Sacerdotes, Pontifices Maximi & Principes Sacerdotum* honoris caussa nominabantur. Auctor sub nomine AMBROSII [w] verbis expressis *Principes Sacerdotum* eos nuncupat. Atque ita nomen *summi Sacerdotis* ab HIERONYMO crebro adhibitum videas. Exempli caussa cum de se ipse loquens ait; *Omnium pene iudicio dignus summo Sacerdotio decernebar*, quod de Episcopatu se intelligere ipse explicat [x]. Et alio loco [y]: *Ecclesia salus in summi Sacerdotis dignitate pendet* Idem nomen omnibus Episcopis ab Auctore [z] *Quaestionum in Vetus & Nouum Testamentum* sub nomine AVGVSTINI tribuitur. SIDONIVS [a] eos *summos Pontifices* vocat; vbi de solis Galliæ Episcopis loquitur. Vnde TERTVLLIANVS [b] Episcopo *Romano Pontificis maximi* titulum adsignans non maiore eum honore adficit, quam qui eo tempore cuiuis in orbe terrarum Episcopo tribui solebat. Sunt etiam, qui ipsum non speciatim Episcopum *Romanum* intelligere, sed reliquos omnes sub hac appellatione comprehendere, arbitrantur. Vti certe Concilium *Agathense* facit, quum [c] vnumquemque Metropolitanum iubet suffraganeos suos ad *Ordinationem summi Pontificis* conuocare; id quod non de

limum quidem primum audiuisse, qui ex *Ephoria Tyri ad Antiochenam* translatus fuerat.

(w) Ambros. Com. in Eph. IV. In Episcopo omnes ordines sunt, quia primus sacerdos est, hoc est *princeps sacerdotum*.

(x) Hieron. Ep. IC. ad Asellam.

[y] Id. Dial c. Lucif. p. 139.

[z] Aug. Quæst. Vet. & N. Test. c. CI. Quid est Episcopus, nisi primus Presbyter, id est, *summus sacerdos*.

[a] Sidon. lib. IV. c. XI. Nam de *Pontificis* tenore *summi*, ille insignia surcsit, hic laborem. Lib. VII ep. V. Bituricas de reto ciuium petitus acueni. Caussa fuit euocationis titubans ecclesiæ status: quæ nuper *summo* viduata *Pontifice*, vtriusque professionis ordinibus ambiendi sacerdotii quoddam classicum cecinit.

[b] Tertull. de Pudicit. c 1. *Pontifex* scilicet *Maximus*, quod est, Episcopus Episcoporum edicit: Ego & moechiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.

[c] Conc. Agath. Can. XXXV. (Tom. IV. Concil. p. 1389.) Si metropolitanus Episcopus ad comprouinciales epistolas direxerit, in quibus eos aut *ad ordinationem summi Pontificis*, aut ad synodum inuitet &c.

Romani Pontificis, sed de *Gallicorum* Episcoporum, qui Metropolitani prouinciæ siue iurisdictioni subsunt, ordinatione intelligendum est. Tunc enim, vt vidimus, omnes Episcopi *Summi Pontifices* dicebantur.

§. VII.

Quilibet Episcopus olim Papa, *Pater salutatus.*

Eadem ratio nominis *Papæ* est, etiamsi *Romani* Episcopi illud sibi solis tamquam prærogatiuam & priuilegium arrogent. Nonnulli quidem historici (*d*) non dubitant confidenter adserere, CYRILLVM ALEXANDRINVM primum istius regionis Episcopum fuisse, cui iste honor contigerit, vt *Papa* salutaretur, & id quidem ideo, quod *Cælestini* Papæ Legatus in Concilio *Ephesino* fuerit. Scriptores *Arabici*, HOMAIDIVS & ABVBACRVS HABBASIDES, ab ECHELLENSI & PEARSONIO (*e*) Episcopo citati, aliam prorsus historiam recitant; id nominis videlicet Patriarchæ *Alexandrino* primum datum, & postea *Romam* delatum esse: quod illi eo videntur dicere, vt *Romanensibus* huius appellationis priuilegium, quod sibi solis vindicare satagunt, adimant. Sed vt ex vero dicamus, quod res est, non erat hoc huius illustris Patriarchæ priuilegium peculiare, sed communis omnium Episcoporum titulus, quippe qui vocabantur (*f*) *Ecclesiæ Patres* & *Patres* (*g*) *Clericorum*; *Papa* autem nihil amplius significat. Hinc TERTVLLIANVS in libro de *Pudicitia* c. XIII. de certo quodam christiano Episcopo, Pœnitentes recipiente loquens, *Benedictum Papam* eum nuncupat. Si vero cum aliis supponamus, eum de Episcopo *Romano* speciatim loqui, nihil eximii in hoc ipso est: Nam DIONYSIVS (*h*), Presbyter *Alexandriæ*, eodem tempo-

[*d*] Nicephorus propterea citatur & castigatur a Sauarone. Vid. Sauar. Not. in Sidon. lib VI. Ep 1.

[*e*] Pearson. Vindic. Ignat. part. I. c. XI. p. 330. (p. 179. edit. Cantabrig. A. 1672.)

(*f*) Aug. Com. in Psal. XLV. Ipsa Ecclesia *Patres* illos appellat. Chrysostom. Hom. III. ad Popul. Antioch.

[*g*] Hieron. Ep LXII. ad Theoph. Episcopi contenti sint honore suo. *Patres* se sciant esse non Dominos.

Id. Ep. III. (Tom. I. p. 25. edit. Fr.) Quanto magis tu & auunculus & *Episcopus*, hoc est, & in carne & *in Spiritu Pater*. Comment. in Psalm. XLV. &c.

(*h*) Dionys. Ep. ad Philem. ap. Euseb. lib. VII. c. VII. Τοῦτον ἐγὼ τὸν κανόνα καὶ τὸν τύπον παρὰ τοῦ μακαρίου πάπα ἡμῶν Ἡρακλᾶ παρέλαβον. Hanc ego regulam & formam a *beatissimo Papa nostro Heracla* accepi.

re de

re de *Heracla* Episcopo suo loquens, itidem eum vocat *Beatissimum Papam Heraclam:* Et ipse ARIVS (*i*) in epistola quadam sua eamdem appellationem de *Alexandro* Episcopo suo adhibet. HIERONYMVS (*k*) eodem nomine *Athanasium*, *Epiphanium* & *Paulinum* appellat. Et frequentes mittens epistolas *Augustino*, semper eas (*l*) inscribit: *Beatissimo Papæ Augustino.* Ita epistolæ ad *Cyprianum* datæ plerumque eadem ratione inscriptæ sunt (*m*) *Cypriano Papæ.* Quid? quod ab ipso Clero *Romano* (*n*) *benedictus Papa* & *beatissimus* atque *gloriosissimus Papa* CYPRIANVS salutetur. Facile esset, plura alia testimonia subiungere ex EPIPHANIO, epistolis CONSTANTINI, *Codice Theodosiano*, & speciatim ex SIDONIO APOLLINARI, (*o*) qui vbique quemuis Episcopum *Galliæ Dominum Papam* appellat. At vero rem tam manifestam pluribus persequi nihil attinet, præsertim vbi eruditus quidam *Romanensis* (*p*) e posterioris æui scriptoribus PHOTIO & GREGORIO TVRONENSI probare studuit, *Papam* commune omnium episcoporum nomen per aliquot retro sæcula fuisse: qui etiam ex BALSAMONE obseruat, quod hoc nomen nonnumquam inferioris quoque ordinis Clericis datum sit, vtpote qui *Papæ Pisinni*, ipsorumque vertices in orbem detonsi παπολῆτραι, h. e. *detonsa Patrum corona*, dicti sint. Quorum intuitu BALSAMON (*q*) Presbyteros & *Chor-*

(*i*) Arius Ep. ad Euseb. Nicom. ap. Theod. lib. I. c. V. & apud Epiph. Hæres. LXIX. Arian. n. VI. Ἄρειος ὁ διωκόμενος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Πάπα ἀδίκως διὰ τὴν πάντα νικῶσαν ἀλήθειαν, Arius, quem *Alexander Papa* iniuste ob victricem omnium veritatem iniuste insequitur.

(*k*) Hieron. Ep. LXI. ad Pammach. (Tom. II. Edit. Francof. p. 112.) Habes *Papam Epiphanium.* Ibid. Excepto *Papa Athanasio* & *Paulino.*

(*l*) Idem Ep. XVII Domino vere sancto & *beatissimo Papæ Augustino*, Hieronymus in Christo salutem. Ita etiam in Epist. XVIII. XXV. XXX.

(*m*) Cypr. Ep. XXX. *Cypriano Papæ*, Presbyteri & Diacones Romæ consistentes salutem. Ep. XXXI. *Cypriano Papæ* Presbyteri & Diaconi Romæ consistentes, salutem. Ep. XXXVI. *Cypriano Papæ* Moyses, & Maximus Presbyteri &c.

(*n*) Ep VIII. Cleri Rom. & Cler. Carth. ibid. Didicimus secessisse *Benedictum Papam Cyprianum.* Ep. XXX. Cler. Rom. ad Cypr. *Beatissime ac gloriosissime Papa.*

(*o*) Sidon. lib. VI. Ep. I. Domino *Papæ Lupo.* Lib. VI. Ep. II. *Papæ Pragmatio.* Lib. VI. Ep. III. Domino *Papæ Leontio* &c.

(*p*) Sauaro Com. in Sidon. lib. VI. epist. I. p. 379.

(*q*) Balsam. Com. in Can. LIX. Σημαίνειν ἐγκρατῆ τὸν πρεσβύτερον ὥσπερ πραγμάτων

episcopos Protopapas & *Protopapades* seu Principes Patrum nuncupat; vtens sui ipsius æui stilo, vbi inter *Chorepiscopos* & Presbyteros nulla prorsus erat differentia.

§. VIII.

Pater Patrum & Episcopus Episcoporum.

Verum tamen honorificentiore adhuc titulo, quam *Papæ* appellatione, ornabantur Episcopi: Plerumque enim *Patres Patrum* & *Episcopi Episcoporum* salutabantur. Primus, cui illud nomen tributum, fuit *Iacobus* Episcopus *Hierosolymitanus*; qui *Pseudo-Clementem Romanum* (*r*) epistolam iussit exarare (quasi ad se datam) hac quidem inscriptione: CLEMENS IACOBO *Domino, Episcopo-Episcoporum* &c. Ad quam epistolam SIDONIVS APOLLINARIS (*s*) manifesto alludit, cum ad *Lupum*, famigeratissimum *Galliæ* Episcopum scribens, dicit: *Tu, Pater Patrum & Episcopus Episcoporum & alter sæculi tui Iacobus.* Ex his intelligimus, quæ sit TERTVLLIANI (*t*) sententia, cum de Episcopis Catholicis adulteros, cum resipuissent, in Ecclesiæ communionem recipientibus ironice loquens, *Audio etiam*, inquit, *edictum esse propositum, & quidem peremptorium, Pontifex scilicet Maximus, Episcopus Episcoporum dicit: Ego & Mœchiæ & Fornicationis delicta pœnitentia defunctis dimitto.* Nonnulli (*u*) hoc pro peculiari & proprio Episcopi *Romani* charactere accipiunt: neque ego inficias ibo, TERTVLLIANVM eum potissimum spectasse: at nihil hæc appellatio singulare habet, quod non æque aliis ac ei competat, vt ex iis, quæ iam e SIDONIO adtulimus, apparet. Cui addi licebit

ἐκκλησιαστικῶν τυχὸν χωρεπίσκοπον προβληθέντα, καὶ πρωτοπάπας κ. τ. λ. Finge Presbyterum possidere bona ecclesiastica, vt qui sit forte promotus chorepiscopus, vel *Protopapa* &c.

(*r*) Pseudo-Clem. Ep. I. ad Iacobum.

(*s*) Sidon. lib. VI Ep. I.

(*t*) Tertull. de Pudicit. c. I.

(*u*) Baron. an. CXLII. n. IV. In ipsam *Ecclesiam Romanam* insaniens eam dente canino *dilacerat Tertullianus*, recitans & impugnans *Victoris Romani Pontificis* edicti verba, ait: *Audio etiam* edictum propositum &c. Id. an. CCXVI. n. IV. - aduersus *Romanum Pontificem*, quasi pudicitiæ refragatorem & aduersarium, eo quod moechis & fornicariis poenitentibus veniam spopondisset, stilum procaciter acuens, ait: *Audio etiam* &c. Georg. Ambianas Obseru. in Tertull. Tom. III. p. 633.

testi-

testimonium ATHANASII, (w) qui *Hosium Patrem Episcoporum* vocat. Et GREGORIVS NAZIANZENVS (x) suo ipsius Patri idem nomen tribuit; nec non HIERONYMVS (y), EPIPHANIO, *omnium Episcoporum Patrem* eum appellans. COTELERIVS (z) obseruat, quod GREGORIVS NAZIANZENVS a Concilio *Nicæno* secundo *πατὴρ πατέρων* nuncupatus sit; & alii, (a) THEODOSIVM Imperatorem CHRYSOSTOMO defuncto idem nomen honorificum dedisse, perhibent. Quod ad horum nominum rationem attinet, probabile est, non nullis Episcopis ea singularium meritorum intuitu, aliis vero propter sedis eorum eminentiam, fuisse adsignata; vti Episcopo *Alexandriæ*, qui BALSAMONI (b) aliquot sæcula post *Pater Patrum* dicitur. Erat autem caussa quædam adhuc generalior, cur omnes Episcopi ita nuncuparentur, vt ex EPIPHANIO (c) colligere possumus; qui dicit: *Episcoporum ordo ad gignendos Patres* (Ecclesiæ) *præcipue pertinet. Huius enim est Patrum in Ecclesia propagatio:* hoc est, Episcopi Episcopos ordinant; cum e contrario Presbyteri filios tantum per baptizandi potestatem, qua pollebant, possint producere. Idcirco, etiamsi non numquam Presbyteros *Patres* dictos esse legamus, non inueniemus tamen, quempiam istius ordinis *Patrem Patrum* appellari. Neque vero heic prætereundum erit, quædam horum nominum a

(w) Athan Epist. ad solitar. Vit. agentes Tom. I. p. 837. (p. 373. a. edit. Paris. 1698.) Ὅτε Λιβέριος ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐξωρίσθη καὶ ὁ πατὴρ τῶν ἐπισκόπων ὁ μέγας Ὅσιος, vbi Liberius Romanus episcopus aut *Pater Episcoporum* magnus *Hosius* in exilium eiectus est.

(x) Naz. Orat. XIX. de funere Patr. p. 314. Πάντας ἀρχιερέας ὢν ἐκλήθης πατήρ.

(y) Hieron. Ep. LXI. (Tom. II. edit. Francof. p. 114. a.) Licet ipse nominis tui extenues dignitatem, cum *Patrem* pene omnium *Episcoporum* & antiquæ reliquias sanctitatis & opere & sermone despicias.

(z) Coteler. Not. in Ep. Clem. p. 605. Auctori Quæstionum ad orthodoxos apud Iustinum cap. CXIX. Paulus πατέρων πατὴρ, vt *Gregorius Nyssenus* Concilio *Nicæno* II. Actione VI. & Clemens noster Anastasio Sinaitæ Quæst. CVI. p. 526. - - dicitur.

(a) Niceph. lib. XIV. c. XLIII. Ἀλλὰ σύ γε πάτερ πατέρων ἀληθῶς τιμιώτατε κ. τ. λ. At tu *Pater Patrum* vere reuerendissime &c.

(b) Balsam. Resp. ad Interrogat. Marci ap. Leunclav. Ius Gr. Rom. Tom. I. lib. V. p. 362. Κύριος Μάρκος πατέρων πατὴρ ὑπάρχων κ. τ. λ. Dominus Marcus *Pater* existens *Patrum*.

(c) Epiph. Hær. LXXV. Aërian. n. IV. ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Patri-

Patribus *Africanis* cum approbatione numquam esse adoptata; eo quod Episcopi *Romani* illis abuti inciperent, vt potestatem suam in vicinos suos vsurpatam stabilirent. Propterea in duobus Conciliis *Carthaginensibus*, quorum alterum (d) sub *Cypriano*, alterum (e) *Augustini* ætate celebratum est, istæ appellationes, *Episcopus Episcoporum*, *Princeps Sacerdotum* & *Summus Sacerdos* improbatæ fuerunt atque prohibitæ, ita quidem, vt ne primæ sedis Episcopo istorum vsus permissus sit. Sed hac de re pluribus, vbi de Metropolitanis dicendum erit.

§. IX.

Episcopi interdum vocati Patriarchæ.

Gregorivs Nazianzenvs rhetorico vtens scribendi genere Episcopis vbique nomen *Patriarchæ* tribuit; quo ipso Patriarchas proprie sic dictos non intelligit, quemadmodum vocabulum illud postea in Ecclesia, ad denotandum nimirum amplissimæ sedis Episcopos, qui primarios Episcopos ac Metropolitanos sub se habeant, accipi consueuit; sed quoscumque Episcopos, quæ suæ ipsorum familiæ, hoc est, Ecclesiæ sibi commissæ, capita erant. Ita patrem suum *Patriarcham* appellat (f), quamquam *Nazianzi*, quod oppidulum est *Cappadociæ* sub *Cæsarea* metropoli situm, Episcopus fuerat. Et in Oratione sua (g), quam in Concilio *Constantinopolitano* recitauit, omnibus reliquis Episcopis, de *Arianorum* conquerens crudelitate, idem nomen adsignat. *Annon*, inquit, *publicas senum Episcoporum aut, vt aptiore verbo vtar, Patriarcharum cædes (passi sumus?)* Alio loco (h) de fraudibus & peruersis viis, quibus æui sui Episcopi in fun-

(d) Conc. Carth. ap Cyprian. p. 229. Neque enim quisquam nostrum *Episcopum Episcoporum* se constituit, aut Tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.

(e) Conc. Carth. III c. XXVI. (Tom. II. Conc. p. 1171.) Vt primæ sedis Episcopus non appelletur *Princeps sacerdotum* aut *summus sacerdos*, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.

(f) Nazian. Orat. XIX. p. 312 ἐχρῶντο πατριάρχῃ καὶ νομοθέτῃ καὶ δικαστῇ, eo *Patriarcha*, legislatore, & iudice vtebantur.

Id. Orat. XLI. p. 675. ὁ σεμνὸς Ἀβραὰμ οὗτος ὁ πατριάρχης, ἡ τιμία κεφαλή. Venerandus hic Abraham *patriarcha ille*, illud carum & augustum caput.

(g) Id. Orat. XXII. p 525. οὐ πρεσβυτέρων ἐπισκόπων οἰκειότερον δὲ πατριαρχῶν εἰπεῖν σφαγὰς δημοσίας (πεπόνθαμεν.)

(h) Id. Cygn. Carm. de Episcopis Tom. II. p. 308. b.

ctiones

ctiones suas se insinuauerant, questus, ita tandem eis valedicit: *Valete: Insolentes estote: Patriarchatus per sortes inter vos distribuite. Magnus hic mundus vobis cedat. De locis aliis in alia migrate: Hos deiicite, illos attollite.* Ex quibus manifestum est, non de Patriarchis proprie sic dictis eum loqui, sed de quibusdam tantum ambitiosis Episcopis, qui summa imis miscentes, munera ecclesiastica pro lubitu his illis conferebant. GREGORIVS NYSSENVS eamdem appellationem de Episcopis adhibet in Oratione sua funebri in *Meletium*, quam in Concilio *Constantinopolitano* habuit, vbi omnes Episcopos in isthoc Concilio congregatos *Patriarchas* nominat. *Videte*, inquit (*i*), *hosce Patriarchas: omnes isti filii nostri Iacobi sunt:* intelligens *Meletium*, quem saeculi sui *Iacobum* vocat & reliquos Patriarchas, alluditque ad duodecim Patriarchas, qui *Iacobi* erant filii. Ita Episcopi communiter appellabantur, ad illud vsque tempus, vbi nomen Patriarchae eminentiorum Episcoporum, vt *Romani*, *Constantinopolitani* &c. proprium esse coepit. MARCA (*k*) etiam, *Athalarium* & reliquos *Gothorum* reges in *Italia* omnes suae ditionis Episcopos eodem nomine Patriarchas appellasse, auctor est.

§. X.

Et Vicarii Christi.

Silentio praetereundum heic haud fuerit, omnes etiam Episcopos antiquis temporibus *Vicarios Christi* appellatos esse, quae appellatio non minori eis iure competebat, quam illis, qui posterioribus temporibus eam sibi solis vindicare ausi sunt. Auctor Quaestionum (*l*) sub nomine AVGVSTINI vnumquemque Episcopum *Dei Vicarium* esse, aperte profitetur. CYPRIANVS in diuersis Epistolis (*m*) idem dicit, nimirum quemlibet Episcopum esse *Vice Christi*. Et haec eius sententia est in illo ad *Cornelium* epistolae

(*i*) Gregor. Nyssen. Orat. de Fun. Melet. Tom III. p. 589. Edit. Paris. Ὁρᾶτε τοὺς πατριάρχας τούτους· πάντες οὗτοι τέκνα τοῦ ἡμετέρου εἰσὶν Ἰακώβ.

(*k*) Marca Dissert. de Primatib. n. XX. p. 112. (p. 21 edit. Francof. MDCCVIII.) Dictus vero est *Patriarcha* (Episcopus Aquileiensis) eo quod *reges Gothorum Italiae regni episcopos Patriarcharum* nomine ornarent, quemadmodum testatur epistola Athalarici regis ad Ioannem Papam apud Cassiodorum lib. IX Epistolar.

(*l*) Aug. Quaest. Vet. & Nov. Test. c. CXXVII. Antistitem Dei puriorem caeteris esse oportet. - Est enim *Vicarius eius*.

(*m*) Cypr. Ep. LXIII. ad Caecil. Ille sacerdos *vice Christi* vere fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur.

loco, vbi (*n*) dicit; *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos & ad tempus Iudex Vice Chriſti cogitatur.* Hoc de omnibus vniuerſi orbis Epiſcopis intelligi debet, vt RIGALTIVS (*o*) libenter fatetur; vt adeo CYPRIANI verbis nimium quantum abutantur, eiusque ſententiam inuertant, qui de ſolis Epiſcopis *Romanis* eam exponunt. BASILIVS (*p*) hunc titulum ad omnes Epiſcopos extendit, quod & Auctor ſub nomine AMBROSII (*q*) facit, ſub quo HILARIVS, eccleſiæ *Romanæ* quidam Diaconus, creditur delitescere; qua in re grauiter certe & ſine vlla venia erraſſet, niſi tunc temporis, hoc nomen aliis æque ac Epiſcopo *Romano* dare, vbique moris fuiſſet.

§. XI.

Et Angeli Eccleſiæ.

Vnius autem adhuc nominis mentionem faciam, quo Epiſcopi *Angeli Eccleſiæ dicti* fuerunt; quam appellationem ab *Paulo* 1 Cor. XI, 10. vſurpatam eſſe nonnulli Auctores (*r*) exiſtimant, vbi dicit: *debet mulier poteſtatem habere in capite propter Angelos;* hoc eſt *Epiſcopos*, ait HILARIVS diaconus loco iam memorato. Sic idem Auctor illa verba *Ioannis* Apoc. I, 20. intelligit: *Septem illæ ſtellæ angeli* (*s*) *ſunt ſeptem eccleſiarum.* Quæ & AVGVSTINI (*t*) eſt interpretatio & EPIPHANII (*u*), qui dicit, per

(*n*) Cyprian Ep. LV. al. LIX ad Cornel.

(*o*) Rigalt. in loc. Ecce autem *Epiſcopos* suo iam Cypriani *vicarios Chriſti*.

(*p*) Baſil Conſtit. Mon c. XXII. Tom. II. p 792. Ὁ καθηγούμενος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὁ τοῦ σωτῆρος ὑπέχων πρόσωπον. Nihil aliud antiſtes, quam is *qui perſonam* Chriſti ſuſtinet.

(*q*) Ambroſ Com. 1 Cor. XI, 10. Epiſcopus *perſonam* habet *Chriſti* — *Vicarius Domini* eſt &c. Auctor Conſtitut. Epiſcopum vocat, ἐπίγειον Θεὸν, quando lib. II. c. XXVI. dicit: οὗτος ὑμῶν ἐπίγειος Θεὸς μετὰ Θεόν, ὃς ὀφείλει τῆς παρ' ὑμῶν τιμῆς ἀπολαύειν. Hic vobis poſt Deum *terrenus Deus*, cui honorem debetis præſtare.

(*r*.) Ambroſiaſter ibid. *Angelos Epiſcopos* dicit, ſicut docetur in Apocalypſi Ioannis.

(*s*.) Pſeudo Ambroſ in 1 Cor. XI, 10 *Angelos Epiſcopos* dicit, ſicut docetur in Apocalypſi Ioannis.

(*t*) Aug Ep CLXII. Diuina voce laudatur ſub *Angeli* nomine præpoſitus Eccleſiæ.

(*u*) Epiphan. Hær. XXV Nicolait n III. ὡς γράφων μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκ προσώπου Κυρίου, τουτέστι τῷ ἐπισκόπῳ τῷ ἐκεῖσε κατασταθέντι, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου ἀγγέλου τοῦ ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ· φησὶ κ. τ. λ. Qui (Ioannes) ad vnam Eccleſiarum ex Chriſti Domini perſona ſcribens, ſiue ad *Epiſcopum*, qui ei præpoſitus fuerat, cum *Angeli ſancti* virtute, qui in altari erat, ita loquitur: &c.

Ange-

Angelos heic non debere intelligi Angelos cæleſtes (vti ORIGENIS eſt opinio, qui vnicuique eccleſiæ Angelum cuſtodem (w) adſignat) ſed harum ſeptem eccleſiarum Epiſcopos ſeu moderatores. Hinc ſequentibus ſæculis Epiſcopi vocabantur *Angeli Eccleſiæ*: Quemadmodum SOCRATES (x) *Serapionem*, qui apud *Thmuitas* erat Epiſcopus, *Thmuitarum Eccleſiæ Angelum* appellat. Et Auctor *breuium notarum* (y) in *Timotheum*, ſub nomine HIERONYMI deliteſcens, quemuis Epiſcopum *Dei omnipotentis Angelum* eſſe dicit. HAMMONDVS (z) e quodam MSCto *Saxonico* Epiſcopos lingua noſtra Anglicana antiquitus *Gods Bydels*, hoc eſt, Dei Nuntios, ſeu Miniſtros, appellatos eſſe, obſeruauit, quemadmodum illud ex HENRICI SPELMANNI Gloſſario in voce *Bedellus* interpretatur.

Et huc vſque de antiquis honorum titulis, qui omnibus Epiſcopis in eccleſia primitiua indiſcriminatim fuerunt adſignati.

LIBRI SECVNDI
CAPVT TERTIVM
DE OFFICIIS EPISCOPI, TAMQVAM DISTINCTIS A PRESBYTERIS.

§. I.

Triplex differentia inter Epiſcopos & Presbyteros, quod ad officii ac functionis eorum adminiſtrationem attinet.

NVnc ad *officium Epiſcopale* & *functionem* ipſam conſiderandam venimus. Qua in re vt antiquitatis monumentis conuenienter nos geramus, triplex diſcrimen Epiſcopos inter & Presby-

(w) Orig. Hom. XX. in Num. Tom. I. p. 251. Opus eſt *angelis*, qui *præſint operibus ſanctis*, qui æternæ lucis intellectum & occultorum Dei agnitionem ac rerum diuinarum ſcientiam doceant. Vid. Andr. Cæſar. Ἄγγελοι φύλακες Comment. in Apoc. I, 20.

(x) Socrat. lib. IV. c. XXIII. Ὁ τῆς Θμουϊτῶν ἐκκλησίας ἄγγελος Σεραπίων.

(y) Hieron. 1. Tim. III. quanto magis ſacerdos legem exquiret, *quia Angelus Dei omnipotentis* eſt.

(z) Hamm. Adnot. in Apocalypſ. I, 20. *Angeli* hic ſunt ſine dubio *Rectores ſeptem illarum Eccleſiarum.*

Andr. Cæſar. in Apoc. I, 20. ἑπτὰ ἐκκλησίαις ἰσάριθμοι ἔφοροι Ἄγγελοι. Septem eccleſiis totidem erant *Ephori Angeli.*

teros, quod ad officiorum ecclesiasticorum administrationem attinet, obseruandum nobis erit. Nam I. in communibus officiis, quæ Presbyteris more consueto concedebantur, exempli caussa, *verbi diuini prædicatio, baptismi administratio, S. eucharistiæ distributio* &c. hæc obuia erat differentia Episcopum inter & Presbyterum, vt alter quidem absoluta & omni subiectione immuni potestate ageret; alter vero ab Episcopo suo dependeret, eique subiectus esset; cuius ex mandato & directione, quatenus Deo non erat contraria, viuere, nec quidquam ipso non consentiente, nedum interdicente, agere debebat: vt ita, etiamsi inter res ipsas, quæ peragebantur, nullum discrimen esset, tamen quod ad potestatem, qua quisque ageret, vera differentia intercederet. Hanc obseruationem non vbique fieri inuenias, licet cum in potestatis Episcopi & Presbyteri iustis limitibus constituendis, tum Ecclesiæ primitiuæ praxi explicanda insignem vsum habeat. II. Quædam functiones Presbyteris numquam credebantur, nec si vel maxime ab iis peractæ essent, approbabantur; vt Ordinatio Episcoporum, Presbyterorum &c. III. Episcopi potestatem sibi semper reseruabant, Presbyteros suos ad rationem reddendam vocandi, eosque ob malam officii administrationem reprehendendi; quod Presbyteris in Episcopum suum non licebat, quippe cui, tamquam præposito, semper subiecti erant & subordinati. Hæc paullo explicatius proposita eo valebunt, vt de Episcopi officio, tamquam distincto ab officio Presbyteri in Ecclesia primitiua, recte nobis constet.

§. II.

1. *In communibus functionibus, quæ ab vtrisque peragi poterant, Episcopus quidem potestate agebat libera & absoluta; Presbyteri autem tamquam dependentes ab Episcopo, eique subordinati.*

Primum igitur notandum est, in ordinariis & communibus functionibus, quæ ab vtrisque peragi poterant, Episcopos & Presbyteros diuersa cum potestate esse versatos. *Episcopus* Ecclesiæ erat minister liber prorsus, nec a quopiam dependens, omniaque pro absoluta sua, qua pollebat, auctoritate faciebat; *Presbyteri* vero ipsius tantum erant administri, easque pote-

poterant obire functiones, quas Episcopus ipsis crediderat aut administrare præceperat, quas tamquam ab ipsius mandato dependentes, eique vt Præposito subiecti peragebant; nec quidquam contra eius voluntatem siue ex suo ipsorum arbitrio facere poterant. Hoc manifestum est ex multis IGNATII, CYPRIANI & antiquorum Conciliorum Canonum locis, qui omnes in hoc consentiunt, nihil debere fieri sine Episcopo; hoc est, ipso inscio, nec consentiente aut approbante. Ita IGNATIVS (*a*) in epistola ad *Smyrnaos* scribit: *Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent.* Quod tum hic, tum alibi (*b*) de eorum mandâto & permissione se intelligere prodit. Concilium *Laodicenum* (*c*) eadem ratione id exprimit: *Presbyteros nihil agere sine mente Episcopi oportet.* Concilia *Arelatense* (*d*) & *Toletanum* (*e*) dicunt, *sine conscientia Episcopi.* Et Canones Apostolici (*f*) horum omnium rationem dant, dicentes: *Nam Domini populus ipsi commissus est & pro animabus eorum hic redditurus est rationem.*

§. III.

Quod speciatim in baptizandi & sacram cœnam distribuendi officio ostenditur.

Hanc regulam speciatim ad baptizandi & cœnam dominicam distribuendi officium applicant. Presbyter communiter vtrumque Sacramentum administrare poterat, sed non contra voluntatem Episcopi, aut in oppositione & contradictione erga ipsum, sed eo consentiente, & mandante, adeoque in debita subordinatione erga ipsum, tamquam Præpositum suum. *Non*

(*a*) Ignat. Ep ad Smyrn. n. VIII Μηδεὶς χωρὶς τῦ ἐπισκόπυ τι πράσσειν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

(*b*) Id. Ep. ad Polycarp. n. IV. Μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω.

(*c*) Concil. Laod can LVII. (Tom. I. p. 1505.) Τὺς πρεσβυτέρυς μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τῦ ἐπισκόπυ.

(*d*) Conc. Arelat. I. c. XIX. Vt Presbyteri *sine conscientia Episcoporum* nihil faciant (hæc allegatio erronea est.)

(*e*) Conc. Toler I c. XX. Tom. II. p 1226. *Sine conscientia Episcopi* nihil penitus Presbyteri agere præsumant.

(*f*) Can Apost. c. XXXIX. Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τῦ ἐπισκόπυ μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τῦ κυρίυ, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

licet, inquit IGNATIVS, (*g*) *sine Episcopo neque baptizare, neque agapen celebrare: sed quodcunque ille probauerit, hoc & Deo est beneplacitum.* Non dicit, quod nemo nisi Episcopus hæc Sacramenta possit administrare, sed quod nemini sine venia & approbatione Episcopi id facere liceat. Et hæc est TERTVLLIANI (*h*) & HIERONYMI (*i*) sententia, cum dicunt, Presbyteros & Diaconos non habere ius baptizandi sine auctoritate & mandato Episcopi seu summi sacerdotis; & in hoc Ecclesiæ honorem versari, & sic pacem ac concordiam in Ecclesia manere saluam. AMBROSIVS (*ii*) idem testatur, quod, etiamsi Presbyteri baptizent, tamen non nisi Præpositi sui id faciant auctoritate.

§. IV.

Et in officio concionandi.

Idem illud circa officium concionandi seu prædicandi verbum diuinum notari potest. Hoc (*k*) præcipue ad Episcopos spectabat, & plerumque ab iis ipsis, speciatim in ecclesiis *Africanis*, peragebatur. Quæ caussa est, quamobrem phrasis ista *tractante episcopo* in scriptis CYPRIANI (*l*) toties reperiatur. Suo enim tempore concionari adeo moris & officii Episcoporum erat, vt ipsis præsentibus Presbytero concionari non liceret, ad ipsius AVGVSTINI vsque ætatem, qui, dum adhuc fuit Presbyter, a *Valerio*, Episcopo suo, & ipso quidem præsente, verbi diui-

(*g*) Ignat. Epist. ad Smyrn. n. VIII. οὐκ ἐξὸν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὃ ἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, τοῦτο καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστον.

(*h*) Tertull. de Bapt. c. XVII. Dandi ius quidem habet summus sacerdos, qui est Episcopus: dehinc Presbyteri & Diaconi; *non* tamen *sine Episcopi auctoritate*, propter Ecclesiæ honorem, quo saluo salua pax est.

(*i*) Hieron. Dialog. contra Lucifer. p. 139. Inde venit, vt *sine iussione Episcopi neque Presbyter neque Diaconus ius habeant baptizandi.*

(*ii*) Ambros. de Sacram. lib. III. c. I. Licet Presbyteri fecerint, tamen *exordium ministerii a summo est sacerdote.*

(*k*) Can. Apost. c. LVIII. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου, ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. Episcopus, aut Presbyter Clerum vel populum negligens, & non docens eos pietatem, segregetur.

(*l*) Cyprian. Ep. LII. (Edit. Paris. p. 70.) Ego prius legeram & *Episcopo tractante* cognoueram non sacrificandum idolis &c. Ep. LVI. p. 88. Collectam fraternitatem non videat, nec *tractantes Episcopos* audiat.
Pontius in Vita Cypr. (p. 16. cit. Edit. Par.) O beatum Ecclesiæ populum, qui *Episcopo suo* tali, & oculis pariter & sensibus, & quod est amplius publicata voce compassus est, & sicut ipso *tractante* semper audierat.

ni præ-

ni prædicandi accepit poteſtatem. Quod autem POSSIDIVS, *(m)* qui vitam eius ſcripſit, obſeruante adeo inſolens & inuſitatum fuit in eccleſiis *Africanis*, vt multi Epiſcopi hac re magnopere offenſi ei detraxerint, vsque dum iſta permiſſio bonum vſum & commodum in Eccleſia habere deprehenderetur, vbi diuerſi alii Epiſcopi Presbyteris poteſtatem atque priuilegium, ipſis præſentibus verbum Dei prædicandi, conceſſere. Vt adeo tunc gratiæ ac fauoris ſignificationem Presbyteri interpretarentur, ſi ipſis, Epiſcopis ſuis præſentibus, euangelium prædicare permitteretur, id quod prorſus in Epiſcopi poſitum erat arbitrio, vtrum permittere illud vellet an non: Et, ſi quando concionem ad populum haberent, *poteſtate accepta* id faciebant. In eccleſiis orientalibus Presbyteri frequentius concionari ſolebant, quemadmodum POSSIDIVS *(n)* obſeruat, quando eorum exemplo *Valerium* hunc morem in eccleſias *Africanas* inuexiſſe, adfirmat. Et HIERONYMVS *(o)* id non obſcure indicat, cum de hac tamquam mala quarumdam Eccleſiarum conſuetudine queritur, quod Presbyteris verbum Dei prædicare interdictum ſit. *Chryſoſtomus* diuerſas orationes diligenter elaboratas *Antiochiæ* adhuc Presbyter habuit, & idem *Conſtantinopoli* fecit *Atticus (p)*. Et idem illud *Alexandriæ (q)*, *Cæſareæ Cappadociæ (r)*, *Cypri* &

(m) Poſſid Vit. Aug. c. V. Eidem *Presbytero poteſtatem dedit coram ſe in Eccleſia euangelium prædicandi ac frequentiſſime tractandi*, contra vſum quidem ac conſuetudinem Africanarum Eccleſiarum. Vnde etiam ei nonnulli Epiſcopi detrahebant. - - Poſtea bono præcedente exemplo, accepta ab Epiſcopis poteſtate, *Presbyteri* nonnulli coram Epiſcopis populo *tractare* cœperunt verbum Dei.

(n) Poſſid ibid. Ille in Orientalibus Eccleſiis id ex more fieri ſciens, obtrectantium non curabat linguas &c.

(o) Hieron. Ep. II. ad Nepot. Tom. I. p. 10. a. Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibusdam eccleſiis *tacere Presbyteros & præſentibus* Epiſcopis non loqui, quaſi aut inuideant, aut non dignentur audire.

(p) Socrat. lib. VII. c. 11 Καὶ πρότερον μὲν ἡνίκα ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐτάττετο, ἐκμαθὼν ὓς καὶ ἐπόνει λόγους, ἐπ' ἐκκλησίας ἐδίδασκε. Et antea quidem, quum adhuc *in Presbyterii gradu conſtitutus* eſſet, *orationes* a ſe compoſitas, quas memoriter didicerat, *in eccleſia recitabat.*

(q) Theod. lib I. c. II. †

(r) Socrat. lib. V. c. XXII.*(p. 288. Edit. Valeſ. Amſtelod. CIↃ IↃC XCV.) Ἐν Καισαρείᾳ Καππαδοκίας καὶ ἐν Κύπρῳ ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου καὶ κυριακῆς ἀεὶ περὶ ἑσπέραν μετὰ τῆς λυχναψίας, οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἐπίσκοποι τὰς γραφὰς ἑρμηνεύουσι. Apud Cæ-

alio-

aliorum locorum Presbyteris permissum fuisse legitur. At vero id adhuc semper ab Episcoporum auctoritate in solidum pendebat, & Presbyteri non nisi ex ipsorum mandato & voluntate id faciebant: Et vbi Episcopi id prohibendi rationes idoneas sibi habere videbantur, hoc mandatum circumscribendi aut rursus abolendi habebant potestatem: quemadmodum & SOCRATES (*s*) & SOZOMENVS (*t*) testantur, qui *Alexandriæ* Presbyteris concionari interdictum esse perhibent ab eo tempore, quo ARIVS Ecclesiam turbare cœperit. Ex quibus videre est, quam potestatem antiquis Ecclesiæ temporibus in communibus & ordinariis officiis ecclesiasticis Episcopi sibi vendicarint atque exercuerint. Quod speciatim ad conciones habendas attinet, id non minus sui, quam vllius alius officii esse credebant. Tam ingens discrimen erat inter Ecclesiæ primitiuæ & Episcoporum *Romanorum* praxin in subsequentibus seculis! quandoquidem, VT BLONDELLVS e SVRIO adnotauit, tempus fuit, vbi Episcopi Romani per integrum annorum 10. decursum nullum publice sermonem habuerunt: adeo vt, cum *Pius Quintus* aliquando verba ad populum faceret, mirabile & prodigii simile videretur: & erat id certe rarius atque insolentius, quam *seculares ludi* in veteri *Roma* fuerunt. Vid. BLONDEL. *Apol.* p. 58. & SVR. *Comment. Rer. in Orbe gestarum.*

§. V.

II. *Functio & potestas ordinandi Presbyteris numquam concessa.*

Sed redimus ad primitiuæ Ecclesiæ Episcopos. Erant aliæ quædam functiones, quas rarissime Presbyteris credebant; & si quando eas administrandi ipsis darent negotium, non nisi summa vrgente necessitate id fieri solebat. Tales erant *Pœnitentium reconciliatio*, *Neophytorum confirmatio*, *Aedium ecclesiasticarum*, *Virginum* ac *Viduarum* & id genus aliorum *consecratio*; de quibus heic sigillatim plura non moneo, quia alio loco con-

saream Cappadociæ & *in insula Cypro*, die Sabbati ac dominico sub vesperam, postquam accensæ sunt lucernæ, semper Episcopi ac *Presbyteri scripturas interpretantur.*

(*s*) Socrat. ibid. Πρεσβύτερος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οὐ προσομιλεῖ· καὶ τοῦτο ἀρχὴν ἔλαβεν, ἀφ' οὗ Ἄρειος τὴν ἐκκλησίαν ἐτάραξεν. Alexandriæ Presbyter non item concionatur. Idque ab eo tempore obseruari cœptum est, quo Arius ecclesiam perturbauit.

(*t*) Sozom. lib. VII. c. XVII. †

veni-

venientius ea considerari poterunt. Erat autem quædam functio, quam nulli vnquam Presbytero deferebant, vel eam administrandi dabant negotium; nimirum Clericorum superiorum, *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum Ordinatio.* Quod omnium maxime hac in re vendicare sibi poterant, erat priuilegium imponendi vna cum Episcopo manus suas Presbytero, qui ordinabatur, dum interea Episcopus precationibus suis consecrationis ritum conficiebat. Tantum iuris a Concilio quodam *Carthaginensi* (*u*) illis adiudicatur, quod tamen preces in benedictione seu ordinatione verbis expressis soli Episcopo reseruat. Cum Episcoporum ordinatione nihil illis erat commercii, quippe quæ a synodo Episcoporum perficiebatur, quod magis particulatim ostendetur, vbi ad enarrandos ritus & consuetudines in ipsorum Ordinatione obseruari solitas, deueniemus. Hoc loco satis fuerit generatim demonstrare ordinandi potestatem Episcoporum fuisse prærogatiuam, eosque cum nullo vnquam Presbytero hoc priuilegium communicasse. Hieronymi (*uu*) testimonium hoc in casu tam euidens est & perspicuum, vt contra illud nemo dicere quidquam queat. Eodem enim loco, vbi Presbyteris maximam prærogatiuam adsignat, potestatem tamen ordinandi excipit. *Quid enim facit*, inquit, *excepta Ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Chrysostomvs (*w*) Presbyterorum potestatem maxime extollens iisdem fere verbis vtitur. *Inter Episcopum*, inquit, *& Presbyterum interest ferme nihil. Quippe & Presbyteris munus docendi & Ecclesiæ cura permissa est, & quæ de Episcopis dixit Paulus, ea etiam Presbyteris congruunt, sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantum plus quam Presbyteri habere videntur.* Et alio

(*u*) Conc. Carth. IV. Can. III. (Tom. II. Conc. p. 1199.) Presbyter cum ordinatur, *Episcopo eum benedicente* & manum super caput eius tenente, etiam omnes *Presbyteri*, qui præsentes sunt, *manus suas* iuxta manum Episcopi *super caput illius teneant.*

(*uu*) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagrium. (Tom. II. Edit. Fr. p. 221. a.)

(*w*) Chrysost. Hom. XI. in 1 Tim. III, 8. (Tom. VI. p. 469 Edit. Francof.) Οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν (πρεσβυτέρων) καὶ ἐπισκόπων· Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι, καὶ προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἃ περὶ ἐπισκόπων εἶπε, ταῦτα καὶ πρεσβυτέροις ἁρμόζει· Τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τοῦτο μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους.

loco (*x*) probat, *Timotheum* fuiſſe Epiſcopum, quod Apoſtolus de ipſius poteſtate ordinandi loquatur, præcipiens, ne cui cito manus imponat. Et tum heic, tum alibi (*y*) addit, Presbyterium, a quo *Timotheus* ordinatus ſit, fuiſſe ſynodum Epiſcoporum; quod, qui Presbyteri tantum ſint, poteſtatem ordinandi Epiſcopum non habeant. Poſſem heic omnes veterum Conciliorum producere Canones, qui Epiſcopis Ordinationem, (*z*) non autem Presbyteris adiudicant; quæ lex in primitiua Eccleſia tam exacte obſeruabatur, vt ipſe *Nouatianus* eam violare ſibi non ſumeret, ſed trium Epiſcoporum (*a*) cauſſa ex

(*x*) Id. Hom. I. in Philipp. ibid p. 7. Καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. Διὰ τοῦτο γράφων καὶ Τιμοθέῳ ἔλεγε, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον, ἐπισκόπῳ ὄντι. ὅτι γὰρ ἐπίσκοπος ἦν, φησὶ πρὸς αὐτὸν, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει. καὶ πάλιν, ὃ ἐδόθη σοι μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου· οὐκ ἂν δὲ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησαν. Ipſe etiam Epiſcopus vocab tur Diaconus. Id circo ad Timotheum ſcribens, inquit: *Diaconiam*, id eſt, *miniſterium tuum, imple*, quum tamen ille Epiſcopus eſſet: Quod conſtat ex verbis illis ad eumdem ſcriptis: *Manus cito nemini impoſueris.* Et rurſus, *quæ data eſt tibi cum impoſitione manuum Presbyterii. Presbyteri* vero *Epiſcopum non ordinaſſent.*

(*y*) Chryſoſt. Hom. XIII in 1 Tim IV, 14. Οὐ περὶ πρεσβυτέρων φησὶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ περὶ ἐπισκόπων· οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν. Non de Presbyteris hoc in loco ſed de Epiſcopis loquitur. *Neque* enim profecto *Presbyteri ipſum Epiſcopum ordinant.*

(*z*) Concil. Nic. c. XIX. (Tom. II. p. 37) - - ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου -- rebaptizati ordinentur a catholicæ eccleſiæ *Epiſcopo*.

Concil. Antioch. c. IX. (Tom. II. p. 565.) - ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, - vt etiam ordinent (Epiſcopi) *Presbyteros* & Diaconos.

Concil. Chalced. c. II. (Tom. IV. Conc p. 755) Εἴ τις ἐπίσκοπος - χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον κ. τ. λ. Si quis *Epiſcopus* - propter pecunias ordinauerit Epiſcopum, vel Chorepiſcopum, vel *Presbyterum* vel Diaconum. &c.

Concil. Cart. III. c. XLV. (Tom. II. p. 1176) Aurelius Epiſcopus dixit: Sed *Epiſcopus* vnus eſſe poteſt, *per quem* dignatione diuina Presbyteri multi conſtitui poſſunt.

Can. Apoſt. c. I. Ἐπίσκοπος ὑπὸ ἐπισκόπων χειροτονείσθω δύο ἢ τριῶν. Epiſcopus a *duobus* aut *tribus Epiſcopis* ordinetur.

(*a*) Cornel Ep. ad Fabium ap. Euſeb lib. VI. c XLIII. Cum epiſcopatum, ſibi a Deo minime conceſſum rape e ac vindicare conaretur, duos deploratæ ſalutis homines ſibi ſocios adiunxit: vt eos in exiguam ac viliſſimam Italiæ partem mitteret, atque illinc accitos *tres epiſcopos*, homines plane rudes & ſimplices, fraudulenta quadam molitione deciperet, - - - incluſos hora decima temulentos & crapula oppreſſos, ad umbratia quadam & inani *manuum impoſitione* epiſcopatum ſibi tradere per vim coegit.

remo-

remotiſſimis *Italiæ* angulis mittere mallet, quam legitimo Epiſcoporum numero carere, qui ipſius ordinationem perficerent. Subiungo tantum obſeruationem EPIPHANII [*aa*] vniuerſali Eccleſiæ praxi fundatam, cum dicit: *Epiſcoporum ordo ad gignendos Patres præcipue pertinet. Huius enim eſt patrum in Eccleſia propagatio. Alter* (Presbyterorum ordo) *cum patres non poſſit, filios Eccleſiæ regenerationis lotione producit; non tamen patres aut magiſtros.* Noui equidem, non nullos ad HIERONYMVM [*b*] provocare, vt demonſtrent, Presbyteros *Alexandriæ* ſibi Epiſcopos ordinaſſe a tempore *Marci* ad ætatem vsque *Heraclæ* & *Dionyſii*; & alii inde probari poſſe exiſtimant, quod ipſe prorſus ordinatus haud fuerit: ſed vtrique mentem HIERONYMI minus recte capiunt, quippe qui non de Epiſcopi ordinatione loquitur, ſed eius electione; qui a Presbyteris ex proprio ipſorum collegio electus & in Epiſcopi ſedem collocatus ſit; quod iſthac ætate nihil amplius quam ſignum electionis eius erat, & ab ipſo populo non numquam peragebatur; ordinatio autem iſtum actum excipiebat & Epiſcopis prouincialibus reſeruabatur, vti poſtea oſtendetur.

§. VI.

Ordinatio per Presbyteros ab Eccleſia irrita facta.

Quæritur autem, quid moris fuerit in Eccleſia, ſi qui Presbyteri aliquem ordinare ſuſtinuerint? Vtrum eorum ordinationes validæ fuerint, an non? Reſpondeo, plerumque eas aboleri & irritas fieri conſueuiſſe. Quemadmodum ex eo conſtat, quod cum *Iſchyra* [*c*]

(*aa*) Epiph Hæreſ. LXXV. Aërian. n IV. *ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ. οὐ μὲν πατέρας, ἢ διδασκάλους.*

(*b*) Hieronym. Ep LXXXV. ad Euagr. Alexandriæ a Marco Euangeliſta vſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper vnum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant, quomodo ſi exercitus imperatorem faciat.

(*c*) Athan. Apol. p. 731. (Tom. I. p. 193. Edit. Pariſ. CIↃ IↃCXCVIII.) *ὃς οὐκ ἔστι πρεσβύτερος, ὑπὸ γὰρ Κολλούθου τοῦ πρεσβυτέρου φαντασθέντος ἐπισκοπὴν, καὶ ὕστερον ὑπὸ κοινῆς συνόδου Ὁσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων κελευσθέντος πρεσβύτερον εἶναι, καθὸ καὶ πρότερον ἦν, κατεστάθη. Καὶ κατὰ ἀκολουθίαν πάντες οἱ ὑπὸ Κολλούθου κατασταθέντες, ἀνέδραμον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ πρότερον ἦσαν, ὡς καὶ αὐτὸς Ἰσχύρας λαϊκὸς ὤφθη.* Qui (Iſchyras) *non erat Presbyter. Ordinatus* quippe fuit *a Collutho Presbytero*, qui falſo Epiſcopi nomine gloriabatur, demumque in

contigit, vtpote qui a Synodo *Alexandriana* munere suo exutus est. Ideo, quod *Colluthus*, qui ipsum ordinarat, Presbyter tantum erat, etiamsi pro Episcopo haberi vellet: nec minus inde intelligitur, quod Presbyteri quidam a Concilio *Sardicensi* (*d*) ad Laicorum sortem reducti sunt, quod *Eutychianus* & *Musæus*, qui ministerio ecclesiastico eos initiauerant, tantum falso crediti essent Episcopi. Concilium *Hispalense* in *Hispania* [*e*] paullo vlterius progrediebatur. Presbyterum vnum & duos Diaconos officio abdicabat, quod Episcopus manus tantum, Presbytero precationes benedictionis seu consecrationis super eos pronuntiante, ipsis imposuerat. Alia quoque eiusdem generis exempla adferri possent, quæ ostenderent, quod ne Episcopis quidem Presbyteros delegare, aut eis ipsorum nomine ordinandi negotium dare permissum, sed hoc episcopali functioni in solidum reseruatum fuerit.

§. VII.

Rationes quædam, quæ in contrarium adferri solent, examinantur.

Rationes, quas hic nonnulli vrgent in contrarium, huic nostræ obseruationi non derogant. Licet enim dicant,

I. *Chorepiscopos* fuisse tantum Presbyteros, & nihilo secius

communi synodo ab Hosio & sociis eius Episcopis celebrata *ad priorem Presbyteri ordinem reductus est.* Ac consequenter quotquot a Colutho fuerant ordinati, ii sunt ad priorem reuersi conditionem, ita vt ipse quoque *Ischyras inter Laicos visus fuerit.* Vide sis etiam p. 784. (p. 137. edit Paris.) vbi Epistola Cleri Mareotici in hanc sententiam allegatur.

(*d*) Concil. Sardic. Can. XIX. (Tom. II. p. 641.) Τῆς ἐμῆς μετριότητος ἡ ἀπόφασίς ἐστιν αὕτη -- ἅπαξ τοὺς εἰς κλῆρον ἐκκλησιαστικὸν προαχθέντας ὑπό τινων ἀδελφῶν ἡμῶν ἐὰν μὴ βούλοιντο ἐπανέρχεσθαι εἰς ἃς κατωνομάσθησαν ἐκκλησίας, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑποδέχεσθαι. Εὐτυχιανὸν δὲ μήτε ἐπίσκοπον ἑαυτῷ διεκδικεῖν ὄνομα ἀλλ' οὐδὲ Μουσαῖον ὡς ἐπίσκοπον νομίζεσθαι. Meæ mediocritatis hæc est sententia -- eos qui semel in Clerum ecclesiasticum ab aliquibus fratribus nostris promoti sint, si nolint redire ad eas, ad quas nominati sunt, ecclesias, deinceps non admitti: Eutychianum autem ne Episcopi quidem sibi nomen vsurpare; sed neque Musæum vt Episcopum existimari.

(*e*) Concil. Hispal II. Can. V. Relatum est nobis de quibusdam Clericis, quorum dum vnus ad Presbyterum, duo ad Leuitarum ministerium sacrarentur, Episcopus oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos tantum imposuisse & Presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse &c. *Hi gradum sacerdotii vel Leuitici ordinis, quem peruerse adepti sunt, amittunt.*

pote-

potestatem habuisse ordinandi: in hac certe opinione longe falluntur. Omnes enim *Chorepiscopi* in veteri Ecclesia reuera Episcopi erant, etiamsi aliis Episcopis subordinati; quemadmodum specialiter demonstrabo, vbi de eorum ordine loquuturus sum.

II. Obiicitur, Presbyteros ciuitatis, Episcopo quidem permittente, habuisse ordinandi potestatem; & hoc Canone quodam in Concilio *Ancyrano* [*f*] fuisse stabilitum. At vero hoc valde ambiguo sensu, si non corrupta lectione, istius Canonis fundatur. Omnes enim antiqui interpretes alia prorsus ratione eum explicant, nimirum Presbyteros ciuitatis nihil [*g*] sine permissu & mandato Episcopi in vlla parochiæ siue dioeceseos parte, quæ ad eius iurisdictionem spectet, agere oportere. Quod cum eo congruit, quod antea ex Concilio *Laodiceno* & diuersis aliis Canonibus adlegaui, qui Presbyteros in ordinario functionis suæ exercitio ab Episcopis suis dependere statuunt. (Vide sis supra huius Capitis §. II.) Et græca quædam exemplaria [*h*] id legunt, *ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ*, quod indicare videtur, quod Presbyteri in alia quadam dioecesi sacris operari sine sui ipsorum episcopi litteris dimissoriis non debeant.

III. Porro vrgetur, quod *Nouatus* Presbyter *Carthaginensis* ordinarit *Felicissimum* Diaconum. Enim vero hoc nihil amplius videtur dicere, quam quod procurarit, vt ab Episcopo quodam ordinatus sit. CYPRIANVS enim dicit, eum eodem modo *Nouatianum* [*i*] Episcopum *Romæ* fecisse, quo *Felicissimum* Diaconum *Carthagine* fecerit. Iam vero certum est, non ordinasse eum

(*f*) Conc. Ancyr. Can. XIII. (Tom. I. p. 1461.) *Χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ.* Chorepiscopos non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare, sed neque vrbis Presbyteros, nisi cum litteris ab Episcopo permissum fuerit, in aliena parochia.

(*g*) Id. ex versione Dionysii Exigui: *Sed nec Presbyteris ciuitatis, sine præcepto Episcopi, amplius aliquid imperare, nec sine auctoritate litterarum eius in vnaquaque parochia aliquid agere.*

(*h*) Cod. Can. edit. Ehinger. p. 60.

(*i*) Cypr. Epist. XLIX. al. LII. ad Cornel. pag. 97. edit. Oxon. Quoniam pro magnitudine sua debeat Carthaginem Roma præcedere, illic maiora & grauiora commisit. *Qui istic aduersus Ecclesiam Diaconum fecerat, illic Episcopum fecit.*

Nouatianum, ſed tantum effeciſſe, vt a tribus obſcuris *Italiæ* Epiſcopis ordinaretur. Et hoc ſenſu *Feliciſſimum* etiam ordinare potuit. Fac autem aliter rem ſeſe habere, ſchiſmatici tantum erat actio, a *Cypriano* & vniuerſa Eccleſia improbata.

IV. Ex CASSIANO obiicitur, *Paphnutium* Abbatem *Aegyptium* ordinaſſe quemdam *Danielem* Presbyterum. Quod ſi autem verba CASSIANI recte conſideraueris, non illud, ſed hoc tantum [k] velle animaduertes, quod *Paphnutius* eo rem primum deduxerit, vt Diaconus factus ſit ante, quam multi alii ipſo quidem ſeniores, & quod cogitans ipſum ſibi ſucceſſorem conſtituere, ad Presbyterii etiam honorem prouexerit. Quæ ad munus promotio Epiſcopi Ordinationem minime excludit. Scite quidem inde colligi poteſt, ab Abbate eum fuiſſe electum, quod penes ipſum ſteterit; at de Ordinatione ab ipſo peracta non æque commode intelligi poterit; quandoquidem id cum legibus & praxi Eccleſiæ pugnabat: in primis ſi conſideremus, vbi & quando *Paphnutius* vixerit, nimirum in media *Aegypto* inter vel centum Epiſcopos, & quidem ſæculo quinto, probabile non eſt, eum in re tam plana Canones Eccleſiæ migrare voluiſſe. Quare erudito cuidam viro [l] adſentire non poſſum, qui nihil dicit eſſe planius, nihil euidentius quam quod heic Presbyter Presbyterum ordinarit, quod non legamus ab *Theophilo* tunc temporis Epiſcopo *Alexandriæ*, vel vllo alio eius ætatis irritum fuiſſe pronuntiatum. Ego vero exiſtimo, de contrario ipſis potius conſtitiſſe, adeoque rationes defuiſſe, quamobrem id irritum declararent, quod eam ordinationem iuſto ac legitimo modo factam eſſe ſcirent.

V. Vnum tantum adhuc ex antiquis hiſtoriæ Eccleſiæ monumentis (quæ enim hodie obiici ſolent, nihil moror) ſuccurrit, quod pro ordinatione Presbyterorum quodammodo videtur militare. Et huic ſatis eſt factum in reſponſo, quod *Leo* Papa dedit quæſtioni, quam ei *Ruſticus Narbonenſis* propoſuerat, an videlicet certorum hominum ordinatio, qui a quibus-

(k) Caſſian Collat. IV. c. I. A beato Paphnutio ſolitudinis eiusdem P esbytero & quidem cum multis iunior eſſet ætate, ad Diaconii eſt prælatus officium. . . Optansque ſibimet ſucceſſorem digniſſimum prouidere, ſuperſtes eum Presbyterii honore prouexit.

(l) Stilling. Irenic. Par. II. c. VII. n. VIII. p. 380.

dam

dam *Pseudo-Episcopis*, munus suum haud legitime & Canonico iure auspicatis, ministerio Ecclesiastico initiati erant, posset rata haberi? Cui ille respondit [*m*], si ista eorum ordinatio cum legitimorum Episcoporum istarum ecclesiarum consensu facta esset, validam & ratam haberi eam posse; alioquin irritam esse declarandam. Sed heic notandum est, hos *Pseudo-Episcopos* certo sensu fuisse Episcopos, vtpote in munere suo, etsi illegitimo modo, iam confirmatos. In aliorum enim locum tamquam schismatici sese insinuasse, aut saltem corruptis & iniquis viis munera sua auspicati esse videntur. Iam vero eiusmodi Episcoporum actus non semper rescindere aut abolere solebat Ecclesia, sed libertate sua vtens ordinationes eorum vel irritas declarabat, vel etiam confirmabat & habebat ratas, prout occasio ferebat. Hinc quamuis Concilium generale [*n*] *Constantinopolitanum* eos omnes de officio deiiceret, quotquot a MAXIMO, qui in GREGORII NAZIANZENI locum *Constantinopoli* sese ipse largitione intruserat, essent Ecclesiæ ministerio consecrati; tamen Clerici *Nouatiani* a Concilio *Nicano* [*o*.] admittebantur, vtut ab Episcopo *schismatico* ordinati; & Concilia *Africana* [*p*] Ordinationes Episcoporum *Donatistarum* approbabant, et-

(*m*) Leo Ep. XCII. ad Rustic. c. I. Si qui autem Clerici ab istis Pseudo-episcopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum *cum consensu & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi* &c.

(*n*) Conc. Constant. c. IV. (Tom. II. p. 947) Περὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης· ὥστε μήτε τὸν Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων. Statuerunt etiam de Maximo Cynico, & eius petulantia & insolentia, quæ fuit Constantinopoli, vt Maximus episcopus nec fuerit vel sit, nec qui ab eo ordinati fuerunt ab vllo, quicunque is sit, gradu cleri, omnibus & quæ circa ipsum fuerunt & quæ ab illo facta sunt, infirmatis

(*o*) Concil. Nic. c. VIII. Ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς ἐπίσκοπος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ, τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Qui apud eos qui Cathari dicuntur, nominatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi vtique Episcopo placeat, ipsum nominis honorem impertire.

(*p*) Collat. Carthag. I. die c. XVI. (Tom. II. Concil. p. 1352 post med.) Poterit quippe vnusquisque nostrum honoris sibi socio copulato, vicissim sedere eminentius, sicut peregrino episcopo iuxta considente collega &c.

iamsi

iamſi diu in ſchiſmate perſtitiſſent & alios itidem ſchiſmaticos ordinaſſent. Vnde liquet, eccleſiam primitiuam diſcrimen aliquod adhibuiſſe inter Ordines ab Epiſcopis ſchiſmaticis collatos, & inter eos, quos meri Presbyteri contulerant. Ego iam non inquiro in huius rei fundamentum & cauſſas, ſed praxin & conſuetudinem tantum commemoro Eccleſiarum. Ex iis igitur, quæ de tota hac materia diximus, apparet, ſecundam differentiam Epiſcopos inter & Presbyteros in hoc conſtitiſſe, vt illi quidem ordinandi habuerint poteſtatem, hi autem nec poteſtatem, nec mandatum id faciendi vnquam acceperint.

§. VIII.

Tertium *diſcrimen inter Epiſcopos & Presbyteros : Presbyteri Epiſcopis ſuis rationem reddere debebant, ſed Epiſcopi Presbyteris non item.*

Præter hæc tertium diſcrimen inter Epiſcopos & Presbyteros in Iurisdictione verſabatur. Epiſcopi Presbyteros ad rationem reddendam vocandi, eosque ob malam muneris adminiſtrationem reprehendendi, poteſtatem ſibi ſemper reſeruabant; Presbyteris vero Epiſcopos ſuos reprehendere non licebat, multo minus eorum mandato & iurisdictioni ſeſe opponere. Cum *Feliciſſimus* & *Augendus* excitato ſchiſmate in Eccleſia *Carthaginenſi* CYPRIANO ſeſe opponerent, comminantes omnibus cum ipſo facientibus diram ſacrorum interdictionem, CYPRIANVS delegatis ſuis (ipſe tum in exilio oberrans) mandabat, vt primum ſuam ipſorummet ſententiam aduerſus illos exſequerentur, eosque propter contentionem ſui & Eccleſiæ [q] execrationis eccleſiaſticæ vim ſentire ſinerent; quod a delegatis etiam ad eius voluntatem factum eſt, vti ex ipſorum epiſtola reſponſoria [r] apparet. Alio loco ad *Rogatianum* Epiſcopum, qui cum *Cypriano* & Synodo de contentioſo quodam Diacono queſtus erat, ſcribens, dicit, ſingularem eius modeſtiam

(q) Cyprian. Ep. XXXVIII. al. XLI. p. 80. Cum Feliciſſimus comminatus ſit, non communicaturos in monte (al. morte) ſecum qui nobis communicarent: Accipiat ſententiam, quam prior dixit; vt abſtentum a ſe nobis ſciat.

(r) Cypr. Ep. XXXIX. al. XLII. ad Cypr. Abſtinuimus communicatione Feliciſſimum & Augendum &c.

prode-

prodere, quod ad se casum istum retulerit, quandoquidem pro Episcopali, qua ipse polleret, auctoritate transgressorem [s] illum punire potuisset; in quem, si in peruicacia perlisteret, potestate sua vti, eumque ab officio vel penitus remouere, aut ad tempus administrationem eius illi interdicere deberet. Nihil planius est, nihil euidentius, quam quod *Cypriani* tempore omnes Episcopi eos, qui inter Clericos aliqua in re deliquissent, castigandi habuerint potestatem. Et quicumque sequentis saeculi Concilia inspexerit, is nihil in iis deprehendet frequentius, quam Canones, qui hanc potestatem tum supponunt, tum stabiliunt. Quando exempli caussa Canones Apostolici volunt, [w] vt ne quis Presbyter, vel Diaconus, ab suo ipsius Episcopo exclusus, ab aliis recipiatur: supponit hoc ipsum, omnes Episcopos in Clericos suos censuram ecclesiasticam exercendi habere potestatem. Idem liquet ex canonibus Concilii *Nicaeni*, [x] quod tali in casu prouocationem ad Synodum prouincialem permittit; & Concilium *Sardicense* [y]

(s) Cyprian. Ep LXV. al. III. ad Rogatian. Tu quidem pro solita tua humilitate fecisti, vt malles de eo nobis conqueri, cum pro Episcopatus vigore & cathedrae auctoritate haberes potestatem, qua posses de illo statim vindicari. - - Quod si vltra te contumeliis suis prouocauerit, fungeris circa eum potestate honoris tui, vt eum vel deponas vel abstineas. Vid. etiam Cypr. Ep. X. al. XVI Edit. Oxon.

(w) Canon. Apost. c. XXXI Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἀπὸ ἐπισκόπου γένηται ἀφωρισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δέχεσθαι, Si quis Presbyter vel Diaconus ab Episcopo sit segregatus, *non liceat alii eum suscipere.*

(x) Conc. Nicaen. c. V. Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. De iis, qui a communione segregati sunt, siue clericorum siue laicorum sint ordinis, ab episcopis, qui sunt in vna quaque prouincia, valeat sententia secundum canonem, qui pronuntiat *eos non esse ab aliis admittendos.*

(y) Conc. Sardic. c. XIII. Εἴ τις διάκονος ἢ πρεσβύτερος, ἢ καί τις τῶν κληρικῶν ἀκοινώνητος γένηται καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον τὸν εἰδότα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινῆσθαι αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ ὕβριν ποιοῦντα παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Si diaconus vel presbyter, vel etiam aliquis ex clericis sit excommunicatus, & ad alium episcopum, qui eum nouit, confugerit, scientem eum a proprio episcopo esse communione motum, non oportere episcopo & fratri suo iniuriam facientem ei communionem praebere. Can. XIV. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. Qui eiicitur, potestatem habeat confugiendi ad episcopum metropolis eiusdem prouinciae.

Metropolitanis iniungit, vt querelas audiant, noxisque medeantur. Ita quoque in Concilio *Antiocheno* [z], *Chalcedonensi* [a] & aliis compluribus.

§. IX.

Potestas tamen Episcoporum non arbitraria, sed per Canones diuerso respectu limitata erat.

Fatendum tamen est, quod secundum istorum temporum disciplinam & consuetudinem Episcopi raro huiusmodi quid sine Presbyterorum suorum conscientia & consensu fecerint, quippe qui eorum erant adsessores & quasi senatus ecclesiasticus & Concilium Ecclesiæ. Qua de re pluribus exponam, vbi de honore & priuilegiis Ordinis Presbyterorum dicendum fuerit. Heic etiam porro notandum est, quod, si quis Clericus ab Episcopo suo iniuriam accepisse sibi visus sit, libertatem habuerit prouocandi [b] vel ad Metropolitanum, vel ad prouincia-

(z) Concil. Antioch Can. III. (Tom. II. p. 563) Εἰ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δέχοιτο ἕτερος ἐπίσκοπος, κἀκεῖνον ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ κοινῆς συνόδου, ὡς παραλύοντα τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικούς. *Si eum*, qui propter hanc caussam depositus est, *alius episcopus receperit*, ille quoque *a communi synodo puniatur*, vt qui ritus ecclesiasticos dissoluat. Can. IV. Τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας. Omnes qui ei communicant ex ecclesia eiiciantur.

(a) Conc. Chalced. c. IX. Εἰ δὲ καὶ κληρικὸς ἔχοι πρᾶγμα πρὸς τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον, ἢ πρὸς ἕτερον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Si Clericus cum proprio vel etiam alio episcopo negotium aut litem habeat, a *prouinciæ synodo iudicetur*.

(b) De libertate appellandi vid. Conc. Carth. II. c. VIII. (Tom. II. p. 1161.) Si quis Presbyter a præposito suo excommunicatus vel correptus fuerit, *debet vtique apud vicinos episcopos conqueri*, vt ab ipsis eius caussa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari.
Conc. Carth. IV. c. XXIX. Episcopus, si clerico vel laico crimen impegerit, *deducatur ad probationem in synodum.* c. LXVI. Clericus, qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad synodum.
Antioch. c. XII. Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς - - - δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν αὐτῶν ἐξέτασίν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι. Si quis a proprio episcopo depositus - - cum oporteat *ad maiorem synodum conuerti*, & ius, quod se habere putat, ad plures episcopos referre, eorumque examinationem & iudicium suscipere &c.
Conc. Vasens. II. c. V. (Tom. III. p. 1457.) Si quis episcopi sui sententiæ non acquiescit, *recurrat ad synodum.*

vincia-

vincialem Synodum: In quibusdam etiam locis, ad euitandam eo melius potestatem arbitrariam, Canonibus cautum fuit, vt ne Episcopus in Presbyterum vel Diaconum censura ecclesiastica vti sustineret, nisi adhibitis in sententiæ exsequendæ societatem vicinis aliquot Episcopis. Concilium *Carthaginense* primum [*c*] ad arguendum Diaconum tres, ad arguendum autem Presbyterum sex requirit. Concilium *Carthaginense* secundum [*d*], in omnibus correctis eius editionibus, eumdem numerum exigit. CRABII enim editio manifesto falsa est; BLONDELLVS [*e*] nihilosecius corruptam istam lectionem amplectitur, vt demonstret, quod Presbyteros ac Diaconos Episcoporum suorum iudices esse oporteat; quo ipso efficit, vt Canon iste absurde loquatur, & Episcopum sui ipsius iudicem constituat. Vera autem huius Canonis lectio ita habet: *Placet, vt caussa criminalis Episcopi a duodecim Episcopis audiatur; Caussa Presbyteri a sex; Caussa vero Diaconi a tribus cum proprio Episcopo.* Hisce vnusquisque Episcopus iubetur in tractandis caussis criminalibus alios Episcopos sibi socios adsciscere, at Presbyteri & Diaconi minime constituuntur suorum Episcoporum iudices. Hoc porro ex alio quodam Concilii *Carthaginensis* tertii Canone [*f*] intelligimus, qui de legitimo aliquo numero Episcoporum ad discutiendas Presbyteri cuiusdam vel Diaconi caussas loquitur; & sex quidem Presbytero, tres autem Diacono, quemadmodum etiam præcedentes Canones faciunt, adsignat. Quod autem ad inferiores Clericos attinet, potestas Episcopi, quantum quidem ego scio, non ita erat circumscripta; sed ipse solus, e-

Concil. Venetic. Can. IX. (Tom. IV. p. 1056.) Si quis fortasse episcopi sui iudicium cœperit habere suspectum, aut ipsi de proprietate aliqua aduersus ipsum episcopum fuerit nata contentio, *aliorum episcoporum audientiam*, non sæcularium potestatem, *debebit ambire.*

(*c*) Conc. Carth. I. Can. XI. Si quis aliquam caussam habuerit, a *tribus* vicinis Episcopis, si *Diaconus* est, arguatur: *Presbyter a sex.*

(*d*) Conc. Carth II, 10.

(*e*) Blondell. Apol. 137. Et Crabius corrupte sic legunt: Episcopus a duodecim Episcopis audiatur & a sex Presbyteris, & a tribus Diaconibus cum proprio suo Episcopo.

(*f*) Conc. Carth. III. c. VIII. Si Presbyteri vel Diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis legitimo numero collegarum . . in *Presbyteri nomine sex*, in *Diaconi tribus*, ipsorum caussas discutiant.

iusdem Canonis vigore [g], eorum cauſſas agnoſcere poterat & finire. Tantummodo libertate, vti reliqui omnes, gaudebant prouocandi ad Metropolitanum vel prouincialem Synodum, ſi qua in re ſibi iniuriam factam eſſe putarent; qualem ſynodum Concilium *Nicænum* [b] & alia plura ſemel vel bis quotannis in hunc finem haberi iuſſit; vt ſi quis Clericus ex iniquiore Epiſcopi in ipſum adfectu cenſuram iniuſte paſſus fuerit, ad ſuperius aliquod iudicium poſſet confugere, ab eoque ius ſuum obtinere. Ita ratio poteſtatis Epiſcopi in Clericos ſuos comparata fuit, quantum quidem ex genuinis antiquæ Eccleſiæ monumentis colligere potui.

LIBRI SECVNDI
CAPVT QVARTVM
DE POTESTATE EPISCOPORVM IN LAICOS, MONACHOS, SVBORDINATOS MAGISTRATVS, ET OMNES DIOECESEOS SVAE HOMINES: ET DE IPSORVM OFFICIO IN DISPENSANDIS ECCLESIAE REDITIBVS.

§. I.
Nemo ab Epiſcoporum iurisdictione exemtus in primitiua eccleſia.

De poteſtate Epiſcoporum in populum nunc agendum eſt, quæ facta diſquiſitione ſupra omnes homines, intra eorum diœceſin, ſeu iurisdictionis limites & terminos, cuiuscumque ordinis & dignitatis fuerint, ſeſe extendiſſe deprehenditur. Ipſam diœceſeos amplitudinem, & cur aliæ aliis extenſiores fuerint, heic non conſidero; ſed commodiori loco id tractandum reſeruo, vbi de Eccleſiis dicendum erit. Hoc loco notandum eſſe exiſtimo, quod omnes hominum ordines in diœceſi Epiſco-

(g) Conc. Carth. III. c. VIII. Reliquorum clericorum cauſſas ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat.

(b) Concil. Nicæn Can. V. *ἵνα ἐν τούτῳ τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι.* Vt hoc ergo conuenientem examinationem accipiat, recte habere viſum eſt, vt ſingulis annis in vnaquaque prouincia *bis in anno ſynodi fiant* &c.

po ſub-

po ſubiecti fuerint. Priuilegium enim, quo quis a iurisdictione Epiſcopi diœceſeos exemtus eſſet, res erat prioribus ſæculis ignota. IGNATIVS audet dicere, [*i*] quod quemadmodum is, *qui Epiſcopum honoret ſuum, a Deo honoratur, ita is, qui clam Epiſcopo & contra ipſius voluntatem quidquam faciat, Diabolo ſeruiat.* Et CYPRIANVS [*k*] Eccleſiam definiens, *Eccleſia*, inquit, *eſt plebs ſacerdoti vnita & paſtori ſuo grex adhærens. Vnde ſcire debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo; Et ſi qui cum Epiſcopo non ſint, in Eccleſia non eſſe* &c.

§. II.

Omnes Monachi Epiſcopo diœceſeos, in qua viuebant, ſubiecti.

Speciatim héic de omnibus Aſcetis, Monachis & Eremitis obſeruari licet, quod léges cum eccleſiaſticæ tum ciuiles Epiſcopo loci, vbi vixerunt, eos ſubiecerint. Quod ad leges eccleſiaſticas attinet, duos habemus huius argumenti Canones in Concilio *Chalcedonenſi* [*l*], quorum prior omnes Monachos, tam in ciuitate quam in agris degentes, Epiſcopo ſuo ſubiectos eſſe, nec vlli negotio (ſacro vel ciuili) extra monaſterium ſuum ſeſe immiſcere iubet; niſi venia, vrgente aliqua neceſſitate ita faciendi, ipſis conceſſa fuerit. Et ſi quis obſequium denegaret, poſterior Canon excommunicationem minatur. Eadem mandata legi poſſunt in Conciliis *Aurelia-*

(*i*) Ignat. Ep. ad Smyrn. *ὁ λάθρα ἐπισκόπου τι πράσσων τῷ διαβόλῳ λατρεύει.*

(*k*) Cypr. Epiſt. LXIX. al. LXVI. ad Papian. p. 168 (Edit. Pariſ. p. 118.)

(*l*) Conc. Chalced Can. IV. Tom. IV. p. 758. *Τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ*, *Monachos* autem, qui ſunt in vnaquaque regione & ciuitate Epiſcopo ſubiectos eſſe. Ibid. Can. VIII. *Οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων καὶ μοναστηρίων, ὑπὸ τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπισκόπων τὴν ἐξουσίαν, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων παράδοσιν, διαμενέτωσαν· καὶ μὴ κατανθαδιάζεσθαι, ἢ ἀφηνιάζειν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπειν τὴν τοιαύτην διατύπωσιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον, καὶ μὴ ὑποταττόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, εἰ μὲν εἶεν κληρικοί, τοῖς τῶν κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις· εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοί, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι.* Clerici ptochotrophiorum, monaſteriorum & templorum martyrum ſub poteſtate epiſcoporum, qui ſunt in vnaquaque ciuitate, ex ſanctorum patrum traditione, permaneant, & non per arrogantiam ſe a proprio epiſcopo, imperium eius detrectantes ſubducant. Qui hanc conſtitutionem euertere auſi fuerint: ſi ſint quidem clerici, canonum pœnis ſubiiciantur: ſi autem monachi vel laici, ſint excommunicati.

nensi [*m*], *Agathensi* [*n*], *Ilerdensi* [*o*] & aliis; quæ Abbates non minus quam Monachos Episcoporum curæ & disciplinæ subiiciunt. IVSTINIANVS hæc omnia lege quadam in codice *Romano* confirmat; quæ dicit [*p*]; *Monasteria degunt* (*seu censentur*) *sub Episcopis territoriorum suorum, & Abbatum quidem curam gerunt Episcopi.* In quadam ipsius Nouella [*q*] electio Abbatum in potestate Episcopi ponitur. Et alia quadam lege [*r*] sancitum est, ne qua noua cella vel monasterium erigatur, nisi consentiente & permittente Episcopo, ad cuius iurisdictionem pertineant. Quapropter BEDA & quidam alii [*s*] ex eo de statu ecclesiæ in *Scotia* recte quidem obseruarunt, res insuetato & præpostero ordine geri, si, cum Abbates subiecti esse debeant

(*m*) Concil. Aurel. I. c. XIX. (Tom. IV, Conc. p. 1407.) *Abbates* pro humilitate religionis *in Episcoporum potestate consistant*; & si quid extra regulam fecerint, ab episcopis corrigantur.

(*n*) Conc. Agathens. Can. XXXVIII. (Tom. IV. p. 1389.) Clericis *siue* commendatitiis *epistolis Episcopi* sui licentia non pateat euagandi. In *monachis* quoque par sententiæ forma seruetur.

(*o*) Conc. Ilerdens. c. III. (Tom. IV. p. 1611.) De monachis id obseruari placuit, quod Synodus Agathensis vel Aurelianensis noscitur decreuisse &c.

(*p*) Cod. Iustin. lib. I. tit. III. de Episcop. leg. XL. Τὰ μοναστήρια τελοῦσιν ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν ἡγουμένους ἐπιβλέπουσιν οἱ ἐπίσκοποι.

(*q*) Iustin. Nouel. V. cap. IX. Τὴν δὲ τῶν ἡγουμένων χειροτονίαν, εἴ ποτε συμβαίη δεῖσθαι τὸ μοναστήριον ἡγουμένου, μὴ κατὰ τὴν τάξιν τῶν εὐλαβεστάτων γίνεσθαι μοναχῶν, μηδὲ πάντως τὸν μετὰ τὸν πρῶτον, εὐθὺς ἡγούμενον γίνεσθαι, μηδὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον δεύτερον, μηδὲ τὸν τρίτον, ἢ τοὺς ἐφεξῆς· (τοῦτο ὅπερ καὶ νόμος ἡμῶν ἕτερος λέγει) ἀλλὰ τὸν θεοφιλέστατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον χωρεῖν μὲν ἐφεξῆς διὰ πάντων (οὐδὲ γὰρ ἀτιμάσιον πάντως τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τάξιν) καὶ τὸν ἀναφαινόμενον πρῶτον ἄριστον ἐν τοῖς μοναχοῖς καθεστῶτα, τὸν ἄξιον τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν τοῦτον αἱρεῖσθαι. Ordinationem Abbatum (si quando contigerit egere monasterium abbate) non per ordinem reuerendissimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui post primum est, mox abbatem fieri: nec qui post illum secundus est, neque tertium, aut reliquos: (hoc quod etiam alia lex nostra dicit) sed *Deo amabilem locorum episcopum* percurrere quidem consequenter per omnes (non enim exhonorandum est omnino tempus & ex eo ordo) & eum qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus & dignus præsulatu eorum, *hunc eligere*

(*r*) Conc. Chalced. can. IV. (Tom. IV. p. 758.) Ἔδοξε μηδένα μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. Visum est, nullum vsquam ædificare nec construere posse monasterium, vel oratoriam domum præter sententiam ipsius ciuitatis episcopi.

Conc. Agath. c. LVIII. (ibid. p. 1392.) Cellulas nouas, aut congregatiunculas monachorum absque notitia episcopi prohibemus institui.

(*s*) Pearson. Vindic. Ignat. Part. I. c. XI. p. 333. (p. 189. edit. Cantabrig. circ. med.)

Episco-

Epiſcopis, contra ea Epiſcopi Abbati cuidam ſubiecti fuerint. Hoc *Ordine inuſitato*, vt ſcite notat BEDA [*t*], fiebat: Hoc enim in eccleſia primitiua fieri non conſueuit.

§. III.

Nec non omnes ſubordinati magiſtratus in rebus ad ſpiritualem iurisdictionem attinentibus.

His temporibus exiſtimatio & auctoritas Epiſcoporum tanta erat & tam venerabilis in oculis omnium, vt ipſi ſubordinati magiſtratus ipſorum ſpirituali diſciplinæ & animaduerſioni ſubiacerent. Vrbium ac prouinciarum præfectos atque gubernatores *Litteras Communicatorias* ad Epiſcopum loci, quo ab eo, penes quem tum ſumma imperii erat, mittebantur, ſecum ſumere oportebat; & quamdiu officio illic fungebantur, curæ Epiſcopi ſuberant; qui, ſi quid ab ipſis contra diſciplinam publicam admitteretur, pro auctoritate, qua per leges Imperiales valebat, a ſacrorum vſu & Chriſtianorum conuentu eos arcere poterat. Hoc diſcimus ex Canone quodam Concilii *Arelatenſis* [*u*], quod ab ipſo *Conſtantino* conuocatum fuit, qui iſtos Canones ratos habitos vim Sanctionis Imperii habere iuſſit. Et vi huius poteſtatis enſe ſpirituali in impios & profanos magiſtratus interdum ſtricto ab omni Eccleſiæ communione eos excludebant. Cuius rei exemplum nobis ſiſtit SYNESIVS, *Ptolemaidis* in *Aegypto* Epiſcopus [*w*], qui in *Andronicum*

(*t*) Bed. Hiſtor. Gent. Anglor. Lib. III. c. IV. Habere ſolet ipſa inſula rectorem ſemper *Abbatem* Presbyterum, cuius iuri & omnis prouincia & ipſi etiam Epiſcopi ordine inuſitato debeant eſſe ſubiecti, iuxta exemplum primi doctoris illius, qui non epiſcopus ſed presbyter exſtitit & monachus.

(*u*) Conc. Arelat. I. Can. VII. (Tom. I. Conc. p. 1427.) De Præſidibus - - ita placuit, vt quum promoti fuerint, litteras accipiant eccleſiaſticas communicatorias: Ita tamen, vt in quibuscumque locis geſſerint, ab Epiſcopo eiusdem loci cura de illis agatur; at cum cœperint contra diſciplinam publicam agere, tunc demum a communione excludantur.

(*w*) Syneſ. Ep LVIII. ad Epiſcopos (pag. 202. edit. Pariſ.) Ταύτην ἀπαιδεύτῳ γνώμῃ καὶ γλώττῃ τρὶς ἀνεφθέγξατο τὴν φωνὴν, μεθ᾽ ἣν οὐκέτι νουθετητέος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ὥσπερ μέλος ἀνίατος ἔχον ἀποκοπτέος ἡμῶν, ἵνα μὴ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τὸ ὑγιαῖνον συμφθείρηται. In hanc ille vocem imperita mente ac lingua ter erupit, ſecundum quam nihil eſt quod amplius moneamus hominem, ſed *velut membrum inſanabile a nobis eſt ſegregandus*, ne illius contagione quod ſincerum eſt corrumpatur.

Præfe-

Præfectum, ob crudelitatem ſuam ac contumelioſa in res diuinas dicta, exſecrationem obteſtationemque compoſuit. Sunt & huiuſcemodi exempla alia, quorum iniicietur mentio, vbi de diſciplina eccleſiaſtica ex inſtituto agemus. Quod ad Epiſcopi poteſtatem, acta & decreta ſubordinatorum magiſtratuum inſpiciendi atque examinandi attinet; SOCRATES [x], eam ab *Cyrillo Alexandrino* in cauſſa *Oreſtis*, Præfecti *Auguſtalis* in *Aegypto* vſurpatam eſſe, perhibet; quamquam, vt ipſe indicat, inſpectioni eius ſubeſſe, grauiter tulit.

§. IV.

Diſtinctio inter iurisdictionem temporalem & ſpiritualem; Epiſcopi poteſtas tota ſub poſteriore comprehenſa.

Verum tamen in laudem primorum iſtorum Epiſcoporum par eſt dicere, quod non niſi in ſpiritualibus vllam poteſtatem ſibi arrogauerint, iure ſuo ipſis competentem. Nondum vtrumque ſibi gladium vendicabant, multo minus gladium ſæculare magiſtratuum manibus extorquere, & ſpecioſo excommunicationis titulo Reges ſolio detrudere ſtudebant. Ipſi veteres Epiſcopi *Romani* legibus Imperatoris obſequium profitebantur: Quod hoc loco nihil attinet demonſtrare, quum id tam frequenter & valide a multis doctis ſcriptoribus e noſtratibus [y] præſtitum ſit, & ipſi ingenui ſcriptores Pontificii [z] fateantur, GREGORIVM VII. primum e Pontifici-

(x) Socrat. Lib. VII. c. XIII. *Ὀρέστης δὲ καὶ πρότερον μὲν ἐμίσει τὴν δυναστείαν τῶν ἐπισκόπων, ὅτι παρῃροῦντο πολὺ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκ βασιλέως ἄρχειν τεταγμένων· μάλιστα δὲ ὅτι καὶ ἐποπτεύειν αὐτοῦ τὰς διατυπώσεις Κύριλλος ἐβούλετο.* Oreſti iam pridem inuiſa erat Epiſcoporum dominatio, tum quod Epiſcopi de poteſtate eorum, qui ad regendas prouincias ab Imperatore miſſi erant, plurimum decerperent, tum quod *Cyrillus actus ſuos explorare vellet.*

(y) Vid. Mortonii Epiſcopi *Grand Impoſt. of the Church of Rome* c. XI. Io. Roffenſis de Poteſtat. Papæ in temporal. lib. II. c. II.

(z) Otho Friſingenſ. Chron. lib. VI. c. XXXV. Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & *nuſquam inuenio quemquam eorum ante hunc* (Henricum IV.) *a Romano Pontifice excommunicatum, vel regno priuatum* &c.

Gregor. Tholoſan. de Repub. lib. XXVI. c. V. (§. 10. pag. 894. b edit Francof. 1642.) Illud tantum ex his nunc colligo, difficilem eſſe quæſtionem, num ſummi Pontifices deponere Imperatorem vel Regem poſſint, qui olim habuit inſtituendi ſummum Pontificem poteſtatem. (§. 11.) Quin & Inueniuntur plures deſtitutiones & depoſitiones factæ ab Imperatore ſummorum Pontificum &c.

tificibus fuisse, qui magistratum christianis Principibus abrogandi sibi arrogauerit potestatem. Antiquae ecclesiae Episcopi in nullius hominis corpus vel facultates coërcendi potestatem sibi arrogabant; sed si qua occasio eius vsum postularet, magistratum ciuilem in subsidium vocabant. Quemadmodum ex iis videre est, quae cum *Paulo Samosatensi* acta sunt, qui in domus episcopalis possessione persistebat, posteaquam a Concilio *Antiocheno* Episcopatus dignitate exutus fuerat. Patres in isthoc concilio non habentes eum eiiciendi potestatem, *Aureliani* Imperatoris auxilium aduersus eum implorabant; qui [a], etiamsi gentilis, sententia pro ipsis dicta, a ministris suis ad effectum eam dari iubebat. Atque ita se res habuit, quod ad Episcopi potestatem attinet, etiam in subsequutis aliquot saeculis sub imperatoribus christianis; adeo ut SOCRATES [b] in *Cyrillo* Episcopo *Alexandrino* tamquam rem insolitam notauerit, quod auctoritate propria *Nouatianorum* templa claudere, argentea & sacris vsibus destinata vasa tollere, & *Theopemptum*, Episcopum eorum, vitae subsidiis priuare ausus sit. Hoc factum dicitur esse *παρὰ τῆς ἱερατικῆς τάξεως*, praeter ordinariam potestatem, quae Episcopis conferri consueuit. Et quamquam posterioribus saeculis hanc potestatem obtinuerunt, non tamen ex aliquo ordinis sui iure, sed Principum saecularium fauore & indulgentia id factum est. Porro etiam heic notandum est, ignominiosum tunc fuisse Episcopis, si tantummodo implorauerint brachium saeculare contra vitam cuiuspiam, quem per censuram ecclesiasticam capitis damnauerant. Idcirco cum *Ithacius* & alii quidam

[a] Euseb. lib VII, c. XXX. *Μηδαμῶς ἐκςῆναι τοῦ Παύλου τοῦ τῆς ἐκκλησίας οἴκου θέλοντος, βασιλεὺς ἐντευχθεὶς Αὐρηλιανὸς, αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε· τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν.* Quum Paulus e domo Ecclesiae nullatenus excedere vellet, interpellatus Imperator Aurelianus rectissime hoc negotium diiudicauit, iis domum tradi praecipiens, quibus Italici Christianae religionis antistites & Romanus Episcopus scriberent.

(b) Socrat. lib. VII. c. VII. *Εὐθέως οὖν Κύριλλος τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ναυατιανῶν ἐκκλησίας ἀποκλείσας, πάντα μὲν αὐτῶν τὰ ἱερὰ κειμήλια ἔλαβεν· τὸν δὲ ἐπίσκοπον αὐτῶν Θεόπεμπτον, πάντων ὧν εἶχεν ἀφείλετο.* Statim igitur Cyrillus, clausis Nouatianorum ecclesiis, quotquot erant Alexandriae, primo quidem sacra eorum vasa atque ornamenta abstulit: deinde Episcopum illorum Theopemptum omnibus suis facultatibus nudauit.

Episcopi *Hispani* tantum a *Maximo* impetrassent, vt *Priscillianum* hæreticum occidendi mandatum daret, *Martinus* & multi alii pii Episcopi oblato libello supplice hanc rem impedire adlaborabant, dicentes (c) *satis superque sufficere, vt Episcopali sententia hæretici iudicati ecclesiis pellerentur:* Quo quum efficere nihil possent, animi sui dolorem de hoc facto in auctorem, horroremque illius declarabant, *Ithacium*, sanguinarium istum Episcopum, in communionem suam admittere recusantes. Tantopere hi viri sancti intra spiritualis suæ iurisdictionis terminos sese continere adnitebantur.

§. V.

De litteris formatis *& de Episcoporum in dando illas quibusuis hominibus prærogatiua.*

Obseruari etiam potest, auctoritatem Episcoporum numquam fuisse maiorem, quam vbi in suæ ipsorum potestatis spiritualis exercitio vnice fuerunt occupati. Tum enim generatim ab omnibus colebantur atque habebantur in pretio, adeo, vt nullus Christianus iter facere cuperet sine *litteris formatis*, vt vocabant, ab Episcopo acceptis, si in Ecclesia extranea ad sacram synaxin accedere cogitaret. Tam mirifica tum temporis erat ecclesiæ Catholicæ concordia, tam sancta harmonia & diuina animorum inter Episcopos consensio! Istæ litteræ diuersi erant generis pro diuersa occasione vel hominum conditione, qui eas accipiebant. Generatim ad tres classes referebantur; Erant enim vel *Epistolæ Commendatoriæ*, vel *Communicatoriæ*, vel *Dimissoriæ*. Primæ classis epistolæ tales erant, quæ illustrioris conditionis, vel etiam eiusmodi hominibus dabantur, quorum existimatio in quæstionem fuerat vocata, vel Clericis, quibus in exteras regiones proficiscendum erat. Secundi generis epistolæ omnibus iis impertiebantur, qui in communione Ecclesiæ erant, pacemque cum ea colebant; vnde etiam *Pacificæ* & *Ecclesiasticæ*, & interdum *Canonicæ* dicebantur. Tertium genus solis Clericis dabatur, quando ex diœcesi sua in aliam, domicilii illic figendi caussa concedebant; id quod pace Episcopi sui eos facere testabantur; vnde *Dimissoriæ* & similiter interdum *Pacificæ* vocabantur. Has vniuersas generali nomine *Formatas* appel-

[c] Sulpit. Seuer. lib. II. p. 119. (edit. Cellar. lib. II. c. L. p. 287.)

appellabant; quod peculiari forma, singularibus signis & characteribus scriptæ erant, vt a suppositiciis possent distingui. Non immorabor heic longius his ipsis enarrandis, sed moneo tantum, solius Episcopi fuisse prærogatiuam eas dare; nec cuipiam id sibi sumere licuisse, nisi mandante & consentiente Episcopo. Concilium *Antiochenum* [*d*] Episcopis prouincialibus eas permittit scribere, Presbyteris autem expressis verbis illud priuilegium interdicit. Et quum temporibus persecutionis *Confessores* quidam, qui magnæ in Ecclesia existimationis erant, eiusmodi epistolas suo ipsorum nomine dare sibi sumerent; Concilia [*e*] *Arelatense* & *Illiberritanum* [*f*] id facere iis interdixerunt; illisque, qui tales litteras habebant, nouas *Communicatorias* ab Episcopo suo accipere mandauerunt. BARONIVS [*g*] & plerique Conciliorum editores, qui eum sequuntur, has litteras pro iis libellis falso accipiunt, quos Confessores *Lapsis* dare solebant, vt in Ecclesiæ communionem denuo reciperentur. Enim vero ALBASPINAEVS [*h*] hunc errorem emendat; & scite obseruat, Concilia isthæc non de istis litteris loqui, quæ *Lapsis* datæ sint, sed de iis, quæ omnibus Christianis dari consueuerint, qui in exteras regiones proficiscendi haberint

[*d*] Conc. Antioch, Can. VIII. (Tom. II. p 565.) *Τὺς ἀνεπιλήπτυς χωρεπισκόπυς διδόναι εἰρηνικάς. Chorepiscopi* nulli reprehensioni adfines *dent pacificas.*

[*e*] Conc. Arelat. I. c. IX. (Tom. I. p. 1428) De his, qui Confessionum litteras offerunt, placuit, vt sublatis eis litteris, alias accipiant Communicatorias.

[*f*] Conc. Illiberrit. Can. XXV. (Tom. I. p. 973.) Omnis qui attulerit litteras confessionis sublato nomine Confessoris - - communicatoriæ ei dandæ sunt litteræ.

[*g*] Baron. a. CXLII. n. IX. Erat quoque olim tempore persecutionis Ecclesiæ genus litterarum, quæ dicebantur *Confessoriæ, quæ a Christianis, qui* pro Christi nomine detinerentur *in carcere, pro commendatione lapsorum* ad episcopos dari solebant. conf. A. XXX. n. XLVIII.
Louysa Not. in Conc. Illiberrit. c. XXV. (Tom. I. Conc. p. 983. b. fin.) Epistolæ commendatitiæ, quæ litteræ appellabantur fidelibus datæ, diuersi generis erant: complectebantur enim *litteras confessionis*; & hæ erant dignitatis & honoris, quibus in Ecclesia magna reuerentia habebatur &c.

[*h*] Albaspin. Not. in Conc. Illiberrit. c. XXV. (Tom. I. Conc. p. 993.) Permagna est dissensio de huius Canonis sententia & explicatione, & noui Arelatensis primi - - Quorundam opinio est hos ipsos canones explicandos esse de litteris, *quas lapsi* ad ius communionis recuperandum a *martyribus*, qui essent in vinculis, *extorquebant*. vid. Card. Baron. anno Christi XXX. n. XLVIII.

occaſionem ; quas Epiſcoporum fuerit impertire, & non Confeſſorum, quantamcumque alioquin auctoritatem honorifica Chriſti confeſſione tempore perſecutionis obtinuiſſent. Concilium *Illiberritanum* (*i*) alius cuiusdam abuſus eiusdem quidem generis meminit, eumque corrigit; quod, videlicet feminæ quædam famæ celebritate in Eccleſia conſpicuæ, nimirum vxores Clericorum, vt ALBASPINAEVS dicit, vel potius Epiſcoporum, iſtius modi epiſtolas ſuo ipſorum nomine tam dare quam accipere ſibi ſumſerint: quas omnes Concilium aboleri iuſſit, vtpote quæ diſciplinam & ſocietatem eccleſiaſticam periculo exponerent & fraudi eſſent poteſtati Epiſcoporum, quibus ſolis eas dare competeret. Omnes enim antiqui Canones hoc priuilegium Epiſcopis plane reſeruant; & hoc ipſum magnam ipſis auctoritatem in Eccleſia conciliabat: Neque enim vllus vel Clericus vel Laicus cum alio quodam cœtu, præter eum, ad quem pertinebat, ſacra cœna ſine iſtis teſtimoniis Epiſcopi vti poterat: vt legere eſt in Concilio cum *Carthaginenſi* (*k*), tum *Agathenſi* (*l*) & aliis compluribus.

§. VI.

De poteſtate Epiſcoporum in diſpenſandis Eccleſiæ reditibus.

Vnum tantum ſupereſt, quod de poteſtate Epiſcoporum eccleſiaſtica notem, quod eſt auctoritas & poteſtas circa reditus Eccleſiæ diſpenſandos. Non eſt animus de reditibus Eccleſiæ heic fuſius dicere, (id quod poſtea in hoc opuſculo com-

(*i*) Concil. Illiberrit. Can. LXXXI. (Tom I. p. 979.) *Ne feminæ* ſuo potius, abſque maritorum nominibus, *laicis ſcribere audeant:* quæ fideles ſunt, vel *litteras* alicuius *pacificas* ad ſuum ſolum nomen ſcriptas *accipiant*.

[*k*] Conc. Carth. I. Can. VII. (Tom. II p. 616.) Clericus vel Laicus non *communicet* in aliena plebe *ſine litteris Epiſcopi ſui.*

[*l*] Conc. Agath. c. LII. (Tom. IV. p. 1392) Presbytero, aut diacono, vel clerico *ſine antiſtitis ſui epiſtolis ambulanti communionem nullus impendat.*

Concil Epaonenſ. c. VI. (Tom. IV. p. 1577.) vbi eadem verba leguntur.

Conc. Laodic. c. XLI. (Tom. I. p. 1504.) Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμάτων ὁδεύειν. Quod non oportet eum, qui eſt ſacratus vel clericus, *ſine canonicis litteris* iter ingredi.

Conc. Mileuit. can. XX. (Tom. II. p. 1542.) Placuit, vt quicunque clericus, propter neceſſitatem ſuam alicubi ad comitatum ire voluerit, *formatam ab epiſcopo accipiat.*

Conc. Antioch. c. VII. (Tom. II Conc. p. 564.) Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων, *Nullus externus ſine pacificis ſuſcipiatur.*

modius

modius fiet) ſed tantum monere, Epiſcoporum fuiſſe prouidere, vt quam vtiliſſime adminiſtrarentur & diſpenſarentur. Concilia *Antiochenum* (*m*) & *Gangrenſe* (*n*) diuerſos Canones huc ſpectantes habent, quod omnes prouentus & dona Eccleſiæ ad voluntatem & arbitrium debeant diſpenſari Epiſcoporum; cui populus & animæ hominum commiſſæ ſint. Sic dicti Canones (*o*) & Conſtitutiones (*p*) Apoſtolicæ de eadem poteſtate loquuntur. Et CYPRIANVS (*q*) notat, quod omnes, qui ab

[*m*] Conc. Antioch. Can. XXIV. (Tom. II. p. 572.) *Τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάτλεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν· ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων.* Recte habet, vt ea quæ ſunt eccleſiæ, eccleſiæ ſeruentur cum omni bona conſcientia & fide in omnium præſidem & iudicem Deum: *quæ etiam adminiſtrari conuenit cum iudicio & poteſtate Epiſcopi*, cui eſt omnis populus creditus, & eorum animæ, quæ in eccleſiam conueniunt.

Can. XXV. *Ἐπίσκοπος ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ.* *Epiſcopus habeat rerum eccleſiæ poteſtatem*, vt eas in omnes egentes diſpenſet cum multa cautione & Dei timore.

[*n*] Conc. Gangrenſ. Can. VII. (Tom. II. p 419.) *Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.* Si quis vult fructus eccleſiæ oblatos accipere, vel dare extra eccleſiam *præter epiſcopi ſententiam*, vel eius, cui cura eorum tradita eſt, & non cum eius ſententia ea velit agere, ſit anathema.

Can. VIII *Εἴ τις διδοῖ ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων ἀνάθεμα ἔστω.* *Si quis dat, vel accipit functus oblatos præter epiſcopum*, vel eum, qui eſt conſtitutus ad beneficentiæ diſpenſationem; & qui dat & qui accipit, ſit anathema.

[*o*] Can Apoſt. c. XXXI. *Πάντων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος.* Omnium *rerum eccleſiaſticarum curam habeat Epiſcopus*, easque adminiſtret tanquam Deo inſpiciente.

Can. XXXIV. *Προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων*, Præcipimus, vt *Epiſcopus poteſtatem habeat rerum Eccleſiæ*.

[*p*] Conſtitut. Apoſt. lib. II. c. XXV. totum; vtpote quod agit *de primitiis & decimis; & quomodo debeat Epiſcopus ex eis vel ipſe accipere vel aliis diſtribuere.*

[*q*] Cypr. Ep. XXXVIII. al. XLI. Vt cum Eccleſia matre remanerent & *ſtipendia eius Epiſcopo diſpenſante* perciperent.

Iuſtin. Matt. Apol. II. (p. 98. 99. edit. Pariſ. MDCXXXVI.) *Οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλε-*

Ecclesia alimentum accipiant, id habeant, *Episcopo dispensante*. Non quidem ille semper suis ipsius manibus dispensabat, sed per administros suos Archidiaconum videlicet & Oeconomum, quem secundum Canones quosdam *(r)* de Clericis cuiusque Ecclesiæ esse oportebat: at hi ipsi quæstores tantum erant, ipsi subditi, ab eoque isti negotio præfecti, quemadmodum HIERONYMVS *(s)* adnotat, adeoque ipsi, tamquam supremo Ecclesiæ moderatori, ad rationem reddendam obligati. Vnde POSSIDIVS de *Augustino* memorat, quod, quamuis nullum vmquam vel sigillum vel clauem in ipsius manibus conspexerit, sed nonnulli ex ipsius Clericis omnia administrauerint; certum tamen tempus ad examinandas eorum rationes impenderit: vt adeo omnia ab ipso acta dici possent, etiamsi aliorum manibus administrata essent & dispensata Et hoc primitiuo Apostolorum præscripto & praxi erat consentaneum, quibus cura & custodia rerum a populo donatarum Deoque consecratarum commissa erat: Diaconos sibi cooptabant, qui ipsis essent auxilio, quemadmodum Episcopi deinceps fecerunt; potestatem tamen eos in administrandis Ecclesiæ bonis dirigendi, certamque agendi rationem iis præscribendi, tamquam primarii quæstores Dei & præcipui familiæ eius moderatores, sibi reseruabant.

γόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὖσι ξένοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται. Qui copiosiores sunt, & volunt pro arbitrio quisque suo quod visum est contribuunt, & quod ita colligitur, *apud Præpositum deponitur*: atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his qui propter morbum aut aliquam aliam caussam egent, quique in vinculis sunt, & peregere aduenientibus hospitibus: &, vt simpliciter dicam, *indigentium is omnium curator est*.

[r] Conc. Chalcedon c. XXVI. (Tom. IV. Conc. p. 767.) Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα· ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου τὰ τῆς ἐκκλησίας σκορπίζεσθαι πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι. Quoniam in nonnullis Ecclesiis, vt sæpe a nobis auditum est, episcopi absque oeconomo tractant res ecclesiasticas, placuit omnem ecclesiam episcopum habentem, ex proprio Clero, oeconomum habere, vt nec sine testibus sit ecclesiæ administratio, nec ideo res eius dissipentur & probrum ac dedecus sacerdotio inuratur.

[s] Hieron. Ep. 1. ad Nepot. Sciat Episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum curæque præficiat.

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT QVINTVM
DE OFFICIO EPISCOPORVM INTVITV TOTIVS CATHOLICAE ECCLESIAE.

§. I.
Quo ſenſu quilibet Epiſcopus totius Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus eſſe dicatur.

VIdimus hactenus Epiſcoporum officium & poteſtatem in Clericos & Laicos, ad ipſorum particulares Eccleſias ſpectantes: reſtat autem maius adhuc officii ac curæ paſtoralis ipſorum momentum, nimirum ſuprema totius Eccleſiæ Catholicæ inſpectio: in qua quilibet Epiſcopus æqualem partem habere credebatur; non quidem quod ad externum & politicum regimen, ſed primam & eſſentialem religionis partem, chriſtianæ videlicet fidei ſeu doctrinæ conſeruationem attinebat. Si quando periculum erat, ne fides vel hæreſi ſubuerteretur, vel vexationibus deſtrueretur, vnusquiſque Epiſcopus ſuarum partium eſſe exiſtimabat, manum admouere & pro quauis alia non minus, quam pro ſua ipſius, diœceſi laborare. Diœceſes ad bonum ordinem, tempore pacis, conſeruandum ſpectabant: Fides autem res vniuerſalis erat, quæ quum oppugnaretur, vniuerſus orbis vna tantum diœceſis, & tota eccleſia vnus tantum grex habebatur, & quilibet paſtor officii ſui rationem credebat poſtulare, vt ſummi ſui Paſtoris oues, in quamcumque etiam orbis partem diſperſæ eſſent, pro facultate ſua paſceret. Hoc ſenſu quilibet Epiſcopus vniuerſalis erat paſtor & totius mundi Chriſtiani epiſcopus; quippe qui communem totius eccleſiæ Chriſti curam gerebat. Hoc eſt, quod AVGVSTINVS (t) *Bonifacio*, Epiſcopo *Romano*, ſcribit: *Communis eſt nobis omnibus, qui fungimur Epiſcopatus officio, (quamuis ipſe in eo celſiore faſtigio praemineas,) ſpecula paſtoralis.* CYPRIANVS, de ſui temporis conſuetudine loquens (u) *Copioſum*, inquit, *Corpus eſt Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutine atque vnitatis vinculo copu-*

[t] Aug. contr. Epiſt. Pelag. in Præfat. ad Bonifac.
[u] Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Stephan. p. 178.

latum

latum, vt, si quis ex collegio nostro haresin facere & gregem Christi lacerare & vastare tentauerit, subueniant cateri. - - Nam etsi pastores multi sumus, vnum tamen gregem pascimus, & oues vniuersas, quas Christus sanguine suo & passione quaesiuit, colligere & fouere debemus. Hoc sensu GREGORIVS NAZIANZENVS (w) de CYPRIANO dicit, *quod Episcopus vniuersalis fuerit; quod non Carthaginensi tantum ecclesia, nec Africa, verum occiduis omnibus regionibus, ac prope etiam orientali omni atque australi & septemtrienali ora praefectus fuerit.* Idem de ATHANASIO dicit; (x) *quod cum Alexandrino populo praefectus fuerit, idem sit, ac si vniuerso terrarum orbi praefectus fuerit.* Quod ipsum cum BASILII congruit obseruatione (y), quam de ipso habet; quod nimirum omnium ecclesiarum curam gesserit, non minus quam eius, quae ipsi speciatim credita fuerit. CHRYSOSTOMVS (z) simili ratione *Timotheum* vniuersi orbis Episcopum nuncupat. Et auctor ille, qui sub nomine CLEMENTIS ROMANI (zz) scripsit, vsitata hac appellatione vtens, *Iacobum*, Episcopum *Hierosolymitanum*, non minus omnium ecclesiarum, quam *Hierosolymitanae*, rectorem vocat. CHRYSOSTOMVS (a) dicit, *Paulum* totum mundum curae

[w] Gregor. Nazianz Orat. XVIII. in laud. Cypr. p. 281. *Οὐ γὰρ τῆς Καρχηδονίων προκαθίζεται μόνον ἐκκλησίας, οὐδὲ τῆς ἐξ ἐκείνου καὶ δι' ἐκεῖνον περιβοήτου μέχρι τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς ἑσπερίου, σχεδὸν δὲ καὶ τῆς ἑῴας αὐτῆς, νοτίου τε καὶ βορείου λήξεως.*

[x] Id. Orat XXI. p. 377. *Τῆς οἰκουμένης πάσης ἐπιστασίαν πιστεύεται.*

[y] Basil Ep LII. ad Athanas. (Tom. III. edit Paris. MDCXXXVI. p. 79.) *Ἡ μέριμνά σοι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοσαύτη, ὅση καὶ τῆς ἰδίας παρὰ τοῦ κοινοῦ δεσπότου ἡμῶν ἐμπιστευθείσης ἐπίκειται.* Tantam geris omnium ecclesiarum curam, quantam eius, quae tibi peculiariter a Domino nostro concredita est.

[z] Chrysostom. Hom. VI. adu. Iud. Tom. I. p. 542. (Tom. I. edit. Francof. p. 480.) *Μνήσθητι τοῦ μακαρίου Τιμοθέου - εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καὶ ἅγιος καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος κ. τ. λ.* Recordare beati Timothei -- Quod si ille iustus, ille sanctus, ille *qui orbis praefecturam suscepit* &c.

[zz] Pseudo-Clem. Ep. ad Iacob. ap. Coteler. Patr. Apost. (Tom. I. p. 548.) Clemens Iacobo, Fratri Domini & Episcopo Episcoporum, *regenti* Hebraeorum sanctam Ecclesiam in Hierosolymis; *sed & omnes Ecclesias, quae vbique Dei prouidentia fundatae sunt.*

[a] Chrysost. Hom XVII. in illud, Salutate Priscillam Tom. V. p. 241. (p. 217. edit. Francof.) *Πρῶτόν ἐστι ἐκπλαγῆναι τοῦ Παύλου τὴν ἀρετὴν, ὅτι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ τὰς ὑφ' ἡλίῳ πόλεις ἁπάσας, καὶ βαρβάρους καὶ Ἕλληνας, καὶ δήμους τοσούτους ἐν ἑαυτῷ περιφέρων, ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς*

[illegible] habuisse, & vnamquamque [illegible] fuisse [illegible] vniuersi orbis doctorem (b), omnes ecclesias [illegible] spectasse (c). Quod ipsum [illegible] in scriptis suis repetit. Neque vero hæc prærogatiua Apostolis adeo propria fuit, quin [illegible] libet Episcopus [illegible] characteris ius quodammodo [illegible]

§ II.

Quo sensu vniuersus orbis [illegible] diœcesis, & vnus [illegible] episcopatus in ecclesia esse, dicatur.

Hinc originem habet peruulgata ista apud CYPRIANVM notio [illegible] in Ecclesia episcopatus; in quo quilibet Episcopus [illegible], quemadmodum æqualem vniuersi curam habet. *[illegible], inquit, vnus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur* (d). Non dicit, monarchiam in vniuscuiusque Episcopi manibus, sed potestatem toto Episcoporum (e) collegio diffusam esse, quorum quisque vniuersam Dei ecclesiam pascere & hæresin ex [illegible] quacunque eius parte expellere suo iure possit. Hoc sensu potestas Episcopi *Eugubiensis* [illegible] se extendebat, quam Episcopi [illegible]*mani*; Episcopus *Rhegiensis* [illegible] æque totius Ec-

[illegible] ... *quoniam illi totius orbis* [illegible] *esset cura commissa* [illegible] *cunctas* [illegible] *ciuitates, quæ sub* [illegible] *& barbaros* [illegible] *populos secum circumferret*, adeo de viro [illegible] deque vna [illegible] sollicitus esset.

(b) Chrysost. Hom. VI. in [illegible] & [illegible] Tom. V. [illegible] edit. Francof. p. 190.) Παῦλος [illegible] Paulus Apostolorum [illegible] *doctor orbis terrarum*.

[c] Id. Hom. XVII. in [illegible] Tom. V. p. [illegible] edit. Francof. p. [illegible] ... Qui doctor erat orbis terr[illegible] ... suæ, fuerat cura commissa, *qui cunctas* [illegible] & nationes & vrbes summa sollicitudine [illegible] &c.

[d] Cyprian. de Vnitat. Eccles. p. 108.

[e] Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. p. [illegible] ... *Episcopatus vnus, Episcoporum multorum concordi numerositate* [illegible] &c. In hac ipsa Epistola [illegible] *collegii sacerdotalis* [illegible] initio; Acceptimus literas [illegible] carissime, concordiam *collegii sacerdotalis* firmiter continentes &c.

[illegible] XVIII. Ecclesiæ [illegible] mundum [illegible] vnitatis vinculo [illegible] Ecclesia [illegible] non est, neque [illegible] vtique [illegible] *sacerdotum glutine* copulata.

clesiæ Episcopus erat, quam *Constantinopolitanus*; Et Episcopus *Tanidis* æqualis erat *Alexandrino*: Nam secundum HIERONYMI stilum omnes *eiusdem meriti* & *eiusdem sacerdotii* erant. In rebus ad fidem haud attinentibus cum aliorum diœcesibus nihil erat ipsis commercii, sed suæ solius diœceseos negotiis intentum quemque esse oportebat: Cum autem de fide aut salute ecclesiæ ageretur, & manifesto peteretur religio; tunc ex hac regula, quod vnus tantum esset Episcopatus, quemuis alium non minus, quam suum ipsorum episcopatum ad diœcesin suam pertinere credebant; neque vlla humana lex aut canon ipsorum manus poterat constringere, quo minus eiusmodi officii sui episcopalis actus vbiuis exercerent, quos ad conseruandam religionem necessarios esse ducebant.

§. III.

Exempla quorundam actuum Episcoporum priuatorum, tamquam Episcoporum totius Ecclesiæ Catholicæ.

Vt autem tanto melius de praxi Ecclesiæ hac in re nobis innotescat, duobus tribusue exemplis particularibus id ipsum illustrabimus. Lex erat in Ecclesia primitiua, vt nullus Episcopus in alius cuiusdam Episcopi diœcesi sine eius venia ordinationis ritum perageret. Et quamuis potestas episcopalis hac ratione intra cuiusque diœcesin coarctaretur, ordinis tamen caussa vniuersaliter obseruabatur. In quibusdam autem casibus, vrgente necessitate, aliter fieri poterat. Si exempli caussa cuiusdam diœceseos Episcopus in hæresin prolapsus, Orthodoxis vexatis atque eiectis, neminem nisi hæreticum sacro ministerio initiare vellet: in tali casu quilibet Episcopus Catholicus, vtpote vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, in illiusmodi diœcesi homines Orthodoxos ordinandi valebat auctoritate, etiamsi communi regulæ id ipsum repugnaret; nam hoc manifesto ad conseruandam fidem spectabat, quæ suprema omnium lex exsistit; adeoque prior ista lex potiori huic obligationi debebat cedere. Itaque vbi periculum erat, ne Ecclesia ab *Arianismo* obrueretur, magnus ille *Athanasius*, ex exilio suo redux factus,

[*f*] Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. (Tom II. edit. Franc. p. 221. a.) Vbicunque fuerit Episcopus, siue *Romæ*, siue *Eugubii*, siue *Constantinopoli*, siue *Rhegii*, siue *Alexandriæ*, siue *Tanis*, *eiusdem meriti*, *eiusdem* est & *sacerdotii*.

in

in diuersis ciuitatibus (*g*), quas peragrabat, etiamsi ad ipsius dioecesin non pertinerent, hos illos ordinare non dubitauit. Et celebris ille *Eusebius Samosatensis* tempore persecutionis *Arianae* sub *Valente* idem fecit. THEODORETO (*h*) teste, omnem *Syriam*, *Phoeniciam* & *Palaestinam* militari habitu indutus peragrauit, Presbyteros ordinans & Diaconos, aliosque sufficiens ordines Ecclesiasticos, & quaecumque perturbata & confusa in ecclesiis erant, in bonum ordinem redigens. Ita etiam in *Syria* & *Cilicia* aliisque locis, quorum nomina THEODORETVS (*i*) recenset, Episcopos ordinauit. Iam vero haec omnia communibus regulis erant contraria, Ecclesiae autem salus ea postulabat; & haec ipsa in eiusmodi casu potestatem suam exercendi & tamquam totius Catholicae Ecclesiae Episcopos sese gerendi auctoritatem ipsis dabat. EPIPHANIVS simili in casu *Paulinianum*, fratrem *Hieronymi*, primum quidem Diaconum, deinde Presbyterum in monasterio quodam extra ipsius dioecesin in *Palaestina* sito, constituens, eadem potestate vsus est; contra quod quum quidam ex eius aduersariis obiecissent, quod minus Canonice id factum esset; fortiter sese ex hoc fundamento defendit (*k*),

[*g*] Socrat. lib. II. c. XXIV. Ἀθανάσιος διὰ Πηλουσίου ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύετο - - - ἐν τισι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χειροτονίας ἐποίει. Athanasius per Pelusium iter faciens Alexandriam, - - *in quibusdam ecclesiis ordinationes fecit.*

[*h*] Theod. lib. IV. c. XII. οὗτος πολλὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἐρήμους οὔσας ποιμένων μαθὼν στρατιωτικὸν ἀμπεχόμενος σχῆμα, καὶ τιάρᾳ καλύπτων τὴν κεφαλὴν, τὴν Συρίαν, περιῄει καὶ τὴν Παλαιστίνην· πρεσβυτέρους δὲ χειροτονῶν καὶ διακόνους, καὶ τ᾽ἄλλα τῆς ἐκκλησίας τάγματα ἀναπληρῶν· εἰ δέ ποτε καὶ ἐπισκόποις ὁμογνώμοσιν ἐνέτυχε, καὶ προέδρους ταῖς δεομέναις ἐκκλησίαις προὐβάλλετο. Qui cum multas Ecclesias pastoribus carere didicisset, militari habitu indutus, & tiara capiti imposita, Syriam, Phoeniciam, & Palaestinam peragrauit, *presbyteros ordinans & diaconos*, aliosque sufficiens ordines Ecclesiasticos. Quod si quando doctrina consentientes Episcopos inuenisset, etiam *pontifices carentibus ecclesiis praeficiebat.*

(*i*) Theodoret lib. V. c. IV. Ὁ μέγας Εὐσέβιος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐπανελθὼν, Ἀκάκιον μὲν, οὗ πολὺ τὸ κλέος, ἐν Βεροίᾳ κεχειροτόνηκεν· ἐν Ἱεραπόλει δὲ Θεόδοτον - - Εὐσέβιον δὲ Χαλκίδος, Κύρου δὲ τῆς ἡμετέρας Ἰσίδωρον. - - - φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ Εὐλόγιον - - τῆς Ἐδέσσης κεχειροτονηκέναι ποιμένα - - ὁ δὲ θεῖος Εὐσέβιος ἔσχατον ἐπίσκοπον Μάριν τῇ Δολίχῃ κεχειροτόνηκε. Magnus Eusebius ab exilio reuersus Acacium, cuius celebris est fama, Beroeae ordinauit Episcopum, Hierapoli vero Theodorum - - Chalcidis porro Eusebium, & Cyri nostrae Isidorum, - - Sed & Eulogium - - ab eodem ferunt Edessae pastorem fuisse ordinatum. - - Postremum omnium Marim diuinus Eusebius Dolichiae creauit Episcopum.

[*k*] Epiph. ad Ioan. Hierosolymit. (Tom. II. opp. p. 312. b.)

nensi [*m*], *Agathensi* [*n*], *Ilerdensi* [*o*] & aliis; quæ Abbates non minus quam Monachos Episcoporum curæ & disciplinæ subiiciunt. IVSTINIANVS hæc omnia lege quadam in codice *Romano* confirmat; quæ dicit [*p*]; *Monasteria degunt* (*seu censentur*) *sub Episcopis territoriorum suorum*, & *Abbatum quidem curam gerunt Episcopi.* In quadam ipsius Nouella [*q*] electio Abbatum in potestate Episcopi ponitur. Et alia quadam lege [*r*] sancitum est, ne qua noua cella vel monasterium erigatur, nisi consentiente & permittente Episcopo, ad cuius iurisdictionem pertineant. Quapropter BEDA & quidam alii [*s*] ex eo de statu ecclesiæ in *Scotia* recte quidem obseruarunt, res inusitato & præpostero ordine geri, si, cum Abbates subiecti esse debeant

(*m*) Concil. Aurel. I. c. XIX. (Tom. IV. Conc. p. 1407.) *Abbates* pro humilitate religionis *in Episcoporum potestate consistant*; & si quid extra regulam fecerint, ab episcopis corrigantur.

(*n*) Conc. Agathens. Can. XXXVIII. (Tom. IV. p. 1389.) Clericis *siue* commendatitiis *epistolis Episcopi* sui licentia non pateat euagandi. In *monachis* quoque par sententiæ forma seruetur.

(*o*) Conc. Ilerdens. c. III. (Tom. IV. p. 1611.) De monachis id obseruari placuit, quod Synodus Agathensis vel Aurelianensis noscitur decreuisse &c.

(*p*) Cod. Iustin. lib. I. tit. III. de Episcop. leg. XL. Τὰ μοναστήρια τελῦσιν ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῶν ὁρίων αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν ἡγουμένους ἐπιβλέπουσιν οἱ ἐπίσκοποι.

(*q*) Iustin. Nouel. V. cap. IX. Τὴν δὲ τῶν ἡγουμένων χειροτονίαν, εἴ ποτε συμβαίη δεῖσθαι τὸ μοναστήριον ἡγουμένου, μὴ κατὰ τὴν τάξιν τῶν εὐλαβεστάτων γίνεσθαι μοναχῶν, μηδὲ πάντως τὸν μετὰ τὸν πρῶτον, εὐθὺς ἡγούμενον γίνεσθαι, μηδὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον δεύτερον, μηδὲ τὸν τρίτον, ἢ τοὺς ἐφεξῆς (τοῦτο ὅπερ καὶ νόμος ἡμῶν ἕτερος λέγει) ἀλλὰ τὸν θεοφιλέστατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον χρεὼν μὲν ἐφεξῆς διὰ πάντων (οὐδὲ γὰρ ἀτιμασίον πάντως τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τάξιν) καὶ τὸν ἀναφαινόμενον πρῶτον ἄριστον ἐν τοῖς μοναχοῖς καθεστῶτα, τὸν ἄξιον τῆς ἡγουμενίας αὐτῶν τοῦτον αἱρεῖσθαι. Ordinationem Abbatum (si quando contigerit egere monasterium abbate) non per ordinem reuerendissimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui post primum est, mox abbatem fieri: nec qui post illum secundus est, neque tertium, aut reliquos: (hoc quod etiam alia lex nostra dicit) sed *Deo amabilem locorum episcopum* percurrere quidem consequenter per omnes (non enim exhonorandum est omnino tempus & ex eo ordo) & eum qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus & dignus præsulatu eorum, *hunc eligere*

(*r*) Conc. Chalced. can. IV. (Tom. IV. p 758.) Ἔδοξε μηδένα μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. Visum est, nullum vsquam ædificare nec construere posse monasterium, vel oratoriam domum præter sententiam ipsius ciuitatis episcopi.

Conc. Agath c. LVIII. (ibid. p. 1392.) Cellulas nouas, aut congregatiunculas monachorum absque notitia episcopi prohibemus institui.

(*s*) Pearson. Vindic. Ignat. Part. I. c. XI. p. 333. (p. 189. edit. Cantabrig. circ. med.)

Episco-

Episcopis, contra ea Episcopi Abbati cuidam subiecti fuerint. Hoc *Ordine inusitato*, vt scite notat BEDA [*t*], fiebat: Hoc enim in ecclesia primitiua fieri non consueuit.

§. III.

Nec non omnes subordinati magistratus in rebus ad spiritualem iurisdictionem attinentibus.

His temporibus existimatio & auctoritas Episcoporum tanta erat & tam venerabilis in oculis omnium, vt ipsi subordinati magistratus ipsorum spirituali disciplinæ & animaduersioni subiacerent. Vrbium ac prouinciarum præfectos atque gubernatores *Litteras Communicatorias* ad Episcopum loci, quo ab eo, penes quem tum summa imperii erat, mittebantur, secum sumere oportebat; & quamdiu officio illic fungebantur, curæ Episcopi suberant; qui, si quid ab ipsis contra disciplinam publicam admitteretur, pro auctoritate, qua per leges Imperiales valebat, a sacrorum vsu & Christianorum conuentu eos arcere poterat. Hoc discimus ex Canone quodam Concilii *Arelatensis* [*u*], quod ab ipso *Constantino* conuocatum fuit, qui istos Canones ratos habitos vim Sanctionis Imperii habere iussit. Et vi huius potestatis ense spirituali in impios & profanos magistratus interdum stricto ab omni Ecclesiæ communione eos excludebant. Cuius rei exemplum nobis sistit SYNESIVS, *Ptolemaidis* in *Aegypto* Episcopus [*w*], qui in *Andronicum*

(*t*) Bed. Histor. Gent. Anglor. Lib. III. c. IV. Habere solet ipsa insula rectorem semper *Abbatem* Presbyterum, cuius iuri & omnis prouincia & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subiecti, iuxta exemplum primi doctoris illius, qui non episcopus sed presbyter exstitit & monachus.

(*u*) Conc. Arelat. I. Can. VII. (Tom. I. Conc. p. 1427.) De Præsidibus - - ita placuit, vt quum promoti fuerint, litteras accipiant ecclesiasticas communicatorias: Ita tamen, vt in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo eiusdem loci cura de illis agatur; at cum cœperint contra disciplinam publicam agere, tunc demum a communione excludantur.

(*w*) Synes. Ep LVIII. ad Episcopos (pag. 202. edit. Paris.) Ταύτην ἀπαιδεύτῳ γνώμῃ καὶ γλώττῃ τρὶς ἀνεφθέγξατο τὴν φωνὴν, μεθ' ἣν οὐκέτι νουθετητέος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὥσπερ μέλος ἀνίατον ἔχον ἀποκοπτέος ἡμῶν, ἵνα μὴ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τὸ ὑγιαῖνον συμφθείρηται. In hanc ille vocem imperita mente ac lingua ter erupit, secundum quam nihil est quod amplius moneamus hominem, sed *velut membrum insanabile a nobis est segregandus*, ne illius contagione quod sincerum est corrumpatur.

Præfe-

Præfectum, ob crudelitatem ſuam ac contumelioſa in res diuinas dicta, exſecrationem obteſtationemque compoſuit. Sunt & huiuſcemodi exempla alia, quorum iniicietur mentio, vbi de diſciplina eccleſiaſtica ex inſtituto agemus. Quod ad Epiſcopi poteſtatem, acta & decreta ſubordinatorum magiſtratuum inſpiciendi atque examinandi attinet; SOCRATES [x], eam ab *Cyrillo Alexandrino* in cauſſa *Oreſtis*, Præfecti *Auguſtalis* in *Aegypto* vſurpatam eſſe, perhibet; quamquam, vt ipſe indicat, inſpectioni eius ſubeſſe, grauiter tulit.

§. IV.

Diſtinctio inter iurisdictionem temporalem & ſpiritualem; Epiſcopi poteſtas tota ſub poſteriore comprehenſa.

Verum tamen in laudem primorum iſtorum Epiſcoporum par eſt dicere, quod non niſi in ſpiritualibus vllam poteſtatem ſibi arrogauerint, iure ſuo ipſis competentem. Nondum vtrumque ſibi gladium vendicabant, multo minus gladium ſæculare magiſtratuum manibus extorquere, & ſpecioſo excommunicationis titulo Reges ſolio detrudere ſtudebant. Ipſi veteres Epiſcopi *Romani* legibus Imperatoris obſequium profitebantur: Quod hoc loco nihil attinet demonſtrare, quum id tam frequenter & valide a multis doctis ſcriptoribus e noſtratibus [y] præſtitum ſit, & ipſi ingenui ſcriptores Pontificii [z] fateantur, GREGORIVM VII. primum e Pontifici-

(x) Socrat. Lib. VII. c. XIII *Ὀρέστης δὲ καὶ πρότερον μὲν ἐμίσει τὴν δυναστείαν τῶν ἐπισκόπων, ὅτι παρῃροῦντο πολὺ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκ βασιλέως ἄρχειν τεταγμένων· μάλιστα δὲ ὅτι καὶ ἐποπτεύειν αὐτοῦ τὰς διατυπώσεις Κύριλλος ἐβούλετο.* Oreſti iam pridem inuiſa erat Epiſcoporum dominatio, tum quod Epiſcopi de poteſtate eorum, qui ad regendas prouincias ab Imperatore miſſi erant, plurimum decerperent, tum quod *Cyrillus actus ſuos explorare vellet*.

(y) Vid Mortonii Epiſocpi *Grand Impoſt. of the Church of Rome* c. XI. Io. Roffenſis de Poteſtat: Papæ in temporal. lib. II. c. II.

(z) Otho Friſingenſ. Chron. lib. VI. c XXXV. Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & *nuſquam inuenio quemquam eorum ante hunc* (Henricum IV.) *a Romano Pontifice excommunicatum, vel regno priuatum* &c.

Gregor. Tholoſan. de Repub. lib. XXVI. c. V. (§. 10. pag. 894. b. edit Francof. 1642.) Illud tantum ex his nunc colligo, difficilem eſſe quæſtionem, num ſummi Pontifices deponere Imperatorem vel Regem poſſint, qui olim habuit inſtituendi ſummum Pontificem poteſtatem. (§. 11.) Quin & inueniuntur plures deſtitutiones & depoſitiones factæ ab Imperatore ſummorum Pontificum &c.

tificibus fuisse, qui magistratum christianis Principibus abrogandi sibi arrogauerit potestatem. Antiquæ ecclesiæ Episcopi in nullius hominis corpus vel facultates coërcendi potestatem sibi arrogabant; sed si qua occasio eius vsum postularet, magistratum ciuilem in subsidium vocabant. Quemadmodum ex iis videre est, quæ cum *Paulo Samosatensi* acta sunt, qui in domus episcopalis possessione persistebat, posteaquam a Concilio *Antiocheno* Episcopatus dignitate exutus fuerat. Patres in isthoc concilio non habentes eum eiiciendi potestatem, *Aureliani* Imperatoris auxilium aduersus eum implorabant; qui [*a*], etiamsi gentilis, sententia pro ipsis dicta, a ministris suis ad effectum eam dari iubebat. Atque ita se res habuit, quod ad Episcopi potestatem attinet, etiam in subsequutis aliquot sæculis sub imperatoribus christianis: adeo ut SOCRATES [*b*] in *Cyrillo* Episcopo *Alexandrino* tamquam rem insolitam notauerit, quod auctoritate propria *Nouatianorum* templa claudere, argentea & sacris vsibus destinata vasa tollere, & *Theopemptum*, Episcopum eorum, vitæ subsidiis priuare ausus sit. Hoc factum dicitur esse *παρὰ τῆς ἱερατικῆς τάξεως*, præter ordinariam potestatem, quæ Episcopis conferri consueuit. Et quamquam posterioribus sæculis hanc potestatem obtinuerunt, non tamen ex aliquo ordinis sui iure, sed Principum sæcularium fauore & indulgentia id factum est. Porro etiam heic notandum est, ignominiosum tunc fuisse Episcopis, si tantummodo implorauerint brachium sæculare contra vitam cuiuspiam, quem per censuram ecclesiasticam capitis damnauerant. Idcirco cum *Ithacius* & alii quidam

[*a*] Euseb. lib VII. c. XXX. *Μηδαμῶς ἐκστῆναι τοῦ Παύλου τοῦ τῆς ἐκκλησίας οἴκου θέλοντος, βασιλεὺς ἐντευχθεὶς Αὐρηλιανὸς, αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε· τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν.* Quum Paulus e domo Ecclesiæ nullatenus excedere vellet, interpellatus imperator Aurelianus rectissime hoc negotium diiudicauit, iis domum tradi præcipiens, quibus Italici Christianæ religionis antistites & Romanus Episcopus scriberent.

(*b*) Socrat. lib. VII. c. VII. *Εὐθέως οὖν Κύριλλος τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ναυατιανῶν ἐκκλησίας ἀποκλείσας, πάντα μὲν αὐτῶν τὰ ἱερὰ κειμήλια ἔλαβεν· τὸν δὲ ἐπίσκοπον αὐτῶν Θεόπεμπτον, πάντων ὧν εἶχεν ἀφείλετο.* Statim igitur Cyrillus, clausis Nouatianorum ecclesiis, quotquot erant Alexandriæ, primo quidem sacra eorum vasa atque ornamenta abstulit: deinde Episcopum illorum Theopemptum omnibus suis facultatibus nudauit.

Episcopi *Hispani* tantum a *Maximo* impetrassent, vt *Priscillianum* hæreticum occidendi mandatum daret, *Martinus* & multi alii pii Episcopi oblato libello supplice hanc rem impedire adlaborabant, dicentes (c) *satis superque sufficere, vt Episcopali sententia hæretici iudicati ecclesiis pellerentur:* Quo quum efficere nihil possent, animi sui dolorem de hoc facto in auctorem, horroremque illius declarabant, *Ithacium*, sanguinarium istum Episcopum, in communionem suam admittere recusantes. Tantopere hi viri sancti intra spiritualis suæ iurisdictionis terminos sese continere adnitebantur.

§. V.

De litteris formatis *&* *de Episcoporum in dando illas quibusuis hominibus prærogatiua.*

Obseruari etiam potest, auctoritatem Episcoporum numquam fuisse maiorem, quam vbi in suæ ipsorum potestatis spiritualis exercitio vnice fuerunt occupati. Tum enim generatim ab omnibus colebantur atque habebantur in pretio, adeo, vt nullus Christianus iter facere cuperet sine *litteris formatis*, vt vocabant, ab Episcopo acceptis, si in Ecclesia extranea ad sacram synaxin accedere cogitaret. Tam mirifica tum temporis erat ecclesiæ Catholicæ concordia, tam sancta harmonia & diuina animorum inter Episcopos consensio! Istæ litteræ diuersi erant generis pro diuersa occasione vel hominum conditione, qui eas accipiebant. Generatim ad tres classes referebantur; Erant enim vel *Epistolæ Commendatoriæ*, vel *Communicatoriæ*, vel *Dimissoriæ*. Primæ classis epistolæ tales erant, quæ illustrioris conditionis, vel etiam eiusmodi hominibus dabantur, quorum existimatio in quæstionem fuerat vocata, vel Clericis, quibus in exteras regiones proficiscendum erat. Secundi generis epistolæ omnibus iis impertiebantur, qui in communione Ecclesiæ erant, pacemque cum ea colebant; vnde etiam *Pacificæ* & *Ecclesiasticæ*, & interdum *Canonicæ* dicebantur. Tertium genus solis Clericis dabatur, quando ex diœcesi sua in aliam, domicilii illic figendi caussa concedebant; id quod pace Episcopi sui eos facere testabantur; vnde *Dimissoriæ* & similiter interdum *Pacificæ* vocabantur. Has vniuersas generali nomine *Formatas* appel-

[c] Sulpit. Seuer. lib. II. p. 119. (edit. Cellar. lib. II. c. L. p. 287.)

appellabant; quod peculiari forma, singularibus signis & characteribus scriptæ erant, vt a suppositiriis possent distingui. Non immorabor heic longius his ipsis enarrandis, sed moneo tantum, solius Episcopi fuisse prærogatiuam eas dare; nec cuipiam id sibi sumere licuisse, nisi mandante & consentiente Episcopo. Concilium *Antiochenum* [*d*] Episcopis prouincialibus eas permittit scribere, Presbyteris autem expressis verbis illud priuilegium interdicit. Et quum temporibus persecutionis *Confessores* quidam, qui magnæ in Ecclesia existimationis erant, eiusmodi epistolas suo ipsorum nomine dare sibi sumerent; Concilia [*e*] *Arelatense* & *Illiberritanum* [*f*] id facere iis interdixerunt; illisque, qui tales litteras habebant, nouas *Communicatorias* ab Episcopo suo accipere mandauerunt. BARONIUS [*g*] & plerique Conciliorum editores, qui eum sequuntur, has litteras pro iis libellis falso accipiunt, quos Confessores *Lapsis* dare solebant, vt in Ecclesiæ communionem denuo reciperentur. Enim vero ALBASPINAEUS [*h*] hunc errorem emendat; & scite obseruat, Concilia isthæc non de istis litteris loqui, quæ *Lapsis* datæ sint, sed de iis, quæ omnibus Christianis dari consueuerint, qui in exteras regiones proficiscendi habuerint

[*d*] Conc. Antioch. Can. VIII. (Tom. II. p 565.) Τὰς ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς. *Chorepiscopi* nulli reprehensioni adfines *dent pacificas.*

[*e*] Conc. Arelat. I. c. IX. (Tom. I. p. 1428) De his, qui Confessionum litteras offerunt, placuit, vt sublatis eis litteris, alias accipiant Communicatorias.

[*f*] Conc. Illiberrit. Can. XXV. (Tom. I. p. 973.) Omnis qui attulerit litteras confessionals sublato nomine Confessoris - - communicatoriæ ei dandæ sunt litteræ.

[*g*] Baron. a. CXLII. n. IX. Erat quoque olim tempore persecutionis Ecclesiæ genus litterarum, quæ dicebantur *Confessoriæ, quæ a Christianis, qui* pro Christi nomine detinerentur *in carcere, pro commendatione lapsorum* ad episcopos dari solebant. conf. A. XXX. n. XLVIII.
Louysa Not. in Conc. Illiberrit. c. XXV. (Tom. I. Conc. p. 983. b. fin.) Epistolæ commendatitiæ, quæ litteræ appellabantur fidelibus datæ, diuersi generis erant: complectebantur enim *litteras confessionis*; & hæ erant dignitatis & honoris, quibus in Ecclesia magna reuerentia habebatur &c.

[*h*] Albaspin. Not. in Conc. Illiberrit. c. XXV. (Tom. I. Conc. p. 993.) Permagna est dissensio de huius Canonis sententia & explicatione, & noui Arelatensis primi - - Quorundam opinio est hos ipsos canones explicandos esse de litteris, *quas lapsi* ad ius communionis recuperandum a *martyribus*, qui essent in vinculis, *extorquebant*. vid. Card. Baron. anno Christi XXX. n. XLVIII.

 occa-

occasionem; quas Episcoporum fuerit impertire, & non Confessorum, quantamcumque alioquin auctoritatem honorifica Christi confessione tempore persecutionis obtinuissent. Concilium *Illiberritanum* (*i*) alius cuiusdam abusus eiusdem quidem generis meminit, eumque corrigit; quod videlicet feminæ quædam famæ celebritate in Ecclesia conspicuæ, nimirum vxores Clericorum, vt ALBASPINAEVS dicit, vel potius Episcoporum, istius modi epistolas suo ipsorum nomine tam dare quam accipere sibi sumserint: quas omnes Concilium aboleri iussit, vtpote quæ disciplinam & societatem ecclesiasticam periculo exponerent & fraudi essent potestati Episcoporum, quibus solis eas dare competeret. Omnes enim antiqui Canones hoc priuilegium Episcopis plane reseruant; & hoc ipsum magnam ipsis auctoritatem in Ecclesia conciliabat: Neque enim vllus vel Clericus vel Laicus cum alio quodam cœtu, præter eum, ad quem pertinebat, sacra cœna sine istis testimoniis Episcopi vti poterat: vt legere est in Concilio cum *Carthaginensi* (*k*), tum *Agathensi* (*l*) & aliis compluribus.

§. VI.

De potestate Episcoporum in dispensandis Ecclesiæ reditibus.

Vnum tantum superest, quod de potestate Episcoporum ecclesiastica notem, quod est auctoritas & potestas circa reditus Ecclesiæ dispensandos. Non est animus de reditibus Ecclesiæ heic fusius dicere, (id quod postea in hoc opusculo com-

---

(*i*) Concil. Illiberrit. Can. LXXXI. (Tom I. p. 979.) *Ne feminæ* suo potius, absque maritorum nominibus, *laicis scribere audeant*: quæ fideles sunt, vel *litteras* alicuius *pacificas* ad suum solum nomen scriptas *accipiant*.

[*k*] Conc. Carth. I. Can. VII. (Tom. II p. 616.) Clericus vel Laicus non *communicet* in aliena plebe *sine litteris Episcopi sui*.

[*l*] Conc. Agath. c. LII. (Tom. IV. p. 1392) Presbytero, aut diacono, vel clerico *sine antistitis sui epistolis ambulanti communionem nullus impendat*.

Concil. Epaonens. c. VI. (Tom. IV. p. 1577.) vbi eadem verba leguntur.

Conc. Laodic. c. XLI. (Tom. I. p. 1504.) Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμάτων ὁδεύειν. Quod non oportet eum, qui est sacratus vel clericus, *sine canonicis litteris* iter ingredi.

Conc. Mileuit. can. XX. (Tom. II. p. 1542.) Placuit, vt quicunque clericus, propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, *formatam ab episcopo accipiat*.

Conc. Antioch. c. VII. (Tom. II Conc. p. 564.) Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων, *Nullus externus sine pacificis suscipiatur*.

modius

modius fiet) ſed tantum monere, Epiſcoporum fuiſſe prouidere, vt quam vtiliſſime adminiſtrarentur & diſpenſarentur. Concilia *Antiochenum* (*m*) & *Gangrenſe* (*n*) diuerſos Canones huc ſpectantes habent, quod omnes prouentus & dona Eccleſiæ ad voluntatem & arbitrium debeant diſpenſari Epiſcoporum; cui populus & animæ hominum commiſſæ ſint. Sic dicti Canones (*o*) & Conſtitutiones (*p*) Apoſtolicæ de eadem poteſtate loquuntur. Et CYPRIANVS (*q*) notat, quod omnes, qui ab

---

[*m*] Conc. Antioch. Can. XXIV. (Tom. II. p. 572.) *Τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχειν φυλάττεσθαι δεῖ μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν· ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων.* Recte habet, vt ea quæ ſunt eccleſiæ, eccleſiæ ſeruentur cum omni bona conſcientia & fide in omnium præſidem & iudicem Deum: *quæ etiam adminiſtrari conuenit cum iudicio & poteſtate Epiſcopi*, cui eſt omnis populus creditus, & eorum animæ, quæ in eccleſiam conueniunt.

Can. XXV. *Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ.* *Epiſcopus habeat rerum eccleſiæ poteſtatem*, vt eas in omnes egentes diſpenſet cum multa cautione & Dei timore.

[*n*] Conc. Gangrenſ. Can. VII. (Tom. II. p 419.) *Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.* Si quis vult fructus eccleſiæ oblatos accipere, vel dare extra eccleſiam *præter epiſcopi ſententiam*, vel eius, cui cura eorum tradita eſt, & non cum eius ſententia ea velit agere, ſit anathema.

Can. VIII *Εἴ τις διδοῖ ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων ἀνάθεμα ἔστω.* *Si quis dat, vel accipit fructus oblatos præter epiſcopum*, vel eum, qui eſt conſtitutus ad beneficentiæ diſpenſationem; & qui dat & qui accipit, ſit anathema.

[*o*] Can. Apoſt. c. XXXI. *Πάντων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος.* Omnium *rerum eccleſiaſticarum curam habeat Epiſcopus*, easque adminiſtret tamquam Deo inſpiciente.

Can. XXXIV. *Προστάττομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων*, Præcipimus, vt *Epiſcopus poteſtatem habeat rerum Eccleſiæ*.

[*p*] Conſtitut. Apoſt. lib. II. c. XXV. totum; vtpote quod agit *de primitiis & decimis; & quomodo debeat Epiſcopus ex eis vel ipſe accipere vel aliis diſtribuere.*

[*q*] Cypr. Ep. XXXVIII. al. XLI. Vt cum Eccleſia matre remanerent & *ſtipendia eius Epiſcopo diſpenſante* perciperent.

Iuſtin. Mart. Apol. II. (p. 98. 99. edit. Pariſ. MDCXXXVI.) *Οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλε-*

Ecclesia alimentum accipiant, id habeant, *Episcopo dispensante*. Non quidem ille semper suis ipsius manibus dispensabat, sed per administros suos Archidiaconum videlicet & Oeconomum, quem secundum Canones quosdam *(r)* de Clericis cuiusque Ecclesiæ esse oportebat: at hi ipsi quæstores tantum erant, ipsi subditi, ab eoque isti negotio præfecti, quemadmodum HIERONYMUS *(s)* adnotat, adeoque ipsi, tamquam supremo Ecclesiæ moderatori, ad rationem reddendam obligati. Vnde POSSIDIUS de *Augustino* memorat, quod, quamuis nullum vmquam vel sigillum vel clauem in ipsius manibus conspexerit, sed non nulli ex ipsius Clericis omnia administrauerint; certum tamen tempus ad examinandas eorum rationes impenderit: vt adeo omnia ab ipso acta dici possent, etiamsi aliorum manibus administrata essent & dispensata. Et hoc primitiuo Apostolorum præscripto & praxi erat consentaneum, quibus cura & custodia rerum a populo donatarum Deoque consecratarum commissa erat: Diaconos sibi cooptabant, qui ipsis essent auxilio, quemadmodum Episcopi deinceps fecerunt; potestatem tamen eos in administrandis Ecclesiæ bonis dirigendi, certamque agendi rationem iis præscribendi, tamquam primarii quæstores Dei & præcipui familiæ eius moderatores, sibi reseruabant.

γόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὖσι ξένοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται. Qui copiosiores sunt, & volunt pro arbitrio quisque suo quod visum est contribuunt, & quod ita colligitur, *apud Præpositum deponitur*: atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his qui propter morbum aut aliquam aliam caussam egent, quique in vinculis sunt, & peregere aduenientibus hospitibus; &, vt simpliciter dicam, *indigentium is omnium curator est*.

[r] Conc. Chalcedon c. XXVI. (Tom. IV. Conc. p. 767.) Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα· ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου τὰ τῆς ἐκκλησίας σκορπίζεσθαι πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι. Quoniam in nonnullis Ecclesiis, vt sæpe a nobis auditum est, episcopi absque oeconomo tractant res ecclesiasticas, placuit omnem ecclesiam episcopum habentem, ex proprio Clero, oeconomum habere, vt nec sine testibus sit ecclesiæ administratio, nec ideo res eius dissipentur & probrum ac dedecus sacerdotio inuratur.

[s] Hieron. Ep. I. ad Nepot. Sciat Episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum curæque præficiat.

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT QVINTVM
DE OFFICIO EPISCOPORVM INTVITV TOTIVS CATHOLICAE ECCLESIAE.

§. I.

Quo sensu quilibet Episcopus totius Ecclesiae Catholicae Episcopus esse dicatur.

Vidimus hactenus Episcoporum officium & potestatem in Clericos & Laicos, ad ipsorum particulares Ecclesias spectantes: restat autem maius adhuc officii ac curae pastoralis ipsorum momentum, nimirum suprema totius Ecclesiae Catholicae inspectio: in qua quilibet Episcopus aequalem partem habere credebatur; non quidem quod ad externum & politicum regimen, sed primam & essentialem religionis partem, christianae videlicet fidei seu doctrinae conseruationem attinebat. Si quando periculum erat, ne fides vel haeresi subuerteretur, vel vexationibus destrueretur, vnusquisque Episcopus suarum partium esse existimabat, manum admouere & pro quauis alia non minus, quam pro sua ipsius, dioecesi laborare. Dioeceses ad bonum ordinem, tempore pacis, conseruandum spectabant: Fides autem res vniuersalis erat, quae quum oppugnaretur, vniuersus orbis vna tantum dioecesis, & tota ecclesia vnus tantum grex habebatur, & quilibet pastor officii sui rationem credebat postulare, vt summi sui Pastoris oues, in quamcumque etiam orbis partem dispersae essent, pro facultate sua pasceret. Hoc sensu quilibet Episcopus vniuersalis erat pastor & totius mundi Christiani episcopus; quippe qui communem totius ecclesiae Christi curam gerebat. Hoc est, quod AVGVSTINVS (t) *Bonifacio*, Episcopo *Romano*, scribit: *Communis est nobis omnibus, qui fungimur Episcopatus officio, (quamuis ipse in eo celsiore fastigio praemineas,) specula pastoralis.* CYPRIANVS, de sui temporis consuetudine loquens (u) *Copiosum*, inquit, *Corpus est Sacerdotum, concordiae mutuae glutine atque vnitatis vinculo copulatum*

[t] Aug. contr. Epist. Pelag. in Praefat. ad Bonifac.

[u] Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Stephan. p. 178.

latum, vt, si quis ex collegio nostro haeresin facere & gregem Christi lacerare & vastare tentauerit, subueniant caeteri. - - Nam etsi pastores multi sumus, vnum tamen gregem pascimus, & oues vniuersas, quas Christus sanguine suo & passione quaesiuit, colligere & fouere debemus. Hoc sensu GREGORIVS NAZIANZENVS (w) de CYPRIANO dicit, *quod Episcopus vniuersalis fuerit; quod non Carthaginensi tantum ecclesiae, nec Africae, verum occiduis omnibus regionibus, ac prope etiam orientali omni atque australi & septemtrionali ora praefectus fuerit.* Idem de ATHANASIO dicit; (x) quod *cum Alexandrino populo praefectus fuerit, idem sit, ac si vniuerso terrarum orbi praefectus fuerit* Quod ipsum cum BASILII congruit obseruatione (y), quam de ipso habet; quod nimirum omnium ecclesiarum curam gesserit, non minus quam eius, quae ipsi speciatim credita fuerit. CHRYSOSTOMVS (z) simili ratione *Timotheum* vniuersi orbis Episcopum nuncupat. Et auctor ille, qui sub nomine CLEMENTIS ROMANI (zz) scripsit, vsitata hac appellatione vtens, *Iacobum*, Episcopum *Hierosolymitanum*, non minus omnium ecclesiarum, quam *Hierosolymitanae*, rectorem vocat. CHRYSOSTOMVS (a) dicit, *Paulum* totum mundum curae

---

[w] Gregor. Nazianz Orat. XVIII. in laud. Cypr. p. 281. *Οὐ γὰρ τῆς Καρχηδονίων προκαθίζεται μόνον ἐκκλησίας, ἐδὲ τῆς ἐξ ἐκείνε καὶ δι' ἐκεῖνον περιβοήτε μέχρι τῆς Αφρικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς ἑσπερίε, σχεδὸν δὲ καὶ τῆς ἑώας αὐτῆς, νοτίε τε καὶ βορείε λήξεως.*

[x] Id. Orat XXI. p. 377. *Τῆς οἰκεμένης πάσης ἐπιστασίαν πιστεύεται.*

[y] Basil Ep LII ad Athanas. (Tom. III. edit Paris. MDCXXXVI. p. 79.) *Ἡ μέριμνά σοι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοσαύτη, ὅση καὶ τῆς ἰδίως παρὰ τε κοινε δεσπότε ἡμῶν ἐμπιστευθείσης ἐπίκειται.* Tantam geris omnium ecclesiarum curam, quantam eius, quae tibi peculiariter a Domino nostro concredita est.

[z] Chysostom Hom. VI. adu. Iud. Tom. I. p. 542. (Tom. I. edit. Francof. p. 480.) *Μνήσθητι τε μακαρίε Τιμοθέε - εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καὶ ἅγιος καὶ τὴν τῆς οἰκεμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος κ. τ. λ.* Recordare beati Timothei -- Quod si ille iustus, ille sanctus, ille *qui orbis praefecturam suscepit* &c.

[zz] Pseudo-Clem. Ep. ad Iacob. ap. Coteler. Patr. Apost. (Tom. I. p. 542.) Clemens Iacobo, Fratri Domini & Episcopo Episcoporum, *regenti* Hebraeorum sanctam Ecclesiam in Hierosolymis; *sed & omnes Ecclesias, quae vbique Dei prouidentia fundatae sunt.*

[a] Chrysost. Hom XVII. in illud, Salutate Priscillam Tom. V. p. 241. (p. 217. edit. Francof.) *Πρῶτον ἐστι ἐκπλαγῆναι τε Παύλε τὴν ἀρετὴν, ὅτι τὴν οἰκεμένην ἅπασαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ τὰς ὑφ' ἡλίῳ πόλεις ἁπάσας, καὶ βαρβάρες καὶ ἕλληνας, καὶ δήμες τοσέτες ἐν ἑαυτῷ περιφέρων, ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς*

sub

[illegible] habuisse, & vnamquamque [illegible] fuisse [illegible] vniuersi orbis [illegible] orem (b), omnes ecclesias [illegible] spectantem. Quod ipsum [illegible] in scriptis suis repetit. Neque vero haec [illegible] Apostolis adeo propria fuit, quin [illegible] liber Episcopus [illegible] iis quodammodo [illegible]

II.

Quo sensu vniuersus orbis [illegible] dioecesis, & vnus [illegible] episcopatus in ecclesia esse, dicatur.

[illegible] nem habet peruulgata ista apud CYPRIANVM no- [illegible] in Ecclesia episcopatu s; in quo quilibet Epi- [illegible] quemadmodum aequalem vniuersi curam ha[illegible] *tus, inquit, vnus est, cuius a singulis in solidum pars* [illegible] non dicit, monarchiam in vniuscuiusque Episco- pi manibus, sed potestatem solo Episcoporum (e) collegio dif- fusam esse, quorum quisque vniuersam Dei ecclesiam pascere & haeresin ex [illegible] quacunque eius parte expellere suo iure possit. Hoc sensu potestas Episcopi *Eugubiensis* [illegible] se extendebat, quam Episcopi [illegible] ; Episcopus *Rhegiensis* [illegible] que totius Ec-

[illegible] ut Pauli, [illegible] *quod cum illi totius orbis* [illegible] *esset cura commissa* [illegible] *cunctasque ciuitates* [illegible] *sub sole* [illegible] *& barbaros* [illegible] *populos secum circumferret*, adeo [illegible] deque vna [illegible]

(b) Chrysost. Hom. VI. in [illegible] & [illegible] V. p. [illegible] edit. Francof. p. 100.) Παῦλος [illegible] Apostolus [illegible] *doctor orbis terrarum* [illegible]

[c] Id. Hom. XVII. in [illegible] Tom. V. [illegible] edit. Francof. [illegible] [illegible] Quae [illegible] orbis [illegible] [illegible] communia, quae [illegible] nationes & vrbes summae sollicitudine [illegible]

[d] Cyprian. de Vnitat. Eccl. p. 108.

[e] Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. p. [illegible] *Episcopatus vnus, Episcoporum* [illegible] *concordi* [illegible] in haec [illegible] [illegible] Epistola [illegible] *collegii sacerdotalis* [illegible] Accen[illegible] [illegible] coepiscopis, con[illegible] *sacerdotalis firmiter* [illegible] [illegible] Ecclesia [illegible] vnitatis vin- [illegible] Episc[illegible] non est, neque [illegible] *sacerdotum glutine* [illegible]

Cum

in diuerſis ciuitatibus (*g*), quas peragrabat, etiamſi ad ipſius diœceſin non pertinerent, hos illos ordinare non dubitauit. Et celebris ille *Euſebius Samoſatenſis* tempore perſecutionis *Arianæ* ſub *Valente* idem fecit. Theodoreto (*h*) teſte, omnem *Syriam*, *Phœniciam* & *Palæſtinam* militari habitu indutus peragrauit, Presbyteros ordinans & Diaconos, aliosque ſufficiens ordines Eccleſiaſticos, & quæcumque perturbata & confuſa in eccleſiis erant, in bonum ordinem redigens. Ita etiam in *Syria* & *Cilicia* aliisque locis, quorum nomina Theodoretvs (*i*) recenſet, Epiſcopos ordinauit. Iam vero hæc omnia communibus regulis erant contraria, Eccleſiæ autem ſalus ea poſtulabat; & hæc ipſa in eiusmodi caſu poteſtatem ſuam exercendi & tamquam totius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopos ſeſe gerendi auctoritatem ipſis dabat. Epiphanivs ſimili in caſu *Paulinianum*, fratrem *Hieronymi*, primum quidem Diaconum, deinde Presbyterum in monaſterio quodam extra ipſius diœceſin in *Palæſtina* ſito, conſtituens, eadem poteſtate vſus eſt; contra quod quum quidam ex eius aduerſariis obieciſſent, quod minus Canonice id factum eſſet; fortiter ſeſe ex hoc fundamento defendit (*k*),

[*g*] Socrat. lib. II. c. XXIV. Ἀθανάσιος διὰ Πηλουσίου ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύετο - - - ἐν τισι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χειροτονίας ἐποίει. Athanaſius per Peluſium iter faciens Alexandriam, - - *in quibusdam eccleſiis ordinationes fecit.*

[*h*] Theod. lib IV. c. XII. ὅτε πολλὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἐρήμους εἶναι ποιμένων μαθὼν στρατιωτικὸν ἀμπεχόμενος σχῆμα, καὶ τιάρᾳ καλύπτων τὴν κεφαλὴν, τὴν Συρίαν, περιῄει καὶ τὴν Παλαιστίνην· πρεσβυτέρους δὲ χειροτονῶν καὶ διακόνους, καὶ τἄλλα τῆς ἐκκλησίας τάγματα διαπληρῶν· εἰ δέ ποτε καὶ ἐπισκόπων ὁμογνωμόνων ἐπέτυχε, καὶ προέδρους ταῖς δεομέναις ἐκκλησίαις προὐβάλλετο. Qui cum multas Eccleſias paſtoribus carere didiciſſet, militari habitu indutus, & tiara capiti impoſita, Syriam, Phœniciam, & Palæſtinam peragrauit, *presbyteros ordinans & diaconos*, aliosque ſufficiens ordines Eccleſiaſticos. Quod ſi quando doctrina conſentientes Epiſcopos inueniſſet, etiam *pontifices carentibus eccleſiis præficiebat.*

(*i*) Theodoret lib. V. c. IV. Ὁ μέγας Εὐσέβιος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐπανελθὼν, Ἀκάκιον μὲν, οὗ πολὺ τὸ κλέος, ἐν Βεροίᾳ κεχειροτόνηκεν· ἐν Ἱεραπόλει δὲ Θεόδοτον - Εὐσέβιον δὲ Χαλκίδος, Κύρου δὲ τῆς ἡμετέρας Ἰσίδωρον. - - - Φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ Εὐλόγιον - - τῆς Ἐδέσσης κεχειροτονηκέναι ποιμένα - - ὁ δὲ θεῖος Εὐσέβιος ἔσχατον ἐπίσκοπον Μάριν τῇ Δολίχῃ κεχειροτόνηκε. Magnus Euſebius ab exilio reuerſus Acatium, cuius celebris eſt fama, Berœæ ordinauit Epiſcopum, Hierapoli vero Theodotum - - Chalcidis porro Euſebium, & Cyri noſtræ Iſidorum, - - Sed & Eulogium - - ab eodem ferunt Edeſſæ paſtorem fuiſſe ordinatum. - - Poſtremum omnium Marim diuinus Euſebius Dolichiæ creauit Epiſcopum.

[*k*] Epiph. ad Ioan. Hieroſolymit. (Tom. II. opp. p. 312. b.)

quod in casu vrgentis necessitatis, qualis iste fuerit, in quo Dei caussa tuenda sit, vnusquisque Episcopus in qualibet totius Ecclesiæ parte officio suo defungi posset. *Nam etsi*, inquit, *singuli ecclesiarum Episcopi habent sub se ecclesias, quibus curam videntur impendere, & nemo super alienam mensuram extenditur; tamen praeponitur omnibus caritas Christi, in qua nulla simulatio est: nec considerandum, quid factum sit, sed quo tempore & quo modo, & in quibus & quare factum sit.* Ita potestatis suæ episcopalis exercitium in aliena diœcesi defendit EPIPHANIVS. Ex his omnibus igitur apparet, quod quilibet Episcopus æque vniuersalis fuerit episcopus, & vniuersæ Ecclesiæ curam æque gesserit ac ipse Episcopus *Romanus*; quum nullus officii Episcopalis actus sit, quem non vbique, necessitate vrgente, sine vlla dispensatione non minus, quam is ipse, peragere potuisset. Quidquid præ reliquis proprium habebat & peculiare, solum ius Metropolitani siue Patriarchæ erat, & hoc ipsum quidem certo territorio per canones ecclesiasticos circumscriptum; qua de re deinceps suo loco fusius agetur.

LIBRI SECVNDI

CAPVT SEXTVM

DE EPISCOPORVM OMNI SVBIECTIONE SOLVTA RATIONE, VVLGO INDEPENDENTIA, SPECIATIM TEMPORE CYPRIANI ET IN ECCLESIIS AFRICANIS.

§. I.

Quid per Episcoporum omni subiectione solutam rationem, seu, vt vulgo dicitur, Indepedentiam *aliorum ab aliis; nec non per absolutam potestatem in sua ipsorum Ecclesia intelligatur.*

ADhuc aliud quidpiam, proprium Episcoporum officium considerantibus nobis, occurrit, cuius nos mentionem facere oportet, quod est absoluta cuiusque Episcopi in ecclesia sua potestas, cuius intuitu ab alio nullo dependebat. Vt recte intelligamus, quo vsque hæc potestas sese extenderit, distinguendum est inter religionis partes *substantiales* & *rituales*. Circa

ca hasce posteriores præcipue Episcoporum potestas absoluta erat in propria ipsorum ecclesia; liberum ipsis erat eligere quoscunque de hisce indifferentibus ritibus, vbi ecclesiæ suæ vtilissimos esse iudicabant, nulli alii ad reddendam huius rei rationem obnoxii. In rebus quidem fidei, cum veram doctrinam hæresi corrumperent, aut ritus introducerent religioni noxios, omnium Episcoporum censuræ suberant; & ex vniuerso Episcoporum collegio quisque sigillatim (quomodo in antecedenti capite audiuimus) ipsis sese opponendi auctoritate valebat: Eiusmodi autem indifferentes ritus, qui in ecclesia adhiberi salvis canonibus poterant, cuilibet Episcopo integrum erat sibi suæque ecclesiæ eligere, quos pro sua sapientia & circumspectione vtiles & necessarios esse statuebat.

§. II.

Omnes Episcopi libertatem habebant peculiares sibi Liturgias formandi.

Ita exempli caussa, quamuis per vniuersam Ecclesiam vna cultus diuini forma esset, quod ad ipsam cultus Christiani substantiam attinet, quilibet tamen Episcopus *liturgiam* sibi formandi libertatem habebat, quacumque methodo & quibuscumque verbis id ei optimum videbatur, dummodo analogiæ fidei & sanæ doctrinæ adhærerent. Ita GREGORIVS NAZIANZENVS de BASILIO obseruat, quod inter bona officia ecclesiæ *Cæsareensi* ab ipso, Presbytero adhuc, præstita referri debeant precationum formulæ, quæ ab eo compositæ (*m*) & in Ecclesia, consentiente & mandante EVSEBIO Episcopo, vsurpatæ sint. Et quibusdam (*n*) non videtur improbabile, quod sint prima delineatio eius *liturgiæ*, quæ in hunc vsque diem ab ipsius nomine appellatur. Ecclesia *Neo-Cæsareensis* in *Ponto*, vbi BASILIVS natus erat, peculiarem habebat Liturgiam, qua de BASILIVS *o*)

[*m*] Naz. Orat. XX. in laud. Basil. p 340. εὐχῶν διατάξεις, καὶ εὐκοσμίας τοῦ βήματος

[*n*] Billius Not. in Loc. Caue Histor. Litter. Vol. I p. 194.

[*o*] Basil. Ep. LXIII. ad Neocæsar. p. 96. Ex νυκτὸς ὀρθρίζει παρ' ὑμῖν ὁ λαὸς ἐπὶ τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν πόνῳ, καὶ ἐν θλίψει καὶ ἐν συνοχῇ δακρύων ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ, τελευταῖον ἀναστάντες τῶν προσευχῶν, εἰς τὴν ψαλμῳδίαν καθίστανται καὶ νῦν μὲν διχῇ διανεμηθέντες ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις, ὁμοῦ μὲν τὴν μελέτην τῶν λογίων ἐντεῦθεν κρατύνοντες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἀμετεώριστον τῶν

in quadam Epistola loquitur. CHRYSOSTOMI Liturgia, quam pro Ecclesia *Constantinopolitana* composuerat, ab hac ipsa discrepabat. Formula *Ambrosiana* a *Romana*, & hæc rursus ab aliis erat diuersa. Ecclesiæ *Africanæ* peculiarem pro semet ipsis Liturgiam habebant, diuersam a *Romana*, quemadmodum ex quibusdam locis, quæ a VICTORINO AFRO & FVLGENTIO ex *Africanis* Liturgiis citantur, & fatente BONA Cardinali (*p*) in *Romana* non reperiuntur, liquet.

§. III.

Nec non eamdem Fidei Confessionem diuersimode exprimendi.

Idem obseruari potest de *Confessione* seu *Symbolo Fidei* in diversis Ecclesiis. *Regula Fidei vna omnino erat*, VT TERTVLLIANVS (*q*) loquitur, *sola immobilis & irreformabilis per vniuersam Ecclesiam.* Erant tamen diuersi modi eam exprimendi, quemadmodum ex multis formulis adhuc exstantibus, & inter sese quodammodo discrepantibus, manifestum est. Quæ apud IRENAEVM (*r*),

---

καρδίαν ἑαυτοῖς διακείμενοι κ. τ. λ. De nocte populus consurgens antelucano tempore domum precationis petit: inque labore & tribulatione ac lacrimis indefinentibus facta ad Deum confessione, tandem ab oratione surgentes ad psalmodiam traducuntur. Et nunc quidem in duas partes diuisi alternis succinentes psallunt, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem ac meditationem corroborant: & cordibus suis attentionem & reiectis vanis cogitationibus mentis soliditatem suppeditant.

[*p*] Bona Rer. liturg. lib. I. c. VII. n. III. Marius Victorinus Afer lib. I. adu. Arium sententiam citat ex Liturgia Africana, *quæ in Ordine Romano non exstat: Sicut*, inquit, *& in oblatione dicitur*, *Munda tibi populum circumvitalem, æmulatorem bonorum operum, circa suam substantiam venientem*. Fulgentius quoque Ruspensis in Fragmentis editis a Sirmondo c. XIV. in Epist. I. ad Cor. quodam testimonio Liturgiæ Africanæ vtitur, *quod in Romana non reperitur.*

[*q*] Tertull. de veland. Virg. c. I.

[*r*] Iren. lib. I. c. II. tot. (p. 45. edit. Oxon. MDCCII.) quod quum paullo longius sit, breuitatis caussa verba latina tantum transcribimus: Ecclesia per vniversum orbem vsque ad fines terræ seminata & ab Apostolis & Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in vnum Deum, Patrem omnipotentem, *qui fecit cælum & terram, & mare & omnia, quæ in eo sunt:* & in vnum Iesum Christum Filium Dei, incarnatum pro nostra salute: & in Spiritum sanctum, qui per prophetas prædicauit dispositiones Dei, & aduentum & eam, quæ est ex Virgine, generationem, & passionem & resurrectionem a mortuis & in carne in cælos adscensionem dilecti Iesu Christi Domini nostri, & de cælis in gloria Patris aduentum eius, ad recapitulanda vniuersa & resuscitandam omnem

CYPRIANVM

CYPRIANVM (s) & TERTVLLIANVM (t) reperiuntur, non eadem prorsus methodo nec iisdem verborum formulis conscriptæ sunt. Symbolum EVSEBII (u) & ipsius Ecclesiæ *Cæsareensis* ab *Hierosolymitano* differt, in quod CYRILLVS (w) commentatus est; Nec *Cyrillianum* cum eo, quód in Litur-gia

carnem humani generis, vt Christo Iesu Domino nostro, & Deo & Saluatori & Regi, secundum placitum Patris inuisibilis *omne genu curuet & terrestrium & infernorum & omnis lingua confiteatur ei* & iudicium iustum in omnibus faciat: Spiritalia quidem nequitiæ, & Angelos transgressos atque Apostatas factos, & impios, & iniustos & iniquos, & blasphemos homines in æternum ignem mittat: iustis autem & æquis & præcepta eius seruantibus, & in dilectione eius perseuerantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitentia, vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat & claritatem æternam circumdet

(s) Cypr. Ep. LXX. ad Episcop. Numid. p. 190. (p. 117. edit. Paris.) Sed & ipsa interrogatio, quæ fit in baptismo, testis est veritatis. Nam cum dicimus: *Credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per sanctam ecclesiam* &c. Item Epistol. LXXVI. al. LXIX. ad Magnum p. 183. edit. Oxon. (p. 151. edit. Paris.)

(t) Tertullian. ibid. Regula fidei vna omnino est, sola immobilis & irreformabilis, credendi scilicet in vnum Deum omnipotentem, mundi conditorem, & filium eius Iesum Christum, natum ex Virgine Maria, crucifixum sub Pontio Pilato, tertia die resuscitatum a mortuis, receptum in cælis, sedentem nunc ad dexteram Patris, venturum iudicare viuos & mortuos, per carnis etiam resurrectionem.

(u) Euseb. Ep. ad Cæsariens. ap. Socrat. lib. I. c. VIII. (p. 24. edit. Amstelod.) Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, παντοκράτορα, τὸν τῶν ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ πατρὸς γεγεννημένον· δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα. καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον. Τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς ἅγιον πνεῦμα, κ. τ. λ. Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium creatorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, Dei verbum, Deum de Deo, lumen de lumine, vitam ex vita, Filium vnigenitum, primogenitum omnis creaturæ, ante omnia sæcula ex Deo Patre genitum, per quem omnia facta sunt: qui propter nostram salutem incarnatus est, & inter homines versatus: qui passus est & resurrexit tertia die: adscendit ad patrem, & iterum venturus est cum gloria, vt viuos iudicet & mortuos. Credimus etiam in vnum Spiritum Sanctum. Horum vnumquemque esse ac subsistere credentes: Patrem vere Patrem, Filium vere Filium, & Spiritum Sanctum vere Spiritum Sanctum &c.

(w) Cyrill. Hierosolym. Catech. IV. n. III. IV. seqq. (p. 47. edit. Oxon.)

gia *Iacobi* (*x*) exstat, congruit. Et vt plura, quæ heic memorari possent, prætermittamus, Symbolum *Aquileiæ* ab RVFFINO (*y*) recitatum a Symbolo *Romano* differt, quod illud ipsum est, quod communiter *Symbolum Apostolicum* dicimus. Horum discriminum omnium ratio non potest esse alia nisi hæc, quod omnes Episcopi potestatem habuerint formandi fidei Symbola pro sua quisque ecclesia, eaque iis verbis exprimendi, quæ ipsorum ecclesiarum statui maxime conuenirent, & quibus hæreses, quæ ipsis potissimum essent extimescendæ, reprimere valerent: Quemadmodum RVFFINVS obseruat, vocabula *Inuisibilis* & *Impassibilis* primo Symboli Articulo fuisse addita, vt *Patripassianis* & *Sabellianis* hæreticis, qui Patrem æque ac Filium in carne apparuisse & passum esse statuebant, occurreretur. Notum etiam est, quod aliarum ecclesiarum Episcopi eadem libertate, occasione ita ferente, vsi sint.

§. IV.

Specialia ieiunia in ecclesiis suis indicendi.

Obseruationem illam multis aliis eiusdem generis exemplis confirmare possem; sed vnum tantum adferam, quod est potestas, qua Episcopus quisque certos sacri ieiunii dies in ecclesia sua indicere valebat. Hoc ex AVGVSTINI epistola responsoria ad *Casulanum* circa ieiunium Sabbathi discimus. *Casulanus* hac in re maxime dubius erat & anxius, quod quasdam ecclesias in *Africa* cum diem ieiunio, alias vero festiuitate transmittere obseruabat; quid quod interdum in vna eademque ecclesia homines vitæ ratione inter se discreparent, aliis quidem eo die prandentibus, aliis vero ieiunantibus. Istum scrupulum *Casulano* exemturus AVGVSTINVS (*z*) ita respondet: *Mos eorum mihi sequendus videtur, quibus eorum populorum congregatio regenda commissa est: Quapropter si consilio meo acquiescis: Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine vllo scrupulo*

(*x*) Liturg. Iacobi Bibl. Patr. Gr.-Lat. Tom. II. p. 7. (Tom. VI. p. 6. Biblioth. S. S. Patr. edit. Margarin. de la Bigne Paris. MDLXXXIX.) Credo in vnum Deum Patrem, omnipotentem factorem cæli & terræ, & in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei &c.

(*y*) Ruffin. in Symbol. Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Inuisibilem & Impassibilem.

(*z*) Aug. Ep. LXXXVI. ad Casulan.

vel

vel acceptatione sectare. Quod clarissime indicat, fuisse tum in cuiusuis Episcopi situm potestate, ieiunium istud in ecclesia sua iniungere vel non iniungere, prout ipsi visum fuerit.

§. V.

Episcoporum Independentia in Ecclesiis Africanis *omnium maxime conspicua.*

Nusquam vero hæc Episcoporum priuilegia, & absoluta, nec a quopiam dependens potestas in istiusmodi rebus omnibus plenius ipsis reseruata fuere, quam in ecclesiis *Africanis* ab ætate CYPRIANI, qui huius liberrimæ potestatis frequenter meminit; quæ heic non ad nudos tantum ritus & cærimonias, sed ad diuersa nec leuia disciplinæ ecclesiasticæ momenta sese extendebat; cuiusmodi quid erat *casus rebaptizandi hæreticos, admittendi denuo in communionem Ecclesiæ adulteros*, & quæstio de *valore baptismi Clinicorum.* In his rebus CYPRIANI opinio ac praxis ab ipsius in Episcopatu Collegarum opinione ac praxi erat diuersa: neque vero potestatem sibi arrogabat reprehendendi eos, qui aliter ac ipse agebant, nec ideo ab eorum se communione separabat, sed vnumquemque officii sui rationem iudici omnium Deo reddere patiebatur. Quod ad iterationem baptismi eorum attinet, qui ab hæreticis iam baptizati fuerant, eam quidem omnino probabat, vti omnibus cognitum est & perspectum: neque vero pro hac ipsa ita decertabat, vt vllam potestatem iudicialem in remouendis seu excommunicandis iis exerceret, qui secus sentirent & agerent; sed suam omnibus Episcopis libertatem se relinquere declarabat, vt pro suo quisque ageret iudicio, facti sui soli Deo rationem redditurus. Hanc in rem mentem suam in epistola ad *Stephanum* (a) Pontificem & *Iubaianum* (b) ipse declarat, adhuc autem multo plenius in Oratione, quam conscripsit, quum ma-

(a) Cypr. Ep. LXXII. ad Stephan. p. 197. (p. 122. edit. Paris.) Qua in re nec nos vim cuiquo facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum vnusquisque Præpositus, rationem actus sui Domino redditurus.

(b) Id. Ep. LXXIII. ad Iubaian. p. 210. (p. 128. lin. vlt. & p. 129 edit. Paris.) Hæc tibi breuiter pro nostra mediocritate rescripsimus, frater carissime, nemini præscribentes aut præiudicantes, quo minus vnusquisque Episcoporum quod putat faciat, habens arbitrii sui liberam potestatem.

gnum illud Concilium *Carthaginense* aperiretur, quod ad huius quæstionis considerationem conuenerat. *Superest (bb)*, inquiebat, *vt de hac ipsa re singuli, quid sentiamus, proferamus; neminem iudicantes, aut a iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum Episcoporum se constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit; quando habeat omnis Episcopus, pro licentia libertatis & potestatis suæ, arbitrium proprium; tamque iudicari ab alio non possit, quam nec ipse potest iudicare. Sed exspectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ sua gubernatione, & de actu nostro iudicandi.* Hoc modo CYPRIANVS plene & aperte coram Concilio sententiam suam dicit pro absoluta cuiusuis Episcopi potestate, tacite respiciens ad Episcopum *Romanum*, ius sibi vendicantem ex Ecclesiæ societate eiiciendi eos, qui diuersum ab ipso sentirent & agerent, quem ausum, tamquam tyrannicum agendi modum, CYPRIANVS damnat.

Quod ad secundum momentum de admittendis iterum ad communionem Ecclesiæ adulteris attinet, CYPRIANVS dicit, antecessores suos in *Africa* de hac quæstione diuersum statuisse, neque tamen mutuam ideo communionem deseruisse. *Apud antecessores nostros*, inquit, *(c) quidam de Episcopis isthinc in provincia nostra dandam pacem mœchis non putauerunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt, non tamen a Coëpiscoporum suorum collegio recesserunt, aut Catholicæ Ecclesiæ vnitatem vel duritie, vel censura sua obstinatione ruperunt, vt, quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat, de ecclesia separaretur, manente concordiæ vinculo, & perseuerante Catholicæ Ecclesiæ indiuiduo sacramento, actum suum disponit & dirigit vnusquisque Episcopus, rationem propositi sui Domino redditurus.* Noui equidem, viros quosdam eruditos (*d*) per hanc Episcoporum *Africanorum* libertatem nihil intelligere aliud, quam quod suum ipsorum iudicium sequi potuerint, vsque dum Ecclesia hanc controuersiam decreto quodam publico composuisset: sed ve-

(*bb*) Conc. Carth. ap. Cypr. p. 229.
(*c*) Cypr. Ep. LII. al. LV ad Anton p. 110. (p. 71. fin. seq. edit. Par. MDCLXVI.)
(*d*) Fell. Not. in loc. citat.

ro fa-

ro facere non possum, fateor, quin CYPRIANVM amplius quid intelligere existimem, quod hanc ipsam libertatem post ipsa etiam pleni Concilii decreta, defendit; quemadmodum ex Oratione eius ad Concilium *Carthaginense* percepimus.

Circa tertiam quæstionem de *valore baptismi Clinicorum*, an videlicet illi, qui ægrotantes aqua tantum in lectis suis conspersi, non autem penitus immersi aut abluti in baptismo fuerant, pro perfectis Christianis haberi debeant; CYPRIANVS ex sua quidem parte id adfirmabat; attamen si quis de Episcopis secus persuasus esset, baptismum istum non esse legitimum, & ex hoc fundamento eiusmodi homines de nouo aquæ immergeret, nemini se præscribere, sed vnicuique libertatem faciendi, quod sentiat, relinquere (e) profitebatur. Hæc erat antiqua illa libertas æui CYPRIANI, de qua heic paullo fusius diximus, quod inde possumus perspicere, quid tum fuerit incontrouersa vniuscuiusque Episcopi in Ecclesia *Africana* potestas & priuilegium, quod plerumque in hisce posterioribus sæculis non ita cognitum & exploratum est.

LIBRI SECVNDI
CAPVT SEPTIMVM
DE EPISCOPORVM POTESTATE IN AVDIENDIS ET DECIDENDIS CAVSSIS SAECVLARIBVS.

§. I.

Episcopi in primitiua Ecclesia plerumque arbitri electi ab iis, qui inter se diffidebant.

HActenus eiusmodi functionis Episcopalis officia perstrinximus, quæ secundum diuinas leges & ecclesiasticos Canones ad omnes Episcopos pertinent: At præterea aliud quoddam occurrit, per leges Status iis imponi solitum; quod est

(e) Cyprian. Ep. LXXVI. al. LXIX. ad Magnum p. 186. (p. 153. edit Paris.) Qua in re nemini verecundia & modestia nostra præiudicat, quo minus vnusquisque quod putat, sentiat, & quod senserit faciat. it p. 188. (p. 155. ed. Paris.) Nemini præscribentes, quo minus statuat, quod putat vnusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino redditurus.

caussarum sæcularium recognitio & decisio, quam populus continuo ab ipsis petere consueuit. Tam singulare eximiumque Episcoporum nomen erat & existimatio, tam incredibilis omnium hominum fiducia, quam in ipsorum integritate & iustitia collocabant, vt plerumque eos appellarent, tamquam optimos dissidentium arbitros & iudices, in obortis dissidiis minime omnium proprio commodo seruientes. SIDONIVS APOLLINARIS (*f*) sæpius hac de consuetudine loquitur: & SYNESIVS (*g*) id ipsum officii ac functionis suæ Episcopalis partem esse dicit. AMBROSIVS de se (*h*) testatur, quod eiusmodi occasionibus ad eius arbitrium prouocari consueuerit; & AVGVSTINVS (*i*) de eo narrat, sæpius cateruis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus seruierit, adeo circumdatum fuisse, vt parum temporis aliis rebus impendere potuerit. Talis ipsius etiam

(*f*) Sidon. Apollin. lib. III. ep. XII. Ceterum nostro quod sacerdoti nihil reseruaui; meæ caussæ suæque personæ præscius in commune consului, ne vel hæc iusto clementius vindicaretur, vel illa iusto seuerius vindicaret. Cui cum tamen totum ordinem rei vt satisfaciens ex itinere mandassem; vir sanctus & iustus iracundiæ meæ dedit gloriam, cum nihil amplius ego venia postularem, pronuntians more maiorum reos tantæ temeritatis iure cæsos videri. &c. Id. Lib VI. ep. II. *Iurgium* seni sopitum *vestris* modo *finibus infertur*. Pacificate certantes, & pontificalis auctoritate censuræ, suspectis tibi partibus indicite gratiam, dicite veritatem. Ibid. Ep. IV. *Auctoritas personæ*, opportunitas præsentiæ *tuæ*, inter coram positos *facile valebit*, si dignabitur, seriem totius indaginis voluntariæ. - - Sed quia *iudicii vestri medicinam expetunt*, ciuilitatemque, qui negotium criminale parturiunt, vestrarum, si bene metior, partium & morum est, vt qua *indemni compositione* istorum dolori, illorum periculo *subuenire*; & quodam *salubris sententiæ temperamento*, hanc partem minus afflictam, illam minus reum, & vtramque plus facere securam &c.

(*g*) Synes. Epist. CV. p. 399 (pag. 248 edit. Paris. MDCXXXIII.) Νομοδιδάσκαλος ὢν καὶ τὰ νόμιμα φθεγγόμενος, vt qui (Episcopus) *legum doctor* sit, & quæ *legibus consentanea* sunt, *loquatur*.

(*h*) Ambros. Ep. XXIV. ad Marcellum (Ep. XLIX. lib. VI. pag. 151. a. Tom. V. edit. Colon. MDCXVI.) Petierunt caussæ patroni prorogari paucorum dierum tempora, *vt ego residerem cognitor*. Tantus ardor erat christianis viris, ne Præfectus de Episcopi iudicaret negotio. &c.

(*i*) Aug. Conf. Lib VI. c. III. Non quærere ab eo (Ambrosio) poteram, sicut volebam, secludentibus me ab eius aure atque ore *cateruis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus seruiebat. Cum quibus quando non erat, quod per exiguum temporis erat*, aut corpus reficiebat necessariis sustentaculis, aut lectione animum.

AVGV-

[illegible] conditio, qui frequentissime de oneribus sibi hoc [illegible] (k) queritur. Neque enim a solis Christianis, [illegible] cuiusuis sectæ hominibus interpellabatur: [illegible], quemadmodum POSSIDIVS (l) in ipsius vita adnotat, *caussas eorum audiret diligenter ac pie: & eas aliquando usque ad horam refectionis, aliquando autem tota die ieiunans, semper tamen nosceret & dirimeret.* Quæ res etsi ipsum valde defatigabat, tamen hoc onus in se deferri libenter patiebatur, *atque*, vt POSSIDIVS porro loquitur, *compertis rerum opportunitatibus diuinæ legis veritatem partes docebat, eamque illis inculcabat, & eos, quo adipiscerentur vitam æternam, edocebat & admonebat* &c.

§. II.

Huius consuetudinis origo. Quis sit sensus verbi Paulini ἐξουθενημένος 1 Cor. VI, 4.

Notandum etiam est, quod, quamuis in Nouo Testamento nullus textus existet, qui expressis verbis Episcopos rerum sæcularium iudices constituat, AVGVSTINVS tamen existimet, Paulum prohibendo, ne quis negotium habens aduersus alterum iudicio experiatur sub infidelibus, hoc ipsum eis reuera præcipere. Dicit enim: (m) *Constituit talibus caussis Ecclesiasticos Apostolus cognitores, in foro prohibens iurgare Christianos.* Et alibi: (mm) *Quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per singulos dies certis horis, quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & ceteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de diuinis litteris agendum liberas, quam tumultuosissimas perplexitates caussarum alienarum pati de negotiis sæcularibus, vel iudicando dirimendis, vel interueniendo præcidendis: quibus nos molestiis adfixit Apostolus, non utique suo, sed eius, qui in eo loquebatur, arbitrio, quas tamen ipsum perpessum fuisse non legimus.* Quo ipso Apostolum vniuersis Christianis putat iniungere, vt de suis arbitros eligant,

(k) Aug. Ep. CX. Non permittor ad quod volo vacare ante meridiem, post meridiem occupationibus hominum teneor.
Id. Ep. CXLVII. Homines caussas suas seculares apud nos finire cupientes &c.
(l) Possid. Vit. August. c. XIX.
(m) Aug. Serm. XXIV. in Psalm. CXIIX.
(mm) Id. de Oper. Monach. c. XXIX.

 & hoc

& hoc officium consuetudine ad Episcopos deuolutum esse, quippe qui propter ipsorum sapientiam & probitatem ad id præstandum maxime essent idonei. Id quod cum Pauli sententia 1 Cor. VI, 4. prout docti quidam acutique Critici (*n*) eam intelligunt, maxime conuenit. Quamquam enim vulgares translationes omnes verba *ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ* reddant, *homines nullo loco in Ecclesia habitos:* LIGHTFOOTVS tamen obseruat, quod pariter *homines summæ existimationis* significare possint. Vox enim Græca *ἐξουθενημένοι* significat tantum priuatos judices, seu arbitros ab ipsis partibus dissidentibus electos; quales inter *Iudæos* fuerunt, qui vocabantur *ἰδιῶται* & *non Authentici*, non quod de plebe & infima multitudine essent, sed infimi de classe iudiciaria; non quidem a *Sanhedrin* tamquam perpetuus consessus & auctorisatum forum constituti, sed ab ipsis litigantibus caussarum suarum cognitores electi. Tales priuatos iudices Apostolus Christianos in Ecclesia eligere, ad eosque controuersias ac lites suas referre iubet: quo ipso non mandat, vt de pauperrimis, infimis & rerum maxime ignaris ex populo iudices eligant, sed contra potius, vt homines idoneos, sapientia conspicuos, qui iudicium ferendi atque controuersias inter fratres suos dirimendi auctoritate valeant, adsciscant. Quoniam vero nemo melioribus in hanc rem dotibus instructus esse credebatur, quam Episcopi, ideo officium iudicis plerumque ipsis deferebatur, quod per decorum & caritatem detrectare illi non poterant. Atque inde hæc officii & functionis Episcopalis pars veram suam originem traxisse mihi videtur.

§. III.

Hæc Episcoporum potestas legibus Imperatorum confirmata.

Quod autem sic in consuetudinem abiit, ciuilibus magistratibus profanæ gentilitatis superstitioni adhuc adhærentibus, id postea, Imperatoribus Christianam religionem amplexis, per leges confirmatum fuit atque stabilitum. EVSEBIVS (*o*) dicit,

(*n*) Lightfoot. & Lud. de Dieu in 1 Cor. VI, 4.

(*o*) Euseb. de Vita Constant. Lib. IV. c. XXVII. *Καὶ τοὺς τῶν ἐπισκόπων δὲ ὅρους τοὺς ἐν συνόδοις ἀποφανθέντας ἐπεσφραγίζετο, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ δόξαντα παραλύειν· παντὸς γὰρ εἶναι δικαστοῦ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ δοκιμωτέρους.*

Constan-

Constantinum Episcoporum sententias, quae in Synodis promulgatae essent, auctoritate sua confirmasse; adeo, vt prouinciarum rectoribus non licuerit Episcoporum decreta rescindere. Cuiuis enim iudici praeferendos esse sacerdotes Dei. Et SOZOMENVS addit (p), *litigantibus permisisse, vt ad Episcoporum iudicium prouocarent, si magistratus ciuiles reiicere vellent: eorum autem sententia rata esset aliorumque iudicum sententiis praualeret, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset: vtque res ab Episcopis iudicatas rectores prouinciarum eorumque Officiales exsecutioni mandarent.* Ad calcem *Codicis Theodosiani* lex subiuncta reperitur, quam nonnulli pro hac ipsa lege CONSTANTINI, istis auctoribus memorata, habent. SELDENVS ipse (q) genuinam esse credit; ego vero GOTHOFREDI argumenta, quibus spuriam esse probat, validiora esse existimo. Talem enim Episcopis potestatem tribuit, cuius nec EVSEBIVS meminit, nec SOZOMENVS, & cui leges caeterae omnes contradicunt, his nimirum verbis conscriptae; (r) *Quicunque litem habens, siue possessor siue petitor erit, inter initia litis, vel decursis temporum curriculis, siue cum negotium peroratur, siue cum iam coeperit promi sententia, iudicium eligit sacrosanctae legis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad Episcopum cum sermone litigantium dirigatur.* Qua vero cum praxi leges omnes & historiae pugnant: nulla enim caussa ad Episcopum deferebatur, nisi cum litigantes ex compromisso ad ipsius arbitrium irent. Hoc in casu sententia Episcopi valida erat & per magistratum saecularem in effectum deducenda, non autem ratione vlla alia. Vt adeo haec ipsa lex vel non sit CONSTANTINI illa, ad quam EVSEBIVS & SOZOMENVS respiciunt, aut certe per alias leges omnes reuocata atque dissoluta. GOTHOFREDVS insignem contrariarum legum multitudinem adfert: quarum vnum tantum exemplum heic adduxisse satis habebo.

(p) Sozom. lib I. c. IX. Τῶν δὲ ἐπισκόπων ἐπικαλεῖσθαι τὴν κρίσιν ἐπέτρεψε τοῖς δικαζομένοις, ἢν βούλωνται τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας παραιτεῖσθαι· κυρίαν δὲ εἶναι τὴν αὐτῶν ψῆφον καὶ κρείττω τῆς τῶν ἄλλων δικαστῶν, ὡσανεὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐξενεχθεῖσαν· εἰς ἔργον δὲ τὰ κρινόμενα ἄγειν τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς διακονουμένους αὐτοῖς στρατιώτας.

(q) Selden. Vxor. Hebr. lib. III. c. XXVIII. pag. 564. (pag. 413. 414. Edit. Francof. MDCLXXIII.)

(r) Extrauag de Elect. iudicii Episcop. ad Calcem. Codic. Theod. Tom. IV. p. 303.

§. IV.

§. IV.

Non tamen concessa in caussis criminalibus ; nec in aliis caussis, nisi inter litigantes de eligendis iis arbitris ante conuenisset.

Duas in *Codice Iustinianeo* (s) leges ARCADII & HONORII Imperatorum circa hanc materiam habemus, quæ ad explanandam CONSTANTINI legem faciunt. In istis enim Episcopis iudicare permittitur, eorumque iudicium definitiuum pronuntiatur, adeo vt ab isthoc prouocare non liceat; & iudicum sæcularium ministri Episcoporum sententias exsequi iubentur: sed additis expresse his duabus limitationibus: I. Quod iudicandi potestatem tantum habeant, si vtraque pars litigans de caussis suis ipsorum arbitrio deferendis consenserit. Et II. si caussæ fuerint mere ciuiles & non criminales, quæ forte ad vitam & necem cuiuspiam attinuerint. Nam in istiusmodi casibus per canones (t) ecclesiasticos perinde ac leges ciuiles prohibebantur, quo minus iudicum loco haberentur. Quare Episcopi nullam vmquam caussam criminalem ad se deferri patiebantur, nisi eorum, qui sub censuram ecclesiasticam erant vocati.

§. V.

Episcopi interdum Presbyteros, vel etiam Laicos suos, in his rebus in locum suum substituerunt.

Enim vero caussis ciuilibus plerumque nimium quantum districti erant, adeo vt non raro aliquam earum partem alii cuidam homini committere cogerentur, cuius in integritate atque prudentia confidere poterant. Is erat vt plurimum ex Clericis ipsorum, Presbyter aliquis aut princeps Diaconus. AVGVSTINVS, ab harum caussarum onere nimium se premi sentiens, *E-*

(s) Cod Iustin lib. I. Tit. IV. leg. VII. Si qui ex consensu apud sacræ legis antistitem litigare voluerint, non vetabuntur. Sed experientur illius in *ciuili duntaxat negotio*, more arbitri sponte residentis, iudicium. Ibid. leg. VIII. Episcopale iudicium ratum sit omnibus, qui se audiri a sacerdotibus elegerint: eamque eorum iudicationi adhibendam esse reuerentiam iubemus, quum vestris deferre necesse est potestatibus, a quibus non licet prouocare.

(t) Conc. Tarracon. c. IV. (Tom. IV. p. 1564.) Habeant licentiam iudicandi *exceptis criminalibus negotiis.*

radium

radium Presbyterum (*u*) in locum suum substituit. Et Concilium *Tarraconense* non de Presbyteris tantum, sed (*w*) Diaconis etiam loquitur, qui audiendis caussis saecularibus praefecti fuerint. Et SOCRATES memorat (*x*), *Syluanum* Episcopum *Troadis* hanc potestatem omnem Clericorum manibus eripuisse, *quod eorum quosdam ex litigantium controuersiis quaestum captare animaduerterit; quare neminem vmquam ex clero iudicem dedisse, sed acceptis litigantium libellis aduocasse vnum ex fidelibus laicis, quem aequitatis studiosum nosset: eique caussae cognitione commissa litigantes a contentione reuocasse.* Eruditis viris disquirendum relinquo, numne *Cancellarii Laici* a tali occasione, qualis haec ipsa est, Episcopis nimirum homines Laicos ad audiendas ipsorum nomine caussas saeculares designantibus, & mere spiritualem & ecclesiasticam potestatem sibi solis omnino reseruantibus, in Ecclesia primam originem traxerint.

LIBRI SECVNDI
CAPVT OCTAVVM
DE EPISCOPORVM PRIVILEGIO DEPRECANDI, PRO REIS.

§. I.

De magna Episcoporum potestate & iure deprecandi pro reis apud magistratum ciuilem.

PRaecedenti capite adnotauimus, Episcopis numquam fuisse permissum in caussis capitalibus seu criminalibus iudicare, quod eorum non esset, poenas cum sanguine poscere: Tantum aberat, vt in constituendo in quempiam supplicio aliquid haberent negotii, vt fere pars officii ipsorum esse consueuerit,

(*u*) Aug. Ep. CX. Obsecro vos & obstringo per Christum, *vt huic inuenti, huic Presbytero Eradio*, quem hodie in nomine Christi designo Episcopum successorem mihi, *patiamini me refundere onera occupationum mearum.*

(*w*) Conc. Tarracon. c. IV. ibid. Nullus Episcoporum aut Presbyterorum vel Clericorum, die Dominico propositum cuiuscumque caussae negotium audeat iudicare.

(*x*) Socrat. lib. VII. c. XXXVII. Κἀπειδὴ κληρικὸς ἐμπορίαν ποιυμένυς ἐκ τῶν δικαζομένων ἐρεχιλίας, ἐδένα τὸν τῦ κλήρυ δικαςὴν ἐδίδυ ποτέ· ἀλλὰ τὰ βιβλία τῶν δεομένων δεχόμενος παρεκάλει ἕνα τῶν πιςῶν λαϊκῶν, ὃν ᾔδει φιλῦντα τὸ δίκαιον· κἀκείνῳ ἐγχειρίσας τὴν ἀκρόασιν τὰς δικαζομένυς τῆς ἐρεχιλίας ἀπήλασεν.

homines a morte liberare, deprecatores apud ciuilem magiſtratum pro reis, qui capitis erant damnati, ſeſe præbendo. AMBROSIVS, quemadmodum PAVLINVS, qui eius vitam ſcripſit, adnotauit, ſæpe hoc priuilegio vſus eſt; dum *Macedonium* (*y*) & *Stiliconem* (*z*) aliosque præcipuos ſtatus publici adminiſtros ætatis ſuæ frequenter adiit, vt nocentibus reis veniam conciliaret. Idem AVGVSTINVS pro *Circumcellionibus*, de cæde quorundam ex clero catholico conuictis & propterea ad mortem damnatis, fecit: Duas epiſtolas verbis adfectu plenis contextas (*a*) ad *Marcellinum Comitem* & *Apringium*, magiſtratus *Africanos*, miſit, ab illisque petiit, vt reos, vitæ ipſorum parcentes, in perpetuum carcerem & ergaſtulum, vbi reſipiſcendi tempus illis ſuppeteret, coniici iuberent. Concilium (*b*) *Sardicenſe* de

(*y*) Paulin. Vit. Ambroſ p. 8. (p. 43. a. edit Colon. MDCXVI.) Temporibus Gratiani cum ad prætorium Macedonii tunc magiſtri officiorum *pro quodam intercedendum perrexiſſet* &c.

(*z*) Ibid p. 12. (p. 44. a. ed. Colon.) Homines, qui decepti fuerant, *interuentu ſacerdotis* (Ambroſii) *dimiſit* Stilico.

(*a*) Aug. Ep CLIX. Poena illorum quamuis de tantis ſceleribus confeſſorum rogo te, vt præter ſupplicium mortis ſit, & propter conſcientiam noſtram & propter catholicam manſuetudinem commendandam. Ipſe enim fructus ad nos peruenit confeſſionis illorum, quia inuenit eccleſia catholica, vbi ſuam erga atrociſſimos inimicos ſeruet atque exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate quæcumque præter ſanguinem vindicta proceſſerit, magna lenitas apparebit.
Id. Ep. CLX. Nolumus paſſiones ſeruorum Dei quaſi vice talionis paribus ſuppliciis vindicari. Non quo ſceleſtis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ſed hoc magis ſufficere volumus, vt viui & nulla corporis parte truncati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis otium legum coërcitione dirigantur, vel a malignis operibus alieni vtili operi deputentur. Vocatur quidem & iſta damnatio. Sed quis non intelligat magis beneficium quam ſupplicium nuncupandum, vbi nec ſæuiendi relaxatur audacia, nec pœnitendi medicina ſubtrahitur? Imple Chriſtiane iudex pii patris officium, ſic ſuccenſe iniquitati, vt conſulere humanitati memineris &c.

(*b*) Concil. Sardic. Can. VII. Tom. II p. 633.) Ἐπεὶ πολλάκις συμβαίνει τινὰς οἰκτροὺς δεομένους καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα εἰς περιορισμὸν ἢ νῆσον καταδικασθέντας, ἢ ἂν πάλιν οἱᾳδηποτοῦν ἀποφάσει ἐκδεδομένους· τοῖς τοιούτοις μὴ ἀρνητέαν εἶναι τὴν βοήθειαν, ἀλλὰ χωρὶς μελλησμοῦ καὶ ἄνευ τοῦ διστάσαι τοῖς τοιούτοις αἰτεῖσθαι συγχώρησιν. Quia ſæpe contingit, aliquos qui egent miſericordia, ad eccleſiam confugere, qui propter ſua peccata vel relegatione vel in inſulam deportatione damnati, vel quauis alia ſententia addicti ſunt; iis non eſſe negandum auxilium, ſed ſine cunctatione & dubitatione iis veniam eſſe petendam.

hoc

hoc ipſo loqui videtur tamquam omnium Epiſcoporum officio, quod nimirum pro iſtiusmodi hominibus, qui ad ſolum vertendum ſeu exilium vel ſimilem pœnam damnati Eccleſiæ miſericordiam implorent, deprecari teneantur. Atque hic mos adeo in vniuerſum inualuit, vt priusquam Epiſcopi cuiusdam electio fieret, diſquiri cœperit, an ad hanc officii ſui partem, non minus quam ad ceteras, explendam eſſet idoneus. SIDONIVS APOLLINARIS (*c*) eiusmodi caſum memorat, vbi populus Epiſcopi cuiusdam electioni ſeſe oppoſuerit, quod, quum monachus fuerit, vitamque egerit ſolitariam, Abbas potius quam Epiſcopus eſſe poſſet. *Hic, qui nominatur*, inquiebant, *non Epiſcopi, ſed potius Abbatis complet officium: & intercedere magis pro animabus apud cæleſtem, quam pro corporibus apud terrenum iudicem poteſt.* Non erat ille vir ſciti ac vrbani congreſſus, quod tum quidem ad hanc officii Epiſcopalis partem conficiendam neceſſarium eſſe exiſtimabant. Forte perperam ſic iudicarunt, quemadmodum iſti apud HIERONYMVM (*d*) fecerunt, qui Clericos iudices ſæculares ſplendidiſſime accipere oportere cenſuerunt, vt in ſuas eos partes hoc modo traherent; quos HIERONYMVS merito reprehendit, *Quod ſi*, inquiens, *obtenderis te facere hæc, vt roges pro miſeris atque ſubiectis: Iudex ſæculi plus deferet Clerico continenti quam diuiti, & magis ſanctitatem tuam venerabitur quam opes.* Sed vero quomodocunque hæc ſeſe habeant, oſtendunt tamen nihilo ſecius, quæ tum communis fuerit conſuetudo, & quantum Epiſcopi tunc temporis apud magiſtratus ciuiles generatim valuerint, qui raro huiusmodi deprecationes reiecerunt. SOCRATES de ipſis *Nouatianorum* Epiſcopis quosdam hoc priuilegio fruitos eſſe, perhibet; e. g. *Paulum* (*e*) *Conſtantinopolitanum* & *Leontium* (*f*) *Romanum*, quo deprecante *Theo-*

(*c*) Sidon. lib. VII. Ep IX.

(*d*) Hieron. Ep. II. ad Nouatianum.

(*e*) Socrat. lib. VII. c. XVII ὑπὲρ πολλῶν δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας παρεκάλει, οἱ δὲ ἑτοίμως ὑπήκουον διὰ τὴν προσοῦσαν εὐλάβειαν τῷ ἀνδρί. *Pro multis* etiam *deprecabatur* (Paulus) *apud iudices, qui* quidem ob eximiam viri pietatem *libenter ei obtemperabant.*

(*f*) Id. lib V. c. XIV. Λεοντίῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐν Ῥώμῃ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησίας παρακαλοῦντι χάριν διδοὺς, τὸν Σύμμαχον ἀπέλυσε τοῦ ἐγκλήματος. *Leontio*, Nouatianorum in vrbe Roma Epiſcopo *gratificatus* (Theodoſius) *Symmachum crimine abſoluit.*

doſius

dosius Imperator *Symmacho*, in crimen imminutæ maiestatis vocato, (quippe qui superstite adhuc *Maximo* tyranno orationem de laudibus eius recitauerat, ipso autem mortuo supplicium metuens ad ecclesiam confugerat) veniam indulserit.

§. II.

Caussæ, quamobrem Episcopi pro quibusdam reis deprecati, pro aliis vero non deprecati sint.

Animaduertere etiam heic possumus, crimina in se maxime detestanda, cuiusmodi sunt perduellio & cædes, ipsis rogantibus nonnumquam fuisse condonata. Sed vero persuadere nobis nulla ratione debemus, Episcopos vllo vmquam tempore facinorosorum reorum suscepisse patrocinium, vt publicæ iustitiæ viam obstruerent, (quod idem fuisset, ac cuniculis oppugnare rempublicam) sed in iis tantum casibus, vbi ignoscendi venia manifesto in rem & gloriam Ecclesiæ ac salutem publicam cessura videbatur: aut vbi ipsorum criminum circumstantiæ aliquam mitigationem admittebant, vt commiserescentem iudicem flectere ad clementiam adhibendam possent. Exempli gratia cum AMBROSIVS miseris quibusdam hominibus culpæ condonationem a *Stilicone* postularet, quos ipsius *Stiliconis* serui fraudulenter in errorem induxerant: eorum simplicitas aliquam excusationem habere poterat. Et cum *Augustinus* gratiam *Circumcellionibus* rogaret, in Ecclesiæ honorem id cedere credebat, vt nimirum a vindictæ ac crudelitatis suspicione, quam *Donatistæ* in eam conferre solebant, liberaretur. Quam ob caussam *Apringium* (g) proconsulem orabat, vt tum Christi eiusque Ecclesiæ caussa ipsis parceret, tum vt male facta agnoscendi & resipiscendi locum daret.

§. III.

In caussis ciuilibus & pecuniariis numquam pro aliis deprecati.

Porro notandum ex AMBROSIO est, quod Episcopi, vtut ipsi sæpe numero caussarum ciuilium iudices electi fuerint, numquam tamen in eiusmodi casibus cuiuspiam caussam apud iudices sæculares egerint. Cuius rei satis idoneam adfert ratio-

(g) August. Ep. CLX Illi impio ferro fuderunt sanguinem Christianum: *Tu ab eorum sanguine etiam iuridicum gladium cohibe propter Christum* —. Tu inimicis Ecclesiæ viuentibus relaxa spatium pœnitendi.

nem

nem (*h*) dicens: *In caussis pecuniariis internenire non est sacerdotis; in quibus non potest fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam intercessoris beneficio se victum arbitratur.* Quam ob caussam in istiusmodi casibus deprecationis eorum exempla nulla suppetunt.

LIBRI SECVNDI
CAPVT NONVM
DE PRAECIPVIS QVIBVSDAM HONORIS AC OBSERVANTIAE, QVA EPISCOPI AB OMNIBVS OMNINO COLEBANTVR, SIGNIFICATIONIBVS.

§. I.
De antiquo more caput inclinandi ad recipiendam Episcoporum benedictionem.

SVnt etiam alia quædam priuilegia, quæ ad Episcopos, nec non ad Clerum reliquum spectabant; exempli gratia, vacatio a molestioribus officiis ac quibusdam tributis, & immunitas a cognitione fori ciuilis in quibusdam casibus; de quibus heic nihil dicam specialius, quod ea considerare animus est, vbi de priuilegiis Clericorum in genere agendum nobis erit. Erant autem duæ tresue consuetudines, quæ singularem venerationem erga Episcopos arguunt, idcirco a nobis non prorsus heic prætermittendæ. Vna ex his erat vetusta illa consuetudo *inclinandi* coram ipsis *caput* ad recipiendam eorum benedictionem: quæ consuetudo adeo inualuerat, vt ipsi Imperatores in eamdem se dare haud detrectarent: quemadmodum videre est ex sermone HILARII (*i*) ad *Constantium*, vbi dicit: *Osculo sacerdotes excipis, quo & Christus est proditus: Caput benedictioni submittis, vt fidem calces.* Quæ verba ad illam consuetudinem, de qua nunc loquimur, manifeste respiciunt. Inde etiam mentem THEODORETI intelligere possumus, quando dicit (*k*). *Va-*

(*h*) Ambros. de Offic. lib. III. c. IX.

(*i*) Hilar. adu. Constant. p. 95.

(*k*) Theodor. lib. IV c. V. ὅπως καὶ ἡμεῖς οἱ τὴν βασιλείαν ἰθύνοντες εἰλικρινῶς αὐτῷ τὰς ἡμετέρας ὑποκλίνοιμεν κεφαλάς.

lentianum Imperatorem Epiſcopis, eo fine congregatis, vt Epiſcopum *Mediolanenſem* eligerent, mandaſſe, vt talem in Epiſcopali cathedra collocarent, qui ſeſe omnibus virtutum omnium exemplar poponat, teſtemque doctrinæ conuerſationem habeat, *vt ipſi, qui regant imperium, ſincera voluntate illi capita ſua inclinent.* Eumdem hunc morem adhuc plenius explicatum dedit CHRYSOSTOMVS in *Homilia* (*l*) quadam *ad Populum Antiochenum;* vbi loquens de *Flauiano* ipſorum Epiſcopo, qui ad imperatorem, veniam ipſis procuratum abierat, dicit, *Flauianum etiam eſſe principem & quidem illo honoratiorem: etenim ipſum Imperatoris caput ſacras leges ferentes huius manibus ſubmiſiſſe.* Non de vlla alia ſubmiſſione loquitur quam ea, quæ ad recipiendam Epiſcopi benedictionem fieri ſolebat; in aliis enim reſpectibus ſacerdotes iſta ætate Imperatoribus omnino ſubiecti erant. Qui plura huius conſuetudinis ſpecimina videre auet, is VALESIVM adeat, qui (*m*) loca bene multa ex aliis auctoribus eo ſpectantia collegit. Adducam heic tantum *Honorii* ac *Valentiniani* Imperatorum reſcriptum (*mm*), in quo Epiſcopi dicuntur homines, *quibus omnis terra caput inclinat.*

(*l*) Chryſoſt. Hom. III. ad Popul. Antioch. Tom. I. p. 48. (Tom. I. p. 42. edit. Francof.) Ἄρχων ἐςὶ καὶ αὐτὸς καὶ ἄρχων ἐκείνου σεμνότερος· καὶ γὰρ αὐτῷ τὴν βασιλικὴν κεφαλὴν ἱεροὶ νόμοι ταῖς τούτου φέροντες χερσὶν ὑπέταξαν.

(*m*) Valeſ. Not. in Theod. lib. IV. c. V. Solebant olim Chriſtiani occurrentibus *epiſcopis caput ſubmittere*, vt ab iis benedictionem acciperent. Cuius moris multa ſuperſunt veſtigia in veterum libris. Primo enim Hilarius in libro contra Conſtantium ita ſcribit: *oſculo ſacerdotes excipis* &c. Philoſtorgius in hiſtoria eccleſiaſtica ſcribit, Leontium Tripoleos Epiſcopum cum reliqui omnes Epiſcopi Euſebiam Auguſtam, vxorem Imperatoris Conſtantis adirent, eamque ex more adorarent, numquam adduci potuiſſe, vt eam inuiſeret, niſi ea conditione, *vt Auguſta venienti ipſi adſurgeret & caput ſubmitteret, poſtulans vt benediceretur.* Verba Philoſtorgii refert Suidas in Leontio. Simile eſt, quod ſcribit Marcus Diaconus in vita Porphyrii Gazenſis Epiſcopi, Eudoxiam Auguſtam ipſis in palatium venientibus non ſemel occurriſſe, & priorem ipſos ſalutaſſe, atque vt ſederent iuſſiſſe, & *inclinato capite poſtulaſſe vt benedicerent.* cætera.

(*mm*) Apud eumd. Valeſium l. c. Audemus quidem ſermonem facere ſolito plus timore capti, de ſanctis & venerabilibus ſacerdotibus, & ſecundis ſacerdotibus vel etiam Leuitis; & eos cum omni timore nominare, *quibus omnis terra caput inclinat.*

§. II.

§. II.

De manuum ipsorum exosculatione.

Alia quædam huiusmodi veneratio, ipsis exhiberi solita, erat manuum ipsorum exosculatio; quam priori cærimoniæ iunctam fuisse existimo: AMBROSIVS (n) enim vtramque coniungit, quando dicit, quod reges ac principes incuruare & submittere colla sua genibus sacerdotum, & osculari eorum manus non dedignentur, & quod eorum precibus sese communiri putent. PAVLINVS (o) AMBROSIO plerumque hunc honorem a populo tributum fuisse auctor nobis est. Et CHRYSOSTOMVS (p) de *Meletio* episcopo *Antiocheno* loquens dicit, *vbi ad Antiochenos venerit, vniuersam ciuitatem ei obuiam iuisse, alios quidem, qui prope accesserint, & pedes eius prehensantes & manus osculantes.* Cui plura de hoc more legere lubet, videat is SIDONIVM (q) APOLLINAREM & doctas SAVARONIS (r) in eum adnotationes; qui ENNODIVM & alios quosdam Auctores in hanc rem citat.

§. III.

De more occinendi Osanna nonnumquam erga ipsos adhibito, sed non approbato.

HIERONYMVS alius cuiusdam moris mentionem facit, quem ille damnat (s) tamquam plus iusto honoris homini mere

(n) Ambros. de dignit. Sacerd. c. II. Quippe quum videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum credant se communiri.

(o) Paulin. Vit. Ambros. p. 2. & 3. (p. 38 b. edit. Colon. MDCXVI.) Cum adolevisset & esset in vrbe Roma constitutus cum matre vidua & sorore, quæ virginitatem iam fuerat professa, comite alia virgine, cuius virginis soror Candida, & ipsa eiusdem professionis, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum videret *sacerdotis* a domestica sorore vel matre *manus exosculari, ipse ludens offerebat dexteram*, dicens *& sibi id ab eis fieri oportere, siquidem se episcopum futurum esse* memorabat.

(p) Chrysostom. Hom. XLV. in Melet. Tom. I. p. 593. (Tom. I. p. 523. edit. Francof.) ὅτε πρὸς ὑμᾶς εἰσήλαυνε καὶ πᾶσα ἡ πόλις πρὸς τὴν ὁδὸν μεθωρμίζετο, οἱ μὲν πλησίον ἤρχοντο, καὶ ποδῶν ἥπτοντο καὶ χεῖρας κατεφίλουν.

(q) Sidon. lib. VIII. Ep. XI.

Perge ad limina mox Episcoporum
Sancti & *Gallicini manu osculata.*

(r) Sauaro Not. in Sidon. lib. VIII. ep. XI.

(s) Hieron. in Matth. XXI. Tom. IX. p. 62. Videant ergo Episcopi & quantumlibet sancti homines, cum quanto periculo dici ista sibi patiantur: Si Domino, cui

morta-

mortali tribuentem; nimirum quod populus Episcopis suis *Osanna* acclamarit, quemadmodum multitudo olim Seruatori vrbem *Hierosolymorum* ingredienti fecit. VALESIVS (*t*) locum ex *Itinerario* ANTONINI monachi in hanc rem citat; in quo verba sic habent: *Benedicti vos a Domino, benedictusque aduentus vester, Osanna in excelsis.* Nonnulli etiam HEGESIPPVM (*u*) eodem sensu intelligunt; qui, de concione *Iacobi* Episcopi *Hierosolymitani* loquens, ait, populum, qui eius sermone ad Christum conuersus fuerit, exclamasse: *Hosanna Filio Dauidis.* SCALIGER hoc intelligit tamquam de ipso *Iacobo* dictum: alii (*w*) autem doxologiam seu acclamationem Christo factam interpretantur, quem propter testimonium ipsi a *Iacobo* perhibitum glorificauerint: Et hic quidem genuinus eius loci sensus esse videtur; quamquam priore illo sensu acceptus nihil dicit, quod istius temporis consuetudini aduersetur, quemadmodum e dictis apparet. Non morabor heic ea, quæ HIERONYMVS alio loco (*x*) porro de hoc *Hierosolymorum* Episcopo dicit; fuisse eum *virum tantæ sanctitatis & rumoris in populo, vt fimbriam vestimenti eius certatim cuperent attingere*: hic enim honor ei exhibitus fuit non vt Episcopo, sed vt sanctissimo homini; qui re vera, secundum testimonium ab HEGESIPPO & EVSEBIO ipsi datum, vir summæ & abstinentiæ & pietatis, & æui sui quasi miraculum fuit. Vt adeo is singularis honor fuerit, propter singularem ipsius sanctitatem & virtutem ei factus.

§. IV.

Quid per Coronam sacerdotalem, *&* *salutandi formulam* Per Coronam *intelligatur.*

Vt autem in communibus recensendis honoribus, qui Episcopis haberi solebant, pergamus, aliud reuerentiæ genus in vsitata eos adloquendi formula notari poterit: Quando enim quis ipsos adloquebatur, sermonem plerumque suum aliquo

vere hoc dicebatur (quia nec dum erat solida credendi iam fides, pro crimine impingitur.

(*t*) Vales. Not. in Euseb. lib. II. c. XXIII.

(*u*) Hegesip. ap. Euseb. lib. II. c. XXIII. *Πολλῶν δοξαζόντων ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τῦ Ἰακώβυ κὴ λεγόντων, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ.*

(*w*) Grabe Spicileg. Sæc. II. p. 207. ita vertit: Multi hoc Iacobi testimonio confirmati glorificabant (Iesum) dicentes: *Hosanna Filio Dauid.*

(*x*) Hieron. Com. in Galat. I.

hono-

honoris titulo inchoabat, exempli gratia *Precor Coronam* & *Per Coronam vestram*. Haec formula frequenter in SIDONIO APOLLINARI, ENNODIO, HIERONYMO [y] aliisque occurrit. AVGVSTINVS testatur, est, Catholicos [z] & *Donatistas*, si quando partis suae Episcopos alloquuti fuerint, eamdem vsurpasse; dando eis honorificentissimos titulos, & rogitando vel potius adiurando eos *Per Coronam*, vt caussas suas seculares audire vellent & terminare.

§ V.

Vtrum Episcopi olim mitram, an aliud quoddam ornamentum gestauerint.

Vsus huius loquendi formulae planus est, sed ratio eius non aeque euidens. SAVARO [a] & alii quidam eam ad tonsurae

(y) Sidon. lib. VI. Ep. III. Hunc externus commendare praesumo, vt si eum instruere dignanter adiutorio consuleta [illegible] *coronae tuae* diluminantibus [illegible] ex [illegible] celeris ceni. — Id. Ep. VII. De minimis rebus *coronam tuam* [illegible] consule [illegible].
Ennod. lib. IV. Ep. XXIX. ad Symmachi [illegible] S. Patrum Orthodoxographi, Tom. I. [illegible] p. [illegible]) Vt [illegible] parisiis [illegible] *coronae vestrae* miseratio. — Ad eumd. ibid. p. [illegible] Parthenius igitur [illegible] portitor germanae filius, hac ad *coronam* [illegible] fiducia animante [illegible] est. — Lib. V. epist. XVII. (ibid. p. 409.) ad Marcellin. [illegible] *coronam vestram* non ambigo resp[illegible]. Lib. IX. Ep. XXVII. ad Au[illegible] (ibid. p. [illegible]) Cui mihi liceret adhuc aequali cum beatitudine tuam sortem [illegible] apud *coronam tuam* propinquitatis priuilegia.
Hieron. Ep. XXVI. ad August. [illegible] *coronam tuam*.
(z) August. Ep. CXLVII. ad Proculeian. [illegible] honorant nos vestri, honorant vos nostri. *Per coronam* nostram [illegible] per *coronam vestram* vos adiurant nostri.
(a) Savaro Not. in Sidon. lib. VI. Ep. III.
Baron. an. LVIII. n. CXXXIV. Episcopos etiam magna [illegible] ex parte capitis abrasos fuisse, satis expressisse visus est Gregorius Nazianzenus, qui agens aduersus Maximum, ex Cynico Philosopho mox factum Episcopum, hac [illegible] *Cum ad pastoralis muneris administrationem nihil aliud omnino contulerit quam quod comam [illegible] & ornandae [illegible] studuerat, inferius* [illegible] ro quoniam [illegible] constituisse a maioribus [illegible] *coronam*, ea quae [illegible] significat, ad huiusmodi *coronam* vel aliud [illegible] Eusebius Pamphili in oratione panegyrica, quam habuit [illegible] a Paulino Tyri Episcopo aedificatae, cum [illegible] qui sacrosancto poderis indumento, [illegible]

Binghami O. E. [illegible] S [illegible] clero

clericalis figuram existimant respicere; quod nimirum capilli instar orbis seu coronæ in capite detonsi fuerint. Alii eam ab ornamento, quod in capite suo gestauerint Episcopi, & quod necessario *coronam* vel *mitram* fuisse volunt, originem suam habere arbitrantur: cum tamen Episcopos eo tempore tale ornamentum habuisse non constet. Equidem noui, & VALESIVM (*b*) & PETAVIVM [*c*] confidenter admodum adfirmare, quod omnes a primo inde Episcopi insigne quoddam honoris in fronte pendens portauerint, quod idem fuisse dicunt, ac *petalum* seu auream laminam, quam in fronte sua *Iudæorum* pontifices gestare soliti sint: neque negari potest, vetustum illum scriptorem POLYCRATEM, [*d*] cuius cum apud EVSEBIVM tum HIERONYMVM fit mentio, perhibere, quod *Ioannes* fuerit sacerdos gestans *petalum*: Et EPIPHANIVS [*e*] idem de *Iacobo Hierosolymorum* Episcopo tradit. Enimuero hæc de illis dicta sunt non tamquam Episcopis christianis, sed ex coniectura ista, qua sacerdotes *Iudaici* & ex familia *Aaronis* fuisse creduntur, VALESIVS ipse librum MSCtum de Passione *Marci* adlegat, qui idem eius capiti ornamentum adsignat, hanc veram huius rei dans rationem: *B. Marcum iuxta ritum carnalis sacrificii, pontificalis apicis Petalum in populo gestasse Iudæorum, illustrium virorum syngrapha de-*

(*b*) Vales. Not in Euseb. lib V. c. XXIV. Quod de *lamina* dicit Polycrates, credibile est, primos illos christianorum pontifices, exemplo iudaicorum pontificum, hoc honoris insigne gestasse. Certe & Iacobum fratrem Domini, qui primus Hierosolymi episcopus ordinatus est, *pontificalem laminam in fronte gestasse* auctor est Epiphanius in hæresi Nazaræorum & in hæresi LXXVIII.

(*c*) Petau. Not. in Epiph. Hæres. LXXVIII, n. XIV. Quod de summi Pontificis πετάλῳ accepisse videtur. Perperam id quidem: quod alioquin de Christianorum Pontificum insigni credibile est, & de Ioanne Euangelista testatum reliquit Polycrates apud Euseb lib. V. c. XXIII ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκώς. De Iacobo haud scio an quispiam prodiderit. Nam quos hæresi XXIX. citat Epiphanius, de Ioanne non Iacobo, isto scripserunt.

(*d*) Polycrat. ap. Euseb. lib. V. c. XXIV. Ἰωάννης ὁ ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Κυρίου ἀναπεσών, ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκώς, καὶ μάρτυς καὶ διδάσκαλος. Ioannes qui in sinu Domini recubuit, qui etiam *sacerdos fuit & laminam gestauit*, martyr denique & doctor extitit.

(*e*) Epiphan. Hæres. XXIX. n. IV. Ἀλλὰ καὶ τὸ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐξῆν αὐτῷ φέρειν, sed & *bracteam* eidem (Iacobo) *in capite gestare* licuit.
Id. Hæres. LXXVIII. n. XIV Οὗτος Ἰάκωβος καὶ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφόρεσε, *Iacobus iste bracteam in capite gessit.*

clarant:

[illegible] *qua* (pergit auctor ille [f]) *manifeste datur intelligi, defuncto eum Leuitica, immo pontificis Aaron sacra successionis* [illegible] *habuisse*. Ita hæc non de Episcopi christiani, sed sacerdotis *iudaici* ornamento exponit; & hinc videre licet, quid Auctor [illegible] per illud intellexerint, etiamsi VALESIVS id adnotare [illegible]. Quod si igitur [illegible] possit demonstrari, quod Episcopi [illegible] ornamentum [illegible] hoc est, olim portauerint, tanto [illegible] consequitur, [illegible] regiam coronam vel mitram gestasse, [illegible] [g] id eos fecisse adserit, & hinc [illegible] adloquendi *per coronam* deducit, hac in re a BARONIO [illegible] suo magistro, aliam eius rei adferente rationem, dissentiens. In summa, maxime id videtur probabile, non nisi metaphoricum loquendi fuisse modum, ad significandum Ordinis Episcopalis honorem ac dignitatem vsurpatum: quamquam *tonsuram clericalem* in vertice nonnumquam *coronam* appellatam fuisse haud nego, sed hoc non Episcopis peculiare, sed vniuerso Clero commune erat.

§. [illegible]

De titulis ἁγιώτατοι, sanctissimi &c.

Non alienum fuerit, dum in huius rei consideratione versamur, addere, quod Episcopos salutantibus, aut de ipsis loquentibus vsitatum fuerit, nominum ipsorum facere mentionem addita quadam honoris ac venerationis appellatione: dicebantur e. g. θεοφιλέστατοι & ἁγιώτατοι, Patres *Deo carissimi* & *Sanctissimi*. Quæ honorificæ appellationes in Imperatorum Rescriptis in lege [h] ciuili sæpius occurrunt, & tam crebri his tem-

(f) Auctor MS. Passion. S. Marci ap. Vales. ibid.

(g) Spondan. Epitom. Baron. ad an. LVIII. n. DIV. Hinc est, vt quoniam eiusmodi capitis rationem consueuisse a maioribus dici CORONAM, ea quæ dicta sunt, satis aperte significant, consueto more loquendi solebat populus, cum Episcopum interpellaret, & maxime aliquid ob eo peteret, per coronam ipsius obtestari.

(h) Iustin. Nouell. XL. [illegible] Idem Latine: [illegible] *sanctissimo & beatissimo archiepiscopo* Hierosolymorum.
Nouell. XLII. [illegible] *sanctissimo & beatissimo archiepiscopo* [illegible]
Nouell. LXVII. [illegible]

poribus vſus erant, vt SOCRATES (vbi ad hiſtoriæ ſuæ librum VI. de ſuis ipſius temporibus agentem deuenit) neceſſitatem putat exigere, vt aliqua ratione ſeſe excuſet, [i] quod Epiſcopis ea ætate viuentibus hos titulos non tribuerit. Quod ipſum hoc loco libenter adnoto, tum vt quorumdam vanæ opinioni occurram, qui titulum, *Sanctiſſime Pater*, ſolius Papæ Romani prærogatiuam eſſe ſtatuunt, tum vt eorum corrigam malitiam, qui hunc titulum ab Eccleſiæ Proteſtantis Epiſcopo, ſine Papalis arrogantiæ ſuſpicione ac imputatione adſumi, non permittunt. Quaſi AVGVSTINVS & HIERONYMVS reprehenſione digni fuiſſent, quod alter miſerit, acceperit alter epiſtolas ita ſemper inſcriptas: *Domino vere Sancto & Beatiſſimo Papæ Auguſtino.* Vide AVGVSTINI Epiſtolas XI. XIII. XIV. XVII. XVIII. XXI. in quibus HIERONYMVS & alii hanc ipſi honorificam appellationem tribuunt.

§. VII.

Epiſcopi cathedris ſuis in Eccleſia ab aliis diſtincti.

Vnum adhuc ſupereſt, heic non omittendum, quia communis omnium Epiſcoporum honor ac priuilegium erat, quod nimirum in Eccleſia cathedra quadam ſeu ſede, quæ plerumque ipſorum *thronus* vocabatur, ab aliis diſtingui ſoliti ſint. Ita EVSEBIVS [k] Epiſcopi *Hieroſolymitani* ſedem, θρόνον Ἀποστολικὸν,

---

Nouell. LXXXVI. Εἰ προσιών τις τῷ ἄρχοντι τῆς χώρας μὴ τύχῃ τῶν δικαίων, τότε κελεύομεν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ κατὰ τὸν τόπον ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Si dum aliquis adierit iudicem prouinciæ, non meruerit iuſtitiam, tunc iubemus eum adire ſuum *ſanctiſſimum epiſcopum* &c.

Concil Chalced. Act X. (Tom. IV. p. 668) Διδασκαλία καὶ παράκλησις τοῖς θεοφιλεστάτοις καὶ ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις Φωτίῳ καὶ Ευσταθίῳ παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου τῆς Ἐδεσσηνῶν μητροπόλεως. Inſtructio & deprecatio *Dei amantiſſimis* atque *ſanctiſſimis Epiſcopis* Photio & Euſtathio ab omni clero Edeſſenæ metropolis.

(i) Socrat. Procem. ad libr. VI. Οἱ μὲν ἐκκλησιῶν ζηλωταὶ καταγνώσονται, ὅτι μὴ τοὺς ἐπισκόπους λέγομεν θεοφιλεστάτους ἢ ἁγιωτάτους, ἢ τὰ τοιαῦτα. Et ii quidem, qui religionis noſtræ ardentiſſimi ſunt æmulatores, reprehenſuri ſunt, quod *Epiſcopos* non vocamus *Deo cariſſimos & ſanctiſſimos* & alia huiusmodi.

(k) Euſeb. lib. VII. c XIX. Τὸν Ἰακώβου θρόνον τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένου κ. τ. λ. Sane *Iacobi* illius *thronum*, qui primus Hieroſolymorum epiſcopus ab ipſo Seruatore & ab Apoſtolis eſt conſtitutus &c.

Id. lib. VII. c XXXII. (p. 276 edit. Amſtelod.) Τῆς δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας μετὰ τὸν σμικρῷ πρόσθεν δεδηλωμένον ἐπίσκοπον Ἡμέναιον, Ζάμβδας τὴν λειτουργίαν

thronum

thronum Apostolicum nuncupat; quod *Iacobus*, *Hierosolymorum* Episcopus, primus in ea sedit. Et ob eamdem caussam GREGORIVS NAZIANZENVS [*l*] sedem Episcopi *Alexandrini thronum Marci* vocat. Alias appellabatur Βῆμα & Θρόνος ὑψηλὸς, *thronus celsus*; quod sedes illa paullo elatior erat quam Presbyterorum sedes, quæ ad latus positæ *secundi throni* dicebantur; vti deinceps, cum de Presbyteris dicturi sumus, videbimus. Porro de Episcoporum throno heic notandum esse duco, quod quamuis interdum *thronus altus* & *sublimis* dicatur iis præsertim scriptoribus [*m*], qui stilo vtuntur oratorio; illud tamen comparate tantum & intuitu inferiorum sedum Presbyterorum intelligi debeat: Alias enim vitio vertebatur cuidam Episcopo, vbi magnificum & splendidum sibi thronum ædificari iusserat, splendoris ac magnificentiæ ciuilium magistratuum æmulus atque imitator. Hoc ipsum vnum erat e criminibus, quæ Concilium *Antiochenum* [*n*] *Paulo Samosatensi* in synodali sua aduersus ipsum epistola adsignabat; quod tribunal & sublimem thronum, non vt Christi discipulus, sed vt quidam huius mundi princeps, sibi ipse construxerit & secretum habuerit, perinde ac sæculares magistratus, quorum apud tribunalia adhuc alius quidam locus erat, per velum separatus, quem *Secretum* vocabant; & quod

παραλαμβάνει· μετ' οὐ πολὺ δὲ τούτου κεκοιμημένου, Ἕρμων ὕστατος τῶν μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ, τὸν εἰσέτι νῦν ἐκεῖσε πεφυλαγμένον ἀποστολικὸν διαδέχεται θρόνον. Porro *Hierosolymis* post obitum Hymenæi, cuius paullo ante meminimus, Zabdas administrationem illius ecclesiæ suscepit. Quo non multo post defuncto Hermon postremus eorum, qui ante illam nostri temporis persecutionem fuerunt, *Apostolicam cathedram* (seu *thronum*) *quæ illic etiam seruatur*, *obtinuit*.

(*l*) Greg. Nazianz. Orat. XXI. in laud. Athan. Tom. I. p. 377. οὐδὲ φονικῶς τε καὶ τυραννικῶς, ἀλλ' ἀποστολικῶς τε πνευματικῶς ἐπὶ τὸν Μάρκου θρόνον ἀνάγεται, neque per vim ac cædem, sed Apostolico & spirituali modo ad *Marci thronum* euehitur.

(*m*) Gregor. Nazianz. Somnium de Eccles. Anastas. Tom. II. p. 78. Ἑζέσθαι δοκέεσκον ὑπέρθρονος, *Sublimi throno* insidere mihi videbar.

Id. Orat. XX. in laud. Basil. Tom. I. p. 341. Ἄρτι τοῦ φερωνύμου τῆς εὐσεβείας μετατεθέντος καὶ ταῖς ἐκείνου χερσὶν ἡδέως ἐναποψύξαντος, ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον ἀνάγεται. Cum is, qui nomen a pietate apposite ducebat, ex hac vita migrasset, atque in ipsius manibus animam libenter exhalasset, ad *excelsum Episcopatus thronum* euehitur.

(*n*) Ap. Euseb. lib. VII. c. XXX. Βῆμα καὶ θρόνον ὑψηλὸν ἑαυτῷ κατασκευασάμενος, οὐχ ὡς Χριστοῦ μαθητὴς, σήκρητον δὲ ὥσπερ οἱ κόσμου ἄρχοντες ἔχοντα καὶ ὀνομάζοντα.

ambitiosus ille episcopus eodem illud nomine appellauerit: quo ipso & rebus eiusmodi aliis Ethnicorum inuidiam & odium Christianis conflarit, quemadmodum de ipso ibi conqueruntur. Ecclesiæ igitur christianæ antiquissima cura erat, vt in honoribus in Episcopos conferendis decori haberetur ratio; vt nimirum tales essent, qui quidem extra contemtum eos ponerent, sed tamen ab inuidia etiam tuerentur: qui venerabiles eos redderent, non autem ad vanitatem aut externam pompam & sæcularis magnificentiæ ostentationem ansam iis subministrarent.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM
DE AETATE ET QVIBVSDAM PRAECIPVIS QVALITATIBVS AC PROPRIETATIBVS, QVAE IN IIS REQVIREBANTVR, QVI AD EPISCOPATVM PROVEHENDI ERANT.

§. I.

Episcopus non debebat ordinari infra tricesimum ætatis suæ annum, nisi forte vir esset extraordinariis meritis clarus.

DE iis Episcoporum requisitis, quæ cum reliquo Clero communia habere debebant, postea dicetur: Heic paucorum tantum faciam mentionem, quæ Episcopis magis erant propria. Quorum primum erat ipsorum *Aetas*; quæ per canones ad minimum triginta annorum esse debebat. Concilium *Neocæsareense* [o] in Presbyteris triginta requirit; quod certo argumento est, eamdem etiam in Episcopo ætatem requiri. Concilium *Agathense* [p] eorum ætatem expresse huic tempori adstringit, Metropolitanis omnibus iniungens, vt huius ætatis in ipsorum Ordinatione accuratam habeant rationem. Rationes ab his Con-

(o) Conc. Neocæs. c. XI. (Tom. I. p. 1484.) *Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω.* Presbyter *ante triginta annos* non ordinetur.

(p) Concil. Agath. c. XVII. (Tom. IV. Conc. p. 1380.) Presbyterum vel Episcopum *ante triginta annos*, id est, antequam ad viri perfecti ætatem perueniat, nullus Metropolitanorum ordinare præsumat.

Conc. Tolet. IV. c. XIX. (Tom. V. Conc. p. 1711. lin. pen.) qui *nondum ad triginta annos* peruenerunt &c.

ciliis

ciliis datæ ſunt; quod ipſe Seruator noſter docere non cœperit ante, quam annos natus eſſet triginta; & quod hæc viri perfecti ætas ſit. Hinc, etiamſi quis vel optimis animi ornamentis excelleret, tamen Concilium *Neocæſareenſe* eum exſpectare, nec Presbyterum quidem ante illud tempus ordinari oportere dicit. An vero lex iſta iam inde ab Apoſtolorum tempore ſemper obſeruata fuerit, id quidem quæri poterat: Ab Apoſtolis enim eiusmodi regulam in ſacris litteris præſcriptam eſſe, non inuenimus. *Conſtitutiones* ita dictæ *Apoſtolicæ* [q] Epiſcopum volunt annos quinquaginta viuendo transegiſſe, antequam ordinetur; niſi vir fuerit ſingularibus meritis & dignitate conſpicuus, quod ipſum annorum defectum compenſare poſſit. Vnde Eccleſiæ conſuetudinem hac in re diuerſam, & homines extraordinariis animi dotibus præditos huic ætati non ſemper adſtrictos fuiſſe, intelligimus. *Timotheus* ordinabatur iuuenis, quod ex iis colligas, quæ Paulus ei ſcribit 1 Tim. IV, 12. *Nemo tuam iuuentutem contemnat.* Hiſtoriæ eccleſiaſticæ monumenta multa alia eiusmodi exempla ſubminiſtrant. *Gregorium Thaumaturgum* eiusque fratrem valde iuuenes, ἔτι νέους ἄμφω, Epiſcopos fuiſſe ordinatos, fidem nobis facit [r] EVSEBIVS. De *Acholio* Epiſcopo *Theſſalonicenſi* idem refert AMBROSIVS [s], *Benedictus*, inquiens, *proceſſus iuuentutis ipſius, in qua ad ſummum electus eſt ſacerdoti-*

(q) Conſtit. Apoſt. lib. II. c. I. Τὸν ποιμένα τὸν καθιστάμενον ἐπίσκοπον - - δεῖ ὑπάρχειν - - οὐκ ἔλαττον ἐτῶν πεντήκοντα - - εἰ δὲ καὶ ἐν παροικίᾳ μικρᾷ ὑπάρχῃ τις προβεβηκὼς τῷ χρόνῳ μὴ εὑρίσκηται, μεμαρτυρημένος ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ ὡς ἄξιος ἐπισκοπῆς, διὰ τῆς νεότητος ἐν πραότητι καὶ εὐταξίᾳ γῆρας ἐπιδεικνύμενος δοκιμασθεὶς, εἰ ὑπὸ τῶν τοιούτων μαρτυρεῖται, καθιστάσθω ἐν εἰρήνῃ. Oportet eum qui paſtor eſt & epiſcopus - - - *eſſe non minorem natu quam annorum quinquaginta.* - - Sin vero in parua quadam parœcia ætate prouectus non reperiatur, & ſit aliquis, cum quo qui verſati ſunt, teſtimonium dederint; dignum eſſe, qui fiat epiſcopus, *qui in adoleſcentia* manſuete & compoſite viuendo, *ſenilem ætatem* plane *oſtendat*, ſi talium teſtimonio probatur, quod in pace fiat, *eſto epiſcopus.*

(r) Euſeb. lib. VI. c. XXX. Πέντε ὅλοις ἔτεσι αὐτῷ συγγενόμενοι τοσαύτην ἀπηνέγκαντο περὶ τὰ θεῖα λόγια βελτίωσιν, ὡς ἔτι νέους ἄμφω ἐπισκοπῆς τῶν κατὰ Πόντον ἐκκλησιῶν ἀξιωθῆναι. Cum quinquennio integro in eius (Origenis) auditorio verſati fuiſſent, tantopere in diuinis eloquiis profecerunt, *vt ambo adhuc admodum iuuenes, eccleſiarum in Ponto epiſcopi fuerint conſtituti.*

(s) Ambroſ. Ep. LX. ad Anyſium.

um

num, mature iam probatus virtutum stipendio. Et SOCRATES [*t*] de *Paulo* Episcopo *Constantinopolitano* idem illud memoriæ prodidit. De *Athanasio* etiam obseruat [*u*] THEODORETVS, fuisse eum valde iuuenem, cum *Alexandrum* Episcopum suum comitaretur ad Concilium *Nicænum*; & nihilo secius post quinque menses ipsius successor *Alexandriæ* constitutus est; quod ante tricesimum ætatis eius annum probabiliter factum est: Concilium enim *Nicænum* non viginti amplius annis post persecutionem *Maximianam* habitum est; & *Athanasius* tamen ætate tam paruus erat, vt persecutionis istius initium, quod anno Domini CCCIII. incepit, haud recordaretur, sed a parentibus tantum de hac ipse audisset. De hac enim loquens dicit, [*w*] se ab parentibus suis didicisse, quod a *Maximiano*, auo *Constantii*, excitata fuerit. Vt adeo, si ab isto tempore computauerimus, difficulter possimus statuere, triginta cum annorum fuisse, quando anno CCCXXVI. fuit ordinatus. In hoc omnes Scriptores consentiunt [*x*], *Remigium* Episcopum *Rhemensem*, tantum vi-

(*t*) Socrat. lib. II. c. VI. Ἐνετείλατο τοῖς καθήκουσι ἑλέσθαι δυοῖν τὸν ἕτερον, ὧν αὐτὸς ὠνόμασεν· καὶ εἰ μὲν βούλοιντο διδασκαλικὸν ἐν ταυτῷ καὶ βίῳ Χριστοῦ μαρτυρούμενον, Παῦλον τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα πρεσβύτερον, ἄνδρα νέον μὲν ἡλικίαν, προβεβηκότα δὲ ταῖς φρεσίν. Mandauit (Alexander Episcopus Constantinopolitanus) iis penes quos ius eligendi erat, vt alterum ex duobus quos ipse nominaret, eligerent. Ac si quidem eum vellent, qui & ad docendum idoneus & vitæ ac morum integritate conspicuus esset, *Paulum*, quem ipse Presbyterum ordinarat, adsumerent: *ætate quidem adhuc iuuenem sed prudentia senem.*

(*u*) Theodoret. lib. I. c XXV. Ἀλεξάνδρου τοῦ θαυμασίου ἐπισκόπου, -- τοῦ βίου τὸ τέρμα κατειληφότος - - τὴν τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀθανάσιος διεδέξατο προεδρίαν· - - συνῆν δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πανευφήμῳ νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν, τοῦ χοροῦ δὲ τῶν διακόνων ἡγούμενος. Alexandro illo admirabili Episcopo - - vita functo, in Alexandrinorum Ecclesiæ cathedra successit *Athanasius*. - - Erat autem cum celeberrimo Alexandro, *iuuenis quidem ætate*, sed princeps ordinis Diaconorum.

(*w*) Athanas. Ep. ad Solitar. Tom. I. p 853. (p. 381. edit. Par. MDCXCVIII.) Ἐγὼ ἤκουσα τῶν πατέρων, καὶ πιστὸν ἡγοῦμαι τὸν ἐκείνων λόγον, ὅτι τὸ πρῶτον, ὅτε γέγονε καὶ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ τοῦ πάππου Κωνσταντίου διωγμὸς κ. τ. λ. Audiui a Patribus (veramque rem arbitror) *in superiore sub Maximiniano, Constantii auo, persecutione* &c.

(*x*) Hincmar. Vit. Remig. apud Baron. an. CCCCLXXI. (Tom. VI. p. 300.) Cum Remigius *ad viginti & duos ætatis annos* peruenit, defuncto Gennadio Archiepiscopo in hac vrbe Rhemensi omnium generaliter votis *ad Pontificii culmen* raptus fuisse dignoscitur potius quam electus,

ginti

[illegible] annos fuisse natum, cum anno CCCCLXXI ordina[illegible] [illegible] [illegible] [y] post NICEPHORVM auctor est, *Eleu[illegible]* [illegible] *Illyricum*, viginti annos natum, ordinatum [illegible] [illegible] luculenter testatur, quod DAMAS, Episcopus [illegible] valde [illegible] fuerit Episcopus; etiamsi eius a[illegible] [illegible] praecisam mentionem haud faciat. Ordinationem eius [z] [illegible], *iuuenilem ordinationem* vocat; & idcirco admonet populum, vt ne propter iuuentutem ipsius eum despiciant, [illegible] [illegible] ipsique in Domino obediant. SALMASIVS [illegible] LVDOVICVS CAPELLVS hunc locum misere peruertunt, [illegible] ei dare [illegible], qui huic auctori ne per somnium [illegible] in mentem venit. Statuunt nempe, IGNATIVM per ista verba [illegible] nihil intelligere aliud, quam muneris episcopalis nouitatem in genere, quod scilicet nouissime illud sit institutum: Id quod non tantum ab vniuerso omnium Epistolarum IGNATII argumento & [illegible] alienum est, sed specialim huius loci sensui repugnat, [illegible] Episcopalis Officii institutione, sed de huius Episcopi [illegible], quod valde iuuenis fuerit, quum ordinaretur.

Itaque ex his omnibus liquet, quod, quamuis lex fuerit in Ecclesia, Episcopos triginta annos natos requirens, quando ordinabantur; frequenter tamen vel in necessitatis casu, [illegible] quem extraordinariis animi dotibus ac ornamentis excellentem ad officium illud prouehere voluerint, [illegible] mutabatur. At vero vndecim vel duodecim [illegible]

(y) Cotelier. Not. in Constitut. Apost. [illegible] [illegible] lib. III. c. XXIX. [illegible] [illegible] Ea [illegible] aetate praesenti virtute, iuuenis Eleutherius in Illyrico [illegible] deinde *viginti natus annos Illyrici episcopus deligitur.*

(z) Ignat. Ep. ad Magnes. n. III. [illegible] [illegible] [illegible], sed & vos [illegible] at [illegible] Virtutem Dei [illegible] [illegible] facere Presbyteros, non respicientes ad [illegible] sed vt prudentes in Deo cedentes [illegible]

(a) [illegible]

Ecclesia primitiua factos esse, numquam legas; licet Scriptores Pontificii istiusmodi promotionis exempla multa adlegent; quemadmodum in eorum catalogo a RAINOLDO & MASONIO, duobus ecclesiæ Anglicanæ eruditis Scriptoribus [b], collecto, quisquis volet, videre potest.

§. II.

Episcopi eligendi erant ex clericis eius ecclesiæ, cui præficiebantur.

Sed vt ad primitiuæ Ecclesiæ Episcopos redeamus: aliud requisitum in Episcopo, quod valde vrgebatur, erat, vt de eiusdem ecclesiæ, cui præficiendus erat Episcopus, clero eligeretur. Peregrini enim, quos populus haud norat, canonibus ecclesiasticis prohibebantur, quo minus Episcopi fierent. Huius rei luculentus & locuples testis est CYPRIANVS [c], *Episcopus*, inquiens, *deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime nouit & vniuscuiusque actum de eius conuersatione perspexit.* HIERONYMVS eamdem consuetudinem *Alexandriæ* obtinuisse, his verbis [d] declarat: *Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper VNVM EX SE ELECTVM in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* Vnde *Iulius* [e] aduersus *Gregorium*, quem *Ariani* ecclesiæ *Alexandrinæ* in locum *Athanasii* obtrudebant, fortiter id vrgebat, esse externam hominem, non illic baptizatum, compluribus ignotum, nec a Presbyteris, vel ab Episcopis, vel a plebe postulatum: - - non decere sic præter ius fasque & contra ecclesiasticum canonem ordinari quempiam: sed in ipsa ecclesia, ex ipso sacerdotali ordine, ab ipso clero, ab episcopis prouinciæ illius constitui oportere. Veteribus episcopis *Roma-*

(*b*) Vid. Rainold. Apolog. Th. f. n. XXVI. Mason *of the Consecrat. of Bishops* lib. I. c. V.

(*c*) Cypr. Ep. LXVIII al. LXVII. ad Fratr. Hispan. p. 172. (p. 114 edit. Parif. MDCLXVI.)

(*d*) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr.

(*e*) Iul. Ep. ap. Athan. Apol. II. Tom. I. p. 749. (Tom. I. p. 149. edit. Parif. 1698.) ἀποσταλῆναι Γρηγόριον ξένον μὲν τῆς πόλεως, μήτε ἐκεῖ βαπτισθέντα, μήτε γνωριζόμενον τοῖς πολλοῖς, μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν· — οὐκ ἔδει τὴν κατάστασιν οὕτως παρανόμως καὶ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα γεγενῆσθαι, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερατείου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους ἔδει καταστῆσαι.

[illegible] fententia, quamdiu fefe legibus Ecclefiæ adftrictos effe iudicarunt, *Cæleftinus* enim [f], *Hilarius* [g] & *Leo* [h] [illegible], tamquam communi Ecclefiæ regulæ infiftunt. Habemus [illegible] lex æque antiqua ac *Carolus Magnus* & *Ludouicus Pius* [illegible] præcipit. In ipfo [illegible] Conftitutionibus Ecclefiafticis [illegible] [i] dicitur: *[illegible] per electionem cleri & populi fecundum ftatuta canonum de propria diœcefi eligantur*. Quamquam, [illegible] lex ifta non ad omnes diœcefes [illegible]: [illegible] tempore penes reges *Franciæ* [illegible] Epifcopatuum [illegible] illorum fubiacentium erat [illegible] quibusdam ecclefiis exceptis, quæ ex fpeciali quodam priuilegio antiquum eligendi modum retinebant;) neque vero illi fefe adftringi illi confuetudini patiebantur, vt femper de ecclefiæ vacantis clero nominarent Epifcopos, fed ex alia quadam diœcefi eos eligendi [illegible] tebantur libertate, quemadmodum nunc apud omnium [illegible] reges ac principes in priuilegium & confuetudinem [illegible], vnde difcriminis inter antiquam & hodiernam praxin [illegible] conftat. Durante enim [illegible] eligendi modo, generalis omnium ecclefiarum regula erat, vt de fuo quæque clero, non vero extraneum, quempiam fibi Epifcopum eligerent.

(f) Cæleftin. Ep. II ad Epifcop. Narbon. n. IV. (Tom. II. p. 1620.) [illegible] in alterius prouinciæ nihil præfumat; *nec* [illegible] *in* [illegible] *ecclefiis clericis peregrinis & extraneis* & qui ante ignorati fiat, ad exclufionem eorum, qui bene de fuorum ciuium merentur teftimonio, *præponantur*. [illegible] N. V. Tunc *alter* [illegible] eligatur ecclefia, fi de ciuitatis ipfius clericis, cui eft epifcopus ordinandus, *nullus dignus*, quod euenire non creditur *potuerit reperiri*.

(g) Hilar. Pap. Epift. I. ad Afcan. Tarr. [illegible] (Tom. IV. Conc. p. 1036.) [illegible] protinus *de clero proprio* [illegible] epifcopum ordinetur. [illegible]

(h) Leo Ep. LXXXIV. ad Anaftaf. c. VI. [illegible] (I. Concil. [illegible]) Metropolitano defuncto cum in locum eius alius fuerit fubrogandus, [illegible] ciuitatem Metropolitanam conuenire debebunt, vt [illegible] omnium clericorum atque omnium ciuium voluntate difcuffa ex *Presbyteris* [illegible] *ecclefiæ* [illegible] *Diaconibus* optimus eligatur.

(i) Capitular. Karoli & Ludouici [illegible]

(k) Baluz. Not. ad Capitul. [illegible] (legem) non fuiffe obferuatam [illegible] vniuerfum; fi [illegible] quasdam Ecclefias [illegible] eft, vt vacantibus ecclefiis [illegible]

[illegible] II. Not. [illegible]

[illegible] §. III.

§. III.

Exceptiones quædam huius regulæ in tribus caſibus ſpecialibus.

Verumtamen in extraordinariis quibusdam caſibus legitima hæc regula patiebatur exceptionem, ſpeciatim in hiſce tribus caſibus. I. Si e re eccleſiæ fore iudicabatur, vt Epiſcopus ab vna ſede in alteram transferretur. In tali caſu, etiamſi Epiſcopus extraneus eſſet, translatio erat legitima, neque iſtam legem violare credebatur. II. Quando inter ciues eccleſiæ de quopiam ex ſua ipſorum diœceſi non conueniebat, tum ad ſedandos animorum æſtus & controuerſias Imperator aut Synodus quædam ex alia eccleſia quempiam eorum electioni proponebant, vel etiam propria auctoritate conſtituebant. Ex hoc fundamento *Nectarius*, *Chryſoſtomus* & *Neſtorius*, tamquam extranei, eccleſiæ *Conſtantinopolitanæ* Epiſcopi facti ſunt; vt nimirum diſſidia, quæ in eccleſia de eorum electione in omnia alia diſcedente orta erant, finirentur, quemadmodum SOCRATES [l] & SOZOMENVS hoc ipſum memoriæ prodidere. III. Nonnum-

(l) Socrat. lib. VI. c. II. Ὀλίγου διαλθόντος χρόνου καὶ Νεκτάριος ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ἐτελεύτησεν - - εὐθὺς οὖν σπουδὴ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου ἐγίνετο, καὶ ἄλλων ἄλλον ἐπιζητούντων, περί τε τούτου πολλάκις προτεθείσης βουλῆς, τέλος ἔδοξεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μεταπέμπεσθαι Ἰωάννην τὸν τῆς Ἀντιοχείας πρεσβύτερον· φήμη γὰρ ἐκράτει περὶ αὐτοῦ, ὡς εἴη διδακτικὸς ἐν ταυτῷ καὶ ἐλλόγιμος κ.τ.λ. Breui poſt tempore Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus extremum diem obiit. - - Statim igitur de ordinando Epiſcopo contentio orta eſt: aliis alium poſtulantibus. Cumque hac de re conſilium ſæpius initum fuiſſet, placuit tandem, vt Ioannes Antiochenſis Eccleſiæ Presbyter Antiochia arceſſeretur. Fama enim de illo increbuerat, eum doctrina ſimul & eloquentia valere &c.
Sozom. lib. VIII. c. II. Νεκταρίου τελευτήσαντος καὶ βουλῆς οὔσης τίνα δέοι χειροτονεῖν, ἄλλοι μὲν ἄλλους ἐψηφίζοντο καὶ οὐ τὰ αὐτὰ πᾶσιν ἐδόκει, καὶ ὁ χρόνος ἐτρίβετο. Ἦν δέ τις ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ παρ' Ὀρόντῃ πρεσβύτερος, ᾧ ὄνομα Ἰωάννης - - - p. 757 fin. ἐπίσημος ὢν τοῖς μὲν εἰδόσι, τῇ πείρᾳ· τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι τῇ φήμῃ ἔκ τε τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων γενόμενος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων ὑπήκοον, ἔδοξε Κωνσταντινουπόλει ἐπιτήδειος εἶναι τῆς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν. Mortuo Nectario dum conſultaretur, quis in eius locum ſubrogandus eſſet? alii quidem alios nominabant, nec idem omnibus placebat, tempus vero in caſſum terebatur: Erat Antiochiæ ad Orontem Presbyter quidam, nomine Ioannes - - . Cum igitur apud notos quidem vſu ipſo & conſuetudine, apud eos vero, quibus erat ignotus, fama ac rumore per vniuerſum orbem Romanum clariſſimus euaſiſſet, tum orationum tum virtutis cauſſa idoneus viſus eſt, qui Conſtantinopolitanam Eccleſiam gubernaret.

quam

quam homines extraordinariis illustres meritis, vtut extranei, omnibus Ecclesiæ, cui eligebantur, membris præferebantur. Vt [illegible] [m] de *Eusebio Vercellensi* perhibet, quod *postbabitis ciuibus* [illegible] loco natus electus sit, certamsi nemini eorum, qui [illegible], antea visus, [illegible] de fama ac existimatione [illegible] cognitus [illegible] vtique plura huius generis [illegible] huiusmodi casibus modo recentius [illegible] obseruatum fuisse deprehendas [illegible] episcopus electus sit, qui populo haud cognitus, [illegible] ecclesiae illius membrum fuerit.

[illegible] IV.

Episcopis per inferiores Ecclesiæ ordines eundum [illegible].

Præterea in Episcopo requirebatur, vt ad hunc honorem per gradus eueheretur, neque [illegible] illum subito conscenderet, sed prius per quosdam, si non omnes, inferiores Ecclesiæ ordines iret. Concilium *Sardicense* Canone decimo [n] hoc expresse præcipit: *Si quis ex foro siue diues, siue scholasticus Episcopus fieri dignus habeatur, non prius constituatur, quam Lectoris & Diaconi & Presbyteri ministerium peregerit: vt in vnoquoque gradu, si dignus existimatus fuerit, ad Episcopatus fastigium per progressionem possit adscendere. Habebit autem vniuscuiusque ordinis gradus non minimi scilicet temporis longitudinem, per quod & fides & morum probitas & constantia & moderatio possit cognosci: & ipse diuino sacerdotio dignus existimatus*

[m] Ambros. Ep. LXXXII. ad Eccles. Vercell. (Tom. V. p. 112. a. edit. Colon. MDCXVI.) Cum sint in vobis dissensiones, quomodo possumus aliquid aut nos decernere, aut vos eligere, aut quisquam acquiescere, vt inter dissidentes suscipiat hoc munus, quod inter conuenientes vix sustineatur. Hæc est illa confessionis institutio, hæc iustorum soboles patrum, qui *S. Eusebium, quem nunquam ante cognouerant, postbabitis ciuibus, simul vt viderunt, probauerunt.*

[n] Concil. Sardic. Can. X. (Tom. II. pag. 636.) [illegible]

maxi-

maximum honorem adsequatur. Eadem lex in Concilio *Bracarensi* [*o*] & aliis quibusdam præscripta est. Et hunc antiquum Ecclesiæ morem fuisse ex eo apparet, quod CYPRIANVS [*p*] de *Cornelio* testatur, *Non iste*, inquiens, *ad Episcopatum subito peruenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in diuinis administrationibus Dominum sæpe promeritus ad sacerdotii sublime fastigium cunctis religionis gradibus adscendit.* THEODORETVS [*q*] *Athanasium* eodem nomine laudat; & GREGORIVS [*r*] *Nazianzenus* in honorem *Basilii*, respectu simul habito ad quosdam temporis sui Episcopos, ita fatur: *Eum non subito ad hunc gradum subuexit*, (multiplex Dei benignitas) *nec simul eum & abluit & sapientia instruxit, quemadmodum plerosque eorum, qui nunc Antistitum munus appetunt: verum ordine ac spiritualis progressionis lege hoc eum honore adfecit.* Et paullo post addit: *Eadem rei militari est ratio: miles primum, deinde Centurio, tum Imperator. Hic optimus ordo est, iisque, qui subsunt, inprimis conducibilis. Quam preclare*, pergit ille, *nobiscum ageretur, si idem rerum nostrarum status esset!* Isthoc tempore hæc lex sine caussa & nulla exigente necessitate, propter solam nonnullorum ambitionem, qui quod Episcopi officium adfectabant, inferiora autem officia, viam ad istud pandentia, obire detrectabant, migrata esse videtur.

§. V.

Diaconi poterant fieri Episcopi, etsi numquam ordinati Presbyteri.

Verum notandum heic est, non semper fuisse requisitum, vt quis prius esset Presbyter, quam Episcopus fieret: Nam Di-

(*o*) Concil. Bracar. I. c. XXXIX. Per *singulos gradus* eruditus *ad sacerdotium* venit †.

(*p*) Cyprian. Ep. LII. al. LV. ad Anton. p. 103 (p. 67. edit. Paris.)

(*q*) Theodoret. lib. I. c. XXV. *συνῆν Ἀλεξάνδρῳ τῷ πανευφήμῳ, νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν τῷ χορῷ δὲ τῶν διακόνων ἡγούμενος.* Versabatur (Athanasius) in comitatu eximii Alexandri, iuuenis quidem ætate sed *princeps ordinis Diaconorum.*

(*r*) Gregor. Naz. Orat. XX. in laud. Basil. p. 335. *Οὐ σχεδιάσασα τὸν βαθμὸν (ἡ πολύτροπος τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία) οὐδὲ ὁμοῦ τε πλύνασα καὶ σοφίσασα κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν τῆς προστασίας ἱεμένων, ἀλλὰ τάξει καὶ νόμῳ πνευματικῆς ἀναβάσεως τῆς τιμῆς ἀξιώσασα - - ὡς δὲ κἀν τοῖς πολεμικοῖς ἔχει στρατιώτης, ταξίαρχος, στρατηγὸς, αὕτη ἡ τάξις ἀρίστη καὶ λυσιτελεστάτη τοῖς ἀρχομένοις· τὸ δὲ ἡμέτερον, πολλοῦ ἂν ἦν ἄξιον, οὕτως εἶχε.*

aconi plerumque, non minus quam alii, Episcopi constituebantur. *Caecilianus* non nisi Archidiaconus [*s*] erat *Carthagine*, quum Episcopus fieret, vti ex OPTATO discimus. Et THEODORETVS [*t*] ac EPIPHANIVS [*u*] *Athanasium* Diaconum tantummodo fuisse perhibent, quum Episcopus *Alexandriae* crearetur. Idem de *Petro Moggo* & *Esaia*, duobus aliis Episcopis *Alexandrinis*, refert LIBERATVS [*w*]; ita etiam de *Agapeto* [*x*] & *Vigilio* Episcopis *Romanis*. SOCRATES [*y*] & THEODORETVS [*z*] idem de *Felice* Episcopo *Romano*, in locum *Liberii* substituto, memoriae prodidere. EVSEBIVS [*a*] de quodam nominis sui Diacono *Alexandrino*,

(*s*) Optat. lib. I. p. 41. (pag. 20. edit. Paris. MDCLXXIX.) Iterum a Caeciliano mandatum est, vt si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tanquam adhuc Diaconum ordinarent Caecilianum.

(*t*) Theodoret. lib. I c. XXV. vid. not. (q).

(*u*) Epiphan. Haeres. LXIX. Arian. n. XI. *Τότε διαδέχεται Ἀχιλλᾶν τὴν ἐπισκοπὴν ποιήσαντα μῆνας τρεῖς Ἀλέξανδρος ὁ μακαρίτης ... Ἀλέξανδρον, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλμένος ἐπὶ τὸ Κομιτάτον, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος μέλλων τελευτᾶν, παρήγγειλεν ἀποδοθῆναι τὴν ἐπισκοπήν.* Achillam post tres menses defuncto Athanasius successit *Alexandri Diaconus*, ab eoque ad Comitatum missus: cui moriens Alexander Episcopatum committi mandauerat.

(*w*) Liberat. Breuiar. c. XVI. (Tom. Concil. Labbei p. 765.) Post cuius obitum ordinauerunt sibi haeretici episcopum *Petrum* cognomento *Moggum*, *qui fuerat Archidiaconus.* C. XIIX. (ibid. p. 761.) Huic populo a Palaestina *quidam Diaconus* nomine *Iesaias ordinatus est Episcopus.*

(*x*) Liberat. ibid. c. XXI. Mortuo Ioanne Mercurio *Agapetus* Archidiaconus Romanae ecclesiae Papa ordinatur. C. XXII. Augusta vocans *Vigilium Agapeti Diaconum*, profiteri sibi secreto ab eo flagitauit, vt si Papa fieret tolleret synodum. - - - fauore Belisarii *ordinatus est Vigilius.*

(*y*) Socrat. lib. II c. XXXVII p. 140. *Πρῶτος μὲν Λιβέριος ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος παραιτησάμενος εἴκειν τῇ πίστει συνθέσθαι, ἐξόριστος γίνεται, τῶν περὶ Οὐρσάκιον εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστησάντων Φήλικα δὲ διάκονος ὢν τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας, καὶ τῇ Ἀρειανῇ δόξῃ προστεθεὶς, εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβλήθη.* Primus quidem *Liberius* Romanae vrbis *Episcopus*, cum fidei illi consensum accommodare renuisset, in exilium mittitur, *Felice in eius locum suffecto. Qui cum esset* ecclesiae Romanae *Diaconus*, Arianorum tunc amplexus perfidiam, *ad Episcopatus honorem prouectus est.*

(*z*) Theodoret. lib. II c. XVII *Ἐκεχειροτόνητο μετὰ τὸν μέγαν Λιβέριον, τῶν διακόνων τις τῶν ἐκείνου, Φῆλιξ ὄνομα τούτῳ.* Post magnum Liberium ordinatus fuerat *quidam ex eius diaconis*, *Felix* nomine.

(*a*) Euseb. lib. VII. c. XI. *Ἴσιον δὲ ... ὁ μὲν Εὐσέβιος, ὃν διάκονον προσεῖπεν, οὐ μικρὸν ὕστερον ἐπίσκοπος ἐκκλησίας τῆς κατὰ Συρίαν Λαοδικείας καθίσταται.* Sciendum porro est, *Eusebium* quidem, *quem* Dionysius *Diaconum* appellat, breui postea Laodiceae in Syria episcopum esse constitutum.

qui

qui *Laodicea* Episcopus factus sit, facit mentionem. Et SOCRATES [*b*] *Chrysostomum Heraclidem* quemdam Diaconum suum, genere *Cyprium*, Episcopum *Ephesi*, & *Serapionem Heraclea* in *Thracia* Episcopum constituisse, fidem nobis facit. Et hanc vniuersalem fuisse consuetudinem & canonibus ecclesiasticis conuenientem, ex epistola quadam LEONIS, Papæ, liquet, vbi de electione Metropolitani loquens dicit: [*c*] *Ex Presbyteris eiusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconis eligatur.*

§. VI.

In casu necessitatis ex inferioribus Ordinibus Episcopi electi.

Interdum necessitate exigente ex inferioribus Ordinibus, Subdiaconis, Lectoribus &c. Episcopi eligebantur. LIBERATUS *Siluerium, Vigilii* in Episcopatu *Romano* competitorem, Subdiaconum [*d*] tantum fuisse auctor est. Et ipse AUGUSTINUS, quum nouum Episcopatum suum *Fussala* erigeret, spe sua de certo quodam viro, quem Episcopum consecrare cogitauerat, deiectus, ANTONIUM quemdam Lectorem Archiepiscopo sistebat, vt istius loco Episcopus ordinaretur; quem ille sine vlla dubitatione consecrabat; quamuis, AUGUSTINO [*e*] teste, vir iuuenis esset, nullo vmquam munere præter officium Lectoris in Ecclesia functus.

§. VII.

Et in casibus quibusdam extraordinariis de ipsis Laicis Episcopi facti.

Nec desunt exempla eorum, qui statim de ipsis Laicis Episcopi ordinati sunt, vbi Deus speciali sua prouidentia eos tam-

[*b*] Socrat. lib. VI. c. XI. Αὐτὸς Ἡρακλείδην τινὰ διάκονον ἑαυτοῦ γένει Κύπριον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβάλετο. Ipse *Heraclidem* quemdam *Diaconum* suum genere Cyprium ad Episcopatum promouit.

[*c*] Leo ep. LXXXIV. c. VI.

[*d*] Liberat c. XXII. De cuius decessu audiens Romana ciuitas *Syluerium Subdiaconum*, Hormisdæ quondam Papæ filium, *elegit ordinandum.*

[*e*] August. Ep. CCLXI. ad Cælestin. Obtuli non petentibus quemdam adolescentem, Antonium, qui mecum tunc erat, in monasterio quidem a nobis a paruula ætate nutritum; sed *præter lectionis officium nullis clericatus gradibus & laboribus notum.* At illi miseri, quid futurum fuerat, ignorantes offerenti eum mihi obedientissime crediderunt. Quid plura? Factum est: *Esse illis Episcopus cœpit.*

quam

quam ad ministerium suum maxime idoneos occasione ita ferente sibi elegisse videbatur. Quemadmodum in noto isto casu *Ambrosii* accidit, qui admodum nuper baptizatus fuerat, quum ad Episcopatum proueheretur, quemadmodum PAVLINVS [*f*] & historici omnes testantur. Quum enim ciues *Mediolanenses* in eligendo episcopo ita inter se essent diuisi, vt per totam ciuitatem tumultuari coepissent, magnaque inter illos contentio esset excitata, aliis alium eligere studentibus, ipse *Ambrosius* istius prouinciae rector, officii sui ductus ratione ad ecclesiam contendebat, eo consilio, vt tumultum sedaret. Postquam populus ad eius conspectum conquieuisset, & ille diserta oratione multitudinis repressisset impetus, repente omnes abiecto mutuae contentionis studio in vnam sententiam conspirabant & *Ambrosium* Episcopatu dignum esse vociferabantur, eumque sibi postulabant ordinari. Quo audito Imperator, diuino quodam nutu id factum iudicans, sacro cum lauacro (adhuc enim erat catechumenus) initiari & paucis praeterlapsis diebus Episcopum ipsum constitui iussit. Aliam legis istius ecclesiasticae migrationem diuina prouidentia factam in CYPRIANO habemus. PONTIO enim [*g*] teste, qui vitam eius scripsit, *Iudicio Dei & Plebis fauo-*

(*f*) Paulin. Vit. Ambros. p. 3. Per idem tempus mortuo Auxentio Arianae perfidiae episcopo – cum populus ad seditionem surgeret in petendo Episcopo, essetque illi cura sedandae seditionis, ne populus ciuitatis in periculum sui verteretur, perrexit ad ecclesiam. Ibique cum alloqueretur plebem, subito vox fertur infantis in populo sonuisse, *Ambrosium episcopum.* Ad cuius vocis sonum totius populi ora conuersa sunt, acclamantis Ambrosium *episcopum*, – – Cum intelligeret circa se Dei voluntatem, nec se diutius posse resistere, postulauit *se non nisi a catholico episcopo baptizari.*

Theodoret. lib. IV. c. VII. οἱ δὲ τῆς διαμάχης ἐκείνης παυσάμενοι κοινὴν ἀφῆκαν φωνὴν, Ἀμβρόσιον σφίσιν ἐξαιτοῦντες προβληθῆναι ποιμένα· ἔτι δὲ οὗτος ἀμύητος ἦν. Tum illi à contentione cessantes omnes vna voce clamare coeperunt, *Ambrosium sibi pastorem constitui poscentes, qui nondum baptismo initiatus erat.*

Socrat. lib. IV. c. XXX. Μηδὲν ὑπερθέμενοι συλλαμβάνουσι τὸν Ἀμβρόσιον, καὶ βαπτίσαντες, κατηχούμενος γὰρ ἦν, εὐθὺς πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύνην προχειρίζεσθαι ἔμελλον. Sine mora *Ambrosium* comprehendunt, & postquam eum sacro lauacro initiassent, *adhuc enim erat catechumenus, ad Episcopatus dignitatem* parant promouere.

Sozomen. lib. VI. c. XXIV. ὅπω δὲ αὐτοῦ παυσαμένου περὶ τούτων δημηγορεῖν, ἐξαπίνης πάντες ἀφέμενοι τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀργῆς, ἐπ' αὐτὸν τὸν σύμβουλον τῆς ὁμονοίας ἄγουσι τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ψῆφον· καὶ βαπτίζεσθαι παρεκελεύοντο. ἔτι γὰρ ἀμύητος ἦν, καὶ τὴν ἱερωσύνην παραλαμβάνειν ἐδίδοσαν.

(*g*) Pont. Vita Cyprian.

re ad officium Sacerdotii & Episcopatus gradum adhuc Neophytus, & vt putabatur Nouellus electus est. SOCRATES [*h*] & SOZOMENUS [*i*] de *Nectario*, *Gregorii Nazianzeni* in Episcopatu *Constantinopolitano* successore, idem adfirmant, fuisse eum ab secundo Concilio generali renuntiatum Episcopum, adhuc *mystica*, id est, candida *veste indutum*, quam recens baptizati solebant gestare. *Eusebius*, Episcopus *Caesarea* in *Ponto*, *Basilii* antecessor, nondum diuino baptismo consignatus, sed Catechumenus duntaxat fuit, vbi Episcopus proclamatus est, quemadmodum ipse NAZIANZENUS [*k*] auctor nobis est. Et *Eucherius* Monachus tantum, hoc est, Laicus erat, cum *Lugduni* Episcopus renuntiaretur, vt BARONIUS [*l*] EX HILARIO ARELATENSI, vitae *Honorati* scriptore, nobis perhibet. CHRYSOSTOMUS [*m*] idem de *Philogonio*

(*h*) Socrat. lib V. c. VIII. Ἦν δέ τις Νεκτάριος ὄνομα - - ὃς ἁρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβλήθη, τῶν τότε παρόντων ἑκατὸν πεντήκοντα ἐπισκόπων χειροτονησάντων αὐτόν. Erat tunc vir quidam Nectarius nomine - - Hic populo raptus ad Episcopale munus obeundum eligitur & ab Episcopis centum & quinquaginta, qui tum illi aderant, ordinatur.

(*i*) Sozom. lib VII. c VIII. Τὴν μυστικὴν ἐσθῆτα ἔτι ἠμφιεσμένος κοινῇ ψήφῳ τῆς συνόδου ἀναγορεύεται Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος. *Adhuc mystica veste indutus* (Nectarius) communi totius Concilii calculo *Episcopus* Constantinopolis *renuntiatur*.

(*k*) Gregor Nazianz. Orat XIX. de laud. Patr. Tom. I. p. 308. Τέλος συμφρονήσας ὁ δῆμος ἅπας, τὸν πρῶτον παρ' αὐτοῖς ἕνα βίῳ μὲν ἐξειλεγμένον, οὔπω δὲ τῷ θείῳ βαπτίσματι κατεσφραγισμένον, τοῦτον ἄκοντα συναρπάσαντες, καὶ ἅμα στρατιωτικῆς χειρὸς συλλαβομένης αὐτοῖς τηνικαῦτα ἐπιδημούσης, ἐπὶ τὸ βῆμα ἄγουσι, καὶ τοῖς ἐπισκόποις προσάγουσι, τελεσθῆναί τε ἀξιοῦσι, καὶ κηρυχθῆναι, πειθοῖ βίαν ἀναμίξαντες. Tandem plebs tota vno consensu primarii ordinis virum, vita quidem & moribus eximium, *diuino tamen baptismo nondum consignatum*, inuitum & repugnantem corripientes, simulque militaribus copiis, quae tum in vrbe erant, opem adferentibus, in sacrario collocarunt, & episcopis obtulerunt, ab eisque petere instituerunt, *ut eum initiarent, & antistitem* proclamarent, suasioni interim vim admiscentes.

(*l*) Baron. an CCCCXLI. (Tom. VI. p. 10.) Eiusdem eremiticam vitam ecclesia praeconio celebrat, dum eius agens natalem diem haec ait: *Eucherius ex nobilissimo senatorum ordine ad religiosam vitam habitumque conuersus diu inter septa speluncae sponte conclusus in orationibus & ieiuniis Christo seruiuit*, & quae sequuntur. At de sancto *Eucherio* Lugdunensi *episcopo* hactenus

(*m*) Chrysost. Hom. XXXI de S Philogon. Tom. I. p 397. (p. 352. edit Francof.) Ὅτι δὲ ἐκεῖνον ὁ Θεὸς ἐχειροτόνησε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δῆλον· ἐκ μέσης γὰρ ἀγορᾶς ἁρπασθεὶς ἐπὶ τὸν θρόνον ἤγετο τοῦτον ὅσω σεμνὸν καὶ λαμπρὸν τὸν πρότε-

Epi-

Episcopo *Antiocheno* videtur significare, quando eum *ἀπὸ βήματος δικαστικοῦ ἐπὶ βῆμα ἱερὸν*, hoc est, *de sella Iudicis in thronum Episcopi* translatum esse dicit. In his exemplis omnibus diuina prouidentia, cui omnes leges ac canones cedere oportet, intercessisse, atque ita direxisse omnia videtur. Vnde istæ Ordinationes numquam pro illegitimis & reiectaneis habitæ fuere, etiamsi cum vsitatæ cuiusdam legis littera pugnarent; quod lex ipsa cum hac limitatione & exceptione intelligi debebat, quemadmodum ex Canonibus vetustis quidam [n] vna cum reliquis omnibus hac de re loquentibus, id ipsum explicat, *Eum*, inquiens, *qui ex Gentibus accessit & baptizatus fuit, aut ex praua viuendi ratione; non est æquum, statim ad Episcopatum promouere: iniquum enim est, eum, qui nondum specimen exhibuerit, aliorum esse doctorem; nisi forte diuina gratia id fiat.* In hoc enim casu nihil difficultatis erat; quia voluntas Dei humanas leges quascumque longissime post se relinquit. Adeoque, licet ista limitatio in aliis canonibus non expresse addita sit, tamen cum hac exceptione semper eos intelligi oportere, manifestum est. Quo intuitu non habebatur Canonis violatio, si quis Laicus fieret Episcopus, vbi diuina prouidentia, populum ad vnanimem istiusmodi hominis electionem dirigendo, huic rei libertatem prius concedere videbatur. In istis casibus Laicum non hodie hunc cras alium Ordinem recipere, atque ita vna hebdomade per singulos ire Ordines iubebant, sed, vbi necesse erat, sine vlla alia ordinatione Episcopum illico renuntiabant.

Consuetudinis contrariæ, quæ hodie obtinet, vix ante tempora *Photii* A. DCCC.LVIII. exemplum

μον ἐπεδείξατο βίον· καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ θυγατέρα, καὶ ἐν δικαστηρίῳ στρεφόμενος· οὕτως ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν, ὡς εὐθέως ἐκεῖθεν ταύτης ἄξιος φανῆναι τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ βήματος δικαστικοῦ ἐπὶ βῆμα ἤγετο ἱερόν. Porro quos elegerit illum Deus, vel ex ipsa morum integritate perspicuum est, quippe quem *ex medio ereptum foro ad thronum hunc euexerit*: adeo castam & insignem prius egit vitam, quum *vxorem haberet ac filiam & in forensibus negotiis versaretur*, adeo solem ipsum splendore vicit, vt protinus ab illo gestu, hoc magistratu dignus videretur & *a iudiciorum tribunali ad sacrum tribunal euectus sit.*

[n] Can. Apost. c. LXXX. Τὸν ἐξ ἐθνῶν προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτὰ προχειρίζεσθαι εἰς ἐπισκοπήν· ἄδικον γάρ, τὸν μηδέπω πεῖραν ἐπιδειξάμενον, ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον· εἰ μή πῃ κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνεται.

vllum inuenias. Hic enim vt criminationem, quasi non per gradus ad Episcopalem dignitatem adscendisset, euitaret, primo die Monachus ex Laico, altero Lector, tum Hypodiaconus & Presbyter: sexto deinde, qui Christi fuit natalis, Patriarcha factus est: quemadmodum DAVID NICETAS [o] istius aeui scriptor in Vita *Ignatii* memoriae nobis prodidit. SPALATENSIS [p] hunc morem in Ecclesia *Romana* obseruatum esse, auctor est, hanc quidem huic rei praetexente caussam, vt veteribus Ecclesiae canonibus mos gereretur; quum tamen genuino eorum sensui ac intentioni nihil magis repugnare possit, quippe qui eo spectabant, vt quis aliquot integros annos in vnoquoque Ordine ad dandum vitae suae publicum specimen persisteret, non autem omnes Ordines intra quinque vel sex dierum spatium festinanter percurreret; Qui mos vt canonum ecclesiasticorum intentioni non respondet, ita praeter primitiuae Ecclesiae exemplum inualuit.

LIBRI SECVNDI
CAPVT VNDECIMVM
DE PRAECIPVIS QVIBVSDAM LEGIBVS AC RITIBVS CIRCA EPISCOPORVM ORDINATIONEM OBSERVATIS.

(o) Nicet Vit. Ignat. (Tom. VIII. Concil. p. 1199.) Ἦν ἀληθῶς ἐκεῖνον ὁρᾷν αὐθήμερον ἅγιον πλαττόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν· πρώτῃ γὰρ ἡμέρᾳ μοναχὸς ἀπὸ λαϊκῶν, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναγνώστης, καὶ ὑποδιάκονος τῇ ἑξῆς, εἶτα διάκονος, εἶτα πρεσβύτερος ἔπειτα τῇ ἕκτῃ, Χριστοῦ δὲ ἦν τὰ γενέθλια, καὶ αὐτὸς τοῦ ἱερατικοῦ προσβὰς θρόνου, τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ προσεφώνει, μηδὲν τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης ἄξιον ὀνόμενος.

(p) Marc Anton. de Dominis de Rep. lib. III. c IV. n. XIX. p. 430. (p. 282. a. Edit. Heidelb) Non licuit, nisi ex grauissima caussa, praesertim vbi ex Clero persona apta non potuit haberi, & Laicus insignis suppeteret, Laicum in Episcopali sede, non sine probatione praecedenti facta ordinatione collocare. Sic enim in Concilio Sardicensi c. X Osius loquitur: Hoc quoque &c. - - Admittitur ergo Laicus: sed prius, non ad ludibrium, vt nunc fit, sed vere & non exiguo tempore, inferioribus est ordinibus re ipsa exercendus.

§. I.

§. I.

[illegible] non vltra tres menses vacare debebat.

SI [illegible] Episcopalis muneris locus [illegible] mortem, siue per cessionem cuiusdam Episcopi vacuus erat factus, hunc, si quidem Episcopi necessariam Ecclesiæ partem constituere credebantur, omnis [illegible] opera, vt, quanta fieri poterat celeritate, Ecclesiæ nouus [illegible] Episcopus præficeretur. Ecclesiæ *Africanæ* per [illegible] vacare ad [illegible] poterant; quod si enim [illegible] tempus noua electio [illegible] facta, tum is, qui sede vacante celesiæ res administrabat, & cuius erat, procurare atque accelerare electionem, ab officio remouebatur, aliusque in eius locum substituebatur, secundum quemdam Concilii quinti [q] *Carthaginensis* Canonem, qui etiam in *Codice Africano* [r] confirmatus est. At vero in aliis locis multo breuiore tempore id limitatur. Nam Canone quodam [s] Concilii generalis *Chalcedonensis* quilibet [illegible] iubetur [illegible] Episcopum in locum vacantem ordinare intra trium mensium interuallum, sub pœna censuræ ecclesiasticæ, nisi forte ineuitabilis necessitas id longius differre eum coegisset.

§. II.

In quibusdam locis nouus Episcopus eligebatur ante, quam [illegible] defunctus sepultus esset.

Alexandriæ mos obtinebat, vt simul atque Episcopus mor-

(q) Conc. Carth. V. c. VIII. (Tom. II, p. 1216.) Item constitutum est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet [illegible] studiis vel seditionibus retinere, sed dare operam, vt intra annum eisdem episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno exempto, interuentor alius tribuatur.

(r) Cod. Can. Eccles. African. c. LXXIV. (apud Iustell. Bibliotheca [illegible] ter. p. 368. & Tom. II. Conc. p. 1073.) [illegible]

(s) Conc. Chalced. Can. [illegible] *ordinationes Episcoporum celebrare*, nisi [illegible] necessitas ineuitabilis coegerit tempus dilationis extendi. Quod si hoc [illegible] correptioni ecclesiasticæ subiacebit.

tuus

tuus esset, & antequam sepeliretur, noui statim Episcopi electio fieret. EPIPHANIVS [t] eo respicit, quando, *hanc fuisse Alexandriæ consuetudinem*, perhibet, *vt post Episcopi mortem successor non diutius differretur; sed subinde pacis tuendæ gratia subrogaretur; ne aliis hunc, aliis illum amplectentibus, iurgia in vulgus & contentiones exsisterent.* LIBERATVS [u] autem in enarrandis huius moris circumstantiis adhuc accuratior est, quando, *Consuetudo quidem*, inquit, *est Alexandriæ, illum, qui defuncto succedit, excubias super defuncti corpus agere, manumque dexteram eius capiti suo imponere, & sepulto manibus suis, accipere collo suo beati Marci pallium, & tunc legitime sedere.* Subiungi hic potest testimonium SOCRATIS [w], qui, tertio post obitum *Theophili* die *Cyrillum* ordinatum fuisse, dicit; & alibi etiam eumdem morem obtinuisse indicat: *Proclus* enim, Episcopus *Constantinopolitanus* [x], in Episcopali solio collocatus fuit ante, quam *Maximianus*, antecessor eius, terræ esset mandatus, atque ita funus ei faciendum curauit. Et hoc quidem mandante *Theodosio* Imperatore factum est, ne de eligendo Episcopo ambigeretur, eaque res tumultum in Ecclesia excitaret.

§. III.

Exempla quædam, quæ, Ecclesias temporibus difficilioribus & durante persecutione diutius vacasse, condocent.

At tamen vero hac cura & diligentia Ecclesiæ, quam in prospiciendo nouos cathedris vacantibus Episcopos adhibere

(t) Epiph. Hæres. LXIX. n. XI. Ἔθος δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μὴ χρονίζειν μετὰ τελευτὴν ἐπισκόπου τοὺς καθισταμένους, ἀλλ' ἅμα γίνεσθαι εἰρήνης ἕνεκα, τοῦ μὴ παρατριβὰς γενέσθαι ἐν τοῖς λαοῖς, τῶν μὲν τόνδε θελόντων, τῶν δὲ τόνδε.

(u) Liberat. Brev. c. XX. (Tom. V. Conc. p 773)

(w) Socrat. lib. VII. c. VII. Τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τελευτὴν Θεοφίλου ὁ Κύριλλος ἐνθρονισθείς.

(x) Socrat lib VII. c. XL. Ἵνα μὴ πάλιν περὶ ἐπιλογῆς ἐπισκόπου ζήτησις ἢ τὴν ταραχὴν τῇ ἐκκλησίᾳ κινήσῃ μὴ μελλήσας, ἀλλ' ἔτι κειμένου τοῦ σώματος Μαξιμιανοῦ, τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐνθρονίσαι τὸν Πρόκλον ἐπέτρεψεν. - - ἐνθρονισθεὶς οὖν ὁ Πρόκλος τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ σώματος ἐποιήσατο. Ne rursus de eligendo Episcopo ambigeretur, eaque res tumultum in Ecclesia excitaret, absque vlla cunctatione, nondum deposito Maximiniani corpore, Episcopis qui aderant mandauit, vt Proclum in Episcopali solio collocarent. - - Itaque Proclus in sede Episcopali collocatus, corpus Maximiniani sepulturæ tradidit.

consue-

consueuit, non obstante, quandoque accidit, vt Episcoporum electio in paullo longius tempus differretur. Nam in *Africa*, tempore Collationis *Carthaginensis* non minus sexaginta Episcopatus eodem tempore erant vacui, qui octauam fere partem vniuersorum efficiebant. Totus enim Episcoporum numerus complectebatur CCCCLXVI, quorum CCLXXXVI. in Colloquio erant congregati, & CXX. ob valetudinem vel senectutem domi remanserant; præterea LX. sedes vacabant, quæ Episcopis nondum erant instructæ, quemadmodum Catholici [y] *Donatistis* enarrant, qui de numero cum istis sese certare posse dictitabant, quamuis CCLXXIX. tantum efficerent. Quæ caussæ tot vacantium eo tempore Episcopatuum fuerint, non dicitur; iniuria temporum probabiliter in culpa fuit, quod Catholici, *Donatistis* omnia longe lateque possidentibus, suos ibi constituere non potuerunt. Aut forte in populi negligentia culpa hæsit, qui vacante Episcopi sede administratoribus contenti nouum Episcopum admittere recusarint. Concilium *Mercianense*, FVLGENTIO FERRANDO [z] memoratum, huius dilationis in quibusdam ecclesiis vsitatæ meminit, sancito contra eam canone, quo administratores, qui semper vicini quidam Episcopi erant, remoueri, & ecclesiæ istæ sine administratore manere iubentur, vsque dum proprium sibi Episcopum quærant. Alia ratio, cur istis temporibus & locis sedes Episcopales longius vacarint, difficilis erat Ecclesiarum tempore persecutionis conditio. Episcopi enim ii erant, in quos præcipue furorem suum intendebant persecutores: adeoque si quis Episcopus religionis caussa ab iis interficeretur, Ecclesia sæpius ordinationem alius cuiusdam differre cogebatur, siue quod eiusmodi difficili tempore fieri vix poterat, vt in hanc rem operam suam & curam conferrent, siue quod alium illico Episcopum implacabili furentis aduersarii odio exponere, & adhuc violentiorem

(y) Aug Breuic Collat. primæ diei c. XIV. Sane propter cathedras, quas Episcopis vacuas apud se esse dixerunt, responsum est a Catholicis, sexaginta esse, quibus successores Episcopi nondum fuerant ordinati.

(z) Ferrand Breu. Canon c. XXIII. ap. Iustell. Tom. I. p. 449. Vt interuentores Episcopi conueniant plebis, quæ Episcopum non habent, vt Episcopum accipiant; Quod si accipere neglexerint, remoto interuentore sic remaneant, quamdiu sibi Episcopum quærant.

tiorem persecutionis impetum in se concitare dubitabant. Clerus *Romanus* [a] hanc ad *Cyprianum* perscripsit rationem, quamobrêm post *Fabiani* martyrium non statim nouum Episcopum elegerint: *Post excessum*, inquiebant, *nobilissimæ memoriæ viri Fabiani nondum est Episcopus PROPTER RERVM ET TEMPORVM DIFFICVLTATES constitutus.* BARONIVS [b] hanc Episcopi sedem annum vnum & menses tres vacuam fuisse existimat, alii [c] autem in computatione accuratiores annum vnum & quinque menses inde conficiunt. Sed vtracumque pars hac in re vicerit, tamen annum vltra tempus, per Canones constitutum, præterlapsum fuisse manifestum est. At enim vero pro nihilo hoc tibi habendum erit, si diuturnitatem temporis, quo Episcopatus *Carthaginensis* durante persecutione *Ariana* sub *Genserico* & *Hunerico*, duobus hæreticis *Vandalorum* regibus, vacauit, cum eo comparaueris, id quod teste VICTORE VTICENSI [d] non minus XXIV. annos complectitur, quo toto interiecto tempore ecclesia *Carthaginensis* nullum Episcopum habuit. Sed hoc difficultatibus, quibus Ecclesia premebatur, & aduersariorum furori, non proprio eius arbitrio, tribuendum est: Pacis enim tempore aliam semper inibat rationem, neque ex istiusmodi casibus extraordinariis exemplum capiendum, multo minus consequentiam formandam & concludendum statuebat, quemadmodum non nulli [e] fecerunt, quod Ecclesia sine Episcopis esse possit, quia in extraordinariis quibusdam casibus, vbi eos habere non poterat, sine ipsis substitit: Quod argumentum si recte, considerarent ii, qui illud vrgent contra alium quemcumque ordinem, æque ac Episcopalem valere, deprehenderent.

(a) Epist. XXXI. al. XXX. ap. Cyprian. p. 58. (p. 44. lin. vlt. p. 45. lin. 1. edit. Paris. MDCLXVI.)

(b) Baron. an. CCLIII. n. VI. Vacasse sedem eius anno vno & amplius, dicemus anno sequenti in electione Cornelii. A. CCLIV. n. XLVI. seqq.

(c) Pearson. Annal Cyprian. an. CCL. n. III. & an. CCLI. n. VI.

(d) Victor de Persecut. Vandal. lib. II. (Tom. VII. Bibliothec. SS. Patr. edit. Paris. MDLXXXIX. p. 1899.) Dedit autem licentiam, Zenone imperatore atque Placidia relicta Olibrii rogantibus, vt Carthaginensis Ecclesia sibi quem vellet Episcopum ordinasset, *quæ iam per XXIIII. annos tali ornamento fuerat destituta.*

(e) Blondell. Apol.

§. IV.

§. IV.

Ad Episcopi cuiusdam ordinationem tres requirebantur Episcopi.

Vt autem ad propositam nobis Episcoporum Ordinationem revertamur: circa tempus ordinationi constitutum epistolam circularem mittere solebat Metropolitanus, qua omnes eius prouinciæ Episcopos ad eam plebem, cui Episcopus ordinandus erat, inuitabat, vt eius ordinationi adsisterent. Eorum omnium præsentia necessaria erat, si commode poterat exspectari; sin minus, consensum suum per litteras declarare oportebat: Quo in casu tres Episcopi, adsistente vel consentiente Metropolitano, ad peragendum consecrationis ritum sufficere credebantur. CYPRIANVS [*f*] hac de re loquitur, tamquam consuetudine, quæ in omnibus sui temporis ecclesiis obtinuit, quod omnes prouinciæ Episcopos in eiusmodi ordinatione coram adesse oportuerit. Et EVSEBIVS [*g*] speciatim de *Alexandri*, Episcopi *Hierosolymitani*, qui *Narcisso* successit, ordinatione narrat, quod *consentientibus vicinarum Ecclesiarum Episcopis* facta sit. Concilium *Chalcedonense* [*h*] legitimam vocat ordinationem, *si quis Episcopus ordinatus sit ab omnibus aut pluribus prouinciæ Episcopis, potestatem habente Metropolitano secundum Patrum regulas definitam.* Et Concilium generale *Constantinopolitanum* [*i*] ordinationem *Flauiani*,

(*f*) Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Fratr. Hispan. p. 175. (p. 114. edit. Paris.) Quod apud nos quoque & fere per prouincias vniuersas tenetur, vt ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, *episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant* & Episcopus deligatur plebe præsente.

(*g*) Euseb. lib. VI. c. XI. [illegible] Significabat ipsis, vt extra portas ciuitatis egressi destinatum sibi a Deo episcopum susciperent. Quod cum illi *consentientibus vicinarum ecclesiarum episcopis* fecissent, manere deinceps eum apud se coegerunt.

(*h*) Concil. Chalced. Act. XVI. (Tom. IV. p. 817.) [illegible] κανόνα.

(*i*) Ep. Synod. ap. Theodor. lib. V. c. IX. [illegible]

Epiſcopi *Antiocheni*, & *Cyrilli Hieroſolymitani* comprobat tamquam legitimam, ideo, quod ab Epiſcopis prouinciæ congregatis ordinati ſint. Antiqua Concilii *Nicani* lex [*k*] dicit, *Epiſcopum conuenire maxime quidem ab omnibus, qui ſint in prouincia, Epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter inſtantem neceſſitatem, aut itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis in id ipſum conuenientibus, & abſentibus quoque pari modo decernentibus & per ſcripta conſentientibus, tunc ordinationem celebrari.* Sed minus quam tres per Canones eſſe non poterant. Concilium *Arelatenſe* I. [*l*] & *Carthaginenſe* III. [*m*] præter Metropolitanum tres requirit. Et *Arelatenſe* II. [*n*] vnum ex his tribus Metropolitanum eſſe non vult, ſed expreſſe dicit: *Epiſcopum ſine Metropolitano, vel epiſtola Metropolitani, vel tribus comprouincialibus non liceat ordinare.* Canones quidem [*o*] & Conſtitutiones [*p*] ſic dictæ *Apoſtolica* Ordinati-

τῆς ἐκκλησίας ὥσπερ διὰ μιᾶς φωνῆς ἄνδρα, τιμησάσης· ἥνπερ ἔνθεσμον χειροτονίαν ἐδέξατο καὶ τὸ τῆς συνόδου κοινόν· τῆς δέ γε μητρὸς ἁπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον Κύριλλον ἐπίσκοπον εἶναι γνωρίζομεν, κανονικῶς παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας χειροτονηθέντα. Antiquiſſimæ vereque Apoſtolicæ Antiochenæ in Syria eccleſiæ, in qua primo verecundum chriſtianorum nomen auditum eſt, reuerendiſſimum & religioſiſſimum Epiſcopum Flauianum prouinciæ ſimul & diœceſis orientalis *conuenientes Epiſcopi Canonice ordinarunt, tota eccleſiâ conſentiente* & quaſi vno ore virum collaudante. Quam quidem *legitimam ordinationem ſynodus* quoque vniuerſalis *comprobauit*. Matris vero Eccleſiarum omnium Hieroſolymitanæ reuerendiſſimum & religioſiſſimum *Cyrillum Epiſcopum eſſe* ſignificamus: *qui canonice olim fuit ab Epiſcopis prouinciæ ordinatus.*

(*k*) Concil. Nicæn. c IV. (Tom. II. p. 29.) Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων, διὰ γραμμάτων τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι.

(*l*) Conc. Arelat. I. c XX. (Tom. I. Conc. p. 1429.) Si non potuerint *ſeptem*, *ſine tribus fratribus* non præſumant ordinare.

(*m*) Conc. Carthag. III. c. XIX. (erronea eſt allegatio nec vſpiam inuenire hæc verba potui) Forma antiqua ſeruabitur, *vt non minus quam tres ſufficiant*, qui fuerint a Metropolitano directi *ad ordinandum Epiſcopum*. Vid. etiam Conc. Carth. VI. (Tom II. p. 1595.)

(*n*) Conc. Arelat. II. c. V (Tom. II. p. 1012.) Nec Epiſcopus Metropolitanus ſine tribus Epiſcopis comprouincialibus præſumat Epiſcopum ordinare.

(*o*) Can. Apſt. c. I. Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν, Epiſcopus ordinetur ab epiſcopis duobus vel tribus.

(*p*) Conſtit. Apoſtol. lib. VIII. c. XXVII. Ἐπίσκοπος ὑπὸ τριῶν ἢ δύο ἐπισκόπων χειροτονείσθω Epiſcopus a tribus vel *duobus* Epiſcopis ordinator.

onem

onem a duobus tantum Episcopis factam comprobant: at vero hoc omnibus aliis Canonibus repugnat; qui tantum abest vt duobus Episcopis eam permittant, vt potius Concilium *Arausicanum* [q] tam ordinantes Episcopos, quam ordinatum ab officio remoueri iubeat: Et Concilium *Reiense* [r] *Armentarium* eamdem ob caussam munere re vera exuit, quod non a tribus Episcopis ordinatus fuerat. Non quidem omnes ecclesiæ in istiusmodi Ordinationes tam seuere animaduertebant: vbique tamen illegitimæ habebantur. Cum *Paulinus* ordinaret *Euagrium* Episcopum *Antiochiæ*, THEODORETVS [s] id contra canones ecclesiasticos factum esse, ait, quod ab vno tantum & sine Episcoporum prouincialium consensu, ordinatus fuerat. Et de *Siderii* Episcopi *Palæbiscæ* ordinatione idem tradit SYNESIVS [t],

(q) Concil. Arausic. I. Can. XXI. (Tom III. Conc. p. 1450) In nostris prouinciis placuit de præsumtionibus, vt sicuti contigerit *duos episcopos* episcopum inuitum facere, auctoribus damnatis, vnius eorum ecclesiæ ipse, qui vim passus est, substituatur, si tamen vita respondet; & alter in alterius deiecti loco nihilo minus ordinetur. Si voluntarium *duo* fecerint, & ipse damnabitur, quo cautius ea quæ sunt antiquitus statuta, seruentur.

(r) Conc. Reiens. Can. II. (Tom. III. p. 1286.) Ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque vacuandam esse censuimus: In qua prætermissa trium præsentia, nec expetitis comprouincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta, prorsus nihil, quod Episcopum faceret, ostensum est.

(s) Theodor. lib. V. c. XXIII. Τοῦτο καὶ Ῥωμαίοις καὶ Αἰγυπτίοις δυσμένειαν πρὸς τοὺς ἑῴους μακροτέραν εἰργάσατο· οὐδὲ γὰρ τῷ Παυλίνου θανάτῳ συγκατελύθη τὸ ἔχθος. Ἀλλὰ καὶ μετ' ἐκεῖνον Εὐαγρίου τὸν ἐκείνου παρειληφότος θρόνον διέμειναν τῷ μεγάλῳ Φλαβιανῷ χαλεπαίνοντες καὶ ταῦτα τοῦ Εὐαγρίου παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν προβεβλημένου θεσμόν· μόνος γὰρ αὐτὸν ὁ Παυλῖνος προβέβλητο, πολλοὺς κανόνας κατὰ ταυτὸν παραβάς· οὔτε γὰρ ἀνθ' ἑαυτοῦ τῷ τελευτῶντι χειροτονεῖν ἐπιτρέπουσι, καὶ πάντας συγκαλεῖσθαι τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐπισκόπους κελεύουσι· καὶ αὖ πάλιν δίχα τριῶν ἐπισκόπων ἐπισκόπου χειροτονίαν ἀπαγορεύουσι γίνεσθαι. Ea res Romanos & Aegyptios diu infensos reddidit Orientalibus: Nam nec Paulini morte simultas extincta est. Sed post huius mortem cum Euagrius in locum illius subrogatus fuisset aduersus magnum Flauianum infenso animo perseuerarunt; idque tametsi *Euagrius contra ecclesiasticas regulas ordinatus fuisset. Solus* enim *Paulinus eum elegerat*, multos simul canones transgressus. Hi enim neque morienti Episcopo permittunt, vt suo loco quempiam constituat, & omnes prouinciæ Episcopos conuocari iubent. Præterea *absque tribus Episcopis ordinationem cuiuspiam Episcopi fieri vetant.*

(t) Synes. Ep. LXVII. (p. 210. edit. Paris. MDCXXXIII.) Τοῦτον οὖν ἵνα καὶ μόνον ἀποδεδεῖχθαι παλαιβίσκης ἐπίσκοπον· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον ἐνθέσμως ἐκθέσμως μὲν οὖν, ὅσα γε τῶν γερόντων ἠκούσαμεν, εἰ μήτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατέστη, μήτε παρὰ τριῶν ἐν-

quod minus legitima fuerit, quoniam neque Episcopi *Alexandrini* consensum habuerit, neque a tribus Episcopis peracta sit. Hanc minus legitimæ ordinationis obiectionem euitaturus *Novatianus*, cum *Romæ* se Episcopum contra *Cornelium* obtruderet, tres Episcopos ex extremis *Italiæ* angulis ad sui ordinationem [*tt*] arcessiuit. Et hanc ob caussam vbi *Pelagius* primus Episcopus *Romæ* ordinari debebat, cum tres Episcopi haberi non possent, Presbyter aliquis [*u*] ad faciendum numerum adsumebatur. Ex quibus omnibus vniuersalis Ecclesiæ consuetudo luculenter perspicitur.

§. V.

Ordinationes tamen per vnum Episcopum peractæ pro validis, etsi non legitimis habitæ.

Notandum tamen est, quod quamuis hæc communis regula & praxis ecclesiæ fuerit, non tamen simpliciter & absolute ad ordinationis essentiam spectarit. Ecclesia enim sæpius Episcoporum ab vno tantum vel duobus Episcopis consecratorum Ordinationes ratas habebat. Concilium *Arausicanum* [*w*], quod & ordinantes Episcopos & ordinatum, si duo tantum Episcopi Episcopum voluntarium consecrassent, de munere deiici iubet, nihilo secius decernit, vt, sicubi contigerit duos Episcopos Episcopum inuitum facere, auctoribus damnatis vnius eorum ecclesiæ ipse, qui vim passus est, substituatur, si tamen vita respondeat, alter in alterius deiecti loco nihilominus ordinetur. Sed præterea alia quædam ordinationis, per duos tantum Episcopos factæ, exempla suppetunt, quorum legitimam rationem in dubium vocatam esse, non legimus. *Pelagius* E-

θᾶσθε, καὶ εἰ τὸ σύνθημα τῆς χειροτονίας ἐκεῖθεν εἰδόστε. μόνον γάρ φασι δὴ τὸν μακάριον Φίλωνα θαῤῥῆσαι τὴν τῦ συνεργίας ἀνάῤῥησιν. Quamobrem vnum illum ac solum esse Paræbiticæ creatum episcopum, sed nec ipsum legitime, immo contra iura omnia; quantum de senioribus accepi: quum neque Alexandriæ sit, nec a tribus hic constitutus, quamuis illinc ordinandi esset facta potestas. Etenim solum beatæ memoriæ Philonem ausum esse collegam suum episcopum renunciare.

(*tt*) Euseb. lib. VI. c. XLIII. ex Epist. Cornel. (vid. supra pag. 90. not. (a).

(*u*) Lib Pontific. Vit. Pelag Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inuenti sunt duo Episcopi, Ioannes de Perusio & Bonus de Ferentino & Andreas Presbyter de Ostia & ordinauerunt eum.

(*w*) Conc. Arausican, I. c. XXI. vid. p. 163. not (q).

pisco-

piscopus *Romanus* verus habebatur Episcopus, licet, vt modo audiuimus, a duobus tantum Episcopis & Presbytero vno ordinatus fuerit. *Dioscorus Alexandrinus* itidem a duobus tantum Episcopis, iisque sub censura ecclesiastica constitutis, initiatus erat; vti ex epistola quadam Episcoporum *Ponti* [x] sub finem Concilii *Chalcedonensis* videre est: neque tamen Concilium illud, aut Antistites alii vlli, ordinationis ipsius valorem in dubium vocarunt, nisi forte id fecerunt isti Episcopi *Ponti*, qui eam *nefandam atque imaginariam ordinationem* appellant. *Siderius* Episcopus *Palæbiscæ* ab vno tantum Episcopo ordinatus fuerat; *Athanasius* tamen ipsius ordinationem non tantum approbabat & confirmabat, sed etiam cognito, quod vir vtilis esset, teste SYNESIO [y], ad sedem Episcopi Metropolitani *Ptolemaidis* postea eum prouexit. *Paulinus* Episcopus *Antiochiæ Euagrium* sine vllo alio Episcopo adsistente sibi successorem consecrauit: Quod etsi contra Canonem factum erat, THEODORETVS tamen adfirmat [z], Episcopos *Romanum* & *Antiochenum*, *Euagrium* pro vero Episcopo agnouisse, & numquam vel minima ratione de ordinationis eius valore dubitasse. Et quamuis postea, hortante *Theodosio*, schismatis finiendi gratia *Flauianum* agnoscerent; ea tamen conditione id faciebant, vt eorum ordinationes, qui ab *Euagrio* ordinati fuerant, etiam validæ haberentur, quemadmodum ex epistola *Innocentii* Papæ [a], qui non longe post hoc certamen vixit, videre est.

(x) Conc. Tom. IV. p. 960. Ordinationem suam a damnatis Episcopis, & hoc duobus, accepit, cum regulæ Patrum - - - vel tres Episcopos corporaliter adesse in huiusmodi dispensationibus omnino prospiciant.

(y) Synes. Ep. LXVII. (p. 210.) Τοῦτον ἥκοντα μόνον ἀποδεῖξαί τε, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθίσαι τὸν μακαρίτην Σιδήριον· ἀλλ' ἀνάγκη γὰρ ἐν καιροῖς ἀπεῤῥηγνιάσεις τὴν ἀκρίβειαν παραβαίνεσθαι· διὰ τοῦτο τὸν πάμμεγαν Ἀθανάσιον συγχωρῆσαί τε τῷ καιρῷ. καὶ μετ' οὐ πολὺ δεῆσαν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν ἐνόντα σμικρὸν ἔτι τῆς ὀρθοδοξίας σπινθῆρα θάλψαι τε καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐξάψαι, τὸν ἄνδρα τοῦτον ὡς μείζοσι πράγμασιν ἐπιτήδειον ἐκεῖ διαβῆναι κελεῦσαι τὴν μητροπολῖτιν ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσοντα. Hunc solum venientem ferunt beatum Siderium creasse & in throno collocasse. Sed formidolosis temporibus summum ius prætermitti necesse est. Ideo magnum illum Athanasium id tempori dedisse, ac non multo post cum exiguam adhuc orthodoxæ fidei scintillam, quæ in Ptolemaidi erat, fouere, & magis magisque oporteret accendere, hominum illum maioribus rebus gerendis idoneum eo commigrare iussisse, vt metropolitanam ecclesiam gubernaret.

(z) Theod. lib. V. c. XXIII. vid. not. (s) p. 163.

(a) Innoc. Ep. XIV. ad Bonifac, Ecclesia Antiochena ita pacem postulauit, vt & Eu-

§. VI.

Episcopus Romanus *nihilo magis quam alius quispiam, solus ordinare poterat.*

Ex hisce intelligimus, ordinationem Episcopi ab vno tantum Episcopo factam validam fuisse, si Ecclesiæ eam comprobare visum fuerit. Neque Episcopus *Romanus* hac in re vllo præ aliis Episcopis priuilegio gaudebat, etiamsi non nulli distinctionem facere sibi sumant. Allegatur quidem antiquus Canon in Collectione FVLGENTII FERRANDI ex Concilio *Zellensi* & *Siricii* epistola, qui Episcopi *Romani* intuitu aliquam exceptionem statuere videtur: præcipit enim [*b*], *vt vnus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana.* Enimuero COTELERIVS [*c*] ingenue fatetur, in textu FERRANDI esse corruptionem, quæ per ignorantiam aut fraudem recentioris cuiusdam librarii irrepserit, qui duo decreta, de quibus SIRICIVS loquatur, confundat, verbis *Sedes Apostolica Primatis* in *Sedes Apostolica Romana* commutatis. In verbis enim SIRICII [*d*] ecclesiæ *Romanæ* nulla plane fit mentio, sed dicitur, *vt extra conscientiam sedis Apostolicæ, hoc est Primatis* seu Metropolitanæ prouincialis, *nemo audeat ordinare;* & paullo post: *Ne vnus Episcopus Episcopum ordinare præsumat propter arrogantiam, ne furtiuum præstitum beneficium videatur. Hoc enim & a Synodo Nicæna constitutum est atque definitum.* Vt adeo istis temporibus Canonum directioni subfuerit Episcopus *Romanus*, nec peculiare ordinandi priuilegium, præter id, quod cum reliquis sui ordinis commune habebat, sibi esse, cogitare præsumserit.

---

agrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant a memorato, *susciperet.*

(*b*) Ferrand. Brev. Canon. c. VI.

(*c*) Coteler. Not. in Constitut. Apost. lib III c. XX. Hoc loco celatum nolim lectorem errorem geminum, qui apna et in Breuiatione Canonum Fulgentii Ferrandi c. VI. *Vt vnus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana. Concilio Zellensi. Ex Epistola Papæ SIRICII.* Etenim duo prima decreta Epist. IV. Siricii perperam commiscentur: & *sedes Apostolica primatis* seu metropolitana, mutatur in sedem Apostolicam Romanam; non culpa, (suspicor) Ferrandi, sed ignorantia vel fraude cuiusdam recentioris &c.

(*d*) Siric. Ep. IV. c. I. & II.

§. VII.

§. VII.

Quemlibet Episcopum in sua ipsiusmet Ecclesia ordinari oportebat.

Quod nunc hac in re considerandum venit, est, quod quilibet Episcopus secundum canones ac consuetudinem Ecclesiæ in sua ipsius ecclesia, præsente populo, ordinari debebat. Id quod luculenter indicatur a CYPRIANO [e], cum ait: *Ad Ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui Præpositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente.* Et hic mos in vniuersam Ecclesiam ita fuit introductus, vt *Iulius* Papa [f] contra *Gregorium Alexandrinum*, qui ab *Eusebianorum* factione Ecclesiæ in locum *Athanasii* obtrusus erat, obiiceret, quod *Antiochiæ* Episcopus nominatus & *Alexandriam* missus esset militari stipatus manu, cum tamen secundum ecclesiasticum canonem ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, in ipsa Ecclesia *Alexandrina*, ab Episcopis prouinciæ illius Episcopum constitui oportuerit. Hic canon in ecclesiis *Africanis* diligentissime obseruabatur, vbi tunc moris erat, vt Primas (cuius erat Episcopos ordinare) ad eam se conferret ecclesiam, in qua nouus Episcopus constituendus esset, ibique eum consecraret. Huius consuetudinis diuersa exempla AVGVSTINO memorantur, qui ipse in sua ipsius ecclesia *Hippone* [g] a Primate *Numidiæ* fuerat ordinatus; & cum diœcesi sua diuisa, nouoque *Fussalæ* Episcopatu erecto, Episcopum elegisset, ad Primatem longo licet viæ interuallo disiunctum [gg] misit, vt ad locum istum veniret, ibique eum ordinaret.

(e) Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Fratr. Hispan. p. 172. (p. 114. edit. Paris.)

(f) Iul. Ep. ad Orient. ap. Athan. Apol. II. Tom. I. p. 749. vid. supra c. X. §. II. not. (c) pag. 146.

(g) Possid. Vit. Aug. c. VIII. Vnde amplius formidans idem venerabilis senex & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud primatum Episcopum sedis Carthaginiensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque grauitatem, & obsecrans, vt Hipponensi ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non tam succederet, sed consacerdos accederet Augustinus. Sic igitur beatus Valerius optauit & rogauit, satagens rescripto impetrauit.

(gg) August. Ep. CCLXI. Pr[...] autem ordinandum, sanctum senem, qui tunc primatum Numidiæ gerebat, de longinquo vt veniret rogans litteris impetraui.

§. VIII.

§. VIII.

Vetustus Episcopos ordinandi ritus.

Quod ad modum & ritum ordinandi Episcopum attinet, in quodam Conciliorum *Carthaginensium* [*h*] Canone strictim ita descriptus legitur; *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant euangeliorum codicem super caput & verticem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.* Ritus ponendi in eius caput euangeliorum codicem in omnibus ecclesiis in vsu videtur fuisse. Auctor enim [*i*] *Constitutionum Apostolicarum* (graecus quidam scriptor, qui ritus saeculi tertii enarrare creditur) eius meminit, hoc solo cum discrimine, quod duorum Episcoporum loco duo Diaconi euangeliorum codicem, Episcopo Seniore seu Primate cum duobus ipsi adsistentibus Episcopis preces consecrationis recitante, super caput Ordinandi tenere iussi sint. Idem ille mos CHRYSOSTOMO [*k*] & Auctori *Hierarchiae Ecclesiae*, sub nomine DIONYSII latitanti, memoratur, qui

(*h*) Conc. Carth. IV. c. II.

(*i*) Constit. Apost. lib. VIII. c. IV. *Καὶ σιωπῆς γενομένης εἷς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα καὶ δυσὶν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἑστὼς τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονουμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς Θεόν.* Et silentio facto, vnus ex primis episcopis vna cum duobus aliis stans prope altare, reliquis episcopis & presbyteris tacite precationem facientibus, & diaconis aperta euangelia super caput eius, qui ordinatur, tenentibus, in hunc modum precetur.

(*k*) Chrysostom. de laudib. euangel. apud Habert. p. 79. *Ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἱερέων, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τίθεται, ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν τοῦ εὐαγγελίου τιάραν λαμβάνει, καὶ ἵνα μάθῃ εἰ καὶ πάντων ἐστὶ κεφαλὴ, ἀλλ' ὑπὸ τούτους πράττει τοὺς νόμους, πάντων κρατῶν, καὶ τῷ νόμῳ κρατούμενος, πάντα νομοθετῶν καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου νομοθετούμενος. Διὰ τοῦτο γενναῖός τις τῶν ἀρχαίων, Ἰγνάτιος δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ, οὕτως ἱερωσύνῃ καὶ μαρτυρίῳ διαπρέψας ἐπιστέλλων τινὶ ἱερεῖ ἔλεγε· μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω, μηδὲ σὺ ἄνευ γνώμης Θεοῦ τι πράττε. τὸ τοίνυν ἔχειν τὸν Ἀρχιερέα τὸ εὐαγγέλιον σημεῖόν ἐστι τὸ ὑπ' ἐξουσίαν εἶναι. Dum ordinantur sacerdotes, euangelium capiti* imponitur, quo discat ordinatus, verum se accipere Euangelii tiaram; discat etiam, tametsi omnium sit caput, se tamen esse sub legibus, & quum omnibus dominetur, legis imperio subiici: cumque omnibus legem ponat, a lege gubernari. Quamobrem vnus ex antiquis nobilis, cui nomen Ignatio, sacerdotio simul ac martyrio insignis, scribens alicui sacerdoti dixit: Nihil absque voluntate tua geratur, neque tu etiam praeter Dei voluntatem quidquam facias. Quod igitur euangelium accipiat Pontifex, significat, cum sub potestate esse constitutum.

hanc

hanc cærimoniam soli Episcoporum ordinationi peculiarem fuisse & vsitatam, dicunt.

§. IX.

Formula precationis, quæ in eorum consecratione adhiberi consueuit.

Auctor *Constitutionum* antiquam aliquam precationis formulam recitat, cuius clausula [*l*] ita habet: *Da ipsi, Domine omnipotens, per Christum tuum participationem Spiritus Sancti, vt habeat potestatem remittendi peccata secundum mandatum tuum; item dandi Cleros, vt est fortes, vt tu iussisti, ac soluendi omne vinculum secundum potestatem, quam Apostolis dedisti, placendique tibi in mansuetudine & corde mundo, offerendo tibi sine culpa semper & sine crimine sacrificium mundum & incruentum, quod per Christum constituisti mysterium noui testamenti in odorem suauitatis per sanctum filium tuum Iesum Christum, Deum & Saluatorem nostrum, per quem tibi gloria, honor & veneratio in Sancto Spiritu nunc & semper & in secula seculorum. Amen.* Vnam eandemque formulam in omnibus ecclesiis vsitatam fuisse, non fas est, existimemus: Cum enim cuilibet Episcopo peculiarem sibi liturgiam formare liceret, sicuti diuersæ in diuersis ecclesiis liturgiæ erant, in procliui est colligere, quod Primates seu Metropolitani diuersas consecrationis formulas habuerint, etiamsi earum nihil remanserit, quod de iis plus lucis nobis subministrare possit.

§. X.

De eorum Enthronisatione, de Homiliis Enthronisticis & litteris Enthronisticis.

Finita Consecratione Episcopi qui aderant, Episcopum modo ordinatum in cathedram seu thronum ipsius conducebant, in eoque ipsum collocatum sancto osculo in Domino omnes salutabant. Lecta deinde sacra Scriptura (pro more, tamquam

(*l*) Constit. Apost. lib. VIII. c. V. Δὸς αὐτῷ, δέσποτα παντοκράτορ, διὰ τοῦ Χριστοῦ σου τὴν μετουσίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὥστε ἔχειν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας κατὰ τὴν ἐντολήν σου, διδόναι κλήρους κατὰ τὸ πρόσταγμά σου, λύειν δὲ πάντα σύνδεσμον κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκας τοῖς ἀποστόλοις, εὐαρεστεῖν δέ σοι ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως, προσφέροντά σοι καθαρὰν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν, ἣν διὰ Χριστοῦ διετάξω τὸ μυστήριον τῆς καινῆς διαθήκης, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, διὰ τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, δι' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

cultus quotidiani parte) nouus Episcopus sermonem in eam faciebat, qui *Sermo Enthronisticus* a tempore & circumstantiis, in quibus habitus erat, dicebatur. Talis erat peruagata illa *Meletii* Episcopi *Antiocheni* homilia, EPIPHANIO [*m*] & SOZOMENO memorata, propter quam a *Constantio* in exilium e vestigio missus fuit. SOCRATES eiusmodi homiliarum ab Episcopis [*n*] in inauguratione sua recitatarum crebram facit mentionem; & LIBERATVS [*o*] de *Seuero Antiocheno* loquens expositionem eius hac occasione factam memorans, *Expositionem in Inthronismo* nuncupat. Solebant etiam Episcopi, simul atque consecrati erant, missis ad extraneos Episcopos litteris fidem ac orthodoxiam suam testatam facere, vt ab illis vicissim litteras pacificas & communicatorias acciperent, quæ litteræ appellabantur *litteræ Enthronisticæ* siue συλλαβαὶ ἐνθρονιστικαὶ, quemadmodum eas EVAGRIVS [*p*] vocat, loquens de litteris circularibus, quas *Seuerus*

(*m*) Epiphan. Hæref. LXXIII. n. XXIX --- XXXIII. & XXXIV. Sozom. lib. IV. c. XXVIII.

(*n*) Socrat. lib. II. c. XLIII. Εὐδόξιος καθεσθεὶς εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς, πρώτην ἐκείνην τὴν πολυθρύλλητον ἀφῆκε φωνήν, φράσας· ὁ πατὴρ ἀσεβής· ὁ υἱὸς εὐσεβής κ. τ. λ. Eudoxius *simul atque in sede illa collocatus est, primam hanc protulit sententiam*, quæ omnium sermone celebratur: Pater ἀσεβὴς, Filius εὐσεβὴς &c. Lib. VII. c. XXIX. Τριμήνε διαδραμόντος, ἄγεται ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ὁ Νεστόριος, ὅστις ἐπὶ σωφροσύνῃ μὲν παρὰ τοῖς πλείοσιν ἐμαρτυρεῖτο, ὁποῖος δὲ ἦν ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἦθος, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ διδασκαλίας τοὺς εὖ φρονοῦντας οὐκ ἔλαθε. Χειροτονηθεὶς γὰρ τῇ δεκάτῃ τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς, ἐν ὑπατείᾳ Φήλικος καὶ Ταύρου, εὐθὺς ἐκείνην τὴν περιβόητον ἀφῆκε φωνὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ παντὸς, πρὸς τὸν βασιλέα τὸν λόγον ποιούμενος· δός μοι, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, καθαρὰν τὴν γῆν τῶν αἱρετικῶν, κἀγώ σοι τὸν οὐρανὸν ἀντιδώσω· συγκάθελε μοι τοὺς αἱρετικούς· κἀγὼ συγκαθελῶ σοι τοὺς Πέρσας. Elapso trium mensium spatio Nestorius Antiochia adducitur. Qui ob temperantiam quidem a pluribus prædicabatur. In reliquis vero quali ingenio & quibus moribus fuerit, *ex prima eius concione* prudentiores statim deprehenderunt. Ordinatus enim die quarto Idus Aprilis, Felice & Tauro consulibus, illinc coram vniuerso populo imperatorem alloquens, *celebrem illam protulit dictionem:* Da mihi, inquit, Imperator, terram hæreticis purgatam, & ego tibi cælum retribuam. Mecum hæreticos debella: ego Persas tecum debellabo.

(*o*) Liberat. Brev. c. XIX. Fertur *expositio* eius, *quæ ab eo dicta est in inthronismo*, in qua & vnitiuum suscepit Zenonis &c

(*p*) Euagr. lib. IV. c. IV. Μάλιστά γε ἐν ταῖς καλουμέναις ἐνθρονιστικαῖς συλλαβαῖς καὶ ταῖς τούτων ἀμοιβαίαις, ἃς διεπέμψατο τοῖς ἑκασταχοῦ πατριάρχαις κ. τ. λ. Præcipue *in epistolis, quas* ἐνθρονιστικὰς *vocant*, & in responsionibus ad easdem epistolas, quas ad singulos Patriarchas mittebat &c.

Episco-

Episcopus [illegible] hac occasione ad reliquos Patriarchas deferat. [illegible] nomine dicebantur *litteræ communicatoriæ*, *κοινωνικὰ* [illegible], vti Concilium *Antiochenum*, quod *Paulo Samosateno* [illegible] abdicauit, eas nominat: Patres enim in isthoc concilio congregati, *Domno* in locum *Pauli* ordinato, omnes ecclesias hac de re faciebant certiores, dicentes, se ideo hoc ipsis significare, vt ad *Domnum* scriberent, & ab eo vicissim *κοινωνικὰ γράμματα* [q] *litteras communicatorias* acciperent: Quod, recte notante VALESIO, [r. s] heic non de istis *Litteris Communicatoriis, quæ Clericis & Laicis peregrinantibus dabantur, vt a peregrinis Episcopis ad communionem admitterentur*, intelligendum est: sed de iis litteris, *quas Episcopi paullo post Ordinationem testimonia communionis suæ caussa ad alios mittebant Episcopos, & quas ipsi vicissim ab aliis accipiebant.* Hæ litteræ etiam *Synodica* a LIBERATO dicuntur [t. u] qui consuetudinem istam, qua ductus nouus quisque Episcopus de sua ordinatione aliis sui Ordinis litteras Synodicas mitteret, adeo necessariam dicit fuisse, vt earum omissio pro aliqua communionis cum reliquis Episcopis colendæ recusatione, & pro tacita hæreseos imputatione habita sit.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DVODECIMVM
DE LEGE, QVAE EPISCOPOS IN PARVIS OPPIDIS ORDINARI VETAT.

§. I.

Ratio legis de non constituendis Episcopis in paruis oppidis.

Antequam huic de Episcopis sermoni finem imponam, de duabus legibus aliis, ad ipsorum Ordinationem respicientibus

(q) Euseb. lib. VII. c. XXX. p. 230. [illegible] Quod idcirco vobis significamus, vt & ad eum scribatis, & ab eo communicatorias litteras accipiatis. p.

(r. s) Vales. Not. in loc.

(t. u) Liberat. Brev. c. XVII. De quo etiam Acacius synodicam Romano Papæ misit epistolam, petens, ne etiam adulterum & hæreticum in episcopali dignitate reciperet. Veniens Ioannes Talaia de ordinatione sua neglexit per suos Synodicas litteras Acacio Episcopo Constantinopolitano destinare. - - - Mandauit ergo magistriano litteras synodicas, deleganti omnia cum illius facere voluntate.

tibus

λίτην καὶ τῆς καθέδρας τὰ δεύτερα ἔχοντα, *exigua vrbis Episcopum & cathedra secundas tenentem* nominat. Non erat tamen *Chorepiscopus*, sed absolutus in dioecesi sua Episcopus, non minus quam Episcopi *Romæ* vel *Alexandriæ*. *Geras* prope *Pelusium* SOZOMENO [*a*] *paruum oppidum* audit, & nihilominus sedes Episcopi ibi erat. De *Doliche*, vbi *Maris* erat Episcopus, idem obseruatur THEODORETO [*b*] πολιχνὴν σμικρὰν eam nuncupanti: Idem etiam dicit de *Cucuso* [*c*], loco in *Armenia* sito, quo *Chrysostomus* relegatus fuerat: quantulumcumque illud oppidum erat, *Chrysostomus* [*d*] tamen ibi Episcopum offendit, admodum comiter ac reuerenter ipsum in exilio suo tractantem. SYNESIVS [*e*] de Episcopo *Olbiæ* in quadam epistola mentionem facit, & simul eum locum vicum tantum fuisse dicit; populum enim

(*a*) Sozom. lib. VIII. c. XIX. ἀπ' τῦ πελάγυς ὧδε συμβὰν, κατῆχεν εἰς Γέρας, πόλιν μικρὰν, ἀμφὶ πεντήκοντα ςάδια τῦ Πηλυσίυ ἀφεςῶσαν· τελευτήσαντ☉ δὲ τότε τῦ ἐνθάδε ἐπισκόπυ, οἱ μὴν πολῖται, ὡς ἐπυθόμην, ἐψηφίσαντο Νιλάμμωνα προςατεῖν τῆς ἑαυτῶν ἐκκλησίας κ. τ. λ. Forte accidit, vt nauis secundo vento appelleret *Geras*, *paruum oppidum*, quinquaginta circiter stadiis distans Pelusio. *Eius loci Episcopo* tunc mortuo, ciues quidem, vt accepi, Nilammonem *ecclesiæ suæ antistitem* elegerunt.

(*b*) Theodoret. lib V c IV ὁ δὲ θεῖ☉ Εὐσέβι☉, ἔχατον ἐπίσκοπον Μάριν τῇ Δολιχῇ κεχειροτόνηκε· πολίχνη δὲ αὕτη σμικρὰ, καὶ τῆς Ἀρειανικῆς νόσυ κατ' ἐκεῖνο τῦ καιρῦ μετειλήφει. Postremus omnium Maris, a diuino Eusebio Dolichæ Episcopus creatus est, *vrbs est exigua*, quæ tunc temporis Ariana labe erat infecta.

(*c*) Theod. lib. II. c. V Μετῴκισαν εἰς Κυκυσόν· πόλις δὲ αὕτη μικρά. Relegarunt (Paulum) *Cucusum*, id *exiguum oppidum* est. Lib. V. c. XXXIV. εἰς τινα πολίχνην σμικρὰν τε καὶ ἔρημον τῆς Ἀρμενίας ἐξέπεμψαν· Κυκυσ☉ ὄνομα ταύτῃ. In *paruum quoddam* ac desertum Armeniæ *oppidum* relegarunt, cui nomen est *Cucusus*.

(*d*) Chrysostom. Ep. CXXV. ad Cyriac. (Tom. IV. p. 764. edit. Francof.) Ταῦτά σοι ἐπέςειλα ἀπὸ Κυκυσῦ τῆς Κιλικίας, ὅπυ ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἡ βασίλισσα ἐξορισθῆναι - - Πάνυ δὲ ἡμᾶς ἐδεξιώσατο ὁ ἐπίσκοπ☉ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ πολλὴν ἀγάπην ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς. Atque hæc tibi e *Cucuso*, quod Ciliciæ *oppidum* est, scripsi, quo videlicet Imperatrix ablegari me iussit. - - At vero *vrbis huiusce Episcopus* perquam humaniter nos excepit, magnamque erga nos caritatem præ se tulit. &c.

(*e*) Synes. Ep. LXXVI. Ὀλβιάταις· οὗτοι δὲ δῆμός εἰσι κωμήτης, ἐδέησεν αἱρέσεως ἐπισκόπυ, τῦ μακαριωτάτυ πατρὸς Ἀθάμαντ☉ τῷ μακρῷ βίῳ τὴν ἱερωσύνην συγκαταλύσαντ☉. Olbiatis: *vici* cuiusdam hic populus est: *Episcopi* creatione opus fuit: cum beatissimus pater Athamas longiore vita pariter & sacerdotio functus est.

δῆμον κωμήτην, *vici cuiusdam populum* appellat. Ita alio loco [f] dicit, quod *Hydrax* & *Palæbisca* aliquando suum quæque habuerint Episcopum, licet vici tantum *Pentapolis* essent ad diœcesin *Erythrensem* proprie spectantes, cui post aliquod temporis interuallum rursus fuerint contributi. SOZOMENI memoria inter *Arabiæ* & *Cypri* incolas vsitatum erat, Episcopos non tantum in vrbibus, sed vicis etiam ordinare; ita etiam inter *Nouatianos* & *Montanistas* in *Phrygia* obtinuit; quod omne [g] ex sua ipsius notitia adfirmat. Sunt, qui *Dracontium* talem Episcopum fuisse existimant, quod ATHANASIVS [h] eius Episcopatum *χώρας ἐπισκοπὴν* appellet: Vtrum vero absolutum Episcopum, an tantum *Chorepiscopum*, cum fuisse hoc ipso significare velit, non facile est ad diiudicandum. Ita quoque non patet, cuius generis Episcopi isti fuerint, quos Concilium *Antiochenum* [i] in Synodali sua aduersus *Paulum Samosatensem* epistola pagorum nominat Episcopos; forte enim *Chorepiscopi*, seu Episcopi dependentes fuerunt, quæ VALESII coniectura est. Verum id de his SOZOMENO

(f) Synes. Ep. LXVII. p. 208. *Γέγονα κατὰ Παλαίβισκάν τε καὶ Ὕδρακα· κῶμαι δὲ αὗται Πενταπόλεως.* Palæbiscam & Hydracem perueni. *Vici sunt* Pentapolis. p. 210. *Τοῦτον ἕν ἵνα καὶ μόνον ἀποδεδεῖχθαι παλαιβίσκης ἐπίσκοπον* - - Vnum illum ac solum *Palæbiscæ* creatum *Episcopum*. p. 211. *ἐν Ὕδρακι τῇ κώμῃ χωρίον ἐστὶ - - τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν ἤδη καὶ ἄλλοις τοῖς ἱερωτάτοις ἐπισκόποις Διοσκόρῳ καὶ Παύλῳ τὸ περιμάχητον ἦν κ. τ. λ.* In *Hydrace vico* locus quidam est - - de hoc inter fratres nostros, vt & alios antea, religiosissimos *episcopos* Dioscorum & Paulum summa erat contentio &c.

(g) Sozom. lib. VII. c. XIX. *Ἐν ἄλλοις δὲ ἔθνεσιν ἐστὶν, ὅπῃ καὶ ἐν κώμαις ἐπίσκοποι ἱερῶνται, ὡς παρὰ Ἀραβίοις καὶ Κυπρίοις ἔγνων.* In aliis prouinciis interdum *etiam vici consecratos habent episcopos*, sicut in Arabia & in Insula Cypro animaduerti.

(h) Athan. Epist. ad Dracont. Tom. I. p. 954. (p. 263 edit. Paris. MDCXCVIII.) *Καὶ γὰρ ἡ ἐκ παραδόξου γενομένη συμφωνία ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων χώρᾳ, ἐν τῇ σῇ καταστάσει, ἐξ ἀνάγκης σχισθήσεται διὰ τὴν σὴν ἀναχώρησιν· καὶ ἡ ἐπισκοπὴ δὲ τῆς χώρας αὐτῆς ὑπὸ πολλῶν ἁρπαγήσεται καὶ πολλῶν οὐκ ὀρθῶν, ἀλλ' ὧν οἶδας καὶ αὐτός.* Etenim admirandus ille Alexandrini *agri* in te eligendo consensus, ob tuum secessum necessario in complurimas diuidetur factiones: estque *huius loci Episcopatus* a multis inuadendus: iisque non probis viris, sed quos tute probe nosti.

(i) Ap. Euseb. lib. VII. c. XXX. p. 219. *Οἷα καὶ τοὺς θωπεύοντας αὐτὸν ἐπισκόπους τῶν ὁμόρων ἀγρῶν τε καὶ πόλεων καὶ πρεσβυτέρους, ἐν ταῖς πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλίαις καθίησι, διαλέγεσθαι.* *Episcopos* quoque vicinorum *pagorum* & ciuitatum nec non presbyteros assentatores suos submisit, qui in suis ad populum concionibus eadem de ipso prædicarent.

memo-

memoratis dici nequit; nec de aliis exemplis, quæ ex Synesio & reliquis ante citatis Auctoribus dedi, quorum e testimoniis liquido apparet, fuisse tum in exiguis valde vrbibus & quandoque etiam in villulis Episcopos, contrario Concilii *Sardicensis* decreto non obstante. Dignum etiam obseruatu est, in *Asia minore*, terræ tractu non multo ampliore, quam *Magnæ Britanniæ* Insula (duas tantum diœceses, ad Imperium *Romanum* spectantes, complectente) quadringentos fere Episcopos fuisse; quemadmodum ex antiqua Ecclesiæ historia constat. Vnde *Cucusum* & *Nazianzum* non solas exiguas istius prouinciæ vrbes, sed adhuc multo plures alias vrbes ac diœceses, non ita magnas in ea fuisse, iudicari facile potest.

§. III.

Rationes, ob quas in paruis locis Episcopatus erecti sint.

Vna caussa, quamobrem Episcopatus multiplicarentur & non numquam in exiguis erigerentur locis, erat, quod in Ecclesia primitiua vnusquisque Episcopus, consentiente Metropolitano, aut Concilio prouinciali approbante, diœcesin suam diuidendi & nouum Episcopum conueniente quodam eius loco, in Ecclesiæ emolumentum, constituendi habebat potestatem, si quidem diœcesin suam nimis amplam, ac loca nimium a sede sua distare aut conuersorum multitudinem augescere, adeoque curas & occupationes grauius sibi, quam vt sustinere posset, onus euadere intelligeret. Hæc ratio erat, cur *Augustinus* [k] in diœceseos suæ oppido *Fussala* millibus circiter quadraginta ab *Hippone* seiuncto, nouum Episcopatum erigeret. Locus erat, vbi ingens hominum multitudo e schismate *Donatistarum* ad Ecclesiam Catholicam reducti, & quidam adhuc reducendi erant. Cum autem locus nimio itineris interuallo distaret, necessariam curam ac diligentiam in illis quidem regendis, his autem denuo lucrandis adhibere non poterat; adeoque ab Primate *Numidiæ* impetrabat, vt eo deueniret & *Antonium* quemdam Episcopum

(k) Aug. Ep. CCLXI. ad Cælestin. Quod ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta seiungitur, cum in eis regendis & eorum reliquiis licet exiguis colligendis, — — me viderem latius quam oportebat extendi, nec adhibendæ sufficerem diligentiæ, quam certissima ratione adhiberi debere cernebam, Episcopum ibi ordinandum constituendumque curaui.

ibi

ibi ordinaret. Et hoc ecclesiæ *Africanæ* legibus respondebat, quæ nouos Episcopatus in diœcesi quadam, in qua necessarium esse credebatur, erigi [*l*] permittebant, si quidem istius diœceseos Episcopus & Primas consentirent; siue, VT FERRANDVS [*m*] in Collectione sua animaduertit, si Episcopus, Primas & Concilium prouinciale communi consensu atque auctoritate id concederent. Quorum canonum virtute, durante *Donatistarum* schismate, multi noui Episcopatus in vilibus oppidis *Africæ* erecti fuere; quemadmodum ex Actis Collationis *Carthaginensis* videre est; vbi Catholici & *Donatistæ* hanc praxin sibi mutuo exprobrant; quod videlicet Episcopatum quandoque in tres quatuorue dispescant, Episcoposque in pagis & villis ad augendum partis suæ numerum constituant. Ita *Petilianum Donatistam* [*n*] alicubi inuenimus querentem, quod Catholici in *Ianuarii*, Episcopi a partibus *Donati* stantis, diœcesi quatuor numerum augendi gratia constituerint Episcopos. Et alibi *Alipius* Catholicus in commentarios [*o*] referri iubet bene multos *Donatistarum* Episcopos ibi memoratos, non in ciuitatibus, sed tantum in villis vel agris ordinatos esse. Ad quod respondet *Petilianus*, [*p*] quod idem Catholici faciant, ordinantes Episcopos in agris & interdum in iis locis, vbi non habeant populum: quo ipso id vult dicere, omnem populum in istis locis ad *Donatistarum* castra transiisse. Et ex hac vera ratione Episcopi Catholici sui

(*l*) Conc. Carth. II. c V. (Tom. II. p. 1160.) Si accedente tempore, crescente fide, Dei populus multiplicatus desiderauit *proprium* habere *rectorem*, *eius* videlicet *voluntate*, *in cuius potestate est diœcesis* constituta, *habeat Episcopum.*
It. Conc. Carth. III. c. XLII. (Tom. II. p. 1173.) Multis in Concilio hoc statutum est a cœtu sacerdotali, vt plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopum numquam habuerunt, non nisi *cum voluntate eius episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores*, hoc est *episcopos.*

(*m*) Ferrand. Breuiat. Canon. c. XIII. Vt *Episcopus non ordinetur in diœcesi, quæ Episcopum nunquam habuit, nisi cum voluntate Episcopi, ad quem ipsa diœcesis pertinet*, ex Concilio tamen plenario & Primatis auctoritate.

(*n*) Coll. t. Carthag. I. c. CXVII. (Tom. II. Conc. 1377.) Petilianus Episcopus dixit, in vna plebe Ianuarii collegæ nostri præsentis, *in vna diœcesi quatuor sunt constituti contra ipsum;* vt numerus scilicet augeretur.

(*o*) Ibid. c. CLXXXI. Alypius dixit, scriptum sit, istos omnes in villis vel in fundis esse episcopos ordinatos, *non in aliquibus ciuitatibus.*

(*p*) Ibid. c. CLXXXII. Petilianus Episcopus dixit: Sic etiam tu multos habes per omnes agros dispersos: Immo crebros vbi habes, sane & sine populis habes.

muneris

muneris esse credebant, vt dioecesibus suis diuisis nouos Episcopos in exiguis oppidis constituerent, quo *Donatistas* & numero & zelo anteire, & de errante populo in priscam Ecclesiae Catholicae communionem reducendo maiori cum effectu laborare possent. Haec erat praxis Ecclesiae *Africanae*, & haec eius ratio, cur tot paruos Episcopatus hoc angustiarum tempore erigerent: In salutem & aedificationem Ecclesiae oculi semper erant intenti.

GREGORIVS NAZIANZENVS pietatem & prudentiam BASILII, quam in simili casu testatam fecit, magnopere praedicat. Accidit nimirum ipsius aetate, vt *Cappadocia* in duas dispesceretur prouincias, *Tyana* ciuili respectu secundae prouinciae metropoli constituta: Hoc *Anthimo* Episcopo *Tyanae* occasionem vendicandi sibi ius metropolitani in Ecclesia dabat; cui rei *Basilius* se opponebat, quippe quae suae ipsius Ecclesiae *Caesareensi*, quae secundum Canones & ex praescriptione totius prouinciae metropolis esse debebat, derogaret. Sed *Anthimo* vere contentiosum agente aduersarium, magnamque concitante turbam & tumultum, *Basilius* ad pacem Ecclesiae cum sui ipsius iuris iactura redimendam promtus erat, iurisdictione sua in istam *Cappadociae* partem, quam *Anthimus* sibi vendicabat, relicta: & iacturam suam quodammodo compensaturus nouos aliquot in prouincia sua Episcopatus, exempli caussa *Sasima* & in aliis quibusdam eiusmodi obscuris istius regionis locis erigebat. Quod institutum etsi litterae cuiusdam Canonis repugnabat, NAZIANZENVS tamen ob tres potissimum rationes laudibus illud extollit. Primum quidem, quod hoc modo maior animarum cura [q] fuerit suscepta. Deinde quaelibet ciuitas prouentus suos habuerit. Denique bellum inter duos Metropolitanos compressum & exstinctum sit. *Hoc*, inquit ille, *remedium erat huius mali magnum & admirandum & illius anima dignum. Etenim dissidium hoc in Ecclesiae commodum & incrementum conuertit, atque hanc calamitatem quam pulcher-*

(q) Gregor. Nazianz. Orat. XX, de laud. Basil. Tom. I, p. 356. Σκοπῶμεν, ὡς μεγάλην καὶ θαυμασίαν (τοῦ κακοῦ λύσιν) καὶ τί γὰρ ἢ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀξίαν· προσθήκην γὰρ τῆς ἐκκλησίας ποιεῖται τὴν στάσιν, καὶ τὴν συμφορὰν, ὡς κάλλιστα διατίθεται, πλείοσιν ἐπισκόποις τὴν πατρίδα καταπυκνώσας· ἐξ οὗ τί γίνεται, τρία τὰ κάλλιστα· ψυχῶν ἐπιμέλεια πλείων, καὶ τὸ πόλιν ἑκάστην τὸ ἑαυτῆς ἔχειν, καὶ τὸ λυθῆναι ταύτῃ τὸν πόλεμον.

rime constituit, patria nimirum pluribus Episcopis communita. Vnde colligere pronum est, ex NAZIANZENI sententia pro Ecclesiæ commodo habendum esse, si pluribus ea Episcopis frequentetur; neque in eius ignominiam cedere, si, necessitate ita ferente, in vilibus etiam oppidis Episcopi constituantur.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM TERTIVM
DE LEGE, QVAE DVOS EPISCOPOS IN VNA CIVITATE ORDINARI VETAT.

§. I.

Lex & praxis vniuersalis Ecclesiæ, vnum tantum in ciuitate aliqua habere Episcopum.

ALia lex vniuersaliter obseruata in Ecclesia erat, quod in ciuitate aliqua vnus tantum debebat esse Episcopus, etiamsi ad admittendos complures Presbyteros satis ampla esset. Tempore *Cornelii* in Ecclesia *Romana* quadraginta sex Presbyteri [*r*], Diaconi septem, totidem Hypodiaconi, & nonaginta quatuor inferiorum Ordinum Clerici erant: & vniuersus populus secundum quorumdam computationem [*s*] quinque circiter hominum millia, secundum aliorum [*t*] autem calculum multo maiorem numerum dicitur effecisse; sed tamen vnus tantummodo eorum omnium erat Episcopus. Vt adeo *Nouatianus* contra *Cornelium* Episcopus *Romæ* ordinatus ab omnibus & singulis tamquam legis Ecclesiæ Catholicæ violator damnatus sit. CYPRIANVS [*u*] hac occasione id velut placitum aliquod Ecclesiæ inculcat, quod *vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus*

(*r*) Cornel Ep. ad Fabium ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII. Ὁ ἐκδικητὴς τοῦ εὐαγγελίου οὐκ ἠπίστατο ἕνα ἐπίσκοπον δεῖν εἶναι ἐν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· ἐν ᾗ οὐκ ἠγνόει· πῶς γάρ; πρεσβυτέρους εἶναι τεσσαράκοντα ἕξ, διακόνους ἑπτά, ὑποδιακόνους ἑπτά, ἀκολούθους δύο καὶ τεσσαράκοντα· ἐξορκιστὰς δὲ καὶ ἀναγνώστας ἅμα πυλωροῖς δύο καὶ πεντήκοντα.

(*s*) Burnets *Letter* 4. p. 107.

(*t*) Basnag. Exerc. ad Annal. Baron. an. XLIV. p. 531. †

(*u*) Cyprian. Ep. LV. al. LIX. ad Corn. p. 129. (p. 79. lin. vlt. edit. Par. MDCLXVI.)

Index

Iudex Vice Christi esse debeat. Hinc alio loco [w] *Nouatianum* negat esse Episcopum; *Cum post primum*, inquit, *secundus esse non possit, quisquis post vnum*, (Cornelium) *qui solus esse debeat, factus est*, (Nouatianus) *non iam secundus ille, sed nullus est*. Immo adulterum & extraneum eum vocat, quando dicit; *Nisi si Episcopus sibi videtur, qui Episcopo in Ecclesia a sedecim Coëpiscopis facto, adulter* [x] *atque extraneus, Episcopus fieri a desertoribus per ambitum nititur*. Idem ipsi non a CYPRIANO [y] solum, sed a toto simul Concilio *Africano* exprobratum fuit; vti CYPRIANVS in epistola quadam commemorat, *cum ad nos*, inquiens, *in Africam legatum misisset optans* (more nouis Episcopis post ordinationem consueto) *ad communicationem nostram admitti, hinc a concilio plurimorum sacerdotum, qui præsentes eramus, sententiam retulit, se foris esse cœpisse, nec posse a quoquam nostri sibi communicari, qui Episcopo Cornelio in Catholica Ecclesia de Dei iudicio & cleri ac plebis suffragio ordinato profanum altare erigere & adulteram cathedram collocare, & sacrilega contra verum sacerdotem sacrificia offerre tentauerit*. Erant quidem non nulli *Romæ* Confessores, qui primum cum *Nouatiano* faciebant: CYPRIANVS [z] autem scripta ad eos epistola facti vitiositatem verbis blandis ostendebat, & vt ad Ecclesiam matrem & fraternitatem reuerterentur, quibus poterat hortamentis, petebat atque rogabat. Quæ admonitio quosdam ex eorum principibus tam efficaciter percellebat, vt non diu post ad *Cornelium* reuerterentur, erro-

(w) Cyprian. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. p. 104. (p. 68. edit. Par.)
(x) Ibid. p. 112. (p. 73. edit. Par.)
(y) Cyprian. Ep. LXVII. al. LXVIII. ad Stephan. p. 177. (p. 116. edit. Paris.)
(z) Cypr. Ep. XLIV. al. XLVI. ad Nicostrat. & Maxim. (p. 58. edit. Paris.) Grauiter me atque contristat & intolerabilis perculsi & pene prostrati pectoris moestitia perstringit, cum vos illic comperissem contra ecclesiasticam dispositionem, contra euangelicam legem, contra Institutionis Catholicæ vnitatem, alium episcopum fieri consensisse, id est, quod nec fas est, nec licet fieri, Ecclesiam aliam constitui, Christi membra discerpi, Dominici gregis animum & corpus vnum discissa æmulatione lacerari. Quod quæso vt in vobis saltem illicitum istud fraternitatis nostræ dissidium non perseueret, sed & confessionis vestræ & diuinæ traditionis memores ad matrem reuertamini, vnde prodistis, vnde ad confessionis gloriam cum eiusdem matris exultatione venistis. Nec putetis sic vos euangelium Christi asserere, dum vosmet ipsos a Christi grege & ab eius pace & concordia separatis &c.

rem suum his verbis publice confitentes: [a] *Nos Cornelium Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ erectum a Deo omnipotente & CHRISTO Domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuenti sumus perfidia loquacitate factiosa amentes. Videbamur quasi quamdam communicationem cum schismatico homine habuisse, sincera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit, nec ignoramus, vnum Deum esse, & vnum CHRISTVM esse Dominum, quem confessi sumus, vnum Spiritum Sanctum, VNVM EPISCOPVM in Catholica Ecclesia esse debere.* PAMELIVS [b] & alii, qui hoc magisterii Episcopi *Romani* confessionem interpretantur, aut crassam ignorantiam, aut magnum partis suæ studium produnt: quamquam enim hæc de Episcopo quodam *Romano* dicuntur, non tamen ad eum solum, sed ad omnium Ecclesiarum Episcopos spectant. IGNATIVS & post eum Scriptores omnes, qui de Episcopis loquuntur, vnum semper in quaque Ecclesia Episcopum fuisse dicunt: & licet ORIGENES [c] duo in vnaquaque Ecclesia Episcopos esse videatur dicere, attamen vbi suam ipsius mentem explicat, idem omnino cum reliquis sentire deprehenditur. Dicit enim, alium esse visibilem, alium inuisibilem; alium angelum, alium esse hominem. Ita vt eius testimonium (quamlibet ab aliorum sententia quodammodo discrepare videatur) hanc Ecclesiæ consuetudinem confirmet.

Sequentium temporum Scriptores eiusdem rei tam crebram faciunt mentionem, vt eorum omnium testimonia [d] adferre tam

(a) Cornel. Ep. XLVI. al. XLIX. ad Cyprian. (apud Cyprian. p. 60. edit. Par. 1666.)

(b) Pamel. in Loc.

(c) Origen. Hom. XIII. in Luc. Per singulas Ecclesias bini sunt Episcopi, alius Visibilis alius Inuisibilis - - Ego puto inueniri simul posse & Angelum & Hominem bonos (leg. binos) Ecclesiæ Episcopos.

(d) vid. Chrysostom Ep. CXXV ad Cyriac. ὁ προβατόσχημος ἐκεῖνος λύκος, ὁ σχῆμα μὲν ἔχων ἐπισκόπου, μοιχὸς δὲ ὑπάρχων· ὡς γὰρ ἡ γυνὴ μοιχαλὶς χρηματίζει, ἡ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἑτέρῳ συναφθεῖσα· οὕτω καὶ αὐτὸς μοιχός ἐστιν, οὐ σαρκὸς ἀλλὰ πνεύματος· ζῶντος γὰρ ἐμοῦ ἥρπασέ μου τὸν θρόνον τῆς ἐκκλησίας. Lupus ille (Arsacius) ouis speciem præ se ferens, tametsi Episcopi laruam gerat, adulter tamen est. Vt enim mulier adultera vocatur, quæ viuente viro alteri nubit: eodem modo *hic* quoque *adulter est*, non carnis sed spiritus. *Me enim viuente Ecclesiæ thronum inuasit.*

Homil. I in Philipp Tom. VI. p. 8. Συνεπισκόποις καὶ διακόνοις. τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς. *Coepiscopis & diaconis.* Quid hoc? *an unius ciuitatis multi erant episcopi? nequaquam.*

fasti-

fastidiosum quam inutile futurum sit. Itaque hæc duo tantummodo addo: Primum quidem, quod Concilium *Nicænum* [e] hanc antiquam legem repetat ac confirmet. Canone enim octauo, qui de Episcopis *Nouatianis* ad Ecclesiam reuertentibus agit, dicitur: *Qui a Catharis vocatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi forte placuerit Episcopo, nominis honorem illi im-*

Hieron. Ep. IV. ad Nepotian (Tom. I p. 30. b. Edit. Francof.) *Singuli Ecclesiarum episcopi*, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In naui *vnus gubernator*; in domo *vnus Dominus*.

Idem Ep. LXXXV. ad Euagrium. Ne quis *contentiose in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat*. - - Nam & Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam Presbyteri semper *vnum* ex se electum, in excelsiori gradu collocatum *Episcopum* nominabant.

Pseud. Hieron. 1 Tim. III. Cum *vna ciuitas plures episcopos* habere non posset.
Hilar. Diac. Comm. in Phil. I, 1. Si episcopis scriberet & diaconibus ad personas eorum scriberet, & loci ipsius *episcopo* scribendum erat, non *duobus vel tribus*.
Id. in 1 Cor XII, 28. Quia ab *vno Deo* Patre sunt omnia, *singulos episcopos singulis ecclesiis* praeesse decreuit. In 1 Tim. III, 12. Nunc septem diaconos esse oportet & aliquantos presbyteros, vt bini sint per ecclesias, & *vnus in ciuitate Episcopus*.

Pacian. Epist. III. ad Sempron. (Tom. III. Biblioth. SS. Patrum p. 420.) Ille (Nouatus) sedente iam Romæ episcopo aduersum fas *sacerdotii singularis alterius episcopi* nomen adsumit.

Socrat. lib. VI c. XXII. Ἰωάννου δὲ ποτὲ τοῦ ἐπισκόπου ἐγκαλοῦντος αὐτῷ, καὶ λέγοντος, ὅτι οὐ δύναται ἡ πόλις δύο ἐπισκόπους ἔχειν, ὁ Σισίννιος ἔφη, οὐδὲ γὰρ ἔχει. Cum aliquando a Ioanne Episcopo reprehenderetur, Ioannesque diceret, *ciuitatem non posse duos Episcopos habere:* respondit Sisinnius: Nec profecto habet.

Sozom. lib. IV. c XV. Ὀλίγον δὲ χρόνον Φήλικος ἐπιβιώσαντος, μόνος Λιβέριος τῆς ἐκκλησίας προΐστατο· ταύτῃ πῃ τοῦ Θεοῦ οἰκονομήσαντος, ὥστε τὸν Πέτρου θρόνον μὴ ἀδοξεῖν, ὑπὸ δύο ἡγεμόνων ἰθυνόμενον, ὃ διχονοίας σύμβολόν ἐστι καὶ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἀλλότριον. Post hæc vero cum Felix modico tempore superuixisset, *Liberius solus ecclesiam administrauit*. Quod quidem diuina prouidentia ita dispensauit, ne sedes Petri dehonestaretur, *a duobus præsulibus simul gubernata: quod* discordiæ signum *& ab ecclesiasticis legibus alienum est*.

Theodoret. lib. III. c. IV. Καὶ γὰρ ἐν Ἀντιοχείᾳ διχῇ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα τῆς ἐκκλησίας διῄρητο κ. τ. λ. Etenim Antiochiæ sanum ecclesiæ corpus *duas in partes* diuisum erat &c.

(e) Concil. Nicæn. Can. VIII. Ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

rem suum his verbis publice confitentes: [a] *Nos Cornelium Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ erectum a Deo omnipotente & CHRISTO Domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuenti sumus perfidia loquacitate factiosa amentes. Videbamur quasi quamdam communicationem cum schismatico homine habuisse, sincera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit, nec ignoramus, vnum Deum esse, & vnum CHRISTVM esse Dominum, quem confessi sumus, vnum Spiritum Sanctum, VNVM EPISCOPVM in Catholica Ecclesia esse debere.* PAMELIVS [b] & alii, qui hoc magisterii Episcopi *Romani* confessionem interpretantur, aut crassam ignorantiam, aut magnum partis suæ studium produnt: quamquam enim hæc de Episcopo quodam *Romano* dicuntur, non tamen ad eum solum, sed ad omnium Ecclesiarum Episcopos spectant. IGNATIVS & post eum Scriptores omnes, qui de Episcopis loquuntur, vnum semper in quaque Ecclesia Episcopum fuisse dicunt: & licet ORIGENES [c] duo in vnaquaque Ecclesia Episcopos esse videatur dicere, attamen vbi suam ipsius mentem explicat, idem omnino cum reliquis sentire deprehenditur. Dicit enim, alium esse visibilem, alium inuisibilem; alium angelum, alium esse hominem. Ita vt eius testimonium (quamlibet ab aliorum sententia quodammodo discrepare videatur) hanc Ecclesiæ consuetudinem confirmet.

Sequentium temporum Scriptores eiusdem rei tam crebram faciunt mentionem, vt eorum omnium testimonia [d] adferre tam

(a) Cornel. Ep. XLVI. al. XLIX. ad Cyprian. (apud Cyprian. p. 60. edit. Par. 1666.)

(b) Pamel. in Loc.

(c) Origen. Hom. XIII. in Luc. Per singulas Ecclesias bini sunt Episcopi, alius Visibilis alius Inuisibilis - - Ego puto inueniri simul posse & Angelum & Hominem bonos (leg. binos) Ecclesiæ Episcopos.

(d) vid. Chrysostom. Ep. CXXV ad Cyriac. ὁ προβατόσχημος ἐκεῖνος λύκος, ὁ σχῆμα μὲν ἔχων ἐπισκόπου, μοιχὸς δὲ ὑπάρχων· ὡς γὰρ ἡ γυνὴ μοιχαλὶς χρηματίσει, ἡ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἑτέρῳ συναφθεῖσα· οὕτω καὶ αὐτὸς μοιχός ἐστιν, οὐ σαρκὸς ἀλλὰ πνεύματος· ζῶντος γὰρ ἐμοῦ ἥρπασέ μου τὸν θρόνον τῆς ἐκκλησίας. Lupus ille (Arsacius) ouis speciem præ se ferens, tametsi Episcopi laruam gerat, adulter tamen est. Vt enim mulier adultera vocatur, quæ viuente viro alteri nubit: eodem modo *hic* quoque *adulter est*, non carnis sed spiritus. *Me enim viuente Ecclesiæ thronum inuasit.*

Homil. I in Philipp. Tom. VI. p. 8. Συνεπισκόποις καὶ διακόνοις. τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς. *Coepiscopis & diaconis.* Quid hoc? *an vnius ciuitatis multi erant episcopi? nequaquam.*

fasti-

fastidiosum quam inutile futurum sit. Itaque hæc duo tantummodo addo: Primum quidem, quod Concilium *Nicenum* [e] hanc antiquam legem repetat ac confirmet. Canone enim octauo, qui de Episcopis *Nouatianis* ad Ecclesiam reuertentibus agit, dicitur: *Quia Catharis vocatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit, nisi forte placuerit Episcopo, nominis honorem illi im-*

Hieron. Ep. IV. ad Nepotian. (Tom. I p. 30. b. Edit. Francof.) *Singuli Ecclesiarum episcopi*, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In naui *vnus gubernator*, in domo *vnus Dominus*.

Idem Ep. LXXXV. ad Euagrium. Ne quis *contentiose in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat*. ... Nam & Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam Presbyteri semper *vnum* ex se electum, in excelsiori gradu collocatum *Episcopum* nominabant.

Pseud. Hieron. 1 Tim. III. Cum *vna ciuitas plures episcopos* habere non posset. Hilar. Diac. Comm. in Phil. I, 1. Si episcopis scriberet & diaconibus, ad personas eorum scriberet, & loci ipsius *episcopo* scribendum erat, non *duobus vel tribus*. Id. in 1 Cor XII, 28. Quia ab *vno Deo* Patre sunt omnia, *singulos episcopos singulis ecclesiis* præesse decreuit. In 1 Tim. III, 12. Nunc septem diaconos esse oportet, & aliquantos presbyteros, vt bini sint per ecclesias, & *vnus in ciuitate Episcopus*.

Pacian. Epist. III. ad Sempron. (Tom. III. Biblioth. SS. Patrum p. 410.) Ille (Nouatus) sedente iam Romæ episcopo adiectum, *sacerdotii singularis alter ut episcopi* nomen adsumsit.

Socrat. lib. VI c. XXII. [illegible] Cum aliquando a Ioanne Episcopo reprehenderetur, Ioannesque diceret, *ciuitatem non posse duos Episcopos habere*: respondit Sisinnius: Nec profecto habet.

Sozom. lib IV. c. XV. [illegible] Post hæc vero cum Felix modico tempore supervixisset, *Liberius solus ecclesiam administrauit*. Quod quidem diuina prouidentia ita dispensauit, ne sedes Petri dehonestaretur, *a duobus præsulibus simul gubernata: quod discordiæ signum & ab ecclesiasticis legibus alienum est.*

Theodoret. lib. III. c. IV. [illegible] Etenim Antiochiæ eiusdem ecclesiæ corpus *duas in partes* diuisum erat &c.

(e) Concil. Nicæn. Can. VIII. [illegible]

perti-

pertire. Sin minus hoc ei placuerit, prouidebit illi locum vel Chorepiscopi, vel Presbyteri, vt omnino ille in Clero esse videatur, & in vna vrbe non simul duo Episcopi. Secundo, quod populus reuera vniuerse eam fouerit opinionem, simpliciter id legibus repugnare, si duo Episcopi in vna sede simul sedeant: adeo vt, cum *Constantius* Imperator, memorante THEODORETO [*f*], populo *Romano* significaret, velle se *Liberium* & *Felicem* sedis Episcopalis esse socios, & vtrumque communi opera ecclesiam gubernare, vnanimiter hanc conditionem repudiarent, vna voce omnes pariter exclamantes: *Vnus Deus, Vnus Christus, Vnus Episcopus.*

§. II.

Interdum tamen duo Episcopi, controuersiam aliquam dirimendi, aut inueteratum schisma tollendi caussa, fuerunt admissi.

Notandum tamen est, quod, quemadmodum primarius finis & intentio huius legis erat, vt schisma anteuerteretur, & pax ac concordia conseruaretur in Ecclesia: ita e contrario, quum manifeste pateret, duorum Episcoporum in vna ciuitate permissionem in certis quibusdam rerum circumstantiis, ac difficiliore temporis ratione, vnicam diuturnum aliquod & inueteratum schisma finiendi viam esse, fuerint non nulli Episcopi Catholici, qui socio in thronum suum libenter admisso potestatem, dignitatemque Episcopalem cum eo partirentur. Istiusmodi conditionem *Meletius*, Episcopus *Antiochenus*, *Paulino* aduersario suo offerebat, qui etsi eamdem fidem profitebatur, tamen Ecclesiam ab ipso separatam habebat. Oblatam istam conditionem verbis [*g*] THEODORETI enarrabo: *Meletius*, inquit

(*f*) Theod. lib. II. c. XIV. Εἷς Θεός, εἷς Χριστός, εἷς ἐπίσκοπος.

(*g*) Theodoret. lib. V. c. III. Μελέτιος ὁ πάντων ἀνθρώπων πρᾳότατος, φιλοφρόνως ἅμα καὶ ἠπίως ἔφη πρὸς τὸν Παυλῖνον· ἐπειδὴ καὶ ἐμοὶ τῶνδε τῶν προβάτων τὴν ἐπιμέλειαν ὁ τῶν προβάτων ἐνεχείρισε κύριος, καὶ σὺ τῶν ἄλλων ἀναδέδεξαι τὴν φροντίδα, κοινωνοῦσι δὲ ἀλλήλοις τῆς εὐσεβείας τὰ θρέμματα συνάψωμεν, ὦ φιλότης, τὰ ποίμνια, καὶ τὴν περὶ τῆς ἡγεμονίας καταλύσωμεν διαμάχην· κοινῇ δὲ τὰ πρόβατα νέμοντες, κοινὴν αὐτοῖς προσενέγκωμεν θεραπείαν· εἰ δὴ ὁ μέσος θῶκος τὴν ἔριν γεννᾷ, ἐγὼ καὶ ταύτην ἐξελάσαι πειράσομαι· ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θεῖον προτεθεικὼς εὐαγγέλιον, ἑκατέρωθεν ἡμᾶς καθέζεσθαι παρεγγυῶ· καὶ εἰ μὲν πρότερος ἐγὼ δεξαίμην τοῦ βίου τὸ πέρας, μόνος ἕξεις, ὦ φίλος, τὴν τῆς ποίμνης ἡγεμονίαν· εἰ δὲ σὺ πρότερον τοῦτο πάθοις, ἐγὼ πάλιν εἰς δύναμιν τῶν προβάτων ἐπιμελήσομαι· ταῦτα ἠπίως μὲν ἅμα καὶ φιλοφρόνως θεῖος εἶπε Μελέτιος· ὁ δὲ Παυλῖνος οὐκ ἔστερξεν.

ille

ille, *mortalium omnium mitissimus, amanter & benigne compellans Paulinum, Quoniam, inquit, & mihi ouium istarum curam Dominus commisit, & tu alias oues curandas suscepisti, ouesque inter se consentiunt, greges nostros, amice, coniungamus & contentionem de praefectura dirimamus, ouesque in commune pascentes, communem illis curam impendamus. Quod si de media sede est controuersia, ego hanc etiam conabor remouere. Ponatur enim in ea, quaeso, sacrum Euangelium, & ex vtraque parte nos sedeamus: & si quidem prior ego e vita excessero, tu solus, amice, gregem reges: sin autem tibi prius id contigerit, ego rursus ouium pro viribus curam geram. Quae quum benigne amanterque*, ait auctor noster, *a diuino Meletio proferrentur, Paulinus tamen non acquieuit.*

Adhuc aliam huiuscemodi conditionem Episcopis *Donatistis* ab omnibus Episcopis Catholicis *Africanis*, sub initium peruagatae illius Collationis *Carthaginensis* propositam legimus. Offerebant illis candide, antequam inchoaretur illa Collatio, si pro debita conuictione ad vnitatem & communionem Ecclesiae redirent, fore, vt Episcopalem suum honorem [b] ac dignitatem porro retineant: & si per statum & conditionem, in qua tum esset Ecclesia, fieri non posset, quin ad tempus duo in eadem ciuitate episcopi admitterentur, porro proponebatur, quemlibet Episcopum Catholicum ex ipsis sibi socium adsciscere, cum eoque honorem partiri debere; permittendo ipsi secum in eadem sedere cathedra, quemadmodum Episcopi Coëpiscopos suos, qui extranei essent, tractare solerent; atque ita illi Ecclesiam de suis tradendo, in qua eamdem erga ipsum humanitatem adhibere posset: vt ita alter alteri mutuo honore praeiret, & suo quisque ordine in Ecclesia eminentius sederet eo vsque, dum alteruter moreretur: & tum ius successionis

(b) Collat. Carthag. 1. die. C. XVI. Sic nobiscum teneant vnitatem, vt non solum viam salutis inueniant, sed nec honorem Episcopatus amittant. - - Poterit quippe vnusquisque nostrum, honoris sibi socio copulato, vicissim sedere eminentius, sicut peregrino Episcopo iuxta considente collega. Hoc cum alternis Basilicis vtrisque conceditur, vterque ab alterutro honore mutuo praeuenitur: Quia vbi praeceptio caritatis dilatauerit corda, possessio pacis non sit angusta, vt vno eorum defuncto deinceps iam singulis singuli, pristino more succedant.

more

more antea vsitato penes vnum tantum Episcopum semper esset. *Nec hoc*, inquiebant [*i*], *nouum aliquid fiet : Nam hoc ab ipsius separationis exordio in eis, qui damnato nefariæ discessionis errore, vnitatis dulcedinem vel sero sapuerunt, catholica dilectio custodiuit.* Vnde manifestum est, hanc consuetudinem vltra integrum sæculum in *Africa* obtinuisse: Et præsentes Episcopi *Donatistis* hac illis facta concessione proponebant, vt hac in re antecessorum suorum exemplum sequerentur, quo sic Ecclesiæ diuisio prorsus tolleretur. Addunt autem: *Si forte Christiani populi singulis delectantur Episcopis & duorum consortium, insitata rerum facie, tolerare non possunt : vtrique de medio secedamus; & Ecclesiis singulis, damnata schismatis caussa, in vnitate pacifica constitutis, ab his, qui singuli in Ecclesiis singulis inuenientur, vnitati facta per loca necessaria singuli constituantur Episcopi.* Vt adeo declararint, tum quæ vsitata & ordinaria Ecclesiæ regula fuerit, nimirum vnum tantum in ciuitate aliqua habere Episcopum, tum quam promte recedendum fuerit, vt in isthoc extraordinario rerum statu pax & concordia Ecclesiæ restitueretur. Hunc locum paullo fusius recitare placuit, non tantum, quod ea omnia, quæ in hoc capite adserui, plenissime demonstrat, verum etiam quod tam generosi & semetipsum abnegantis zeli & caritatis exemplum nobis præbet, cui vix in vllis historiarum monumentis simile inuenias, quodque sane admirabilem horum sanctorum Episcoporum, quos inter AVGVSTINVS facile erat princeps, spiritum & indolem nobis commonstrat.

§. III.

Doctorum virorum opiniones de duobus in vna ciuitate Episcopis æuo Apostolico, Iudæorum *quidem altero, altero* Gentilium.

Viri quidem docti [*a*] porro existimant, hanc legem de vno tantum Episcopo in ciuitate aliqua ad Apostolorum ætatem referri non posse: putant enim, antequam *Iudæi* & *Gentiles* in vnam Ecclesiam perfecte coaluerint, in multis vrbibus duos

(*i*) Collat. Carthagin. ibid.

(*a*) Pearson. Vind. Ignat. Par. II. c. XIII. p. 414. (p. 186. edit Cantabrig. 1672.) Duas in quibusdam ciuitatibus temporibus Apostolorum Ecclesias, duos Episcopos fuisse, donec gentiles cum Iudæis in vnum corpus coalescerent, probabilissimum ex ipsis scriptis Apostolicis facit Hammondus noster &c.

fuisse

fuisse Episcopos, alterum *Iudæorum*, *Gentilium* alterum. Hanc consuetudinem *Antiochiæ* fuisse censent, vbi *Euodius* & *Ignatius* episcopi ab Apostolis ordinati esse dicuntur; quemadmodum etiam *Linus* & *Clemens Romæ*, & alter quidem a *Petro Iudæorum* Episcopus, alter autem a *Paulo Gentilium* Episcopus ordinatus sit. EPIPHANIVS hanc fuisse sententiam videtur; *Petrum* enim & *Paulum* primos *Romæ* Episcopos fuisse dicit [b], & dubitat, annon duo alios Episcopos consecrauerint, qui ipsorum locum, ipsis quidem absentibus, explerent. Alio loco [c] dicit, *Alexandriam* nunquam vt alia oppida duos habuisse Episcopos. *Quæ obseruatio*, inquit PEARSONIVS [cc], *ad Apostolica etiam tempora extendi sine dubio debet; quod Marcus, cum solus ibi (Alexandriæ) prædicauerit, vnicum Episcopum successorem reliquit; in aliis autem ciuitatibus aliquando duo Apostoli Ecclesias congregabant, & loco suo vterque Episcopum reliquit.* Sed hoc aliis viris eruditis [d] non facit satis, quorum diuersa est opinio, dum existimant, quod, licet Apostoli occasionem habuerint in quibusdam ciuitatibus duos ordinandi Episcopos, hoc tamen non respectu diuersarum Ecclesiarum, *Iudæorum* videlicet & *Gentilium*, sed ex vsitata successionis lege factum sit; quemadmodum *Ignatius* post obitum *Euodii Antiochiæ*, & *Clemens* mortuo *Lino Romæ* ordinati fuerint. Decernere mihi non sumserim, ab vtra parte in tam delicata disputatione [e] stet veritas, sed lectoris iudicio id ipsum relinquens hoc tantum dico, quod si prior opinio præualeat, aliam rursus a communi regula, vnum tan-

(b) Epiph. Hæres. XXVII. Carpocrat. n. VI. Ἐν Ῥώμῃ γεγόνασι πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ ἐπίσκοποι. Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter & Episcopi fuerunt.

(c) Epiph. Hæres. LXVIII. Melet. n. VI. Οὐ γὰρ πώποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο ἐπισκόπους ἔσχεν, ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις.

(cc) Pearson. Vit. Ign. Par. II. c. XIII.

(d) Coteler. Not. in Constit. Apost. lib. VII. c. XLVI. (p. 385. a.) Ex Apostolicæ Constitutoris verbis concludunt viri docti, Euodium & Ignatium simul fuisse Antiochiæ Episcopos, illum gentibus datum, hunc Iudæis — — Subtiliter profecto & ingeniose hæc, ac si vis etiam verisimiliter: mihi tamen res non persuadetur facile. Quia quod volunt, non dicit aperte constitutio: immo magis videtur exponenda per communem successionis morem, &c.

(e) Pearsonius opinionem suam mutauit, vid. eius Dissert. II. de Success. Rom. Pontif. c. III.

tum in aliquo oppido Episcopum admittente, secessionem comprobet; aut potius ostendat, quæ Ecclesiæ praxis ante hanc legem datam fuerit.

§. IV.

Quo casu Coadiutores constituti sint.

His tertiam exceptionem in casu multo planiore, ad Coadiutorum videlicet constitutionem attinente, addere licuerit. Hi erant Episcopi ideo ordinati, vt aliis quibusdam Episcopis infirmioribus vel senectute confectis opitularentur, illisque, quoad viuerent, suberant, mortuis vero succedebant. Ita cum *Narcissus* Episcopus *Hierosolymitanus* propter longius productum senium (annos enim natus erat centum & viginti) muneris Episcopalis oneri non amplius esset ferundo, *Alexander* ei Coadiutor constituebatur. EVSEBIVS [*f*] pariter & HIERONYMVS id ex reuelatione factum dicunt; sed vero non est eorum sententia, quod *Narcisso* reuelatione opus fuerit, quæ auctoritatem ipsi conciliauerit cooptandi sibi Coadiutorem, sed quæ tantummodo hunc præcipue virum commonstrauerit: *Alexander* enim peregrinus erat, & in alia prouincia iam tum Episcopus, vt adeo huic officio accommodus iudicari sine reuelatione non posset. Vbi autem accommodus esse declaratus semel fuerat, nullum amplius erat hac in re dubium, sed vnanimi omnium Episcoporum in *Palæstina* suffragio [*g*] eligebatur, vt communem cum *Narcisso* Ecclesiæ curam & gubernationem in se reciperet. VALESIVS [*h*] hoc primum alicuius Coadiutoris exemplum

(*f*) Euseb. lib. VI. c. XI. Καὶ δὴ μηκέθ' οἵου τε ὄντος λειτουργεῖν διὰ λιπαρὸν γῆρας, τὸν εἰρημένον Ἀλέξανδρον, ἐπίσκοπον ἑτέρας ὑπάρχοντα παροικίας, οἰκονομία Θεοῦ ἐπὶ τὴν ἅμα τῷ Ναρκίσσῳ λειτουργεῖν ἐκάλει, κατὰ ἀποκάλυψιν νύκταρ αὐτῷ δι' ὁράματος φανεῖσαν. Verum cum propter extremam senectutem ministerium suum obire amplius non posset, supra dictum Alexandrum alterius ecclesiæ Episcopum *diuina dispensatione per reuelationem* quamdam, quæ illi in somnis apparuerat, *ad participandum cum Narcisso sacerdotis officium* euocauit.

(*g*) Hieronym. de Scriptor. Eccles. in Alexandro. Cunctis in Palæstina Episcopis in vnum congregatis, adnitente quoque ipso vel maxime Narcisso, Hierosolymitanæ Ecclesiæ cum eo gubernaculum suscepit.

(*h*) Vales. Not. in Euseb. lib. VI. c. XI. In hac Alexandri electione duo contra Ecclesiasticam regulam admissa sunt. Primum quod ab vno Episcopatu Alexander ad alium translatus est. Alterum, quod superstiti Episcopo adiutor & coëpiscopus est adiunctus. Atque *hoc primum exemplum occurrit coadiutorum Episcoporum.*

plum esse iudicat, quod in antiqua Ecclesiæ historia occurrat; sed in sequentibus sæculis plura exempla obuia sunt. *Theotecnus* Episcopus *Cæsareensis* sibi *Anatolium* Coadiutorem adsciuit, designauitque successorem, ita vt [i] communi ambo cura eamdem ecclesiam ad tempus regerent. *Maximus* [k], simul cum *Macario*, Episcopus *Hierosolymitanus* fuisse dicitur SOZOMENO. *Orion* Episcopus *Palæbiscensis*, pergrandis vir natu, *Siderium* sibi coadiutorem & successorem, teste SYNESIO [l], ordinauit. Ita THEODORETVS [m], *Ioannem* Episcopum *Apameæ*, *Stephanum* quemdam collegam habuisse, auctor nobis est. Et AMBROSIVS [n] *Senecionis* cuiusdam meminit, qui *Basso* coadiutor datus fuerit. Eodem modo *Gregorius Nazianzenus* simul cum parente suo sene *Nazianzi* erat Episcopus. BARONIVS [o] quidem ipsum

(i) Euseb. lib. VII. c. XXXII. Τούτῳ πρῶτος ὁ τῆς Παλαιστινῶν Καισαρείας ἐπίσκοπος Θεότεκνος χεῖρας εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιθείς, διάδοχον αὐτὸν μετὰ τελευτὴν προμνηστεύεται τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ, καὶ δῆτα ἐπὶ βραχύν τινα χρόνον ἄμφω τῆς αὐτῆς προέστησαν ἐκκλησίας. Huic (Anatolio) Theotechnus Cæsareæ Palæstinæ episcopus primus manus imposuit, eumque episcopum ordinauit: successorem illum ecclesiæ suæ despondens. *Ambo* certe aliquamdiu *eamdem ecclesiam simul gubernarunt.*

(k) Sozom. lib. II. c. XX. Ἔδοξεν οὖν, Διοσπολίταις μὲν ἕτερον χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον· Μάξιμον δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις μένειν καὶ Μακαρίῳ συνιερᾶσθαι. Commodius visum est, vt Diospolitanis quidem alius eligeretur Episcopus; Maximus vero maneret Hierosolymis, & *vna cum Macario Episcopali munere fungeretur.*

(l) Synes. Epist. LXVII. Καὶ ἐπειδὴ πρεσβύτης ἦν, οὐκ ἀνασχέσθαι περιμεῖναι τὸ δίκαιον τὴν τελευτήν, ἀλλὰ προβαλέσθαι τὸν μακάριον Σιδήριον. Qui (Orion) quum diutius vitam produceret, non fecisse illos, vt iusti hominis exitum præstolarentur; *sed beatæ memoriæ Siderium elegisse.*

(m) Theod. lib. V. c. IV. Οὗτος ἐν τῷ τῆς ζάλης καιρῷ, τὸν τῶν ὁμοφρόνων ἠθροίκει σύλλογον· συνεργὸν δὲ εἶχε τὸν μακάριον Στέφανον. Hic (Ioannes) dum tempestas sæuiret, orthodoxorum illic conuentum egerat, *adiutorem operis habens Stephanum.*

(n) Ambros. Ep. LXXIX. ad Theophil. Fratri nostro & Coepiscopo Basso *in consortium regendæ ecclesiæ* datus est Senecio.

(o) Baron. A. CCCLXXI. n. CVI. At illud de Gregorio plane sericis admiratione dignum, quod omnes ipsum Episcopum Nazianzenum adfirment, hæcque opinio apud omnes ferme adeo inualuerit, vt nec ea de re dubitandi saltem locum admiserint. Et quid mirum, si posteri eo errore lapsi sunt, cum hoc ipsum crediderint homines huius temporis, iique præsertim, qui in Concilio Constantinopolitano eidem refragati sunt, dicentes ipsum trium sedium Episcopum esse, nempe Sasimorum, Nazianzi, atque Constantinopoli? Cum igitur id de eo creditum atque scriptum appareat, & eiusmodi caussa eo statu collocata esse videatur, vt contrarium testem admittat neminem, in aliorum quoque sen-

 vmquam

vmquam *Nazianzi* Episcopum fuisse negat, at HIERONYMVS [p] & antiqui historici omnes, SOCRATES [q], SOZOMENVS [r], RVFFINVS [s] & THEODORETVS [t] exserte id adfirmant; quamquam eorum quidam in hoc errant, quod patris sui successorem eum appellent. Non enim *Nazianzi* Episcopus, sed tantum parentis Coadiutor fuit. Capessebat hoc munus ea quidem lege, vt ad continuandum illud se non obligatum fore diceret longius, quam pater vixerit, vt ipse [u] in vita sua & aliis in locis no-

tentiam & ego pedibus irem, nisi, (quod instar omnium est, & plus omnibus aestimari debet) ipsemet Gregorius contrarium adfirmaret. &c.

(p) Hieron. de Scriptor. Eccles. Gregorius primum Sasimorum, deinde *Nazianzenus Episcopus* &c.

(q) Socrat. lib IV. c XXVI. p. 242. fin Γρηγόριος τῆς Ναζιανζοῦ πόλεως εὐτελοῦς ἐν Καππαδοκίᾳ, ἧς καὶ ὁ αὐτοῦ πατὴρ πρότερον ἐκκλησίας προέστη, κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Βασιλείῳ διεπράττετο. *Gregorius Nazianzi*, vilis Cappadociae oppidi, cui etiam pater ipsius ante praefuerat, *Episcopus constitutus*, eadem quae Basilius gessit.

(r) Sozom. lib. VI. c. VIII. Γρηγόριος Ναζιανζοῦ πόλεως μικρᾶς ἐπισκοπεῖν μετὰ τὸν αὐτοῦ πατέρα λαχών. *Gregorius Episcopatum Nazianzi* post parentis obitum *sortitus.*

(s) Ruffin. lib II. c. IX.

(t) Theodoret. lib V. c. VIII. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον ὁ τὴν Ναζιανζὸν τὸ τελευταῖον ποιμάνας ἐν Κωνσταντινουπόλει διέτριβε. Degebat tunc temporis Constantinopoli is, *qui Nazianzum nouissime rexerat.* (Gregorius)

(u) Nazianz Carm de vita sua:

Ἐνουθέτησ' ἐμαυτὸν, ὡς οὐδὲν βλάβος
Ἕως καθέδρας πατρὸς ἐκπλῆσαι πόθον.
Οὐ γὰρ καθέξει τοῦτ' (ἔφην) ἄκοντά με,
Ὃν οὔτε κήρυγμ', οὔθ' ὑπόσχεσις κρατεῖ.
Οὕτως ἀνήγαγέ με νικήσας φόβος.
Ἐπεὶ δ' ὑπεξῆλθον μὲν οἱ γονεῖς βίον,
Κλῆρον λαχόντες, εἰς ὃν ἔσπευδον πάλαι,
Ἐγὼ δ' ἐλείφθην οὐ καλῶς ἐλεύθερος,
Τῆς μὲν δοθείσης οὐδόλως ἐκκλησίας
Προσηψάμην, οὐδ' ὅσον λατρείαν μίαν
Θεῷ προσενεγκεῖν ἢ συνεύξασθαι λαῷ.
Ἢ χεῖρα θεῖναι κληρικῶν ἑνί γε τῳ
Sic cogitaui, nil mihi hinc damni fore,
Adusque solium vota si explerem patris.
Nec enim, inquiebam, me reluctantem ista res
Stringet, liget me nulla cum promissio.
Sic me reduxit obtinens palmam timor.
Ast vt parentes, vltimo functi die

bis

his narrat, vt adeo post parentis obitum ipse munere omnino se abdicarit, & *Eulalio* in eius locum, ex ipsius quidem desiderio, surrogato vitam priuatam [w] amplexus sit. Quæ omnia luculenter euincunt, non parentis sui eum fuisse successorem, sed tantum Coadiutorem. Vnum duntaxat exemplum simile adhuc in medium proferam, quod notus ille *Augustini* casus nobis exhibet, qui *Hipponensium* Episcopus, viuo adhuc *Valerio*, ordinatus vna cum ipso [x] ad aliquod tempus, tamquam ipsius Coadiutor, cathedram Episcopalem ornauit; id quod consentientibus Primatibus *Carthaginensi* & *Numidiensi*, quorum hic eum ordinauerat, fecit. POSSIDIVS hac de re ei scrupulum initio subnatum fuisse dicit, quod cum consuetudine Ecclesiæ id fieri non crediderit: sed hoc ipsum tum in *Africana*, tum in transmarinis ecclesiis receptum & vsitatum esse edoctus, post aliquam tergiuersationem tandem se ordinari passus est.

Temere senes experitas perdidi,
Liber relictus semperque plane incommode,
Dictam quidem mihi Sasimensem ecclesiam
Non attigi, sic vt sacrum hîc vnicum
Illic obirem, fungerem aut preces meas,
Cum plebe, cuiquam vel manum imponerem.

Id. Orat. VIII. ad Patr. p. 148. [illegible] Proinde nunc quidem cum præclaro parente curam hanc suscipere non recuso, velut magnæ aquilæ, & altissime volanti pullus non incommodus e propinquo. Postea vero pennam meam spiritui, quo volet, & quoque modo volet, ferendam dabo, nec quisquam erit, qui me cogere, aut aliorsum traducere possit, cum eo consultantem.

(w) Gregor. Nazianz. Ep. XLIII. ad Gregor. Nyssen. tot.

(x) Possid. Vit. Aug. c. VIII. Vnde amplius formidans idem venerabilis senex, & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud primatem Episcopum sedis Carthaginensis, allegans inbecillitatem corporis sui, ætatisque grauitatem, & obsecrans, vt Hipponensi ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non tam succederet, sed *consacerdos accederet Augustinus.*
Paulini XLVI ad Roman. (NB. erronea sine dubio allegatio; neque enim in Bibliotheca S.S. Patr. neque in monumentis Orthodoxogr. hæc epistola inter reliquos inuenire potui.)
August. Ep. XXXIV. Qua ecclesiæ cura teneat, ex hoc vestra caritas oportet attendat, quod beatissimus pater Valerius - - - hac presbyterum me esse suum passus est, *nisi maiorem mihi coepiscopatus sarcinam imponeret.*

Hæc exempla luculentiſſime docent, non fuiſſe genuino iſtius canonis ſenſui contrarium, ſi quis ob infirmitatem vel ſenium Coadiutorem ſibi in eccleſia cooptarit: quamquam verum omnino eſt, quod *Auguſtinus* in ea fuerit opinione, ordinationem ſuam non eſſe legitimam, poſteaquam de canone Concilii *Nicæni* cognouiſſet: qui ipſi antea notus haud fuerat; & hanc ob cauſſam *Eradium* [y], etſi Eccleſia conſentiente ſucceſſorem ſuum nominarat, ordinare, dum viueret, non volebat. Sed enim vero non omnes tam ſtricto ac rigido ſenſu, quam quidem *Auguſtinus* faciebat, hunc Canonem intelligebant, tamquam duos in vna ciuitate ſimul Epiſcopos quibuscumque in caſibus ſimpliciter prohibentem, ſed tantum deficiente iuſta cauſſa, nec Eccleſiæ conditione neceſſario id requirente: Quod ſi autem idonea ſuppeteret cauſſa, vt plures vno conſtituerentur Epiſcopi, e. g. ſi quis Epiſcopus muneri ſuo rite obeundo non eſſet, aut ſimili in caſu, canon iſte non obligabat, quemadmodum ex exemplis, quæ heic attulimus, & diuerſis aliis, quæ iſtis addi facile poſſent, pateſcit.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM QVARTVM
DE CHOREPISCOPIS, ΠΕΡΙΟΔΕΥΤΑΙΣ ET EPISCOPIS SVFFRAGANEIS: ET QVOMODO HI INTER SE DIFFERANT.

§. I.
De ratione nominis Chorepiſcopi etymologica, & de non neminis circa eam errore.

QVemadmodum Epiſcopi, vbi vel per ætatem, vel infirmitatem corporis officio ſuo fungi non poterant, ipſi ſibi Coadiutores in ciuitate ordinabant: ita etiam, vbi diœceſibus ipſorum e conuerſis gentilibus in pagis & villis ab Eccleſia oppidana longe diſſitis larga facta erat acceſſio, alius generis adminiſtros in agris ſibi adſciſcebant, quos Chorepiſcopos appellabant; qui ita dicebantur, non quod *ex choro Sacerdotum*

(y) Auguſt. Ep. CX. Quod reprehenſum eſt in me, nolo reprehendi in filio meo - - Erit Presbyter, vt eſt, quando Deus voluerit, futurus Epiſcopus.

tum essent, quemadmodum scriptor quidam Latinus [z] ex errore hanc dormat, sed ideo, quod essent *τῆς χώρας ἐπίσκοποι*, *ruris Episcopi*, quos vox ista proprie significat, & non Presbyteros ex regionibus oppidanis, vti SALMASIVS eam intelligit.

§. II.

Tres diuersæ opiniones de huius Ordinis natura. Prima *quidem, quod tantum fuerint Presbyteri.*

Iam licet ex ipso nomine de ipsorum officio quodammodo possit iudicari, magna tamen inter viros eruditos de huius Ordinis natura agitata fuit controuersia. Inter Scholasticos & Canonistas recepta est opinio, fuisse eos tantummodo Presbyteros; vti videre est in TVRRIANO [a], ESTIO [b], ANTONIO AVGVSTINO [c] & GRATIANO [d], quos non SALMASIVS [e] solum, sed SPALATENSIS [f] etiam, FIELDIVS [g] & FORBESIVS [h] sequuntur, quorum vltimus diuersa adfert argumenta, quibus probare nititur, fuisse eos meros Presbyteros, nec vllam vnquam Episcopalem Ordinationem accepisse.

§. III.

Secunda *opinio, quod eorum alii fuerint Presbyteri, & alii Episcopi.*

Alii duo Chorepiscoporum genera fuisse existimant, alios

(z) Raban. Maur. de institut. sacerdot. lib. I. c. V.
Salmas. de Primat. c. I. p. 10. Hinc c. XI. de officio Archipresbyteri, *ministerium eius in eo constitui* dicitur, *ut diligenti cura prouideat ministerium sacerdotum Cardinalium.* Quod non de vrbis tantum Romæ presbyteris accipiendum, sed de primis sacerdotibus aliarum vrbium, quibus parœciæ, id est, tituli commissi. Græcorum infima ætas *πρωτοπαπᾶδας* vocauit, qui videntur in locum Chorepiscoporum successisse, vt ex Balsamone clarum est, scholiis in Synodum Antiochenam Can. VIII. vbi τοὺς ἐν χώραις πρεσβυτέρους, qui in Canone ipso χωρεπίσκοποι vocantur, πρωτοπαπᾶδες interpretatur.

(a) Turrian. Not. in Can. LIV. Concil. Nic. Arabic.

(b) Est in IV. Sent. Dist. XXIV. §. XXX.

(c) Ant. Aug. Epit. iur. Canon. lib. VI. Tit. I. c. VIII. XI. XIII.

(d) Gratian. Dist. LXVIII. c. IV. V.

(e) Walo Messalin. c. V. p. 315.

(f) Spalat. de Rep. Part. I. Lib. II. c. IX. n. XVII. XIIX. XIX.

(g) Field. of the Church lib. V. c. XXIX.

(h) Forbes. Iren. lib. II. c. XI. Prop. XIV. p. 149. (p. 444. sqq. edit. Amstelod. clɔ Iɔccxlii.)

quidem

quidem, qui ordinationem habuerint Episcopalem, alios autem qui meri fuerint Presbyteri: Quæ CABASSVTII [i], PETRI *de* MARCA [k] & BELLARMINI [l] est opinio. Concedunt in quibusdam casibus contigisse, vt Chorepiscopi vere fuerint Episcopi, quod Episcopi ordinati fuerint ante, quam Chorepiscopi fierent. Et eatenus quidem recte statuunt: In primitiua enim Ecclesia quandoque Episcopi ad hunc illum locum fuerunt ordinati, sed non recepti, & quidem vel ob multitudinis peruersitatem, vel persecutionis æstum, vel simili ex ratione: Et istiusmodi Episcopi (quos veteres Scriptores [m] *χολαίους* & *χολάζοντας ἐπισκόπους*, Episcopos vacantes dicunt) non habentes in sua ipsorum Ecclesia sacris operandi libertatem, sub alio quodam Episcopo, qui eos in ministerium suum cooptare volebat, ad muneris sui administrationem admittebantur. Concilium *Nicænum* [n] simili ratione consuluit atque prospexit Episcopis *Nouatianis*, qui ad Catholicam redire vellent Ecclesiam; vt Episcopus loci siue ad Presbyteri cuiusdam oppidani, siue ad Chorepiscopi officium eos admitteret; quia duo Episcopi in vno oppido esse non poterant. Atque ita quoque ab eodem Concilio [o] de Episcopis *Meletianis* decretum fuit, vt ad Ec-

(i) Cabassut. Notit. Concil. c. VIII. p. 45. †

(k) Petr. de Marca de Concord. lib. II. c. XIII. tot.

(l) Bellarm. de Cleric. lib. I. c. XVII. tot.

(m) Socrat. lib. IV. c. VII. Σχολαῖος δὲ ἐπίσκοπος ἦν. Vacans habebatur Episcopus. Conc. Antioch. c. XVI. (Tom. II. p. 568) Εἴ τις ἐπίσκοπος χολάζων ἐπὶ χολάζουσαν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιῤῥίψας, ὑφαρπάζοι τὸν θρόνον δίχα συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι. Si quis *vacans Episcopus* in *vacantem ecclesiam* irrumpens, sedem arripuerit absque perfecta synodo, is sit eiectus.

(n) Concil. Nicæn. Can. VIII. (Tom. II. p. 34.) Ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν· εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τοῦτον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν. Qui apud eos, qui Cathari dicuntur, nominatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi vtique Episcopo placeat ipsum nominis honorem impertire. Si autem hoc illi non placeat, vel *Chorepiscopi*, vel *Presbyteri* locum excogitabit, vt esse omnino in clero videatur, ne in ciuitate duo sint Episcopi.

(o) Conc. Nic. Epist. Synod. ap. Socrat. lib. I. c. IX. Τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντας, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνῆσαι ἐπὶ τούτοις, ἐφ' ᾧτε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργίαν, δευτέρους δὲ εἶναι ἐξάπαντος πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ παρ-

ad Ecclesiæ vnitatem reuersis ipsis liceret sub Ecclesiæ Catholicæ Episcopis officium suum administrare. Iam vero constat, huiusmodi Chorepiscopos omnes proprie dictos fuisse Episcopos, quod Episcopi ordinati fuerint ante, quam Chorepiscoporum nomine sub aliis ministerium peragerent. De reliquis vero omnibus PETRVS *de* MARCA iudicat, quod tantum Presbyteri fuerint.

§. IV.

Tertia *opinio, quod maxime probabile sit, fuisse eos omnes Episcopos.*

Verum istæ opiniones (quæ parum inter se discrepant) a BARLOVIO Episcopo [*p*], HAMMONDO [*q*], BEVEREGIO [*r*], CAVEO [*s*] & ab ipso BLONDELLO [*t*] reiiciuntur, qui, etsi ab aliis inter eos refertur, qui contrariam tuentur sententiam, longam dissertationem contra PETRVM *de* MARCA edidit, qua Chorepiscopos omnes, antiquis commemoratos Conciliis, veri nominis Episcopos fuisse, demonstrare nititur. Ad quod probandum nihil requiritur amplius, quam quod ATHANASIVS Apologia sua II. perhibet, vbi inter Presbyteros & Chorepiscopos perspicue distinguit. Loquens enim de illegitima *Ischiræ* promotione, qui ab *Eusebianorum* factione regionis *Mareotidis* Episcopus constitutus erat, *Mareotidem* dicit regionē tantum *Alexandriæ*, & omnes istius terræ tractus Ecclesias soli Episcopo *Alexandrino* subiectas fuisse, nec vmquam vel Episcopum vel Chorepiscopum [*u*], sed tantum Pre-

σκλίᾳ τε καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων, τῶν ὑπὸ τῦ τιμιωτάτυ καὶ συλλειτυργῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρυ προκεχειρισμένων. Ii vero, qui ab ipso (Meletio) constituti sunt, sanctiore ordinatione confirmati, ad communionem admittentur, ea lege, vt honorem quidem ac ministerium suum retineant; secundo tamen semper loco sint ab iis omnibus, qui in vnaquaque parœcia, & ecclesia versantur a carissimo collega nostro Alexandro prius ordinati.

(*p*) Barlow's *Letter to Bishop* Ush. *in Vsh. Lett.* 222. p. 520.

(*q*) Hammond. Dissert. III. contr. Blondel c VIII.

(*r*) Bevereg. Pand. Tom. II Not. in Conc. Ancyr. can. XIII p. 176. Nos eorum (Chorepiscoporum) constitutionem atque officium ex hoc aliisque canonibus elicere moliemur: quibus etiam conficere non dubitamus, *veteres Chorepiscopos*, contra ac pluribus visum est, *reuera Episcopos fuisse*, etiamsi Episcopalia quarumdam functionum exercitia iis a canonibus denegentur. &c.

(*s*) Cav. Prim. Christ. Par. I. c. VIII p. 224. (*t*) Blondel. Apol. p. 95. &c.

(*u*) Athan. Apol. II. Tom. I. p. 802. (Tom. I p. 200. edit. Paris MDCXCVIII) *Ἡ Μαρεώτης χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐςὶ, καὶ ὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος*

sbyteros inter se habuisse, suis quemque vicis sive Ecclesiis adligatos. Hoc, vt scite obseruat BLONDELLVS, [w] euidenter indicat, *non vnum cum Presbyteris Chorepiscopos fuisse, aut eamdem formam gestasse, prout Decretalium suppositori*, sub *Leonis* & *Damasi* Paparum nomine latitanti, *somniare visum est.*

§. V.

Obiectionibus quibusdam respondetur.

Cur vero Concilium *Neocaesareense* [x] Chorepiscopos in figura Septuaginta constitutos esse dicit? Respondeo, ideo, quod Episcopis oppidanis subiecti erant, sicut LXX Seniores *Mosi*, vel LXX Discipuli Apostolis erant subiecti. Nam quidquid etiam Concilium illud per septuaginta intelligat, non tamen inde probari potest, quod Chorepiscopi meri Presbyteri fuerint.

Sed porro obiicitur, quod Episcopi esse non potuerint, quo Episcoporum Ordinatio a tribus Episcopis, Metropolitano & comprouincialibus Episcopis consentientibus, peragi debuerit; Concilium autem *Antiochenum* [y] dicat, Chorepiscopum ordinari ab vno tantum Episcopo, ab eius nimirum ciuitatis Episcopo, cuius ad iurisdictionem ille pertineret. Sed ad hanc obiectionem facilis est responsio, fuisse nimirum hanc principalem differentiam inter Episcopos oppidanos & Episcopos rurales, quippe qui tum ordinationis modo, tum potestate a se inuicem discrepabant: alteri enim alter subordinatus erat: Itaque illi Canones, qui tres Episcopos ad imponendas manus in Episcopi cuiusdam ordinatione requirunt, de iis tantum Episcopis loquuntur, qui absoluti ac supremi dioecesium suarum erant rectores, non autem de illis, qui his subiecti erant, quos

οὐδὲ χωρεπίσκοπος· ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται· ἕκαστος δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας κώμας μεγίστας, καὶ ἀριθμῷ δέκα που καὶ πλείονας. Marcotes regio est Alexandrina, *in qua numquam Episcopus fuit, aut chorepiscopus:* sed vniuersae illius regionis ecclesiae Alexandrino parent Episcopo. *Presbyteri* autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem circiter sunt immo plures numero.

(w) Blondel. Apol. p 127.

(x) Concil. Neocaes. c. XIV. (Tom. I, p. 1483.) Χωρεπίσκοποι εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα.

(y) Conc Antioch c. X. (Tom. II. p 565.) Χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ᾗ ὑπόκειται, ἐπισκόπου. Fiat autem *Chorepiscopus* ab episcopo ciuitatis, cui subiicitur.

Episco-

Epiſcopi oppidani pro ſuo arbitrio ordinare poterant, ita tamen, vt ad huius rei rationem Synodo prouinciali reddendam obligati eſſent.

§. VI.

Chorepiſcopis licebat inferiorum ordinum Clericos ordinare, non autem Presbyteros aut Diaconos ſine ſpeciali Epiſcopi ciuitatis venia.

Horum Chorepiſcoporum officium erat, Clericis ruralibus præeſſe, in ipſorum vitæ rationem inquirere, de eaque ad Epiſcopum ciuitatis referre; nec non inferioribus officiis Eccleſiæ idoneos homines proſpicere. Ad conciliandam etiam aliquam illis auctoritatem, certis quibusdam priuilegiis gaudebant. I. In vſum Eccleſiæ Lectores, Hypodiaconos & Exorciſtas ordinare poterant. Basilivs [z] quidem a Chorepiſcopis ſuis requirebat, vt prius de iſtorum hominum ἱκανότητι ad ſe referrent, & veniam eos ordinandi rogarent: At Concilium *Antiochenum* [a] generale iis dat negotium ordinandi omnes Hypodiaconos, Lectores & Exorciſtas, ita quidem, vt conſulere vrbis epiſcopum in cuiusque promotione non neceſſe habeant: Presbyteros autem & Diaconos itidem ordinare poterant, ſed

(z) Baſil. Ep. CLXXXI. Καὶ τοῦτο ἐξήταζον μὲν πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι οἱ συνοικοῦντες αὐτοῖς, ἐπανέφερον δὲ τοῖς χωρεπισκόποις, οἱ τὰς παρὰ τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξάμενοι ψήφους, καὶ ὑπομνήσαντες τὸν ἐπίσκοπον, οὕτως ἐνέκρινον τὸν ὑπηρέτην τῷ τάγματι τῶν ἱερατικῶν· νῦν δὲ πρῶτον μὲν ἡμᾶς παρωσάμενοι καὶ μηδὲ ἐπαναφέρειν ἡμῖν καταδεχόμενοι, εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὅλην περιεστήσατε αὐθεντίαν· - - Μὴ ἀριθμεῖτε δὲ πρὶν εἰς ἡμᾶς ἐπανενεγκεῖν· ἢ γινώσκετε, ὅτι λαϊκὸς ἔσται ὁ ἄνευ ἡμετέρας γνώμης εἰς ὑπηρεσίαν παραδεχθείς. Hæc quidom examinabant Presbyteri & diaconi, quæ cum eis verſabantur. Referebanr autem ad Chorepiſcopos, qui a vere teſtificantibus ſuſceptis ſuffragiis, & *eorum admonitis Epiſcopis*, ita miniſtrum in ſacerdotalem numerum cooptabant Nunc autem verbis primum extruſis, nec *ad nos referre* in animum inducentes, omnem in voſmetipſos auctoritatem tranſtuliſtis. - - In numerum autem ne referte, *priusquam ad nos retuleritis*, vel ſcitote, quod erit laicus, qui *ſine noſtra ſententia* in miniſterium admiſſus eſt.

(a) Conc. Antioch. c. X. (Tom. II. Concil. p. 566.) Καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας καὶ ὑποδιακόνους καὶ ἐξορκιστὰς, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε πρεσβύτεροι, μήτε διάκονοι χειροτονεῖν τολμᾶν δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου, ᾗ ὑπόκειται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. Conſtituant lectores & Hypodiaconos & exorciſtas, & eorum promotionem ſufficere exiſtiment, nec Presbyterum nec Diaconum ordinare audeant abſque vrbis Epiſcopo, cui ſubiicitur ipſe & regio.

non absque vrbis Episcopo, cui subiecti erant ipsi & regio. Et hæc Concilii *Ancyrani* [b] sententia est, dicentis, *Chorepiscopis non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare*: quod secundum explicationem a Concilio *Antiocheno* datam capiendum est, non habere eos auctoritatem id faciendi sine speciali vrbis Episcopi directione, ipso autem concedente omnino habere.

§. VII.

Secundo: *Potestatem habebant confirmandi.*

Potestatem habebant eis, qui in Ecclesiis vicorum recens baptizati erant, impertiendi confirmationem Hoc diserte in Concilio *Reiensi* [c] permittitur in casu *Armentarii*, vtpote cui ad Chorepiscopi conditionem redacto priuilegium confirmandi *Neophytos* indulgebant; vnde colligi potest, confirmationem per manus Chorepiscoporum in Ecclesiis pagorum & vicorum potuisse administrari.

§. VIII.

Tertio: *Potestatem habebant dandi Clericis epistolas Dimissorias.*

Dimissorias etiam, siue, vt alias vocabantur, *canonicas* & *pacificas epistolas* Clericis ruralibus, e diœcesi alia in aliam transferri cupientibus, dandi habebant potestatem. Sic Canonem Concilii *Antiocheni* [d] intelligo, qui dicit: *Nec Presbyteri, qui sunt in pagis, dent Canonicas epistolas vel ad solos vicinos Episcopos epistolas mittant. Chorepiscopi autem nulli reprehensioni adfines dent pacificas.*

§. IX.

Quarto: *Potestatem habebant operandi sacris præsente civitatis Episcopo.*

Libertatem habebant operandi sacris in Ecclesia oppi-

(b) Concil. Ancyran. c. XIII. (Tom. I. Conc. p 1462.) *Χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν.*

(c) Concil. Reiens. Can. III. (Tom. III. p. 1287.) Nec vsquam ipsi quidquam de episcopalibus officiis vsurpare, præterquam in Ecclesia, quam cuiusquam misericordia fuerit indeptus. in qua ei solum neophytos confirmare & ante presbyteros offerre conceditur.

(d) Conc. Antioch. c. VIII. (Tom. II. Conc. p. 563) *Μηδὲ πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιστολὰς διδόναι, ἢ πρὸς μόνους τοὺς γείτονας ἐπισκόπους ἐπιστολὰς ἀποστέλλειν· τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς.*

dana

dana, præſentibus Epiſcopo & Presbyteris vrbis, quam Presbyteri rurales non habebant. Ita enim Concilium *Neocæſareenſe* hanc rem duobus canonibus ſanciuit [*e*]: ***Vicani Presbyteri non poſſunt in Dominico offerre præſente Epiſcopo vel vrbis Presbyteris: neque panem dare precationis, neque calicem: Chorepiſcopi autem ſunt quidem in figura ſeptuaginta: vt autem comminiſtri, propter ſtudium in pauperes, offerunt honorati.***

§. X.

Quinto: *Et ſedendi ac ſuffragia ferendi in Conciliis.*

Priuilegium habebant ſedendi ac ſuffragia ferendi in Conciliis ac Synodis: cuius rei adhuc nonnulla exempla in veterum Conciliorum Actis ſuperſunt. Concilio *Nicæno* primo [*f*] *Palladius* & *Seleucius* ſubſcripſerunt tamquam Chorepiſcopi prouinciæ *Caleſyriæ*: *Gorgonius*, *Stephanus*, *Euphronius*, *Rhodon*, *Theophanes* vt Chorepiſcopi prouinciæ *Cappadociæ*: *Heſychius*, *Theodorus*, *Anatolius*, *Quintus*, *Aquila* prouinciæ *Iſauriæ*: *Theuſtinus* & *Eulalius* prouinciæ *Bithyniæ*. Ita rurſus in Concilio *Neocæſareenſi* [*g*] *Stephanus* & *Rudus* ſiue *Rhodon*, duo ex iis ipſis, qui Concilio *Nicæno* interfuerunt, ſubſcripſerunt tamquam Chorepiſcopi prouinciæ *Cappadociæ*. Et Concilio *Epheſino* [*h*] *Cæſarius* Chorepiſcopus *Alces*.

§. XI.

Poteſtas Chorepiſcoporum non ſemper & vbique eadem.

Heic autem animaduertendum eſt, poteſtatem & priuilegia Chorepiſcoporum pro ratione temporum & locorum fuiſſe diuerſa. Cum enim Concilium *Reienſe* in *Gallia* A. CCCCXXXIX. *Armentarium* de Epiſcopatu ſuo deieciſſet, quod modo illegitimo ordinatus fuerat, iuxta Patrum *Nicænorum* exemplum, priuilegium ei concedebat agendi Chorepiſcopum, ſed

(*e*) Concil. Neoc. Can. XIII. & XIV. (Tom I. Conc. p. 1483) ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν ὀ δύνανται, παρόντος ἐπισκόπε ἢ πρεσβυτέρων πόλεως, οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ ὐδὲ ποτήριον· οἱ δὲ χωρεπίσκοποί εἰσι μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα· ὡς δὲ συλλειτουργοὶ διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τὲς πτωχὲς προσφέρεσι τιμώμενοι.

(*f*) Concil. Nic. I. in Subſcript. (Tom. II. p. 51. ſqq.)

(*g*) Concil. Neocæſ. in Subſcript. (Tom. I p. 1488.)

(*h*) Conc. Epheſ. Act. I. (Tom. III. Conc. p. 539.)

potestatis eius exercitio certos præstituebat limites. Quamuis enim auctoritatem confirmandi *Neophytos*, consecrandi Virgines, celebrandi Sacram Eucharistiam in quibusdam Ecclesiis ruris ei indulgeret, quod nulli regionis Presbytero licebat facere: tamen I. denegabat ei [i] priuilegium consecrandi eucharistiam in ecclesia vrbana, quod per Canonem XIII. Concilii *Neocæsareensis* aliis licebat Chorepiscopis. II. Potestatis ipsius Chorepiscopalis exercitium vni tantum Ecclesiæ definiebat, aliorum potestate super omnem sese extendente regionem. III. Ordinationem vel vllius ex inferiore Clero etiam in sua ipsius Ecclesia interdicebat, quæ aliis Chorepiscopis per Concilii *Ancyrani* Canonem XIII. permissa erat. Et hinc patet, quod, quemadmodum ipsorum potestas precaria erat & ab arbitrio Conciliorum ac Episcoporum oppidanorum, a quibus eam acceperant, dependebat: ita eorum auctoritas hoc tempore in Ecclesia nimium quantum vilescere cœperit.

§. XII.

Eorum potestas primum per Concilium Laodicenum, *περιοδευτὰς in eorum locum constitutis, infracta fuit.*

Concilium *Laodicenum* A. CCCLX primum eis vulnus inflixit. Ibi enim decretum fuit [k]: *quod non oportet in vicis & pagis Episcopos constitui, sed Periodeutas, hoc est Circumcursatores: eos autem, qui prius constituti sunt, nihil agere sine mente Episcopi, qui est in ciuitate.* In Concilio *Chalcedonensi* inuenimus istiusmodi aliquot Presbyteros exserte vocatos περιοδευτὰς, vt *Alexandrum* [l] & *Valentinum* [m], quorum vterque Presbyteri & περιοδευτοῦ gerebat titulum. Ita etiam in Concilio *Con-*

(i) Concil. Reiens. c. III. (Tom. III. p. 1287.) Ne vmquam in ciuitatibus vel sub Episcoporum absentia, offerre præsumat. - nec vsquam ipsi &c. vid. not. (c). p. 196.

(k) Concil. Laod. c. LVII. (Tom. I. Conc. p. 1506.) Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους ἀλλὰ περιοδευτὰς, τοὺς μέν τοι ἤδη προκατασταθέντας μηδὲν πράττειν ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει.

(l) Concil. Chalced. Act. IV. (Tom. IV. p. 535.) ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ περιοδευτὴς Ἀλέξανδρος. Reuerendissimus *Presbyter & Circuitor* Alexander.

(m) Ibid. Act. X. p. 647. Βαλέντιόν τινα ἐπίῤῥητον ἄνδρα - - ἐχειροτόνησε πρεσβύτερον καὶ περιοδευτήν. Valentinum quemdam infamem virum - - ordinauit *Presbyterum & Procuratorem.*

stanti-

ſtantinopolitano V. [*n*] *Sergius* quidam Presbyter eumdem περιοδευτῆ, *Curatoris* ſiue *Viſitatoris*, Eccleſiarum *Syriacarum* titulum habebat. Sed tamen hic Chorepiſcoporum Ordo in multis locis adhuc conſeruabatur. Nam eius non tantum a GREGORIO NAZIANZENO [*o*] & BASILIO ſæculo IV. fit mentio, ſed a THEODORETO [*p*] etiam, qui de *Hypatio* & *Abramio* loquitur, tamquam de ſuis ipſius Chorepiſcopis; Et in Concilio *Chalcedonenſi* ſæculo V. Chorepiſcopos ſediſſe legimus, qui Epiſcoporum, a quibus miſſi fuerant, nomine ſubſcripſere. Sed hæc erat quædam poteſtatis eorum imminutio: In antegreſſis enim Conciliis ſuo ipſorum nomine ſubſcripſerunt, vt communis doctorum virorum [*q*] & concordans eſt ſententia: Iam vero poteſtas eorum labaſcebat, & ad deteriorem ſtatum inclinata gradatim imminuebatur, donec tandem ſæculo IX. fictis & fabricatis Decretalibus & in ſcenam productis, haud veri nominis Epiſcopi eſſe dicerentur: atque ita per Paparum tyrannidem in eccleſiis occidentalibus prorſus abrogarentur.

(*n*) Conc. Conſtantinop. ſub Menna Act. I. p. 163. (Tom. V. Concil p. 45.) Σέργιος πρεσβύτερος καὶ περιοδευτὴς μονῆς Γινδάρου ἀξιώσας ὑπέγραψα, Sergius *Presbyter* & *luſtrator*, (viſitator) monaſterii Gindari, ſupplicando ſubſcripſi.

(*o*) Nazianz. Ep. LXXXVIII. Παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν συμπρεσβυτέρων μαθήσῃ Εὐλαλίου τοῦ χωρεπισκόπου καὶ Κελευσίου, οὓς ἐξ ἔργου πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀπεστάλκαμεν. Ex Dominis meis compresbyteris Eulalio *chorepiſcopo* & Celeuſio, quos dedita opera ad pietatem tuam miſimus, intelligis. Baſil. Epiſt. CLXXXI. vid. ſupra not. (z) p. 195.

(*p*) Theodoret. Epiſt. CXIII. ad Leon. Ταῦτα διὰ τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων Ὑπατίου καὶ Ἀβραμίου τῶν χωρεπισκόπων, καὶ Ἀλυπίου τοῦ ἐξάρχου τῶν παρ' ἡμῖν μοναζόντων τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἐδίδαξα. Hæc per reuerendiſſimos Deoque cariſſimos Presbyteros, Hypatium & Abramium *Chorepiſcopos*, & Alypium monachorum, qui apud nos ſunt, exarchum ſanctitati veſtræ ſuggeſſi.

(*q*) Blondel. Apol p. 113.
Beuereg. Not. in Conc. Ancyr. c. XIII. Plures huiusmodi *Chorepiſcopos* conſtitutos fuiſſe, ex Actis Conciliorum patet; vtpote quibus ipſi, æque ac alii Epiſcopi, non interfuerunt modo, ſed & ſubſcripſerunt. Exempli gratia, Synodo Nicænæ I. ſubſcripſerunt ex prouincia Cœleſyriæ, Palladius *Chorepiſcopus* & Seleucius *Chorepiſcopus* - - - Et ſic in aliis comitiis chorepiſcopi ipſos inter epiſcopos ſubſcripſerunt, idque non vt aliorum Epiſcoporum locum tenentes, ſed pro ſe ipſis. Qui enim aliorum vices gerunt, illud in ſubſcriptionibus ſignificare ſolent; quod a Chorepiſcopis nuſpiam fit.

§. XIII

§. XIII.

De consilio Chorepiscopos sub Episcoporum Suffraganeorum *nomine in* Anglia *restituendi.*

De hisce Chorepiscopis sub Episcoporum *Suffraganeorum* nomine restituendis sub initium Reformationis in *Anglia* consilia quædam agitata sunt. Secundum enim historicos *Anglicanos* [r] A. cIɔIɔxxxvII. *Henrico* VIII. regnante, statuto quodam diuersa oppida pro sedibus suffraganeis ordinarunt, nimirum *Thetfordiam*, *Ipswichium*, *Colechesteram*, *Doueram*, *Gilfordiam*, *Southamptoniam*, *Tauntoniam*, *Schafburiam*, *Maltoniam*, *Marleboroughum*, *Bedfordiam*, *Legecestriam*, *Glocestriam*, *Salopiam*, *Bristoliam*, *Penrethum*, *Bridgewateram*, *Nottinghamiam*, *Granthamiam*, *Hullam*, *Huntingdoniam*, *Cantabrigiam*, *Perethum*, *Berwicum*, S. *Germaniam* in *Wallia*, & Insulam *Vectam*. Hi Suffraganei ab Archiepiscopo & duobus aliis Episcopis debebant consecrari, & ex isto statuto talem ipsis iurisdictionem exercere licebat, qualem Suffraganei prius in hoc regno exercere soliti erant. Nullus autem eorum vllam Episcopalem potestatem habere poterat vel exercere, sine consensu atque permissione Episcopi illius ciuitatis, cuius in diœcesi erat constitutus. Quisquis igitur hoc ipsum cum iis comparauerit, quæ de veteribus Chorepiscopis tradidimus, ille hos Suffraganeos eiusdem fere cum illis generis fuisse, facile poterit dignoscere.

§. XIV.

Episcopi Suffraganei a Chorepiscopis in Ecclesia primitiua distincti.

Sed enim notandum heic etiam est, nouum hoc fuisse nomen, quo nuncupati sunt: Antiquitus enim omnes Episcopi oppidani cuiusdam prouinciæ, qui Metropolitano cuidam suberant, Episcopi Suffraganei vocabantur, quod ex ipsius mandato ad suffragia ferenda, consilia danda aut sententiam suam dicendam in Synodo prouinciali conuenirent. Et hoc sensu vox ista adhibita fuit in *Anglia*, cum LINWOODVS *Prouinciale* suum scripsit, quod non vltra centum annos ante Reformationem factum est, Anno nimirum Christi cIɔccccxxx. In Commentario suo in vnam ex Constitutionibus *Ioannis Beckhami* Archi-

(r) Burnet *histor. of Reformat.* Vol. I. p. 157. (edit. Lat. Mittcholz. p. 91.)

epi-

episcopi *Cantabrigiensis*, his incipientem verbis: *Omnibus & singulis Coepiscopis Suffraganeis Nostris*; hanc habet adnotationem [s]: *Suffraganeis sic dictis, quia Archiepiscopo suffragari & adsistere tenentur* &c. Vnde manifestum est, hoc tempore per Suffraganeos Episcopos non Chorepiscopos seu Episcopos rurales, sed omnes *Angliae* Episcopos, qui sub Archiepiscopis seu Metropolitanis suis constituti erant, fuisse intellectos. Ita etiam in aliis fuit ecclesiis. Septuaginta Episcopi, qui Episcopo *Romano*, tamquam Primati seu Metropolitano suo proxime subiecti erant, Suffraganei ipsius dicebantur, quod frequenter ad Synodos eius vocabantur; quemadmodum huius appellationis ratio in Antiquo MSCto Vaticano, a BARONIO [t] adlegato, data est.

§. XV.

Suffraganei Episcopi Prouinciae Romanae *nomine technico* Libra *vocati.*

Non abs re etiam fuerit, dum de Episcopis Suffraganeis loquimur, obseruare, quod isti septuaginta, qui Episcopi *Romani* erant Suffraganei, peculiari nomine technico vocati fuit *Libra*; quod nomen haud aliam ob caussam eis impositum fuit, quam quod numero essent septuaginta. *Romana* enim *Libra* ex antiquariorum obseruatione [u] consistebat LXX solidis siue tot partibus; atque hinc res aliae quaedam & personae, numerum LXX conficientes, dici coepere *Libra*; quemadmodum LXX testes, qui ante Concilium *Sinuessense* introducti, contra *Marcellinum* testabantur, quod ipsum turificasse vidissent, ab Actorum istorum collectore [w] vocantur *Libra Occidua*, non alia ex ratione, vt BARONIVS [x] existimat, quam quod LXX

(s) Linwood Prouinc. lib. I. Tit. II. c. I.

(t) Baron. A. MLVII. n. XXIII. Praeter septem Collaterales Episcopos erant alii Episcopi, qui dicuntur Suffraganei Romani Pontificis, nulli alii Primati vel Archiepiscopo subiecti, qui frequenter ad synodos vocarentur.

(u) Brerewood de Ponder. & Prec. c. XV.

(w) Concil. Sinuess. ap. Crab. Tom. [illegible]. Hi omnes electi sunt viri, *Libra Occidua*, qui testimonium perhibent, videntes Marcellinum turificasse.

(x) Baron. A. CCCII. n. XCII. Quod infra eius Acta Synodi in caussa Marcellini numerum LXX testium, *libram occiduam* nominant; inde patet, quod hic dicitur; omnes electi sunt viri libra occidua, qui testimonium perhibent.] numerum septuaginta duorum testium esse significarunt, eumque esse dictum *Vi-*

nume-

numero fuerint. Et GROTIVS [y] eamdem adfert rationem istius appellationis tributæ his LXX Episcopis, qui adsessores seu Suffraganei Episcopi *Romani* erant. Erant, vt ita dicam, ipsius *Libra*, seu ordinarium Concilium prouinciale.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM QVINTVM
DE INTERCESSORIBVS ET INTERVENTORIBVS IN ECCLESIIS AFRICANIS.

§. I.
Cur Episcopi quidam in Ecclesiis Africanis *dicti sint* Intercessores.

Aliud adhuc restat nomen, quibusdam Episcopis in Conciliis *Africanis* adsignatum, cuius heic mentio iniicienda est, dum de Episcopis loquimur: id nomen est *Intercessoris* & *Interuentoris*; honoris titulus, quibusdam Episcopis, officii cuiusdam ad tempus eis concrediti intuitu, datus. In Ecclesiis *Africanis* & forte etiam in aliis, vacante quodam Episcopatu, vsitati moris erat, vt Primas Episcopum quemdam prouincialem procuratorem istius diœceseos constitueret, qui partim vacantis sedis curam gereret, partim maturam noui Episcopi electionem promoueret procuraretque. Atque hinc *Intercessores* & *Interuentores* appellabantur.

§. II.
Officium Intercessoris cuiusdam non vltra annum durare oportebat.

Scopus huius officii manifesto ad promouendum Ecclesiæ emolumentum spectabat; at duplici illud abusui erat obnoxium. Intercessor enim hoc pacto commodam habebat occasionem conciliandi sibi gratiam ac fauorem populi, & loco vtili-

bram occiduam, quod scilicet ea libra septuaginta duos solidos contineret, vt ea lege declaratur, qua dicitur: Quotiescunque certa summa solidorum pro tituli qualitate debetur, aut auri massa transmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta.

(y) Grot. in Luc X, 1. Romanis Episcopis iam olim LXX. Episcopi Adsessores *libra* dicti, quod *libra Romana* tot solidos contineret.

tatis

tatis Ecclesiæ suis ipsius seruiendi commodis; dum vel sedem longius quam necesse erat, vacare sinebat, vel si opulentior ac honoratior quam suus ipsius esset locus, in eum ipse se insinuare adlaborabat. Cui malæ intentioni vt occurrerent Patres *Africani*, in Concilio *Carthaginensi V.* decernebant, Intercessorem non vltra annum officium continuare, sed si intra illud tempus noui Episcopi electionem haud procurasset, intercessorem alium in eius locum substitui oportere.

§. III.

Nullus Intercessor istius loci Episcopus fieri poterat, cui Intercessor erat constitutus.

Vt autem maiori cum effectu omnes abusus præciderent, corruptionemque anteuerterent dicti Patres, Canonem condebant ita habentem [z]: *Constitutum est, vt nulli Intercessori licitum sit, Cathedram, cui Intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere; sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno expleto Interuentor alius tribuatur.* Tantam sancti isti Patres *Africani* adhibebant curam atque industriam, vt abusui in huiusmodi rebus præuenirent.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM SEXTVM.
DE PRIMATIBVS SEV METROPOLITANIS.

§. I.

Nonnulli Metropolitanorum originem ab Apostolica constitutione deriuant.

EAdem ratio, quæ primum inuexit Chorepiscopos & Coadiutores, tamquam Episcopis in Ecclesia qualibet ciuitatis subordinatos, ansam quoque cuiusque prouinciæ Episcopis dedit cogitandi, necessarium esse, vt vnum ex se ipsis summum reliquorum omnium præsidem constituerent, eique certam potestatem ac priuilegia in vtilitatem publicam conferrent: Quem proinde Primatem suum seu Metropolitanum,

(z) Concil. Carth. V. Can. VIII. (Tom. II. p. 216.)

h. e. summum totius prouinciæ Episcopum, nominarunt. IACOBVS VSSERIVS Episcopus [a] ordinationis eorum originem Apostolicæ constitutioni tribuit. Ita quoque BEVEREGIVS Episcopus [b], HAMMONDVS [c], PETRVS *de* MARCA & alii nonnulli. Et sunt sane quædam loca apud EVSEBIVM & CHRYSOSTOMVM, quæ pro ipsorum videntur sententia militare. EVSEBIVS [d] enim dicit, *Titum* ecclesiarum in *Creta* insula habuisse *ἐπισκοπὴν*, *Inspectionem* seu *Episcopatum*: Et CHRYSOSTOMVS [e] itidem adfirmat, Apostolum ei totam commisisse insulam, omnesque Episcopos, in ea constitutos, censuræ eius subiecisse. Idem de *Timotheo* [f] dicit, quod ipsi gubernatio ecclesiastica per totam prouin-

(a) Vsser. de Orig. Episcop. & Metropolit.

(b) Beuereg. Cod. Can. Vindicat. lib. II. c. V. n. XII. (p. 203 edit. Amstelod. 1697.) Cum Apostoli cælitus euocati & adiuti, Ecclesiæ a Christo fundatæ per vniuersum terrarum orbem propagandæ operam nauarent, imperium Romanum, vbi religio christiana multo citius faciliusque quam apud rudiores gentes suscepta est, ita dispositum inuenientes, omnes eiusdem prouincias sigillatim peragrabant, & vbicunque aliquos ad fidem christianam conuerterant, Ecclesiam ibidem instituebant, ab illa prouincia denominabant, in qua constituta est, vel a primaria aliqua eiusdem ciuitate. Hierosolymis, quæ istis diebus nondum deleta, prouinciæ Palæstinæ Metropolis erat & Iudææ caput, Ecclesia prima fundata est, quæ propterea Ecclesia Hierosolymitana dicitur, Ἡ ἐκκλησία ἡ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. Act. VIII, 1. Cap XI, 22. Sic etiam Ecclesia in Antiochia Syriæ Metropoli memoratur Act. XIII, 1. Et alia in Corintho Metropoli Achaiæ 1 Cor. I, 1. 2 Cor. I, 1. Adhæc D. Paulum Syriam & Ciliciam peragrasse legimus Ecclesias confirmantem Act. XV, 41. Nec non Galatiam & Phrygiam c. XVIII, 23. Syria, Cilicia, Galatia, & Phrygia quatuor erant prouinciæ imperio Romano subditæ &c.

(c) Hammond Præfat. ad Tit. Titum a Paulo ad Christianam fidem adductum & in prædicatione euangelii socium eius factum, tandem constitutum esse ab eo *Archiepiscopum insulæ Cretæ*, vt in ea per ciuitates constitueret Presbyteros, liquet ex Cap. I, 5. &c. Id. Dissertat. IV. contra Blondel c. V.

(d) Euseb. Histor Ecclesi. lib. III. c. IV. Τιμόθεός γε μὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχέναι· ὡς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. Ex his Timotheus quidem Ephesinæ Ecclesiæ Episcopatum primus accepisse dicitur, quemadmodum etiam *Titus* insulæ *Cretæ Ecclesiarum Episcopus* fuisse memoratur.

(e) Chrysostom Homil. I. in Tit. νῆσον ὁλόκληρον - - καὶ τοσούτων ἐπισκόπων κρίσιν ἐπέτρεψεν.

(f) Chrysost Hom XV. in 1 Timoth. (p. 510. Tom. VI. Edit. Francof.) Δῆλον δὲ ἐστιν ἐντεῦθεν, ὅτι ἐκκλησίαν λοιπὸν ἦν ἐμπεπιστευμένος ὁ Τιμόθεος, ἢ καὶ ἔθνος ὁλόκληρον τὸ τῆς Ἀσίας. Manifestum est hinc, quod Timotheo credita fuerit ecclesia, immo *gens fere tota Asiatica.*

ciam

clam [illegible] concredita fuerit. Et certum est, Episcopos *Cypri* in Concilio *Ephesino* [g] contendisse, quod Metropolitani sui priuilegii eiusdem cum Apostolis ætatis essent.

§. II.

Aliis ab ætate, quæ Apostolis fuit proxima.

Sed vero dubitari potest, an Apostoli in vlla prouincia eiusmodi Metropolitanum constituerint? Monumentis enim de plerarumque ecclesiarum origine deperditis, non potest liquido demonstrari, quod id fecerint. MARCA [h] existimat, Apostolos in *Timotheo* & *Tito* specimen quoddam dedisse, exsecutionem autem & complementum eius rei sequentibus temporibus reliquisse. CAVEVS [i] dicit, non multo post Apostolorum ætatem, sectis & schismatis erumpentibus, & controuersiis inter Episcopos augescentibus, necessarium fuisse creditum, aliquem in vnaquaque prouincia eligere, cuius ad arbitrium oborti casus referri, & a quo res omnes, ad commune & publicum Ecclesiæ statum attinentes, dirigi possent. Forte hoc ipsum originem suam habet a reuerentia & obsequii studio, quod reliqui Episcopi Episcopo metropolis in vnaquaque prouincia restari consueuerunt; quod postea quam in consuetudinem abiit, in Concilio *Niceno* deinceps vim Canonis obtinuit.

(g) Concil. Ephes. Act. VII. (Tom. III. Conc. p. 800.) Sancta Synodus dixit: Docete, annon ius ordinandi ex more veteri apud nos habet Antiochenus? Zenon Episcopus dixit: Prius adfirmauimus, quod numquam vel adhuc [illegible] vel ordinauerit, neque in metropoli neque in alia ciuitate, sed synodus nostra prouinciæ congregata constituebat Metropolitanum. Et oramus, vt vestra sancta synodus sua sententia nobis consentiat, ita vt vetus mos, sicut hactenus robur habuit, ita & nunc habeat, & nullam nouitatem in nostra prouincia fieri sinat.

(h) Marca de Concord. lib. VI. c. I. n. IX. p. 728. Licet, vt ego quidem existimo, *formam distribuendarum prouinciarum & Metropolitanorum instituendorum Apostoli tradiuerint*, quia tamen id nusquam in sacris scripturis præceptum est, & præterea exsecutio & singularis institutio processu dein temporis facta est Episcoporum cura, qui Ecclesiis Apostolicis præsidebant fundatis ab Apostolis, duo quædam notatu valde digna contigere. Primum enim inde factum est, vt veteres hanc prouinciarum distinctionem non ipsis Apostolis, *sed Patribus & vetustæ consuetudini tribuerint*, &c.

(i) Caue Ant. Chr. Gou. p. 92.

§. III.

Apud omnes in confesso est, quod diu ante Concilium Nicænum *fuerint.*

Certum tamen est, Concilium *Nicænum* de Metropolitanis loqui, tamquam ex vetusta consuetudine longe ante constitutis, quando Canonem de ipsis conditum ita orditur: Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, [*k*] *Antiqui mores seruentur:* & tum pergit dicere de consuetudine in *Aegypto*, secundum quam Episcopus *Alexandrinus* omnium ecclesiarum *Aegypti*, *Libyæ* & *Pentapolis* habeat potestatem; Quæ Metropolitani cuiusdam, si non Patriarchæ, potestas erat. EPIPHANIVS [*l*] idem memorat, loquens de *Alexandro* & *Petro*, Episcopis *Alexandrinis*, ante Concilium *Nicænum*, dicit: *Mos est Alexandrinorum Episcoporum, vt per totam Aegyptum ac Thebaidem, Mareotidem, Libyam, Ammoniacam, Mareotidem & Pentapolin ecclesiastica negotia administrent.*

Et ATHANASIVS [*m*] loquens de *Dionysio*, qui annis plus sexaginta ante Concilium *Nicænum* Episcopus *Alexandriæ* fuerit, dicit, eum quoque hanc potestatem habuisse, eique curam ecclesiarum *Pentapolis* & *Libyæ* incubuisse, erumpente *Sabellii* hæresi, epistolasque misisse admonitorias ad diuersos istius partis Episcopos, qui ea hæresi infici cœperint. Vnde luce meridiana clarius patet, Episcopum *Alexandrinum* potestatem Metropolitani non a Concilio demum *Nicæno* accepisse, sed tantum in hoc iure, quod ex antiqua consuetudine & præscriptione iam dudum habuerat, fuisse confirmatum. Atque ita etiam cum ecclesiis cæteris comparatum fuit.

(*k*) Concil. Nicæn. Can. VI. (Tom. II. Conc. p. 31.) Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν.

(*l*) Epiph. in. Hæres. LXVIII. n. I. Τοῦτο ἔθος ἐστὶ τὸν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ Ἀρχιεπίσκοπον πάσης τε Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος Μαρεώτου τε, καὶ Λιβύης, Ἀμμωνιακῆς, Μαρεώτιδός τε καὶ Πενταπόλεως, ἔχειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. conf. etiam Hæres. LXIX. n. III.

(*m*) Athan. de Sentent. Dionys. Tom. I. p. 552. (Tom. I. p. 246. edit. Paris. 1698.) Ἐν Πενταπόλει τῆς ἄνω Λιβύης τηνικαῦτα τινες τῶν ἐπισκόπων ἐφρόνησαν τὰ Σαβελλίου - - τοῦτο μαθὼν Διονύσιος, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν μέριμναν τῶν ἐκκλησιῶν ἐκείνων κ. τ. λ. In *Pentapoli superioris Libyæ* quidam Episcoporum tunc temporis cum Sabellio sentiebant. - - Rei certior factus Dionysius, *cui earum cura Ecclesiarum* incumbebat &c.

Con-

Concilium *Illiberritanum* in *Hispania* [*n*] de *prima Cathedra Episcopo* loquitur: Et sic dicti canones Apostolici (qui erant canones ecclesiæ *græcæ* sæculo tertio) mentionem faciunt *πρώτου* seu *primarii* cuiusdam in quauis prouincia *Episcopi*, quem reliqui caput suum [*o*] agnoscere debeant, & sine quo nihil eis facere liceat. Et quidem ex CYPRIANI quibusdam epistolis apparet, [*p*] Episcopum *Carthaginensem* præ reliquis Episcopis *Africanis* omnibus prærogatiuam & potestatem mittendi eis mandata habuisse. Et AVGVSTINVS de Primate *Numidiensi* loquitur æque ac de Primate *Carthaginensi* ante schisma *Donatistarum*; & dicit [*q*], eos schismatis caussam aliquam allegasse, quod Primas *Numidiæ* ad electionem & consecrationem Primatis *Carthaginis* haud vocatus fuerit. Et idcirco tum idem AVGVSTINVS [*r*], tum OPTATVS [*s*] commemorant, *Donati-*

(*n*) Concil. Illiberritan. an. CCCV. Can. LVIII. (Tom. I. p 976.) Placuit, vbique & maxime in eo loco, in quo *prima cathedra* constituta est *Episcopatus* &c.

(*o*) Can. Apost c. XXIII. (Tom I. Conc. p 32.) *Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης.* Episcopos vniuscuiusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est *primus*, & existimare vt *caput*: & nihil facere, quod sit arduum aut magni momenti, præter illius sententiam.

(*p*) Cyprian. Ep. XLII. ad Cornel. Per prouinciam nostram hæc eadem collegis singulis in notitiam perferentes, ab his quoque fratres nostros cum litteris dirigendos esse mandauimus. Id. Epist. XLV. ad Cornel. Placuit vt per Episcopos - - per omnes omnino istic positos litteræ fierent.

(*q*) Aug Breuic. Collat. Tert. die c. XVI. (Tom. VII. p. 393. edit. Froben.) Donatistæ longa prosecutione agebant, vt ex illius auctoritate Carthaginensis Concilii confirmaretur Cæciliani damnatio, quod ad tot sacerdotes venire noluerit, quasi non & Primianus ad eos, a quibus damnatus est, cum eorum factionem cognosceret, simili voluntate non venerit, & quod non exspectauerit Cæcilianus, *vt princeps a principe ordinaretur*, cum aliud habeat Ecclesiæ catholicæ consuetudo, vt non Numidiæ sed propinquiores Episcopi episcopum ecclesiæ Carthaginis ordinent, sicut nec Romanæ ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus.

(*r*) Aug contr. Parmen. lib. I. c. III. Qui venientes cum Primate suo tunc Secundo Tigisitano - - - Cæcilianum - - traditorem esse censuerunt - Ita contra sedentem in cathedra - episcopum alterum ordinauerunt.

(*s*) Optat. Lib. I. p. 41. (p. 19. 20. edit Paris MDCLXXIX.) Suffragio totius populi Cæcilianus eligitur, Et manus imponente Felice Aptungiano Episcopus ordinatur. - Ab iis tribus personis caussæ confictæ sunt, vt vitiosa eius ordinatio diceretur. Ad Secundum Tigisitanum missum est, vt Carthaginem veniretur &c.

stas

stas caussantes, ordinationem *Caciliani* Episcopi *Carthaginensis* non esse validam, quod non a Primate quodam facta fuerit, *Secundum Tigisitanum*. tum temporis Primatem *Numidiæ*, arcessiuisse, vt *Maiorinum* in istius locum ordinaret. Iam vero quum ea omnia aliquot annis ante Concilium *Nicænum* acta sint, Primates in *Africa* prius, quam in isthoc Concilio confirmarentur, fuisse, satis est testimonium.

§. IV.

Metropolitanos iam sæculo secundo fuisse, probatur.

Quod si paullo longius retrogressi in sæculum secundum respexerimus, eiusdem potestatis non nulla vestigia, etsi non æque manifesta atque illa prima, deprehendimus. *Lugdunum* in *Gallia* ciuili respectu consideratum Metropolis erat, & *Irenæus*, qui ibi erat Episcopus, præfuisse parœciis *Galliæ* dicitur EVSEBIO [t]. *Philippus*, *Gortynæ* in *Creta* insula Episcopus, DIONYSIO [u] CORINTHIO Episcopus omnium Ecclesiarum *Cretensium* audit. *Polycrates* Episcopus *Ephesinus* in Concilio omnibus *Asiæ* Episcopis [w]; *Palmas*, Episcopus *Amastris*, Episcopis *Ponticis*; & *Theophilus* [x] *Cæsareensis* cum *Narcisso Hierosolymitano* reliquis *Palæstinæ* Episcopis, præsidebant. Hæc sunt argumenta, quæ hoc in casu communiter adferri solent. Ingenue autem fateor, posteriora tria rem, qua de disputatur, non satis

(t) Euseb. H. E. lib. V. c. XXIII. τῶν κατὰ Γαλλίαν παροικιῶν, ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει.

(u) Dionys. apud Euseb. lib IV. c. XXIII. Καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ παροικούσῃ Γόρτυναν ἅμα ταῖς λοιπαῖς κατὰ Κρήτην παροικίαις ἐπιστείλας, Φίλιππον ἐπίσκοπον αὐτῶν ἀποδέχεται. Ecclesiæ Gortynensium & reliquis simul ecclesiis Cretæ litteras scribens, Episcopum ipsorum Philippum magnopere prædicat.

(w) Euseb. lib. V. c. XXIV. Τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἐπισκόπων τὸ πάλαι πρότερον αὐτοῖς παραδοθὲν διαφυλάττειν ἔθος χρῆναι διισχυριζομένων, ἡγεῖτο Πολυκράτης. *Episcopi Asiæ*, qui morem sibi a maioribus traditum retinendum esse acriter contendebant, *Polycrates præerat*.

(x) Euseb. lib. V, c. XXIII. Φέρεται εἰσέτι νῦν τῶν κατὰ Παλαιστίνην τηνικάδε συγκεκροτημένων γραφή, ὧν προυτέτακτο Θεόφιλος τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας ἐπίσκοπος, καὶ Νάρκισσος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις -- - Τῶν δὲ κατὰ Πόντον ἐπισκόπων ὧν Πάλμας ὡς ἀρχαιότατος προυτέτακτο. Extat etiamnum epistola *sacerdotum*, qui tunc *in Palæstina* congregati sunt, *quibus præsidebant Theophilus* Cæsareæ Palæstinæ & *Narcissus* Hierosolymorum Episcopus. - - Habentur præterea litteræ *Episcoporum Ponti, quibus Palmas* vtpote antiquissimus *præfuit*.

firmiter

firmiter probare. In Concilio enim præſidere non neceſſario Metropolitani arguit poteſtatem; quod præſidere potuerunt tamquam Epiſcopi ſeniores, quemadmodum, EVSEBIO diſerte adfirmante, eorum aliquis fecit, nimirum *Palmas*, Epiſcopus *Amaſtris*, *ὡς ἀρχαιότατος προτέτακτο*, tamquam ſenior præſedit. Quod non ſine cauſſa ab EVSEBIO adnotatum eſſe videtur; *Heraclea* enim non *Amaſtris* ciuilis Metropolis *Ponti* erat. BLONDELLVS ex hoc loco concludit, eo tempore Epiſcopos ſeniores vbique fuiſſe Metropolitanos. Sed non ſatis liquido patet, hunc morem vllo alio in loco, quam in Eccleſiis *Africanis*, obtinuiſſe; quemadmodum mox indicabo: Nam ex aliis exemplis, quæ attulimus, melius videtur conſequi, Epiſcopos earum vrbium, quæ ſecundum ciuilem reſpectum metropoles fuerunt, generatim etiam Primates ſeu Metropolitanos fuiſſe.

§. V.

Quo nomine Metropolitani *antiquitus appellati fuerint.*

Nulli quidem eorum diſerte *Metropolitani* dicti fuere. Vix enim in vllo antiquitatis monumento ante Concilium *Nicænum* illud nomen inuenias: ſed primis temporibus vocabantur *πρῶτοι* & *κεφαλαὶ*, vt Canones ſic dicti Apoſtolici [y] eos appellant. In ſequentibus ſæculis aliter nominabantur, exempli gratia *Archiepiſcopi*, vt *Alexandriæ* [z] & aliis in locis, vſque dum nomen illud *Patriarchis* attribui cœptum fuit. Concilium *Sardicenſe* [a] vocat eos Ἐξάρχους τῆς ἐπαρχίας, *Exarchos Pro-*

(y) Can. Apoſt. c. XXXVII. vid. ſupra not. (o) p. 207.

(z) Epiphan. Hær. LXVIII n. I. Ὁ μὲν Μελήτιος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καθειργμένος ἦν, αὐτός τε καὶ οἱ προειρημένοι μάρτυρες ἅμα τῷ προειρημένῳ Πέτρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπῳ. Meletius cum Martyribus ac præcipue *Petro Archiepiſcopo Alexandrino* in vinculis habebatur. &c. Hæreſ. LXIX. n I. Ὅσαι ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ ἕνα Ἀρχιεπίσκοπον οὖσαι κ. τ. λ. Quotquot Alexandriæ catholicæ communionis eccleſiæ ſunt vni *Archiepiſcopo* ſubiectæ &c.

(a) Concil. Sardic. c. VI. (Tom. II. p 632.) Χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐγκαταμείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας, λέγω δὲ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως, ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι. - ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν, καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. Oportet illum prius, qui non adfuerit, epiſcopum admoneri per litteras *Primatis prouinciæ*, nempe e-

vinciæ.

uincia. AVGVSTINO non numquam dicuntur *Principes* [*b*]; & HILARIO Papæ [*c*] *Monarchæ*. Quum autem hæc nomina sæcularis celsitudinis essent tituli, & nimium quantum absolutam saperent potestatem atque dominium, Concilium *Carthaginense* III. expresse eorum vsurpationem interdixit, decernendo [*d*], vt *primæ sedis Episcopus non appelletur PRINCEPS SACERDOTVM, aut SVMMVS SACERDOS, aut aliquid huiusmodi, sed tantum PRIMAE SEDIS EPISCOPVS.* Hinc est, quod isti Episcopi, qui in aliis mundi partibus Metropolitani dicti fuere, in *Africa* nomen Primatum plerumque gesserint; quamquam nomen Metropolitani [*e*] in Conciliis etiam *Africanis* interdum vsurpatum deprehendimus.

§. VI.

Primates in Africa *appellati* Senes, *quod Episcopus senior semper Metropolitanus fuit*

Sed hi Primates in *Africa* frequenter vocati *Patres* & *Senes.* Vti *Xantippus* Primas *Numidiæ* in Codice *Africano* semel atque iterum [*f*] dicitur *Senex Xantippus.* Et AVGVSTINVS ei mittens epistolas inscribit [*g*] *Patri & Consacerdoti Seni Xantippo.* Atque ita in multis epistolis aliis [*h*] scribens ad Primates,

piscopi metropolitani, quod rog:t populus sibi pastorem dari; & existimo recte habere, hunc quoque exspectari vt adsit.

(*b*) August. Breuic. c. XVI. (Tom VII. p. 393. edit. Basil. MDXXVIII.) quod non exspectauerit Cæcilianus, vt *princeps* a *principe* ordinaretur.

(*c*) Hilar. Ep. ad Leont. Arelat. Baron. A. CCCCLXII. Tom. VI. p. 263. Miramur fraternitatem tuam ita legis Catholicæ immemorem esse, vt quoque iniqua & contra Patrum nostrorum statuta in prouincia, *quæ ad monarchiam tuam* pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitatem permittas corrigere.

(*d*) Conc. Carth. III. c XXVI. (Tom. II. Conc. p. 1171.)

(*e*) Conc. Carth. III c. XXXIX. † Conc. Carth. IV. c. I. (Tom. II. pag. 1199) Cum in his omnibus examinatus, inuentus fuerit plene instructus, tunc cum consensu clericorum & laicorum & conuentu totius prouinciæ episcoporum maximeque *metropolitani* vel auctoritate vel præsentia ordinetur episcopus.

(*f*) Cod. Can Afric. Eccles. c. XC. (Tom. II Conc. p. 1105) Nam etiam tractoriam sanctitatis tuæ cum ad *sanctum senem Xantippum* deferrem &c. Can. C. (ibid. p. 1117.) Promissæ sunt litteræ *ad senem Xantippum.*

(*g*) August. Ep. CCXXXVI. Domino beatissimo & venerabiliter suscipiendo *patri & consacerdoti Seni Xantippo* in Domino salutem.

(*h*) Aug. Ep. CXLIX. Quod *senex* Megalius defunctus sit, iam vos audiuisse, quis dubitet? CLII. Siluanus *senex* &c. CCXXXV. Nec ego tamen ta-

aut

aut de eis verba faciens, *Senes* eos appellat. Et erat peculiaris huius appellationis ratio in *Africa.* Sedes enim Primatis heic non vt in aliis locis ciuili Metropoli adligata erat, sed ad Episcopi senioris in prouincia, vbicumque ille viueret, domicilium transferebatur. In aliis orbis partibus Episcopus ciuilis Metropolis plerumque etiam Ecclesiæ erat Metropolitanus; atque ita secundum diuersos Canones tum in *Orientalibus* tum *Occidentalibus* Ecclesiis fieri debebat. Concilium *Antiochenum* [*i*] *omnes Episcopos, qui sunt in vnaquaque prouincia*, dicit, *scire oportere, Episcopum, qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius prouinciæ, eo quod in metropolim vndequaque concurrant omnes, qui habeant negotia.* Et Concilium *Taurinense* [*k*] ex hoc fundamento litem de Primatu inter duos Episcopos *Arelatensem* & *Viennensem* diremit; facto decreto, quod, *qui ex iis comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius Prouinciæ honorem Primatus obtineat.* Concilium *Chalcedonense* duos habet Canones [*l*], quibus eas ciuitates in Ecclesia iubet esse metropoles, quæ secundum ciuilem Imperii distributionem essent me-

• cui apud venerabilem & debita mihi pro eius meritis honorificentia suscipiendum fratrem & collegam meum *senem Aurelium* &c. CCLXI. Habebam, de quo cogitabam paratum Presbyterum, propter quem ordinandum *sanctum senem*, qui tunc primatum Numidiæ gerebat, de longinquo vt veniret, rogans litteris impetraui.

(*i*) Concil. Antioch. can. IX. *Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας.*

(*k*) Conc. Taurin. c. II. (Tom. II. p. 1156.)

(*l*) Concil. Chalced. c. XII. (Tom. IV. p. 761.) *ὅσαι ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων.* Quæcumque ciuitates per litteras imperatorias metropolis nomine honoratæ sunt, solo honore fruantur, & qui eius ecclesiam administrat episcopus, seruato scilicet veræ metropoli suo iure. Can. XVII. *Εἰ δέ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὖθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω.* Sin autem etiam ciuitas aliqua ab imperatoria auctoritate innouata est, vel deinceps innouata fuerit, ciuiles & publicas formas ecclesiasticarum quoque parochiarum ordo consequatur.

tropoles. Et Concilium *Trullanum* [*m*] Canonem quemdam in eamdem ſententiam habet.

At enim vero in eccleſiis *Africanis* aliter ſe res habebat: Illæ enim ſuis ipſarum legibus & canonibus gubernabantur; lex autem ipſis erat, vt Primatus de ciuitate alia in aliam transferretur, & ſemper cum Epiſcopo ſeniore migraret, ſine vllo ciuilis metropolis reſpectu, ſola *Carthagine* excepta, vbi Epiſcopus fixam & ſtabilem Metropolitani ſedem pro prouincia *Africa* proprie ſic dicta habebat. At in *Numidia* & *Mauritania* hic honor mobilis erat; vt vel ex hoc vno exemplo apparet. *Conſtantina Numidiæ* erat metropolis, vti tum ex antiqua Imperii notitia, tum ex quodam Codicis *Africani* Canone [*n*], diſerte eam ita vocante, conſtat: tantum tamen abeſt, vt Primatis ſedes fixa ibi fuerit, vt ne quidem Epiſcopum *Conſtantinenſem* vllo vnquam tempore Primatem fuiſſe legas; ſed tamen *Conſtantini* ætate *Secundus Tigiſitanus* [*o*] Primas fuit *Numidiæ*; tempore *Auguſtini Megalius* Epiſcopus *Calamenſis* fuit Primas, qui pro muneris ſui ratione [*p*] *Auguſtinum* ordinauit Epiſcopum; deinde *Xantippus Tagaſtenſis* [*q*] ſucceſſit, quod

(*m*) Conc. Trull. c. XXXVIII. (Tom VI. p. 1159) Τὸν ἐκ τῶν πατέρων τεθέντα κανόνα καὶ ἡμεῖς παραφυλάττομεν, τὸν οὕτω διαγορεύοντα· εἴ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας κ. τ. λ. Canonem qui a patribus factus est, nos quoque obſeruamus, qui ſic edicit: *Si qua ciuitas* &c. vid. not (*l*) p. 211.

(*n*) Cod. Can Eccleſ. Afric. c. LXXXVI. (Tom. II. Conc. p. 2001.) Ἤρεσε πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ ὑπογράψασιν, ἵνα τὸ ματρίκιον καὶ ἀρχίτυπον τῆς Νουμιδίας, καὶ εἰς τὴν πρώτην καθέδραν ᾖ καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν Κωνσταντίναν. Placuit omnibus epiſcopis, qui in hoc concilio ſubſcripſerunt, vt matricula & archiuus Numidiæ & apud primam ſedem ſit, & *in metropoli*, id eſt, *Conſtantina*.

(*o*) Aug. contr. Parmen. lib. I. c. III. Qui venientes cum *primate* ſuo tunc *Secundo Tigiſitano* &c. Epiſt. LXVIII. ad Ianuar. Illud tamen nullo modo prætermittendum eſt, quomodo Felicis Aptungenſis, quem fontem malorum in concilio Carthaginenſi, *ab Secundo Tigiſitano primate* patres veſtri fuiſſe dixerunt, rogantibus apud *imperatorem* veſtris, publico iudicio cauſſa diſcuſſa atque finita ſit. &c.

(*p*) Poſſid. Vit. Aug c VIII. Adueniente ad eccleſiam Hipponenſem tunc *Primate Numidiæ Megalio Calamenſi Epiſcopo*.

(*q*) Conc. Mileuit. I. in Cod Afr. c. LXXXIV. Xantippus primæ ſedis Numidiæ Epiſcopus.
Auguſt. Epiſt. CCXVII. Collega noſter *Xantippus Tagaſtenſis* dicit, quod eum *Primatus* ipſe contingat &c.

eſſet

esset senior; vnde *Augustino* [r] & Conciliis *Africanis* [s] semper *Senex Xantippus* audit. Hæc sufficiant ad demonstrandum, quod Primatus in *Africa* ciuili metropoli haud adstrictus, sed seniori semper Episcopo collatus fuerit, cuius ætas a tempore, quo consecratus erat, fuit æstimata. Sunt, qui hos Primates hoc non obstante ciuilis metropolis Episcopis, tamquam proprie Metropolitanis, subiectos fuisse dictitant. Sed istorum sententia vero destituitur fundamento, & a MARCA [t] aliisque, qui hanc materiam, occasione ita ferente, attigere, merito explosa est.

§. VII.

Quomodo Episcopi Africani *ius suum Primatus perdere potuerint.*

Verum equidem est, quod secundum disciplinam ecclesiarum *Africanarum* Episcopus Primogenituram suam, adeoque & ius Primatus potuerit perdere; quemadmodum e certo quodam loco AVGVSTINI [u] manifestum est, qui de eiusmodi poena,

(r) August. Ep. CCXXXVI vid. supra not. (g) p. 210.

(s) Cod. Can. Afr. c. XC. & C. vid. not. (f). p. 210.

(t) Marca Dissert. de Primat. Lugdun. n. III. p. 11. Licet ex sex prouinciis, ex quibus Africana dioecesis constabat, duæ Mauritaniæ, Numidiæ, Byacena & Tripolitana, sua quæque metropoli in ordine imperii non carerent, prima tamen sedes ecclesiastica non erat illi addicta, sed Episcopum seniorem sequebatur. - - Solius Carthaginis splendor id obtinuerat, vt illius ciuitatis Episcopus primas esset proconsularis prouinciæ, immo vero & caput reliquarum quinque prouinciarum, quas enumeraui. N[illegible] moror in probando speciali isto Africanarum ecclesiarum vsu, qui primatum prouinciæ non ciuitatibus, sed personis dabat. Abunde id præstiterunt eruditi viri, adductis & discussis locis ex Augustino, Africanis conciliis, Gregorio primo & Leone nono petitis: explosa recentiori quadam opinione, quæ primates vagos & desultorios in Africa ratione antiquioris ordinationis fatetur, sed metropoleon Episcopis subditos fuisse frustra contendit.

Albaspin. Not. in Optat lib. I. p. 121.

Stillingfl. *Hist. of Separ.* Par. III. §. IX. p. 253. Fell. Not. in Conc. Carth. ap. Cypr p. 230

(u) Aug Epist. CCLXI. Exsistat exemplo, ipsa sede Apostolica iudicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam nec Episcopali spoliatos honores, nec relictos omnimodis impunitos. Quæ vt a nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo: Clamet *Priscus*, prouinciæ Cæsariensis Episcopus: *Aut ad Primatum locus, sicut cæteris, & mihi patere debuit, aut Episcopatus mihi remanere non debuit.* &c

Prisco, Episcopo *Mauritaniæ*, inflicta loquitur, cui propter malam officii administrationem hoc priuilegium, relicto quidem Episcopatu, ademtum fuit; at vero in tali casu Primatus non ad ciuilis metropolis Episcopum, sed ad proximum in ordine, qui se ante reliquos omnes consecratum fuisse probare poterat, deuoluebatur.

§. VIII.

Catalogum Ordinationum in ecclesia Primatis adseruari, eique omnes Episcopos secundum ætatem inscribi oportebat.

Et quum non numquam de ætatis prærogatiua suboriretur disceptatio, ad hanc ipsam anteuertendam diuersæ bonæ leges a Patribus *Africanis* hoc respectu latæ fuere. Primo quidem, vt *Matricula* seu *Archiuus*, quemadmodum vocabant, tum in ecclesia Primatis [w], tum in metropoli prouinciæ adseruaretur, vt Episcopi consecrationis suæ tempus demonstrare inde possent. Secundo, quilibet Episcopus epistola ordinationis, ab eo, qui ipsum ordinarat, subscripta, annoque & die consecrationis ipsius signata [x] instructus esse debebat. Tertio, omnes Episcopi locum occupare debebant secundum ætatem, atque ita sedere ac suffragia ferre, nominaque sua in Concilio subscribere; quæ lex erat non in *Africa* [y] tantum, sed in omnibus reliquis Ecclesiis a diuersis stabilita Conciliis, [z], &

(w) Concil. Mileuit. in Cod. Afr. c. LXXXVI. vid. supra not. (n). p. 212.

(x) Conc. Mileuit. c. XIV. (Tom. II. p. 1541.) Placuit, vt quicumque ab episcopis ordinantur, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

(y) Conc. Mileuit. c. XIII. ibid. Posteriores anterioribus deferant nec eis inconsultis aliquid agere præsumant.
Vit. Fulgent. c. XX. Inter Episcopos, tempore ordinationis inferior, vltimus sedebat.

(z) Concil. Bracar. I, Can. XXIV. (potius Conc. II. c. VI. Tom. V. p. 840.) Item placuit, conseruato metropolitani episcopi primatu, cæteri episcoporum, *secundum suæ ordinationis tempus alius alio sedendi deferat locum.*
Tolet IV. c. IV. (Tom. V. p. 1704.) Hora prima diei ante solis ortum eiiciantur omnes ex ecclesia, obseratisque foribus cuncti ad vnam ianuam, per quam sacerdotes ingredi oportet, ostiarii stent: & conuenientes omnes episcopi pariter introëant, & *secundum ordinationis suæ tempora resideant.*

ciuili

ciuili Legi [a] a *Iustiniano* Imperatore inserta : Sed omnium accuratissime in *Africa* obseruata, vbi Primatus ad Seniorem deuolui solebat, ne illius neglectio confusionem inter eos pareret. Adeo; vt *Augustinus* [b] *Victorinum* (qui Primatem *Numidiæ* se venditabat) eam duntaxat ab caussam reprehenderet, quod in *Tractoria* seu epistola sua citatoria ad Concilium prouinciale nomina Episcoporum *Numidiæ* confuse scripserit, *Augustini* nomen multis aliis, ætate ipsum superantibus, anteponendo : quæ res, *Augustino* quidem iudicante, istis iniuriosa erat, ipsi autem inuidiosa. Adeo circumspecte prouidebat, ne quid faceret, quod aduersus hanc legem pugnare videretur, veritus, ne qua in ecclesiarum gubernatione suboriretur confusio.

§. IX.

Tria genera Primatum honorariorum, præter Primates potestatis. I. *Primates æuo.*

Porro heic notandum est, præter Primates potestatis fuisse etiam in plerisque prouinciis Primates honoris; vnde non nulli Episcopi nomen & titulum Primatum gerebant, qui non habebant iurisdictionem. Et horum tria erant genera. Primum quidem *Primates æuo*; vt Episcopus senior in qualibet prouincia, post Metropolitanum proximus. Hic nullam in reliquos habebat potestatem, nisi quando Metropolitanus ob vitæ suæ rationem a recta legum norma descifcentem, vel munus ad tempus ei abrogatum, ad ministeria sua inhabilis erat: In tali casu potestas plerumque Seniori in prouincia deferebatur. Et

(a) Cod. Iustin. lib. I. Tit. IV. c. XXIX. *Τριῶν ἅμα τῷ μητροπολίτῃ συνιόντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας πρωτευόντων.* Cum metropolitano tribus conuenientibus religiosissimis episcopis, *qui cæteris propter ordinationem præferuntur.*

(b) Augustin. Ep. CCXVII. ad Victorin. Legi in eadem tractoria etiam ad Mauritanias esse scriptum, quas prouincias scimus suos habere Primates. Quod si & ex eis ad Numidiam conuocandum esset concilium, oportuit vtique, vt aliquorum Maurorum episcoporum, qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur: quod in ista tractoria non reperiens multum miratus sum. Deinde ad ipsos Numidas ita perturbato & neglecto ordine scriptum, vt nomen meum tertio loco inuenerim, qui noui, quam post multos episcopus factus sum: quæ res & aliis iniuriosa est satis, & mihi inuidiosa.

hæc

hæc, reor, cauſſa fuit, quamobrem Epiſcopus *Amaſtris* [c] in Concilio primum inter Epiſcopos *Ponti* locum habuerit, cum tamen *Heraclea*, non autem *Amaſtris*, illius prouinciæ eſſet metropolis.

§. X.

II. *Metropolitani titulares.*

Secundum genus honorariorum Primatum erant *Metropolitani titulares*, qui erant Epiſcopi earum vrbium, quæ nomen & titulum ciuilis metropolis ab Imperatore quodam ſibi datum gerebant, ſine tamen poteſtate & priuilegiis, quæ veteri metropoli prouinciæ reſeruabantur. Ita *Marcianus* Imperator *Chalcedonem* vrbem titulo metropolis donabat, & honor in ipſo Concilio *Chalcedonenſi* [d] Epiſcopo loci confirmabatur, ſaluo tamen iure *Nicomediæ*, antiquæ metropolis. Itaque ab eo tempore Epiſcopus *Chalcedonenſis* ſe ipſum Metropolitanum *Bithyniæ* nominabat, vt ex Actis [e] Concilii generalis ſexti videre eſt. Idem honor ciuitati *Nicææ*, eiusque Epiſcopo, ſimiliter in Concilio *Chalcedonenſi* [f] contigit. Vt adeo tres in

(c) Euſeb. lib. V. c. XXIII. Τῶν κατὰ Πόντον ἐπισκόπων ὧν Πάλμας ὡς ἀρχαιότατος προὐτέτακτο. Epiſcoporum Ponti, quibus Palmas *vtpote antiquiſſimus* præfuit.

(d) Concil. Chalced. Act. VI. (Tom. IV. p. 612.) Ὁ θειότατος καὶ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἶπεν· εἰς τιμὴν τῆς τε ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας, καὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος τὴν Καλχηδονίων πόλιν, ἐν ᾗ τῆς ἁγίας πίστεως σύνοδος διακεκρότηθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνῳ ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος· πάντες ἐβόησαν· δικαία ἡ κρίσις τοῦ βασιλέως. Diuiniſſimus & piiſſimus Dominus noſter ad ſanctam ſynodum dixit: Ad honorem ſanctæ Martyris Euphemiæ & veſtræ pariter ſanctitatis, *Chalcedonenſem ciuitatem*, in qua ſanctæ fidei Concilium geſtum eſt, metropolis priuilegia habere ſancimus, nomine tantum hanc honorantes, ſalua videlicet Nicomedienſium ciuitati propria dignitate, omnes clamauerunt: Iuſtum iudicium imperatoris.

(e) Conc. Gen. VI. Act. XVIII. (Tom. VI p. 1030.) Ἰωάννης ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς Καλχηδονίων μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ὁρίσας ὑπέγραψα. Ioannes miſericordia Dei *epiſcopus Chalcedonenſis metropoleos Bithyniæ* prouinciæ definiens ſubſcripſi. vid. etiam ibid. p. 1080.

(f) Concil. Chalced. Act. XIII. (Tom. IV. p. 716.) Τὸ θεῖον γράμμα τῆς θείας λήξεως Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος τηνικαῦτα τῇ Νικαίων παρασχὸν τὸ μητροπολιτικὸν δίκαιον, ἰδικῶς παρακελεύεται τῶν ἄλλων μηδὲν ὑφαιρεῖσθαι πόλεων. Sacræ litteræ diuinæ memoriæ Valentiniani & Valentis, quæ tunc *Nicænæ ciuitati præbuerunt metropoliticum ius*, proprie præcipimus ab aliis ciuitatibus nihil auferri. Ibid. αἱ νομοθεσίαι ὀνόματι μητροπόλεως μόνῳ ἐτίμησαν τὴν Νικαίων, προτιμᾶται

vna

vna prouincia Metropolitani fuerint, vno tantum habente poteſtatem; reliquorum priuilegia honoraria tantum erant, vt ſederent in Concilio & proxime a Metropolitano ſuo ferrent ſuffragia. Sed vero hoc ipſum eiusmodi Epiſcopis ſeſe efferendi dabat occaſionem, & non numquam in primi Metropolitani ius adeo inuolabant, vt, Epiſcopis eius ſuffraganeis ab ipſo abalienatis, prouinciam cum eo diuiderent. Ita comparatum fuit cum Epiſcopo *Nicano*, qui ante tempus Concilii generalis ſexti ſuffraganeorum ſynodum ſub ſe habuit. *Photius* enim iſti Concilio [g] vt Epiſcopus *Nicanus* & Metropolitanus *Bithynia* ſuo ipſius & ſynodi, quam ſub ſe habebat, nomine ſubſcripſit.

§. XI.

III. *Epiſcopi quarumdam Eccleſiarum matrum, quibus ex more vetuſto iſte honor exhibitus fuit.*

Præter eos, quos nominauimus, tertium quoddam genus Primatum erat, qui licet nec titularium metropoleon Epiſcopi, nec Seniores eſſent in prouincia, cæteris tamen omnibus præferebantur, propter ſingularem obſeruantiam, qua ab vniverſis colebantur, eminentiæ ſedis ipſorum intuitu, cum ea vel eſſet Eccleſia mater, vel ſingulariter ex antiqua præſcriptione honorata: quemadmodum in Epiſcopo *Hieroſolymitano* conſpicimus. Hæc enim ciuitas non erat Imperii metropolis, ſed *Cæſarea* metropoli *Palæſtina* ſubiecta; attamen quum eſſet totius orbis Eccleſia mater, ſingularis iſte honor ipſi deferebatur, vt eius Epiſcopus dignitate ſemper eſſet Metropolitano *Cæſareenſi* proximus, locumque haberet præ reliquis iſtius prouinciæ Epiſcopis ſuperiorem. Et hoc ipſi priuilegium in Concilio *Nicano* [h] fuit confirmatum, quod Canonem in hunc finem fecit:

δὲ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας τῇ τιμῇ μόνῃ. Leges *nomine metropolis ſolummodo* honorauerunt *Nicænam ciuitatum*, & præponitur reliquis epiſcopis prouinciæ *honore ſolummodo*.

(g) Concil. Gen. VI. Act. XVIII. (Tom. VI. p. 1080.) Φώτιος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Νικαίων μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ τῆς ὑπ' ἐμὲ συνόδου ὁμοίως ὑπεσημηνάμην. Photius miſericordia Dei epiſcopus Nicææ metropoleos Bithynorum prouinciæ pro me & ſynodo, quæ ſub me eſt ſimiliter ſubſignaui.

(h) Concil. Nicæn. c. VII. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

& ordinationem irritam declarabant. *Eorum, quæ fiunt*, inquit Concilium *Nicænum* [*n*], *confirmationem in vnaquaque prouincia a Metropolitano fieri oportet.* Et iterum [*o*]: *Illud autem est omnino manifestum, quod si quis absque Metropolitani sententia factus sit Episcopus, eum magna Synodus definiuit non esse Episcopum.* Eadem lex in Conciliis *Antiocheno* [*p*], *Laodiceno* [*q*], *Arelatensi* [*r*], *Taurinensi* [*s*], *Sardicensi* [*t*], *Ephesino* [*u*] & *Chalcedonensi* [*w*] repetita est. Et quamquam non nulli, Primates *Africanos* hanc potestatem non habuisse, autumant, contrarium tamen ex diuersis Conciliorum canonibus luculenter

(*n*) Conc. Nic. c. IV. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

(*o*) ibid. c. VI. Καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον.

(*p*) Concil Antioch. c. XIX. (Tom. II p. 569.) Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας. Episcopus ne ordinetur absque synodo & præsentia metropolitani prouinciæ.

(*q*) Conc. Laod. c. XII. (Tom. I. p. 1497.) Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους κρίσει τῶν μητροπολιτῶν, καὶ τῶν πέριξ ἐπισκόπων, καθίστασθαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, vt episcopi metropolitanorum & eorum, quæ sunt circumcirca, episcoporum iudicio, in ecclesiastico magistratu constituantur.

(*r*) Concil. Arelat. II. c. V. (Tom. IV. p. 1011.) *Episcopum sine metropolitano*, vel epistola metropolitani, vel tribus comprouincialibus, *non liceat ordinare.* Can. VI. Illud ante omnia clareat, eum *qui sine conscientia metropolitani* constitutus fuerit episcopus, iuxta magnam synodum *esse episcopum non debere.*

(*s*) Conc. Taurin. c. I. (Tom. II. p. 1155.) Cum primum omnium vir sanctus Proculus Massiliensis episcopus ciuitatis se tamquam metropolitanum ecclesiis, quæ in secunda prouincia Narbonensi positæ videbantur, diceret præesse debere, atque per se ordinationes in memorata prouincia summorum fieri sacerdotum &c.

(*t*) Concil. Sardic. c. VI. Χρὴ πρότερον κ. τ. λ. vid supra not. (a) p. 209.

(*u*) Concil. Ephes. Decret. de Episcop. Cypr. (Tom. III. p. 802.) Ἕξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι᾽ ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι. Habebunt ius suum intactum & inuiolatum qui sanctis in Cypro ecclesiis præsunt, secundum canones sanctorum patrum & veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum episcoporum facientes.

(*w*) Conc. Chalced. Act. XIII. (Tom. IV. p. 713.) Τὸ κῦρος τῶν γινομένων διαίτας καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ. Potestas gestorum vniuscuiusque prouinciæ *metropolitano Episcopo* competit. Can. XXV. p. 768. Ἐπειδή τινες τῶν μητροπολιτῶν - - ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων κ. τ. λ. Quoniam nonnulli *metropolitani* - - *episcoporum ordinationes* differunt &c.

apparet. Concilium *Carthaginenſe* IIdum [x] dicit: *Inconſulto Primate cuiuslibet prouinciæ nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis, ſine eius præcepto Epiſcopum ordinare.* Concilium *Carthaginenſe* III. tres ad minimum Epiſcopos ad Epiſcopi cuiusdam ordinationem requirit, at eos a Metropolitano ad illud negotium auctoritatem habere [y] iubet. Et Concilium IIII. [z] aut ipſius præſentiam, aut ſaltem auctoritatem & mandatum requirit. In tali caſu Primas & Metropolitanus vnum idemque erant, nimirum Senior Epiſcopus prouinciæ, qui plerumque ad eam Eccleſiam, in qua nouus Epiſcopus conſtituendus erat, ſe conferebat, eumque ſua ipſius dextera conſecrabat, quemadmodum AVGVSTINVS & POSSIDIVS [a], qui de ipſorum praxi optime omnium iudicare poterant, teſtificantur.

§. XIII.

Hanc poteſtatem, conſtitutis ſuper eos Patriarchis, retinuerunt.

Neque vero eorum poteſtas, conſtitutis ſuper eos Patriarchis, vllo modo infracta eſt. Nam etſi tum quidem Metropolitani a Patriarchis ordinari, eosque propterea adire debuerunt, cum antea a ſua ipſorum Synodo prouinciali ordinarentur: tamen ius ſuos ipſorum Suffraganeos ordinandi continuo ipſis reſeruatum & expreſſis verbis a Concilio *Chalcedonenſi* [b] confirmatum fuit; neque vllum vmquam Patriarcham deprehendimus, qui hanc ſibi poteſtatem arrogarit, præter Epiſcopum *Alexandriæ* ex ſpeciali quadam ratione, qua de re capite ſequente §. XI. acturus ſum.

(x) Concil. Carthag. II. c. XII.

(y) Conc. Carth. III. c XXXIX. Non minus quam tres ſufficiant, qui fuerint *a Metropolitano directi* ad ordinandum Fpiſcopum.

(z) Concil. Carth. IV. c. I. Conuentu totius prouinciæ Epiſcoporum, maximeque *Metropolitani vel præſentia vel auctoritate ordinetur Epiſcopus.*

(a) Aug Ep CCLXI. Propter quem ordinandum ſanctum ſen:m, qui tunc *Primatum Numidiæ gerebat*, de longinquo vt veniret, rogans litteris impetraui. Poſſid. Vit. Aug. c. VIII. Adueniente ad eccleſiam Hipponenſem tunc *Primate Numidiæ* Megalio - - Epiſcopatum ſuſcipere Auguſtino recuſabat.

(b) Conc. Chalced. Act. XVI. fin. (Tom. IV. p. 818. tor.)

§. XIV.

Hæc tamen poteſtas non arbitraria, ſed plurimis ſynodi prouincialis ſuffragiis circumſcripta fuit.

Verum enim vero notandum heic eſt, hanc Metropolitanorum poteſtatem non fuiſſe arbitrariam. Quamquam enim nullum epiſcopum eligi aut ordinari ſine eorum conſenſu licebat, non erat tamen eorum ſuffragium negatiuum ſed maiori ſynodi prouincialis parti ſe ſe attemperare debebant. Ita enim Concilium *Arelatenſe* [*c*] decreuit: ***Si inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, maiori numero Metropolitanorum in electione conſentiat.*** Et Concilium *Nicænum* [*d*] in eamdem ſententiam: ***Quod ſi quidem communi omnium electioni, quæ & rationi conſentanea, & ex regula eccleſiaſtica facta eſt, duo vel tres propter ſuam, qua delectantur, contentionem contradicant, vincant plurium ſuffragia.***

§. XV.

Metropolitani ab ſua ipſorum ſynodo prouinciali eligendi erant atque ordinandi.

Eadem lex in ipſorum Metropolitanorum ordinatione obſeruari debebat, quippe quos a ſuis ipſorum Epiſcopis prouincialibus eligi oportebat atque conſecrari; qui non neceſſe habebant, ex alia prouincia Metropolitanum ad id faciendum arceſſere, ſed id faciendi in prouinciali ſua ipſorummet ſynodo auctoritate inter ſe ipſos erant inſtructi. Hanc conſuetudinem AVGVSTINVS Catholicæ Eccleſiæ tum in *Africa*, tum *Romæ* fuiſſe auctor eſt. Quam *Donatiſtis* contra *Cæcilianum* Primatem *Carthaginenſem* obiicientibus, quod eius ordinatio eſſet illegitima, quoniam vicinum *Numidiæ* Primatem ad ſe ordinandum non arceſſiuiſſet, reſpondet ille [*e*], *Cæcilianum* ad id faciendum non fuiſſe obligatum, ***Non***, inquiens, ***exſpectauit Cæcilianus, vt princeps a principe ordinaretur; cum aliud habeat eccle-***

(*c*) Concil Arelat. II. c. V. (Tom. II. p. 1012.)

(*d*) Conc. Nic. Can. VI. Ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

(*e*) Aug. Breuic. Collat. tert. die c. XVI.

ſiæ catholicæ conſuetudo, vt non Numidiæ, ſed propinquiores Epiſcopi Epiſcopum eccleſiæ Carthaginis ordinent: Sicut nec Romanæ eccleſiæ ordinat aliquis Epiſcopus Metropolitanus, ſed de proximo Oſtienſis Epiſcopus.

Negari quidem non poteſt, eſſe in Concilio *Sardicenſi* [f] Canonem, qui τὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρυ ἐπαρχίας ἐπισκόπυς, *propinquioris prouinciæ Epiſcopos*, vt quorumdam vult interpretatio, ad Metropolitani cuiusdam ordinationem vocari iubet. Sed fortaſſis id æque recte reddi potuerit, *propinquos* [g] *eiusdem prouinciæ Epiſcopos*; & quum Eccleſiæ conſuetudo & praxis, optima dubiorum Canonum interpres, huic ſenſui manifeſto faueat, cum aliqua omnino ratione ea verba ſic intelliguntur. Sed quidquid huius ſit, non heic vllius Metropolitani, qui alium Metropolitanum ordinandi ius habeat, iniicitur mentio; Ex quo dignoſcitur, hiſce temporibus nulli Metropolitano ex ſua ipſius prouincia, multo minus *Romam*, ſui ordinandi cauſſa vel eundi, vel mittendi impoſitam fuiſſe neceſſitatem; ſed omnia ab Epiſcopis Suffraganeis ſuæ ipſius eccleſiæ peragi debuerunt. Neque vllus Epiſcopus propter ſui ordinationem ad Metropolitanum ſe conferre obligatus fuit, ſed vt plurimum Metropolitanus & reliqui Epiſcopi in Eccleſiam vacantem coiuere, eligentes ibi & conſecrantes nouum Epiſcopum, præſente populo, cui eum ordinabant. Hæc prima officii Metropolitani pars eſt.

§. XVI.

Secundum *officium Metropolitanorum decidere controuerſias, inter prouinciales ſuos Epiſcopos ſubortas, ab iisque acceptare prouocationem.*

Proximum eorum officium erat, Epiſcopis ſuis prouincialibus præeſſe, & ſi qua inter eos ſuborta eſſet controuerſia, eam interpoſita ſua auctoritate finire atque decidere, adeoque

(f) Concil. Sardic. c. VI. (Tom. VI. p. 632.) Χρὴ δὲ μετακαλεῖσθαι καὶ τὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρυ ἐπαρχίας ἐπισκόπυς πρὸς τὴν κατάστασιν τῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπυ. Oportet autem ex vicina quoque prouincia accerſi epiſcopos ad metropolitani epiſcopi inſtitutionem.

(g) Harmenopulus ita intelligit: nam in Epitome ſua ita reddit: οἱ πλησιόχωροι τῆς ἐπαρχίας παρέστωσαν. Vid. Harmen. Epit. Canon. ap. Leunclau. Iur. Gr. Rom. Tom. I. p. 2.

&ac-

& accusationes audire aliorum, qui de iniuria sibi ab Episcopis suis illata querebantur, a quibus ad ipsorum Metropolitanum prouocare semper licitum erat. Ita in *Africa* [*h*] a Concilio *Mileuitano* sancitum est, *vt*, si qua inter duos Episcopos de dioecesium suarum finibus orta esset disceptatio, *per Episcopos iudices caussa finiretur, siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consultu primatis delegerint.* Si quis Presbyter aut Diaconus ab Episcopo suo fuerat eiectus, ei Concilium *Sardicense* [*i*] *potestatem concedit confugiendi ad Episcopum metropolis eiusdem prouinciæ: si autem Metropolitanus absuerit, ad finitimum concurrendi & rogandi, vt suum negotium accurate examinetur.* In talibus casibus Metropolitanus triplicem inire solebat rationem: Primo quidem ex Episcopis aliquot iudices constituere tenebatur, qui mos in *Africa* obtinebat, vbi isti iudices idcirco vocabantur [*k*] *iudices electi*, qui, si caussa cuiusdam Episcopi tractanda esset, duodecim [*l*] esse debebant. Vel secundo caussam ad Synodum prouincialem referre eum oportebat, quæ generalis videtur praxis fuisse, vbi sic dicti Canones Apostolici conditi sunt: Quorum vnus [*m*] sic habet: *Synodus ea quæ videntur aduersus eum* (Episcopum accusatum) *pronuntiet.* Alius dicit [*n*]: *Primas ne quid absque omnium sententia agat. Sic enim*

(*h*) Concil. Mileuit. c. XXI. (Tom. II. Conc. p. 1542.)

(*i*) Conc. Sardic. c. XIV (Tom. II. p. 640.) Ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν· εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστι, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα.

(*k*) Concil. Carth. III. c. VII. † (nihil ibi de istis iudicibus, c. IX. vero hæc leguntur: Cui ad *eligendos iudices* vndique patet auctoritas.)

(*l*) Concil. Carth. I. c. XI. Episcopus a *duodecim consacerdotibus* audiatur.

(*m*) Can. Apost. c. LXXIII. (Tom. I. Conc. p. 42.) Ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα.

Concil. Constantin. Gen. II. c. VI. (Tom. II. p. 950.) Εἰ συμβαίη ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων ἐκείνης ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων. Quid si euenerit, vt prouinciales episcopi crimina, quæ episcopo intentata sunt, corrigere non possint, tunc ipsos accedere ad maiorem synodum dioecesis illius episcoporum, pro caussa conuocatorum.

(*n*) Can. Apost. c. XXXIII. ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

Conc. Antioch. c. IX. (Tom. II. p. 565.) Περαιτέρω μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν δίχα

erit con-

erit concordia, & glorificabitur Deus per Dominum IESVM CHRISTVM. Et alius [o]: *Bis in anno fiat Episcoporum Synodus, & inter se examinent decreta religionis, & incidentes Ecclesiasticas controuersias componant.* Tertio autem ex lege *Iustinianea* [p] Metropolitanus potestatem habebat audiendi caussas, & solus quidem sine synodo: enimuero an sua solius auctoritate Episcopo officium abrogare potuerit, de hoc quidem dubitatur: SPALATENSIS [q] exempla quædam adfert Episcoporum, a Metropolitanis suis muneribus deiectorum; at quantum apparet, id a Synodo factum est. Sed vtrum res ita se habeat, an se-

τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. Nihil vltra facere adgrediantur, sine metropolis episcopo: neque ipse sino reliquorum sententia.

(o) Can. Apost. XXXVI. Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γενέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν.

(p) Cod. Iustin. lib. I. Tit. IV. c. XXIX. Θεσπίζομεν μηδένα τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν, εἴτε παρά τινος συγκληρικοῦ, εἴτε παρὰ τῶν καλουμένων λαϊκῶν τινὸς, εὐθὺς καὶ ἐν πρώτοις ἐν αἰτιάσει γίνεσθαι παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαις διοικήσεως ἑκάστης· ἀλλὰ πρῶτον κατὰ τοὺς ἱεροὺς θέσμους παρὰ τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, καθ' ἣν ὁ κληρικὸς διάγει· εἰ δὲ ὕποπτος ἔχει πρὸς ἐκεῖνον, παρὰ τῷ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τοῦτο πράττειν. Sancimus, vt nemo venerabilis clericus ab aliquo siue clerico siue laico ab initio apud beatissimum Patriarcham prouinciæ accusetur; sed prius iuxta sacra instituta apud Episcopum ciuitatis, in qua clericus versatur; tum si is suspectus est, *apud metropolitanum episcopum reum agat.*

(q) Spalat. de Rep. Eccles. Part. I. lib. III. c. VII. n. XIX. Nunc factis ipsis, ac præsertim pœnis, nec leuibus illatis, Metropolitanorum potestatem erga suos Episcopos confirmemus. Et sane Censuris omnibus posse Metropolitanum in suos suffraganeos ex caussa agere, concedunt apertissime Canonistæ. Facta vero Catholicorum Metropolitanorum iam accipe, quum mihi occurrunt insigniora. In ciuitate Ephesina, quando in ea tertia Oecumenica Synodus celebrabatur, inuenti sunt aliquot Episcopi, qui grauibus de caussis a suis Metropolitanis erant depositi: vt narrant Patres illius Concilii in sua Synodica ad Cælestinum Romanum Pontificem *apud Cyrill. Alex. ep. XII. Synodali:* dum conqueruntur, Ioannem Antiochenum, Conciliabulum quoddam ex his depositis & ex aliis extorribus, qui nullas habentes ecclesias vagabantur, & ex eiectis, & Pelagianis, ac Cælestianis congregasse. Basilius vero *epist.* LXXVI. depositionem minatur suis suffraganeis, si propter pecuniam faciant ordinationes. Ibas Edessenus a suis Clericis accusatus, *Conc. Chalced.* c. IX. iudicatus fuit ab Antiocheno Primate in Synodo: Florentinus Epidaurens. Episcopus (*Gregor. lib. II. Ind. II. Ep. IX. & lib. VII. Ind. I. ep. XII.* a Natali Solomitano in exilium pulsus est &c.

cus,

cus, non multum refert, nam vi eiusdem legis *Iustinianeæ* [r] & Canonum in omnibus casibus a Metropolitano ad Synodum prouincialem prouocare licebat, cuius ille tantummodo præses erat, & caussarum in ea decidendarum moderator duntaxat atque director.

§. XVII.

Tertium *eorum officium, conuocare Synodos prouinciales, ad quas omnes Episcopos suffraganeos coire oportebat.*

Et hoc ipsum ad tertium Metropolitanorum officium nos deducit, quod erat Synodos prouinciales conuocare, eisque præesse. Ex quo enim tempore Canones [s] ordinarie duas quotannis synodos, (præter eas, quæ extraordinaria quadam occasione conuocari poterant) in vnaquaque prouincia celebrari iusserunt, necesse erat, quemdam constitui, qui tempus & locum significaret, & eas tum conuocandi tum dirigendi polleret auctoritate. Itaque quæcumque eo spectabant, communi omnium consensione in Primatis sita erant potestate, cuius epistolæ circulares (quandoque *synodicæ* & *tractoriæ* [t], vt Imperatoris *sacræ*, vocatæ) legales erant citationes, quibus nul-

(r) Cod. Iustin. ibid. εἰ δὲ (ὡς εἰκὸς) ὅτε τὰ καθ' ἐκεῖνον αὐτῷ ἀρέσκει, τηνικαῦτα πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον ἐπὶ τῆς χώρας ἄγειν αὐτὸν δικαζόμενον κ. τ. λ. Sed si forte ne ei quidem accusatio placuerit, *ad sacram eius regionis synodum accusatum deducat.*

(s) Conc. Nicæn. c. V. Καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. Recte habere visum est, vt singulis annis in vnaquaque prouincia *bis in anno Synodi fiant.*

Concil. Antioch. c. XX. Καλῶς ἔχειν ἔδοξε συνόδους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι δεύτερον τοῦ ἔτους. Recte habere visum est, *vt synodi Episcoporum* in vnaquaque prouincia *fiant bis in anno.*

Concil. Agathens. c. XXXV. (Tom. IV. Conc. p. 1389.) Si metropolitanus *episcopus ad comprouinciales epistolas direxerit*, in quibus *eos* aut ad ordinationem summi pontificis, aut *ad synodum inuitet*, postpositis omnibus, excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia, *ad constitutam diem adesse non differant.*

Conc. Arelat. II. c. XVIII. (Tom. IV. p. 1013.) Ad Arelatensis Episcopi arbitrium synodus congreganda.

Can. Apost. Can. XXXVI. Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, Bis in anno fiat Episcoporum synodus.

(t) Aug. Ep. CCXVII. ad Victorin. *Tractoria* quinto Idus Nouembris ad me venit &c.

lus prouinciæ Epiſcopus, ſub pœna interdictionis muneris administrandi, aut alius iſtiusmodi cenſuræ canonicæ, quæ Metropolitani & Concilii arbitrio [u] permittebatur, obſequium poterat denegare.

§. XVIII.

Quartum *Metropolitanorum officium, publicare leges & canones imperiales, viſitare diœceſes, & abuſus emendare.*

Metropolitanorum etiam erat, imperiales leges ac canones, a concilio vel imperatore communi eccleſiæ bono conditos publicare & diſpergere. Id quod diuerſæ leges [w] tum eccleſiaſticæ tum ciuiles ab ipſis poſtulant, vt tanto notiores fierent, eoque melius in praxin deducerentur. Non tantum canones, qui conſtituti erant, notos reddere, ſed prouidere etiam debebant, vt obſeruarentur: quod iis quoque per totam

(u) Conc. Chalced. c. XIX. (Tom. IV. p. 766.) *Τὺς μὴ συνιόντας ἐπισκόπυς ἐνδημῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, κὴ ταῦτα, ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, κὴ πάσης ἀπαραιτήτυ κὴ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρυς, ἀδελφικῶς ἐπιπλήτ]εσθαι.* Epiſcopi qui non conueniunt (ad ſynodum) reſident autem in ſuis ciuitatibus, & hoc, ſi in ſua incolumitate conſiſtunt, & ab omni inexcuſabili & neceſſario negotio liberi, fraterne reprehendantur.

Conc. Carth. IV. c. XXI. Vt Epiſcopus ad Synodum ire non ſine ſatis graui neceſſitate inhibeatur.

Theodoret. Ep. LXXXI. *Αἰτία ὐδεμία τῇ δοκύσῃ πρόκειται τιμωρίᾳ, ἀλλ' ὅτι συνόδυς ἐπισκοπικὰς συναθροίζω.* Cauſſa huic quæ videtur damnationi appoſita eſt nulla, niſi quod *Epiſcoporum ſynodos congrego.* Ibid. *Καὶ ὑπήκυον τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι πειθόμενος, ὃς κινδυνεύειν παρακελεύεται τὸν καλύμενον εἰς σύνοδον, κὴ παραγίνεσθαι μὴ βυλόμενον.* Parebam autem vt eccleſiaſtico canoni obſequerer, *qui reum haberi iubet eum, qui ad ſynodum vocatus adeſſe noluerit.*

(w) Iuſtin. Nouell. VI. Epilog. *οἱ δὲ αὖθις κὴ αὐτοὶ προθήσυσί τε αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν, τοῖς δὲ ὑφ' ἑαυτὺς ἐπισκόποις φανερὰ ταῦτα καταστήσυσι.* Illi quoque (Metropolitani) ruſſus etiam proponant ipſi ea in metropolitana ſanctiſſima eccleſia, & conſtitutis ſub ſe epiſcopis hæc manifeſta faciant.

Nouell. XLII. Epilog. *Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ ὀρθῶς ἡμῖν παρασάντα φυλατ]έτω τε κὴ εἰς ἔργον ἀγέτω, καταπέμπυσα αὐτὰ διὰ θεοφιλῶν αὐτῆς γραμμάτων πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις μητροπολίταις· ὧν ἑκάςῳ γενήσεται φροντὶς ταῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμέναις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις]αῦτα ποιῆσαι φανερά.* Cuſtodiat itaque beatitudo tua, quæ recte adnotata ſunt, & mittat ipſa per ſuas Deo dilectas litteras omnibus ſanctiſſimis *Metropolitis*, ſub ipſa exſiſtentibus, *quorum cuilibet cura erit, ipſa manifeſta facere* ſanctiſſimis eccleſiis ſub ipſis ordinatis.

prouin-

prouinciam eundi & in neglectus, abuſus & confuſiones admiſſas inquirendi ius dabat. Metropolitanus hoc reſpectu a concilio *Antiochena* [x] totius prouinciæ curam gerere dicitur. Hoc ipſum tamen poteſtatem ipſis haud concedebat ſacris operandi in alius cuiusdam Epiſcopi eccleſia, aut tales actus adminiſtrandi, quos ipſi epiſcopi ſoli facere poterant: eiusmodi eſt presbyterorum ac diaconorum ordinatio, & id genus alia; quæ tamquam vnicuique epiſcopo propria ab eodem concilio reſeruata ſunt. Si quis autem omiſſi, aut turpiter neglecti officii reus exſiſteret, Epiſcopus metropolis, conſcius reliquis fratribus ſuis, curam ſibi commiſſam teſtatam facere neceſſe habebat.

§. XIX.

Quinto: *Epiſcopis peregre abire ſine Metropolitani ſui litteris haud licebat.*

In *Africa* omnes Epiſcopi Primatem in eo ſingulariter colebant & obſeruabant, vt, quum extraordinaria quadam occaſione in extraneam regionem vocarentur, profecturi ab eo peterent veniam. Concilium *Carthaginenſe III.* [y] certo quodam canone ſtatuit: *Vt Epiſcopi trans mare non proficiſcantur, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo ſuæ cuiusque prouinciæ, vt ab eo præcipue poſſint ſumere formatam.* Non autem hoc in ſola *Africa* moris erat, ſed in aliis etiam locis eamdem regulam ac praxin deprehendas, adeo ad tempus vſque GREGORII MAGNI, qui in quadam epiſtola [z] quibusdam epiſcopis reſpectu ipſorum Metropolitani idem inculcat, vt nimirum vrgente quadam occaſione ſine eius venia & litteris non proficiſcantur.

(x) Concil. Antioch. c. IX. Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας. Epiſcopos qui ſunt in vnaquaque prouincia ſcire oportet, *epiſcopum, qui præeſt metropoli, etiam curam ſuſcipere totius prouinciæ.*

(y) Conc. Carth. III. c. XXVIII. (Tom. II. p. 1169.)

(z) Gregor. M. lib. VII. Ep. VIII. Additur, quod ex nobis aliqui pro eccleſiæ ſuæ emergentibus cauſis *transmarina petentes, ſine prædicti Metropolitani ſui cognitione vel epiſtolis,* ſicut canonum ordo conſtituit, *audeant ambulare.* Hortamur ergo fraternitatem veſtram, vt antiquam eccleſiarum veſtrarum conſuetudinem exſequentes eam de ſuſcipienda paſchali denuntiatione, quam etiam ſi quemquam veſtrum pro cauſis propriis, vbicumque compulerit ambulare neceſſitas, ab eodem Metropolitano veſtro ſecundum indictam vobis regulam *petere ceſſionem debeatis.*

§. XX.

SEXTO : *Metropolitanorum erat vacantis sedis intra prouinciam suam curam agere.*

Metropolitanorum quoque erat, omnium vacantium sedium, intra suam prouinciam gerere curam; negotia Ecclesiæ, quam diu sedes aliqua vacaret, dirigere, reditus episcopales in tuto collocare, maturamque noui Episcopi procurare electionem. In *Africa* Primas plerumque cuidam ex propinquioribus episcopis in eiusmodi casu vicariam episcopatus curam committebat, quem propterea Canones (vt obseruauimus supra) *Interuentorem* [*a*] appellabant. Concilium *Reiense* [*b*] in *Gallia* sedis vacantis administrationem similiter vicino cuidam Episcopo, sub inspectione Metropolitani, tradit. Et Concilium *Valentinum* [*c*] in *Hispania* Metropolitanum auctoritate instruit puniendi eos, qui vacantis episcopatus reditibus quicquam surfurati fuerint, & mittendi administratorem, vsque dum nouus Episcopus electus sit. Canone quodam Concilii *Chalcedonensis* [*d*] redituum ecclesiasticorum cura quæstori Ecclesiæ, seu oe-

(*a*) Concil. Carth. V. c. VIII. (Tom. II. p. 1216.) Dare operam, vt intra annum eisdem episcopum prouideat, quod si neglexerit anno exemto, *interuentor* alius tribuatur.

(*b*) Concil. Reiens. can. VI. Ne quis ad eam ecclesiam, quæ episcopum perdidisset, *nisi vicinæ ecclesiæ episcopus* exequiarum tempore accederet; qui (visitatoris vice) tamen statum ecclesiæ ipsius curam directissime gereret, ne quid ante ordinationem discordantium in nouitatibus clericorum subuersioni liceret. Itaque cum tale aliquid acciderit, *vicinis vicinarum ecclesiarum* inspectio, recensio, descriptioque mandetur.

(*c*) Conc. Valent. c. II. Hoc etiam placuit, vt episcopo ab hoc sæculo iubente Domino accersito, clerici ab omni omnino supellectile, vel quæcumque sunt in domo ecclesiæ, vel episcopi, in libris, in speciebus, vtensilibus, vasculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re rapaces manus abstineant, & nihil latronum more diripiant. Qui si nec canonum auctoritate prohibiti fuerint, omnia, quæ peruaserint, *metropolitani*, vel omnium comprouincialium sacerdotum *districtione coacti*, *in pristinum statum reddere integra cogantur*. - - Dehinc ad *metropolitani* notitiam habita ordinatio vel descriptio deferatur: vt eius *electioni talis persona ordinandæ domus ecclesiasticæ procuretur*, quæ vel consueta clericis stipendia dispenset & creditarum sibi rerum *metropolitano* congruis temporibus reddere possit rationem.

(*d*) Conc. Chalced. c. XXV. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν μητροπολιτῶν, - - ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειρο-

cono-

conomo committitur; cura autem prospiciendi intra tres menses nouum sedi vacanti Episcopum, Metropolitano demandatur.

§. XXI.

Septimo: *Metropolitanorum erat, tempus celebrandi Pascha supputare.*

Metropolitani etiam quotannis computationem celebrandi *Pascha* recognoscere, de eoque suffraganeos suos reddere certiores debebant. Negotium quidem componendi cycli a Patribus *Nicænis* speciatim Episcopo *Alexandrino* [e] datum fuit, quemadmodum *Leo* Papa aliique perhibent; & ipse reliquas Ecclesias de hoc ipso debebat facere certiores: sed vero quum non semper debita huius rei ratio haberetur, idcirco a cuiuslicet prouinciæ Metropolitano requirebatur, vt tempus præstitueret, totique illud prouinciæ significaret. Quemadmodum id *Ambrosium* [f] in prouincia *Mediolanensi*, & Episcopum *Carthaginensem* [g] in prouincia *Africa* fecisse legimus: Et Concilia *Hispanica* [h] Metropolitanis suis præcipiunt, vt rem istam prius de compacto agant, & tum cum comprouincialibus suis Episcopis communicent.

[illegible] Quoniam nonnulli *metropolitani*, [illegible] *episcoporum ordinationes* differunt, sanctæ synodo placuit, vt intra tres menses episcoporum ordinationes fiant. [illegible] Viduæ vero ecclesiæ reditum apud *ecclesiæ oeconomum* saluum custodiri.

(e) Leo Epist. LXXII. al. LXX. ad Marcian. Imperat. (Tom. IV. Conc. p. 886.) Petitionem de festiuitate paschali gaudeo ita a vestra pietate susceptam, vt confestim Nestorium agentem in rebus *Alexandrinis* mitteret, de errore remouendo, quem sanctæ memoriæ *Theophili* constitutio videtur inferre.

(f) Ambros. Ep. LXXXIII. ad Episcop. per Aemiliam.

(g) Conc. Carth. III. c. 1. (Tom. II. p. 1167.) Placuit in principio, propter errorem, qui sæpe solet oboriri, vt omnes Africanæ prouinciæ episcopi *obseruationem paschalem ab Ecclesia Carthaginensi* curent accipere. Can. XLI. Addimus etiam de die paschæ mandamus, vt de ecclesia semper *Carthaginensi instruantur.*

(h) Concil. Bracar. II. c. IX.

Concil. Tolet. IV. c. V. Placuit, vt ante tres menses Epiphaniorum *metropolitani sacerdotes* literis inuicem se requirant, vt communi scientia edocti, diem resurrectionis Christi *& comprouincialibus suis insinuent*, & vno tempore celebrandum admoneant.

§. XXII.

Quomodo Metropolitanorum poteſtas ſubſequentibus ſæculis aucta fuerit.

Recentiores quidem Canones [i] omnes per vniuerſam prouinciam Eccleſias conſecrandi priuilegium Metropolitano adſignant. Sed hoc cuiuslibet Epiſcopi in ſua ipſius dœceſi fuiſſe priuilegium, ſupra oſtendimus; & quum hæ res ad priuatam illius eccleſiam, non autem ad vniuerſam ſpectarent prouinciam, Metropolitanus vi canonis noni Concilii *Antiocheni* iis ſe implicare non minus, quam Presbyterorum & Diaconorum conſecrationem perficere, prohibebatur. Alii Canones [k] prouinciam omnem ritus ac diuini cultus cærimonias, in Eccleſia Metropolitana vſitatas, ſequi iubent; ſupra autem obſeruauimus, quemlibet Epiſcopum ſuæ ipſius diœceſi eas proſcribendi habuiſſe libertatem, nullo modo, quantum ad hanc rem attinet, circumſcriptam, niſi ab Synodo prouinciali ſecus eſſet conſtitutum.

§. XXIII.

Primas Alexandrinus maxima omnium poteſtate pollebat.

Ex his videre licet, quorumdam locorum Metropolitanos poteſtate aliis præſtitiſſe. Atqui heic notandum eſt, Primatem *Alexandrinum*, tum quod ad abſolutam eius poteſtatem, tum quod ad longe lateque ſe diffundentem iuriſdictionem attinet, cæterorum omnium longe fuiſſe maximum. Non enim Metropolitanus erat vnius cuiusdam prouinciæ, ſed omnium pro-

(i) Gelaſ. Ep. I. c. IV. †
Montan. Toletan. Ep. ad Palentinos ap. Blondel. Apol. p. 150.

(k) Concil. Gerundenſ. c. I. (Tom. IV. p. 1568.) De inſtitutione miſſarum, vt *quomodo in metropolitana eccleſia fuerit, ita* Dei nomine *in omni* Tarraconenſi *prouincia*, tam ipſius miſſæ ordo, quam pſallendi vel miniſtrandi *conſuetudo* ſeruetur.

Concil. Epaonenſ. c. XXVII. (Tom. IV. p. 1579.) Ad celebranda diuina officia ordinem, *quem Metropolitani tenent, prouinciales eorum obſeruare debebunt.*

Conc. Toletan. XI. c. III. (Tom. VI. p. 546.) De his qui contra Apoſtoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic ſancto concilio, vt metropolitanæ ſedis auctoritate coacti vniuscuiusque pontifices rectoresque eccleſiarum, vnum eumdemque in pſallendo teneant modum; quem in metropolitana ſede cognouerint inſtitutum; nec aliqua diuerſitate cuiusque ordinis vel officii a metropolitana ſe patiantur ſede disiungi.

vinci-

vinciarum *Aegypti*, *Libyæ* & *Pentapolis*, vbi ad minimum ſex amplæ prouinciæ reperiebantur, ex quibus ſæpe numero centum amplius Epiſcopi ad concilium prouinciale fuere euocati. ALEXANDER prope centum numero iam ante concilium *Nicænum* ad damnandum *Arium* [l] in vnum congregatos fuiſſe dicit. Et ATHANASIVS [m] de eodem numero Epiſcoporum, qui alio tempore congregati fuerint, loquitur. Speciatim in Concilio *Alexandriæ* A. CCCXXXIX. habito, quod cauſſam ATHANASII poſt eius reditum ab exilio examinauit & approbauit, fere centum Epiſcopi, adeoque plures triginta, quam in *Libra Romana*, tantum ſexaginta nouem complexa adfuerunt. Neque vero Primatis *Alexandrini* poteſtas minor erat, quam iurisdictionis ipſius amplitudo. Nam non ſolum omnes ſuos Epiſcopos ſuffraganeos ordinabat, ſed Presbyteros etiam & Diaconos in omnibus Eccleſiis per vniuerſam regionem ordinandi habebat poteſtatem. BASNAGIVS [n] & LAVNOIVS eum ſolum ordinandi poteſtatem habuiſſe, eoque ſine ne quidem Presbyterum & Diaconum ordinari potuiſſe, contendunt. VALESIVS [o] eum pro arbitrio ſuo ordinare potuiſſe, non autem ſolum Presbyteros ac Diaconos ordinandi poteſtatem habuiſſe, exiſtimat. Sed vtracumque ſententia præualeat, magnum ſane erat priuilegium, & Epiſcopo *Alexandrino* prorſus peculiare; præter ipſum enim nullus alius Metropolitanus iſtam ſibi poteſtatem arrogauit.

(l) Alexand. Ep. Encycl. ap. Socrat. lib. I. c. VI. *ἐγγὺς ἑκατὸν ὄντων.*

(m) Athan. Apol. II. p. 720. (p. 187. edit. Pariſ. MDCXCVIII.) *Ἐπίσκοποί εἰσιν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ἐγγὺς ἑκατόν.* In Aegypto, Lybia & Pentapoli epiſcopi ſunt *prope centum.*

Conf. Alexandr. Ep. Encycl. Conc. T. II. p. 533. †

(n) Baſnag. Exercit. in Baron. p. 307. Patriarchæ fatentibus clariſſimis viris quibus concurrimus, illi ſunt, qui Metropolitanos exercentes Metropolitanorum, habent & ſibi ſubiectas plurimas Metropolitanas prouincias. Hac ex deſcriptione, ſi Nicænæ Synodi temporibus nulli erant in Alexandrini Epiſcopi dicione Metropolitani quibus præeſſet, vtique nil niſi Metropolitanum agebat. Nullos vero Nicænis temporibus apud Aegyptum fuiſſe Metropolitanos eo apparet, quod *creandorum & Presbyterorum & Epiſcoporum omnium facultas ſoli Epiſcopo Alexandrino competeret.*

(o) Valeſ. Obſeruat. in Socrat. lib. III. c. V. p. 190. ſqq.

§. XXIV

§. XXIV.

Omnes Metropolitani appellati Apoſtolici, *& eorum ſedes* ſedes Apoſtolicæ.

Vnum adhuc de Metropolitanis obſeruandum eſt, nimirum quod olim honorifico nomine *Apoſtolici* dicti fuerint; id quod tunc non peculiaris Epiſcopi *Romani* titulus fuit. Ipſe enim SIRICIVS Papa omnibus Primatibus [*p*] hanc appellationem tribuit: & is eorum titulus eſſe durauit ad ætatem vſque ALCVINI, qui de Epiſcoporum electione verba faciens, *Cum Epiſcopus*, inquit [*q*], *ciuitatis fuerit defunctus, eligitur alius a Clero ſeu populo, ſitque decretum ab illis, & veniunt ad APOSTOLICVM cum ſuo Electo*: vbi per *Apoſtolicum* non Papam, ſed cuiuslibet prouinciæ Primatem ſeu Metropolitanum intelligit, qui conſecrandi habebat ius atque poteſtatem.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM SEPTIMVM
DE PATRIARCHIS.

§. I.

Patriarchæ antiquitus vocati Archiepiſcopi.

PRoxime a Metropolitanis ſeu Primatibus ſequebantur *Patriarchæ*; ſiue, vt primum vocati ſunt, *Archiepiſcopi* & *Exarchi diœceſis*. Etſi enim nunc quidem Archiepiſcopus & Metropolitanus pro vno eodemque ſumuntur, nimirum pro vnius cuiusdam prouinciæ Primate: nomen tamen Archiepiſcopi antiquitus multo erat amplioris ſignificationis, & vix vlli dabatur, niſi cuius iurisdictio ſuper totam aliquam imperii diœceſin ſeſe extenderet, vt Epiſcopis *Romano*, *Alexandrino*, *Antiocheno* &c. Hoc ita ſe habuiſſe, ex quadam *nouella* IVSTINIANI perſpicue patet, in qua Epiſcopatum *Iuſtinianæ Primæ* in ſedem Patriarchalem erigens dicit: *Volumus, vt non ſolum Metropolitanus* [*r*] *ſed etiam Archiepiſcopus fiat.* Heic iſtorum nominum perſpicua fit

(*p*) Siric. Epiſt. IV. c. I. (Tom. II. Conc. p. 1019) Vt extra conſcientiam *ſedis Apoſtolicæ*, id eſt, Primatis, nemo audeat ordinare.

(*q*) Alcuin. de diuin. offic. c. XXXVI.

(*r*) Iuſtin. Nouell. XI.

diſtin-

distinctio, & Archiepiscopus Primate superior esse indicatur. Hinc fit, ut post patriarchalis potestatis institutionem nomen Archiepiscoporum solis Patriarchis tribuatur. LIBERATUS [s] omnibus Patriarchis hoc nomen Archiepiscoporum adsignat. Idem Concilium *Chalcedonense*, dum de Patriarchis *Romano* & *Constantinopolitano* [t] sub nomine Archiepiscoporum loquitur, frequenter facit.

§ II.

Et Exarchi diœcesis.

Hi ipso alio nomine vocabantur ἔξαρχοι τῆς διοικήσεως, *Exarchi diœcesis*, ad distinguendum eos ab ἐξάρχοις τῆς ἐπαρχίας, ab *Exarchis unius cuiusdam provinciæ*, qui tantum Metropolitani erant. Ita *Domnus* Episcopus *Antiochenus* Exarchus orientalis diœcesis [u] a Conciliis *Antiochena* & *Chalcedonensi* nominatur; & *Theodorus* Episcopus *Ephesinus*, quum Concilio generali sexto *Constantinopoli* celebrato subscriberet, & Metropolitanum *Ephesinum* [w] & *Asiaticæ diœcesis Exarchum* ipse se appellabat:

(s) Liberat. Breviar. c. XVII. (Tom. V. Conc. p. 766.) Nec prius hoc faceret, nisi susciperet henoticon principis, & synodicas destinaret epistolas *Constantinopolitano Acacio*, & *Simplicio Romano & ceteris Archiepiscopis*.

(t) Concil. Chalced. Act. XVI. (Tom. IV. p. 818.) Ἐκ τῶν πεπραγμένων καὶ ἐκ τῆς [illegible] Ex his quæ gesta sunt, & ab unoquoque deposita perpendimus, omnem quidem primatum & honorem præcipuum secundum canones *antiquæ Romæ* Deo amantissimo *Archiepiscopo* conservari: oportere autem sanctissimum *Archiepiscopum* regiæ *Constantinopolis* novæ Romæ eisdem privilegiis honoris & ipsum dignum esse. Act. IV. ibid. p. 471. [illegible] Epistola sanctissimi & Deo amantissimi Archiepiscopi Leonis consonabit Symbolo CCCXVIII. SS. Patrum Nicenorum [illegible] p. 671. A. p. 511. E. & passim. Canon. XXX. p. 771. [illegible] donec ordinatus fuerit [illegible] Archiepiscopus.

(u) Synod. Antioch. in Act. XIV. Concil. Chalcedon. (Tom. IV. p. 746.) [illegible] ἔξαρχον τῆς [illegible] διοικήσεως [illegible] propterea sursus ab exarcho orientalis diœcesis [illegible] &c.

(w) Concil. VI. Gen. Act. XVIII. (Tom. VI. Concil. p. 1079.) [illegible] ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως καὶ ἔξαρχος τῆς Ἀσιανῶν διοικήσεως, [illegible] τῷ ἱερῷ τούτῳ ὅρῳ ὁμοίως [illegible]. Theodorus misericordia Dei

ita etiam *Philalethes* Episcopus *Caesareensis* in *Cappadocia Exarchi dioecesis Ponticae* nomen ipse sibi tribuit. Vnde liquet, quod, quemadmodum *Exarchus prouinciae* est Metropolitanus, ita *Exarchus dioecesis* secundum antiquae Ecclesiae stilum, sit Patriarcha. Et ex hoc ipso sensum Canonis noni & decimi septimi Concilii *Chalcedonensis*, qui appellationem a Metropolitano ad Exarchum dioecesis permittunt, intelligimus.

§. III.

Salmasii *error circa primum nominis Patriarchae vsum.*

Quod ad nomen Patriarchae attinet, aliqua inter viros doctos est disceptatio, quo primum tempore id tamquam peculiaris quorumdam ecclesiae christianae Episcoporum titulus adhiberi coeperit. SALMASIVS [x] & alii quidam Episcopum *Alexandrinum* hunc titulum iam a tempore HADRIANI Imperatoris, saeculo secundo ineunte habuisse, existimant. Rationem huius adserti adferunt eam, quod Imperator in epistola quadam VOPISCO memorata de Patriarcha aliquo *Alexandrino* loquatur. At vero ille Patriarcha, de quo ibidem fit sermo, non Christianus aliquis, sed *Iudaicus* Patriarcha fuit; vti ex HADRIANI verbis & charactere, quem ei tribuit [y] facile, perspicias. Dicit enim, fuisse eum coactum ab aliis *Serapidem* adorare, ab aliis *Christum*: quod optime *Iudaici* cuiusdam Patriarchae characteri conuenit, qui neque Gentilium neque Christianorum agnoscens religionem, non minori vi ad adorandum Christum quam *Serapidem* compelli debuit; a Christiani autem Episcopi charactere hoc ipsum prorsus alienum est, quippe qui, etsi ad *Serapidis* adorationem eum compelli necesse fuit, libenti tamen

episcopus Ephesinorum metropoleos & primas (seu *Exarchus*) *Asianorum dioecesis* pro me & synodo, quae sub me est, similiter subsignaui.

(x) Salmas. de Primat. c. IV. p. 43. Si quis Patriarcha tum vocatus est, vt de *Episcopo Alexandrino* constat, quem Hadriani Imperatoris aeuo sic appellatum Epistola eius ostendit in Saturnini vita a Flauio Vopisco posita, non eam per illud tempus habuisse significationem certum est, quam habuit postea. Item Not. in Vopiscum.

(y) Hadrian. Epist. ap. Vopiscum Vit. Saturnin. Illi, qui Serapin colunt, Christiani sunt: & deuoti sunt Serapi, qui se Christi Episcopos dicunt. Nemo illic Archisynagogus Iudaeorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter, non Mathematicus, non Aruspex, non Aliptes. Ille ipse Patriarcha, quum Aegyptum venerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum.

animo

animo & sponte sua Christum adorasse, statuendus est. Accedit, quod Patriarcha, quo de loquitur Imperator, aliqua tantum occasione ex alia quadam terra in *Aegyptum* venerat; id quod de Episcopo *Alexandriae*, fixam & perpetuam sedem illic habente, dici nequit; at in *Iudaei* Patriarchae statum & conditionem exacte quadrat, qui *Tiberiade* in *Palaestina* residens non nisi casu & certis quibusdam temporibus in *Aegyptum* deuenit. Quibus & similibus rationibus alii ducti contra SALMASIVM concludunt, quemcunque intelligas, Christianum tamen Patriarcham, eum, de quo heic sermo sit, esse non posse. BARONIVS [z] Pontificem Gentilium seu *Aegypti* fuisse antumat. Sed eaedem illae rationes aeque aduersus eius, atque istorum, valent opinionem. Summus enim *Aegypti* sacerdos in *Aegypto* degebat, nec ad *Serapidis* cultum cogi, quemadmodum hic Patriarcha, necesse habebat: Vt adeo *Iudaicus* Patriarcha nec alius vllus, fuerit oporteat, de quo HADRIANVS loquitur, quemadmodum BASNAGIVS [a] & PEARSONIVS cum aliis quibusdam animaduerterunt.

(z) Baron. Annal. Tom. II. an. CXII. p. 50. Nomen (Patriarchae) antiquissimum est, tum a Iudaeis tum etiam a *Gentilibus* vsurpatum, quod, sicut alia multa, in Ecclesiam feliciter transiit: non tantum enim Iudaei sed & *Aegyptii* vtebantur eo nomine atque primaria dignitate: nam & Herodotus, cum agit de sacris Aegyptiorum, *Patriarchas* illos nominat, qui principem locum in sacris tenent. Insuper vsus est eo nomine *Hadrianus* Imperator, Traiani successor, *in epistola ad Servianum* Consulem &c.

(a) Basnag. Exercitat. Histor. p. 284. An ad Patriarchas Iudaeos nec ne referendum sit Adriani Rescriptum, in quaestione positum est. Magnus ille Salmasius; *En*, inquit, *Episcopum Alexandrinum Hadriani temporibus Patriarcham appellatum. Non igitur tam recens est Patriarchae nomen in Ecclesia Christiana, quam quidam videri volunt, quibus placet, nec Niceni temporis aetate, tanto post Adrianum interuallo, vsitatum illud inter Christianos fuisse pro eo, qui toti dioecesi praeerat, & dioeceseos Exarchus dicebatur:* quae viri eruditissimi hunc in locum adnotatio est. Verum, pace cinerum eius, in grauissimum errorem lapsus est. Non Alexandrinum Episcopum, sed Iudaeorum Patriarcham designabat Adrianus, verbis adeo propriis & significantibus, vt mirum sit Cl. Salmasium ibi Christianum Episcopum vidisse &c.

Pearson. Vindic. Ignat. Part. I. c. XI. ap. Coteler. Tom. II. p. 328. (edit. Cantab. P. I. p. 174. 175.) Miror cuiquam in mentem venire potuisse haec de Episcopo Alexandrino dicta fuisse; quasi ille Aegyptum aliquando tantum peteret, & cum ibi esset, Christum colere cogeretur; praesertim *cum vtrumque Iudaeorum Patriarchae* ea aetate notissimo *tam probe conueniat. Iudaeorum Patriarcham*

§. IV.

De Iudaicis *Patriarchis*, *eorum prima origine*, *duratione & existimatione.*

Hi *iudaici* Patriarchæ, a quibus, ex vnanimi virorum doctorum testimonio, christiani Patriarchæ nomina sua mutuati sunt, certi quidam inter *iudaeos* gubernatores fuerunt, paullo post *Hierosolymorum* deuastationem constituti; quorum vnus *Tiberiade*, alius *Babylone* resedit, qui inter *Iudaeos* per imperium *Romanum* & *Persicum* dispersos rei gerendæ fuerunt capita. Horum ab antiquis scriptoribus ecclesiasticis, [*b*] ORIGENE, [*c*] EPIPHANIO, [*d*] CYRILLO HIEROSOLYMITANO, [*e*] THEODORETO & aliis compluribus crebra iniicitur mentio. Ingens eorum potestas

intelligo, qui in Palæstina viuebat, non qui Alexandriæ constitutus fuit, vt putabant Petitus & Petrus a Marca &c.

Suicer. Thesaur. Eccles. verbo πατριάρχης pag. 640. Hæc (Hadriani verba) non possunt intelligi neque de Episcopo Alexandrino, qui non necesse habuisset in Aegyptum venire, vtpote qui in ea suam habebat sedem; nec de vllo Christiano, qui ad adorandum Christum nulla vi fuisset adigendus, vtpote gnarus, ipsum Christiani nomen hæc a se flagitare: sed referri debent ad *Patriarcham Iudæorum* Tiberiade habitantem, qui ex æquo hostis erat & eorum qui Christum & qui Serapidem adorabant. Caue *Anc. Chur. Gov.* 153.

(*b*) Orig περὶ ἀρχῶν l. IV. c. I. Dicunt, permanere adhuc principem ex genere Iudæ, istum videlicet qui est gentis eorum princeps, quem nominant *Patriarcham*.

(*c*) Epiph. Hær XXX. n. IV. ὁ δὲ πατριάρχης κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ελλὴλ τοὔνομα ἦν. - - ἐκ γένους δὲ Γαμαλιὴλ ἐτύγχανε, τοῦ παρ' αὐτοῖς γενομένου πατριάρχου. Erat tum *Patriarchæ* nomen Ellel - - - Is e stirpe Gamalielis originem traxerat, qui *Patriarchatum* apud illos tenuit Conf. n. VI. VII. &c.

(*d*) Cyrill. Cathech XII. n. VII. p g 157. Εἰ ἔχουσι τὸν ἐκ γένους Ἰούδα, καὶ τοῦ Δαβὶδ, οὔπω ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος· αἰσχύνομαι γὰρ λέγειν αὐτῶν παρ' αὐτοῖς νῦν πατριαρχῶν πράγματα. Si habent principem ex genere Iuda & Dauid, nondum venit ille exspectatus. Vereor enim illis obiicere recentia, de his quæ nunc apud illos vocantur, *Patriarcharum* instituta.

(*e*) Theodor. Dial. I. (Tom. IV. p. 22. edit. Paris. MDCXLII.) ΕΡΑΝ. οἱ καλούμενοι δὲ τῶν Ἰουδαίων πατριάρχαι, οὐκ ἐκ τῆς Δαυιδικῆς ὑπάρχουσι συγγενείας; ΟΡΘ. Οὐδαμῶς. ΕΡΑΝ. Ἀλλὰ πόθεν ὁρμῶνται; ΟΡΘ. Ἐξ Ἡρώδου τοῦ ἀλλοφύλου, ὃς πατρόθεν μὲν Ἀσκαλωνίτης ἐτύγχανεν ὤν, μητρόθεν δὲ Ἰδουμαῖος· ἀλλὰς τε καὶ αὐτοὶ παντελῶς ἠφανίσθησαν καὶ χρόνος διελήλυθεν, ἐξ οὗ καὶ ἡ τούτων ἡγεμονία τὸ πέρας ἐδέξατο. ERAN. Quid ergo *Iudæorum Patriarchæ* dicuntur, an ex Dauidica stirpe non sunt? ORTH. Nequaquam. ERAN Vnde igitur orti sunt? ORTH. Ex Herode alienigena, qui paterna quidem origine Ascalonites fuit, materna vero Idumæus. Quamquam hi quoque omnino interierunt, & dudum est, ex quo horum quoque principatus finem cepit.

& digni-

& [illegible] vsque seculi quarti [illegible] quod tempus [illegible] do desin. [illegible] enim, diu [illegible] us tempus eorum gubernationem penitus abolitam fuisse, [illegible] [illegible] [illegible] quidam [illegible] de iis tamquam exstinctis loquitur [*f*].

§. V.

De Patriarchis [illegible] Montanistas.

Circa idem tempus *Montanistæ* seu *Cataphrygiani* hæretici, certum hominum genus [illegible] se habebant, quorum alios *Patriarchas*, [illegible] alios, appellitabant. Vtrique [illegible] Episcopis erant superiores, & prout videntur, ordo ab iis [illegible]. Nam HIERONYMVS [*g*] vitio eis vertit, quod ordine Episcoporum, qui Apostolorum essent successores, depresso, Patriarcharum & *Cenonum* inter se erexerint. Vnde viri quidam eruditi [*h*] colligunt, nomen *Patriarchæ*, quum HIERONYMVS aduersus *Montanistas* scriberet, in Ecclesiam nondum fuisse adsumtum, etiamsi [illegible] potestas sub alio nomine adfuerit.

§. VI.

Nomen Patriarchæ primum a Socrate *&* *Concilio* Chalcedo*nensi vsurpatum.*

Nomen Patriarchæ publica Ecclesiæ auctoritate quibusdam Episcopis in Concilio *Chalcedonensi* primum datum legimus, quippe quod [*i*] [illegible] cuiusque dioeceseos [illegible]

(*f*) Cod. Theod. lib. XVI. Tit. VIII. de Iud. l. XXIX. p. [illegible] [illegible] Palæstinæ synedriis nominantur, vel in aliis [illegible] *Patriarcharum* [illegible] nomine [illegible]

(*g*) [illegible] Tom. II. p. [illegible] Apud nos Apostolorum locum [illegible] apud nos Episcopus tertius [illegible] Habent enim [illegible] *Patriarchas*: Secundos quos appellant *Cenones*: At[illegible] [illegible] locum [illegible]

(*h*) [illegible] Histor. p. [illegible] Hinc colligi [illegible] temporibus nondum Episcopis insignioribus [illegible] fuisse nomen *Patriarchæ*.

(*i*) Conc. Chalced. Act. II. Tom. IV. [illegible] [illegible] [illegible] Si placet vestræ [illegible] [illegible] *Patriarchas* [illegible] prouinciarum eligatis singulos aut binos [illegible] quisque prodierit in medio transeuntes & communiter de fide tractantes [illegible] complacita fuerint, omnibus manifesta constituant.

tiar-

triarcharum, speciatim *Leonis* Patriarchæ [*k*] magnæ *Romæ*, mentionem facit. RICHERIVS, qui de Conciliis curate scripsit, nominis istius originem inuestigando altius adscendere non potuit [*l*]. Inter priuatos auctores, qui Patriarcharum expresso nomine meminerunt, primus est SOCRATES, qui historiam suam circa A. CCCCXL. vndecim annis ante Concilium *Chalcedonense*, scripsit. Ex iis, quæ ipse memoriæ prodidit, patet, quod eo temporis interuallo, quod inter Concilium *Constantinopolitanum* Generale A. CCCLXXXI. habitum, & Concilium *Chalcedonense* intercessit, nomen Patriarchæ quibusdam eminentioribus in ecclesia Episcopis tribui cœperit. De Patribus enim *Constantinopolitanis* loquens, Patriarchas, prouinciarum diuisione facta, eos [*m*] constituisse dicit. VALESIVS [*n*] & CAVEVS [*o*] existimant, SOCRATEM non de veris & proprie dictis Patriarchis loqui, sed tantum de extraordinariis legatis, & a concilio ad tempus constitutis arbitris, quorum fuerit iudicare, quinam in diœcesibus, ipsis adsignatis, idonei essent, vt in ecclesiæ Catholicæ communionem reciperentur. Reliqui autem omnes proprio sensu eos accipiunt, quia hac ætate potestas Patriarchalis in omnibus Imperii *Romani* diœcesibus iam constituta erat.

§. VII.

Quatuor diuersæ opiniones de prima potestatis Patriarchalis origine.

Etsi autem nomen Patriarcharum non nisi circa tempus SOCRATIS in Ecclesia innotuit, potestas tamen ipsa, ex omnium testimonio, multo ante fuit; quamuis certam eius origini epocham atque diem statuere, non adeo sit facile. Sunt, qui eam altius, ab ipsa nimirum Apostolorum ætate arcessunt, & veluti

(*k*) Con. Chalced. Act. III. p. 395. *Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ οἰκουμενικῷ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ τῆς μεγάλης Ῥώμης Λέοντι κ. τ. λ.* Sanctissimo & Dei amantissimo & vniuersali Archiepiscopo & *Patriarchæ* magnæ Romæ *Leoni* &c.

(*l*) Rich. Hist. Concil. Tom. I. c. II. n. XI. Nomen *Patriarcharum* primum, quod sciam, vsurpatum in Synodo Chalcedonensi.

(*m*) Socrat. H. E. lib. V. c. VIII. *Πατριάρχας κατέστησαν, διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας.*

(*n*) Valesf. ad Socrat. lib. V. c. VIII. p. 60. b. Intelligit Socrates *non veros & ordinarios Patriarchas*, sed extraordinarios legatos, qui ad stabiliendam rectam fidem per singulas diœceses fuerant destinati. - - apparet eum *non de veris atque ordinariis Patriarchis* loquutum esse.

(*o*) Caue *Anc. Ch. Gov.* p. 147.

prima-

primatum Papæ *Romani* a *Petro* deriuant, vt BARONIVS [*p*] quem MARCA, VALESIVS, RICHERIVS, PAGIVS & SCHELSTRATVS, præcipui eius partis scriptores, sequuntur. Alii hoc merito reiiciunt, tamquam minus probata auctoritate fundatum, nec ex vllo genuino veteris ecclesiæ monumento, sed tantum ex spuriis primorum Paparum Epistolis demonstratum; primamque Patriarcharum originem post Apostolorum ætatem, paullo ante Concilium *Nicænum*, statuunt. Quæ SPALATENSIS [*q*] & BREREWOODI est opinio. Tertia opinio est BALZAMONIS [*r*] aliorumque recentiorũ *Græcorum*,

---

(*p*) Baron. Annal. Tom. I. A. XXXIX. n. XVI. Quamobrem vt a Petro peculiariter dici possit (quod tradunt omnes) fundatam esse ecclesiam Antiochenam: dicendum est, *Petrum primo erexisse seu instituisse sedem Patriarchalem Antiochenam*.

Petr. de Marca de Concord. Tom. I. lib. I. c. III. n. V. Etsi forma diuidendarum prouinciarum & metropoleon *ab Apostolis manauerit*, hæc tamen diuisio ab Episcopis, qui erant in maioribus vrbibus constituti, per incrementa variorum temporum aucta tandem vltimam dispositionem consecuta est. – Sine dissimulandum non est, eo canone (Conc. Nicæni) tres illos antistites Episcoporum (Romanum, Alexandrinum & Antiochenum) tantum vel ad summum metropolitanorum nomine censeri: qui sæculo sequenti in concilio Ephesino *Archiepiscoporum* titulo aucti, in concilio Constantinopolitano *Exarchorum diœceseos* dignitate decorati, tandem in Concilio Chalcedonensi promiscue *Archiepiscopi*, *Exarchi*, & nouitia dictione *Patriarchæ* sunt appellati.

Vales. Obseruat. Ecclesi. lib. III tot.

Richer. Histor Conc. Tom. I c. I. n. XIV.

Anton. Pag. Critic. an. XXXVII. n. IX. In tribus maioribus imperii ciuitatibus institutas sunt tres potissimæ dignitates ecclesiæ & præcipue *Sedes Patriarchicæ*. Nicænum Concilium antiquam consuetudinem *ab Apostolis ortam* seruari mandauit Can. VI. *Antiqua consuetudo seruetur &c.* vbi trium *sedium Patriarchalium* in præcipuis Imperii vrbibus auctoritas firmatur, *quam Leo I.* Epist. LIII. ad Anatolium *institutio Apostolorum Principis Petri adscribit*, & stabilem permanere præcipit.

(*q*) Marc. Anton. de Dominis de Republ. Part. I. lib. III. c. XII. n. XXI p. 335. Quid, quæso, Canoni VI. Nicæno edicendo occasionem dedit, nisi Patriarcharum isthæc ambitio, eorumque de Primatu controuersiæ & dissensiones? Quibus ita occurrit, vt singuli propriis limitibus coërcerentur, nec vnus in alterius regimen se inueheret &c.

Brerewood *of Patriar. Gov.* Q. I.

(*r*) Balzam. in Can. VI. Conc. Nic. Ὁ παρὼν κανὼν καὶ ὁ ζ'. διορίζονται τοὺς δ' πατριάρχας, δηλαδὴ τὸν Ῥώμης, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων (περὶ γὰρ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἑτέροις κανόσι διαληφθήσεται) καὶ τὰ παλαιὰ ἔθη κρατεῖσθαι, κ. τ. λ. Præsens & septimus canon statuunt quatuor Patriarchas, videlicet Romanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum (de

Patri-

Patriarchas videlicet primum a concilio *Nicæno* eſſe inſtitutos: & hæc ſententia ab HIERONYMO videtur approbata. In epiſtola enim ſua ad *Pammachium* contra errores ſcribens *Ioannis Hieroſolymitani*, dicit, in concilio *Nicæno* fuiſſe decretum, *vt Palæſtinæ Metropolis Cæſarea* [s] *eſſet, & totius Orientis Antiochia.* Epiſcopum igitur *Hieroſolymitanum* aut ad Epiſcopum *Cæſareenſem*, tamquam proprium ipſius Metropolitanum, aut ad Epiſcopum *Antiochenum*, vtpote *Orientis* Metropolitanum appellare debere. At enim HIERONYMVS, ſi recte mentem eius capio, non vult dicere, (quemadmodum non nulli verba eius peruertunt) Patriarchas a Concilio *Nicæno* demum eſſe conſtitutos: ita enim de Metropolitanis idem ſtatuendum foret; quandoquidem idem de illis dicit, quos tamen pridem ante Concilium *Nicænum* in Eccleſia fuiſſe, nemo ignorat. Mens igitur ipſius hæc ſit, oportet, quod & Metropolitani prouinciarum, & Metropolitani diœceſium iam ante Concilium *Nicænum* exſtiterint, & quod confirmationem tantum & canonicam inſtitutionem ab eo adepti fuerint. Et ſane manifeſtum eſt, nihil his in rebus immutaſſe Patres *Nicænos*, ſed antiqua Epiſcoporum præcipuarum vrbium iura, quæ conſuetudinis auctoritate iam firmata inuenerint, tantum confirmaſſe. Verba enim, quibus vtuntur, [t] ita habent: *Antiqui mores ſeruentur, qui ſunt in Aegypto, Libya & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quandoque & Epiſcopo Romano hoc eſt conſuetum. Similiter & in Antiochia, & in aliis prouinciis ſua priuilegia ac ſuæ dignitates & auctoritates Eccleſiis ſeruentur.*

Ex quibus intelligimus perſpicue, haud nouam vlli Epiſcopo poteſtatem datam, ſed quam ex antiqua conſuetudine & pra-

Conſtantinopolitano enim in aliis canonibus tractabitur) ex antiquis moribus honorati.

(s) Hieron. Ep. LXI. Tom II. p. 178. Ad Alexandrinum Epiſcopum Palæſtina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, vt Palæſtinæ metropolis Cæſarea ſit & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæſareenſem Epiſcopum referre debuerat; - - Aut ſi procul expetendum iudicium erat, Antiochiam potius litteræ dirigendæ.

(t) Concil. Nicæn. Can. VI. *Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον, πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν· ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις.*

xi iam

xi iam habuerint, eam ipsis tantum esse confirmatam, vt adeo Patriarchæ aut consuetudine ante [u] Concilium *Nicanum* cœperint a Concilio demum confirmati, quæ HIERONYMI est opinio; aut alioqui non nisi postea introducti sint. Hanc postremam sententiam (non obstantibus iis, quæ dicit HIERONYMVS) LAVNOIVS [w], BASNAGIVS [x], BEVEREGIVS [y] & CAVEVS [z], viri celebratissimi, amplexi sunt, qui potestatem Patriarchalem Canone *Nicano* haud confirmatam, nec in Ecclesia cognitam fuisse statuunt, nisi circa annum CCCLXXXI, vbi Concilium generale secundum *Constantinopoli* fuit celebratum.

§. VIII.

Opinio Spalatensis *&* Hieronymi *præferenda.*

In re adeo obscura & tantopere inter viros doctos controuersa non facile est ad diiudicandum, cuius a parte stet veritas. Certe potestas Patriarchalis non vno eodemque tempore vbique locorum constituta fuit. *Alexandria* & *Antiochia* omnium maturissime innotuit, & Episcopi quidem *Alexandrini* iurisdictioni ante Concilium *Nicanum* omnis *Aegyptus*, *Libyi* & *Pentapolis* suberat, vti e Canone *Nicano* patet. Hæc erat di-

(u) Du Pin. Bibliothec. Vol. II. pag. 252. (p. 553. edit. A. MDCXCII.) Canon ille (Nic. VI.) magnis Sedibus conseruat priuilegia sua, hoc est, ius quod habebant in multas prouincias, quod postea *ius Patriarchicum* seu Exarchicum vocitarunt. Hoc sensu comparationem instituit Ecclesiæ Romanæ cum Alexandrina, *vtraque tamquam Ecclesia Patriarchali spectata.*
Ir. de Antiq. Eccles. Disciplin. Dissert. I. Sect. XI. p. 37. seqq. Patriarchæ iidem olim fuerunt ac Exarchi seu Primates prouinciarum, atque hoc sensu antiquissima est illorum institutio. De his loquitur Concil. Nicænum c. VI. &c.

(w) Launoy de rect. Interpret. Can. VI. Conc Nicæn.

(x) Basnag. Exercit. Histor. p. 307. Habet aliquid quæstionis, an ius Patriarchale a Patribus Nicænis fuerit agnitum? Hoc velint Petrus de Marca, Valesius, Antonius Pagy, Schelstratus, immo ipse Beueregius: quam longissime, nostro iudicio, abhorrentem a vero opinionem sequentibus argumentis impugnamus &c.

(y) Beuereg. Not. in Canon. II. Conc. Constant. p 95. Balsamon ex præsenti canone recte hic obseruat, omnes prouinciarum metropolitanos olim & huius Concilii temporibus, αὐτοκεφάλους sui iuris & per se suarum prouinciarum capita & nulli proin alii tanquam capiti subiectos. Hoc autem posito & concesso, quid fiet de illius aliorumque opinione contendentium, Patriarchas etiam a concilio Nicæno constitutos esse? Si omnes enim metropolitani fuerint αὐτοκέφαλοι & a suis Synodis ordinati, *omnis Patriarcharum potestas euanescit;* Et sic quidem se res habuit non modo Synodi Nicænæ sed & præsentis diebus &c.

(z) Caue *Anc. Ch. Gov.* c. II. & IV.

dioecesis *Aegyptiaca*, sex amplas continens prouincias, quattuor in *Aegypto* sitas, nimirum *Thebaidem*, *Arcadiam*, *Augustanicam* & *Aegyptum* proprie dictam, *Libyam* inferiorem, & *Libyam* superiorem, quae est *Pentapolis*. Quae prouinciae omnes vti Praefecto *Augustali Aegypti* parebant, ita similiter Episcopi *Alexandrini* iurisdictioni erant subiectae. Ita vt non tantum vniuscuiusdam prouinciae, sed sex prouinciarum, vni dioeceli iunctarum, esset Metropolitanus. Iam vero disputatur, an vllum eo tempore Metropolitanum sibi subiectum habuerit? Si enim habuit, Concilii *Nicaeni* tempore veri nominis Patriarcha fuit. Hoc certe possum dicere, EPIPHANIUM & SYNESIUM expressam Archiepiscoporum & Metropolitanorum facere mentionem, qui Archiepiscopo *Alexandrino Athanasii* & *Alexandri*, istius antecessoris, memoria, qui ambo Concilio *Nicaeno* interfuere, subiecti fuerunt. Vtrum vero Metropolitanos sensu proprio acceptos, an tantum Coadiutores Archiepiscopi *Alexandrini* intelligat, ego quidem definire non ausim. Ipsa eorum loca recitabo, ampliore disquisitione curiosis ac eruditis lectoribus relicta. SYNESIUS [a] dicit, *magnum illum Athanasium, cum exiguam adhuc orthodoxae fidei scintillam, quae in Ptolemaide esset, fouere & magis magisque accendere oporteret, Siderium, Episcopum Palabiscensem, hominem maioribus rebus gerendis idoneum, eo commigrare iussisse, vt Metropolitanam Ecclesiam gubernaret.* Et EPIPHANIUS [b] de *Meletio*, schismatis *Meletiani* ante Concilium *Nicaenum* auctore, loquens, *Is ipse Meletius*, inquit, *Archiepiscopus in Aegypto, & Alexandro subiectus, rem omnem* (de Ario) *ad Alexandri Archiepiscopi aures detulit.* Haec iis consonant, quae de ipso alibi [c] dicit,

(a) Synes. Ep. LXVII. ad Theoph. p. 231. Τὸν πάμμεγαν Ἀθανάσιον συγχωρῆσαί τε τῷ καιρῷ, καὶ μετ' ὀ πολὺ δεῆσαν ἐν Πτολεμαΐδι, τὸν ἰόντα σμικρὸν ἔτι τῆς ὀρθοδοξίας σπινθῆρα θάλψαι τε καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐξάψαι, τὸν ἄνδρα τοῦτον ὡς μείζοσι πράγμασι ἐπιτήδειον ἐκεῖ διαβῆναι κελεῦσαι, τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσαντα.

(b) Epiph. Haeres. LXIX. n. III. Ἀνήνεγκεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξάνδρου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μελήτιος ὁ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ὑπὸ δὲ χεῖρα Ἀλεξάνδρου δόκει εἶναι.

(c) Epiph. Haer. LXVIII. n. I. Ἐδόκει δὲ καὶ ὁ Μελήτιος τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον προέχειν καὶ δευτερεύειν τῷ Πέτρῳ κατὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, ὡς δι' ἀντιλήψεως αὐτοῦ χάριν, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὢν καὶ ὑπ' αὐτὸν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀναφέρων· τοῦτο γὰρ ἔθος ἐστὶ τὸν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἀρχιεπίσκοπον πάσης τε Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος, Μαρεώτου τε καὶ Λιβύης, Ἀμμωνιακῆς, Μαρεώτιδός τε καὶ Πενταπόλεως, ἔχειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν.

dicit: *Ille quidem*, (Meletius) *ceteris Aegypti Episcopis antecellens, secundum a Petro dignitatis locum obtinebat, vtpote illius adiutor: sed eidem tamen subiectus, & ad ipsum de caussis Ecclesiasticis referens. Hic enim mos est Alexandrinorum Episcoporum, vt per totam Aegyptum ac Thebaidem, Mareotidem, Libyam, Ammoniacam, Mareotidem & Pentapolin Ecclesiastica negotia administrent.* Vt adeo, quemadmodum *Alexandrinus* Episcopus sex prouincias sibi subiectas habuit, ita etiam Metropolitanos seu Archiepiscopos, vt Archiepiscopum *Lycopolitanum* in *Thebaide*, Metropolitanum *Ptolemaidis* in *Pentapoli*, sibi subordinatos habuisse videatur. Et si hi proprie dicti Metropolitani fuere, ipse sub nomine Metropolitani totius dioecesis *Aegyptiacae* Patriarcha fuerit, necesse est, quemadmodum isti suarum quisque prouinciarum Metropolitani erant; quod ipsum etiam HIERONYMVS de *Caesarea* & *Antiochia* tradit, quod videlicet earum altera *Palaestinae*, altera *Orientalis* dioecesis Metropolis fuerit; idque ex antiquo more, a Concilio *Nicaeno* approbato atque confirmato.

§. IX.

Potestas Patriarchalis in tribus Conciliis generalibus, progressu temporis habitis, nempe Constantinopolitano, Ephesino *&* Chalcedonensi *stabilita.*

Quomodocumque autem haec se habeant (nihil enim certi hac in re definio;) aetas insequuta grauia certe & vrgentia stabilitae atque increscentis potestatis Patriarchalis nobis suppeditat argumenta. Concilium generale *Constantinopoli* [d] A. CCCLXXXI. celebratum, ad constituendos suos vnicuique dioecesi limites, hunc fecit Canonem: *Episcopi ad Ecclesias, quae sunt vltra dioecesin suosque limites, ne accedant: sed secundum Canones Alexandriae quidem Episcopus Aegyptum solam regat. Orientis autem Episcopi Orientem solum administrent, seruatis priui-*

(d) Conc. Constant. c. II. (Tom. II. p. 948.) Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους τὴν ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν· φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μόνην οἰκονομεῖν· καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον· καὶ τοὺς τῆς Θρᾴκης τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν.

legiis ac præminentiis, quæ sunt in Nicæni Concilii Canonibus, Antiochenæ Ecclesiæ: Et Asianæ Diæcesis Episcopi, quæ sunt in sola Asiana administrata: & Thracicæ Episcopi Thraciam tantum regant, & Pontanæ Pontanam THEODORETUS [*e*] de hoc Concilio loquens, *Diæceses*, inquit, *distinxerunt, & sua unicuique diæcesi adsignarunt, aperte interdicentes ex altera quosquam diæcesi alteram inuadere.* Et SOCRATES [*f*] adhuc significantius: *Patriarchas constituerunt, prouintiarum diuisione facta, ita vt nullus Episcopus vltra propriam diœcesin alienas ecclesias inuaderet. Id enim antea propter persecutiones promiscue factum fuerat. At Nectarius quidem regiam vrbem & Thraciæ prouincias sortitus est, Helladius vero, qui Cæsareæ Cappadociæ post Basilium erat Episcopus, Ponticæ diæcesis patriarchatum obtinuit* &c.

Quinquaginta circiter annis post, nimirum A. CCCCXXXI. Concilium tertium generale *Ephesi* habitum est, in quo Episcopum *Antiochenum* potestatem ordinandi in *Cypro* sibi arrogasse legimus: Concilium autem nullo cum iure hoc facere intelligens, in gratiam Episcoporum *Cypri* decretum faciebat, eosque a potestate *Antiocheni* exemtos declarabat [*g*]. *Habebunt*, inquiunt Patres, *ius suum intactum & inuiolatum, qui sanctis in Cypro Ecclesiis præsunt, secundum Canones sanctorum Patrum & veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum Episcoporum facientes*. Et addunt hæc: *Istud etiam in aliis diæcesibus, & in omnibus prouinciis seruetur, vt nullus piissimorum Episco-*

(*e*) Theodor. Ep. LXXXVI. ad Flauian. (Tom. III. p. 963.) Τὰς διοικήσεις διέκριναν, καὶ ἑκάστῃ διοικήσει τὰ ἑαυτῆς ἀπένειμαν, ἄντικρυς ἀπαγορεύσαντες ἐξ ἑκατέρας τινὰς διοικήσεως ἑτέρᾳ μὴ ἐπιέναι.

(*f*) Socrat. H. E. lib. V. c. VIII. Πατριάρχας καθίστησαν, διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας, ὥστε τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ὑπερβαίνειν· τοῦτο γὰρ πρότερον διὰ τοὺς διωγμοὺς ἐγίνετο ἀδιαφόρως. καὶ κληροῦται Νεκτάριος μὲν μεγαλόπολιν καὶ τὴν Θρᾴκην· τῆς δὲ Ποντικῆς διοικήσεως Ἑλλάδιος, ὁ μετὰ Βασίλειον Καισαρείας τῆς Καππαδοκῶν ἐπίσκοπος.

(*g*) Concil. Eph. I. Act. VII. Decret. de Episc. Cypr (Tom. III. p. 801.) ἕξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι᾽ ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται, ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν, οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα καταλαμβάνειν.

pisco-

piscoporum aliam prouinciam occupet, quæ antea & ab initio sub sua vel ant cessorum suorum potestate non fuerit. Ex quibus patet planissime, Episcopum *Antiochenum* tum temporis diuersas prouincias, siue integram aliquam dioecesim potestati suæ subiectam habuisse, quo in iure a Concilio confirmatus fuit, potestate in *Cyprum* prouinciam ei tantum abiudicata, quod ex antiquo iure ad ipsum haud pertineret.

Annis circiter duodeuiginti præterlapsis *Theodosius* Iunior & *Valentinianus* A. CCCCXLIX Concilium secundum *Ephesi* coëgerunt. Et in Epistola, qua *Dioscorum* Episcopum *Alexandrinum* eo euocabant, decem dioecesis suæ Metropolitanos [b] secum adducere iubebant. LIBERATVS hoc in *Breuiario* suo adnotauit, & epistola ipsa hodienum exstat [i] in concilio *Chalcedonensi*: vnde patet, bene multos eo tempore Metropolitanos in dioecesi *Aegyptiaca* Archiepiscopi *Alexandrini* potestati fuisse subiectos. Vt adeo, etsi de prima potestatis Patriarchalis origine nondum inter omnes conuenit: nullum tamen amplius dubium sit, quin tempore Conciliorum Generalium *Ephesini* ac *Chalcedonensis* summum fastigium conscenderit.

§. X.

Patriarcharum potestas non prorsus eadem in omnibus Ecclesiis. Patriarchæ Constantinopolitano *peculiaria quædam fuerunt priuilegia.*

Proximum igitur est, vt in horum Patriarcharum iura ac priuilegia inquiramus. Atque heic bene notandum est, potestatem Patriarcharum non præcise vnam eamdemque in omnibus Ecclesiis, sed diuersam fuisse pro diuersa locorum ac regionum consuetudine, vel prout regibus & conciliis maiora eis priuilegia concedere placuit. Patriarcha *Constantinopolitanus*, quando primum a Concilio generali secundo constitutus fuerat, vnicam tantum dioecesin *Thraciæ* ad exercendam iurisdicti-

(b) Liberat. Breuiar. c. XII. Imperator dirigens Sacram Dioscoro in Alexandriam præcepit, vt cum decem Metropolitanis Episcopis, quos voluisset, ipse eligeret, & veniret Ephesum.

(i) Conc. Chalced Act. I. (Tom. IV. Conc. p. 100.) Η σὴ ὁσιότης σὺν ἑαυτῇ δέκα μητροπολίτας εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους τοὺς ὑπὸ τὴν αὐτὴν διοίκησιν μητροπολίτας κ. τ. λ. Tua sanctitas sumet secum decem reuerendissimis metropolitis episcopis, qui sub tua degunt dioecesi. &c.

onem suam, sibi adsignatam [k] habebat: at proxime insequuto aeuo quasi quidam Patriarcha super Patriarchas, *Ephesinum* & *Caesareensem* in *Asiatica* & *Pontica* dioecesibus, euasit, idque sine dubio istis duobus Exarchis primum ex aliqua in regiae ciuitatis Exarchum obseruantia libentissime permittentibus; quod postea quam in consuetudinem abiit, deinde Canone Concilii *Chalcedonensis* confirmatum fuit. Sessione huius Concilii decima sexta longa hac de re erat disputatio, legatis Pontificis *Romani* acriter contra nitentibus: At vero cunctis duarum dioecesium *Asiana* & *Pontica* Metropolitanis, qui tum in Concilio aderant, vna cum *Thalassio*, Episcopo *Caesareensi* & dioecesis Ponticae Exarcho vna voce declarantibus, Episcopum *Constantinopolitanum* ex longa consuetudine ac praescriptione priuilegium ordinandi Metropolitanos in his duabus dioecesibus non minus, quam in *Thracia* habuisse; decernebatur, ipsi hoc priuilegium, non obstante Episcopi *Romani* interpellatione, conseruari oportere [l]. Duobus etiam istius Concilii Canonibus appellationes [m] ab harum dioecesium Exarchis accipere ei permittitur, quod eius thronus in ciuitate esset regia. Et in eiusmodi earum dioecesium locis, quae maximam partem in barbarorum erant potestate, per alium Canonem [n] auctoritate, omnes ordinandi Episcopos, instruitur, quod

(k) Concil. Constant. I. c. II. (Tom. II p. 947.) Τοὺς τῆς Θρᾴκης τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν, Thraciae episcopi Thraciam tantum regant.

(l) Concil. Chalced. Can. XXVIII. (Tom. IV. p. 769.) Χρῆναι δὲ τὸν ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, τῶν αὐτῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς ἀπολαύειν, καὶ αὐτὸν ἐξ αὐθεντίας ἐξουσίαν ἔχειν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς μητροπολίτας ἔν τε τῇ Ἀσιανῇ, καὶ Ποντικῇ καὶ Θρᾳκικῇ ταῖς διοικήσεσι κ.τ.λ. Oportere autem sanctissimum Archiepiscopum regiae Constantinopolis nouae Romae eisdem primatibus honoris & ipsum dignum esse, & potestatem habere ordinare metropolitas in Asiana & Pontica & Thracica dioecesibus &c. conf. Act. XVI tot.

(m) Ibid. Can. IX. Εἰ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ δικαζέσθω. Si cum ipsius prouinciae metropolitano episcopus vel clericus controuersiam habeat, dioecesis exarchum adeat, vel *imperialis vrbis Constantinopolis thronum*, & *apud eum litiget.* Ibid. c. XVII. Εἰ δέ τις παρὰ τοῦ ἰδίου ἀδικοῖτο μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, δικαζέσθω, καθὰ προείρηται. Si quis iniuria adficiatur a proprio metropolitano apud exarchum dioecesis *vel Constantinopolitanam sedem litiget*, sicut prius dictum est.

(n) Concil. Chalced. c. XXVIII. Τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων

aliis

aliis in locis folius Metropolitani erat priuilegium. THEODORETUS [o] animaduertit, ipsum *Chryfoftomum* ante Concilium *Chalcedonenfe* hanc poteftatem in iftas tres dioecefes exercuiffe. Dicit enim: *Neque hanc ille* (Chryfoftomus) *prouidentiam gerebat in illa tantum ciuitate* (Conftantinopoli); *fed in Thracia etiam vniuerfa, quæ fex in prouincias diuifa eft, & in Afia tota, quæ ab vndecim Præfidibus regitur: quin & Ponticam quoque iisdem legibus ornauit, quæ pares numero cum Afia rectores habet.* Non igitur poteftatem Patriarchalem ex inualefcente fubinde *Conftantinopolis* amplitudine metiri, fed peculiaria quorumdam Patriarcharum priuilegia, quæ præ aliis habuerunt, a fe inuicem diftinguere debemus, qua fola ratione poteftatem cuiuslibet intelligere poffumus.

§. XI.

Patriarcha Alexandrinus *itidem quædam priuilegia fibi peculiaria habuit.*

Nam Patriarcha *Alexandrinus* itidem prærogatiuas quasdam habebat, quibus præter ipfum nemo alius fruebatur. Cuiusmodi erat ius electionem vniufcuiufque Epifcopi per omnes dioecefis fuæ prouincias approbandi, eumque confecrandi. Hoc priuilegium ne quidem Patriarchæ *Conftantinopolitano* datum erat. Concilium enim *Chalcedonenfe* in iisdem locis, vbi poteftatem confecrandi Metropolitanos per tres integras dioecefes ei concedit, priuilegium confecrandi horum Metropolitanorum Epifcopos fuffraganeos ipfi abiudicat, iubetque [p] *vniufcuiuf-*

διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ἀπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας κ. τ. λ. Epifcopi prædictarum dioecefium, quæ funt inter barbaros, *a prædicto throno* fanctiffimæ *Conftantinopolitanæ Ecclefiæ ordinentur.* &c.

(o) Theodoret. H. E. lib. V. c. XXVIII. Ταύτην ἐποιεῖτο τὴν προμήθειαν οὐ μόνον ἐκείνης τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Θρᾴκης ἁπάσης, εἰς ἓξ δὲ αὐτὴ ἡγεμονίας διῄρηται, καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης, ὑπὸ ἕνδεκα δὲ καὶ αὕτη ἀρχόντων ἰθύνεται, καὶ μέντοι καὶ τὴν Ποντικὴν τούτοις κατεκόσμει τοῖς νόμοις, ἰσαρίθμους δὲ καὶ αὕτη ἔχει τῆς Ἀσίας τοὺς ἡγουμένους.

(p) Concil. Chalced. Act. XVI. circ. fin. (Tom. IV. p. 817.) Τοὺς μέντοι κατὰ πόλιν ὁσιωτάτους ἐπισκόπους χειροτονεῖσθαι παρὰ πάντων ἢ τῶν πλειόνων τῆς ἐπαρχίας εὐλαβεστάτων, τὸ κῦρος ἔχοντος τοῦ μητροπολίτου, κατὰ τὸν κείμενον τῶν πατέρων κανόνα, καὶ μηδὲν ἐπικοινωνοῦντος ταῖς ἐκείνων χειροτονίαις τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως.

quae ciuitatis episcopos ordinari ab omnibus, aut pluribus prouinciae episcopis, potestatem habente Metropolitano secundum patrum regulas definitam, etiam nihil communicante in illorum ordinationibus archiepiscopo Constantinopolitano. Alius autem mos erat *Alexandriae.* Episcopus enim *Alexandrinus*, cum esset adhuc tantum Metropolitanus, sex prouinciarum in dioecesi *Aegyptiaca* Episcopos omnes ordinabat, vnus & solus in omnibus istis prouinciis exsistens Metropolitanus: Non autem nisi eamdem habens dioecesin, cum ad Patriarchalem eueheretur dignitatem, antiquum Episcopos per sex prouincias ordinandi morem continuabat, nouos Metropolitanos hic illic constitutos nihil moratus. Et in hoc Patriarcha *Alexandrinus* ab aliis omnibus differebat. Nam in reliquis dioecesibus vniuersis ius Episcopos suos suffraganeos ordinandi habebant Metropolitani, quod heic Patriarcha tamquam vetustam potestatis suae Metropolitanae partem sibi ipsi reseruabat. Noui equidem virum quemdam eruditissimum [q] aliter sentire. *Episcopus*, inquit ille, *Alexandrinus detrimentum cepit, factus Patriarcha: tum enim secundum Ecclesiastica Politia constitutionem Episcoporum suffraganeorum ordinatio, ipsi antea in solidum propria, ad diuersos Metropolitanos ei subiectos, deuoluta erat.* Sed hoc inde adseritur, quod iura Patriarchalia vbique vna eademque fuisse supponuntur; quod autem ex exemplo, quod de *Constantinopoli* attuli, secus fuisse, apparet; Patriarchae enim *Ephesinus* & *Caesareensis* suos ipsorum Metropolitanos non ordinabant, sed omnes Episcopo *Constantinopolitano* subiecti erant. Et quod ad Patriarcham *Alexandrinum* attinet, e SYNESIO, qui ipse erat Metropolitanus *Ptolemaidis*, constat, non tantum Metropolitanorum, sed omnium etiam Episcoporum suffraganeorum ordinationem per integrum *Aegypti, Libyae* & *Pentapolis* tractum ad ipsum solum spectasse. In epistola enim ad *Theophilum* scribens, se cum duobus aliis Episcopis *Olbiam* ad eligendum Episcopum profectum, & *Antoni-*

(q) Caue *Anc. Ch. Gov.* c. IV. p. 159. Verba eius (ab Auctore Binghamo citata) sic habent: *The Bishop of Alexandria was rather a loser by being made a Patriarch: For now according to the Constitution of Church-Policy, the Ordination of Suffragan Bishops, wich before belonged entirely to him, was devolved upon the several Metropolitans under him.*

um

um quemdam vnanimi populi consensu electum esse; addit [*r*], rem vnam adhuc deesse, omnium maxime necessariam, ipsius videlicet manum, qua electum Episcopum consecret. Quod ipsum indicat, Episcopum *Alexandrinum* antiquum ius suum omnes Episcopos dioecesis *Aegyptiacae* consecrandi retinuisse.

§. XII.

Primum *Patriarcharum priuilegium erat, ordinare omnes dioecesium Metropolitanos, suam autem ipsorummet ordinationem recipere a Synodo dioecesis.*

In aliis dioecesibus Patriarcharum potestas in omnium Metropolitanorum, qui eis subiecti erant, ordinatione seu confirmatione conspiciebatur. Hoc ex antea citatis Concilii *Chalcedonensis* canonibus [*s*] & nonnullis *Iustiniani* Imperatoris Novellis patet; quarum aliqua [*t*] meminit, quod Episcopus *Constantinopolitanus* omnes Metropolitanos sibi subiectos ordinet; & alia quaedam eamdem potestatem Patriarchae *Iustinianae Primae* [*u*] confert, quod in isto loco Imperator hanc in lucem editus fuerat. Et hoc peculiare Patriarcharum fuisse priuilegium, porro cognoscitur ex quodam *Arabicorum* Canonum a *Turriano*, sub nomine Canonum *Nicaenorum* publicatorum, qui inuenti fuere, posteaquam nomen Patriarcharum in Ecclesia

(*r*) Synes. Ep. LXXVI. ad Theoph. Ἓν ἔτι δεῖ, τὸ κυριώτατον· δεῖ τι τῆς ἱερᾶς σου χειρός.

(*s*) Conc. Chalced. c. XXVIII. vid. not. (n) p. 246. Act. XVI. p. 798. Χειροτονεῖσθαι τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ordinari autem metropolitas praefatarum dioecesium a *Constantinopolitano Archiepiscopo.*

(*t*) Iustin. Nouell. VII. c. I. — μήτε τὰς ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς εὐδαιμονεστάτης πόλεως καθεστώσας, ὧν τοὺς μητροπολίτας αὐτὸς χειροτονεῖ κ. τ. λ. — neque sub patriarchica sede huius felicissimae ciuitatis (Constantinopolis) constitutas (ecclesias) *quarum metropolitas ipse ordinat* &c.

(*u*) Iustin. Nouell. CXXXI. c. III. Τὸν δὲ κατὰ καιρὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης Ιουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ ὑπὸ τὴν οἰκείαν δικαιοδοσίαν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας μεδιτερρανίας καὶ Δακίας ῥιπενσίας, Τριβαλλίας, Δαρδανίας καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας, καὶ Παννονίας καὶ παρ' αὐτοῦ τούτους χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας συνόδου χειροτονεῖσθαι. Per tempus beatissimum primae Iustinianae patriae nostrae archiepiscopum habere semper sub sua iurisdictione episcopos prouinciarum Daciae mediterraneae & Daciae Ripensis & Priualis (al. Triballiae) & Dardaniae & Mysiae superioris & Pannoniae: Et ab eo hos ordinari, ipsum vero a proprio ordinari concilio.

satis innotuisset. Tricesimus sextus ex his Canonibus loquens de Catholico in *Aethiopia* [w], qui non erat Patriarcha sed Patriarchae *Alexandrino* parebat, dicit: *Non ius habeat constituendi Archiepiscopos, vt habet Patriarcha; siquidem non habet Patriarcha honorem & potestatem.*

Praerogatiua igitur erat Patriarcharum (si ab *Ephesino* & *Caesareensi* discesseris) Metropolitanos ipsis subiectos ordinare: eos ipsos autem a Synodo omnium dioecesis suae Episcoporum ordinari oportebat, quemadmodum Nouella *Iustiniani* modo adlegata [x] nobis tradit. Et haec canonica Patriarcharum ordinatio vocabatur. Ita enim Concilium *Constantinopolitanum* in epistola sua synodica ad Episcopos *occidentales Flauiani*, Episcopi *Antiocheni* (qui, teste THEODORETO [y] omni *Orientali* dioecesi praeerat,) ordinationem probat, quod non tantum ab Episcopis prouinciae, sed etiam τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, totius *Orientalis dioecesis* [z] Episcopis in Synodo congregatis, ordinatus sit.

§. XIII.

Secundum *priuilegium erat, conuocare Synodos, in illisque praesidere.*

Praeterea potestatem habebant Patriarchae Metropolita-

(w) Conc. Nic. Arab. c. XXXVI.

(x) Nouell. CXXXI. vid. not. (u) pag. 249. Ipsum vero (Patriarcham) a proprio ordinari Concilio.

(y) Theod H. E. lib. V. c. XXIII. Τῆς ἑῴας αἱ ἐκκλησίαι τῆς Φλαβιανοῦ προεδρίας ἀντέχονται· πρὸς δὲ τῇ ἑῴᾳ καὶ τὴν Ἀσιανὴν ἅπασαν καὶ τὴν Ποντικήν, καὶ μέν τοι καὶ τὴν Θρᾳκικὴν κοινωνούσας ἔχει καὶ συνημμένας, καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν δὲ ἅπαν ἐκεῖνον οἶδε τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐπισκόπων ἡγούμενον. Flauiano Episcopo adhaerent orientales ecclesiae: & cum orientali dioecesi Asiaticam quoque totam & Ponticam & Thraeicam communione coniunctas habet: sed & Illyricum vniuersum eumdem agnoscit Orientalibus Episcopis praesidere.

(z) Concil. Constant. Ep. ad Occid ap Theod. H. E. lib. V. c. IX. Τῆς δὲ πρεσβυτάτης καὶ ὄντως ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἐν ᾗ πρώτῃ τὸ τίμιον τῶν Χριστιανῶν ἐχρημάτισεν ὄνομα, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Φλαβιανὸν οἵ τε τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως συνδραμόντες κανονικῶς ἐχειροτόνησαν, πάσης συμψηφισάσης ἐκκλησίας, ὥσπερ διὰ μιᾶς φωνῆς τὸν ἄνδρα τιμησάσης. Antiquissimae vereque Apostolicae Antiochenae in Syria Ecclesiae, in qua primum venerandum Christianorum nomen auditum est, reuerendissimum & religiosissimum Episcopum Flauianum prouinciae simul & dioecesis Orientalis conuenientes Episcopi canonice ordinarunt, tota Ecclesia consentiente, & quasi vno ore virum collaudante.

nos

nos & omnes Epiſcopos ſuos ad Synodum diœceſeos euocandi; quod priuilegium eodem fundatum erat Canone, qui Metropolitanis prouinciales cogendi Synodos in iisque præſidendi auctoritatem dederat. Quam enim Metropolitani habebant poteſtatem in Epiſcopos ſuos prouinciales, eamdem in Metropolitanos habebant Patriarchæ. Et hinc THEODORETVS [a] de ſua ipſius *Antiochiam* verſus ad Patriarchæ ſui Synodos profectione loquens, ideo ſe illic comparuiſſe dicit, vt eccleſiaſtico canoni obſequeretur, qui reum haberi iubeat eum, qui ad Synodum vocatus adeſſe noluerit.

§. XIV.

Tertium *priuilegium erat, appellationem a Metropolitanis & Synodis prouincialibus accipere.*

Aliud Patriarcharum priuilegium erat, poteſtas accipiendi a Metropolitanis & Synodis prouincialibus appellationem, eorumque decreta, ſi minus iuſte facta eſſent, abolendi: *Si quis*, inquit Concilium *Chalcedonenſe* [b] certo quodam Canone, *cum ipſius prouinciæ Metropolitano Epiſcopus vel Clericus controverſiam habeat, diœceſis Exarchum adeat*: Et alibi [c]: *Si quis iniuria adficiatur a proprio Metropolitano, apud Exarchum diœceſis, vel Conſtantinopolitanam ſedem litiget.* Hi Canones in ciuilem legem adoptati, & Imperatorum edictis confirmati ſunt. Vi enim Conſtitutionis cuiusdam *Iuſtinianeæ* [d] Patriarcha appellationem a Synodo prouinciali accipere & omnes cauſſas, legitimo modo ad ipſum relatas, decidere poterat: & ordinarius agendi modus inibi præſcribitur, nimirum, vt nemo cauſſam ſuam ab initio ad Patriarcham deferat, ſed prius ad Epiſcopum ciuitatis, in qua quis verſetur, tum ad Metropolitanum Epiſcopum, poſtea ad regionis Synodum, & denique ad Patriarcham, contra cuius ſententiam nullum locum appellationi

(a) Theodoret. Ep. LXXXI. Ὑπήκουσα τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι πειθόμενος, ὃς κινδυνεύειν παρακελεύεται τὸν καλούμενον εἰς σύνοδον καὶ παραγίνεσθαι μὴ βουλόμενον.

(b) Concil. Chalced. Can. IX. (Tom. IV. p. 759.) Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως.

(c) Conc. Chalced. c. XVII. Εἰ δέ τις παρὰ τοῦ ἰδίου ἀδικοῖτο μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω.

(d) Cod. Iuſtin. lib. I. Tit. IV. c. XXIX. vid. not. (p) p. 224.

relinquit. Idem aliis istius Imperatoris legibus [e] repetitur & confirmatur, quas heic nihil attinet recitare.

§. XV.

Quartum *priuilegium Patriarcharum erat, in Metropolitanos censura Ecclesiastica vti, nec non in eorum Episcopos suffraganeos, si Metropolitanos in exercenda aduersus hos ipsos hac censura negligentiores esse intelligerent.*

Quemadmodum Patriarchis appellationem a Metropolitanis suis accipere licebat, ita in eorum administrationem inquirendi, eosque corrigendi, & censuræ Ecclesiasticæ pœna adficiendi habebant potestatem, si hæreseos vel male administrati aut neglecti officii rei essent, quo nomine secundum Canones Censuræ Ecclesiasticæ obnoxii reddebantur. IVSTINIANVS expressam legem in hanc rem tulit, his verbis [f] conscriptam: *Quoties quidam sacerdotum, vel clericorum, vel abbatum, vel monachorum accusabuntur vel de fide, aut turpi vita, aut ob aliquid aliud contra sacros Canones admissum; siquidem Episcopus est is, qui accusatus est, eius Metropolitanus examinet ea quæ dicta sunt: Si vero Metropolitanus sit, eius beatissimus Archiepiscopus,* (hoc est

---

(e) Iust. Nouel. CXXIII. c. XXII Εἴ τινες ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου ἀμφισβήτησίν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχοιεν, εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μεθ᾽ ἑτέρων δύο ἐκ τῆς ἰδίας συνόδου ἐπισκόπων, τὸ πρᾶγμα κρινέτω· καὶ εἰ μὴ ἐμμείνῃ ἑκάτερον μέρος τοῖς κεκριμένοις, τηνικαῦτα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξὺ αὐτῶν ἀκροάσθω, κἀκεῖνα ὁριζέτω, ἅπερ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνᾴδει· οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου ἀντιλέγειν δυναμένου. Si quis sanctissimorum Episcoporum eiusmodi synodi dubitationem aliquam ad inuicem habeat, siue pro ecclesiastico iure, siue pro aliis quibusdam rebus: prius metropolita eorum cum aliis de sua synodo episcopis caussam examinet & iudicet: & si non rata habuerit vtraque pars, quæ iudicata sunt, *tunc* beatissimus *Patriarcha diœceseos illius inter eos audiat, & illa determinet,* quæ ecclesiasticis canonibus & legibus consonant: *nulla parte eius sententiæ contradicere valente.*

(f) Iustin. Nouell. c. XXXVII. c. V Ὁσάκις ἂν τινες κατηγορηθεῖεν τῶν ἱερέων ἢ κληρικῶν ἢ ἡγουμένων, ἢ μοναχῶν, ἢ περὶ πίστεως, ἢ περὶ αἰσχροῦ βίου, ἢ ὡς παρὰ τοὺς θείους κανόνας τι διαπραττόμενοι, καὶ εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη ὁ κατηγορούμενος, τὸν τούτου μητροπολίτην ἐξετάζειν τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη, τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον, ᾧ ἂν ὑπόκειται.

Patri-

Patriarcha) sub quo degit. Huius potestatis beneficio *Gerontium* [g] Metropolitanum *Nicomediensem* abdicauit *Chrysostomus*: & *Atticus* controuersiam inter *Theodosium* & *Agapetum* [h] de throno *Synadensium* Metropolis *Phrygiæ Pacatianæ* inter se contendentes, decidit: Et facile foret, ex antiquis Conciliis multa alia id genus exempla adferre eorum, qui eamdem hanc in Metropolitanos exercuerunt potestatem.

Non super Metropolitanos tantum, sed super eorum etiam Episcopos suffraganeos hæc potestas se se extendebat. Quamquam enim quiuis Episcopus prouincialis ab suo ipsius Metropolitano & ab Synodo prouinciali debebat iudicari: tamen si in exsequenda contra fontes Canonum sententia negligentius & remissius se gererent, Patriarchæ integrum erat, caussam ipsam recognoscere, & Episcopo cuique intra suæ iurisdictionis limites constituto pœnam Censuræ Ecclesiasticæ irrogare. Ita SOZOMENVS [i] de *Chrysostomo* memoriæ prodidit, eum, quum aliquando *Ephesum* visendi caussa venisset, tredecim Episcopos, partim in *Lycia* & *Phrygia*, partim in ipsa *Asia*, propter vendita ab eis sacerdotia & corruptos mores alios Ecclesiis expulisse. Hoc factum est in Synodo septuaginta Episcoporum *Ephesi* A. CCCCI. VT VALESIVS [k] & DV PINIVS C PAL-

(g) Sozom. H. E. lib. VIII. c. VI. Γερόντιον ἐξεώσατο τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας.

(h) Socrat. H. E. lib. VII. c. III. Ἀττικὸς τὸν Θεοδόσιον λόγῳ παρεμυθήσατο, πείσας ἀνεξικάκως τὸν ἡσύχιον βίον ἀσπάζεσθαι, προκρίνειν δὲ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων διδάξας· γράφει τε τῷ Ἀγαπητῷ ἔχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, μηδὲν ἐκ τῆς Θεοδοσίου λύπης ἀνιαρὸν ὑφορώμενον. Atticus ipsum quidem Theodosium verbis consolatus est, monens, vt patienti animo quietum vitæ genus amplecteretur, & publica commoda priuatis rationibus anteferret. Agapeto vero scribit, vt Episcopatum retineat, nec molesti quidquam ex offensione Theodosii sibi euenturum suspicetur.

(i) Sozom. H. E. lib. VIII. c. VI. Ὁ Ἰωάννης πυθόμενος ὑπὸ ἀναξίων τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ πέριξ ἐκκλησίας ἐπιτροπεύεσθαι, καὶ τοὺς μὲν λήμμασι καὶ δωροδοκίαις, τοὺς δὲ χάριτι ὑπαγομένους τὰς ἱερωσύνας ἀπεμπολεῖν, ἧκεν εἰς Ἔφεσον· καθελών τε δέκα καὶ τρεῖς ἐπισκόπους, τοὺς μὲν ἐν Λυκίᾳ καὶ Φρυγίᾳ, τοὺς δὲ ἐν αὐτῇ Ἀσίᾳ, ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν κατέστησε. Ioannes, cum audiisset Asiæ & finitimarum prouinciarum Ecclesias ab indignis sacerdotibus gubernari, & alios quidem donis ac muneribus, alios vero gratia corruptos, *sacerdotia vendere*, Ephesum perrexit. Ac *tredecim episcopis depositis*, partim in Lycia & Phrygia, partim in ipsa Asia, alios in eorum locum substituit.

(k) Vales. Not. in loc. p. 161. Chrysostomus in Asiam profectus Synodum septuaginta episcoporum Ephesi congregauit, in qua depositi sunt *sex Episcopi, non autem tredecim, ut ait Sozomenus.*

LADIO adnotant, qui eiusdem rei facit mentionem, etiamsi de sex tantum Episcopis, ibi munere exutis, loquatur.

§. XVI.

Quintum *priuilegium Patriarcharum: Metropolitanos legatos suos poterant constituere.*

Patriarcha potestate pollebat, Metropolitanum in quamcumque dioeceseos suæ partem tamquam curatorem suum delegandi, ad caussas Ecclesiasticas ipsius nomine audiendas & determinandas. Certe in dioecesi *Aegyptiaca*, vbi erat SYNESIVS, ita mos obtinebat. Nam in Epistola quadam sua [*l*] *Theophylo*, Patriarchæ *Alexandrino* scribens, exponit, quam duram sibi demandarit prouinciam, quando per regiones hostilibus armis interclusas ad duos viros *Libyæ* vicinos *Palæbiscam* & *Hydracem* ad quamdam controuersiam, quæ de euehendis his locis in sedes Episcopales orta sit, determinandam ipsum miserit. *Sed*, inquit ille, *mihi imposita necessitas est pro lege id habendi, quidquid thronus ille* (Alexandrinus) *statuerit.*

§. XVII.

Sextum *priuilegium Patriarcharum erat, quod a Metropolitanis suis in rebus magni alicuius momenti consuli debebant.*

Quemadmodum Metropolitani omnia faciebant, quæ a Patriarchis secundum Canones eis iniungebantur: ita nihil eorum, quæ magni essent momenti, sine ipsis peragebant; eadem ipsum obseruantia colentes, qua ipsi ab Episcopis suis suffraganeis ex præscripto Canonum colebantur. Hic mos certe in *Aegypto* obtinuit, quemadmodum ex noto aliquo loco, in Actis Concilii *Chalcedonensis* [*m*] obuio, patet, vbi legimus, quod,

Du Pin Biblioth. Vol. III. Vit. Chrysost. p. 14. Hoc miserando rerum concursu, Ephesini Episcopi & Clerus ad Chrysostomum confugiunt; rogant ad se veniat, res suas compositurus. Illuc ipse peruenit, definente hieme anni CCCCI. Synodum conuocat; eo LXX Episcopi confluxere. *Sex Episcopos muneratæ Antonino pecuniæ, ad ordinationem obtinendam, reos peractos munere exuit.*

(*l*) Synes. Epist. LXVII. p. 208 sub init. Ἐγὼ καὶ βούλομαι καὶ ἀνάγκη μοι θεία, νόμον ἡγεῖσθαι πᾶν ὅ,τι ἂν ἐκεῖνος ὁ θρόνος θεσπίσῃ.

(*m*) Concil. Chalced. Act. IV. (Tom. IV p. 512 513.) Ἴσασι πάντες οἱ ἁγιώτατοι ὑμῶν πατέρες, ὅτι ἐν ἅπασιν ἀναμένομεν τὴν γνώμην τοῦ παρ' ἡμῖν ὁσιωτάτου ἀρχιεπι-

quum

quum *Leonis* Papæ epiſtolæ contra *Eutychem* ab omnibus Epiſcopis in Concilio præſentibus ſubſcriberetur, Epiſcopi *Aegyptiorum* id tum facere detrectauerint, quod eo tempore non haberent Patriarcham, nec ipſis extra voluntatem Patriarchæ aliquid facere liceret, ſecundum regulam a Concilio *Niceno* datam, quæ omnes diœceſis *Aegyptiacæ* Epiſcopos Archiepiſcopum *Alexandriæ* ſequi, & ſine eo nihil facere iubet. Ita ſe in Concilio excuſabant, & excuſatio eorum accipiebatur, fiebatque hoc in eorum gratiam decretum [*mm*]: *Quoniam religioſiſſimi Epiſcopi Aegypti, non vt catholicæ fidei aduerſantes, ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis epiſtolæ ſubſcribere diſtulerunt, ſed dicentes, in Aegyptiaca diœceſi hanc eſſe conſuetudinem; vt præter voluntatem & mandatum Epiſcopi nihil tale faciant, & petunt concedi ſibi dilationem vſque ad ordinationem futuri magnæ ciuitatis Alexandrinorum Archiepiſcopi: iuſtum nobis & humanum viſum eſt, vt ipſis in proprio habitu in imperiali vrbe manentibus remiſſio concedatur, donec ordinatus fuerit Alexandrinus Archiepiſcopus,* cætera.

σκόπου καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν, ἀναμεῖναι τὴν τοῦ ἡμετέρου προέδρου γνώμην· αὐτῷ γὰρ ἐν ἅπασιν ἀκολουθήσομεν· τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Νικαέων ἅγιοι πατέρες συναγηγερμένοι ἐκανόνισαν τιή ὥστε ἀκολουθεῖν πᾶσαν τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ μηδὲν δίχα αὐτοῦ πράττεσθαι παρά τινος τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων. Sciunt omnes ſanctiſſimi Patres noſtri: quia in omnibus exſpectamus ſententiam ſanctiſſimi noſtri archiepiſcopi; & petimus veſtram clementiam exſpectare præſidis noſtri ſententiam, quia eum in omnibus ſequemur. Nam & ſanctiſſimi patres qui in Nicæa congregati ſunt, trecenti decem & octo, hanc regulam dederunt, vt ſequatur omnis Aegyptiaca regio archiepiſcopum magni nominis ciuitatis Alexandriæ & nihil abſque ipſo agatur ab aliquo ei ſubiacente epiſcopo.

(*mm*) Concil. Chalced. Can. XXX. ex Act. IV. p. 772. ἐπειδὴ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου, οὐχ ὡς μαχόμενοι τῇ καθολικῇ πίστει, ὑπογράψαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεβάλλοντο, ἀλλὰ φάσκοντες, ἔθος εἶναι ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου μηδὲν τοιοῦτον ποιεῖν, καὶ ἀξιοῦσιν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς ἄχρι τῆς χειροτονίας τοῦ ἐσομένου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀρχιεπισκόπου, εὔλογον ἡμῖν ἐφάνη καὶ φιλάνθρωπον, ὥστε αὐτοῖς μένουσιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος, ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ἔνδοσιν παρασχεθῆναι, ἄχρις ἂν χειροτονηθῇ ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχιεπίσκοπος.

§. XVIII.

§. XVIII.

Septimum *Patriarcharum priuilegium erat, communicare cum Metropolitanis istiusmodi leges Imperiales, quæ ad Ecclesiam attinebant &c.*

Patriarcharum erat & ecclesiasticas & ciuiles leges, quæ ad Ecclesiam attinebant, publicare, atque prouidere, vt omnibus diœcesis suæ ecclesiis innotescerent. Methodus a *Iustiniano* Imperatore in Epilogo ad *Nouellam* sextam his verbis [*n*] præscribitur: *Sanctissimi Patriarchæ uniuscuiusque diœcesis hæc proponant in Ecclesiis sub se constitutis, & manifesta faciant Deo amabilibus Metropolitis, quæ a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam proponant ipsi ea in Metropolitana sanctissima Ecclesia & constitutis sub se Episcopis hæc manifesta faciant: illorum vero singuli in propria Ecclesia hæc proponant, vt nullus nostræ reipublicæ ignoret, quæ a nobis ad honorem & ad augmentum magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi dispofita sunt.* Vide sis etiam Nouellam XLII, ad *Menam* Patriarcham *Constantinopolitanum* directam, iisdemque fere verbis desinentem [*nn*].

§. XIX.

Octauum *priuilegium: Grandis culpæ reorum absolutio Patriarchæ reseruabatur.*

Aliud priuilegium in diœcesi *Alexandrina* obseruat SYNE-

(*n*) Iustin. Nouell. VI. Epilog. Οἱ μὲν οὖν ἁγιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἑκάστης ταῦτα προθήσουσιν ἐν ταῖς ὑφ' ἑαυτοὺς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, δῆλα δὲ ποιήσουσι τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα· οἱ δὲ αὖθις καὶ αὐτοὶ προθήσουσί τε αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν, τοῖς δὲ ὑφ' ἑαυτοὺς ἐπισκόποις φανερὰ ταῦτα καταστήσουσι· κἀκείνων δὲ ἕκαστος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκκλησίᾳ ταῦτα προθήσει, ὥστε μηδένα τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀγνοεῖν τὰ παρ' ἡμῶν εἰς τιμήν τε καὶ αὔξησιν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διατετυπωμένα.

(*nn*) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ ὀρθῶς ἡμῖν παραστάντα φυλαττέτω τε καὶ εἰς ἔργον ἀγέτω, καταπεμπέτω αὐτὰ διὰ θεοφιλῶν αὐτῆς γραμμάτων, πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις ὁσιωτάτοις μητροπολίταις· ὧν ἑκάστῳ γενήσεται φροντὶς ταῖς ὑπ' αὐτοὺς τεταγμέναις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ταῦτα ποιῆσαι φανερά· ὥστε μηδένα τῶν πάντων διαλαθεῖν τά τε τῇ ἀρχιερωσύνῃ δόξαντα, τά τε ὑπὸ τῆς βασιλείας κεκυρωμένα. Custodiat itaque beatitudo tua, quæ recte adnotata sunt, & mittat ipsa per suas Deo dilectas litteras omnibus sanctissimis Metropolitis sub ipsa exsistentibus, quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere sanctissimis ecclesiis sub ipsis ordinatis, vt neminem ex omnibus lateant, quæ sacerdotio visa sunt & ab imperio confirmata.

SIVS

sivs, quod nimirum in exercenda disciplina ecclesiastica in magni alicuius & grauem apud omnes offensionem habentis criminis reum singularis Patriarchæ ratio habebatur, absolutione istius huius sapientiæ ac prudentiæ reseruata. Quemadmodum huius rei exemplum in *Lamponiano* Presbytero exhibet, quem iniuriarum *Iasoni*, Sympresbytero suo illatarum, conuictum ab Ecclesiæ communione separabat. *Quamquam*, inquit [o], *ex animi pœnitentia lacrymas fudit, & supplex eum populus condonari sibi petiit, ego tamen in iis perseueraui, quæ semel decreueram: soluendi porro ius & auctoritatem ad Pontificiam sedem reieci: Vnum hoc ergo mihi sumsi; Si Lamponiano fatalis necessitas immineret, & præstituta mortis dies adesse videretur; tum omnibus, qui eo tempore adessent, Presbyteris concessi, vt eum communioni restituerent. Nemo enim, quantum in me erit, Ecclesiasticis vinculis obstrictus moriatur. Si conualuerit, rursus iisdem pœnis teneatur, atque a diuina humanissimaque anima tua indulgentiæ tesseram exspectet.* At vero an Patriarchæ in vnaquaque diœcesi a Metropolitanis suis eodem obseruantiæ genere culti fuerint, nondum quidem licuit obseruare.

§. XX.

Nonum *priuilegium erat, quod celebriores Patriarchæ alii ab aliis non dependerent.*

Vltimum Patriarcharum priuilegium erat, quod initio eius essent dignitatis, nec alius ab alio dependeret. Loquor iam de iis, quemadmodum ex prima eorum fuerunt institutione: Nam insequutis temporibus Concilia atque Imperatores multa de eorum institutis immutarunt. Primis temporibus ex viri cuiusdam docti [p] supputatione tredecim aut quatuordecim in Ecclesia Patriarchæ exstiterunt, hoc est, vnus in qualibet cuiusuis diœcesis Imperii *Romani* metropoli. Nimirum Patriarcha *Alexan-*

(o) Synes. Ep. LXVII. p. 215. Καίτοι καὶ δάκρυον ἐκ μετανοίας ἀφῆκε, καὶ δῆμος ἱκέτης αὐτὸν ἐξῃτήσατο· ἀλλ' ἐγὼ τοῖς δεδογμένοις ἐνεκαρτέρησα, τοῦ δὲ λῦσαι τὴν αὐθεντίαν εἰς τὴν ἱερατικὴν καθέδραν ἀνέπεμψα· τοσοῦτον ἐν ἐμαυτῷ συνεχώρησα, εἰ προσπελάσειε Λαμπωνιανῷ τὸ χρεὼν, καὶ ἡ κυρία παρεῖναι δόξειε, πᾶσιν ἐφῆκα τοῖς τότε παραγενομένοις πρεσβυτέροις, κοινωνίας αὐτῷ μεταδοῦναι· μηδεὶς γὰρ ἀποθάνοι δεδεμένος ἐμοί· ἀναῤῥωσθεὶς δὲ, πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπόδικος ἔστω καὶ παρὰ τῆς θεσπεσίας σου καὶ φιλανθρώπου ψυχῆς περιμενέτω τῆς συγγνώμης τὸ σύνθημα.

(p) Brerewood *Patriarch. Gov.* Q. I.

drinus ſuper diœceſin *Aegyptiacam*, Patriarcha *Antiochenus* ſuper diœceſin *Orientalem*, Patriarcha *Epheſinus* ſuper diœceſin *Aſianam*, Patriarcha *Caſareenſis Cappadociæ* ſuper diœceſin *Ponticam; Theſſalonicenſis* ſuper *Macedoniam* ſeu *Illyricum Orientale*, *Sirmienſis* ſuper *Illyricum Occidentale*, *Romanus* ſuper *præfecturam Romanam*, *Mediolanenſis* ſuper diœceſin *Italicam*, *Carthaginenſis* ſuper *Africam*, *Lugdunenſis* ſuper *Galliam*, *Toletanus* ſuper *Hiſpaniam*, *Eboracenſis* ſuper diœceſin *Britannicam* Horum plerique, ſi non omnes, veri nominis erant Patriarchæ, nec alius ab alio dependebat, vſque dum *Romanus* vſurpatione, & *Conſtantinopolitanus* legum beneficio in vicinos quosdam ſuos, qui iis ſe ſe ſubiiciebant, poteſtatem ſibi conciliarent. De antiqua Eccleſiarum *Britannicarum* nec non *Africanæ* & *Italicæ* diœceſis libertate, earumque diuturna cum Romano Epiſcopo contentione, antequam ad obſequium ſibi præſtandum eas potuit perducere, diuerſi Eccleſiæ Anglicanæ eruditi ſcriptores [q] hanc materiam dedita opera adgreſſi, fuſius expoſuerunt. Id tantum hoc loco adnotare lubet, Patriarchas *Orientales*, *Alexandrinum*, *Antiochenum*, *Epheſinum*, *Cæſareenſem* & *Conſtantinopolitanum* numquam *Romano* ſubiectos, ſed antiquam libertatem, quam Canones eis indulſerant, ſemper tuitos fuiſſe. Quamquam enim *Caſareenſis* & *Epheſinus* Patriarchæ *Conſtantinopolitano* ſubordinati erant, & ab illis ad hunc appellare quisque poterat; appellatio tamen locum non habebat vlterius [r], quam ad Concilium generale. Vnde patet, Patriarchas præſtantiores alios ab aliis non dependiſſe.

§. XXI.

Patriarcha Conſtantinopolitanus *titulo* Oecumenici *ſeu* Vniuerſalis *dignatus fuit, & Eccleſia eius caput Eccleſiarum appellata.*

Patriarcha *Conſtantinopolitanus* titulum honorificum *Oecumenici* ſeu *Vniuerſalis* Patriarchæ gerebat, ei quidem, vt probabile eſt, ampliſſimæ ipſius iurisdictionis intuitu datum. Ita IVSTINIANVS *Menam*, *Epiphanium*, & *Anthemium* Archiepiſcopos

(q) Brerewood *Patriarch. Gov.* Q. II. & III. Caue *Anc. Ch. Gov.* c. V.
(r) Vide ſis teſtimonia ſupra §. XIX. p. 251. 252. allegata.

& Vni-

& Vniuersales Patriarchas in diuersis suis Rescriptis [*s*] nominat; & *Leo* eumdem titulum Archiepiscopi Vniuersalis Patriarchæ in decem legibus [*t*], continuata consecutione se se excipientibus, *Stephano* tribuit. Vt adeo non tam noui res exempli sit, vti *Gregorius* Papa quidem autumauit, Patriarcham *Constantinopolitanum* tunc appellari Episcopum Oecumenicum: nam iste titulus iam multis annis ante, ab ipsius IVSTINIANI inde tempore legitime ei datus fuerat; & insigniter isti historici falluntur, qui istam appellationem ætate *Gregorii* I. demum subortam esse, dictitant, quippe quæ ad minimum integrum sæculum ante in vsu fuit. At enim vero IVSTINIANVS in alio quodam Rescripto plus vltra progreditur, & verbis expressis [*u*] dicit, quod *Constantinopolitana* Ecclesia omnium aliarum sit caput. Quod tantumdem est, quantum *Roma* vllum vmquam indulsit Concilium, hoc est Primatus in propria eius diœcesi & honoris prærogatiua, quod ea esset imperii metropolis. Paria priuilegia *Constantinopoli* ex eadem ratione data fuere, quod esset *Roma* noua & sedes Imperatoris, quemadmodum Concilia *Constantinopolitanum* [*w*] & *Chalcedonense* cum aliis quibusdam

(*s*) Vide Iustin. Nouell VII. Αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλάβιος ἰουστινιανὸς Αὔγουστος, Ἐπιφανίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Imperator Iustinianus Augustus *Epiphanio* sanctiss. & beatiss. *Archiepiscopo* felicis huius ciuitatis & *oecumenico Patriarchæ*. Nouell XVI. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀνθίμῳ τῷ θεοσεβεστάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Nouell. XLII. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾷ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

(*t*) Leo Imperat. Constit. Nouell. II. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Στεφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Idem Imperator *Stephano* sanctiss. Constant. Archiepiscopo & *Patriarchæ vniuersali*. Sic etiam Nouell. III - - - XII.

(*u*) Iustin. Cod. Lib. I. Tit. II. c. XXIV. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία πασῶν τῶν ἄλλων ἐστὶ κεφαλή.

(*w*) Concil. Constantin. c. III (Tom. II p. 947.) Τὸν μέν τοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. Constantinopolitanus episcopus habeat priores honoris partes post Romanum episcopum, eo quod sit ipsa noua Roma.

Conc. Chalced. c. XXIIX. (Tom. IV. p. 769.) Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ρν΄. θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ

 id ex-

id exprimunt. Ita vt haberent priuilegia honoris & priuilegia potestatis; quorum ista his duabus sedibus propria; hæc autem magnam partem reliquis Patriarchalibus Ecclesiis omnibus communia erant, si ab *Ephesina* & *Cæsarensi* discesseris, quæ, quemadmodum sæpius iam dixi, secundum leges *Constantinopolitanæ* erant subordinatæ.

§. XXII.

De Patriarchis subordinatis, quo loco habiti fuerint in Ecclesia, & quod non mere titulares Patriarchæ fuerint.

Scire forte non nulli cupiunt, quam auctoritatem hi Patriarchæ habuerint in Ecclesia, postea quam reliquis subesse iussi sint. Sunt, qui eos a Concilio *Chalcedonensi* ad Metropolitanorum conditionem reductos esse dicunt; sed falluntur opinione: nam I. retinuerunt nomen *Exarchorum diœcesis*, atque ita omnibus Conciliis subscripserunt. Ita Concilio sexto generali *Theodorus* subscribens Metropolitanum *Ephesinum* & *diœcesis Asianæ Exarchum* [x]; & *Philalethes* Metropolitanum *Cæsareen-*

πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Etenim antiquæ Romæ throno, quod vrbs illa imperaret, iure patres priuilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti centum quinquaginta Dei amantissimi episcopi, sanctissimo nouæ Romæ throno æqualia priuilegia tribuerunt, recte iudicantes, vrbem quæ & imperio & senatu honorata sit, & æqualibus cum antiquissima regina Roma priuilegiis fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis, non secus ac illam, extolli ac magni fieri, secundam post illam existentem.

Concil. Trullan. c. XXXVI. *ὁρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα.* Decernimus, vt thronus Constantinopolitanus æqualia priuilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat & in ecclesiasticis, vt ille, rebus magni fiat, vt qui sit secundus post illum.

Iustin Novell. CXXXI c. II. *Θεσπίζομεν --- τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων· τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν.* Sancimus -- sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum: beatissimum autem archiepiscopum Constantinopoleos Romæ nouæ, secundum habere locum.

(x) Concil VI Gen Act. XVIII (Tom. VI. p. 1058.) *Θεόδωρος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας τῷδε τῷ προσφωνητικῷ ὁμοίως ὑπέγραψα.* Theodorus misericordia Dei *episcopus Ephesiorum metropolis Asianæ prouinciæ* huic prosphonetico similiter subscripsi.

sim

sem & Ponticæ Diœcesis Exarchum se nominauit. II. In Conciliis generalibus sedebant ac suffragia ferebant proximi a quinque excellentioribus Patriarchis, *Romano*, *Constantinopolitano*, *Alexandrino*, *Antiocheno* & *Hierosolymitano*, qui Canonum beneficio [y] reliquis omnibus præsidebant. Post hosce præ omnibus Metropolitanis *Ephesinus* & *Cæsareensis* Episcopi locum occupabant, vti ex subscriptionibus Concilii generalis quarti & sexti [z] videre est. III. Potestatem recipiendi appellationem a Metropolitanis habebant, quod ex iisdem Concilii *Chalcedonensis* Canonibus, qui [a] Patriarchæ *Constantinopolitano* potestatem accipiendi ab illis appellationem concedit, manifestum est. Vt adeo non mere titulares Patriarchæ fuerint, vt quidem subsequentibus temporibus, sed potestatem æque ac nomen habuerint; solo iure ordinandi Metropolitanos & accipiendi vltimam appellationem excepto. Sed quamdiu hi aliive suam potestatem retinuerint, non est mei instituti, pluribus heic disquirere.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM OCTAVVM
DE ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΙΣ.

§. I.

Omnes Metropolitani antiquitus vocati αὐτοκέφαλοι.

INter alios titulos certis quibusdam Episcopis olim datos frequenter occurrit nomen, quo αὐτοκέφαλοι, hoc est, absoluta & omni subiectione immuni libertate gaudentes Episcopi appellabantur. Non erat hoc nomen certo cuidam Episcoporum generi proprium, sed diuersis ex diuersis rationibus datum. Principio enim, antequam Patriarchæ constituerentur, omnes Metro-

(y) Concil. Trullan. c. XXXVI. cum not. (00) & add. μεθ᾽ ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος [illegible] Post quem (Constantinopolitanum) magnæ Alexandrinorum ciuitatis numeretur thronus, deinde Antiochiæ, & post eum Hierosolymitanæ ciuitatis.

(z) Concil. Chalced. Act. I. (Tom. IV. p. 318.) Act. III. p. 449. Concil. VI. Gen. Act. XVIII. (Tom. VI. p. 1058.)

(a) Conc. Chalced. Can. IX. & XVII. vid. supra §. X. not. (m) pag. 246.

polita-

politani erant *αὐτοκέφαλοι*, omnia in ſuis ipſorum prouinciis cum Epiſcopis ſuis prouincialibus adminiſtrantes, & nemini niſi Synodo ad reddendam rationem obnoxii, idque in caſu hæreſeos, aut grandis alicuius criminis contra religionem & canones Eccleſiæ deſignati.

§. II.

Quidam Metropolitani independentes poſt poteſtatis Patriarchalis inſtitutionem, exempli gratia in Cypro, Iberia, Armenia *& in Eccleſiis* Britanniæ.

Quinimmo ipſis etiam Patriarchis iam conſtitutis quidam Metropolitani in omni ſubiectione libera vitæ ratione perſeuerabant, ordinationem ſuam ab ſua ipſorum Synodo prouinciali, non ab vllo Patriarcha accipientes; omnes controverſias in Synodis ſuis dirimentes, a quibus illic non ad ſuperiorem quempiam iudicem niſi ad Concilium aliquod generale, prouocari licebat. Balsamon his *αὐτοκεφάλοις* Metropolitanos *Bulgariæ* [*b*], *Cypri* & *Iberiæ* adnumerat. Et hæc obſeruatio vtique vera eſt de duobus poſterioribus, qui tantum Metropolitani fuerunt, neque tamen ab vlla Patriarchali aut alia quapiam poteſtate ſuperiore dependerunt. Quamuis enim epiſcopus *Antiochenus*, Epiſcopos Cypri ordinandi ius ſibi competere, in Concilio *Epheſino* dictitaret, Concilium tamen cauſſa audita ius illud quæſitum ei abiudicabat, facto decreto [*c*], quod, quum Epiſcopo *Antiocheno* numquam mos fuerit Epiſcopos *Cypri* ordinare, Epiſcopi *Cyprii* ius ſuum ſartum tectum retinere, & ſecundum Canonem & morem antiquum ipſi Epiſcopos inter ſe ordinare debeant. Et hoc deinde in Concilio *Trullano* [*d*] repetitum & confirmatum fuit, & id

(*b*) Balſam. in Conc. Conſtant. c. II. *Εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους εὑρήσεις, ὡς τῆς Βουλγαρίας, τὴν Κύπρου, τὴν Ἰβηρίας, μὴ θαυμάσῃς.* Si alias etiam eccleſias inueneris quæ principales & per ſe ſint capita, vt Bulgariam, Cyprum, Iberiam, ne mireris.

(*c*) Conc. Epheſ. Act. VII. (Tom. III. p. 801) vid. §. IX. not. (g) pag. 244.

(*d*) Concil. Trullan. c. XXXIX. (Tom. VI. p. 1159) *Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον ἐπαρχίαν, διά τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους, διά τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, τῆς εἰρημένης μεταναστάντος νήσου προνοίᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ μόχθῳ τοῦ φιλοχρίστου καὶ εὐσεβοῦς*

quidem

quidem posteaquam *Cypri* incolæ ob Barbarorum incursiones in aliam regionem erant electi.

Addi [e] idem privilegium Ecclesiis *Iberiæ*, quam nunc quidem *Georgiam* communiter vocant, datum fuisse animadverunt, quod nimirum nec Patriarchæ *Constantinopolitano*, nec ulli unquam alii subiectæ fuerint; sed omnes earum Episcopi, numero duodeviginti, absolutum obsequium suo ipsorum Metropolitano præstiterint, a nullo alio superiore dependentes.

Eadem ratio Ecclesiarum *Armeniæ*, tempore PHOTII, fuit, quemadmodum ex vetusta aliqua *græca Episcopatuum Notitia*, a PETRO *de* MARCA [*f*] citata apparet, quas *αὐτοκεφάλους*, nec sedi *Constantinopolitanæ* subiectas, sed summa libertate donatas fuisse dicit, ideo quod *Gregorius Armeniensis* primus earum Apostolus fuerit.

Eadem libertate Ecclesiæ *Britannicæ* antiquis temporibus, ante *Augustini* Monachi adventum in hanc insulam, gavisæ sunt, quum septem Episcopi *Britannici*, qui tunc quidem supererant, Archiepiscopo *Caerlegionis* parerent, & ipso superiorem in spiritualibus agnoscerent neminem. *Dinothus* enim eruditus Abbas *Banthoriensis* [g] omnium Ecclesiarum *Britannicarum*

[illegible] Cum itaque & communiter nostri fratres insulæ Cypri prædictæ, una cum suo populo in Hellespontiacam provinciam & propter barbaricas incursiones, & ut a gentilium servitute liberarentur, & Christianissimi potentiæ sceptris pure subiicerentur, a prædicta insula emigraverint, clementia Dei promotione & pii Deique amantis imperatoris nostri labore, constituimus, *ut circa illum innovationem serventur, quæ a divinis patribus qui Ephesi primum convenerunt, prædicti viri throno privilegia concessa sunt &c.*

(e) Brerewood *Enquir.* c. XVIII. Chytræus de Statu Ecclesiæ.

(f) Marca de Primat. n. XXVII p. 212. (ed. [illegible] Paris. MDCCVIII.) *Χρὴ εἰδέναι, ὅτι αὕτη αὐτοκέφαλος ἐστι,* [illegible] *τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Ἀρμενίας, ἔχουσα πόλεις καὶ κάστρα.* Scire oportet hanc provinciam esse sui iuris minimeque subiectam apostolicæ sedi (Constantinopolitanæ scilicet) [illegible] honoratis tamen a nomine sancti Gregorii Armeniæ Episcopi, & præesse eis etiam urbibus & castris.

(g) Henr. Spelman. Conc. Britan. Tom. I. p. 108. ubi ista responsio Banthoriensis ex Cambro-Britannico idiomate in Latinum versa sic habet: *Notum sit & absque dubitatione vobis, quod nos omnes sumus & quilibet nostrum obedien-*

nomine

nomine *Augustino* isti petenti subiectionem Ecclesiæ *Romanæ*, libere profitebatur, nullū obsequii genus Pontifici *Romano* ab ipsis deberi, nisi quo pios quoslibet Christianos prosequerentur, vt nimirum pro dignitatis suæ quemque gradu integre diligerent: aliam præter hanc ipsam obedientiam ei, quem ille Papam appellarit, deberi, se prorsus ignorare &c. Subesse autem se gubernationi Episcopi *Caërlegionis* super *Osca*, qui post Deum ipsos inspectet.

§. III.

Tertium genus αὐτοκεφάλων istiusmodi erant Episcopi, qui nulli Metropolitano, sed soli Patriarchæ diœcesis, subiecti erant.

Præter eos, quos recensuimus, tertium adhuc genus αὐτοκεφάλων erat, qui Episcopi erant nulli Metropolitano subiecti, sed proxime sub Patriarcha diœcesis constituti, qui Metropolitani loco ipsis erat. Ita exempli caussa, antiqua *Notitia* ab LEVNCLAVIO [*h*] publicata, per diuersas Patriarchatus seu amplioris diœcesis *Constantinopolitanæ* prouincias triginti nouem istiusmodi Episcopos recenset: Quæ autem a BEVEREGIO [*i*] edita est, quadraginta vnum supputat, & *Notitia* apud CAROLVM A SANCTO PAVLO [*k*] numerum ad quadraginta sex auctum exhibet. Episcopus *Hierosolymitanus* [*l*] in Patriarchatu suo viginti quin-

tes & subditi ecclesiæ Dei & Papæ Romæ & vnicuique vero & pio Christiano ad amandum vnumquemque in suo gradu in perfecta caritate & ad iuuandum vnumquemque eorum verbo & facto fore filios Dei: & aliam obedientiam, quam istam non scio debitam ei, quem vos nominatis esse Patrem Patrum, vindicari & postulari, & istam obedientiam nos sumus parati dare & soluere ei & cuique Christiano continuo. Præterea nos sumus sub gubernatione Episcopi Caërlegionis super Osca, qui est ad superuidendum sub Deo super nobis ad faciendum nos seruare viam spiritualem.

(*h*) Leunclau. Ius. Græc. Rom. Tom. I. lib. II. p. 88. I. Bizya. II. Leontopolis. III. Maronea. IV. Germia. V. Arcadiapolis. VI. Parium. VII. Miletus. VIII. Præconesus. IX. Selybria. X. Cius. XI. Apros. XII. Cypsella. XIII. Nice. XIV. Neapolis. XV. Selga. XVI. Cherson. XVII. Messana. XVIII. Garella. XIX. Brysis. XX. Dercos. XXI. Carabizya. XXII. Lemnus. XXIII. Leucas. XXIV. Misthea. XXV. Cucdræ. XXVI. Sotiropolis. XXVII. Pedachthoa. XXVIII. Gerina. XXIX. Bosporus. XXX. Cotradis. XXXI. Eroina. XXXII. Carpathus. XXXIII. Mesembria. XXXIV. Gotthia. XXXV. Sugdaia. XXXVI. Phullæ. XXXVII. Aegina. XXXVIII. Pharsala. XXXIX. Matracha.

(*i*) Beuereg. Pand. Tom. II. Not. in Can. XXXVI. Conc. Trullan. p. 136.

(*k*) Car. a S. Paulo Append. ad Geogr. p. 8. 9. 10.

(*l*) Nilus Doxopatrius ap. le Moyne Varia Sacra Tom. I. (p. 232.) Ἔχει δὲ καὶ αὐ-

que

quæ iſtiusmodi Epiſcopatus habuiſſe dicitur, & Epiſcopus *Antiochenus* ſedecim, quemadmodum NILVS DOXOPATRIVS, ſæculi vndecimi ſcriptor, memoriæ prodidit. Quo autem tempore hoc genus Epiſcopatuum ἀυτοκεφάλων in Eccleſia primum conſtitutum ſit, id quidem incertum eſt. Prima enim & vetuſtiſſima relatio, quæ de iis nobis data eſt, habetur in LEONIS SAPIENTIS Imperatoris *Notitia*, ſæculo nono ſcripta, in qua *Archiepiſcopatus* & in quibusdam aliis *ſedes Metropolitanæ* appellantur, quamquam vtrumque nomen titulare tantum erat, quia nullos ſub ſe Epiſcopos ſuffraganeos habebant.

§. IV.

Quartum genus ἀυτοκεφάλων. Valeſii *error emendatur.*

VALESIVS alius cuiusdam ἀυτοκεφάλων generis meminit, qui a nullo cæterorum omnium dependerint: Quemadmodum nullos Suffraganeos ſibi ſubiectos habuerint, ita eos nec vllum ſiue Metropolitanum, ſiue Patriarcham, ſiue alium quemcumque ſe ſuperiorem agnouiſſe. Huius generis Epiſcopum *Hieroſolymitanum* [*m*], priusquam ad dignitatem Patriarchalem euectus fuerit, fuiſſe, antumat. Enimuero in hoc exemplo manifeſte fallitur, & contradicit HIERONYMO, qui Epiſcopum *Hieroſolymitanum* Epiſcopo *Cæſareenſi*, tamquam Metropolitano *Palaſtinæ*, & Epiſcopo *Antiocheno* tamquam totius *Orientis* Metropolitano ſubiectum fuiſſe, diſerte adfirmat, quemadmodum capite proxime præcedenti a nobis adnotatum eſt. Quod ſi iſtiusmodi quidam Epiſcopi, de quibus ille loquitur, re vera exſtiterunt, tales fuerint oportet, qualis Epiſcopus *Tomidis* in *Scythia*, qui, vt SOZOMENVS [*n*] notat, vnus vniuerſæ iſtius pro-

τοκεφάλους ἐπισκοπαὶ εἴκοσι πέντε, μὴ ἐχέσαι ὑφ' ἑαυτὰς ἐπίσκοπον, ὑπόκεινται δὲ τῷ θρόνῳ Ἱεροσολύμων· ά. τὴν Διοσπόλεως ἤτοι Γεοργίυ πόλεως κ. τ. λ. Habet præterea & Archiepiſcopatus, nemini obnoxios, viginti quinque nullis Epiſcopatibus nobiles, & qui ſubiacent throno Hieroſolymitano. 1. Dioſpolim ſiue Georgiopolim. &c.

(*m*) Valeſ. Not. in Euſeb. lib. V. c. XXIII. Hieroſolymorum Epiſcopis honor ſemper eſt habitus, vtpote Apoſtolicæ Eccleſiæ, quæ prima Epiſcopum habuiſſet. Itaque quodam honoris priuilegio fruebantur eiusq́ ſedis Epiſcopi, *nec Cæſareenſi Epiſcopo ſubiacebant, ſed erant* ἀυτοκέφαλοι. Vid. ſupra cap. XVII. §. VII.

(*n*) Sozom. lib. VI. c. XXI. Μητρόπολις δὲ ἐστι Τόμις -- ἐισέτι δὲ καὶ νῦν ἔθος παλαιὸν ἐνθάδε κρατεῖ, τῦ παντὸς ἔθνυς ἕνα τὰς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν. Hæc autem prouincia metropolim habet Tomes - - Porro vetus illic conſuetudo etiam-

vinciæ ecclesias regebat: vt ita nec vllum Suffraganeum se inferiorem, nec Metropolitanum superiorem habuerit, necesse sit. Sed istiusmodi exempla rariora sunt, & vix aliud quoddam exemplum simile in vniuersa historia ecclesiastica deprehendas.

Ita expositionem de primitiuæ Ecclesiæ Episcopis absoluimus ostendimusque, quænam distinctio inter eos in externa Ecclesiæ politia fuerit: iam ad secundi ordinis Clericorum, hoc est, Presbyterorum considerationem progredimur.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM NONVM
DE PRESBYTERIS.

§. I.
Nominis Presbyteri *significatio.*

NOmen Presbyteri est vox adsumta ex græca veteris testamenti translatione, vbi communiter *rectores* seu gubernatores significat, estque, (notante HIERONYMO [a]) nomen officii & dignitatis, non nudum ætatis viri cuiusdam indicium: Seniores enim non ætatis, sed meritorum & sapientiæ intuitu eligebantur. Ita vt, quemadmodum Senator apud Romanos & *an Alderman* lingua nostra *Anglicana* istiusmodi officii & conditionis hominem, sine vllo ætatis eius respectu, denotat; ita Presbyter seu Senior in Ecclesia Christiana est is, qui ad certum officium ordinatus & propter animi dotes & merita, non propter ætatem, auctoritate instructus certas muneris istius, in quo constitutus est, partes administrat.

§. II.
Apostoli & Episcopi quandoque Presbyteri vocati.

Et hoc lato amploque sensu Episcopos in Nouo Testamento non numquam Presbyteros nuncupari, apud omnes in con-

num manet, vt totius prouinciæ ecclesiis vnus tantum regat Episcopus. Ibid. lib. VII, c. XIX. *ἀμέλει Σκύθαι πολλὰς πόλεις ὄντες, ἕνα πάντες ἐπίσκοπον ἔχουσι.* Certe in prouincia Scythia, quamuis multæ vrbes sunt, *vnus est omnium Episcopus.*

(a) Hieron. in Iesa. III. Tom. V. In Scripturis sanctis Presbyteros *merito & sapientia eligi non ætate.*

fesso

feſſo eſt: neque enim ipſi Apoſtoli hanc appellationem repudiant. Ab altera parte multorum doctorum virorum, tam veterum [b] quam recentiorum [c] eſt ſententia, quod Presbyteri quandoque vocati fuerint Epiſcopi, cum Epiſcopi proprie tales aliis nominibus, ſummi Sacerdotes, & Apoſtoli &c. appellarentur; de quibus in præcedentium capitum aliquo ſpeci-

(b) Chryſoſtom. Hom. I. in Philipp. I. (p. 8. edit. Francof.) Οἱ πρεσβύτεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι καὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι. Antiquitus ipſi etiam *Presbyteri vocabantur Epiſcopi* & diaconi Chriſti, & *Epiſcopi Presbyteri.* item Homil. XI. in 1 Timoth. III. (Tom. VI. p. 469.) vid. cap. III. §. V. not. (w) p. 89.
Theodoret. in Phil. I 1. ἐπισκόπους δὲ τοὺς πρεσβυτέρους καλεῖ· ἀμφότερα γὰρ εἶχον κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὰ ὀνόματα. *Epiſcopos appellat Presbyteros:* vtrumque enim nomen habebant illo tempore.
Id. in Phil. II, 25. Πολλὰ καὶ τούτου κατορθώματα διεξῆλθεν, οὐκ ἀδελφὸν μόνον ἀλλὰ καὶ συνεργὸν, καὶ συστρατιώτην ἀποκαλέσας· Ἀπόστολον δὲ αὐτὸν κέκληκεν αὐτῶν, ὡς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐμπεπιστευμένον, ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι ὑπὸ τοῦτον ἐτέλουν οἱ ἐν τῷ προοιμίῳ κληθέντες ἐπίσκοποι, τοῦ πρεσβυτέρου δηλονότι τὴν τάξιν πληροῦντες. Multa de hoc (Epaphrodito) præclara dixit, quem non ſolum fratrem ſed etiam cooperarium & commilitonem appellauit. Eum autem ipſorum *Apoſtolum* vocauit, vt cui eſſet illorum cura concredita. Vt clarum ſit ſub eo fuiſſe eos, qui in principio dicti ſunt *Epiſcopi*, *Presbyterorum* ſcilicet *in ordine conſtituti.*
Id. in 1 Tim. III, 1. ἐπίσκοπον δὲ ἐνταῦθα τὸν πρεσβύτερον λέγει. Hic autem *Epiſcopum* appellat *Presbyterum.*
Ambroſiaſt. in Eph. IV, 11. Timotheum *Presbyterum* a ſe creatum *Epiſcopum vocat*, quia *primum Presbyteri epiſcopi appellabantur.*
Hieron. ad Tit. I. (Tom. IX, p. 197. edit Francof.) Hæc propterea, vt oſtenderemus apud veteres *eoſdem fuiſſe Presbyteros quos & Epiſcopos.* Id. Ep. LXXXIII. ad Ocean. (Tom. II, p. 2.5 a.) Apud veteres *iidem Epiſcopi & Presbyteri.* Id. Ep. LXXXV. ad Euagr. (ibid. p. 220. b) Cum Apoſtolus perſpicue doceat, *eoſdem Presbyteros, quos Epiſcopos.* &c.

(c) Vſſer Diſſert. in Ignat. c. XIIX. p. 232. ap. Coteler. (fol. CXXXVII. edit. Oxon. MDCXLIV.) In Epheſina certe eccleſia, ipſis Apoſtolis adhuc ſuperſtitibus & *plures fuiſſe Presbyteros* & præſediſſe eis vnum, quem eccleſiæ illius Angelum Seruator, *Epiſcopum primitiuæ eccleſiæ Patres* (in quibus primas tenet Ignatius) *appellarunt*, iam dudum a *Io. Rainoldo* noſtro eſt obſeruatum. It. Orig. of Biſh. & Metrop. p. 55.
Coteler. Not. in Ignat. Ep. ad Magneſ. n. I (Tom. I. p 17.) Ex eo, quod primis Eccleſiæ temporibus nomina *Epiſcopus* & *Presbyter communia erant primo & ſecundo ordini ſacerdotum*, in Epiſtolis autem Ignatianis ſemper Epiſcopi appellantur, qui ſunt ſacerdotes ſummi, Presbyteri vero, qui ſunt minores ſacerdotes, argumentum palmarium contra earum epiſtolarum veritatem & antiquitatem ducere ſe putant &c.

atim loquuti euicimus, quod, qui istorum nominum vnam eamdemque naturam fuisse contendunt, inde non concludant, quod ipsorum etiam officiorum vna eademque ratio fuerit, sed Episcopos & Presbyteros distinctos a se inuicem ordines fuisse, largiantur.

§. III.

Presbyterorum proprie sic dictorum origo.

Stricto igitur sensu, nimirum pro secundi ordinis Clericis, si accipimus Presbyteros, primum in eorum originem, par est, inquiramus. HAMMONDVS [d] vir eruditus, singularem hac in re fouet opinionem. Statuit enim, nomen Presbyterorum eo tempore, quo scripta Apostolica consignata sint, ad Episcopos præcipue, si non vnice, spectasse, neque alicunde constare, alterutrum ex his duobus ordinibus tunc fuisse institutum, etsi paullo post, antequam Epistolæ IGNATII scriptæ sint, vtrumque in omnes ecclesias introductum esse, existimat. Testimonia, quibus nititur, e CLEMENTE ROMANO & EPIPHANIO petita sunt, in quibusdam Ecclesiis primum Episcopos & Diaconos sine vllis Presbyteris fuisse, perhibentibus. Ego vero id inde non sequi existimo, vt in omnibus Ecclesiis ita fuerit: Neque EPIPHANIVS id adserit, sed contrarium docet, quod videlicet, quemadmodum in quibusdam Ecclesiis tantum Episcopi & Diaconi, ita in aliis tantum Presbyteri & Diaconi fuerint; & quod in amplis & populosis Ecclesiis Apostoli Episcopos, Presbyteros & Diaconos constituerint; vt *Ephesi*, vbi *Timotheus* fuerit Episcopus, habens Presbyteros sibi subiectos: quod EPIPHANIVS ex Scriptura probat. *Quod* [e], inquit, *non idem esse possit cum Episcopo Presbyter, diuinus Apostoli sermo declarat, quo quisnam Episcopus, quisue Presbyter sit, intelligitur. Nam ad Timotheum E-*

(d) Hammond. *Annot. on Act. XI, 30.* (edit. Latin. Io. Clerici To .1. p. 327. 328. 329.)

(e) Epiph. Hæres. LXXV. Aerian. n. V. Καὶ ὅτι μὲν οὐ δύναται ταυτὸ εἶναι, διδάσκει ὁ θεῖος λόγος τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου, τίς μὲν ἐστιν ἐπίσκοπος, τίς δὲ ἐστι πρεσβύτερος, ὡς λέγει Τιμοθέῳ, ἐπισκόπῳ ὄντι, Πρεσβύτερον μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα. τί ἔχει πρᾶγμα, ἐπίσκοπον πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήττειν εἰ μὴ ἦν ὑπὲρ τὸν πρεσβύτερον ἔχων τὴν ἐξουσίαν; ὡς καὶ πάλιν λέγει, κατὰ πρεσβυτέρου μὴ ταχέως κατηγορίαν δέχου, εἰ μή τι ἐπὶ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων· καὶ οὐκ εἶπέ τινι τῶν πρεσβυτέρων, μὴ δέξῃ κατηγορίαν κατὰ ἐπισκόπου, οὐδὲ ἔγραψε περὶ τῶν πρεσβυτέρων, τινὶ μὴ ἐπιπλήττειν ἐπισκόπῳ.

piſcopum ſcribens ita loquitur: Presbyterum ne obiurges, ſed hortare velut Patrem. Quid autem attinebat Epiſcopo vetare, vt ne Presbyterum obiurgaret, niſi maiorem ipſo poteſtatem obtineret? Quare deinceps admonet: Aduerſus Presbyterum cito accuſationem ne admiſeris, niſi duobus tribuſue teſt.bus. Non alicui ex Presbyteris pracepit, vt accuſationem contra Epiſcopum non admitteret: aut Epiſcopum non obiurgaret. Hoc manifeſto arguit in omnibus iſtis amplis ac populoſis Eccleſiis, cuiusmodi *Epheſina* erat, ſecundum EPIPHANIVM, omnes tres ordines, videlicet Epiſcoporum, Presbyterorum ac Diaconorum ab Apoſtolis fuiſſe inſtitutos; quamquam minoribus Eccleſiis diuerſa ratione miniſtri primum ſuffecti fuerunt, nimirum quibusdam ſoli Presbyteri ac Diaconi, antequam Epiſcopi in iis conſtituerentur, & aliis ſoli Epiſcopi & Diaconi ſine vllis Presbyteris. Nam non omnes Eccleſiæ in prima ſua fundatione illico eosdem vniuerſos Miniſtros Eccleſiaſticos habuere, ſed progrediente tempore eos nactæ ſunt, quemadmodum PEARSONIVS Epiſcopus [*f*] ad eumdem locum EPIPHANII obſeruauit.

§. IV.

Presbyterorum poteſtas & priuilegia.

Quum igitur tam Presbyteros quam Epiſcopos in Eccleſia ab Apoſtolis initio conſtitutos eſſe, fatendum nobis ſit, pergimus nunc diſquiſituri, quænam poteſtas & priuilegia ipſorum ordini propria fuerint. Et heic quidem rem in pauca conferre nobis licebit, quod iam oſtendimus [*ff*], quæ officia vi poteſtatis ſuæ ordinariæ obire potuerint, & quod omnia fecerint, tamquam ab Epiſcopo ſuo in totum dependentes, eique tamquam ſupremo Eccleſiæ miniſtro ſubiecti: Baptizare, concionari, ſacram Euchariſtiam conſecrare atque adminiſtrare &c. poterant, Epiſcopo abſente vel præſente, ſi ipſe eis negotium id faciendi auctoritatemque dabat, quemadmodum ſupra animaduertimus. Pœnitentes etiam in Eccleſiæ communionem recipere, eisque abſolutionem impertire abſente Epiſcopo pote-

(*f*) Pearſon Vindic. Ignat. Part. II c. XIII. p. 412 apud Cotel. (p. 181. edit. Cantabrig.) In aliquibus eccleſiis ab origine fuiſſe Presbyteros, nondum conſtitutis Epiſcopis: in aliquibus Epiſcopos, nondum additis presbyteris.

(*ff*) Vide ſis cap. III. ſupra.

rant: & quidam etiam poteſtatem ſimiliter confirmandi, neceſſitate vrgente, non tamen ſine accepto mandato, eos habuiſſe, exiſtimant. Sed hæc duo momenta ſpeciatim conſiderabuntur atque diſcutientur poſthac, vbi de *diſciplina* & *confirmatione* tractandum erit. Hoc loco porro notandum eſt, quo honore atque obſeruantia culti fuerint, dum coniunctim cum Epiſcopo ſuo peregerunt omnia, qui vix aliquid in Eccleſiæ adminiſtratione ac gubernatione ſine notitia, conſenſu & amica Presbyterorum ſuorum opitulatione facere inſtituit.

§. V.

Presbyteris cum Epiſcopo ſedere in thronis licebat.

Hinc Presbyteris vna cum Epiſcopo ſedere in Eccleſia licebat, (quod priuilegium Diaconis non erat conceſſum:) ipſorumque ſellæ, perinde vt Epiſcopi, throni titulo dignabantur, hoc tantum cum diſcrimine, vt huius ſedes, *thronus celſus* eſſet, iſtorum autem ſellæ *throni ſecundi* dicerentur. GREGORIVS NAZIANZENVS [g] ad hoc adludens, vbi de ſua ipſius ordinatione in Presbyterum loquitur, a parente, qui ipſum ordinarat, ſe collocatum fuiſſe dicit in ſecundis ſedibus. Et in ſomnio de templo *Anaſtaſiæ* [h] hunc in modum diuerſos Eccleſiæ ordines repræſentat: Videbar mihi Epiſcopum videre me ſedentem in alta ſede, & Presbyteros, hoc eſt, gregis Chriſtiani duces, vtrimque ſedentes ſellis demiſſis, Diaconos autem ſtantes apud

(g) Gregor. Nazian. de Vita p. 6 *κάμπτει βιαίως εἰς θρόνους τοὺς δευτέρους.*

(h) Id. in Somnium de templo Anaſtaſiæ Tom II. p. 78.

Ἑζόμενος δοκέεσκον ὑπέρθρονος, οὐχ ὑπέροφρυς,
Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὄναρ τοῦτ' ἀγαπητὸν ἐμοί.
Οἱ δέ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑφεδριόωντο γεραιοὶ,
Ποίμνης ἡγεμόνες, ἔκκριτος ἡλικίη.
Οἱ δ' ἄρ' ὑποδρηστῆρες ἐν εἵμασι παμφανόωσιν
Ἕστασαν ἀγγελικῆς εἰκόνες ἀγλαΐης.
Sede alta, haud alta conſidere mente videbar,
Nam neque per ſomnum mente ſuperbus eram;
Presbyterique graues *ſellis vtrimque ſedebant*
Demiſſis, ætas lecta ducesque gregis,
Veſtibus in niueis at ſtabat turba miniſtra
Splendorem referens agminis Angelici

Id. Orat. XX. de laudib. Baſilii p. 340. *Ἐντεῦθεν αὐτῷ περιῆν καὶ τὸ κράτος τῆς ἐκκλησίας, εἰ καὶ τῆς καθέδρας εἶχε τὰ δεύτερα.* Ex quo hoc conſequebatur, vt etiamſi *cathedra inferior eſſet*, Eccleſiæ tamen imperium obtineret.

hoſce.

hosce. Inde intelligere possumus, quid sibi velit CONSTANTINVS in epistola sua [*i*] ad *Christum* Episcopum *Syracusanum*, quando ad Concilium *Arelatense* eum euocans duos ex *throno secundo*, hoc est, duos Presbyteros, adducere secum iubet: & quid EVSEBIVS intelligat, quando in oratione sua [*k*] Panegyrica de ædificatione templorum *Paulino Tyriorum* Episcopo dicta, ipsum thronis altissimis in honorem præsidentium templum exornasse, adfirmat. Per quos manifestum est, Presbyterorum non minus quam Episcoporum thronos eum intelligere: Vtrique enim super sellas plebis exaltati erant. Quid? quod tum nomen tum res eo quidem tempore tam vsitata erat, vt AERIVS inde argumentum [*l*] necteret, quo nullum discrimen inter Episcopos & Presbyteros intercedere, sed dignitate pares eos esse, probare adlaborabat: *Episcopus*, inquiebat, *in throno sedet: sedet & Presbyter.* Quod argumentum licet ficulneum tantum sit, & ad id probandum, quod ipse intendit, haud faciat, perspicue tamen, hunc morem & praxin tunc in Ecclesia obtinuisse ostendit: neque vlla recentiorum Auctorum habenda est ratio, qui non dubitant dicere, quod Presbyteris in conspectu Episcoporum suorum sedere non licuerit; quod ipsum ex Actis & Canonibus [*m*] omnium fere Conciliorum & plerorumque veterum Scriptorum monumentis confutatur, vtpote in quibus nihil occurrit frequentius, quam istæ phrases: *Consessus Presbyterorum*, & *sedere in Presbyterio*, quæ istam consuetudinem ac privilegia, de quibus iam nobis sermo est, produnt.

(*i*) Ap. Euseb lib. X. c. V. *συζεύξας σεαυτῷ καὶ δύο γέ τινας τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου θρόνου, οὓς ἂν σὺ αὐτὸς ἐπιλέξασθαι κρίνῃς.* Adiunctis tibi duobus *secundi ordinis*, quos tu eligendos putaueris.

(*k*) Euseb. lib. X. c. IV. p. 312. *ἀλλὰ γὰρ ὧδε καὶ τὸν νεὼν ἐπιτελέσας, θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμὴν - - κοσμήσας*

(*l*) Epiph. Hæres. LXXV. Aerian. n. III *καθίζεται ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ θρόνου, καθίζεται καὶ ὁ πρεσβύτερος.*

(*m*) Conc. Carth. IV. c XXXIV. (Tom. II p. 1103) Vt Episcopus quolibet loco sedens *Stare Presbyterum non patiatur.* c. XXXV. Vt episcopus in ecclesia *in consessu Presbyterorum* sublimior sedeat.

Euseb. lib. V. c. XX. *Καὶ δύναμαι διαμαρτύρεσθαι ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἴ τι τοιοῦτον ἀκηκόει ἐκεῖνος ὁ μακάριος καὶ ἀποστολικὸς πρεσβύτερος, ἀνακράξας ἂν καὶ ἐμφράξας τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ σύνηθες εἰπὼν ὦ καλὲ Θεὲ, εἰς οἵους με καιροὺς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι· πεφεύγει ἂν καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ καθεζόμενος ἢ*

§. VI.

§. VI.

Consessus ipsorum semicirculi formam repræsentans: vnde ipsi Corona Presbyterii *dicti.*

Porro de ratione sedendi notandum est, quod ad vtrumque Episcopi latus sedentes figuram Semicirculi repræsentauerint; id quod ab Auctore [n] *Constitutionum* sub CLEMENTIS ROMANI nomine & a GREGORIO NAZIANZENO aliisque describitur. Vnde, sicut thronus Episcopi vocatur *thronus medius*, aut *sedes media* apud THEODORETVM [o] & in *Constitutionibus*: ita eamdem ob rationem IGNATIVS [p] & *Constitutiones* [q] Presbyteros *spiritualem Coronam* seu *Circulum Presbyterii*, & *Coronam Ecclesiæ* nuncupant: nisi istas locutiones metaphoricas esse statuas, qui-

ἰσὼς τῶν τοιούτων ἀκηκόει λόγων. Et in conspectu Dei adfirmare possum, beatum illum & Apostolicum *Presbyterum*, si quid eiusmodi vmquam audiisset, exclamaturum continuo & obturatis auribus dicturum fuisse, prout ipsi moris erat: Deus bone, quæ me in tempora reseruasti! Atque ex loco ipso aufugiturum, in quo seu stans seu *sedens*, eiusmodi sermones audiisset.

Origen. Hom. II in Cantic. (Tom I. p. 177. edit. Basil. MDLVII.) Vidit & sedem puerorum eius, Ecclesiasticum puto ordinem dicit, qui in episcopatus vel *presbyterii sedibus* habentur.

Concil. Laodic. c. LVI (Tom. I. Conc. p. 1505.) Ὅτι οὐ δεῖ πρεσβυτέρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι καὶ καθίζεσθαι ἐν τῷ βήματι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι Quod non oportet Presbyteros ante Episcopi introitum sacrum tribunal ingredi & *sedere in tribunali*, sed cum episcopo ingredi &c.

Constit. Apost. lib. II. c. LVII. Κείσθω μέσος ὁ τοῦ ἐπισκόπου θρόνος· παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυτέριον. Sit solium Episcopi in medio positum & *ex vtroque eius latere sedeant Presbyteri.*

Conc. Ancyr. c. XVIII. Ἐὰν μὴ τι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, κ. τ. λ. Si velint *in Presbyterio residere* &c.

(n) Constit. Ap. lib. II. c. LVII. verba modo citata.

(o) Theod. Hist. lib. V. c. III Εἰ δὲ ὁ μέσος θῶκος τὴν ἔριν γεννᾷ, ἐγὼ καὶ τοῦτον ἐξελάσαι πειράσομαι. Quod si *cathedra in medio* posita contentionem facit, eam ego auferre conabor.

(p) Ignat. Ep. ad Magnes. n. XIII. Μετὰ τοῦ ἀξιοπρεπεστάτου ἐπισκόπου ὑμῶν καὶ ἀξιοπλόκου πνευματικοῦ στεφάνου τοῦ πρεσβυτερίου ὑμῶν. Cum dignissimo episcopo vestro & digne contexta spirituali corona Presbyterii vestri.

(q) Constit. lib. II. c. XXVIII. Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ὡς ἂν κάμνουσι περὶ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον, διπλῆ καὶ αὐτοῖς ἀφοριζέσθω ἡ μοῖρα εἰς χάριν τῶν τοῦ Κυρίου ἀποστόλων· ὧν καὶ τὸν τόπον φυλάσσουσιν ὡς σύμβουλοι τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῆς ἐκκλησίας στέφανος. Presbyteris autem, si adsidue in studio docendi verbum Dei laborauerint, seponatur etiam dupla portio in gratiam Apostolorum Christi, quorum locum tenent, tamquam consiliarii episcopi & *ecclesiæ corona.*

bus

bus tantum denotare voluerint, quod Presbyteri vna cum Episcopo suo gloria Ecclesiæ exsistant.

§. VII.

Presbyteri Senatus ecclesiasticus, seu Concilium ecclesiæ dicti, cum quibus Episcopus communicabat omnia & consultabat.

Hic honos eis intuitu ipsorum auctoritatis in Ecclesia exhibebatur, in qua tamquam Senatus aliquis Ecclesiasticus seu Concilium pro Episcopo spectabantur, qui rem nullam magni alicuius momenti sine eorum consultatione atque consensu faciebat, vt ita maius pondus maioremque auctoritatem iis omnibus conciliaret, quæ publico Ecclesiæ nomine decernebantur. Quam ob caussam CHRYSOSTOMVS [r] & SYNESIVS [s] *Synedrium Presbyterorum;* & CYPRIANVS [t] *Cleri sacrum venerandumque Consessum;* HIERONYMVS [u] & alii [w] *Senatum Ecclesiæ* & *Senatum Christi;* ORIGENES [x] & Auctor *Constitutionum* [y] *Consilia*.

(r) Chrysost. de Sacerdot. Lib. III. c XV. Εἰς πολλὰ σχίζονται μέρη καὶ οὔτε πρὸς ἀλλήλους, οὔτε πρὸς αὐτὸν τὸν λαχόντα τὴν ἐπισκοπήν, τὸ τῶν πρεσβυτέρων συνέδριον ὁμογνωμονοῦν ἴδοι τις ἄν. Hos omnes in multas factiones scindi, neque inter se consentire, neque cum eo, cui forte Episcopatus delatus sit, *Presbyterorum congregationem* conuenire videas.

(s) Synes. Ep. LXVII. ad Theoph. p. 209. ἐλέγετο τοίνυν καὶ ἐν συνεδρίῳ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ δημοσίᾳ κ. τ. λ. Igitur & *in consessu Presbyterorum* & vulgo ferebant &c.

(t) Cyprian. Ep. LV. al. LIX. ad Cornel. (p. 86. edit. Paris MDCLXVI.) Quid superest, quam vt Ecclesia Capitolio cedat, & recedentibus sacerdotibus ac Domini altare remouentibus in *Cleri nostri sacrum venerandumque consessum* simulacra atque idola cum aris suis transeant.
Conc. Carth. IV. c. XXXV. Episcopus in *consessu Presbyterorum* sublimior sedeat &c.

(u) Hieron. in Iesa. III. Tom. V. p. 16. Et nos habemus in Ecclesia *senatum nostrum cœtum Presbyterorum.*

(w) Pius Ep. II ad Iust. Vienn. Salutat te *senatus* pauper *Christi* apud Romam constitutus.

(x) Orig. in Matth. (citante Pearsonio apud Coteler. Tom. II. p 321.) βουλὴν ἐκκλησίας Θεοῦ βουλῇ τῇ καθ᾽ ἑκάστην πόλιν συνεξετάζων, *senatum ecclesiæ* Dei senatui in qualibet ciuitate constituto comparans.
Pearson. Vindic. Ignat. ibid. Hi autem βουλευταὶ Christiani sane fuerunt Presbyteri.

(y) Constit. Apost. lib. II. c. XXVIII. Σύμβουλοι ἐπισκόπου -- συνέδριον καὶ βουλὴ τῆς ἐκκλησίας. Consiliarii episcopi -- consilium & senatus ecclesiæ.

rios Episcopi & *Concilium Ecclesiæ* eos appellitant: quod quamvis Episcopus princeps & caput huius Senatus Ecclesiastici exsisteret, & sine eo ordinarie fieri posset nihil; ipse tamen nullam actionem publicam, quæ ad gubernationem vel disciplinam Ecclesiæ spectaret, sine eorum conscientia & præsidio, suscipere solebat.

§. VIII.

Testimonia quædam Ignatii *&* Cypriani *de potestate & prærogatiuis, quibus Presbyteri vna cum Episcopo gaudebant.*

Prima sæcula diuinæ huius inter Episcopum & Presbyteros harmoniæ firmissima documenta suppeditant: Quisquis enim CYPRIANI scripta inspicit, *Romæ* atque *Carthagine*, vbi duæ maximæ inter Occidentales Ecclesias erant, ita omnia coniunctim peracta esse, facile intelliget. Episcopus ipsiusque Clerus communi [z] res consilio ponderabant, siue de ordinandis Clericis ageretur; (CYPRIANVS enim ne quidem Hypodiaconum aut Lectorem sine eorum consensu ordinare volebat) siue de exercenda disciplina Ecclesiastica, & recipiendis Pœnitentibus, CYPRIANVS omnia communi consensu se agere [a] declarabat. Atque ita CORNELIVS eodem tempore *Romæ* faciebat: *Maximo* enim & reliquis Confessoribus, qui a *Nouatiani* steterant parte, redeuntibus, & errore suo agnito in communionem Ecclesiæ recipi cupientibus, *Cornelius* commodare nolebat ante, quam Presbyterio conuocato de eorum sententia & consensu [b] ipsi constaret, vt ita ex communi omnium decreto posset agere. CYPRIANVS in diuersis aliis Epistolis [c] de eodem honore, quem Presbyteris suis deferat, loquitur, & alio loco [d] spe-

(z) Cypr. Ep. XXXIII al. XXXVIII. In ordinationibus clericis solemus *vos* ante *consulere* & mores ac merita singulorum *communi consilio ponderare.*

(a) Id Ep. VI. al. XIV. Vt ea quæ circa ecclesiæ gubernaculum vtilitas communis exposuit, tractare simul & plurimorum consilio examinata limare possemus.

(b) Cornel. Ep. XLVI. al. XLIX. ad Cypr. Omni actu ad me perlato, placuit *contrahi Presbyterium* - - vt firmato *consilio*, quid circa personam eorum observari deberet, *consensu omnium* statueretur.

(c) Cypr. Ep. XXIV. al. XXIX. ad Cler. tot. Ep. XXXII. ad Cler. De cæteris quæ agenda erant, sicut & collegis meis plurimis scripsi, plenius *consilio communi tractabimus*, quando conuenire in vnum permittente Domino cœperimus.

(d) Cypr. Ep. VI. al. XIV. Quando a primordio episcopatus mei statuerim, *nihil si-*

ciali-

cialius adhuc eis exponit, a primordio Episcopatus sui se induxisse animum, nihil sine eorum consilio atque consensu plebis agere. EPIPHANIVS eundem morem *Ephesi* in condemnatione *Noëti* obseruat. Primo enim coram Presbyterorum consessu productum [*e*], deinde vero ab iisdem Ecclesia eiectum esse, dicit. Ex quo ad minimum hoc intelligitur, quod Episcopus & Presbyteri eius in hac censura Ecclesiastica coniunctim egerint. Similiter de prima eiectione *Arii* loquens *Alexander*, inquit, *Episcopus Alexandriæ* [*f*] *habito Presbyterorum ac quorumdam Episcoporum, qui aderant, conuentu, de eo quæstionem habet, ac diligenter examinat. Tum veritati cedere detrectantem eiicit ex Ecclesia.* COTELERIVS in adnotationibus suis ad *Constitutiones* ex antiquo quodam Manuscripto narrationem aliquam de forma depositionis *Arii* [*g*] publicauit, quæ lucem huic rei potest adfundere. Nam exinde patescit, quod quum *Alexander* litteras suas circulares contra *Arium* omnibus reliquis Episcopis mitteret, primum omnes Presbyteros ac Diaconos *Alexandrinos* & eos, qui de *Mareota* erant, arcessiuerit, quo tum quæ scriptis mandata sint, cognoscerent, tum suum in iis consensum demonstrarent, itemque *Arii* depositioni suffragarentur. Vnde condiscimus, quod etsi muneris abdicatio proprium Episcopi erat opus, tamen vt ea maiori cum cærimonia fieret, consensus tum Presbyterorum tum Diaconorum ad eam necessarius fuerit. Idem illud in condemnatione *Origenis* obseruatum fuit. In Concilio *Alexandrino*, quod ciuitate eum expulit, Episcopi & Presbyteri adfuerunt, decernentes, *Alexandria* eum eiiciendum, nec illi permittendum, vt ibi vel doceret, vel habitaret, quemadmodum PAMPHILVS [*h*] in libro secundo Apo-

ne consilio vestro & sine consensu plebis, mea priuata sententia gererem: sed quum ad vos per Dei gratiam venero - - in commune tractabimus.

(*e*) Epiphan. Hæres. LVII. n. I. *ἐπὶ πρεσβυτερίου ἀγόμενος.* Ibid. *οἱ αὐτοὶ πρεσβύτεροι ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας.*

(*f*) Epiph. Hær. LXIX. n. III *Συγκαλεῖται τὸ πρεσβυτέριον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλους τινὰς ἐπισκόπους παρόντας, ἀνέτασιν τούτου ποιεῖται καὶ ἀνάκρισιν· ὡς δὲ οὐκ ἐπείσθη τῇ ἀληθείᾳ, ἐξεωσεν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας.*

(*g*) Depositio Arii ap. Coteler. Not. in Constit. Apost. lib. VIII. c. XXVIII. *Ἵνα καὶ τὰ νῦν γραφόμενα γνῶτε, τὴν δὲ ἐν τούτοις συμφωνίαν ἑαυτῶν ἐπιδείξησθε καὶ τῇ καθαιρέσει τῶν περὶ Ἄρειον σύμψηφοι γένησθε.*

(*h*) Pamphil. Apol. ap. Phot. Cod. CXVIII. p. 298. *Σύνοδος ἀθροίζεται ἐπισκόπων καὶ*

logiæ ſuæ pro ORIGENE, cuius fragmenta quædam in PHOTIO conſeruata exſtant, refert. In Concilio *Romæ* contra *Nouatum* congregato ſexaginta Epiſcopi, Presbyteri [*i*] vero ac Diaconi multo plures conuenerant. Concilium *Antiochenum* primum contra *Paulum Samoſatenſem* habitum itidem [*k*] Presbyteris & Diaconis conſtitit; Nomen alicuius ex iſtis *Malchion* [*kk*] Presbyteri *Antiocheni* etiamnum in Epiſtolæ Synodicæ inſcriptione inter Epiſcoporum nomina legitur.

Ex quibus omnibus patet, antiquum Presbyterorum fuiſſe priuilegium, cum Epiſcopis in Conſiſtorialibus ac Prouincialibus eorum Conciliis ſedere atque deliberare. Et ſi paullo altius adſcenderis, res ſemper ad eumdem modum in Eccleſia inde ab origine tractatas deprehendes; quemadmodum ex IGNATIO apparet, cuius ſcripta, (vt vir quidam doctus obſeruat [*l*]), tantumdem pro Presbyterorum dignitate, quantum pro Epiſcoporum prærogatiua loquuntur. Neque vllus ex antiquis Auctoribus tot ac tanta Presbyterii præconia, quanta quidem ille, adnotauit. Quam ob cauſſam, qui pro Presbyterorum honore atque auctoritate maxime militant, IGNATIVM optimum poteſtatis atque exiſtimationis eorum adſertorem atque defenſorem par eſt agnoſcant. Semper enim Epiſcopos & Presby-

τινῶν πρεσβυτέρων κατ' Ὠριγένους. Synodus epiſcoporum & quorumdam Presbyterorum aduerſus Origenem habetur.

(*i*) Euſeb. lib. VI. c. XLIII. Ἐφ' ᾗ συνόδου μεγίστης ἐπὶ Ῥώμης συγκροτηθείσης, ἑξήκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων, πλειόνων δὲ ἔτι μᾶλλον πρεσβυτέρων τε καὶ διακόνων κ. τ. λ.

(*k*) Euſeb. lib. VII. c. XXVIII. Μυρίους τε ἄλλους οὐκ ἂν ἀπορήσαι τις ἅμα πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει τηνικάδε συγκροτηθέντας ἀπαριθμούμενος. Sexcentos quoque alios, qui vna cum *Presbyteris* & Diaconis eo confluxerant, nequaquam difficile fuerit recenſere.

(*kk*) Euſeb. ibid. c. XXX. Ἕλενος καὶ Ὑμέναιος καὶ Θεόφιλος, καὶ Θεότεκνος, καὶ Μάξιμος, Πρόκλος, Νικόμας καὶ Αἰλιανός, καὶ Παῦλος καὶ Βωλανὸς, καὶ Πρωτογένης, καὶ Ἱέραξ καὶ Εὐτύχιος, καὶ Θεόδωρος, Μαλχίων, καὶ Λούκιος.

(*l*) Pearſon. Vindic. Ignat. Part. II. c. XVI. p. 428. ap. Coteler. (p. 211. edit Cantabrig. MDCLXXII.) Si quid ego hac in re intelligo, quicumque Presbyteriali dignitati auctoritatique maxime ſtudent, non habent ſuæ exiſtimationis firmius aut ſolidius fundamentum, quam epiſtolas S. Ignatii noſtri: neque enim in vllo vere antiquo Scriptore extra has epiſtolas tot ac tanta Presbyteratus præconia inuenient, neque illius ordinis honorem ſine Epiſcopatus prærogatiua vllibi conſtitutum reperient.

teros

teros, tamquam Ecclesiæ præsidentes, coniungit, istos quidem loco Dei & Iesu Christi, hos autem tamquam magnum Dei Concilium loco Apostolorum constituens. Ita in Epistola sua ad *Ephesios* [m] hortatur eos, *vt subiecti sint Episcopo & Presbyterio:* Et in Epistola ad *Magnesianos* [n] *Scotionem* laudat, *quod subditus sit Episcopo vt gratiæ Dei, & Presbyterio vt legi Iesu Christi.* Et post paullo in eadem epistola *de Episcopo* tamquam *præsidente* [o] *Dei loco, & Presbyteris loco senatus Apostolici* loquitur. Ita in Epistola ad *Trallianos* [p] iubet eos *Presbyterio subditos esse, vt Apostolis Iesu Christi:* & iterum [q] *Reuereantur*, inquit, *Presbyteros vt consessum Dei & vt coniunctionem Apostolorum. Sine his Ecclesia non vocatur.* Diuersa eiusdem ponderis loca in Epistolis suis ad *Polycarpum* & ad Ecclesiam [r] *Smyrnaeorum* videri possunt.

§. IX.

Presbyterorum potestas sæculo quarto paullulum imminuta quibusdam videtur.

Et profecto omnes ipsius Epistolæ adeo plenæ sunt magnorum elogiorum, quibus Presbyteros tamquam cum Episcopis in senatu Ecclesiastico coniunctim agentes, ornat, vt eruditus noster PEARSONIVS, qui has Epistolas nouissime defendit, inde concludat, potestatem ac priuilegia Presbyterorum secundo sæculo, in quo vixit IGNATIVS, multo maiora, quam sæculo quarto, fuisse, quippe qua tempestate eam vbique, etiam *Alexandriæ*, vbi maxime floruerat, aliquantum collapsam atque imminutam esse credit. Atque hinc harum Epistolarum vetu-

(m) Ignat. ad Ephes. n. II ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ πρεσβυτερίῳ.

(n) Ep. ad Magnes. n. II. ὅτι ὑποτάσσεται τῷ ἐπισκόπῳ ὡς χάριτι Θεοῦ καὶ πρεσβυτερίῳ ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(o) Epist. ad Magnes. n. VI. Προκαθημένου ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων.

(p) Ep. ad Trall. n. II. ὑποτάσσεσθε τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(q) Ibid. n. III. ἐντρεπέσθωσαν τοὺς πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ καὶ ὡς σύνδεσμον ἀποστόλων· χωρὶς τούτων ἐκκλησία οὐ καλεῖται.

(r) Epist. ad Polyc. n. VI. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις κ. τ. λ. Deuouear ego pro iis, qui subditi sunt episcopis, *presbyteris*, diaconis &c.

Ep. ad Smyrn. n. VIII. Ἀκολουθεῖτε τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις, sequimini *Presbyterium* vt Apostolos.

ſtatem deducit, easque ab ipſo IGNATIO exaratas eſſe demonſtrat, quod nemo ex quarti ſæculi ſcriptoribus Presbyterium tantis laudibus cumulaturus, aut tanta auctoritate poteſtateque armaturus [s] fuiſſet. Non diſputabo hac de re, nec operoſius diſquiram, quid diſcriminis inter Presbyterorum poteſtatem duorum illorum ſæculorum interceſſerit, ſed tantum lectori, quænam priuilegia quarto adhuc ſæculo iis ſuperfuerint, repræſentabo.

§. X.

Adhuc tamen ad iungendas cum Epiſcopo manus in ordinatione Presbyterorum admiſſi fuerunt.

Neque vero heic quis ire inficias poteſt, iſthoc ſæculo in ordinatione Presbyteri cuiusdam omnibus Presbyteris, qui præſentes fuerint, manus ei imponere non tantum licuiſſe, ſed ad hoc ipſum faciendum eos etiam obligatos fuiſſe. In Eccleſiis *Africanis* hunc morem obtinuiſſe, poſitum eſt extra controuerſiam: In Concilio enim *Carthaginenſi* quarto [t] Canon reperitur, qui his diſertis verbis illud iniungit: *Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant.* Et hoc admodum probabiliter vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo fuit. In Conſtitutionibus enim Eccleſiæ *Alexandrinæ* [u] lex eiusdem argumenti habetur. In Eccleſia latina decretum Concilii *Carthaginenſis* videtur etiam inualuiſſe, quod a GRATIANO [w] aliisque conlectoribus inter leges Eccleſiaſticas relatum eſt, vnde & in noſtra Eccleſia *Anglicana* obſeruari cœpit, & in hunc vſque

(s) Pearſon. Vindic. Ignat. Part. II, c. XVI, p. 428. ap. Coteler (p. 220 221 edit. Cantabrig.) Nemo tam ſeris eccleſiæ temporibus - - Presbyterium tot laudibus cumulaſſet, *tanta auctoritate armaſſet*, cuius poteſtas ea tempeſtate etiam Alexandriæ, vbi maxime floruerat, tantopere imminuta eſt.

(t) Conc. Carth IV. c. III.

(u) Eccl Alex. Conſtit. c. VI. ap. Beuereg. Not. in Can. Apoſt. c. II. Cum vult Epiſcopus *ordinare Presbyterum*, manum ſuam capiti eius imponat, *ſimulque omnes Presbyteri iſtud tangant.*

(w) Gratian. Diſt. XXIII. c. VIII. Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant. Ivo Part. VI. c. XII.

diem

[illegible] dicatur. Nonnulli quidem antiqui Canones [x] [illegible] ab vno tantum Episcopo ordinari oportere, sed [illegible] exigebant, vt Presbyteri adsistere prohibeantur, sed tamen, vt nihilominus aliquod inter ordinationem Episcopi & Presbyteri statuatur. Ordinatio enim Episcopi legitimo modo fieri non poterat sine tribus Episcopis, in rei societatem cum Metropolitano coeuntibus: Presbyter autem ab vno tantum Episcopo, sine vllo alius cuiusdam auxilio ordinari poterat, nisi quod de ipsius Presbyteris quidam ei se se iungerent. Et hanc seculi quarti praxin fuisse manifestum est.

§. XI.

In Senatu etiam ecclesiastico vna cum Episcopis suis sedendi gaudebant priuilegio.

Porro ex istius aeui monumentis planum est, Presbyteres adhuc cum Episcopis suis in senatu ecclesiastico sedendi habuisse priuilegium. Nam *Siricius* Papa hoc saeculo exeunte eundem in modum se gerebat, quemadmodum ante eum se gesserat *Cornelius*. In eo enim quum esset, vt *Iouiani* errores condemnaret, primum conuocabat [y] Presbyteros, communicatoque cum hisce consilio ipsius doctrinas examinabat, & tum Diaconis & reliquo Clero consentientibus Ecclesia eum eiiciebat. Eandem quoque rationem *Synesius* Episcopus *Ptolemaidis* contra *Andronicum*, impium ac in Deum contumeliosum Praefectum Pentapolis inibat. Hic primum horrenda eius crimina coram Ecclesiae suo senatu enarrabat, & deinde ipsis consentientibus sententiam eiiciendi eum ex Ecclesia pronunciabat, quod ipse propterea ab [z] Synedrio *Ptolemaidis* factum esse

(x) Can. Apost. c. II. [illegible], Presbyter ab vno Episcopo ordinetur.
Conc. Carth. III. c. XLV. (Tom. II. Conc. p. [illegible]) *episcopus vnus esse potest, per quem* dignatione diuina *Presbyteri* multi *constitui* possunt.

(y) Siric. Ep. II. ad Eccles. Mediol. (Tom. II. Concil. p. [illegible]) *Facto Presbyterio* constitit doctrinae nostrae, id est, christianae legi esse contraria: vnde omnium nostrorum tam *Presbyterorum* & Diaconorum, quam totius Cleri vnam scitote fuisse sententiam, vt Iouinianus, Auxentius &c. in perpetuum damnati extra Ecclesiam remanerent.

(z) Synes. Ep. LVIII. p. 200. (edit. Paris. p. 201.) [illegible] *Ardgerius* [illegible]. Iam quibusnam poenis de *consilio* [illegible] Andronici furorem sit animaduersum, attenditor.

dicit

dicit in litteris circularibus, quibus de eiectione eius alias Ecclesias faciebat certiores. BARONIVS quidem & plerique Conciliorum editores hunc conuentum ex errore synodis prouincialibus adnumerant: Enimuero ex SYNESIO luculenter patet, fuisse modo priuatum Ecclesiæ *Ptolemaidis* conuentum: Expressis enim verbis [a] dicit, *Ptolemaidis* Ecclesiam ad omnes vbique terrarum sorores suas Ecclesias hæc decernenda censuisse, easque rogandas, vt *Andronicum* eodem loco habere, nec decretum suum velut a paupere exiguæ vrbis Ecclesia factum contemnere velint. Quod quidem cum priuati concilii ratione egregie conuenit, non autem secundum prouincialis Concilii stilum dictum est.

§. XII.

Nec non in Conciliis prouincialibus.

Neque tamen hæc eo dicuntur, vt negetur Presbyteris in Conciliis prouincialibus sedere licuisse: Manifestissima enim documenta suppetunt, sæculo quarto & postea hoc eos priuilegio fruitos esse. Concilio *Illiberritano*, quod ineunte sæculo quarto celebratum est, haud minus triginta sex Presbyteri [b] vna cum Episcopis interfuerunt, testantibus id diserte Concilii istius Actis. Concilium primum *Arelatense* a CONSTANTINO conuocatum itidem diuersos habuit Presbyteros, quorum plerorumque nomina etsi cum nominibus plurimorum Episcoporum, qui ducenti fuere, perdita sunt, quindecim tamen Presbyterorum nomina [c] adhuc supersunt. Et dignum obseruatu est, quod in CONSTANTINI *Tractoriis*, seu litteris inuitatoriis Presbyteri non minus quam Episcopi ad concilium coire mandato Imperiali iubeantur; si ex vno illo exemplo, quod in antiquo monumento apud EVSEBIVM superest, de reliquis omnibus iudicare licuerit: videmus enim ibi in Epistola, ad *Chrestum Sy-*

(a) Synes. Ep. LVIII p. 199. (edit. Par. p. 203.) Ἡ Πτολεμαΐδος ἐκκλησία τάδε πρὸς ἁπανταχοῦ γῆς ἑαυτῆς ἀδελφὰς διατάττεται. Et paullo post: Εἰ δέ τις ὡς μικροπολῖτιν ἀποσκυβαλίσει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δέξεται τοὺς ἀποκηρύκτους αὐτῆς, ὡς οὐκ ἀνάγκη τῇ πένητι πείθεσθαι κ. τ. λ.

(b) Concil. Eliber. Prooem. (Tom. I. p. 969.) *Residentibus* etiam *viginti & sex* (triginta & sex in editione Mendosæ) *presbyteris*, adstantibus diaconibus & plebe episcopi dixerunt.

(c) Concil. Arelat. I. in catalogo eorum, qui concilio interfuerunt. In edit. Crab. male vocatur Secundum.

racusa-

racusarum Episcopum acciendum missa, ipsum duos ex secundo throno [*d*] secum adducere iuberi; quæ phrasis, vti diximus supra, duos denotat Presbyteros. Vt ita hinc pateat, Presbyteros tunc cum Episcopis suis in Concilio sedendi habuisse priuilegium, & id quidem ex dicto Imperiali. In IVSTELLI *Bibliotheca Iuris Canonici* tria quatuorue Concilia *Romana* memorantur, in quibus Presbyterorum, tamquam sedentium & suffragia ferentium cum Episcopis, speciatim fit mentio. In Concilio sub *Hilario* A. CCCCLXI. congregato Presbyteri *Romani* omnes simul cum Episcopis sederunt [*e*], Diaconis quidem adstantibus. Ita rursus in Concilio sub *Felice* A. CCCCLXXXVII. habito [*f*], nomina septuaginta sex Presbyterorum recensentur, qui cum Episcopis sederint, Diaconis, vt antea, eis adstantibus. Et Concilio sub *Symmacho* A. CCCCIC. sexaginta septem Presbyteri & Diaconi sex iisdem prorsus [*g*] verborum formulis, quemadmodum Episcopi, subscripserunt. In alio Concilio sub eodem *Symmacho* A. DII. Presbyteri triginta sex [*h*] nominantur, qui in eo sederunt. Et in Concilio sub *Gregorio* II. A. DCCXV. Episcopi, Presbyteri & Diaconi omnes eodem modo [*i*] decretis ab ipsis omnibus coniunctim promulgatis subscripserunt.

Similia exempla in primo Concilio *Toletano* [*k*] & *Bracarensi* secundo [*l*] occurrunt, vbi obseruare etiam licuerit discrimen inter Presbyteros & Diaconos statutum; quod nimirum Presbyteri semper vt sedentes vna cum Episcopis suis, Diaconi autem

(*d*) Euseb. lib. X. c. V. Συζεύξας σεαυτῷ καὶ δύο γέ τινας τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου θρόνου.

(*e*) Conc. Rom. ap. Iustell. Tom. I. p. 150. *Residentibus* etiam *vniuersis Presbyteris*, adstantibus quoque Diaconibus.

(*f*) Ibidem. *Ex Presbyteris* Rustico, Laurentio &c.

(*g*) Ibid. p 259. *Subscripserunt Presbyteri* numero LXVII. Cælius Laurentius *Archipresbyter* tituli Praxedis *hic subscripsi* & consensi synodalibus constitutis atque in hac me profiteor manere sententia &c.

(*h*) Ibid. p. 261. *Residentibus etiam Presbyteris*, Proiectitio, Martino &c. Adstantibus quoque Diaconis.

(*i*) Ibid. p. 234. *Sisinnius Presbyter* huic constituto a nobis promulgato *subscripsi*. *Petrus Archidiaconus* huic constituto a nobis promulgato *subscripsi*.

(*k*) Concil. Tolet. I. (Tom. II. p. 1223.) Conuenientibus Episcopis in Ecclesia - - *Considentibus Presbyteris*, adstantibus Diaconis &c.

(*l*) Concil. Bracar. II. (Tom. V. p. 836.) Considentibus simul Episcopis, *præsentibus quoque Presbyteris* adstantibusque Ministris vel vniuerso Clero.

tantummodo vt stantes, eisque ministrantes repræsentantur. Quibus omnibus non obstantibus CELLOTIVS *Loiolita*, & quidam istius societatis alii non dubitant adserere, Presbyteris numquam permissum fuisse cum Episcopis considere in ipsorum Conciliis. BELLARMINVS [*m*] eo vsque non progreditur, sed tantum suffragium decisiuum ipsis abiudicat: Qua in adsertione non tantum omnes in vniuersum scriptores [*n*] Protestantes, sed HABERTVM [*o*] etiam aliosque eruditos *Gallicanæ* libertatis [*p*] adsertores, ipsius alioquin religioni addictos, sibi aduersantes habet. Vt adeo apud omnes scriptores, præiudicatis opinionibus liberos, & curiosos antiquitatis scrutatores in confesso sit, quod Presbyteri cum Episcopis in Conciliis prouincialibus sedendi ac deliberandi habuerint libertatem.

§. XIII.

Similiter in Conciliis generalibus.

Quod autem ad Concilia generalia seu vniuersalia attinet, sunt ex scriptoribus Protestantibus, qui dubitare videntur, an Presbyteris antiquitus in illis sedere permissum fuerit. Vir quidam eruditus [*q*] de nostra Ecclesia *Anglicana*, numquam antea dicit auditum, sacerdotes in Conciliis œcumenicis sedisse, nimirum ante Concilium *Lateranense* sub *Callisto* II. A. CIↃCXXIII habitum, cui Abbates IↃC interfuerunt. Sed non video, quamobrem Concilium primum *Arelatense* pro generali concilio habendum non sit, si alioquin Episcoporum vndiquaque confluentium multitudo illud possit efficere: Ducenti enim Episcopi illic præsentes fuerunt; & vt animaduertimus antea, di-

(*m*) Bellarm. de Concil. lib. I. c. XV. Cæteri numquam sunt admissi, nisi ad consultandum, excepto Concilio Basileensi, vbi Presbyteri admissi sunt ad suffragium decisiuum, sed perperam & contra morem omnis antiquitatis.

(*n*) Morton. Apol. Cathol. Part. II. lib. IV. c. VIII. Whitaker de Concil. Quæst. III.

(*o*) Habert. Not. in lib. Pontif. Græcor p. 175. At sententiam non ferebant nec subscribebant, dicet aliquis? Itane vero? per singula ire nihil necesse est, sed quædam lustranda sunt. In eodem Concilio Chalcedonensi *Philippus Presbyter* ecclesiæ CP. *fert sententiam*. In concilio septimo Oecumenico *Leo Presbyter* ita subscribit: *Λέων χάριτι Χριστοῦ πρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ καθολικῆς μεγάλης ἐκκλησίας.* *Leo* gratia Christi *Presbyter* sanctissimæ Dei Catholicæ magnæ Ecclesiæ, id est, Constantinopolitanæ. *Plurimi* postea Archimandritæ & Hegumeni vt *Presbyteri subscribunt* &c.

(*p*) Ranchin *Review of the Council of* Trent, lib. I. c. VIII.

(*q*) *Bishop* Burnets *Vindication of the Ordination* &c. Pref. p. 32.

versi

vere Presbyteri vna cum ipsis venire iussi sunt. Sed quidquid huius sit, Concilium *Constantinopolitanum* A. CCCLXXXI. celebratum ab omnibus pro generali Concilio habetur, (licet tantum CL. Episcopi ei interfuerint); atqui ibi tres etiam Presbyteros vna cum Episcopis [r] subscribentes deprehendimus. HABERTVS [s], vir doctus, diuersa alia exempla ex Concilio *Chalcedonensi*, secundo Concilio *Niceno*, octauo contra *Photium* conuocato, aliisque adfert. Ex quibus omnibus & quæ heic allegata sunt, colligi oportet, Presbyteros in Conciliis etiam generalibus sedendi ac suffragandi priuilegium antiquitus habuisse.

§. XIV.

De titulis honoris, quos Presbyteris æque ac Episcopis dederunt, & quid discriminis heic inter eos, si vtrisque applicati fuerint, intercesserit.

Istæ Presbyterorum prærogatiuæ, quarum beneficio in tot casibus communem cum Episcopis agere poterant, magnam illis auctoritatem atque existimationem in Ecclesia conciliabant: adeo vt multi honoris tituli, quibus Episcopi salutabantur, cum aliqua duntaxat variatione etiam Presbyteris tribuerentur. Hinc vocati Πρόεδροι a SYNESIO [t] & EVSEBIO; Πρεσβῦται a NAZIANZENO [u] & BASILIO; [illegible] a CHRYSOSTO-

(r) Conc. Constantin. Tom. II. p. 957. Tyrannus *Presbyter* Amoriti, Auxanon *Presbyter* Apameæ, Helladius *Presbyter* Comminentii.

(s) Habert. Not. in Pontific. p. 175. vid. not. (o). p. 281.

(t) Synes. Epist. XII. (p. 171. edit. Paris. MDCLXVI.) Ἀλλὰ καὶ διὰ πάσης εὐφήμου μνήμης ἄγε τὸν ἱερὸν ὄντως, καὶ θεοφιλῆ πρεσβύτην τὸν ἀποδείξαντά σε προέδρον δήμου. Sed & plena prædicationis memoria prosequere sacrum illum & Deo carum senem, qui te populo *præfecit*.
Euseb. lib. X. c. IV. †

(u) Gregor. Nazianz. Orat. I. (p. 6. edit. Paris. MDCXXX.) [illegible] Neque enim indelebilem tincturam pannus, vel foetidum aut suauem odorem [illegible] ita facile contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facile in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat (quod quidam pestis & est & appellatur) quam subditi *Antistitis* improbitate celerrime impleri solent, & quidem multo facilius, quam virtute.

MO [w] & NAZIANZENO similiter : quæ nomina latinis titulis, quibus *Præpositi* & *Antistites* salutantur, respondent, significantque *Præsides*, seu *Duces* & *Gubernatores* populi. Scio equidem, quosdam viros doctos [x] sentire, quod a nullo antiquo scriptore Presbyter *Antistes* dicatur. Sed hoc adsertum sensu commodo accipi debet : alias enim cum veritate haud congrueret. Nam HILARIVS SARDVS [y] loquens de Presbyteris, aduersus quos Episcopum non deceat accusationem recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus, diserte eos *Antistites Dei* appellat. Idem etiam Auctor [z] *Quæstionum Vet. & Nou. Testamenti* sub nomine AVGVSTINI facit. Et quamlibet in Epistolis CYPRIANI per *Præpositos* plerumque intelligantur Episcopi, non semper tamen hoc fit : Presbyteri enim *Romani* scribentes [a] ad Clerum *Carthaginensem* semetipsos vocant *Præpositos*, & CELERINVS [b] in Epistola sua ad *Lucianum* eodem titulo eos insignit. SIDONIVS autem APOLLINARIS [c] hanc materiam recte proponit, quando nos do-

Basil. Reg. Moral. LXX. c XXXVI (p. 491. Tom. II. Edit. Paris.) Ὅτι δεῖ τὸν προεστῶτα τοῦ λόγου μετὰ περισκέψεως καὶ δοκιμασίας πολλῆς, κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, ἕκαστον ποιεῖν τε καὶ λέγειν Quod qui alius in Ecclesia *præpositus* est, is ad singula quæ facit, dicitue, diligentem adhibere circumspectionem & maturum iudicium debet.

(w) Chrys. Hom. XI. in 1 Tim. IV. (T. VI. ed. Francof. p. 469.) οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν καὶ ἐπισκόπων· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας Inter Episcopum atque Presbyterum interest ferme nihil. Quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura (*præfectura*) commissa est.

Nazian. Orat. I. p. 37. ψυχῶν προστασίαν δέξασθαι, ἢ μεσιτείαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων (τοῦτο γὰρ ἴσως ὁ ἱερεύς) οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι γινώσκω, Animarum curam & *imperium* suscipere, ac mediatorem inter Deum & homines agere (hoc enim fortasse sacerdos est) minime tutum esse censeo.

(x) Beuereg. Not. in Conc. Ancyran. Neque enim Presbyter vnquam *Antistes* dicitur.

(y) Ambros. al. Hilar. Comm. in 1 Tim. V. Huius ordinis sublimis honor est; huiusmodi enim Vicarii sunt Christi : idcirco non facile de hac persona accusatio debet admitti. Incredibile enim debet videri, istum qui *Dei Antistes* est, criminose versatum.

(z) Aug. Quæst. Vet. & Nou. Testam. cap. CI. Propter quod *Antistites Dei* sunt, in domo Dei & in honore Christi cum dignitate consistunt.

(a) Ep. III. al. VIII. ap. Cyprian. Cum incumbat nobis; qui videmur *Præpositi* esse, & vice Pastoris custodire gregem.

(b) Celerin. Ep. XXI. ap. Cyprian. Præceperunt eos *Præpositi* tantisper sic esse, donec Episcopus constituatur.

(c) Sidon. Apol. lib. IV. Ep. XI. *Antistes* fuit *ordine in secundo*, fratrem fasce leuans Episcopali.

cet

cet distinguere inter *Antistites primi*, & inter *Antistites secundi ordinis:* quæ distinctio, quotiescumque Presbyteri appellantur Antistites, etiamsi non expresse addatur, semper tamen subintelligenda est. Quocirca nimis frigide argumentatur BLONDELLVS, vbi ab hac nominum ac titulorum communitate vult inferre, Episcopos & Presbyteros vnum eumdemque fuisse Ordinem. Quod æque ex appellatione *sacerdotum*, quæ adeo frequenter apud antiquos scriptores occurrit, &, quemadmodum obseruat CYPRIANVS [*d*], communem Episcoporum ac Presbyterorum honorem denotat, inferri posset: quamquam, vti supra de Episcoporum titulis loquentes diximus, si qua erat de Episcopis paullo accuratius & distinctius loquendi occasio, proprio iis titulo *Summi Sacerdotes*, ab inferioris ordinis sacerdotibus eos distinguendi caussa, dicebantur. Quibus heic ego tantum addam testimonium OPTATI, qui [*e*] Episcopos, Presbyteros & Diaconos sacerdotes, eorumque officium sacerdotium nuncupat, hoc tamen cum discrimine, vt Diaconi in tertio tantum gradu sacerdotii, & Presbyteri in secundo gradu constituti, Episcopi autem *Apices* & *Principes* omnium ei audiant. Ex quibus liquido patet, quod, si nuda nominum communitas vnam eamdemque officiorum naturam indicat, æque inde concludi possit, Episcopos & Diaconos, vel Presbyteros & Diaconos vnum eumdemque esse ordinem, quod communibus sacerdotum ac sacerdotii titulis perfruantur.

§. XV.

Quo sensu Episcopi, Presbyteri & Diaconi ab Optato *vocentur sacerdotes.*

Quod si hoc loco disquiramus, cur OPTATVS omnibus tribus Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum ordinibus titulum sacerdotii adsignet, plana & obuia est responsio: quia

(*d*) Cyprian. Ep. LVIII. al. LXI. ad Luc. p 145. (p. 93. edit. Paris. MDCLXVI.) Cum Episcopo Presbyteri sacerdotali honore coniuncti.

(*e*) Optat. lib. I. p. 39. Quid commemorem Diaconos in tertio? Quid *Presbyteros in secundo sacerdotio* constitutos. Ipsi *Apices & Principes* omnium aliqui Episcopi illis temporibus - - Instrumenta diuinæ legis impie tradiderunt. Conf. Hieronym. Ep. XXVII. vbi Presbyteros vocat *secundi ordinis sacerdotes* (NB. p. 118 b. Tom. I. Edit. Francof. sic lego: Aderant Hierosolymorum & aliarum vrbium Episcopi & *Sacerdotum inferioris gradus* ac Leuitarum innumerabilis multitudo.

videlicet omnes tres ordines ſuo quiſque modo, diuerſo licet gradu, ſacerdotium participant. Quod non, vt ſibi quidam falſo perſuadent, poteſtas eſt offerendi Corpus & Sanguinem Chriſti, tamquam ſacrificium propitiatorium pro viuis ac mortuis: (huiusmodi enim ſacerdotii Chriſtiani notio in nullo antiquo Auctore vel Rituali occurrit): ſed in poteſtate ſacras ſeu ad Deum pertinentes res publice ex præſcripto diuino operandi conſiſtit. Cuius poteſtatis vt diuerſæ ſunt partes, ita quoad eas, ex opinione OPTATI, Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi participant, in ſacerdotio ipſo ſuam quiſque partem capit. Ita pars officii ſacerdotis erat, offerre Deo ſacrificium precum, laudis, atque gratiarum actionis populi, vtpote qui os & interpres eorum erat, & apud Deum deprecari pro iis debebat; alia officii pars erat, Dei nomine populo benedicere, ſpeciatim in admittendo ipſos per ſpiritualem regenerationem ſeu Baptiſmum ad remiſſionis peccatorum beneficium atque priuilegium. Quam ob cauſſam non nemo ex recentioribus eruditis ſcriptoribus [f] OPTATO plane conſentit, Diaconos infimi gradus ſacerdotes eſſe ſtatuens. Acceſſit ad hæc poteſtas offerendi Deo ſuper altari ſacrificia populi; hoc eſt, quemadmodum MEDVS [g] aliique interpretantur, primum oblationes panis & vini eucharisticas ad Deum, vtpote iſtarum rerum creatarum Dominum agnoſcendum, deinde ſacrificia precum & gratiarum actionis in commemorationem cruenti ſacrificii Chriſti in cruce, in pane & vino myſtice repræſentati; quæ vniuerſa actio ſacra rationale & incruentum Chriſtianorum ſacrificium, vel ſacrificium altaris plerumque vocabatur. Iam vero Diaconis (vt capite proxime ſequenti videbimus) has oblationes ſuper altari offerre, numquam permiſſum, ſed hoc ipſum peculiaris ſemper Presbyterialis officii ratio fuit: vnde Presbyteri in ſuperioris gradus ſacerdotio conſtituti habebantur. Alia quædam officii ſacerdotis actio erat, mentem ac voluntatem Dei populo interpretari; ipſiusque nomine ſolemnem eis benedictionem, & intercedente peccatorum confeſſione ac reſipiſcentia, miniſterialem abſolutionem, ſeu peccatorum remiſſionem impertire: quæ functiones quum ad ordinarium Presbyterorum munus ſpectarent, maius adhuc

(f) Hick's *Diſcourſe of the Chriſtian Prieſthood* c. II. §. V. p. 33.

(g) Mede Chriſt. Sacrific. c. II. p. 356. Hick's ibid. p. 49. cum pluribus aliis ab eo citatis.

ius

ius ad sacerdotium eis conciliabant. Omnes istas functiones & non nullas alias Episcopi [*gg*] quoque poterant administrare, e. g. consecrationem seu benedictionem eorum, qui Ministerio destinati erant &c. quæ vna cum spirituali iurisdictione seu potestate, qua instructi, tamquam Vicarii Christi, Ecclesiam moderabantur atque gubernabant, ad altiorem adhuc in sacerdotio Christiano gradum iustum eis titulum concedebant. Vnde, quemadmodum antea notauimus, ***Primi Sacerdotes***, ***Summi sacerdotes***, ***Principes sacerdotum*** & ***Pontifices Maximi*** dicebantur. Noui equidem, ALBASPINAEVM & diuersos alios Ecclesiæ *Romanæ* [*h*] scriptores distinguere inter officium Prælati & Sacerdotis in Episcopo, quæ distinctio excogitata est, vt peculiaribus eorum hypothesibus inseruiat; e. g. I. Quod Episcopus qua Sacerdos a Presbytero prorsus non differat; II. Quod Episcopus & Presbyter vnum tantum Ordinem sacerdotalem constituant; & III. Quod notio propria & differentia specifica Ordinis sacerdotalis sit potestas offerendi corpus & sanguinem Christi, tanquam sacrificium propitiatorium pro viuis & mortuis. Quæ omnia perspicuæ Antiquitatis menti aduersantur, quippe quæ eiusmodi specificam ordinis sacerdotalis differentiam & characterem ignorat, nec somniauit vnquam, Episcopos & Presbyteros respectu sacerdotii vnum tantum esse ordinem; sed potius de iis semper loquitur, tanquam distinctis ordinibus, eorumque distinctionem in diuersæ potestatis sacerdotalis perfruitione collocat; Presbyteros tantum ***secundum*** ordinem & ***secundum*** sacerdotium, Episcopos autem ***primum*** ordinem & ***primum*** sacertodium constituens; & simul adserens Episcopi actus iuridicos esse etiam sacerdotales seu actus ad superiorem Christiani sacerdotii gradum perti-

(*gg*) Epiphanius Hær. LXXIX. n. III. vocat *ἱερουργεῖν τὸ εὐαγγέλιον*.

(*h*) Bellarm. de Cleric. lib. 1. c. XI. Theologi solum considerant ordines, vt se habent ad sacrificium, quomodo (vt diximus) Episcopus & Presbyter: Lector & Cantor non distinguuntur, Canonistæ autem considerant ordines, vt Hierarchiam constituunt, & *idcirco recte distinguunt Episcopum a Presbytero*.
Petr. Canis. Catech. de Sacram. Ord. §. IV. Quamquam quod ad Ordinis sacramentum, ac sacrificandi auctoritatem attinet, discrimen inter Episcopos & sacerdotes non sit, tamen sunt illi sacerdotibus multo excellentiores, *si Ecclesiæ gubernandæ*, si pascendarum animarum ius, tum baptizatos confirmandi & Clericos ordinandi potestatem consideremus.

nentes

nentes ipsorumque ordini peculiares. CYPRIANVS [*i*] eiusmodi actus *sacerdotii vigorem* dicere non dubitat, loquens de potestate ac iurisdictione, quam habebat tanquam sacerdos Dei, nimirum puniendi Presbyteros & Diaconos sibi subordinatos; quos actus ille impropric sacerdotii sui vigorem dixisset, si eius iurisdictio & sacerdotium duæ inter se distinctæ potestates in ipso fuissent. Hæc eo semel valere possunt, vt lectorem contra subtilem *Romanensium* distinctionem præmuniamus & cum de natura tum de diuersis christiani sacerdotii gradibus succincte erudiamus.

§. XVI.

Cur sacerdotes dicantur Mediatores inter Deum & homines.

Datur aliud adhuc nomen, græcis scriptoribus maxime familiare, vbi de christianis sacerdotibus loquuntur, quod explanare vtile fuerit. Hoc ipsum nomen est *Μεσῖται*, *Mediatores inter Deum & homines*, titulus ab Auctore *Constitutionum* [*k*] nec non ORIGINE, CHRYSOSTOMO, BASILIO, ISIDORO PELVSIOTA aliisque compluribus, quorum testimonia a COTELERIO [*l*] collecta sunt, iis adsignatus. Scriptores *Latini* rarius hoc vocabulo vtuntur: Præter HIERONYMVM enim, qui illud vsurparit, COTELERIVS inuenire potuit neminem. AVGVSTINVS adeo ab eius vsu abhorruit, vt tanquam intolerabile quid [*m*] in *Parmeniano Donatista* condemnauerit, quod Episcopum inter Deum & populum mediatorem esse dixerat. Et certo quodam sensu nefas omnino est dicere, quod sit alius quispiam mediator præter vnum, Hominem videlicet Christum Iesum. Sed græci Patres sano sensu eam vocem adhibuerunt, non pro veri nominis me-

(*i*) Cyprian. Ep. XIV. edit. Paris. p. 27. (Epist. XX. edit. Amstelod. p. 199.) Presbyteris & Diaconibus non defuit *sacerdotii vigor*.

(*k*) Constitut. Apost. lib. II. c. XXV. Ὑμεῖς τοῖς ἐν ὑμῖν λαϊκοῖς ἐστε προφῆται, ἄρχοντες, καὶ ἡγούμενοι, καὶ βασιλεῖς, οἱ μεσῖται Θεοῦ καὶ πιστῶν αὐτοῦ. Vos (sacerdotes) estis vestris laicis prophetæ, principes, duces, reges, *mediatores Dei & fidelium eius*.

(*l*) Coteler. Not. ibid. p. 237. Ita sæpe sancti Patres &c.

(*m*) Augustin. contr. Parmen. lib. II. c. VIII. Si Ioannes diceret - - Mediatorem me habetis apud Patrem, & ego exoro pro peccatis vestris (*sicut Parmenianus quodam loco posuit Episcopum mediatorem inter populum & Deum*) quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum?

diatore,

[illegible] seu *mediatore redemtionis*, qui sua ipsius merita certam Deo in aliorum gratiam adleget, sed tantum pro *mediatore ministeriali deprecationis*, quo sensu quidam [n] ex Veteribus Mosen *mediatorem* a Paulo Gal. III, 19, appellatum esse, existimabant, quia internuntius erat, ad Dei mentem populo & populi desiderium ac propositum Deo rursus enarrandum constitutus. Et hoc quidem commodo sensu, apud omnes [o] in confesso est, sacerdotes Christianorum etiam *mediatores* dici posse, vtpote qui populi deuota desideria ad Deum & Dei voluntatem ac beneficia ad populum deferre iussi sunt.

§. XVII.

Antiquus modus & ratio ordinandi Presbyteros.

Hactenus de diuersis Presbyterorum officiis ac appellationibus loquuti, de modo & ratione eos ordinandi, vbi potestate sua indui atque diuersas functiones sue partis obeundi auctoritatem nancisci solebant, strictim agamus, necesse est. Notum est, antiquam ordinationis formam in sola manuum impositione & precum huic consecrationis actui accommodatarum recitatione constitisse. Ita praescripta est in Canone [p] Concilii *Carthaginensis* supra citato, & in Auctore [illegible]

(n) Basil. de Spirit. S. c. XIV. [illegible] Eum enim is, qui *medius intercedit* inter Deum & homines, per Mosen praesignabatur in ministerio legis. Neque enim Spiritus figura fuit Moses, qui inter Deum & populum intercessit. Data est enim lex disposita per Angelos, in manu *mediatoris*, videlicet Mosis, iuxta adhortationem populi dicentis: Loquere tu nobis & non loquatur nobis Deus. Itaque fides, quae erat in Mosen ad Dominum refertur, qui mediator est inter Deum & homines, qui dixit: Si crederetis Mosi, crederetis vtique & mihi.
Theodoret. Com. in Gal. III, 19. [illegible] Data est ... (Mo[illegible]) administrantibus Angelis & [illegible] Mose [illegible] enim *mediatorem* appellauit.

(o) Vide Dn. Boster [illegible] lib. II. c. XXV. [illegible] Theologi [illegible] *Sacerdotes* [illegible] *fuit ministeriis & intercessionis*.

(p) Concil. Carthag. IV. c. III. citat. supra in X. [illegible] 228.

DIONYSII [q] qui hoc modo eum repræſentat: Dicit ille, Sacerdotem vtroque poplite ante altare flexo in capite habere dextram Epiſcopi, & hoc modo ab illo Epiſcopo, qui eum conſecret, ſanctis inuocationibus conſecrari, & deinde ſignum crucis ei imprimi, & cunctos præſentes Eccleſiaſticos, vna cum Epiſcopo conſecrante, ipſum conſalutare. Auctor *Conſtitutionum* [r] ſimiliter de impoſitione manuum & precatione loquitur, nullius præterea rei faciens mentionem. Vnde non ſine ratione concludere potuerimus, quod verba, quæ Eccleſia *Romana* maxime neceſſariam & eſſentialem partem ordinationis ſacerdotis facit, nimirum: *Recipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo & celebrandi Miſſam tam pro viuis quam pro mortuis* in nulla antiqua Conſecrationis forma reperiantur. Non nemo ex ipſorummet ſcriptoribus, MORINVS, poſt diligentiſſime factam huius rei diſquiſitionem, ne vllam quidem formam per nongentos annos continuos inuenire potuit, in qua iſtorum verborum facta ſit mentio; & de aliis cærimoniis, quas antiquis quibusdam addiderunt, alii docti iſtius Eccleſiæ ſcriptores ingenue fatentur, quod nouæ ſint. HABERTVS [s] contra *Catum-*

(q) Dionyſ. de Eccleſ Hierarch. c. V. part II. p. 364. Ὁ ἱερεὺς ἄμφω τὼ πόδε κλίνας ἔμπροσθεν τοῦ θείου θυσιαστηρίου, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχει τὴν ἱεραρχικὴν δεξιὰν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον πρὸς τοῦ τελοῦντος αὐτὸν ἱεράρχου ταῖς ἱεροποιοῖς ἐπικλήσεσιν ἁγιάζεται κ. τ. λ.

(r) Conſt. Apoſt. lib VIII c. XVI. Πρεσβύτερον χειροτονῶν ὦ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιτίθες αὐτὸς, τοῦ πρεσβυτερίου παρεστῶτός σοι καὶ τῶν διακόνων, καὶ εὐχόμενος λέγε κ. τ. λ. Cum Presbyterum ordinas, o Epiſcope, *impone ipſe manum capiti presbyteri*, adſtantibus tibi Presbyteris & Diaconis & faciendo precationem dic &c. Vide *Biſhop* Burnet *of Ordination* p. 24. vbi citat Morinum.

(s) Habert. Obſeruat. in Pontif. Græc. p. 386. Si nulla eſſet vnctionis ex oleo vel ex chriſmate mentio in Ordine Romano; nulla in Pontificali; nulla in eorum monumentis, qui ex profeſſo de ritibus Ordinationum ſcripſere: nulla præterea huiuſce cærimoniæ in vſu Eccleſiæ Romanæ tradux atque ſuperſtes conſuetudo: Illam dubio procul, in Ordinatione tam Pontificum quam Sacerdotum Latinorum vſurpatam, nemo niſi diuinatione quadam temeraria & cæca profiteri poſſet. Tale vero quidpiam occurrit circa Vnctionem in Eccleſia græca; libri ſiquidem omnes Rituales, Euchologia vulgo appellant, nullam commemorant, nedum vero præſcribunt, in vtraque Ordinatione Epiſcopi & Sacerdotis, vnctionem. Euchologia dico, vel antiquiſſima, & illa litteris priſcis ac vncialibus exarata. Quod ſi ad antiquiora prouocetur: In S. Dionyſii, Areopagita ne ſit, at profecto vetus eſt ſcriptor, Eccleſiaſtica Hierarchia, deſcribuntur ſatis accurate cærimoniæ trinæ illius Ordinationis Hierarchiæ, Diaconi, Presbyteri, & Epiſcopi ſeu Pontificis, vel vſque ad genuflexionis diſcrimen: de vnctione ne

ſiritum

spiritum probat, quod vnctio materialis res noua, nec vnquam in antiqua ordinatione adhibita sit, quemadmodum nec in hunc vsque diem in Ecclesia *Græca* obtinet. Vt adeo GREGORIVS NAZIANZENVS [*t*] & alii, vbi de vnctione loquuntur, de spirituali vnctione Spiritus Sancti mystice loqui censendi sint. CABASSVTIVS [*u*] idem obseruat de more tradendi sacra vasa in manus eius, qui ordinatus fuerit, quod etiamsi non nulli pro eius vetustate acriter pugnent, reuera tamen posterioribus temporibus introductus sit: & MORINVM pro eadem sententia adlegat. Vt ita ostendendæ harum rerum nouitati diutius immorari non necesse habeam, vtpote quæ tam euidenter tum istorum doctorum virorum confessione tum omnium ritualium codicum silentio demonstrata est. Vnum autem est, quod lector cognoscere forsan aueat, nimirum qua verborum forma precatio, in consecratione adhiberi solita, concepta fuerit? Ad quod respondeo, quemadmodum supra de Episcopis dixi, non exstitisse tunc istiusmodi vniuersalem formulam, sed vnumquemque Episcopum, quum libertatem condendi sibi peculiarem liturgiam habuerit, tali formula vsum fuisse, quam suæ ipsiusmet Ecclesiæ accommodam iudicauerit, quandoquidem perinde erat, vt Vir quidam doctus [*w*] animaduertit, quam quis formam adhiberet, dummodo substantia benedictionis ipsa conseruaretur. Vnica formula, quæ adhuc superest, in *Constitutionibus* exstat, cuius verba, quia lector substantiam benedictionis inde perspicere potest, huc transcribam, quæ ita habent [*x*]: *Ipse nunc*,

Syllaba quidem; sicut neque apud S. Maximum, antiquum illius Scholiasten, qui verba formæ, quæ deerant, suppleuit, neque apud Pachymeræ paraphrasim quidquam simile reperitur &c. per tot. num. II.

(*t*) Nazian. Orat. V. p. 136. διὰ τοῦτο χρίεις τὸν ἀρχιερέα, idcirco me Pontificem *vngis*.

(*u*) Cabassut. Notit. Concil. c. XLIII. † (NB. Edit. III. Lugdun. MDCCII. quæ ad manus est, non habet capita, erroneam puto esse allegationem.)

(*w*) *Bishop* Burnet *Vindication of the Ordination* &c. p. 15.

(*x*) Constit. Apost. lib. VIII. c. XVI. Αὐτὸς δὲ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν ψήφῳ καὶ κρίσει τοῦ κλήρου παντὸς εἰς πρεσβυτέριον ἐπιδοθέντα· καὶ ἔμπλησον αὐτὸν πνεῦμα χάριτος καὶ συμβουλίας τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ κυβερνᾷν τὸν λαόν σου ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ὃν τρόπον ἐπεῖδες ἐπὶ λαὸν ἐκλογῆς σου καὶ προσέταξας Μωσῇ αἱρεῖσθαι πρεσβυτέρους, οὓς ἐνέπλησας πνεύματος· καὶ νῦν κύριε παράσχου ἀνελλιπὲς τηρῶν ἐν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τῆς χάριτός σου· ὅπως πλησθεὶς ἐνεργημάτων ἰατικῶν καὶ λόγου δι-

Domi-

Domine, respice hunc famulum tuum suffragio & iudicio totius Cleri Ordini Presbyterorum adscriptum, impleque eum spiritu gratiæ & consilii ad opitulandum populo tuo, ad eumque corde mundo gubernandum: sicut respexisti populum tuum electum, & sicut Moysem seniores eligere iussisti, quos Spiritu impleuisti. Et nunc, Domine, præsta seruans in nobis Spiritum gratiæ tuæ non deficientem, vt plenus operationibus ad sanandum aptis, & sermone ad docendum idoneo, populum tuum mansuete erudiat & seruiat tibi sincere, cum mente pura & anima volente; ac pro populo tuo sacra rite sine vitio operetur per Christum tuum, cum quo tibi gloria, honor, cultus & Sancto Spiritui in sæcula Amen. Circa quæ obseruare licet, tunc quidem temporis non creditum fuisse necessarium, vt omnia aut certa quædam officia speciatim exprimerentur, sed sacerdoti consecrato gratiam, qua ad officia rite facienda idoneus redderetur, a Deo generatim exorari consueuisse. Et hoc ipsum vna cum solenni manuum impositione ad Consecrationis formam sufficere credebatur. Quod ego hoc loco in eorum institutionem moneo, qui hodiernas ordinandi formulas primitiuis illis in omnibus circumstantiis conuenire existimant; cum tamen, si MORINVS vera dicat, verba ista, quæ nunc quidem maxime in vsu sunt, nimirum, *Accipe Spiritum Sanctum*, haud quadringentis amplius annis in libro rituali Pontificio *Romano* locum habuerint. Quod cum obseruatione Viri cuiusdam docti [y] bene congruit, dicentis, quod Ecclesia catholica numquam vniformes ordinationis ritus sanciuerit, sed hoc particularium Ecclesiarum libertati semper relictum sit; adeoque Ecclesia *Anglicana* faciendi aut mutandi ordinationis formulas potestatem habeat tantam, quantam vlla vmquam habuerit.

§. XVIII.

De Archipresbyteris.

Finem huic capiti de Presbyteris imponerem, nisi de *Archipresbyteris* & *Senioribus Ecclesiæ*, quorum in scriptoribus antiquis hic illic fit mentio, non nulla addi oportere crederem.

διδακτικῷ ἐν πρᾳότητι παιδεύῃ σου τὸν λαόν· καὶ δουλεύῃ σοι εἰλικρινῶς ἐν καθαρᾷ διανοίᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ· καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἱερουργίας ἀμώμους ἐκτελῇ διὰ τοῦ χριστοῦ σου· μεθ' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

(y) *Bishop* Burnet *Vindication of the Ordination* p. 35.

HIERO-

Hieronymus de Archipresbyteris loquens [z] vnum tantum in singulis Ecclesiis fuisse, statuere videtur; & forte is ipse primus est, qui eorum fecit mentionem. Post ipsum socrates [a] de *Petro* Presbytero *Alexandrino* loquitur, quem sozomenus [b] Archipresbyterum appellat. Et liberatus [c] cuiusdam *Proterii* eiusdem Ecclesiæ Archipresbyteri meminit. Ex quo etiam discere quodam modo possumus, quænam Archipresbyteri functio & quo loco ipse habitus fuerit. Non erat semper senior Ecclesiæ Presbyter, quemadmodum nonnulli opinantur; sed ex Presbyterorum collegio ad arbitrium Episcopi electus. Nam liberatus disertis verbis dicit, quod *Dioscorus* Episcopus *Proterium* Archipresbyterum Ecclesiæ constituerit: quod indicat, non ob ætatis prærogatiuam, sed ex Episcopi voluntate eum hoc officium obtinuisse. Et quod ad officium eius attinet, manifestum ex liberato est, in eo id ipsum constitisse, vt proxime post Episcopum Ecclesiæ præesset, tamquam collegii Presbyterialis caput, & eorum omnium, qui ad Ecclesiam pertinerent, absente Episcopo curam gereret; quemadmodum *Proterius Dioscoro* in Concilio *Chalcedonensi* commorante, illud fecisse dicitur. Et propterea quidam [d] non sine ratione existimant, hos *Archipresbyteros* eiusdem fere cum *Anglicanis* nostris ecclesiarum cathedralium Decanis esse indolis, quemadmodum Presbyterorum Collegium Capitulum constituat. Sed toto cælo errant, qui [e] hos *Archipresbyteros* cum *Presbyteris Car-*

(z) Hieron. Ep. IV. ad Rustic. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi.

(a) Socrat. lib. VI. c. IX. *Πέτρος τις πρωτοπρεσβύτερος ἦν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας.* Petrus quidam fuit Alexandrinæ Ecclesiæ *Protopresbyter*, seu Archipresbyter.

(b) Sozom. lib. VIII. c. XII. *Ἐμέμφετο Θεόφιλος τὸν τότε ἀρχιπρεσβύτερον - - ὁ δὲ Πέτρος, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ κ. τ. λ.* Obiurgauit Theophilus eum, qui tunc erat Archipresbyter - - At Petrus, id enim nomen erat Archipresbytero &c.

(c) Liberat. Breuiar. c. XIV. (Tom. V. Conc. p. 763) Cum super hoc multa dubitatio processisset, volentibus ciuibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur (Dioscoro quippe viuente) nouissime in Proterium vniuersorum sententia declinauit, vtique cui & Dioscorus commendauit Ecclesiam, *qui & eum Archipresbyterum fecerat*. In edit. Crab. male legitur *Archiepiscopum*.

(d) Stillingfl. Irenic. Part II. c. VII. p. 358.

(e) Onuphr. Interpr. Vocum Eccles.

Salmas. de Primat. c. I. p. 10. Non solum Romæ, sed etiam in aliis olim vrbibus *Cardinales Diaconi*, & *Presbyteri Cardinales* appellati, qui primi in suo ordine essent.

dinalibus confundunt. Istud enim nomen recentioris ætatis est, nec in vllo genuino scriptore ante GREGORII MAGNI tempora obvium. Nam Concilium *Romanum*, cuius solius auctoritatem ad probandam multo maiorem huius nominis vetustatem adlegat BELLARMINVS [*f*], merum figmentum est. Accedit, quod in eadem ecclesia vel ciuitate multi fuerint Cardinales Presbyteri, at vnus tantum Archipresbyter. Ita vt quæcunque demum prima Cardinalium Presbyterorum origo fuerit; (siue ita vocati sint, quod in quibusdam Ecclesiis principalibus, in quibus baptismus administrari poterat, & quas propterea *Ecclesias vel titulos Cardinales* nominarunt, vt BELLARMINVS existimat, constituti fuerint; siue quod, vt alii [*g*] opinantur, vbi numerus Presbyterorum in amplis & populosis vrbibus tantopere auctus erat, vt Episcopo ad gubernandam Ecclesiam se se commode iungere non possent, quidam ex reliquis tanquam præcipui electi fuerint, vt Episcopis instar Concilii essent, vnde *Cardinales Presbyteri* dicti; quæ disputatio est, in quam vlterius haud descendo, vel quidquam in ea definio); quæcunque, inquam, eorum origo vel nominis ratio fuerit, eos tamen non vnum idemque cum primitiuæ Ecclesiæ Archipresbyteris fuisse, certum est.

§. XIX.

De Senioribus Ecclesiasticis. Quod hi ipsi non Seniores ex plebe fuerint, eo sensu, quo hodie ista appellatio accipitur.

Quod ad *Seniores Ecclesiæ* attinet, erant genus quoddam Seniorum, qui quidem non de Clero erant, ad quos tamen Ecclesiæ etiam cura quodammodo spectabat. Nomen illud apud OPTATVM & AVGVSTINVM frequenter occurrit, a quibus officii istorum naturam facile possumus condiscere. OPTATVS dicit [*h*], *Mensurium* Episcopum *Carthaginensem*, vbi ecclesiam suam tempore persecutionis *Diocletianea* relinquere coactus fuerit, Ec-

(*f*) Bellarm. de Cleric. lib. I. c. XVI. Caluinus ante Gregorii tempora dicit se non legisse nomen Cardinalium; At in Concilio Romano sub Syluestro can. VI. legimus septem fuisse Diaconos cardinales in Romana Ecclesia, præcessit autem Syluester G egorium annis fere trecentis, neque tamen tunc primum cœpit hoc nomen &c.

(*g*) Stillingfl. ibid.

(*h*) Optat. lib. I. p. 41. (p. 19. edit. Par.)

ecclesiæ ornamenta & vasa *fidelibus Senioribus* commendasse. Ad quod ALBASPINAEVS [*i*] adnotat, quod præter Ecclesiasticos & Clericos quidam ex *plebe seniores & probata vita* res Ecclesiæ *curauerint*. Ad calcem Operum OPTATI liber habetur, qui inscribitur *Purgatio Felicis & Cæciliani*, in quo diuersæ exstant epistolæ de eodem nomine mentionem facientes, vt *Fortis* [*k*] cuiusdam & *Purpurii* & alius Auctoris anonymi. AVGVSTINVS epistolam quamdam [*l*] Ecclesiæ suæ *Hipponensi* hoc modo inscripsit: *Clero, Senioribus, & vniuersa Plebi*: & multis aliis in locis [*m*] horum *Seniorum* in aliis etiam Ecclesiis mentionem facit.

Vnde non nulli [*n*] concludunt, fuisse hos Seniores regentes eo quidem sensu, quo hodie vocabulum istud acceptatur. Cum tamen, quemadmodum ingeniosus Auctor [*o*] *Submissæ Remonstrationis* in huius *Remonstrationis suæ Defensione* recte obseruat, isti primitiuæ Ecclesiæ Seniores prorsus alius generis fuerint. Eorum aliqui erant Optimates, Viri præcipui seu Magistratus loci, tales quos in *Anglia* ab antiqua illa Seniorum appellatione vocamus *Aldermen*. Tales erant, quos Concilium *Cabarsissitanum Donatistarum* AVGVSTINO memoratum [*p*]

(*i*) Albaspin. Not. in Optat. p. 123. Præter Ecclesiasticos & Clericos quidam ex *Plebe seniores* & probatæ vitæ res Ecclesiæ curabant.

(*k*) Gesta Purgat. Cæcil. & Fel. p. 268. ex Epist. Fortis: Omnes vos Episcopi, Presbyteri, Diacones, *Seniores*, scitis &c. Ibid. ex Ep. Purpurii: Adhibete Conclericos & *seniores plebis* Ecclesiasticos viros, & inquirant diligenter, quæ sint istæ dissensiones. Ibid. Clericis & *senioribus* Cirthensium in Domino æternam salutem.

(*l*) Augustin. Ep. CXXXVII. Dilectissimis fratribus, Clero, *senioribus* & vniuersæ plebi ecclesiæ Hipponensis, cui seruio in dilectione Christi, Augustinus in Domino salutem.

(*m*) Id. contr. Crescon. lib. III. c. XXIX. (Tom. VII. p. 177. edit. Froben.) Siluanus a Cirtha traditor est & fur rerum pauperum, quod omnes vos Episcopi Presbyteri & Diacones & *Seniores* scitis. Cap. LVI. Peregrinus Presbyter & *Seniores* ecclesiæ Musticanæ regionis tale desiderium prosequuntur.

(*n*) Smectymn. *Answer to the Remonstrance* p 74.

(*o*) Hamon l'Estrange *Defence of the Remonstrance* p. 74.

(*p*) Aug. Conc. II. in Psalm. XXXVI. p. 120 (p. 201. Tom. VIII. edit. Froben) Cum incestos contra legem decretaque omnium sacerdotum communioni sanctæ adiungeret, cumque obsistente maxima parte plebis, etiam *seniorum nobilissimorum* litteris conueniretur, vt per se corrigeret, quod admiserat, sua temeritate possessus emendare contemsit.

Senio-

Seniores Nobilisſimos, & vnum ex Conciliis [q] *Carthaginenſibus* adhuc ſignificantius *Magiſtratus vel Seniores locorum* appellat; quos Epiſcopi ſibi adiungere debebant, quum Donatiſtas conuenirent. Ita HAMMONDVS [r] ex HENRICO SPELMANNO aliisque ſcriptoribus noſtris *Saxonibus* obſeruat, Reges *Saxonum* in *Anglia* antiquitus eumdem *Aldermannorum*, *Presbyterorum* & *Seniorum* titulum geſſiſſe. Quemadmodum in verſione Bibliorum *Saxonica* vocabulum *Principes* communiter *Aldermen* reddiderunt. Et huius generis quidam ex *Senioribus Eccleſiæ*, quorum iam facta eſt mentio, fuerunt, quorum conſilio auxilioque Epiſcopi in multis rebus Eccleſiæ, momentum aliquod habentibus, ſine dubio vſi ſunt. Cæteri magis proprie ſic dicti *Seniores Eccleſiaſtici* ii fuerunt, quibus vaſa, theſauros & externa Eccleſiæ negotia crediderunt, & cum noſtris *Church-Wardens*, *Veſtrymen*, *Stewards*, hoc eſt Aedituis, præcipuis conuentus in ſacrario membris & redituum Eccleſiæ curatoribus, comparari poſſunt, qui aliquam rerum Eccleſiæ curam gerebant, in gubernatione Eccleſiæ vel diſciplinæ eius exercitio veluti Seniores regentes haud occupati. *Seniores ex Plebe* Diaconis ſuperiores; *Seniores* autem *Eccleſiæ* ipſis inferiores erant: id quod porro euincit, quod non eo ſenſu Seniores ex Plebe fuerint, quo hodie eſſe intelliguntur. Sed ſatis de hiſce. Ad tertii ordinis Clericorum in Eccleſia, qui Diaconorum eſt, conſiderationem nunc progredimur.

LIBRI SECVNDI
CAPVT VICESIMVM
DE DIACONIS.

§. I.

Diaconi ſemper pro vno ex tribus ſacris ordinibus Eccleſiæ habiti.

NOmen Διάκονος in Nouo Teſtamento quandoque pro eo vſurpatur, qui cultui Dei miniſtrat: Quo latiore ſenſu

(q) Conc. Carth. A. CCCCIII. in Conc. African. c. LVIII. & in Cod. Can. Eccl. African. c. XCI. Debere vnumquemque noſtrum in ciuitate ſua per ſe conuenire Donatiſtarum Præpoſitos, aut adiungere ſibi vicinum Collegam, vt pariter eos in ſingulis quibusque ciuitatibus vel locis per magiſtratus vel ſeniores locorum conueniant.

(r) Hammond. Diſſert. IV. contr. Blondel. c. XIX. n. 1.

non

nonnunqam Episcopos & Presbyteros, non in Nouo [a] tantum Testamento, verum in Scriptorum etiam ecclesiasticorum [b] monumentis Diaconos vocari deprehendimus. Heic autem strictiore sensu pro tertio Clericorum in primitiua Ecclesia ordine accipimus. Qua de re cum agere instituimus, primo loco ostendendum est, quid de eorum origine veteres senserint. Concilium in *Trullo* singularem hac de re fouet sententiam, quando per septem Diaconos, de quibus in *Apostolorum Actis* sermo fit, non eiusmodi intelligendos esse adserit, qui [c] diuino cultui aut sacris mysteriis, sed qui mensis ministrent & curam habeant pauperum. Enim vero hoc ab vniuersali omnis antiquitatis relatione alienum est. IGNATIVS [d] expressis verbis eos mysteriorum Iesu Christi ministros appellat, additque non ciborum & potuum ministros, sed Ecclesiæ Dei ministros esse. Alio loco [e] de ipsis loquitur tamquam ministris Iesu Christi, eosque cum Episcopis & Presbyteris populo dicit præsidere: *Moneo*, inquit, *vt vnanimes in Deo omnia facere studeatis; præsidente Episcopo in loco Dei, & Presbyteris in loco consistorii Apostolorum, & Diaconis dulcissimis mihi, quibus creditum est ministerium Christi Iesu.* Et multis in locis aliis [f] popu-

(a) Act. I, 15. 2 Cor. VI, 4. 2 Tim. IV, 5. 1 Cor. III, 5. Ephes. III, 7.

(b) Athanas. contr. Gent. † (NB. vaga, & sine dubio erronea citatio, semel atque iterum longam istam orationem integram perlegi, nec quidquam huc spectans inuenire potui.)
Chrysostom. Hom. I. in Philipp. c. I. (p 7. edit. Francof.) Τότε τέως ἐκοινώνει τοῖς ὀνόμασι, καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. Tunc nomina adhuc erant communia, atque *ipse* etiam *Episcopus vocabatur Diaconus.*

(c) Conc. Trull. c. XVI. Ἡμεῖς τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ τὸν νοῦν ἐφαρμόσαντες τῶν πατέρων, εὕρομεν, ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς οὐ περὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων ἦν ἀνδρῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν ταῖς χρείαις τῶν τραπεζῶν ὑπουργίας. Nos quum dicto Apostolico Patrum mentem adaptassemus, inuenimus eos esse locutos non de viris, qui ministrant mysteriis, sed de ministerio, quod in vsum mensarum adhibebatur.

(d) Ignat. ad. Trall. n. II. Δεῖ δὲ καὶ τοὺς διακόνους ὄντας μυστηρίων Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πάντα τρόπον πᾶσιν ἀρέσκειν· οὐ γὰρ βρωμάτων καὶ ποτῶν εἰσὶν διάκονοι, ἀλλ᾽ ἐκκλησίας Θεοῦ ὑπηρέται.

(e) Ignat. Ep. ad Magnes. n. VI. Παραινῶ ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάσατε πάντα πράττειν, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(f) Ignat. ad Polyc. n. VI. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις. Trall. n. III. Ὁμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν.

lum adhortatur, vt iis subditi sint, & eos reuereantur, vt Iesum Christum, hoc est, vt ministros cultui eius intentos. Cyprianvs [*g*] eodem modo de ipsis loquitur, vocans eos *Episcopatus* & *Ecclesiæ ministros*, eorumque originem referens ad istum locum in *Actis Apostolorum*, de quo Concilium *Trullanum* disputat, eo ipso tempore, quo eos ad altaris ministerium vocatos esse [*h*], adserit. Tertvllianvs [*i*] tantum abest, vt eos ciborum & potuum ministros duntaxat esse, existimet, vt potius eosdem ipsis cum Episcopis ac Presbyteris honorificos titulos adsignet, eosque Laicorum duces & suo etiam modo pastores ac inspectores gregis Christi esse pronunciet. Ita etiam hieronymvs, etsi interdum ex morosiore animi adfectu contemtim de iis loquitur [*k*], *mensarum & viduarum ministros* eos nuncupando; aliis tamen in locis [*l*] reuerentius eos tractat, eumdem eis tribuens honorificum titulum, quem tertvllianvs tribuit, & ducibus populi eos adnumerans. Superiore capite §. XIV. ostendimus, optatvm [*m*] tantam de eis habuisse opinionem, vt officium eorum sacerdotio proximum iudicauerit. Et avgvstinvs in eadem fuisse sententia videtur: in epistola enim quadam sua [*n*] *Præsidium* Consacerdotem vocat, quem tamen hieronymvs proxime sequenti epistola [*o*] Diaconum appellat.

(*g*) Cypr. Ep. LXV. al. III. *Diaconos* post adscensionem Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt *episcopatus sui & ecclesiæ ministros*.

(*h*) Cyprian. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Pleb. Legion & Astur. p. 172. (p. 114. edit. Paris. MDCLXVI.) Ne quis *ad altaris ministerium* vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet.

(*i*) Tertull. de Fuga c. XI. Quum ipsi auctores, id est, ipsi Diaconi, Presbyteri & Episcopi fugiunt, quis de gregario numero sustinebit?

(*k*) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. (Tom. II. p. 220.) Quid patitur *mensarum & viduarum minister*, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur.
Id. Comment. Ezech. XLVIII.

(*l*) Id. Comment. in Mich. VII. Nolite credere in *ducibus*, non in Episcopo, non in Presbytero, non in *Diacono*.

(*m*) Optat. lib. I. vid. supr. Cap. XIX. §. XIV. not. (c) pag. 285.

(*n*) August. Ep. XVI. Domino beatissimo & merito venerando fratri & *consacerdoti Præsidio*, Augustinus in Domino salutem.

(*o*) Hieron. Ep. XVII. inter Epist. Augustin. Nunc quoque per sanctum fratrem meum. *Præsidium diaconum* obsecro primum, vt memineris mei.

§. II.

§. II.

Non tamen vniuerfaliter vocati Sacerdotes, fed Miniftri & Leuitæ.

Verum tamen ne hic lectoribus meis imponere videar, animaduertendum mihi eft, quod nomen Sacerdotum non generatim Diaconis datum ab iis fit, qui pro facro eos ordine habuerunt; fed quod plerumque a Sacerdotibus nomine Miniftrorum ac Leuitarum diftincti fuerint. Ita HIERONYMVS [*p*] a Sacerdotibus fecundi ordinis, hoc eft Presbyteris, Leuitarum appellatione eos diftinguit. Auctor *Quæftionum* [*q*] *in Vetus & Nouum Teftamentum* fub nomine AVGVSTINI, & HILARIVS SARDVS [*r*] fub nomine AMBROSII Sacerdotes vmquam eos dictos effe, exferte negant. Et SALVIANVS [*s*] quamuis diuinarum rerum adminiftratione eos fungi agnofceret, eodem tamen nomine Levitas eos appellat, idque ideo, vt a Sacerdotibus diftinguat. Atque ita in conciliis [*t*] nomina *Sacerdos* & *Leuita* frequenter vfurpantur, tanquam tituli, Presbyteros ac Diaconos a fe invicem peculiariter diftinguentes. Concilium *Carthaginenfe* quartum [*u*] magis perfpicue hac de re loquitur, *Diaconus*, inquiens, *non ad Sacerdotium, fed ad Minifterium confecratur.* Et hinc Canones eos quandoque *Ὑπηρέτας* & *Miniftros*, non Ecclefiæ tantum fed & Epifcoporum ac Presbyterorum nuncupant, quemadmodum e Concilio *Nicæno* [*w*], & *Carthaginen-*

(*p*) Hieron Ep. XXVII. Epifcopi, & Sacerdotis inferioris gradus ac *Leuitarum* innumerabilis multitudo.

(*q*) Aug. Quæft Vet. & Nou. Teftam. Tom. IV. Q. XLVI. Numquid Diaconus poteft vicem gerere *facerdotis?* - - Sacerdotis vicem agere non poteft, *qui non eft facerdos.*

(*r*) Hilar. Com. in Eph. IV. *Euangeliftæ Diaconi funt*, ficut fuit Philippus, quamvis *non funt facerdotes.*

(*s*) Saluian. ad Ecclef. Cathol. lib. II. p. 394. (p. 70. Edit. Rittershuf. MDCXXIII.) Et poft hæc parum eft fucceffionibus eorum (Apoftolorum) id eft *Leuitis* ac facerdotibus facta diuinarum rerum adminiftratione fungentibus, fi ipfi tantum diuites fuerint.

(*t*) Concil. Turon. I. Can. I. (Tom. IV. p. 1050.) *Sacerdotes ac Leuitæ* diuino mancipati altario.

(*u*) Concil. Carth. IV. c IV.

(*w*) Concil. Nicæn. c. XVIII. Ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσί, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι. Diaconi intra fuas menfuras permaneant: fcientes quod funt quidem *epifcopi miniftri*, presbyteris vero minores.

ginensi IV. [x] multisque aliis videre est. Vnde Viri quidam docti [y] contra OPTATVM & AVGVSTINVM concludunt, quod Diaconis numquam licuerit esse sacerdotibus: dum alii [z] cum OPTATO inter diuersos Sacerdotii gradus distinguunt existimantes, quod licet Diaconi non absolute dicantur sacerdotes, quia hic proprius Episcoporum & Presbyterorum, quibus ministrare eos oportebat, titulus fuerit; Diaconi tamen interdum eiusmodi officiis functi sint, quæ ad inferioris gradus sacerdotium ius iis. ipsis conciliarint.

Re ita ab vtraque parte dextre ob oculos repræsentata, intelligentibus lectoribus ipsis diiudicandum relinquo, vtra opinio validissimis rationibus gaudere eis videatur: ego interim de Diaconorum ordinatione & diuersis officiis, nec non de legibus ac regulis, ad eorum ordinem attinentibus, non nihil dicere adgredior.

§. III.

Ob hanc caussam Episcopus ad eorum ordinationem vllum de Presbyteris sibi adsciscere haud tenebatur.

Diaconi cuiusdam ordinatio a Presbyteri ordinatione,

(x) Concil. Carth. IV. c XXXVII. Diaconus ita se Presbyteri, vt Episcopi, ministrum esse cognoscat.
Vid. Concil. Illiberrit. in titulo can XVIII. (Tom. I. Conc. p. 968) De sacerdotibus & *ministris*, si moechauerunt. ibid. Can. XXXIII. De episcopis & *ministris*, vt ab vxoribus se abstin.ant.
Con. Turon. I. c I. *Sacerdotes* vel *Ministri* Ecclesiæ.

(y) Felli Not. in Cypr. Ep XVIII. Caute heic legendus est Rigaltius, dum ait, *esse in Diaconatu sacerdotium*, Quæcumque necessitas cogit, etiam illa defendit, sed tantisper dum incubuerit. Nota est historia ap. Euseb. lib. VI. c. XLIV Eucharistiæ per puerum Serapioni transmissæ: nemo tamen dixerit, fas esse pueris sacra illa mysteria distribuere &c.
Habert. Not. in Pontific. p. 125. Duplex est in Ecclesia munus a Christo catholico Sacerdote, vt vocat Tertullianus, institutum, τὸ ἱερατεύειν, *res sacras operari*, καὶ τὸ ἄρχεσθαι & *gubernare* seu *regere*: vt optime distinguunt sancti Patres: hoc ad *Episcopos & ad Sacerdotes* sub Episcopis constitutos: illud ad sacerdotes spectat; nec ad Episcopos nisi quatenus Sacerdotes, quum Episcopus esse non possit, quin primo Sacerdos: *Diaconus* vero, aut hypodiaconus, aut lector, aut laicus, *offerre sacrificium non potest*.

(z) Rigalt. Not. in Cypr. Ep. XII. Est aliud in Diaconatu sacerdotium. Sic Epist. XIV. p. 27. *Item Presbyteris & Diaconibus non defuit sacerdotii vigor.* At diaconos poenitentibus manum imponere, sola necessitatis ratio admittit, nempe si vrgeat exitus, & Presbyter repertus non fuerit.
Dr Hicks *Disc. of Priesthood*, p. 33.

tum

tum ratione modi, quo perficiebatur, tum ratione beneficiorum ac potestatis, quæ per eam eis conferebantur, diuersa erat. In ordinatione enim Presbyteri, vt supra ostensum est, reliqui Presbyteri, qui præsentes erant, vna cum Episcopo manus suas ei imponere debebant: Ordinatio autem Diaconi a solo Episcopo peragi poterat, *quia*, vt Concilium *Carthaginense* [a] id exprimit, *non ad Sacerdotium*, *sed ad Ministerium consecrabatur*. Hæc munia in formula Ordinationis, quæ adhuc in *Constitutionibus* superest, particulatim haud memorantur, sed Episcopus heic in genere precatur, vt [b] „Deus velit ostendere faciem suam super hunc seruum suum electum ad Ministerium, & implere eum Spiritu Sancto & virtute, sicut impleuerit *Stephanum* Protomartyrem; & concedere ei, vt ministerio sibi commisso ad voluntatem ipsius Domini constanter extra querelam & crimen ministrato, maiore deinceps gradu dignus habeatur, &c. Quænam igitur peculiaria Diaconorum fuerint officia, non ex formulis Ecclesiasticis, sed ex aliis Scriptoribus, oportet condisci.

§. IV.

Diaconorum officium erat; Primo: *vasorum Altaris curam gerere.*

Heic primo loco deprehendimus maxime ordinarium & communissimum Diaconorum officium fuisse, Episcopo & Presbyteris in officio altaris subseruire atque ministrare. Sanctæ mensæ & omnium ornamentorum ac vasorum ad eam pertinentium curam habere eos oportebat. Auctor sub nomine AVGVSTINI [c] huius rei mentionem facit tanquam communis

(a) Conc. Carth. IV. c. IV. Diaconus quum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat: quia non ad sacerdotium sed ad ministerium consecratur.

(b) Constit. Apost lib. VIII, c. XllX. Κύριε, ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν προχειριζόμενόν σοι εἰς διακονίαν, καὶ πλῆσον αὐτὸν πνεύματος ἁγίου καὶ δυνάμεως· ὡς ἔπλησας Στέφανον τὸν μάρτυρα καὶ μιμητὴν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ καταξίωσον αὐτὸν εὐαρέστως λειτουργήσαντα τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως, μείζονος ἀξιωθῆναι βαθμοῦ κ. τ. λ.

(c) Aug Quæst. Vet. & N. Testam. Tom. IV. c. VI. Vt autem non omnia ministeria obsequiorum per ordinem agant, multitudo facit Clericorum. Nam vtique & altare portarent & vasa eius & aquam in manus funderent sacerdoti, sicut videmus per omnes ecclesias.

Diaconorum officii per omnes Ecclesias, exceptis maioribus Ecclesiis, cuiusmodi *Romana* fuit, vbi quum multitudo inferiorum Clericorum esset, ad eorum quosdam hoc officium deuoluebatur: In aliis autem Ecclesiis hoc Diaconorum erat officium, vbi inferior, Clerus Hypodiaconi &c. secretarium intrare, aut tempore diuini cultus vllum vas sacrum contingere legibus prohibebantur, vt ex diuersis antiquorum Conciliorum Canonibus [*d*] videre licet.

§. V.

Secundo: *Recipere dona populi eaque offerre Sacerdoti, ac nomina offerentium recitare.*

Alia officii Diaconorum pars erat accipere oblationes seu dona populi eaque sacerdoti offerre, qui Deo super altari ea offerebat: quo facto Diaconus offerentium nomina publice recitabat; & hæc recitatio communiter dicebatur *offerre nomina*, quemadmodum ex CYPRIANO liquet, qui [*e*] hac de re tamquam parte sacræ communicationis sui temporis loquitur; quod etiam a RIGALTIO [*f*] aliisque adnotatum est: qua de consuetu-

(*d*) Conc. Agathens. c. LXVI. Non oportet in sacratos ministros licentiam habere, in Secretarium (quod Græci Diaconicon appellant) ingredi & contingere vasa Dominica.
Conc. Laodic. c. XXI. (Tom. I. Conc. p. 1499) Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἅπτεσθαι δεσποτικῶν σκευῶν. Quod non oportet *ministros* locum habere in diaconico & dominica vasa contingere.
Not. Balsam. in h. l. Ὑπηρέται λέγονται οἱ ὑποδιάκονοι. Ministri dicuntur Subdiaconi. Zonar. Ὑπηρέτας τοὺς ὑποδιακόνους λέγει, οὓς οὐ χρῆ, φησὶν ὁ κανὼν, χώραν ἔχειν ἐν τῷ διακονικῷ κ. τ. λ. Ministros heic Hypodiaconos nominat, quos quidem Canon in Diaconico locum habere negat oportere.

(*e*) Cypr. Ep. IX. al. XVI. p. 37. (p. 21. edit. Par.) ad communicationem admittuntur & *offertur nomen eorum*, nondum pœnitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manu eis ab Episcopo & Clero imposita Eucharistia illis datur.

(*f*) Rigalt. Not. in Cypr. Ep. LX. *Subditi nomina singulorum*) Non frustra, nec superuacue, Nam in sacrificiis orationum *offerebantur nomina* eorum, qui ad hoc opus tam necessarium promte ac libenter operati erant.
Bona Rer. Liturgic. lib. II. c. VIII. n. VII. p. m. 393. Inquirendum, quid sit huiusmodi nominum oblatio seu recitatio. Quidam putant, hoc nihil aliud fuisse, quam pro illis orare, illorumque meminisse in orationibus seu publicis seu priuatis. Vere tamen alicuius nomen offerre idem erat, ac ipsum in sancto sacrificio recitare & enuntiare; qui ritus manifeste colligitur ex epistola decima, (nona) Cypriani aduersus Presbyteros, qua lapsos nondum peracta pœnitentia ad consortium fidelium & ad oblationem ac perceptionem Eucharistiæ admitte-

dine

dine deinceps pluribus acturi sumus, vbi de antiquo Ecclesiæ cultu verba facere instituemus. In præsenti obseruamus tantum, quod hæc recitatio nominum eorum, qui dona sua offerebant, officii Diaconorum pars fuerit, vti ex HIERONYMO [g] manifestum est, qui, *Multos*, inquit, *conspicimus, qui opprimunt per potentiam, vel furta committunt, vt de multis parua pauperibus tribuant, & in suis sceleribus glorientur, publiceque Diaconus in Ecclesia recitet offerentium Nomina: Tantum offert ille, tantum ille pollicitus est, placentque sibi ad plausum populi torquente conscientia.* Sunt quidam, qui eiusmodi consuetudinem in Ecclesia, qualis hæc publica ac specialis nominum eorum, qui in Ecclesia offerebant, recitatio erat, obtinuisse, adeoque hanc officii Diaconorum partem fuisse, negant: at vero HIERONYMI testimonium satis firmo documento esse, existimo, quippe quod aliter exponi non potest, vt sensus inde tolerabilis resultet. Quam ob caussam hoc ipsum partem officii Diaconorum fuisse dixi, etiamsi id quorundam doctorum Virorum sententiæ aduersari non ignorem.

§. VI.

Tertio: *Euangelium in quibusdam Ecclesiis legere.*

In quibusdam, at non in omnibus Ecclesiis Diaconi tum in Eucharistiæ sumtione tum ante eam, Euangelium lectitabant. Auctor *Constitutionum Apostolicarum* omnes Scripturæ partes alias lectoribus adsignat, Euangelium autem a solo [h] Presbytero vel Diacono legi iubet. HIERONYMVS [i] id functionis Diaconorum partem fuisse, indicat; atque id etiam Concilium *Vasense* adfirmat, quod Diaconis auctoritatem concedit, absente Presbytero legendi veterum Patrum homilias, hanc huius mandati adferens rationem [k]: *Si digni sunt Diaconi, quæ Christus in Euangelio loquutus est legere, quare indigni iudicentur sanctorum Patrum Expositiones publice recitare?* Ex quo intelligitur

hæc: *Ad communicationem*, inquit, *admittuntur, & offertur nomen eorum &c*

(g) Hieron. Comment. in Ezech. XVIII. p. 537.

(h) Constit. Apost. lib. II. c. LVII. Μετὰ ταῦτα διάκονος ἢ πρεσβύτερος ἀναγινωσκέτω τὰ εὐαγγέλια.

(i) Hieron. Epist. LVII. ad Sabin. *Euangelium* Christi quasi *Diaconus* lectitabas.

(k) Concil. Vasens. II. c. II. (Tom. IV. p. 1650.)

In Ec-

in Ecclesiis Occidentalibus hanc ordinariam Diaconorum fuisse functionem. In aliis autem Ecclesiis alius mos erat: Nam, obseruante SOZOMENO, *Alexandria* solus Archidiaconus Euangelia legebat, in aliis Ecclesiis Diaconi, in aliis soli Sacerdotes, & in aliis Ecclesiis, cum festi dies maiores celebrarentur, ipse Episcopus legebat, vt *Constantinopoli* in festo, quod vocant, *Paschatis*. In Ecclesiis *Africanis* tempore CYPRIANI Lectoribus Euangelia non minus quam ceteras sacræ scripturæ partes legere licebat, vt ex quadam CYPRIANI epistola apparet, vbi de *Celerino* Confessore, quem Lectorem ordinauerat, loquens, dicit [*l*]: *Quid aliud, quam super pulpitum, id est, super tribunal Ecclesiæ* (sic eo tempore Lectoris pulpitum appellabant) *oportebat imponi, vt loci altioris celebritate subnixus — — legat præcepta & Euangelia Domini, quæ fortiter ac fideliter sequitur.* Vt adeo hoc non solorum Diaconorum vbique & semper, sed tantum in quibusdam Ecclesiis & certis temporibus, peculiare officium fuisse, statuendum sit.

§. VII.

Quarto: *Consecrata Panis & Vini elementa populo porrigere in Eucharistia.*

Sed magis proprium eorum erat officium, Episcopo ac Presbyteris in administratione sacræ *Eucharistiæ* succurrere: vbi Elementa præsenti populo porrigebant, & absentibus etiam perferebant, quemdmodum IVSTINVS MARTYR [*m*] in *Apologia* sua *secunda* perhibet. Auctor *Constitutionum* [*n*] similiter describens antiqui cultus rationem, totam istam actionem ab Episcopo & Diacono fieri iubet: *Episcopus*, inquiens, *tribuit oblationem dicens: Corpus Christi, & qui accipit, dicat, Amen. Diaconus vero retineat calicem; & tribuens aliis dicat, sanguis Christi, calix vitæ, & qui bibit, dicat, Amen.* In hoc ipso Auctor sub

(*l*) Cyprian. Ep. XXXIV. al. XXXIX.

(*m*) Iustin. Mart. Apol. II. p. 97. οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. Qui apud nos vocantur *diaconi* atque *ministri*, *distribuunt* vnicuique præsentium, *vt participent* eum, in quo gratiæ actæ sunt, *panem*, *vinum* & aquam, & ad absentes perferunt.

(*n*) Constit. Apost. lib. VIII. c. XIII. Ὁ μὲν ἐπίσκοπος διδότω τὴν προσφορὰν λέγων· σῶμα Χριστοῦ· καὶ ὁ δεχόμενος λεγέτω ἀμήν· ὁ δὲ διάκονος κατεχέτω τὸ ποτήριον καὶ ἐπιδιδοὺς λεγέτω· αἷμα Χριστοῦ, ποτήριον ζωῆς· καὶ ὁ πίνων λεγέτω· Ἀμήν.

nomine

nomine AVGVSTINI [o] Diaconorum officium præcipue constitisse adserit. Attamen hoc eorum ordini non adeo proprium erat, sed a voluntate & permissione Episcopi & Presbyterorum pendebat, si præsentes essent, quemadmodum expressis verbis in quibusdam veteribus Conciliis [p] cautum fuit, quæ Diaconis Eucharistiam, præsente quodam Presbytero, erogare interdicunt, nisi exigat necessitas, & ipse id faciendi veniam habeat. Atque hinc absurdum atque minime conueniens Presbytero habebatur, adsidere & sacramentum e manibus Diaconi recipere, vti non numquam factum est, sed Concilium *Nicænum* [q] seuero Canone hoc fieri vetuit. Vt adeo Diaconi *Eucharistiam* non consecrandi, sed tantum distribuendi, idque non Episcopo vel Presbyteris, sed plebi tantum habuerint libertatem. Hæc tamen eorum actio quandoque oblatio vocata fuit, vt in CYPRIANO [r] & in Concilio *Ancyrano* [s], quod Diaconis quibusdam sub censura Ecclesiastica constitutis panem vel calicem offerre interdicit, quod facere alioquin Diaconis licebat.

(o) Aug Quæst. Vet & Nou. Test. cap. CI. Diaconi ordo est accipere a Sacerdote & *sic dare plebi.*

(p) Concil. Carth. IV. c. XXXVIII. Diaconus, præsente Presbytero, Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogit, iussus eroget.

(q) Conc. Nicæn. c. XVIII. (Tom. II. p. 37.) Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις καὶ πόλεσι τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ· κἀκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται· ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα περιῃρήσθω. κ. τ. λ. Peruenit ad sanctum synodum, quod in nonnullis locis & ciuitatibus diaconi dant Presbyteris eucharistiam, quod nec canon neque consuetudo tradit, *vt, qui offerendi potestatem non habent*, iis qui offerunt, dent corpus Christi. Iam vero illud etiam cognitum est, quod iam quidam ex diaconis etiam ante episcopos eucharistiam attingant. Hæc ergo omnia auferantur &c.

(r) Cyprian. de Lapsis p. 132. Solemnibus adimpletis calicem Diaconus *offerre* præsentibus cœpit.

(s) Conc. Ancyr. c. II. (Tom. I. p. 1455) Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτου ἢ ποτηρίου ἀναφέρειν ἢ κηρύσσειν. Diaconi similiter qui immolauerint, honorem quidem habeant: *cessare* vero ab omni sacro ministerio siue *a pane* siue a *calice offerendo*, vel prædicando.

§. VIII.

Non autem ipsis permissum erat ea consecrare super altari.

Noui equidem doctos quosdam Viros [*t*] huius Concilii verba aliter prorsus interpretari. Per *oblationem* illi *consecrationem* intelligunt, atque inde concludunt, Diaconos antiquis temporibus sacram Eucharistiam, absentibus quidem Presbyteris, consecrandi potestatem ordinarie habuisse. Sed hæc conclusio ex istis verbis deduci commode non potest, quæ potius duplicem admittunt constructionem. Aut enim significare possunt, quod Diaconi offerant plebis oblationes sacerdoti, quæ pars eorum officii erat, vt ostendimus antea, atque ita PETAVIVS [*u*] & HABERTVS ea intelligunt: Aut CYPRIANI verbis exponi possunt, qui mentem suam multo clarius explicat, quando id ipsum consecrati panis & vini oblationem nuncupat; qui maxime natiuus sensus esse videtur; & a quibusdam posteri-

(*t*) Hospin. Histor. Sacram. lib. II. c. I. p. 23. In Synodo Ancyrana sancitum legimus in hunc modum: *Diaconi, qui immolauerunt* (nimirum in persecutione) *honorem quidem habeant* &c. Illo ergo adhuc tempore Diaconi Eucharistiam administrabant. Refert etiam Theodoretus, vt supra quoque adnotauimus lib. IV. H. E. c XII. *quum Valens Imp. Arrianus omnes* sacerdotes suis sedibus eiiceret, *Eusebium Episcopum Samosatensem militari habitu omnia illa loca percurrisse & etiam Presbyteros & DIACONOS ordinasse, NE PLEBS SACRAMENTIS CARERET.* Has autem Diaconorum partes postea multa decreta resciderunt & antiquarunt. Nam in Concilio Arelatensi apud Gallos celebrato, constituitur, ne Diaconi omnino Sacramentum administrent &c.

(*u*) Petau Diatrib de Potest. Consecrandi c. III. Tom IV. p. 211.
Habert. in Pontif. Part. IX Obseruat. II p. 190. *Panem vel calicem offerre.* Sed quid hoc? offerre idem ne heic ac consecrare? Multum abest, siquidem duplici functione Diaconi, Panem vel Calicem attingendo vtrumque offerre absque consecratione, dici potuerunt; vno quidem modo Laicis vtrumque porrigendo, quod quidem *offerre* dicitur S. Cypriano libro de Lapsis, vti apte suo more, nuper adnotauit Dion. Petauius. Sed hunc modum nunc prætermissum velim: Alter mihi modus etiam in Petauium antequam inciderem, semper arrisit: *quo nempe Diaconus offerre dicitur Panem vel Calicem, non consecrando, sed vtrumque sacerdoti consecraturo repræsentando:* quod eo aptius ἀναφέρειν dicitur, quo certe Diaconus ex manibus populi munera illa primum suscipiebat, ad sacerdotem vel Episcopum referenda, vel ei vna cum sacerdotibus in vsum Eucharistiæ consecrationis, quod æquum erat, exscepturo eadem, exhibebat.

orum

orum temporum doctis [w] ſcriptoribus reliquis interpretationibus vniuerſis præfertur. Quomodo autem cumque res ſe habeat, nulla cauſſa ſuppetit, quamobrem ea verba id dicere velle credamus, quod Diaconis poteſtas conſecrandi conceſſa fuerit. Concilium enim *Nicænum*, quod non multo poſt Concilium *Ancyranum* habitum eſt, Diaconos poteſtatem offerendi habuiſſe, exſerte [x] negat; hoc nimirum ſenſu, quo offerre ſignificat, *conſecrare*: Eo enim ſenſu officium Presbyteris proprium erat. Non nulli quidem Diaconi circa iſtud tempus ita offerre ſibi ſumſerunt; at Concilium *Arelatenſe*, quod eodem anno cum *Ancyrano* celebratum eſt, præſumtionem & regulæ eorum transgreſſionem interpretatur & ea propter nouum [y] Canonem ad eos reſtringendos condidit. HILARIVS idoneus praxis Eccleſiaſticæ ſui temporis teſtis nobis confirmat, non potuiſſe ibi eſſe ſacrificium ſiue conſecrationem ſine Presbytero [z]. Et HIERONYMVS idem dicit [a], nimirum ſolos Presbyteros precibus ſuis panem & vinum conſecrare & corpus ac ſanguinem Chriſti conficere. Quamobrem de HILARIO quodam Diacono loquens, negat eum poſſe conſecrare [b] *Euchariſtiam*, quod ſit tantum Diaconus. Huius rei ratio erat, quia ſacra *Euchariſtia* pro primo Chriſtianorum ſacrificio & pro præcipuo quodam Chriſtiani Sacerdotii officio habebatur. Et quum Di-

(w) Suicer. Theſaur. p. 871. Calicem & panem in ſacra euchariſtia miniſtrabant populo (Diaconi) Patet hoc ex Iuſtini M. Apol. II. p. 162. οἱ καλούμενοι &c. (vid. §. VII. not. (m) pag. 304.) Cyprian. Serm de Lapſis: *vbi ſolemnibus adimpletis calicem offerre diaconus præſentibus cœpit.* Idem colligitur ex Can. II. Ancyrano; ibi enim de Diaconis immolantibus, poſtea autem reluctantibus, decernitur, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς &c. (§. VII. not. (s) p. 305.) Ergo ante lapſum hoc faciebant.

(x) Concil. Nic. c. XVIII. Τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, qui offerendi poteſtatem non habent.

(y) Conc. Arelat. I. c. XV. de Diaconibus, quos cognouimus multis locis *offerre, placuit minime fieri debere.*

(z) Hilar. Fragm. p. 129. Sacrificii opus ſine Presbytero eſſe non potuit.

(a) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. Quid patitur menſarum & viduarum miniſter, vt ſupra *eos* tumidus ſe offerat, *ad quorum preces Chriſti corpus & ſanguis conficitur?*

(b) Id. Dialog. contr. Lucif. p. 145. Hilarius cum Diaconus de Eccleſia receſſerit, ſoluſque vt putat turba ſit mundi: *neque euchariſtiam conficere poteſt Epiſcopos & Presbyteros non habens* &c.

aconi generatim pro sacerdotibus non agnoscerentur, aut de infimo tantum sacerdotii gradu essent, ideo hoc sacrificium super altari offerre seu consecrare non poterant. Hæc ratio ab Auctore *Constitutionum* [c] & Auctore sub nomine AVGVSTINI & diuersis aliis data est.

Est autem in AMBROSIO locus quidam, qui videtur innuere, quod sæculo tertio Diaconi *Romæ* potestatem consecrandi Eucharistiam habuerint. De *Laurentio* enim Diacono verba faciens, *Sixtum* Episcopum suum, quum mortem Christi caussa subiret, hoc modo compellantem ipse introducit: *Quo, sacerdos sancte, sine Diacono properas? Numquam sacrificium sine ministro offerre consueueras. Quid in me ergo displicuit, Pater? Cui commisisti Dominici sanguinis* [d] *Consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic consortium tui sanguinis negas?* BARONIVS hac difficultate ita est irretitus, vt textui corruptionem subesse & loco *Consecrationem Dispensationem* [e] legi oportere dicat. Et quidam AMBROSII Editores tam inuerecundæ ac perfrictæ frontis fuere, vt hanc correctionem sine vllo fundamento ipsi textui inserere haud dubitarint: Id quod BONA [f] & HABERTVS ingenue damnant, quod contra omnem vt MSCtorum, ita etiam priorum Editionum fidem militet, nec

---

(c) Constit. Apost lib. VIII. c. XXVIII. *Διάκονος οὐκ εὐλογεῖ, οὐ δίδωσιν εὐλογίαν· λαμβάνει δὲ παρὰ ἐπισκόπου· οὐ βαπτίζει· οὐ προσφέρει· τοῦ δὲ ἐπισκόπου προσενεγκόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτὸς ἐπιδίδωσι τῷ λαῷ, οὐχ ὡς ἱερεύς, ἀλλ' ὡς διακονούμενος ἱερεῦσι.* Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem; accipit vero ab Episcopo & Presbytero. Non baptizat; *non offert*; oblatione vero ab Episcopo aut Presbytero facta *ipse Diaconus dat populo, non tamquam sacerdos*, sed tanquam qui ministrat sacerdotibus.

Aug. Quæstion. Vet. & Nou. Testam. Q. XLVI. Qui non fuit sacerdos, quomodo vicem agere poterat sacerdotis? *Numquid Diaconus potest vicem agere sacerdotis?* Præfectus etenim potest agere vicem præfecti, & prætor prætoris: non tamen priuatus potest vicem agere potestatis alicuius: quanto magis sacerdotis vicem agere non potest, qui non est sacerdos?

(d) Ambros de offic. lib. I. c. XLI.

(e) Baron. A. CCLXI. n. VII. - - cui commisisti Dominici sanguinis *dispensationem*; &c.

(f) Bona Rer. Liturgic. lib. I. c. XXV. n. IV. Hoc item sensu dixisse existimo Sixto Pontifici Laurentium Diaconum apud Ambrosium lib I. offic. c XLI. *Experire certe, verum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem.* Sic enim scriptum est in antiquis codicibus tam editis quam

vlla

vlla ratio ex verborum difficultate peti poſſit. Nam vocabulum *Conſecratio* hoc loco non ſignificat ſacramentalem Elementorum Conſecrationem per preces in altari, quæ ab ipſo Epiſcopo perficiebatur, vt e contextu euidenter apparet, vbi Epiſcopus numquam ſacrificium ſine miniſtro ſeu Diacono offerre dicitur: itaque Conſecratio, Diacono commiſſa, alius generis ſit oportet: Non poterat enim ille, præſente Epiſcopo, & eodem tempore, quo ipſe Epiſcopus conſecrabat, elementa in altari conſecrare; poterat autem ipſi ſubuenire, ſeu vt illic exprimitur, conſummandorum ſacramentorum conſortium cum eo habere, hoc eſt, calicem cum conſueta verborum formula populo exhibere; quod ex more loquendi iſtis temporibus vſitato *Miniſterialis Conſecratio*, vel *Sacramenti conſummatio* dicebatur: quandoquidem ad ſanctum euchariſtiæ ſacramentum accedentes ſanguine Chriſti hoc ipſo conſecrabantur, atq; ita conſummabantur, ſeu ſacramenti ſub vtraque ſpecie, pane nimirum ex manibus Epiſcopi, calice autem ex manibus Diaconi ſumto, perfecte participes reddebantur. Hæc manifeſto illa eſt conſecratio, qua de heic ſermo eſt, & quæ ad calicis exhibitionem plebi a Diacono factam tantum ſpectat, quod vſitatum eorum officium erat: adeoque hinc concludi non poteſt, quemadmodum quidem HOSPINIANVS & GROTIVS [g] volunt, quod Diaconis euchariſtiam in altari conſecrare licuerit.

§. IX.

Quinto: *Diaconi in quibusdam locis baptizare poterant.*

Quod autem ad alterum ſacramentum, baptiſmum, attinet, magis patet, quod in quibusdam caſibus eum adminiſtrare ſoli potuerint. Quamuis enim Auctor *Conſtitutionum* [h],

MSCtis, non *diſpenſationem*, vt in vulgatis libris correctum eſt. Huic autem lectioni nullatenus formidandæ aut corrigendæ, ſed omnino reſtituendæ fauet contextus, nam ſequitur, *cui conſummandorum* &c.

Habert. Not. in Pontific. Græc. p. 191. Scio Cardinalem Baronium legere *diſpenſationem*. Sed verum eſt, veterum exemplaria, veteres editiones *Conſecrationem* habere.

(g) Vid Grot. de Cœnæ Adminiſtratione vbi Paſtore non ſunt. Citatus & confutatus a Petauio.

(h) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XXXVIII. *Διάκονος οὐ βαπτίζει, οὐ προσφέρει*, *Diaconus non baptizat*, non offert.

Diaconum nec baptizare nec offerre dicat: & EPIPHANIVS [i] generatim adfirmet, quod Diaconis solis numquam vllius sacramenti administratio commissa sit: tamen ex aliis scriptoribus manifestum est, quod hanc potestatem ad minimum in quibusdam locis, sibi collatam habuerint. TERTVLLIANVS [k] idem iis ius cum Presbyteris, hoc est baptizandi libertatem permittente Episcopo, tribuit. Et HIERONYMVS [l] idem priuilegium eis adsignat. Concilium *Illiberritanum* [m] itidem de hoc iure plane loquitur, quando dicit: *Si quis Diaconus regens plebem sine Episcopo vel Presbytero aliquos baptizauerit, Episcopus eos per benedictionem perficere debebit.* Hoc manifesto indicat, Diaconos baptizandi ius in istis Ecclesiis habuisse, quibus præfuerunt. Ita cum CYRILLVS [n] *Catechumenos* suos instruit, quemadmodum sese gerere debeant, si in ciuitatem aut vicum ad Episcopum, Presbyterum vel Diaconum baptismum recipiendi caussa venerint: commode inde concludi potest, Diaconos in pagis baptizandi potestatem habuisse. Loquor nunc solum de ordinaria eorum potestate. In casibus enim extraordinariis non solum Diaconi, sed inferiores etiam Clerici & Laici in primitiua Ecclesia baptizare poterant, vti suo loco ostendetur.

§. X.

Sexto: *Diaconorum erat, plebem ad preces adhortari.*

Aliud Diaconorum officium erat, populum in publicæ deuotionis suæ exercitio in Ecclesia monere atque instruere. Quem in finem certis quibusdam & notis verborum formulis vti sole- bant,

(i) Epiphan, Hæres. LXXIX. Collyrid. n. IV. Καὶ γὰρ οὔτε Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησάν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα. *Neque Diaconis* quidem ipsis *vllum* in ecclesiastico ordine *Sacramentum perficere conceditur;* sed hoc duntaxat, vt eorum, quæ perficiuntur, ministri sint.

(k) Tertull. de Bapt, c. XVII. Dandi quidem habet ius summus sacerdos, qui est Episcopus; dehinc Presbyteri & *Diaconi*, non tamen sine Episcopi auctoritate &c.

(l) Hieron, Dial. contr. Lucif. c. IV. p. 139. Inde venit, vt sine iussione Episcopi, neque Presbyter, neque Diaconus ius habeant baptizandi.

(m) Concil. Illiberrit. c. LXXVII.

(n) Cyrill. Catechef. XVII. n. XVII. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ βαπτίσματος, ὅταν προσέλθῃς ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, κ. τ. λ. *Tempore baptismatis cum ad* Episcopum accedis, aut Presbyterum, aut Diaconum &c.

bant, vt significarent, quando quæque diuini cultus pars inciperet, populumque ad attentionem excitarent: item vt Catechumenis indicarent, quando accedere & preces facere & rursus abire deberent; in quibusdam etiam precationibus ipsa verba coram eis repetebant, vt eos, quomodo precandum esset, condocerent. Hæc omnia *Graci* per τὸ κηρύττειν, *Latini* autem per τὸ *prædicare* exprimebant; quæ verba non ordinarie *concionari* seu *verbum diuinum adnuntiare* significant, vt quidam ea perperam interpretantur, sed officio κήρυκος seu *Præconis* in concione quadam *fungi*: Vnde SYNESIVS [o] & quidam alii Diaconos ἱεροκήρυκας *sacros Ecclesiæ præcones* appellant, quippe qui concionem monebant, quomodo omnia suo quoduis ordine fieri oporteret. Hoc significatu verbum κηρύξαι, in antiquis libris ritualibus & canonibus frequenter occurrit. Exempli caussa in *Constitutionibus* [p] *Apostolicis*, Diaconus, finito Episcopi sermone, cunctis consurgentibus, ex alto loco proclamare iubetur: *ne quis adsit audientium, ne quis infidelium.* Deinde silentio facto, iubetur dicere: *Orate Catechumeni, & omnes fideles attente pro ipsis orent*: & simul exemplum præire populo, quemadmodum pro eis orare debeant. Quæ precandi formula tum in *Constitutionibus* [q] tum in CHRYSOSTOMO [r] videri potest. Postea Diaconus similiter *Energumenos, Competentes* & *Pænitentes*, suo quemque ordine compellare, eosque vna cum populo ad precandum exhortari debebat, his vtens verbis: Ἐκτενῶς πάντες ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν, *intente pro eis precemur.* Et quum Diaconus hos omnes solemni proclamatione ἀπολύεσθε, προέλθετε, *Ite, Missa est*, dimisisset, Fideles iterum adhortabatur, vt

(o) Synes. Ep. LXVII p. 224 (p. 209. edit. Paris. MDCXXXIII.) Κατασιγαζόντων δὲ τῶν ἱεροκηρύκων, εἰς θρῆνον αὐτοῖς ἀπετελεύτησεν ἡ βοή. Indicto a *sacris præconibus* silentio, vox illis in planctum desiit.
Chrysostom. Hom. XVII. in Hebr. IX. (Tom. VI. p. 484 edit. Francof.) ἕστηκε καὶ νῦν ὁ παρ' ἡμῶν κῆρυξ - - - ὅταν εἴπῃ, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις κ τ λ. Stat nunc quoque, qui est apud nos *præco* - - quando dicit: Sancta sanctis! &c.

(p) Constit. Apost. lib. VIII. c. V. Πληρώσαντος αὐτοῦ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον - - ἀναστάντων ἁπάντων ὁ διάκονος ἐφ' ὑψηλοῦ τινος ἀνελθὼν κηρυττέτω· μή τις τῶν ἀκροωμένων· μή τις τῶν ἀπίστων· καὶ ἡσυχίας γενομένης λεγέτω· εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι, καὶ πάντες οἱ πιστοὶ κατὰ διάνοιαν ὑπὲρ αὐτῶν προσευχέσθωσαν.

(q) Ibid. c. VI tot.

(r) Chrysostom. Hom. II. in 1 Corinth. (Tom. V. p. 316 317. sqq.)

pro

pro se ipsis & vniuerso Ecclesiæ Christianæ statu orarent, eumque in finem aliam precandi formulam [s] eis recitabat: & hæc ipsa formula vocabatur Diaconi *προσφώνησις* seu *exhortatio ad orandum*. ad distinguendum eam ab Episcopi *ἐπικλήσει*, quæ precationis formula erat, qua Deum compellabat, quum Diaconi compellatio ad populum esset directa. Quam ob caussam hæc dicebatur *προσφώνησις* & *κηρύξαι*, *adhortatio*, qua populus ad orandum excitabatur, addita institutione, pro quo speciatim orandum eis esset. Hoc *Latinis* dicebatur *Oratio* & *Prædicatio*, quemadmodum ex Concilio quarto *Toletano* [t] videre est, quod vocabulum *orare* per *prædicare* explicat, & vtrumque vocabulum de Diaconi functione accipit. Et hinc vnum ex ornamentis Diaconi (vt & illud hac occasione notemus) ab eodem Concilio appellatur *Orarium*, quod eo tamquam peculiari signo, quo fratres suos ex Clero de precibus faciendis admonebat, vtebatur. Ex his omnibus intelligere poterimus, quid SOCRATES velit, quando dicit, *Athanasium* [u] Diaconos suos iussisse *κηρύξαι εὐχήν*, *ad orandum cohortari*; & quomodo controuersum Concilii *Ancyrani* Canonem interpretari debeamus, qui de quibusdam Diaconis in idololatriam prolapsis loquens, eos ab omni sacro ministerio cessare oportere, neque amplius [w] *κηρύσσειν* iubet: quod quidam interpretes de verbi divini prædicatione, alii autem [x] verius de hac Diacona-

(s) Constit. Apostol. lib. VIII. c. X. tot.

(t) Conc. Toletan. IV. c. XL. (Tom. V. p. 1716.) Vnum Orarium oportet Leuitam gestare in sinistro humero, propter quod *orat*, id est, *prædicat*.

(u) Socrat. lib. II. c. XI. *προστάξας διακόνῳ κηρύξαι εὐχήν*, mandat Diacono, *vt orationem populo indicat*.

(w) Concil. Ancyr. c. II. *πεπαῦσθαι αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τοῦ ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν.* Ipsos (Diaconos) ab omni sacerdotali ministerio cessare, & panem vel calicem offerendi, vel *prædicandi*.

(x) Habert. Pontific. p. 103. Eo canone (Ancyr. II.) *κηρύσσειν* *concionari*, quod vulgo *prædicare* dicimus, minime significat, sed *pronuntiare*, *annuntiare* ea, de quibus vno aut altero verbo populum inter sacra admonebat Diaconus, vt *κῆρυξ* *præco* ecclesiæ, vel Episcopi aut Presbyteri sacrificantis.

Beuereg. Not. in Conc. Ancyr. c. II. Hic obseruetur discrimen inter Presbyterorum & Diaconorum officia. In primo enim canone Presbyteros quidem *προσφέρειν καὶ ὁμιλεῖν*, in præsenti autem Diaconos *ἀναφέρειν, καὶ κηρύσσειν* dictum est: vt igitur *ἀναφέρειν* a *προσφέρειν*, sic etiam *κηρύσσειν* ab *ὁμιλεῖν* distinguatur necesse est. Cum *ὁμιλεῖν* igitur isto loco *concionari*, siue sermonem habere significet; *κηρύσσειν* hoc loco, de Diaconis dictum, nihil aliud denotare videtur, quam

lis

lis officii parte intelligunt, quæ in hoc consistebat, vt Diaconus *κήρυξ* seu sacer congregationis præco esset.

§. XI.

Septimo: *Diaconis permittente Episcopo concionari licebat.*

Si quæras, an Diaconi potestatem aliquam concionandi coram populo habuerint? idem respondeo, ac ad quæstionem de baptismo: Habebant vtique concionandi potestatem, permittente & mandante Episcopo, at sine eius auctoritate non habebant. Auctor sub nomine AMBROSII [y] Diaconos eo tempore concionatos esse, diserte negat; etiamsi initio omnes Diaconos *Euangelistas*, vt *Philippus* & *Stephanus* erant, fuisse autumet. Supra ostendimus, nec ipsos Presbyteros multis in locis verbum diuinum prædicandi habuisse potestatem præsente Episcopo, nisi ex speciali eius mandato; adeoque idem de Diaconis multo aptius concludi potest. BLONDELLVS [z] & BARONIVS existimant, CHRYSOSTOMVM elegantissimos istos sermones de

quod proprie significat, *præconis* scilicet *officio fungi*. Hoc enim in sacris celebrandis Diacono olim incubuit, alta nimirum voce & præconis instar varios ritus & ordinem per totam liturgiam moderari, & significare quid & quando a fidelibus aut catechumenis orandum erat.

Suicer. Thesaur Eccles. Tom. II. p. 99 *Κηρύσσειν* - - Diaconis tributum, non significat *verbum prædicare*, sed illud declarat ministerium, quo dato Oratorii signo, actionum sacrarum ritus & ordinem moderabantur.

(y) Ambros. Comm. in Ephes. IV. Nunc neque Diaconi in populo *prædicant*, neque Clerici vel Laici baptizant.

(z) Blondel. Apol. p. 57.

Baron. an. CCCLXXXVI. n. LV. p. 542. Cum primum vero Presbyter designatus est, primam omnium ad populum habuisse dicitur homiliam, cuius est exordium: Num vero sunt, quæ nobis acciderunt &c.] At nihil ibi de Presbyteratu, sed de suscepta tantum docendi populi functione: quam quidem non ante hunc annum auspicatum fuisse, ex eo exploratum redditur; dum ipse in vna illorum orationum, quas habuit ad populum Antiochenum de imminente clade ob statuas ignominia adfectas (quod certum est contigisse post sequentem annum) expresse testatur, se iam in docendi munere biennium agere, sunt hæc eius verba: *Ecce secundum hunc annum habeo vestræ differens caritati* &c.]

Quamobrem in eam sententiam ire compellimur, vt quæ reperiuntur scriptæ orationes *ab ipso, cum diaconus* esset, nempe superius recensitæ aduersus Gentiles, Iudæos atque Hæreticos, & de Anathemate, *eas speciali indulgentia & iussione Flauiani pro concione dixerit*; cessasse vero postea vsque ad Presbyteratum.

incomprehensibili Dei Natura, *de Anathemate* &c. habuisse, quum adhuc esset tantummodo Diaconus. Alii autem [*a*] probabilius existimant, quod hi non sint sermones, quos in Ecclesia recitauerit, sed tantum discursus, quos aliis occasionibus composuerit; & quod primum sermonem, quum Presbyter ordinatus sit, habuerit eum, qui adhuc in Volum. IV. Opp. p. 953. exstat. Enim vero si vmquam concionatus est, adhuc Diaconus existens, non est dubium, quin id fecerit *Meletio* Episcopo suo permittente: Quemadmodum PHILOSTORGIUS [*b*] dicit, *Leontium* Episcopum *Arianum Antiochiæ* permisisse *Aëtio*, Diacono suo, vt ecclesiastica dogmata publice in ecclesia doceret. *Ephrem Syrus* aliud forte huius rei exemplum dare potest: Non enim nisi Diaconus Ecclesiæ *Edessenæ* fuit, PHOTIUS [*c*] tamen perhibet, quod diuersas homilias seu sermones, eosque tam excellentes, composuerit, vt post eius mortem in alias linguas translati, & in quibusdam Ecclesiis proxime post lectionem scripturæ sacræ prælecti fuerint, quemadmodum HIERONYMUS [*d*] tradit. Non nullis in locis, vti in ecclesiis *Gallicanis*, Diaconi ab ipsis Conciliis habebant auctoritatem legendi istiusmodi homilias coram populo sermonis loco, si forte Presbyter ægrotaret nec ser-

(*a*) Caue Hist. Litter. Vol. I. p. 253. (Edit Londin. MDCLXXXVIII.) Diaconus constitutus ad scribendum se adiunxit, librosque *aduersus Iudæos*, *Gentiles*, *Anomæos*, *de Sacerdotio*, *de Prouidentia ad Stagirium monachum*, aliosque aliquot edidit. Exacto in Diaconatu quinquennio a Flauiano (nam falsus est Socrates, qui ab Eugrio factum refert) anno CCCLXXXVI. Ecclesiæ Antiochenæ Presbyter factus est; *quo tempore primam concionem habuit*, quæ exstat Tom. IV. p 953.

(*b*) Philostorg. lib. III. c. XVII. *Λεόντιος - - εἰς διακονίαν τὸν μαθητὴν προχειρίζεται καὶ διδάσκειν ἐν ἐκκλησίᾳ, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπιτρέπει δόγματα.* Leontius - - discipulum suum ad diaconatus gradum euexit eique permisit, vt ecclesiastica dogmata publice in Ecclesia doceret.

(*c*) Phot. Cod. CXCVI. p. 512. *Λόγοι ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα.* Sermones vndequinquaginta. Ibid. p 516. *Ἀλλὰ καὶ πλεῖστα τοῦ ἀνδρὸς μεταβληθέντα πρὸς τὴν ἑλλάδα συντάγματα φέρεται πλήρη χάριτος καὶ δυνάμεως.* Alia quoque plurima sancti viri in græcam conuersa linguam opuscula circumferuntur, dicendi vi ac venustate referta.

(*d*) Hieron. de Script. c. CXV. Efræm, Edessenæ Ecclesiæ Diaconus, multa Syro sermone composuit, & ad tantam venit claritudinem, vt post lectionem Scripturarum publice in quibusdam ecclesiis eius scripta recitentur.

monem

tionem habere posset: quemadmodum ex lege, in concilio *Vasensi* [e] hac occasione lata, apparet. Sed hoc ex necessitate fiebat atque permissione. Vt adeo Diaconi ista Ecclesiæ strata (secundum dilucidam expositionem, quam de hac re postea dedit *Vigilius* [f]) concionari potuisse videantur, si minimum ab Episcopo veniam habuerint; præsumtio autem contra consuetudinem & canonem fuerit, si sine eius permissu id factum esset.

§. XII.

Octauo, *Pœnitentes etiam vrgente extrema necessitate in gremium Ecclesiæ recipere, & in extraordinariis quibusdam casibus inferiorum ordinum Clericis officium ad tempus abrogare.*

Atque ita etiam cum Diaconis respectu potestatis recipiendi Pœnitentes, eisque peccatorum veniam impertiendi comparatum erat. Ordinarie hoc ipsum ad Episcopum, tamquam supremum Ecclesiæ ministrum, spectabat prærogatiuum; adeoque rarius id Presbyteris, numquam autem Diaconis, permittebatur, si ab extremæ necessitatis casu discesseris, quando nimirum nec Episcopus nec Presbyter quispiam, qui id faceret, præsto erat. Hoc in casu Diaconi, tamquam speciales Episcopi delegati, quandoque auctoritate pollebant imponendi eis manus, quod signum receptionis erat. Ita cum Pœnitentibus, quorum CYPRIANVS meminit, & quos Martyres litteris suis Ecclesiæ fauori commendauerant, actum fuit: *Si*, inquit ille [g], *incommodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata præsentia nostra, apud Presbyterum quemcunque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, & vrgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque Exomologesin facere delicti sui possint; vt manu eis in pœnitentia imposita veniant ad Dominum cum pace.* Heic

(e) Conc. Vasens. II. c. II. (Tom. IV. p. 1680.) Si Presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per se ipsum non potuerit prædicare, SS. *Patrum Homiliæ a Diaconibus recitentur.*

(f) Vigil. Ep. ad Rustic. & Sebastian. (Tom. V. Conc. p. 584.) Adiecistis etiam exsecrandam superbiam, quæ nec leguntur, vt sine sui Pontificis iussione aliquando Ordinis vestri homines præsumserunt, auctoritatem vobis Prædicationis contra omnem consuetudinem vel canones vindicare.

(g) Cypr. Ep. XIII. al. XVIII. ad Cler.

 obser-

obferuatu dignum eft, nulli, qui Diacono inferior fit, negotium dari hoc officium conficiendi; neque Diaconis ipfis id faciendi concedi auctoritatem, nifi tamquam Epifcopi delegatis, idque in extremo neceffitatis cafu, quando videlicet Presbyter, qui Pœnitentem animam agentem in gratiam reciperet, reperiri nullus poterat.

Admodum videtur probabile, quod fimili in cafu, hoc eft abfoluta neceffitate exigente, in Ecclefiis quibusdam *Græcis* poteftatem habuerint inferiores Clericos ad tempus ab officio prohibendi. Quod e verbis Auctoris *Conftitutionum* [*b*] colligi poteft, vbi dicit: *Diaconus excommunicat Hypodiaconum, Lectorem & Cantorem & Diaconiffam, fi hoc facere opus fit abfente Presbytero. Hypodiacono non licet excommunicare Lectorem, aut Cantorem, aut Diaconiffam aut Clericum aut Laicum: Miniftri enim funt Diaconorum.* Hæc erat poteftas tum quidem Diaconis in cafibus extraordinariis conceffa, & priuilegium peculiare, quo nullus ex inferiore Clero poterat perfrui.

§. XIII.

Nono: *Diaconi in Conciliis generalibus Epifcopis fuis miniftrare & interdum eos repræfentare debebant.*

Inter extraordinaria Diaconorum officia etiam referri poteft, quod interdum ab ipforum Epifcopis delegati fuerint, vt in Conciliis generalibus ipforum vices explerent & procurarent negotia. Ordinarium eorum illic officium erat Epifcopis fuis famulari & fcribas ac difputatores agere &c. prout ab ipfis mandatum acceperant; qua in functione in Conciliis antiquis eos vt plurimum offendimus. Duplici autem ratione tunc inferiores habebantur Presbyteris. Primo quidem Presbyteri ordinarie vt fedentes cum Epifcopis fuis nobis repræfentantur, Diaconis cum vniuerfa plebe adftantibus. Deinde Presbyteris quandoque fuffragia licebat ferre, vt fupra demonftrauimus; fed nullum exemplum, quod ego quidem fcio, fuppetit, quo idem priuilegium ad Diaconos fpectaffe, demonftrari pof-

(*b*) Conftit. Apoft. lib. VIII. c. XXVIII. Διάκονος ἀφορίζει ὑποδιάκονον, ἀναγνώστην, ψάλτην, διακόνισσαν· ἐὰν ᾖ τι τοιοῦτον, μὴ παρόντος πρεσβυτέρου. ὑποδιακόνῳ οὐκ ἔξεστιν ἀφορίζειν, οὔτε μὴν ἀναγνώστην, οὔτε ψάλτην, οὔτε διακόνισσαν, οὔτε κληρικὸν, ἢ λαϊκόν· ὑπηρέται γάρ εἰσι διακόνων.

ri possit. Hoc tantum relatum legimus, Episcopos, si adesse ipsi non potuerint, Diaconos suos delegasse, vt ipsos repræsentarent. Tum quidem sedebant atque suffragia ferebant, non vt Diaconi, sed vt procuratores loco Episcoporum, a quibus missi fuerant. Cuius rei tot exempla in Conciliorum monumentis occurrunt, vt lectoribus vel vnum ex illis adferre haud necesse sit. Qui vero exempla videre auet, is CHRISTIANVM LVPVM in notis ad Canonem Concilii *Trullani* septimum consulat, vbi discrimen aliquod inter sessionem & suffragationem Diaconorum in Conciliis *Orientalibus* & *Occidentalibus* obseruat. In conciliis *Orientalibus*, si Diaconus Metropolitanum aut Patriarcham repræsentaret, eo ipso loco sedebat atque subscribebat, quo ipse Metropolitanus vel Patriarcha, si adfuisset, sessurus fuisset atque subscripturus; in *Occidentalibus* autem Conciliis alius mos erat: Ibi enim Diaconi post omnes Episcopos, non eorum loco, quorum procuratores erant, suffragia ferebant.

Sic in Conciliis generalibus fiebat. In prouincialibus autem & consistorialibus Synodis Diaconi æque ac Presbyteri suo ipsorummet nomine suffragia ferendi non numquam habebant libertatem. Cuius rei multa exempla lector videre, si velit, potest in Conciliis *Romanis* sub SYMMACHO & GREGORIO secundo, a IVSTELLO [i] in *Bibliotheca* sua *Iuris Canonici* publicatis, & in Conciliorum Tomo IV. vbi primum Episcopi, deinde Presbyteri, & postea Diaconi, suo quisque nomine subscripserunt. Et qui hac in re curiosi exsistunt, plura alia huiusmodi exempla reperire ipsi poterunt.

§. XIV.

Decimo: *Diaconi potestatem habebant reprehendendi atque corrigendi eos, qui in Ecclesia inordinate sese gerebant.*

Duo adhuc de Diaconorum officio in conuentibus ecclesiasticis obseruanda sunt. Primum quidem, quod quemadmodum homines instituere debebant, quomodo sese quemque in cultu diuino gerere oporteret; ita potestatem habuerint eos, qui minus decenter se gerebant, corrigendi atque castigandi. *Constitutiones*, quæ Apostolis tribuuntur, eiusmodi functionum,

(i) Vid. supra c. XIX. §. XII. pag. 281.

quales istæ sunt, tamquam ad Diaconorum officium spectantium, mentionem faciunt. *Si quis repertus fuerit, qui sedeat loco non decenti, increpetur [k] a Diacono, tamquam a nauclero: traducaturque in locum, qui eum deceat.* Et post paullo [l]: *Diaconus speculetur populum, ne quis murmure obstrepat, dormitet aut rideat, aut nutus faciat. Oportet enim stare in Ecclesia sapienter, sobrie, vigilanter, auribus ad verbum Domini intentis.* Hoc ex CHRYSOSTOMO etiam manifestum est, qui de iis, qui irreuerenter sese in Ecclesia gerunt, loquens, vicinos iubet eos obiurgare, & si hoc ferre nolint, Diaconum [m] aduocare, ut officium suum erga illos exsequatur. Memoratu dignam historiam huic rei apprime conuenientem de *Caeciliano* Archidiacono *Carthaginensi* refert OPTATVS, quod, quum *Lucillam*, fœminam diuitem, vbi sacram cœnam sumebat, aliquid indecore facere obseruaret; (ante enim, quam Panem & Vinum acciperet, os nescio cuius sic crediti martyris osculari solita erat); hoc nomine officii sui inductus ratione eam [n] reprehenderit; quo ipso illa tantopere sit commota, vt postea, quam ille electus esset Episcopus, ab eius communione sese cum aliis quibusdam factiosa separarit; eiusque ordinationem vitiosam caussata eo rem deduxerit, vt *Maiorinus* eius in locum fuerit ordinatus; & hanc vnam e præcipuis schismatis *Donatistarum* caussis fuisse,

(k) Constit. Apost. lib II. c. LVII. Εἰ δέ τις εὑρεθῇ παρὰ τόπον καθεζόμενος, ἐπιπληττέσθω ὑπὸ τοῦ διακόνου ὡς πρῳρέως, καὶ εἰς τὸν καθήκοντα αὐτῷ τόπον μεταγέσθω. Ibid. Ὁμοίως ὁ διάκονος ἐπισκοπείτω τὸν λαόν, ὅπως μή τις ψιθυρίσῃ· ἢ νυστάξῃ· ἢ γελάσῃ ἢ νεύσῃ. χρὴ γὰρ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐπιστημόνως, καὶ νηφαλίως, καὶ ἐγρηγορότως ἑστάναι, ἐντεταμένην ἔχοντας τὴν ἀκοὴν ἐπὶ τὸν τοῦ κυρίου λόγον.

(l) Ibid. ὁ διάκονος ἐπισκοπείτω τὸν λαὸν &c.

(m) Chrysostom. Hom. XXIV. in Act. (Tom. III. p. 229) Κεῖνται πάντες νέοι ψυχροὶ καὶ γέροντες καθάρματα μᾶλλον οἱ νέοι, γελῶντες, ἀνακαγχάζοντες διαλεγόμενοι· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἤκουσα γινόμενον· καὶ ἀλλήλους σκώπτοντες ἐπὶ γόνατα κείμενοι. σὺ παρέστηκας ὁ νέος ἢ ὁ πρεσβύτης ἐπίπληξον, ἂν ἴδῃς· ἐγκάλεσον σφοδρότερον· οὐκ ἀνεχόμενον, τὸν διάκονον κάλεσον. κ. τ. λ. Iacent omnes adolescentes frigidi ac senes, purgamenta magis quam adolescentes, rident, subsannant, cauillantur. Etenim & hoc fieri audiui, & mutuum se incessunt scommatis geniculantes. Tu autem si adsistis iuuenis vel senex, & stupenda vides, increpa acriter; si non fert, *voca Diaconum* &c.

(n) Optat. lib. I. p. 40. (p. 18. edit. Paris.) Quum correptionem Archidiaconi Caeciliani ferre non posset, quæ ante spiritalem cibum & potum os nescio cuius martyris, si tamen martyris, libare dicebatur &c.

OPTA-

OPTATUS animaduertit dicitque, schisma illo tempore confusæ mulieris iracundiam peperisse, quæ condonare non potuerit Diacono, qui eam in ecclesia corripuerit. Forte aliqui id, quod *Cæcilianus* fecit, superioris officii, vti nunc quidem Archidiaconi plerumque sunt, virtute cum fecisse, existimauerint. Enim vero proxime sequenti Capite ostendemus, quod Archidiaconi olim semper ex ordine Diaconorum nec de vllo alio gradu fuerint. Et ex iam dictis apparet, hoc, quod *Cæcilianus* fecit, non ex peculiari potestate, qua tamquam Archidiaconus fruitus sit, sed ex ordinaria potestate corripiendi male se gerentes, quam cum reliquis omnibus Diaconis Ecclesiæ communem habebat, profectum fuisse.

§. XV.

Vndecimo: *Diaconi olim omnia inferiorum ordinum Ecclesiæ officia faciebant.*

Alterum, quod de Diaconorum officio adhuc habeo monere, est, quod ante institutos ordines Ecclesiæ inferiores (qui non eodem in omnibus ecclesiis tempore, nec forte in vlla ecclesia ante duo priora sæcula, orti sunt, vt deinceps ostendetur) Diaconi istiusmodi officia omnia, quæ sequentibus sæculis his ordinibus commissa sunt, explere debuerint; qualia sunt officia Lectorum, Hypodiaconorum, Exorcistarum, Catechistarum, Ianitorum & similium. Ita EPIPHANIVS [*o*] ab initio omnia officia ecclesiastica ab Episcopis, Presbyteris & Diaconis peracta esse, adeoque nullam ecclesiam sine Diacono fuisse obseruat. Ita certe IGNATII ætate cum Ecclesia comparatum erat, qui de nullo vmquam ordine loquitur, qui Diaconorum ordine sit inferior: Sed *sine his*, inquit, *Ecclesia* [*p*] *non vocatur.* Vt adeo omnia officia inferiora a Diaconis fieri oportuerit. Immo vero in ipsis posterioribus sæculis diuersa officia inferiora sæpenumero vni eidemque viro commissa esse legimus, forte vt onus numerosiorem alendi clerum in paruis ecclesiis detrectarent. Ita EVSEBIVS *Romanum* Martyrem [*q*] & Diaconum & Exor-

(*o*) Epiph. Hæres. LXXV. Aerian. n. V. *ἄνευ δὲ διακόνου ἐπίσκοπον ἀδύνατον εἶναι.* Sine Diacono Episcopus esse non potest.

(*p*) Ignat. ad Trallian. n. III. *χωρὶς τούτων ἐκκλησία οὐ καλεῖται.*

(*q*) Euseb. de Martyr. Palæstin. c. II. *Μνήμης δ' ἀξία τυγχάνει καὶ τὰ περὶ Ῥωμανὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀποτελεσθέντα· παλαιστὸς γὰρ οὗτος ὤν, διάκο-*

cistam

ciſtam in Eccleſia *Cæſareenſi* fuiſſe, auctor eſt. Et *Procopius* Martyr tres ſimul functiones in Eccleſia *Scythopolitana* habuit: Eodem enim tempore Lector fuit, Interpres & Exorciſta; vti ex Actis Martyrii [r] eius, a VALESIO publicatis, conſtat. Iam vero vterque ineunte ſæculo quarto perſecutionis *Diocletianea* tempore pro Chriſtianæ religionis profeſſione mortem ſubiit. Et integrum ſæculum poſt, ſi Auctori ſub nomine AVGVSTINI [s] credere fas eſt, deprehendimus, quod, ſi ab iſtiusmodi diuitibus & magnis eccleſiis, qualis *Romana* erat, ingentem Clericorum complexa multitudinem, diſceſſeris, omnia inferiora officia a Diaconis adhuc peracta ſint. In eccleſiis *Græcis* illi ſemper erant πυλωροὶ ſeu *ianitores*, cum fieret oblatio & ſacra celebraretur euchariſtia, vti ex *Conſtitutionibus* [t] *Apoſtolicis* videre eſt, vbi dicitur: *Diaconi ſtent ad ianuas, quibus viri in templum ingrediuntur, & Hypodiaconi ad ianuas, quibus mulieres, ne quis egrediatur, nec aperiatur tempore oblationis, quamvis ſit aliquis fidelis,* Hæc præcipua antiquitus Diaconorum erant in conuentibus eccleſiaſticis officia.

§. XVI.

Duodecimo: *Diaconi erant Epiſcoporum* Subeleemoſynarii *ſeu ſtipis erogandæ curatores vicarii.*

Præterea autem duorum triumue aliorum officiorum, ad quæ adminiſtranda ab Epiſcopis extra eccleſiam Diaconi adhiberi ſolebant, mentio iniicienda eſt. Eorum primum erat, vt tamquam Epiſcoporum *Subeleemoſynarii* ſeu vicarii ſtipis erogandæ, curatores orphanorum, viduarum, virginum, detentorum in cuſtodia Martyrum, & omnium pauperum ac infirmorum, qui aliquo nomine ex publicis Eccleſiæ reditibus alebantur, curam gererent. Diaconi ſpeciatim in iſtorum o-

νός τε καὶ ἐπορκιστὴς τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας. Sed & commemoratione digna ſunt in primis, quæ circa *Romanum* Martyrem eodem die Antiochiæ geſta ſunt. Hic enim genere Palæſtinus, *Cæſareenſis eccleſiæ diaconus & exorciſta.*

(r) Acta Procop. apud Valeſ. in Euſeb. de Martyr. Palæſtin. c. I. Ibi Eccleſiæ tria miniſteria præbebat. Vnum in legendi officio, alterum in Syri interpretatione ſermonis, & tertium aduerſus Dæmonas manus impoſitione conſummans.

(s) Auguſt. Quæſt. Vet. & Nou. Teſtam. cap. CI. ſupra citat. §. IV. not. (c) p. 301.

(t) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XI. οἱ δὲ διάκονοι ἱστάσθωσαν εἰς τὰς τῶν ἀνδρῶν θύρας· καὶ οἱ ὑποδιάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν· ὅπως μήτις ἐξέλθῃ· μήτε ἀνοιχθῇ ἡ θύρα κἂν πιστός τις ᾖ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναφορᾶς.

mnium

[illegible] penuriam atque indigentiam inquirere, de ea ad Episcopum referre, illisque eleemosynas, quas ab ipso in eorum recreationem miseriæque leuamentum acceperant, distribuere debebant. Archidiaconus quidem Episcopi quasi erat thesaurarius, reliqui Diaconi vniuersi eius dispensatores, qui eleemosynas Ecclesiæ indigentibus distribuebant. Id quod e diuersis locis [u] CYPRIANI, DIONYSII ALEXANDRINI [w] & Auctoris [x] *Constitutionum* intelligitur, qui de hoc officio indiscriminatim loquuntur, omnibusque Diaconis id commune fuisse, dicunt. Speciatim in *Constitutionibus* Diaconi officium ita describitur, vt si quem sciat inopia premi, admoneat prius Episcopum, & sic conscio Episcopo suppeditet eius indigentiæ; clam autem Episcopo nihil faciat, ne eum de iniuria afflictorum insimulet, eique in probrum cedat, & murmuratio contra ipsum excitetur.

(u) Cyprian. Ep. XLIX. al. LII. ad Cornel. Nicostratum vero Diacono sanctæ administrationis amissa, Ecclesiasticis pecuniis sacrilega fraude subtractis, viduarum ac pupillorum depositis negatis, non tam in Africam venire voluisse, quam conscientia rapinarum ac criminum nefandorum illinc ab vrbe fugisse.

(w) Dionys. ap. Euseb. l. VII. c. XI. [illegible] Diaconi vero, post illos qui morbo consumti sunt, superstites: Faustus, Eusebius, Chæremon. Eusebium vero quem Deus iam inde ab initio roborauit, impulitque, *vt confessoribus in custodia positis ministeria strenue exhiberet*, atque consummatorum beatorum Martyrum cadauera non sine capitis sui periculo sepeliret.

(x) Constit. Apost. lib. II. c. XXXI. [illegible] Nihil prorsus sine Episcopo faciat (Diaconus) neque villi quippiam sine illo conscio & auctore tribuat: etenim si clam episcopo *dederit egenti*, & calumnioso, erit probro Episcopo, eumque de iniuria afflictorum insimulat. [illegible] c. XXXII. [illegible] (Si quem ergo diacone, *scieris inopia premi*,) admonito prius Episcopo, *suppedita* [illegible] Lib. III. c. XIX. [illegible] Diaconi similiter idemque Magister si se ipse humiliter abiecit, quomodo pudebit vos hoc facere fratribus [illegible] & imbecillis? Ibid. [illegible] Oportet igitur, vt vos diaconi omnes visitetis [illegible] quibus visitatio necessaria est, & de calamitosis & afflictis nuntiate episcopo vestro.

§. XVII.

Decimo tertio: *Diaconorum erat de criminibus populi Episcopo nuntiare.*

Aliud Diaconorum officium hoc intuitu erat, in vitam & mores populi inquirere; deque eiusmodi malis, quibus pro ordinaria sibi concessa potestate mederi ipsimet non poterant, ad Episcopum referre, vt ipse pro suprema sua auctoritate illis mederetur. *Diaconus*, inquit *Constitutionum* [y] liber, *de re omni ad Episcopum referat, vt CHRISTVS ad Patrem. Verum quaecunque potest, moderetur per se, sicut Christus potestatem creandi & prouidendi a Patre accepit: Quae vero maiora sunt, Episcopus iudicet.*

§. XVIII.

Hinc Diaconi frequenter vocati Episcoporum Oculi, ipsorum Os, Angeli, Prophetae &c.

Hanc ob caussam Diaconi communiter Episcopi *Oculi* & *Aures*, *Os*, *Dextra* & *Cor* ipsius vocabantur: quod eorum ministerio omnia videbat, omniumque hominum actiones cognoscebat, perinde ac si suis ipse oculis vidisset, suisque ipse auribus audisset. Per eos ad gregem suum sua mittebat mandata & edicta, quo intuitu os ipsius & cor erant; per eos calamitosorum indigentiae succurrebat, atque ita dextra eius manus erant. Hi tituli frequenter in *Constitutionibus* [z] *Apostolicis* & in Auctore Epistolae [a] ad *Iacobum* occurrunt. Et ISIDORVS PELVSIOTA in adlusione ad eos *Lucio* [b] Archidiacono scri-

(y) Constit. Apost. lib II. c XLIV. Πάντα μὲν ὁ διάκονος τῷ ἐπισκόπῳ ἀναφερέτω ὡς ὁ χριστὸς τῷ πατρί· ἀλλ' ὅσα δύναται, εὐθυνέτω δι' ἑαυτοῦ λαβὼν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν, ὡς ὁ κύριος παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ δημιουργεῖν, καὶ τὸ προνοεῖν· τὰ δ' ὑπέρογκα ὁ ἐπίσκοπος κρινέτω.

(z) Const. Ap. lib. II. c. XLIV. Ἔστω ὁ διάκονος τοῦ ἐπισκόπου ἀκοὴ καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ στόμα, καρδία τε, καὶ ψυχή. Sit diaconus Episcopi *auris* & *oculus*, & *os*, *cor* & *anima*. Ibid. lib III. c. XIX. ψυχὴ αὐτοῦ καὶ αἴσθησις εἶναι ὀφείλετε. Debetis (vos diaconi) esse ei (episcopo) *anima* & *sensus*.

(a) Clem. Ep. ad Iacob. (Tom. I. Conc. p. 86) *Diaconi* Ecclesiae tamquam *oculi* sunt *Episcopi*.

(b) Isidor. Pelus. lib. 1. Ep XXIX. Εἰ ὀφθαλμοὶ ἐπισκόπου τυγχάνουσιν οἱ τοῦ σεπτοῦ θυσιαστηρίου διάκονοι, σὺ δὲ τούτων κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ἄρχεις, ὅλος ὀφθαλμὸς ὀφείλεις ὑπάρχειν. Si vere ita diaconi *Episcopi oculi* sunt, profecto cum tu Dei permissu ipsis praesis, *totus oculus* esse debes.

bens,

[illegible] Ecclesiaque viens [illegible] dicit, debere ipsum totum ec [illegible] quandoquidem Diaconi essent Episcopi oculi. Au-ctor *Constitutionum* [c] similiter Episcopi *angelos* ac *Prophetas* [illegible], quia erant ii, quibus ille praecipue tanquam inter-nunciis [illegible] ipsius populum siue ad extraneas ecclesias [illegible]. Eo enim tempore Episcopi nihil nisi per os & dex-tram cuiuspiam de Clericis suis faciebant.

§. XIX.

Diaconorum numerus, Ecclesiae necessitate exigente, [illegible] augebatur.

[illegible] Cetraque quum tanta esset negotiorum, ad Diaconi officium spectantium, multitudo & varietas, diuersos in eadem Eccle-sia Diaconos habere consueuerunt. In quibusdam Ecclesiis, ad imitationem Ecclesiae *Hierosolymitanae*, praecise septem erant. Concilium *Neocaesareense* [d] hoc ipsum Canone statuit, quod Diaconi septem esse debeant, etiamsi sit magna ciuitas, ideo quod hoc regulae *Actis Apostolorum* datae respondeat. Et Ec-clesia *Romana* tum ante tum post hoc Concilium hoc ipsum etiam tanquam legem obligantem videtur spectasse. Ex Epi-stola enim *Cornelii* [e] saeculo tertio medio scripta, patet, tum quidem septem tantum Diaconos in Ecclesia Romana fuisse, vt vt eodem tempore quadraginta sex ibi essent Presbyteri. Et *Prudentius* tempore *Sixti*, A. CCLXI. eandem rationem fuisse indicat. Loquens enim de *Laurentio* Diacono, appellat eum primum e septem viris [f] qui stant ad aram proximi, intelli-gens septem Ecclesiae Diaconos. Quid? Quod ista etiam consue-tudo saeculo quarto & quinto adhuc durauit, quemadmodum e

(c) Constit. Apost. lib. II. c. XXX. [illegible] *ἄγγελος* [illegible] *προφήτης* [illegible]. [illegible] Filius est angelus & propheta Patris: sic Diaconus angelus & propheta Episcopi.

(d) Conc. Neocaesar. c. XV. (Tom. I. Conc. p. 1484.) [illegible]

(e) Cornel. ad Fab. ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII. Ignorabat vnum Episcopum esse o-portere in ecclesia Catholica, in qua tamen sciebat (quomodo enim illud nescire potuisset?) Presbyteros quidem esse sex & quadraginta, *septem* autem *Dia-conos*.

(f) Prudent. hymn. de S. Laurent. (v. 37. 38. p. 98. edit. Cellar. Hallens.)

SOZOMENO [*g*], & HILARIO SARDO [*h*], Diacono *Romano*, qui ſub nomine AMBROSII ſcripſit, diſcimus. Sed *apud alios*, inquit SOZOMENVS [*hh*], *haud quaquam definitus eſt numerus Diaconorum.* Et certum eſt, ita *Alexandriæ* obtinuiſſe atque *Conſtantinopoli.* Etſi enim vnus ex ſcriptoribus vitæ S. *Marci*, a PEARSONIO [*i*] citatis, dicit, *Marcum* ſeptem tantum Diaconos *Alexandriæ* ordinaſſe, ſequentibus tamen temporibus plures ibi fuerunt. *Alexander* enim in epiſtola quadam circulari [*k*] nouem Diaconos nominat, quos vna cum *Ario* ob opiniones ipſorum hæreticas ab Eccleſia ſemouit; & probabile eſt, fuiſſe ibi plures alios, qui in recta ſententia perſtiterunt. Nam in formula ipſius condemnationis, a COTELERIO [*l*] publicata, Diaconi Catholici *Alexandriæ* & *Mareotidis* memorantur, vt qui in condemnando *Ario* cum Epiſcopo ſuo ſe coniunxerint. Et quod ad Eccleſiam attinet *Conſtantinopolitanam*, Diaconorum numerus tantus erat, vt in quadam IVSTINIANI Conſtitutione Nouella [*m*] eos ad cen-

(*g*) Sozom. lib. VII c. XIX. *Διάκονοι παρὰ Ῥωμαίοις εἰσὶν νῦν ὃ πλείους εἰσὶν ἑπτά.* Apud *Romanos Diaconi* non plures ſunt hactenus quam *ſeptem*.

(*h*) Ambroſ. Com. in 1 Tim. III. p 995. Nunc autem *ſeptem Diaconos* eſſe oportet, aliquantos Presbyteros, vt bini ſint per Eccleſias & vnus in ciuitate Epiſcopus.

(*hh*) Sozom. l. c. *παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἀδιάφορος ὁ τούτων ἀριθμός.*

(*i*) Vit. S. Marci ap. Pearſon. Vindic. Ignat. Part. I. c. XI. p. 329. apud Coteler. (p. 152. Edit. Cantabr.) B. Marcus Anianum Alexandriæ ordinauit Epiſcopum & tres Presbyteros & *ſeptem Diaconos*.

(*k*) Alex. Ep. Encycl. ap. Theod. lib. I. c. IV. ſub fin. *Εἰσὶ δὲ οἱ ἀναθεματισθέντες αἱρεσιῶται, ἀπὸ πρεσβυτέρων μὲν Ἄρειος· ἀπὸ διακόνων δὲ Ἀχιλλᾶς, Εὐζώϊος, Αἰθαλῆς, Λούκιος, Σαρμάτης, Ἰούλιος, Μηνᾶς, Ἄρειος ἕτερος, καὶ Ἑλλάδιος.* Hæreticorum qui anathemate damnati fuerunt, hæc ſunt nomina. Ex Presbyteris quidem Arius; *ex Diaconis* vero Achillas, Euzoius, Aithalas, Lucius, Sarmates, Iulius, Mena, Arius alter & Helladius.

(*l*) Coteler. Not. in Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XXVIII. *Ἀλέξανδρος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις Ἀλεξανδρείας καὶ Μαρεώτου παρὼν παροῦσιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Εἰ καὶ φθάσαντες ὑπεγράψατε, οἷς ἐπέστειλα τοῖς περὶ Ἄρειον κ. τ. λ.* Alexander Presbyteris & *Diaconis* Alexandriæ atque Mareotæ præſens præſentibus dilectis fratribus in Domino ſalutem. Licet iam *ſubſcripſeritis* illis quæ ad Arium & Arianos miſi &c.

(*m*) Iuſtin. Nouell. III c. I. *ὥστε θεσπίζομεν, μὴ περαιτέρω μὲν ἑξήκοντα πρεσβυτέρων κατὰ τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν εἶναι· διακόνους δὲ ἄῤῥενας ἑκατὸν, τεσσαράκοντα δὲ θηλείας.* Quapropter ſancimus non vltra ſexaginta quidem Presbyteros in ſanctiſſima maiore eccleſia eſſe, *diaconos* autem *maſculos centum*, & quadraginta feminas.

tum

tum ministerium magnæ illius Ecclesiæ & trium aliarum redactos deprehendamus. Vt adeo planum sit atque euidens, quod Diaconorum numerus, prout Ecclesiæ necessitas requisiuit, [illegible] contraria hac in re solius Ecclesiæ *Romanæ* praxis, plane singularis fuerit.

§. XX.

De ætate, quam habere debebant Diaconi, antequam ordinarentur.

Non loquor heic de proprietatibus, quæ in Diaconis requirebantur, quia generatim eædem erant, quæ in Episcopis requirebantur & Presbyteris, deque iis postea dicetur: quod ad ætatem eorum attinet, non nihil erat discriminis, quod hoc loco notandum est. Episcopi & Presbyteri, quemadmodum supra obseruauimus, ordinarie consecrari non poterant ante tricesimum ætatis annum, Diaconos autem anno vicesimo quinto, & non ante licebat ordinare. Hic terminus a lege tum ciuili tum canonica fixus est, vti e Nouellis IVSTINIANI [n], Conciliis [o] *Agathensi, Carthaginensi, Trullano* aliisque compluribus liquet. Et hæc ipsa regula curate obseruata fuit. Etsi enim Episcopos deprehendimus, ante hanc ætatem ordinatos, hi ipsi tamen (vt ostendimus supra) numquam Diaconi, sed de Laicis statim Episcopi ordinati fuerunt: sed inter hos, qui Diaconi ordinati sunt, vix vnius cuiusdam in vniuersa historia ecclesiastica exemplum inuenias, qui ante vicesimum quintum ætatis annum ordinatus sit.

(n) Iustin. Nouell. CXXIII. c. XIII. [illegible] Presbyterum minorem triginta quinque annorum fieri non permittimus; sed neque diaconum aut subdiaconum *minorem viginti quinque*.

(o) Concil. Agath. c. XVI. (Tom. IV. Conc. p. 1381.) Episcopus benedictionem diaconatus minoribus quam *viginti quinque* annorum penitus non committat.
Conc. Carth. III. c. IV. (Tom. II. p. 1167.) Placuit, vt *ante viginti quinque annos ætatis nec diaconi ordinentur*, nec virgines consecrentur.
Conc. Trull. c. XIV. (Tom. VI. Conc. p. 1150.) [illegible] Similiter nec diaconus *ante viginti annos* ordinetur.
Concil. [illegible] IV. c. XX. (Tom. V. p. 1712.) A *viginti & quinque annis* ætatis *Leuitæ* consecrentur.

§. XXI.

De reuerentia, quam Diaconi Presbyteris exhibuerunt, & quæ Diaconis contra ab inferioribus Clericis exhibita fuit.

Quod vltimo loco de Diaconis obseruare iuuat, magnus est ille honor atque reuerentia, quam Presbyteris æque ac Episcopis exhibere debuerunt. Supra demonstrauimus, Presbyteris suos in Ecclesia fuisse thronos, in quibus vna cum Episcopis sederunt: Diaconi autem eiusmodi priuilegium non habebant, sed semper vt adstantes eis repræsentantur. Ita Auctor [p] *Constitutionum* & GREGORIVS [q] NAZIANZENVS hoc eos ordine locant, nempe: Episcopus sedebat in medio throno, Presbyteri, ad vtrumque eius latus sedebant, Diaconi adstabant. Concilium *Nicænum* expressis verbis [r] cauet, ne Diaconi inter Presbyteros considеant in Ecclesia. Et ex HIERONYMO [s] & Auctore sub nomine AVGVSTINI [t] constat, quod, etsi Diaconi *Romani* cæteris omnibus potentiores euaserant, sedere tamen in Ecclesia sibi non sumserint. Immo vero quidam canones plus vltra progrediuntur, dum [u] Diaconis præsente quodam Presbytero, quocumque demum loco id fuerit, sedere interdicunt, nisi ipse illis permiserit.

Similem honorem Presbyteris diuersis occasionibus aliis

(p) Constit. Apost. Lib. II. c. LVII. Κείσθω μέσος τοῦ ἐπισκόπου θρόνος· παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυτέριον, καὶ οἱ διάκονοι παρεστάσθωσαν. Sit solium episcopi in medio positum & ex vtroque eius latere sedeant presbyteri & *adstent diaconi.*

(q) Gregor. Nazian. Somn. de Eccles. Anastas. vid. supr. cap. XIX. §. V. not. (h) p. 270.

(r) Concil Nic. c. XVIII. (Tom. II. p. 38.) Ἀλλὰ μηδὲ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις. Sed *nec* in medio quidem Presbyterorum *liceat diaconis sedere.*

(s) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. In Ecclesia Romæ Presbyteri sedent & *stant Diaconi.*

(t) Aug. Quæst. Vet. & Nov. Test. c. CI. Quamquam Romanæ Ecclesiæ Diaconi modice inuerecundiores videantur, sedendi tamen dignitatem in Ecclesia non præsumunt.

(u) Concil. Laodic. c. XX. (Tom. I. p. 1500.) Ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κελεύσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι. Quod *non oportet diaconum ante Presbyterum sedere*, sed sedere cum iussione presbyteri. Conc. Carth. IV. c. XXXIX. Vt Diaconus quolibet loco iubente Presbytero sedeat.

exhi-

exhibere, ipsisque non minus quam Episcopo in omnium officiorum [illegible] administratione ministrare debebant; quorum nullum a Diacono, præsente Presbytero, nisi peculiaris id suasisset [illegible], peragi poterat, quemadmodum superius observavimus. [illegible] Diacono ne quidem in domesticis conviviis benedictionem, præsente Presbytero, dare licebat, uti ex epistola [illegible] [x] ad EVAGRIUM videre est, ubi Diaconos *Romanos* paullo acrius increpat, quod illud facere sibi sumserint.

Verum tamen quemadmodum canones Diaconos ad honorem ac reverentiam Presbyteris præstandam obligarunt; ita ut ab inferiore Clero distinguerentur, omnes inferiores ordines eundem ipsis honorem exhibere jussi sunt. Concilium *Laodicenum* eodem canone, quo Diaconum, præsente nec jubente Presbytero, sedere vetat, statim subjungit, Diaconum simili ratione ab Hypodiaconis & reliquo Clero omni honorari oportere. Et Concilium *Agathense* [y] canonem iisdem verbis repetit. In memoriam Lectori hic revocamus, quod supra observavimus, habuisse nimirum Diaconos in quibusdam Ecclesiis potestatem absentibus Presbyteris inferiores clericos pœna ecclesiastica adficiendi. HIERONYMUS [z] etiam videtur dicere, quod eorum reditus largiores fuerint, quam Presbyterorum, qui eos non numquam importuniores atque elatiores reddiderint. Præter hæc omnia Diaconorum ordo magnæ erat existimationis, quod Archidiaconi, tum quidem semper de hoc ordine erant, & plerumque magnam in Ecclesia habebant auctoritatem; quorum de potestate ac privilegiis, cum paullo specialius dicere necesse sit, capite sequenti distincte acturi sumus.

(x) Hieron. Ep. LXXXV. ad Evagr. Licet [illegible] inter Presbyteros absente Episcopo sedere Diaconum viderim, & in domesticis conviviis, benedictiones Presbyteris dare. al. benedictionem coram Presbyteris [illegible].

(y) Concil. Agath. c. LXV. (Tom. IV. p. 1398.) Non oportet Diaconum sedere præsente Presbytero, sed ex jussione Presbyteri sedeat. Similiter autem honorentur Diacones a ministris inferioribus & omnibus clericis.

(z) Hieron. Ep. LXXXV. ad Evagr. Presbyter noverit se lucris minorem, sacerdotio majorem. Id. Com. in Ezech. c. XLVIII. Vitia sacerdotum, quod est Presbyteros [illegible] & dignitatem non meritis sed divitiis æstimari.

CAP.

LIBRI SECVNDI
CAPVT VICESIMVM PRIMVM
DE ARCHIDIACONIS.

§. I.

Archidiaconi antiquitus eiusdem cum Diaconis Ordinis fuerunt.

QVamquam Archidiaconi his posterioribus sæculis vt plurimum de Presbyterorum fuerunt ordine, antiquis tamen temporibus non nisi Diaconi erant: quod ex iis Scriptoribus euidenter patet, qui primam de iis relationem nobis tradunt. HIERONYMVS [a] auctor est, Archidiaconum ex Diaconis electum, & principem Diaconum in quauis Ecclesia fuisse, perinde ac Archipresbyter princeps fuit Presbyter; & in singulis ecclesiis vnum tantummodo exstitisse. *Cæcilianum* OPTATVS [b] Archidiaconum *Carthaginensem* appellat, erat tamen Diaconus solum, vsque dum Episcopus consecraretur, vt supra dictum est. Vnde factum, vt ipse *Cæcilianus* diceret, vt si ipse non legitime esset ordinatus Episcopus, quemadmodum *Donatistæ* dicerent [c], tamquam Diaconum tantummodo se tractarent. Certum est, *Laurentium* Archidiaconum *Romanum* non nisi Diaconum fuisse principem, seu primum e septem viris, qui stabant ad altare proximi & ministrabant, vti PRVDENTIVS [d] loquitur. Ex quibus testimoniis planum est atque perspicuum, quod hisce temporibus Archidiaconus semper vnus e Diaconorum ordine exstiterit.

§. II.

Ab Episcopo electi & non ob ætatis prærogatiuam constituti.

Enim vero quomodo Archidiaconus ad hunc honorem

(a) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. Aut *Diaconi eligant de se*, quem industrium nouerint, & *Archidiaconum* vocent. Id. Ep IV. ad Rustic. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, *singuli Archidiaconi.*

(b) Optat. lib. I. p. 40. (p. 19. edit. Paris.) Quum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset &c.

(c) Optat. ibid. Iterum a Cæciliano mandatum est, vt si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tantum adhuc Diaconum ordinarent Cæcilianum.

(d) Prud. Hymn. de S. Laur. v. 36. 37. p. 95 edit. Cellar.

Hic *primus* e septem viris,
Qui stant ad aram proximi.

perue-

peruenerit, & qua ratione hoc officium ei demandatum ſit, de eo quidem inter viros non nullos eruditos aliqua eſt controverſia. SALMASIVS [e] & alii quidam exiſtimant, initio eum non niſi ſeniorem Diaconum fuiſſe, etiamſi ſuccedente tempore hoc officium electiuum euaſiſſe, concedant. HABERTVS [f] illud ſemper electiuum, & in Epiſcopi libertate atque arbitrio poſitum fuiſſe putat, de Diaconis quempiam nominare, quem ad hoc officium idoneum iudicaret. Ita cum ATHANASIO actum fuiſſe, ex iis quodammodo intelligitur, quæ de ipſo refert [g] THEODORETVS, quod licet ætate eſſet paullo iunior, ordinis tamen Diaconorum princeps factus ſit. Hoc enim VALESIO iudice, ab Epiſcopo eum electum atque iis, qui ætate ipſum anteceſſerunt, prælatum fuiſſe indicat. HIERONYMVS loco ante citato, in conſtituendo Archidiacono non ætatis rationem habitam, ſed de cæteris eum electum fuiſſe, perſpicue adſerit: tantummodo eligendi poteſtatem Diaconis videtur tribuere: ſed vero ſi quid commercii hac in re habuerunt, ſub Epiſcopi directione id habuiſſe cenſendi ſunt, quippe qui in quibusdam canonibus iubetur ſibi Archidiaconum eligere & ſeniorem ordinarie cæteris præferre, ſi huic officio vere idoneus exſiſteret: ſin minus, alium quemdam eligere debebat, quem ad officia eccleſiaſtica obeunda [b] prouinciamque ſibi concreditam recte adminiſtrandam omnium maxime idoneum iudicaret.

(e) Salmaſ. de Primat. p. 8 Cum *primum Diaconum* aut *primum Presbyterum* legimus in antiquorum ſcriptis, de eo intelligendum, *qui ordinationis tempore prior eſt.* - - Ex primo Epiſcopo *Archiepiſcopus* exiit electione, qui olim primatum habuiſſet ætatis ac πρεσβυγενείας merito. *Sic etiam facti Archidiaconi.* Suic. Theſ. Eccleſ. Tom. I. p. 531. Qui olim fuerint *Archidiaconi*, docet Cl. Salmaſius de Primatu Papæ p. 8 9. &c.

(f) Habert. Pontifical. Obſeru. VI. p. 206. Sole clarius efficimus, *Archidiaconum electione*, non vero tempore, dignitate, non antiquitate Diaconis prolatum & præfectum.

(g) Theod. lib I. c. XXVI. Ἀνὴρ παιδόθεν μὲν τοῖς θείοις μαθήμασιν ἐντραφείς· ἐν ἑκάστῃ δὲ τάξει τῶν ἐκκλησιαστικῶν χορῶν γενόμενος ἀξιάγαστος - - συνῆν δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πάνυ, νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν, τοῦ χοροῦ δὲ τῶν διακόνων ἡγούμενος. Vir a puero diuinis literis innutritus & in ſingulis Eccleſiaſtici ordinis gradibus ſumma cum admiratione verſatus. - - Verſabatur autem in comitatu eximii Alexandri, ætate iuuenis ipſe quidem, ſed *Princeps ordinis.*

(b) Conc. Agath. c. XXIII. (Tom. IV. p. 1387.) Si officium Archidiaconatus propter ſimpliciorem naturam implere aut expedire nequiuerit, ille loci ſui nomen teneat, & ordinationi Eccleſiæ, quam Epiſcopus elegerit, præponatur.

§. III.

Plerumque tantæ erant existimationis & potestatis, vt Episcoporum successores eligerentur.

Officium Archidiaconi magnum semper honorem atque dignitatem habuit: perpetuus enim Episcopi minister erat & adiutor; & post Episcopum vniuersæ Ecclesiæ oculi in ipsum conuersi erant. Quo ipso id lucrifacere solebat, vt præ ipsis Presbyteris Episcopi sui successor eligeretur. Cuius rei diuersa exempla, *Athanasius*, *Caecilianus* & alii complures adferri possent. Et hæc, reor, caussa est, quamobrem HIERONYMVS Archidiaconum iniuria se ipsum [i] dicat adficere, si Presbyter ordinetur: probabiliter quod hoc ipso commodum suum in Ecclesia perderet, nec ad ampliorem dignitatem prouehi posset. Ita in Ecclesia *Romana* obtinuisse, firmiter possumus concludere, si quidem id, quod EVLOGIVS, scriptor *græcus* apud PHOTIVM, dicit, vero est consentaneum: quod *Romæ* nimirum lex [k], fuerit, vt Archidiaconus successor Episcopi eligeretur, & quod idcirco *Cornelius* Nouatianum ordinauerit Presbyterum, vt priuilegiis & spe succedendi eum priuaret. Sed prægnans, fateor, caussa est de veritate huius relationis dubitandi, tum quod de eiusmodi lege in Ecclesia *Latina* nihil legimus; tum quod hic Auctor manifesto errat, quando *Cornelium Nouatianum* Presbyterum ordinasse dicit, qui diu ante Presbyter & probabiliter numquam vel Archidiaconus vel Diaconus, sed ex Laico statim Presbyter consecratus fuit, quemadmodum ex CYPRIANI [l] & CORNELII [m] epistolis tacite eo respicientibus colligi potest. Sed ta-

(i) Hieron. Com. in Ezech. c. XLVIII. Certe qui *primus* fuerit *ministrorum*, quia per singula concionatur in populos, & a Pontificis latere non recedit, *iniuriam putat, si Presbyter ordinetur*.

(k) Eulog. ap. Phot. Cod. CLXXXII. Τὸν ἀρχιδιάκονον ἐνενόμιστο διάδοχον τῦ ἀρχιερατεύοντος καθίςασθαι Archidiaconum succedere summo sacerdoti statutum erat.

(l) Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. *Non* iste (Cornelius) *ad Episcopatum subito peruenit*, sed per omnia ecclesiastica officia promotus & in diuinis administrationibus Dominum sæpe promeritus ad sacerdotis sublime fastigium cunctis religionis gradibus adscendit.

(m) Concil. Ep ad Fabian. ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII. Quum egregius ille vir (Nouatus) ecclesiam Dei reliquisset, in qua post susceptum baptismum Presbyterii gra-

men

men ſi EVLOGIVS per legem nihil amplius quam conſuetudinem intelligit: forte id potuit eſſe conſuetudinis *Romæ*, quemadmodum & aliis quibusdam in locis, vt Archidiaconos Epiſcoporum ſucceſſores crearint: quum poteſtas ipſorum ac priuilegia, vt dixi, communiter mirificam ipſis occaſionem in beneuolentiam tum Clericorum, tum plebis ſeſe inſinuandi ſuppeditarent.

§. IV.

Officia Archidiaconi. Primo: *Epiſcopo ad aram miniſtrare.*

Quod ad officium Archidiaconi attinet, proximus ſemper Epiſcopi erat miniſter atque pediſſequus: *A latere Pontificis non receſſit*, vt HIERONYMI phraſi vtar, ſemper ad ſubueniendum ei paratus. Speciatim ad altare, Epiſcopo ſacris operante, ſolita Diaconi officia peragebat, de quibus proxime præcedenti capite diximus. Auctori *Conſtitutionum* dicitur ὁ παρεστὼς τῷ ἀρχιερεῖ *Diaconus qui Epiſcopo adſiſtebat* atque incipiente Euchariſtiæ celebratione proclamabat: *Nemo* [*n*] *contra aliquem, nemo in ſimulatione accedat.* Illius erat calicem miniſtrare populo, vbi Epiſcopus Euchariſtiam celebrans panem ante eum diſtribuerat, quemadmodum ex iis diſcimus, quæ de *Laurentio* Archidiacono *Romano* [*o*] narrat AMBROSIVS. Ipſius etiam tamquam vicarii Epiſcopi erat ea, quæ ad Clericos inferiores ſpectabant, eorumque miniſteria atque officia in Eccleſia diſponere: exempli cauſſa, quis ad orandum adhortari, quis eorum ianuas cuſtodire, quis in templo obambulare & plebis mores obſeruare; quis Lectorum, Acolythorum, Hypodiaconorum eo tempore, quo loco & ſtatione, officium perficere deberet. Hæc enim non præciſe ordinata, ſed in Epiſcopi arbitrio poſita erant, vt pro lubitu inſtitueret; id quod plerumque per Archidiaconum faciebat: cuius inde mandata & iuſſa, in quibusdam antiquioribus Conciliis *ordinationes* & *ordinatio Eccleſiæ* [*p*] quandoque

dum fuerat conſequutus, idque per gratiam Epiſcopi, qui manus illi imponens eum ad Presbyterorum ordinem euexit.

(*n*) Conſtit. Apoſt. lib. II. c. LVII. *Μήτις κατά τινος· μήτις ἐν ὑποκρίσει.*

(*o*) Ambroſ. de Offic. lib. I. c. XLI. citat cap. XX. §. VIII. (d) p. 3:8.

(*p*) Vid. Concil. Agath. c. XXIII. conf. §. II. not. (h) p. 319.
Iſidor. Hiſpal. Ep. ad Ludifred. ap. Gratian. Diſtinct. XXV. c. I. §. XI. *Ordinatio* veſtiendi altaris &c. Sollicitudo parochiarum & *ordinatio* & iurgia ad eius pertinent curam.

appellantur. Vnde appellationem *Ordinarius*, quæ posterioribus temporis Archidiaconis adſignata eſt, ortam eſſe, exiſtimo.

§. V.

Secundo: *Epiſcopo in diſpenſandis Eccleſiæ reditibus ſuccurrere.*

Epiſcopo in diſpenſandis Eccleſiæ reditibus operam ſuam iungebat, & ſub Epiſcopo præcipuam gerebat curam pauperum, orphanorum, viduarum &c. quibus omnibus ſuæ cuique portiones ab ipſo adſignabantur, & per manus Diaconorum, qui ſub eo erant, reddebantur. Concilium *Carthaginenſe* quartum [q] huius partis officii Archidiaconalis mentionem iniicit, quando præcipit: ***Vt Epiſcopus gubernationem viduarum, pupillorum ac peregrinorum non per ſe ipſum, ſed per Archipresbyterum aut per Archidiaconum agat.*** Hoc intuitu PRVDENTIVS [r] officia *Laurentii*, quem Archidiaconum *Romæ* fuiſſe dicit, deſcribens inter alia theſauri eccleſiaſtici claues, & curam diſpenſandarum oblationum populi ei adſignat. Et ob eandem cauſſam tum ille ipſe tum AMBROSIVS [s] aliique martyrii eius ſcriptores perhibent, præfectum ethnicum ei imperaſſe, vt theſauros fidei ipſius concreditos ſibi extraderet: quod quum ſe facturum promiſiſſet, paullo poſt pauperibus, claudis, cæcis, infirmis adductis, dixiſſe fertur, has eſſe diuitias, quas cuſtodiendas accepiſſet, hiſce enim opes Eccleſiæ ſe expendiſſe. AVGVSTINVS hoc ſuum officium fuiſſe dicit, quoad Archidiaconus Eccleſiæ fuerit.

(q) Conc. Carth. IV. c. XVII. (Tom. II. p. 1201.)

(r) Prud. Hymn. de S. Laur. v. 39-44. p. 95. edit. Cellar.

Leuita ſublimis gradu,
Et cæteris præſtantior
Clauſtris ſacrorum præerat
Cæleſtis arcanum domus
Fides gubernans *clauibus*
Votasque diſpenſans opes.

(s) Ambroſ. de Offic. lib. II. c. XXVIII. Tale aurum ſanctus Martyr Laurentius Domino reſeruauit, a quo quum quærerentur theſauri Eccleſiæ, promiſit demonſtraturum ſe. Sequenti die pauperes duxit. Interrogatus vbi eſſent theſauri, quos promiſerat, oſtendit pauperes, dicens: *Hi ſunt theſauri Eccleſiæ.*
Aug. Serm. CXI. de Diuerſis. Sanctus Laurentius Archidiaconus fuit: Opes Eccleſiæ ab illo Perſecutore quærebantur. conf. Id. de diuerſ. Serm. CXXIII.

Hinc

Hinc PAVLINVS [*t*] Archidiaconum *arcæ custodem* nuncupat: quia, etsi reliqui Diaconi distribuere pecunias & suam cuique portionem reddere debebant, ipse tamen præcipuus eorum administrator erat & director, ab eoque tamquam ecclesiastici thesauri custode iussa accipiebant. Hinc est, quod *Donatistæ* inter alia *Cæcilianum* criminabantur, prohibuisse eum dictitantes, quo minus Diaconi martyribus in custodia vllum vitæ subsidium [*u*] adferrent. Quam criminationem hoc ipso fundatam fuisse oportet, quod ex officio, tamquam Archidiaconus, martyribus alimenta prospicere debuit; quod eum non tantum neglexisse, sed auctoritate sua etiam eo abusum fuisse caussabantur, vt iis, qui imperio ipsius subfuerint, ea illis ministrare interdixerit.

§. VI.

Tertio: *Concionibus habendis ipsum subleuare.*

Alia officii eius pars erat, Episcopi loco non numquam concionari. Quemadmodum enim Diaconus quisque consentiente Episcopo concionandi habebat auctoritatem, ita Archidiaconus omnium Diaconorum eminentissimus, frequenter ad hoc officium præstandum seligebatur, si quidem verba HIERONYMI supra ad §. III. not. [*i*] adducta, *Primus ministrorum per singula concionatur in populos*, ita fas est intelligere. Vocabulum enim *singula* tam ad tempora quam ad loca referri potest. Quod si vero quis existimet, concionari hoc loco nihil amplius significare, quam *prædicare* & κηρύσσειν, hoc est officium sacri præconis in congregatione explere, non refragabor; hoc tantum dico, quod HIERONYMVS loquens de re quapiam, qua Archidiaconi populi studia & gratiam sibi conciliarint, potius officium concionandi, quam aliud quidpiam intelligere videatur.

(*t*) Paulin. de mirac. S. Martin. lib. IV. Bibl. Patr. Tom. VIII. p. 865. (p. 1034. edit. MDLXXXIX.) Protinus adstanti *Diacono*, quem more priorum Antistes sanctæ *custodem* legerat *arcæ*, Imperat &c.

(*u*) August. Breuic. Collat. III. c. XIV. (Tom. VII. Edit. Froben. p. 391. fin. 392.) Recitatum est a Donatistis Concilium ferme septuaginta Episcoporum contra Cæcilianum apud Carthaginem factum, vbi eum absentem damnauerunt, quod ad eos venire noluerit, tamquam a traditoribus ordinatus, & *quia cum esset diaconus victum adferri martyribus in custodia constitutis prohibuisse, dicebatur.*

§. VII.

Quarto: *Ordinandis inferioribus Clericis.*

Archidiaconus Episcopum ordinandis inferioribus Clericis Hypodiaconis, Acoluthis, cæteris plerumque subleuabat. Officium eius in hoc negotio speciatim descriptum legimus in diuersis concilii quarti *Carthaginensis* [w] canonibus, qui rationem commonstrant, quomodo inferiores Clericos oporteat ordinari; nimirum, non per impositionem manuum, quæ tantum ad superiores spectabat ordines, sed ita, vt vasa quædam sacra Ecclesiæ e manibus partim Episcopi partim Archidiaconi acciperent. Vt vnum duntaxat exemplum ordinationis Acolythi adferamus, dicit Canon; *Acolythus quum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi.*

§. VIII.

Quinto: *Archidiaconus potestatem habebat Diaconos & inferiores Clericos, non autem Presbyteros, pœna ecclesiastica adficiendi.*

Archidiaconus potestate etiam donatus erat reliquos Diaconos & inferiores Clericos Ecclesiæ puniendi. Ita certe in quibusdam Ecclesiis obtinuisse, ex loco quodam in Actis Concilii *Chalcedonensis* liquido apparet, vbi *Ibas* Episcopus *Edessa* de *Mara* quodam Ecclesiæ suæ Diacono loquens, eum sacris arcitum esse dicit non a se, sed ab Archidiacono suo, qui [x]

(w) Conc. Carth. IV. c. V. (Tom II. p. 1200.) Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de episcopi manu accipiat vacuam & calicem vacuum. *De manu* vero *Archidiaconi vrceolum cum aqua & mantila & manutergium.* c. VI. Acolythus &c. vid. in textu. c. IX. Ostiarius cum ordinatur, postquam *ab Archidiacono* instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, *ad suggestionem Archidiaconi* tradat ei Episcopus claues ecclesiæ de altario dicens: Sic age quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recludantur.

(x) Conc. Chalced. Act. X. (Tom. IV. p. 653.) *ὁ θεοσεβέστατος ἐπίσκοπος Ἴβας εἶπε - - - Μάρας κατὰ τὸ ἀληθὲς ἀκοινώνητός ἐστι τῷ ἰδίῳ ἀρχιδιακόνῳ, οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ ἐστιν ἀκοινώνητος· ἐπειδὴ ὕβρισε πρεσβύτερον, διὰ τοῦτο ἀκοινώνητον αὐτὸν ἐποίησε.* Religiosissimus Episcopus Ibas dixit: - - *Maras* secundum veritatem *excommunicatus est a proprio archidiacono,* (non enim a me excommunicatus est) quoniam iniuriam fecit Presbytero, ob hoc eum a communione suspendit.

propter

propter crimen in Presbyterum quemdam admissum, sacrâ communione ei interdixerit.

An vero Archidiaconus vllam in Presbyteros potestatem habuerit, de eo viri docti disputant. SALMASIVS [y] & post eum eruditus SVICERVS [z] ipsum Archipresbyterum in Ecclesia *Romana* ei subiectum fuisse, non dubitant adfirmare. CVIACIVS & alii quidam a BALVZIO [a] citati vlterius progrediuntur, ita in omnibus Ecclesiis obtinuisse, dictitantes. Enim vero ne vllum quidem istiusmodi potestatis vestigium in vllo antiquo Scriptore, vel Concilio inuenias: sed omnis istius erroris origo corruptioni cuidam in GRATIANI Decreto & in Decretalibus GREGORII Noni debetur, qui citant verba ad marginem adlegata [b] alter quidem quasi ex ISIDORO HISPALENSI, alter vero e Concilio *Toletano*, rati inde probari posse, quod Archipresbyter Archidiacono subiectus esse debeat: cum tamen ex BALVZII & *Romanorum* Correctorum confessione istiusmodi verba in epistola ISIDORI numquam inventa sint; & GARSIAS LOAISA ea in vllo genuino Concilii *Toletani* decreto exstare, neget. Vt ita omnis huius rei fides sit penes GRATIANVM & eos, qui Decretales compilarunt, quorum vero testimonia in rebus ad antiquitatem attinentibus exiguum momentum trahunt, si non meliora documenta, quam nudam eorum adsertionem, habeant. Non negauerim tamen, GRATIANI memoria sic fuisse, quemadmodum ipse dicit; eius enim ætate Archidiaconos e Presbyterorum ordine electos fuisse, probabile est; quamquam, quo demum tempore id fieri cœperit, non ita facile definiri potest. Hoc certum omnino est, sæculis aliquot ante GRATIANVM consuetudinem iam fuisse immutatam. Nam sæculo nono ad minimum aliqui Archidiaconi de Presbyterorum erant ordine; quemad-

(y) Salmas. de Primat. c. I. p. 9 lin. pen. In Romana Ecclesia vicarius fuit (Archidiaconus) Episcopi, & *Archipresbyterum etiam sub se habebat:* quod mirum, cum Presbyteros Diaconis maiores fuisse notum sit.

(z) Suicer. Thesaur. Tom. I. p. 533. vbi iste Salmasii locus adlegatur.

(a) Baluz. Not. ad Gratian. Distinct. XXV c. I. p. 455.

(b) Grat. Distinct. XXV. c. I. ex Epist. Isidor. Hispal ad Ludifred. (p. 413. edit. Colon. MDCXVII.) *Archipresbyter* vero se esse *sub Archidiacono*, eiusque præceptis sicut Episcopi sui sciat obedire.
In Gregorii Decretal. lib. I. Tit. XXIV. de officio Archipresb. c. I. eadem verba citantur ex Concilio Toletano.

modum

modum ex HINCMARI *Capitulis* [c], ad *Guntharium* & *Odelhardum*, duos ex ipsius Archidiaconis, quos Presbyteros Archidiaconos appellat, directis, apparet. Et satis idonea caussa suppetit arbitrandi, quod tempore GRATIANI Archidiaconi vniuersi ex Presbyterorum collegio fuerint. Vnde mirum haud est, quod GRATIANI ætate in Archipresbyteros potestatem habuisse dicantur, quod istius æui lingua nihil amplius quam Decanos rurales significat, in quos Archidiaconi in hunc vsque diem potestate gaudent. Ex quibus lectores poterunt iudicare, quam exigua adeo fides illis habenda sit scriptoribus, qui antiquiorum temporum consuetudines ex sui temporis praxi metiuntur, & quæcunque regulis ac moribus suæ ætatis conueniunt, ea vetustatis nomine venditant.

§. IX.

De nomine ἀπαντητής, Circumlustrator, *& num Archidiaconi vllam potestatem in vniuersam diœcesin habuerint.*

Sed vt ad primitiuæ Ecclesiæ Archidiaconos redeamus, vnum adhuc est, de quo disputari potest: Vtrum videlicet Archidiaconorum potestas super omnem diœcesin olim sese extenderit, an in Ecclesia ciuitatis seu matre fuerit terminata. Medio æuo sine controuersia in vniuersam diœcesin habuerunt potestatem. Nam ISIDORVS HISPALENSIS, qui sæculo nono ineunte vixit, vbi de Archidiaconi officio agit, *sollicitudo quoque*, inquit [d], *Parochitanorum* (al. *Parochiarum*) hoc est Diaconorum & inferiorum Clericorum *& ordinatio & iurgia ad eius pertinent curam: Pro reparandis diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti: ipse inquirit parochias cum iussione Episcopi, & ornamenta vel res basilicarum parochitanorum* (al. *parochiarum*) *& libertatum ecclesiasticarum. Episcopo idem refert.* HABERTVS [e] Archidiaconos eamdem potestatem iam sæculis aliquot ante habuisse existimat, idque probaturus locum adfert e Concilio *Chalcedo-*

(c) Hincmar. Capitula Archidiaconibus Presbyteris data Tom. VIII. Conc. p 591.

(d) Isidor. Ep. ad Ludifred. & ap. Gratian. Distinct. XXV. c. I.

(e) Habert. in Pontific. Part. IX. obseruat. VI. p. 109. Sollicitudo & ordinatio parœciarum ad Archidiaconum spectare, ait Isidorus, quod maxime in Diaconum Apantitam cadit, de quo in Actis Concilii Chalcedonensis in libello Samuelis & aliorum Presbyterorum Edessæ, Ἀβραάμιος διάκονος ἀπαντητὴς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, *Abraamius Diaconus occursor nostræ Ecclesiæ.*

nensi,

nensi, vbi in ſcripto quodam [*f*] a Presbyteris *Edeſſenis* aduerſus *Ibam* ipſorum Epiſcopum exhibito, *Abraamius* Diaconus eccleſiæ in omnibus latinis eius verſionibus vocatur *Diaconus Apantita*, qua appellatione HABERTVS putat vniuerſalem Eccleſiæ inſpectorem deſignari. Sed vero duæ planæ rationes contra hanc ſententiam militant, quas mirum eſt perſpicacem alioquin HABERTVM non vidiſſe: I. Quod *Abraamius* non erat Archidiaconus, ſed priuatus tantum Eccleſiæ Diaconus: nam eodem loco alius cuiusdam Archidiaconi fit mentio, qui quum *Ibas* in eo eſſet, vt *Abraamium* ordinaret epiſcopum *Patinæ*, interpellarit atque impedierit, quo minus id faceret, ideo quod artis magicæ nomine cenſuræ eccleſiaſticæ ſubfuiſſet, neque vllam Eccleſiæ ſatisfactionem præſtitiſſet. Et quamquam *Ibas* Archidiaconum munere deiiciendi occaſionem arripuiſſe dicitur, tamen ne verbo quidem indicatur, quod *Ibas Abraamium* in iſtius locum ſurrogauerit; quod ſi feciſſet, aliud ſine dubio accuſationis caput contra eum coram Concilio ſuppeditaſſet. II. Textus græcus authenticus in editione LABBEI non habet: διάκονος ἀπαντητὴς, VT HABERTVS legit, ſed tantum διάκονος ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, *Diaconus ipſius eccleſiæ noſtræ Edeſſæ*: & quamquis ἀπαντητὴς in margine poſitum ſit, non tamen pro variante lectione, ſed tantum Editoris coniectura id habendum eſt, quæ, mea quidem ſententia, non ſatis idoneum fundamentum eſt, quo eiusmodi adſertum ſuperſtruatur, niſi aliud quoddam argumentum ſeu teſtimonium in medium proferatur. Quocirca de poteſtate Archidiaconorum, quam antiquis temporibus habuerint, nihil definio, ſed prudentis lectoris ampliori inueſtigationi & deciſioni illud ipſum relinquo.

§. X.

De nomine Cor-epiſcopi, *cur illud Archidiacono datum fuerit.*

Alius nominis mentionem facit VALESIVS, quod Archidiaconis interdum datum eſſe, putat, nimirum nomen *Cor-epiſcopi*; quam in rem verba cuiusdam IOANNIS ABBATIS [*g*] in libro de

(*f*) Concil. Chalced. Act. X. (Tom. IV. p. 650. n. XVI.)

(*g*) Io. Abbas ap. Valeſ. Not. in Theodoret. lib. I. c. XXVI. Huius rei nouitas dum

transportatione reliquiarum S. Glodesindis scripto, citat. Hoc ipsum primo intuitu quasi corruptio quædam nominis *Chorepiscopi* videri potest, quod veterum Chorepiscoporum potestas posterioribus temporibus in Archidiaconorum abiit potestatem: at enim vero si consideremus, omnes diaconos antiquis temporibus appellatos fuisse Episcopi oculos, ipsius aures, os & cor, quemadmodum vltimo capite §. XIIX. obseruatum fuit, valde probabile est, Archidiaconum his titulis speciatim fuisse dignadum: adeoque *Cor Episcopi* vocatum; quod ad significandam eius mentem & voluntatem populo adhibitus fuit: quemadmodum *Oculus Episcopi* non tantum in antiquis Scriptoribus [h], sed in *Decretalibus* etiam [i], & Concilio *Tridentino* [k], nominatur, quia erat Episcopi oculus ad diœcesin sub eo inspectandam.

§. XI.

Virorum doctorum opiniones de prima nominis ac officii Archidiaconalis origine.

Fuerint forte porro, qui primam nominis ac officii Archidiaconorum in Ecclesia originem scire cupiant: sed hæc res tanta inuoluta est obscuritate, vt certi quid de ea statuere non adeo facile possimus. HABERTVS & alii quidam [l] Scriptores

---

ad notitiam supra memorati Pontificis peruenisset, morarum impatiens mox in crastinum ad hoc inspiciendum sacrorum ministros cum Archidiacono maiore, quem *Cor-Episcopi* dicunt, Pontifex direxit.

(h) Isidor. Pelus. lib. I. Ep. XXIX. vid. c. XX. §. XIIX. not. (h) p. 322.

(i) Decretal. lib. I. Tit. XXIII. c. VII. §. IV. In epistola B. Clementis Papæ prædecessoris nostr. *Oculus Episcopi Archidiaconus* appellatur, vt loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit corrigat & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, quæ absque maioris sui præsentia nequeant terminari.

(k) Concil. Trid. Sess. XXIV. c. XII. de Reformat. Archidiaconi etiam, qui *oculi* dicuntur Episcopi &c.

(l) Habert. Not. in Pontific. obseruat. VI. p. 207. Quæsierit a me aliquis, quam antiqua esset Archidiaconi nomenclatura: nam de re constat tam antiquam esse quam est ipsa Diaconorum institutio, vnde S. *Stephanum Archidiaconum* vocat Menologium. Nomen vero Archidiaconi apud antiquius Concilium Nicæno reperire non esset, si vera esset illa farrago Canonum Arabicorum editionis Alphonsi Pisani, & Turriani PP. Soc. Ies. in cuius canonibus frequentissima fit mentio Archidiaconi &c. - - Antiquioris non est mihi notæ auctor, apud quem Archidiaconi nomen legerim, sancto Hieronymo &c.

Barun. a. XXXIV. n. CCLXXXV. Quod Lucas recensendo singulorum septem Diaconorum nomina, primum ordine ponat Stephanum; S. Augustinus ex eo accidisse putauit, quod *primatum ageret inter Diaconos*: vnde hæc ait: *Inter*

Roma-

Romanenses hoc officium eiusdem antiquitatis esse iudicant cum ipsis Diaconis, ab ipsa Apostolorum constitutione id deriuantes *Stephanumque* primum ecclesiæ Archidiaconum facientes. Alii autem maiori cum ratione [*m*] illud ex sæculo tantum tertio deducunt, & tamquam materiam controuersam aliis diiudicandam relinquunt, an non eiusmodi quid, cuiusmodi est officium Archidiaconi, tempore CORNELII Episcopi *Romani*, sæculo tertio medio fuerit. Hoc certum est, CORNELIVM in epistola sua ad FABIVM, in qua Clericorum *Romanorum* catalogum [*n*] nectit, etiamsi de Diaconis, Hypodiaconis, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus & Ostiariis loquatur, Archidiaconi speciatim nullam facere mentionem. Neque CYPRIANVS hoc nomine vnquam vsus est. Sed tamen ante huius sæculi finem CÆCILIANVS hunc titulum habuisse creditur, quod OPTATVS ita eum nuncupat, & nomen istud apud HIERONYMVM & alios scriptores sæculi quarti, in quo vixit HIERONYMVS, frequenter occurrit. BARONIVS quidem AVGVSTINI vrget testimonium ad probandum, quod *Stephanus* proprie fuerit Archidiaconus: Ab AVGVSTINO enim *Primicerium Diaconorum* eum nominari dicit. Qui vero AVGVSTINVM inspicere voluerit, e vestigio eius aberrationem deprehendet. Non enim ibi legitur *Primicerius Diaconorum*, sed *Primicerius* [*o*] *Martyrum*, hoc est Protomartyr, vt nobis vulgo audit, quia primus fuit eorum, qui Christi caussa mortem subiere. Atque hinc lector ὡς ἐν παρόδῳ obseruare potest, quod vocabula *Primicerius* & *Primus* non semper potestatis ac iurisdictionis excellentiam, sed temporis tantum siue honoris ac dignitatis prærogatiuam, loci vel externi ordinis intuitu, denotent. Quo sensu idem AVGVSTINVS [*p*] alibi *Stephanus*, inquit, *inter Diaconos illos nominatus*

Diaconos nominatus primus, sicut inter Apostolos Petrus, idemque *primicerius Diaconorum & Archidiaconus*; vt a Luciano & aliis nonnullis tam Græcis quam Latinis appellatus habetur.

(*m*) Fell. Not. in Cypr. Ep. LII. al. XLIX. ad Cornel. Prioribus ex: *Non vno crimine hæreseos laborasse videtur hic Nicostratus, qui mihi Archidiaconus fuisse videtur, cui etiam creditæ erant opes & pecuniæ Ecclesiæ, verum metu iudicii ob rapinam & sacrilegium in Africam Nouatum sequutus est*. Dispiciendum, verum Nicostrati sæculo obtinuerit Archidiaconatus munus.

(*n*) Cornel. Ep. ad Fab. ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII.

(*o*) Aug. Serm. I. de Sanctis Tom. X. Hodie celebramus natalem, quo *Primicerius Martyrum* migrauit ex mundo.

(*p*) August. Serm. XCIV. de Diuersis.

tus primus, *ſicut inter Apoſtolos Petrus.* Qui primatus vtrique, ſine vlla iurisdictionis adſignatione poteſt indulgeri. HABERTVS porro ad teſtimonium *graeci Menologii* prouocat, quod *Stephano* titulum Archidiaconi tribuit: at vero ex iſtiusmodi libris id ſufficienter demonſtrari nequit, quod recentioris ætatis ſunt, & de rebus antiquis loquuntur lingua & verbis ſui temporis vtentes: quam ob cauſſam exigua eorum ratio habenda eſt, niſi conſonis quorumdam antiquorum auctorum teſtimoniis muniti fuerint: ex quibus tamen in hoc caſu nullus eſt, qui vel ex transuerſo huic adſerto vllum documentum ſuppeditet. Ab altera tamen parte opinio SALMASII [q] non minus reiicienda eſt, qui officium Archidiaconi HIERONYMI ætate in Eccleſia fuiſſe negat, etiamſi tum temporis in vnaquaqe eccleſia Epiſcopum, Archipresbyterum & Archidiaconum plerumque fuiſſe, ipſe HIERONYMVS [r] expreſſis verbis teſtetur. Sed hæc vſitata iſtius auctoris in libro *de Primatu* methodus eſt, vt parodoxa ex ſuo ingenio conficta pro antiqua hiſtoria venditet, & de leuibus coniecturis certa quæque ſtatuat; & id quidem ſæpenumero contra planiſſimam antiquorum monimentorum fidem, quemadmodum ex hoc caſu, de quo nunc agimus & aliis compluribus, quorum in hoc opuſculo nactus ſubinde occaſionem memini, apparet. Optandum eſſet, vt auctor ille, qui de argumento admodum vtili ſcripſit, paullo accuratius in enarrando clericorum primitiuæ eccleſiæ ſtatu fuiſſet; & dum Papæ *Romani* primatum demolitum iuit, de quibusdam aliis ordinibus multo antiquioribus in Eccleſia minus confuſe egiſſet.

(q) Salmaſ. de Primat. c. I. p. 8 Hieronymus in Epiſtola ad Euagrium: *Nam & Alexandriae a Marco Euangeliſta vſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos Presbyteri ſemper vnum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant; quomodo ſi exercitus imperatorem, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium nouerint, & Archidiaconum vocent.* Apparet nondum tunc *Archidiaconi* officium ac dignitatem in Eccleſia fuiſſe. Presbyteri, inquit, e ſuo numero eligebant, quem in excelſiori gradu locabant & Epiſcopum nominabant. Quod eodem modo fit, ac ſi Diaconi de ſe eligerent, quem induſtrium noſſent, & *Archidiaconum* vocarent. &c.

(r) Hieron. Ep. IV. ad Ruſtic. cit. ad §. I. not. (a) p. 328.

LIBRI

LIBRI SECUNDI
CAPUT VICESIMUM SECUNDUM
DE DIACONISSIS.

§. I.

Diaconissæ antiquis temporibus appellatæ Διάκονοι, Πρεσβύτιδες, Viduæ, Ministræ.

Postquam de Diaconis & Archidiaconis loquuti sumus, restat, vt hoc loco de *Diaconissis* non nihil dicamus, quia earum officium atque ministerium magni vsus fuit in ecclesia primitiua. Earum quædam in sacris litteris fit mentio, vnde earum officium ab Apostolorum tempore ortum esse apparet. PAVLVS *Phœben* appellat διάκονον Ecclesiæ *Cenchreensis* Rom. XVI, 1. Vox græca διάκονος respondet latinæ *Ministra*, quod nomen iis datum est in epistola PLINII [s], quæ de Christianis loquitur. TERTVLLIANVS [t] & quidam alii *Viduas* eas earumque officium *Viduatum* nuncupant, quod plerumque e viduis Ecclesiæ eligebantur. Eamdem ob caussam EPIPHANIO [u] & Concilio *Laodiceno* [w] πρεσβύτιδες, *viduæ seniores*, dicuntur, quia non nisi tales in officium istud cooptabantur.

(s) Plin. lib. X. Ep. XCVII. Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis, quæ *ministræ* dicebantur, quid esset veri & per tormenta quærere.

(t) Tertull. lib. I. ad Vxor. c. VII. Quantum detrahant fidei, quantum obstrepant sanctitati nuptiæ secundæ, disciplina ecclesiæ & præscriptio Apostoli declarat, *cum digamos non sinit præsidere, cum viduam allegi in ordinem, nisi vniuiram, non concedit.* — Sacerdotium viduitatis & cælibatus est apud nationes.
It. de veland. Virginib. c. IX. citat. seq. not. (x).
Epiphan. Hæres. LXXIX. n. IV. Παρεισηνέχθη δὲ, ὅτι ἄχρι διακονισσῶν μόνον τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐξεδόθη τάγμα, χήρας τε ὠνόμασε, καὶ τούτων τὰς ἔτι γεραιτέρας πρεσβύτιδας οὐδαμοῦ δὲ πρεσβυτερίδας ἢ ἱερίσσας προσέταξε. Illud vero diligenter obseruandum est, solum *Diaconissarum* officium ad Ecclesiasticum ordinem necessarium fuisse; ac *viduas* quidem nominatim expressas & inter illas, quæ senius essent *Presbytidas* vocatas, numquam Presbyteridas aut Sacerdotissas esse factas.
Ignat. Ep. ad Smyrn. n. XIII. vid. infra not. (y).

(u) Epiphan. Hæres. LXXIX. n. IV. vid. not. anteced. (t).

(w) Concil. Laodic. c. XI. (Tom. I. Conc. p. 1497.) Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. Non oportet eas, quæ dicuntur Presbyteræ & Præsidentes, in ecclesiis constitui.

§. II.

§. II.

Diaconissas vi legum quarumdam viduas esse oportebat.

Secundum enim vetustas quasdam leges in vnaquaque, quæ in hunc ordinem recipienda erat, hæc quatuor requirebantur. I. Debebat esse vidua. II. Debebat esse vidua, quæ libros enixa fuerat. III. Vidua μονόγαμος seu vni tantum viro nupta. IV. Vidua ætate iam grandior, quadraginta vel sexaginta annos nata. Enim vero istæ regulæ omnes patiebantur exceptionem. TERTVLLIANI æuo Diaconissæ ex viduarum numero eligebantur, ita vt quum aliquando certa quædam virgo natu paullo minor Diaconissa facta esset, de hoc ipso [x] tamquam prodigio & monstro in Ecclesia loquatur. Sunt tamen inter viros doctos, qui virgines etiam IGNATII ætate Diaconissas factas esse, statuunt; quod IGNATIVS in epistola ad *Smyrnæos* [y] virgines, dictas viduas hoc est Diaconissas, salutet, quemadmodum COTELERIVS & VOSSIVS id recte interpretantur. Virgines enim alio sensu congruo viduæ appellari nequeunt. Nonnulli putant vocabulum *virgines* lectionem esse corruptam, quæ in textum irrepserit; sed huius coniecturæ nulla est ratio, non enim solus IGNATIVS de virginibus Diaconissis loquitur. EPIPHANIVS [z] ætate sua quasdam virgines, quasdam viduas semel nuptas, fuisse dicit. Auctor *Constitutionum* [a] idem testatur, *Diaconissa*, inquiens, *eligatur virgo pudica: sin autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ vni nupserit & fidelis atque honorata sit.* Et ex IVSTINIANI *Nouellis* [b] quædam legem habet quod Diaconissæ ex alterutro ordine eligi debeant. Consequenter Ecclesiam tam virgines quam viduas ad hoc officium

(x) Tertull. de veland. Virgin. c. IX. Scio alicubi *virginem in viduatu* ab annis nondum viginti collocatam. Cui si quid refrigerii deb erat Episcopus, aliter vtique saluo respectu disciplinæ præstare potuisset, *ne tale nunc miraculum, ne dixerim monstrum, in Ecclesia denotaretur.*

(y) Ignat. Ep. ad Smyrn. n. XIII. Ἀσπάζομαι τὰς παρθένους τὰς λεγομένας χήρας, Saluto *virgines*, vocatas *viduas*. Coteler. in h. l. *Viduæ* vocabantur, quia in *gradu Viduali* seu *Diaconico* erant constitutæ.

(z) Epiph. Exposit. Fid. n. XXI. Ἢ χηρεύσασαι ἀπὸ μονογαμίας ἢ ἀεὶ παρθένοι οὖσαι.

(a) Constit. Apost. lib. VI c. XVIII. Διακόνισσα γινέσθω παρθένος ἁγνή; εἰ δὲ μήγε, κἂν χήρα μονόγαμος, πιστὴ καὶ τιμία.

(b) Iustin. Nouell. VI c. VI. Ἢ παρθένους καθεστώσας ἢ ἑνὸς ἀνδρὸς γαμετὰς γενομένας aut virgines constitutas, aut vnius viri quæ fuerant vxores,

ad-

admisisse, legimus. GREGORIVS NYSSENVS [c] sororem suam, *Macrinam*, quæ virgo erat, Diaconissam fuisse dicit; idem de alia quadam virgine, *Lampadia*, adfirmat. Et SOZOMENVS [d] narrat, *Chrysostomum Nicareten* celebrem virginem ad hoc officium ordinare voluisse, illam autem abnuisse, quod vitam priuatam & philosophicam agere secum constituisset.

§. III.

Et tales quidem viduæ, quæ liberos habuerant.

Secundum quasdam leges non tantum viduæ, sed tales viduæ esse debebant, quæ liberos habuerant. TERTVLLIANVS [e] de æui sui, in quo vixit, consuetudine in hunc modum fatur: *Ad quam sedem præter annos sexaginta non tantum vniuira, id est, nuptæ aliquando eliguntur, sed et matres & quidem educatrices filiorum: scilicet vt experimentis omnium affectuum structæ facile norint ceteras & consilio & solatio iuuare.* SOZOMENVS etiam legem [f] a THEODOSIO in hunc finem latam memorat, ita se habentem: *Nulli nisi emensis sexaginta annis, cui votiua domi proles sit, secundum præceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur.* Lex ista iisdem adhuc verbis, quibus eam citat SOZO-

(c) Gregor. Nyssen. Vit. Macrin. Tom. II. pag. 180. Πολλάκις αὐτῇ τοὺς περὶ τοῦ γάμου προσαγαγόντων λόγους τῶν γεγεννηκότων, διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς κατὰ φήμην τοῦ κάλλους μνηστεύειν ἐθέλοντας, ἄτοπον εἶναι ἔλεγε καὶ παράνομον μὴ στέργειν τὸν ἅπαξ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῇ καθωρισμένον γάμον. Cum sæpenumero parentum ad eam deferrentur sermones, propterea quod multi erant, qui fama pulcritudinis eius adducti illam sibi cuperent vxorem adiungere: absurdum & iniquum esse dicebat, sibi non permitti, vt illud coniugium coleret, quo semel a patre deuincta esset. Pag. 181. ἐπεὶ τοῖς μοναχοῖς ὑπηρετήσασα τὰς χεῖρας ἱκανῶς ἔσχεν κ. τ. λ. Postea quam *sacris officiis* satisfecerat &c. II. p. 197. Ἦν τις προτεταγμένη τοῦ χοροῦ τῶν παρθένων ἐν τῷ τῆς διακονίας βαθμῷ, Λαμπάδιον ὄνομα αὐτῇ. Erat quædam præfecta virginum choro in ministerii gradu nomine *Lampadia*.

(d) Sozom. lib. VIII. c. XXIII. Καίτοι δὲ τοιάδε οὖσα, τοὺς πολλοὺς ἐλάνθανεν. ὑπὸ μετριότητος τρόπων καὶ φιλοσοφίας, ἀεὶ λανθάνειν ἐπιτηδεύουσα· ὡς μήτε εἰς ἀξίωμα διακόνου σπουδάσαι προελθεῖν, μήτε προστάττοντος πολλάκις Ἰωάννου ἑλέσθαι τῶν παρθένων ἐκκλησιαστικῶν ἡγεῖσθαι. Licet talis tantaque esset, plerisque ignota erat. Nam ob modestiam animi ac Philosophiæ studium perpetuo latere studebat, ita vt nec honorem *Diaconissæ* vmquam ambierit, nec *virginibus ecclesiasticis* præesse, licet Ioanne sæpius eam hortante, voluerit.

(e) Tertull. de Veland. Virgin. c. IX.

(f) Sozom. lib. VII. c. XVI. Τὰς γυναῖκας εἰ μὴ παῖδας ἔχοιεν, καὶ ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γένοιντο, διακονίαν Θεοῦ μὴ ἐπιτρέπεσθαι, κατὰ τὸ παράγγελμα Παύλου [illegible]

MENVS

MENVS, in Codice *Theodosiano* [g] exstat: sed de ea, tamquam noua lege loquitur, tum quidem condita occasione scandali, quod in Ecclesia contigerat; vnde liquido apparet, a tempore TERTVLLIANI vsque ad hanc THEODOSII constitutionem Ecclesiam non eamdem semper consuetudinem obseruasse.

§. IV.

Non ante sexagesimum ætatis annum eas ordinare per antiquissimos Canones licebat.

Atque ita etiam cum Diaconissarum ætate comparatum fuit. Etsi enim supra memorata THEODOSII lex requirit, vt sexaginta annos integros viuendo compleuerint; & TERTVLLIANVS [h] atque BASILIVS [i] de eadem ætate loquuntur; IVSTINIANVS tamen in *Nouella* quadam [k] quinquaginta tantum, & in alia [l] modo quadraginta requirit, cui ætati etiam iam ante magnum illud [m] Concilium *Chalcedonense* institerat, cuius verba sunt: *Diaconissam non esse mulierem ordinandam ante annum quadragesimum.* Et probabile est, non semper istos annos fuisse absolute requisitos: SOZOMENVS [n] enim dicit, *Nectarium*, Episcopum *Constantinopolitanum*, *Olympiam*, quamuis iuuenili ætate viduam, quia tamen iuxta leges ecclesiasticas egregia philosopharetur, Diaconissam ordinasse. Vnde colligere possumus, quod quemadmodum Ecclesia isti regulæ non præcise semper inhæ-

(g) Cod. Theodos. lib. XVI. Tit. II. de Episc & Cler. leg. XXVII.

(h) Tertull. l. c.

(i) Basil. Ep. Canon. c. XXIV. p. 30. Χήραν, τὴν κατελεγεῖσαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν, τουτέστι τὴν διακονουμένην ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἔκρινεν Ἀπόστολος γαμουμένην παρορᾶσθαι. Viduam, quæ in *viduarum* numerum relata est, hoc est, quæ ab ecclesia in *diaconatum* suscepta est, censuit Apostolus nubentem esse despiciendam.

(k) Iustin. Nouell. VI. c. VI. ὑπὲρ τὸν μέσον ἤδη καθεστώσας χρόνον, καὶ ἀμφὶ τοὺς πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς, κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἀγούσας. Super mediam constitutas ætatem & circa *quinquaginta annos* secundum diuinas regulas agentes.

(l) Nouell. CXXIII. c. XIII. Διακόνισσα ἐν ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ χειροτονείσθω, ἥτις ἐλάττων ἐστὶ τῶν μ΄ ἐνιαυτῶν, ἢ εἰς δευτέρους ἦλθε γάμους. Diaconissa non ordinetur in sancta ecclesia, quæ minor est *annorum quadraginta*, aut ad secundas venerit nuptias.

(m) Concil. Chalced. c. XIV. al. XV. (Tom. IV. Conc. p. 764.) Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα.

(n) Sozom. lib. VIII. c. IX. καίπερ νέαν χήραν γενομένην, εἰς ἄγαν δὲ φιλοσοφοῦσαν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, διάκονον ἐχειροτόνησε Νεκτάριος.

sit,

tandem Episcopi sibi libertatem sumserint ordinandi Diaconissas, quascunque demum ætate idoneas eas iudicauerint, si quidem de earum probitate ac virtute satis persuasi fuerint.

§. V.

Vnius tantum viri vxores fuisse oportebat.

Aliud autem adhuc requisitum erat, quod studiosius exigebant, nimirum vt Diaconissæ essent istiusmodi viduæ, qui vni tantum marito nupserint, ex præscripto Apostoli 1. Tim. V, 9. Quam regulam ipsi generatim interpretabantur tamquam prohibentem, quo minus aliqua Diaconissa eligeretur, quæ, etsi legitimo & separatis temporibus, duobus maritis, alteri post alterius obitum, nupsisset. Hoc sensu TERTVLLIANVS [o] Apostolum vniuiram, seu vnius viri vxorem, eligi velle dicit; quæ ab EPIPHANIO [p] vocatur χηρεύσασα ἀπὸ μονογαμίας, *vidua facta post semel initum matrimonium*. Ita etiam Auctor *Constitutionum* & *Nouellæ* IVSTINIANI [q] supra adductæ.

THEODORETVS autem verba Apostoli alio prorsus sensu accipit: Apostolum enim non existimat prohibere, ne qua vidua eligeretur, quæ duobus viris matrimonio iuncta fuerit, sed eam tantum, quæ [r] deserto priore marito alii viro nupserit; quæ

(o) Tertull. ad Vxor. lib. I. c. VII. *Viduam* adlegi in ordinationem, nisi *vniuiram* non concedit. It. de Veland. Virg. c. IX. cit. §. III. (c) p. 343.

(p) Epiph. Exposit. Fid. n. XXI. [illegible] *Diaconissæ* ad hunc vsum adhibentur, vt mulierum decoris & honestatis caussa sint administræ, si id forte necesse fuerit: siue dum baptismo initiandæ sunt, siue dum earum corpora perscrutanda. Illæ quidem vniuiræ, vel *post vnas nuptias viduæ*, vel perpetuæ virgines.

(q) Iustin. Nouell. VI. c. VI. citat. §. II. not. (h) p. 342. Constit. Apost. lib. VI. c. XVII. citat. §. II. not. (a) ibid.

(r) Theod. Com. 1 Tim. V, 9. [illegible] *Quæ fuit vnius viri vxor*. Etiam hinc manifestum est, quod non reiiciat secundas nuptias: sed vt in matrimonio caste viuant præcipit. Neque enim qui superius secundum matrimonium lege sanxit, eam, quæ secundas secuta sit nuptias, corporali subsidio frui vetuit; quippe qui bene omnibus facere aperte præcipit.

res tanti offendiculi erat, vt ab Ecclesiæ ministerio merito excluderet. Et hunc sensum tamquam maxime probabilem IVSTELLVS [s], HAMMONDVS [t], SVICERVS [u] aliique viri docti plures amplexi sunt, qua de re verbis pluribus dicturi sumus, vbi de regula ista Apostolica, quatenus ad omnes spectat Clericos, agendum erit. Hæc in præsenti dixisse sufficiant de iis, quæ in Diaconissis requisita fuere, antequam ipsæ ordinarentur.

§. VI.

An Diaconissæ primis temporibus per manuum impositionem ordinari consueuerint.

Sequitur nunc ordinatio ipsa, de qua dispiciendum est, an ea semper per impositionem manuum facta sit? & heic equidem viri eruditi opinionibus valde inter se dissident. BARONIVS [w] tempore Concilii *Nicæni* sine manuum impositione eam peractam fuisse, existimat suamque sententiam aliquo istius Concilii canone superstruit, qui ex ipsius quidem interpretatione Diaconissas per impositionem manuum ordinari negat, adeoque de ipsis non aliter, ac personis mere laicis agit. VALESIVS [x] eamdem huius canonis expositionem adfert, etiamsi BALSAMONEM & ZONARAM, antiquos interpretes, plane contrariam sententiam tueri fateatur, nimirum, quod canon non de Diaconissis Ecclesiæ loquatur, sed de iis, quæ ad Ecclesiam Catholi-

(s) Iustel. Not. ad Canon. I. Concil. Laodic. Tom. I. p. 83. b. 84. a. b. 85. a.

(t) Hammond. Annot. in 1 Tim. III, 2. edit. Latin. Io. Clerici p. 273. b. 274. a.

(u) Suicer. Thes. Tom. I. p. 899 ad locum Theodoreti not. (r) allegatum, hæc habet: τὸ σωφρόνως ἐν γάμῳ βιῶν, opponitur ei quando vxor a marito diuertit, & alii nubit, adeoque ἄγαμος.

(w) Baron. an. XXXIV. n. CCLXXXIII. Quantumlibet prædicta diaconissæ curarent, non tamen erant eiusmodi, vt sicut Diaconi manus impositionem acciperent, vt aliquo sacramento initiatæ essent: nam sacrosancta Nicæna Synodus ea ex caussa easdem inter Laicas adnumerat.

It. Cabassut. Notit. Concil. c. LVI. p. 342.

(x) Vales. Not. in Sozom. lib VIII. c. IX. Apud antiquos alius mos fuit, vt docet Canon XIX. Concilii Nicæni. In quo sancti Patres generaliter pronuntiant, Diaconissas manus impositionem non habere, easque inter laicos esse numerandas. Quamquam Zonaras & Balsamo Canonem illum Concilii Nicæni non generaliter de omnibus Diaconissis Paulianistarum, quæ ad Catholicam Ecclesiam redirent, intelligendum putarunt. Sed verba ipsa canonis illius abunde eos refutant &c.

[illegible] a *Paulianistis* seu *Samosatenianis* hæreticis, redierant, inter quos per manuum impositionem non receptæ, adeoque vt mere laicæ tractandæ erant. Et hoc modo SVICERVS [y], ALBASPINAEVS [z], CHRISTIANVS LVPVS, FABROTVS & alii ex recentioribus criticis & interpretibus istius canonis, exponunt. Vt lector ipse hac de re iudicare possit, ipsa canonis verba transscribam, quæ sic habent: *De Paulianistis, qui deinde ad Ecclesiam confugerunt, statutum est, ut ii omnino rebaptizentur, si qui vero tempore præterito in Clericorum numero erant, si quidem a culpa & reprehensione alieni visi fuerint, rebaptizati ordinentur a Catholicæ Ecclesiæ Episcopo. Si vero examinatio eos non esse aptos deprehenderit, deponi eos oportet. Similiter autem & de Diaconissis & omnino de omnibus, qui inter Clericos adnumerantur, eadem forma seruabitur. Diaconissarum* [a] *autem meminimus, quæ in habitu quidem*

(y) Suicer. Thes. Tom. I. p. 867. n. V. tot.

(z) Albaspin. Not. in Can. XIX. Conc. Nicæni (Tom. II. Concil. pag. 101. in primis sub fin.). Cum Synodus quasdam, quæ minus recte & extra ordinem institutæ essent, inter laicos deputandas esse censet: subintelligendum profecto relinquit, quasdam fuisse, quæ rite & ordine consecratæ essent. Deinde, quid toto canone statuitur? quid præcipitur? quæ est eius sententia? si alibi hæresi redeuntes Diaconissas, eundem inter apud orthodoxos honoris locum retinere, quem inter hæreticos obtinuerant, nonne sequitur quasdam fuisse, quæ initiatæ & consecratæ essent?

Lupus Tom. I. Schol. in eund. Can.

Fabrot. Not. ad Balsam. Collect. Constitut. p. 1417. Videamus obiter, an Diaconissæ inter laicas censerentur, & in ea quidem sententia sunt viri docti, quibus erroris fundus est Canon XIX. Conc. Nicæni. - - De sententia Canonis videamus. Certe nec ipse Zonaras nec quidam recentiores videntur eum percepisse. Hoc igitur constitutum est in dicto Canone, vt diaconissæ, quæ ab hæresi Paulianorum ad ecclesiam redierint, rebaptizentur, & iis qui laicorum habitu esse noscuntur, quod nimirum non habeant manuum impositionem, adeo vt omnino inter laicos deputentur, manus imponantur, [illegible] si inueniantur idoneæ, alioquin manus non imponantur.

(a) Conc. Nicæn. c. XIX. (Tom. II. p. 38.) Περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δέ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὑρίσκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. ἐμνήσθημεν δὲ διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

censentur, quoniam nec vllam habent manuum impositionem, vt omnino inter Laicos ipsa connumerentur. Hæc verba vltima de Diaconissis ad andecedentia referenda esse videntur; atque ita de Diaconissis inter *Paulinistas*, Diaconissarum vestitum sine vlla antegressa consecratione sumentibus intelligi debent. Aut si ea accipimus, tamquam dicta de Diaconissis, quæ iam fuerint in Ecclesia, hoc forte indicare volunt, fuisse quasdam ex ipsis, quæ sine impositione manuum in istud officium sese insinuauerint, & tales Concilium pro mere Laicis reputat. Cur quis ad talem istius Canonis interpretationem inducatur, ratio est hæc, quod omnia Concilia & Scriptores de ordinatione Diaconissarum loquantur, tamquam cum impositione manuum perficienda. Ipse VALESIVS tempore Concilii *Chalcedonensis* ita obtinuisse, profitetur; nam in quodam concilii istius canone [*b*] earum ordinatio diserte vocatur χειροτονία & χειροθεσία, *impositio manuum.* Et auctor *Constitutionum* [*c*] de earum loquens ordinatione Episcopum cum manuum impositione & oratione, quæ ibi recitatur, iubet peragere. Idem mos fuit tum in *græca* tum *latina* ecclesia, quoad ipse ordo in vsu fuit. Concilium in *Trullo* A. IↃCIIXC. habitum, duobus Canonibus [*d*] de earum ordinatione sub nomine χειροτονίας loquitur. Et SOZOMENVS [*c*] de ordinatione *Olympiæ* verba faciens eodem vocabulo

(*b*) Concil. Chalced. c. XV. (Tom. IV. p. 763.) *Διακόνισσαν μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα, πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας· εἰ δέ γε δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν, καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυτὴν ἐπιδῷ γάμῳ ὑβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἡ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ αὐτῇ συναφθέντος.* Diaconissam non esse mulierem *ordinandam* ante annum quadragesimum & eam cum accurata examinatione. Si autem, postquam *ordinatione* accepta ministerio aliquo tempore permansit, se ipsam matrimonio tradiderit, Dei gratiæ iniuriam faciens, ea vna cum illo qui ei coniunctus est, anathematizetur.

(*c*) Constit. Apost. lib. VIII. c. XIX. *Περὶ δὲ διακονίσσης Βαρθολομαῖος διατάσσομαι· ὦ ἐπίσκοπε ἐπιθήσεις αὐτῇ τὰς χεῖρας, παρεστῶτος τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων καὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ἐρεῖς· ὁ Θεὸς κ. τ. λ.* De *diaconissa* vero ego Bartholomæus constituo, *vt manus ei*, Episcope, *imponas*, præsentibus Presbyteris & Diaconis & Diaconissis, & dices: Deus æterne &c.

(*d*) Concil. Trullan. c. XIV. (Tom. VI. p. 1150.) *Μήτε διακόνισσαν πρὸ τῶν μ' χρόνων χειροτονεῖσθαι.* Nec *Diaconissa* ante XL annos *ordinetur.* Ibid. Can. XL. *οἱ ἱεροὶ κανόνες τεσσαράκοντα ἐτῶν τὴν διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδεδώκασι.* Sacri canones quadraginta annorum *diaconissam ordinandam* esse statuerunt.

(*e*) Sozom. lib. VIII. c. IX. vid. §. IV. not. (n) p. 344.

vtitur.

[illegible]. Et quamquam in ecclesia *latina* non adeo multa huius praxeos exempla deprehendimus, quod hic ordo ibi citius cessauit, COTELERIO [f] tamen ex FORTVNATO & Concilio *Wormatiensi* aliquid nobis suppeditat, quippe in quibus Diaconissarum ordinatio per manuum impositionem facta esse dicitur. In Concilio *Wormatiensi* canon decimus quintus Concilii *Chalcedonensis* reperitur. Et FORTVNATVS loquens de quadam femina, quam ordinauit MEDARDVS Episcopus, hæc verba habet; *Manu superposita* [g] *consecrauit Diaconam.* Ex quibus omnibus perpetuum Ecclesiæ morem fuisse intelligimus, Diaconissas impositis manibus ordinare; adeoque maxime probabile nobis videtur, Canonem *Nicænum* eo sensu accipi oportere, qui praxi Ecclesiæ vnus omnium optime respondet.

Sed IVSTELLVS [h] vir eruditus alium adhuc scrupulum circa earum ordinationem mouet, hanc manuum impositionem non ordinationem sed tantum benedictionem esse, ratus. Distinguit enim inter hæc duo, & dicit, non omnem solemnem manuum impositionem esse ordinationem; id quod omnino ita est; alioquin enim impositio manuum super catechumenos, aut baptizatos in confirmatione, aut super pœnitentes in actu eos recipiendi in Ecclesiæ communionem, aut super ægrotos valetudinis recuperandæ respectu, aut super quemcunque hominem, ad impertiendum ei communem aliquam benedictionem facta, ordinatio foret. Sed vir doctus haud considerasse videtur, quod impositio manuum super Diaconissam amplius quid quam istæ omnes, in recessu habeat. Isthæc enim ad cer-

(f) Coteler. Not. in Constit. Apostol. lib. VIII. c. XIX. ad verba: [illegible]. Frequentissime græci, rarissime latini, Præter Wormatienses Patres ex Concilio Chalcedonensi, Fortunatus in vita Radegundis *manu superposita consecrauit Diaconam* Medardus Episcopus. Concil. Wormatiens. c. LXXIII. ex Concil. Chalced. c. XV.

(g) Fortun. Vit. Radegund. ap. Surium Aug. XIII.

(h) Iustell. Bibl. Iur. Canon. Tom. I. p. 75. Not. in Conc. Nic. c. XIX. Duplex olim fuit *χειροθεσία*, *ἱερατική* videlicet & *εὐχητική*, vt ait Tharasius Patriarcha CP, Act. I. Concil. Nic. II. Tom. III. Concil. nec *χειροθεσία* semper fuit consecrationis symbolum, sed & orationis super hominem cui manus imponebantur. Impositionis manuum [illegible] quæ ad ordinationem Episcoporum & Presbyterorum pertinet, meminit Paulus 1 Tim. IV, 14. c. V, 22. — Impositio vero manuum benedictionis adhiberi fuit solita, vt diximus, lapsis pœnitentibus, & redeuntibus ab hæreticis ad veram ecclesiam.

tum officium in Ecclesia consecrabatur, qualem manuum impositionem precationi de impetranda diuina benedictione ad officium digne administrandum iunctam, Ecclesia nomine ordinationis semper intellexit atque ita appellauit.

§. VII.

Non ad vllam sacerdotii functionem consecratæ.

Non autem persuadere nobis debemus, quod hæc consecratio vllam ipsis potestatem dederit officium aliquod sacerdotale aut quidquam eorum, quæ ad hanc sacram functionem pertinent, peragendi. Feminæ istiusmodi officiis fungi semper prohibebantur. Vnde Auctor *Constitutionum* praxin ethnicam vocat, ordinare sacerdotes feminas, *ἱερείας χειροτονεῖν*; lex enim christiana [i] istam consuetudinem non permittit. Non nulli quidem hæretici, vt TERTVLLIANVS [k] obseruat, feminis docere, exorcizare, & baptismum administrare permittebant; sed hæc omnia contra Apostolorum regulam [l] fieri dicit. EPIPHANIVS hoc in primis *Pepuzianis*, *Montanistarum* surculis, imputat, quod [m] apud eos ***mulieres Episcopi sint & Presbyteri***, & Apostoli verbis eo abutantur: ***In Christo Iesu neque mas est neque femina***, vt praxi suæ colorem aliquem addant. Idem etiam de

(i) Constit. Apost. lib. III. c. IX. Εἰ δὲ ἐν τοῖς προλαβοῦσι διδάσκειν αὐταῖς οὐκ ἐπετρέψαμεν, πῶς ἱερατεῦσαι ταύταις παρὰ φύσιν τις συγχωρήσει; τοῦτο γὰρ τῆς τῶν ἑλλήνων ἀθεότητος τὸ ἀγνόημα, θηλείαις θεαῖς ἱερείας χειροτονεῖν. Si hactenus mulieribus docendi munus non commisimus, quomodo munere sacerdotali fungi præter naturam eisdem quispiam permittet? hic enim est error Gentilium Deum negantium, Deis feminis *sacerdotes feminas eligere.*

(k) Tertull. de Præscript. c. XLI. Ipsæ *mulieres hæreticæ* quam procaces, quæ *audeant docere*, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tinguere.

(l) Id. c. XVII de Baptismo. Petulantia mulieris, quæ vsurpauit docere, vtique non etiam tinguendi ius sibi pariet: nisi si quæ noua bestia euenerit similis pristinæ? vt quemadmodum illa baptismum auferebat, ita aliqua per se eum conferat. Quod si quæ Paulo perperam adscripta sunt, ad licentiam mulierum docendi tinguendique defendunt; sciant in Asia Presbyterum, qui eam scripturam construxit, quasi titulo Pauli de suo cumulans, conuictum atque confessum id se amore Pauli fecisse, loco decessisse. Quam enim fidei proximum videretur, vt is docendi & tinguendi daret feminæ potestatem, qui ne discere quidem constanter mulieri permisit? *Taceant*, inquit, *& domi maritos suos consulant.*

(m) Epiphan. Hæres. LXIX. Pepuzian. n. II. ἐπίσκοποι παρ' αὐτοῖς γυναῖκες καὶ πρεσβύτεροι γυναῖκες.

Colly-

[illegible] [n] dicit, quod feminarum opera ad sacrificandum [illegible] vtantur. Quibus verbis duplex continetur incusatio: I. quod diuinum cultum sanctæ Virgini præstent & II. quod [illegible] feminas in hoc illius cultu adhibeant. Aduersus [illegible] in peculiari dissertatione, nullam feminam inde ab orbe condito ad offerendum sacrificium, aut solemnem aliquem in Ecclesia cultum perficiendum ordinatam fuisse, fuse demonstrat & subiungit [o]: *Si sacerdotium mulieribus mandatum foret, aut canonicum quiddam præstare in Ecclesia liceret, nulli potius quam Mariæ illud in Nouo Testamento committi sacerdotis officium debuit: cui tantus honor est habitus, vt gremio sinuque suo regem omnium ac cælestem Dominum Deique filium exciperet. Verum longe aliter Deo visum est*, &c. *Quamquam vero*, inquit, [p] *Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad sacerdotii functionem, aut vllam eiusmodi administrationem institutus; sed vt muliebris sexus honestati consulatur: siue vt baptismi tempore adsit: siue vt inspiciat, si quid passa sit aut molestiæ pertulerit: siue, vt cum nudandum sit mulieris corpus, interueniat: ne virorum, qui sacris operantur, adspectui sit exposita, sed a sola Diaconissa videatur.* Atque hinc eas in Ecclesia vnquam [illegible] ἱερείας, *Presbyteridas aut sacerdotissas* factas esse negat. Vbi lector obseruet, par est, quod EPIPHANIVS [q] distinctionem inter *πρεσβύτιδας* & *πρεσβυτερίδας* ponat, quod prius illud vocabulum denotet feminas, quæ annis sunt, cuiusmodi ordinarie erant Diaconissæ; posterius autem adhibeat ad designandum personas,

(n) Id. Hæres. LXXVIII. Antidicomarianit. n. XXIII. [illegible] In sanctissimam virginis nomen modum omnem prætergressi nefariam rem, & cum Dei contumelia coniunctam adgredi, hoc est in illius nomen per mulieres *sacrificia facere*.

(o) Id. Hæres. LXXIX. Collyrid. n. III. [illegible] Θεοῦ [illegible]

(p) Id. ibid. [illegible]

(q) Epiphan. ibid. n. IV. [illegible]

ad

ad officium presbyteriale seu sacerdotale ordinatas, cuiusmodi vllam feminam in Ecclesia christiana fuisse, pernegat.

§. VIII.

Earum officium erat, Primo: *Baptismo feminarum adsistere.*

Et hinc manifestum est, Diaconissarum tantum fuisse, in ecclesia inferiores quasdam functiones peragere & eas quidem præcipue, quæ ad feminas spectabant, quarum caussa ordinatæ erant. Aliqua istius officii pars erat, ministro feminam baptizanti subuenire, vbi decori gratia ad exuendum eis vestes adhibebantur (mos enim tum erat, omnes adultos per immersionem baptizare) & omnia ita ordinare, vt vniuersus actus cum omni decentia, tantæ eius sanctitati conueniente, peragi posset. Hoc ex locis EPIPHANII tum modo citatis tum aliis [*a*] patet. Apud IVSTINIANVM [*b*] etiam & Auctorem [*c*] *Constitutionum* huius rei fit mentio, quorum heic addit, quod Diaconissæ oleo sancto feminas in baptismo vnxerint, quæ erat tum temporis ecclesiæ *græcæ* consuetudo, vt non tantum Episcopi, Presbyteri & Diaconi, sed etiam Diaconissæ hunc vnctionis ritum ante baptismum adhiberent, de quo COTELERIVS in notis suis [*d*] diuersa exempla ex antiquis scriptoribus adfert, quæ vero aliorsum spectant.

(*a*) Epiph. Exposit. fid. n. XXI. vid. §. V. not. (p) pag. 345.

(*b*) Iustin. Nouell. VI. c VI. *ἐπὶ τὴν ἱερὰν παριέναι διακονίαν, καὶ τοῖς τε προσκυνητοῖς ὑπηρετεῖσθαι βαπτίσμασι, τοῖς τε ἄλλοις παρεῖναι τοῖς ἀπῤῥήτοις, ἅπερ ἐν τοῖς σεβασμιωτάτοις μυστηρίοις δι᾽ αὐτῶν εἴωθε πράττεσθαι.* Ad sacrum venire ministerium & *adorandis ministrare baptismatibus*, & aliis adesse secretis, quæ in venerabilibus ministeriis per eas rite aguntur.

(*c*) Constit. Apostol. lib. III. c. XV *Πρῶτον μὲν ἐν τῷ φωτίζεσθαι γυναῖκας, ὁ διάκονος χρίσει μὲν μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ· καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἡ διάκονος ἀλείψει αὐτάς.* Primum quidem quum mulieres baptizantur, vnget quidem eis diaconus frontem tantum oleo sacro, post eum vero *illinet eas diaconissa.*

(*d*) Coteler. in loc. Hoc etiam loco ad baptizandas feminus adhibentur Diaconissæ, *vt eas inungant*, neue a viris adspiciantur nudæ. Et quidem quod spectat ad vnctionem, illustre habemus in Ioannis Moschi Prato spirituali c. III. exemplum, de Corone Presbytero, cui in cœnobio ibi memorato baptismum accedentibus conferre demandatum fuerat. *αὐτὸς δὲ ἔχριεν καὶ ἐβάπτιζεν τοὺς ἐπὶ τοῦτο παραγινομένους· καθ᾽ ὅτι δὲ ἔχριεν γυναῖκα ἐσκανδαλίζετο.* *Ipse autem vngebat & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur.* *ἐν μιᾷ οὖν ἦλθεν κόρη Περσία, ἐπὶ τὸ βαπτισθῆναι, ἦν δὲ*

§. IX.

§. IX.

Secundo: *Catechumenas priuatim instituere.*

Alia officii Diaconissarum pars erat, Catechumenas, quæ ad baptismum præparabantur, de christianæ religionis capitibus priuatim erudire. Quamquam enim in ecclesia publice docere illis haud licebat, domi tamen instruere atque erudire eas poterant, quomodo ad quæstiones iis omnibus, qui ad baptismum admittendi erant, proponi solitas apte esset respondendum. Auctor breuium adnotationum in Epistolas [e] sub nomine HIERONYMI hoc vocat *ministerium verbi*, quo Diaconissæ in ecclesiis orientalibus ætate sua functæ sint. Et in ecclesiis *Africanis* tum ordinaria earum officii pars erat, vt Patres Concilii *Carthaginensis* [f] quarti id ipsum tamquam necessarium requisitum in Diaconissis vrgeant. *Viduæ*, inquiunt, *vel Sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, vt possint apto & sacro sermone docere imperitas & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt, qualiter baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto baptismo viuant.*

§. X.

Tertio: *Feminas ægrotas & adflictas visitare iisque ministrare.*

Alia rursus functionis earum pars erat, visitare feminas æ-

εὐειδὴς πάνυ ὡραία, ὥστε μὴ δυνηθῆναι τὸν πρεσβύτερον αὐτὴν χρῖσαι τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ· καὶ ποιησάσης αὐτῆς δύο ἡμέρας, ἤκουσεν ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος, ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ γεγονότι, καὶ ἠθέλησεν ἀφορίσαι διάκονον γυναῖκα ἐπὶ τῷ αὐτῷ· ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, διὰ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸν τόπον. *Quadam vero die venit puella orta ex Persi le, vt baptizaretur; quæ ita speciosa erat, ac tantæ pulcritudinis, vt non posset Presbyter eam sancto oleo inungere. Cum sic vero illic puella mansisset duos dies, audiens Archiepiscopus Petrus, obstupuit ea de re vehementer, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam mulierem; sed non fecit, quod locus,* Coenobium videlicet, *id non pateretur.* Ambrosius Camaldulensis vertit, *ne contra Canones fecisse videretur*, quia male legebat τόπον quemadmodum pro γεγονότι, γέροντι.

(e) Hieron. Com. in Rom. XVI, 1. Sicut etiam nunc in Orientalibus *Diaconissæ* mulieres in suo sexu ministrare videntur in baptismo, siue in *ministerio verbi*, quia *priuatim docuisse feminas* inuenimus &c.

(f) Conc. Carth. IV. c. XII. (Tom. II Conc. p. 1201.)

grotantes iisque ministrare, quod ab EPIPHANIO [g] obseruatur & ab Auctore *Constitutionum*, qui [h] eas similiter adhiberi dicit in deferendis Episcopi mandatis ad feminas bene valentes, ad quas diaconi propter infidelium cogitationes, hoc est, propter offendiculum ethnicorum ignominiamque, qua eos adficiendi inde captent occasionem, mitti non possint.

§. XI.

Quarto: *Martyribus & Confessoribus in custodia ministrare.*

Adflictionis & persecutionis temporibus ad ministrandum martyribus in custodia adhibebantur; quod multo facilius & minori cum suspicione atque vitæ periculo ab Ethnicis aditum ad eos impetrare poterant, quam quidem Diaconi aut vlli alii Ecclesiæ ministri. COTELERIVS [i] & GOTHOFREDVS hoc ex quibusdam locis LVCIANI & LIBANII colligunt, quæ manifeste ad hanc ministerii Diaconissarum partem respiciunt. LVCIANVS enim in dialogo quodam loquens de *Peregrino* philosopho, quod Christiani, quum propter religionis eorum professionem in custodia esset, omnia cum magna fide & diligentia ei præstiterint, dicit: *Mane [k] quidem illico videre erat iuxta carcerem*

(g) Epiph. Hær. LXXIX. n. III. vid. §. VII. not. (o) p. 351. Exposit. Fid. n. XXI. vid. §. V. not (p) p 345.

(h) Constitut. Apost lib. III. c. XV. *Προχείρισαι δὲ καὶ διάκονον πιστὴν καὶ ἁγίαν εἰς τὰς τῶν γυναικῶν ὑπηρεσίας· ἔστι γὰρ ὁπότε ἐν ποσὶν οἰκίαις ἄνδρα διάκονον γυναιξὶν ὁ δύνασαι πέμπειν διὰ τοὺς ἀπίστους· ἀποστελεῖς οὖν γυναῖκα διάκονον διὰ τὰς τῶν φαύλων διανοίας.* Eliges quoque Diaconissam fidelem & sanctam ad ministrandum mulieribus. Euenire enim solet aliquando, in quibusdam domibus, vt non possis propter infideles mittere diaconum ad mulieres, mittere vero possis diaconissam propter cogitationes improborum. Cap. XIX. *Ἡ γυνὴ τὰς γυναῖκας σπουδάζουσα θεραπεύειν* Mulier quidem mulieres curet.

Hieron. Ep. II. ad Nepot. *Multas anus* alit Ecclesia, quæ *officium ægrotanti* præstant &c.

(i) Coteler. Not. in lib III. c. XV. Denique ad Diaconas pertinuisse puto, *visitationem carcere detentorum*, nec non collectionem pecuniæ ad liberandos eos. Id sane innuunt Lucianus & Libanius &c. vid. seqq. not. (k, & (l).

Gothofred. Comment. in Codic. Theodos. lib. XVI. Tit. II. leg. XXVII. Tom. VI. pag. 61.

(k) Lucian. Peregrin. (Tom. IV. opp. edit. Basil. 8. p. 176.) *Καὶ ἕωθεν μὲν εὐθὺς ἦν ὁρᾷν παρὰ τῷ δεσμωτηρίῳ περιμένοντα γραΐδια, χήρας τινάς, καὶ παιδία ὀρφανά.* conf. ad h. l. Coteler. ad Constit. lib. III. c. XV.

praesto-

præstolantes anus viduas quaspiam & orbos puerulos. Vbi per viduas sine dubio Christianorum Diaconissas intelligit. Neque vllum dubium est, quin LIBANIVS [*l*] easdem intelligat, quando dicit, *Matrem vetularum, si vincto contigerit, vagantem colligere quicquid mendicando possit.* Hoc planè ad magnam Christianorum caritatem atque liberalitatem in martyres suos spectat, vbi eleemosynas colligere & per Diaconissarum manus eis mittere consueuerunt.

§. XII.

Quinto: *Ad introitum feminarum in ecclesiam exspectare.*

In ecclesiis *græcis* Diaconissæ etiam ad introitus feminarum in templis præstolari debebant, quæ officii ipsarum pars apud Auctorem [*m*] *Constitutionum* & Auctorem sub nomine IGNATII memoratur, qui [*n*] eas φρυρὰς τῶν ἁγίων πυλώνων *custodes sanctarum portarum* nuncupat. Sed hoc probabiliter in illis tantum templis obtinuit, vbi inter portas marium & portas feminarum fuit distinctio: Nam VSSERIVS [*o*] obseruat, quod nullus antiquus scriptor præter hosce duos vllam mentionem huius tanquam officii Diaconissarum partis faciat. Et in alio

(*l*) Liban. Orat. XVI. in Tisamenum Edit. Morell p. 452. (ap. Coteler. Tom. I. 287.) Μητέρα δὲ γραῶν, εἴπερ εἴη τῷ δεδεμένῳ, πλανωμένην ἀγείρειν ὅσον προσαιτοῦσα δύναται. Item Orat. de Vinctis apud Iacob. Gothofr. ταῦτα εἰπών ἀκούει· διατί ὦ καλέσεις διὰ τῶν δὲ τῶν (malim ita, addit Cotelerius l. c quam vt editum est, διὰ τῶν δετῶν *per vinctos*) ἐξιόντων γυναῖκα δεῦρο τῶν ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ φιλοτιμουμένων, εἶτ' αὐτῆς πρὸς τὰ γόνατα προπεσὼν πείθεις προσαιτοῦσαν ἄγειν τί σοι. Posteaquam hæc dixit, audit; Cur non vocas per hosce qui egrediuntur, *mulierem huc aliquam* ex iis, qui pro humanitate sua claræ habentur; indeque ad genua illius procidens persuades, *vt mendicando aliquid tibi adferat.*

(*m*) Constit. Apost. lib. VIII. c. XXVIII. Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ, ἀλλ' οὐδὲ τι ὧν ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ διάκονοι, ἐπιτελεῖ· ἀλλ' ἢ τοῦ φυλάττειν τὰς θύρας κ. τ. λ. *Diaconissa* non benedicit, neque facit aliquid eorum, quæ Presbyteri aut Diaconi faciunt, nisi quod *ianuas custodit* &c.

(*n*) Pseudo-Ignat. Ep. ad Antioch. n. XII. ἀσπάζομαι τὰς φρουρὰς τῶν ἁγίων πυλώνων, τὰς ἐν Χριστῷ διακόνους. Saluto *custodes sanctarum portarum* exsistentes in Christo *Diaconissas.*

(*o*) Vsser. Dissertat. XVI. p. 224. apud Coteler. (fol. CXV. edit. Oxon. MDCXLIV.) Diaconissis portarum committit custodiam quod veterum alius facit nullus.

loco *Constitutionum* [p] hæc distinctio plane & perspicue exprimitur: *Ianitores stent ad introitum virorum custodiendi caussa, Diaconissæ vero ad mulierum.*

§. XIII.

Sexto: *Præsidere Viduis* &c.

Denique omnibus feminis suum cuique locum adsignare, easque submonere debebant, quomodo in Ecclesia [q] sese gerere deceret; reliquis etiam viduis præsidere tenebantur [r], vnde in canonibus quibusdam *προκαθημέναι*, *præsidentes* seu *gubernantes* dicuntur; vti BALSAMON & ZONARAS in Concilium *Laodicenum* [s] notant. Et si qua mulier habebat, quod ad Diaconum vel Episcopum deferret, Diaconissa [t] eam debebat introducere.

Hæ sunt Diaconissarum in ecclesia primitiua functiones, quas enarraui paullo curatius, quod non ita notæ sint in vulgus; quando ipse ordo iam ante aliquot sæcula penitus desiit.

§. XIV.

Quamdiu hic ordo in Ecclesia durauerit.

Si quæras, quamdiu hic ordo in Ecclesia durauerit & quo tempore prorsus abolitus sit? Respondeo, non vbique simul eum cessasse, sed in ecclesia *græca* longius quam in *latina* & in quibusdam ecclesiis *latinis* diutius quam in aliis obtinuisse. In ecclesia *græca* ad tempora vsque BALSAMONIS, hoc est, ad finem

(p) Constit. Apost. lib. II. c. LVII. *Οἱ μὲν πυλωροὶ εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ἀνδρῶν φυλάσσοντες αὐτάς, αἱ δὲ διάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν.*

(q) Ibid lib. II. c. LVIII. *Εἰ δὲ πτωχός, ἢ ἀγενής, ἢ ξένος ἐπέλθοι, πρεσβύτης, ἢ νέος τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τόπος οὐχ ὑπάρχει, καὶ τούτοις τόπον ποιήσει ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτοῦ ὁ διάκονος -- τὸ δὲ αὐτὸ ποιείτω καὶ ἡ διάκονος ταῖς ἐπερχομέναις γυναιξὶ πτωχαῖς ἤτοι πλουσίαις.* Si pauper aut ignobilis, aut peregrinus quispiam, senex vel adolescens aduenerit, neque sit locus vacuus, his quoque diaconus ex toto animo locum faciat. - - Cum mulieres siue pauperes, siue diuites aduenerint, *vtrarumque horum faciat diaconissa.*

(r) Ibid lib. III. c. VII. †

(s) Conc. Laodic. c. XI. (Tom. I. 1497.) *Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι.* Non oportere eas, quæ dicuntur presbyteræ & *præsidentes*, in Ecclesiis constitui.

(t) Constitut. lib. II. c. XXVI. *Ἄνευ διακόνου μηδεμία προσίτω γυνὴ τῷ διακόνῳ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ*, ad diaconum aut episcopum *nulla mulier sine diaconissa* accedat.

vsque

vsque sæculi duodecimi continuatus est: loquitur enim de ipsis [u] tanquam in ecclesia *Constantinopolitana* tum ministrantibus: quamquam ex aliis istius auctoris locis, eas in aliis ecclesiis [x] iam remotas fuisse, apparet. In ecclesia *latina* decreta quædam contra earum ordinationem iam diu ante facta fuerant. Primum enim Concilium *Arausicanum*, A. CCCCXLI. celebratum [y] vllam amplius Diaconissam ordinari prohibet. Et Concilium *Epaonense* [z] A. Iↄvii. habitum canonem habet, quo earum consecratio penitus abrogatur. Non multo post Concilium secundum *Aurelianense* ad A. Iↄxxxiii. decretum [a] contra eas renouat. Et ante hæc ipsa omnia Concilium *Laodicenum* [b] in ecclesia *Orientali* sub nomine *presbyterarum* & *præsidentium* eas in Ecclesia porro constitui vetat. Sed hæc decreta non vbique in Oriente in effectum deducta sunt, neque in Occidente in vniuersum nisi post multa sæcula obtinuerunt. Auctor quidem sub nomine AMBROSII lectorem minus circumspectum in grandem certe errorem seduxerit: Diaconissarum

(u) Balsam. Resp. ad Interrog. Marci c. XXXV. ap. Leunclau. Iur. Gr. Rom. Tom. I. p. 381. *Πάλαι ποτὲ καὶ τάγματα διακονισσῶν τοῖς κανόσιν ἐπεγινώσκετο, καὶ εἶχον καὶ αὗται βαθμὸν ἐν τῷ βήματι· ἡ δὲ τῶν ἐμμήνων κάκωσις τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐκ τοῦ θείου καὶ ἁγίου βήματος ἀπεξένωσε· παρὰ δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ θρόνου τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν διακόνισσαι προχειρίζονται μίαν μὲν μετουσίαν μὴ ἔχουσαι ἐν τῷ βήματι, ἐκκλησιάζουσαι δὲ τὰ πολλὰ, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἐκκλησιαστικῶς διορθούμεναι.* Olim aliquando ordines diaconissarum canonibus cogniti fuere, habebantque ipsæ gradum ad altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum a diuino & sancto altari expulit. In sanctissima autem ecclesia sedis Constantinopolitanorum diaconissæ deliguntur, vnam quidem communicationem non habentes ad altare, in multis autem habentes conuentum & muliebrem cœtum ecclesiastice dirigentes.

(x) Id. Comment. in Concil. Chalced. c. XV. *Τὰ τοῦ παρόντος κανόνος πάντη ἐσχόλασεν· διακόνισσα γὰρ σήμερον οὐ χειροτονεῖται, κἂν καταχρηστικῶς τινὲς τῶν ἀσκητριῶν διακόνισσαι λέγωνται.* Quæ in præsenti canone tractantur, omnino exoleuere. *Diaconissa* enim *hodie non ordinatur*, etiamsi quædam ascetriæ abusiue Diaconissæ dicantur.

(y) Concil. Arausic. I. c. XXVI. (Tom. III. Conc. p. 1451.) Diaconæ omnimodis non ordinandæ.

(z) Conc. Epaonens. c. XXI. (Tom. IV. Conc. p. 1578.) *Viduarum consecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione nostra penitus abrogamus.*

(a) Conc. Aurel II. c. XVIII. (Tom. IV. p. 178.) Placuit, vt nulli postmodum feminæ diaconalis benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur.

(b) Concil. Laodicen. c. XI. vid. §. XIII. not. (s) p. antec.

enim ordinem nuſquam niſi inter *Montaniſtas* in vſu [*c*] fuiſſe dicit; Presbyteridas *Montaniſtarum* cum Diaconiſſis Eccleſiæ ex ignorantia confundens. Et Auctor ſub nomine HIERONYMI non maiori in pretio habendus, quando innuere videtur, quod ſuo tempore Diaconiſſarum ordo in Occidente penitus abolitus & in *Orientalibus* tantum eccleſiis [*d*] retentus fuerit. Iam enim ſupra §. VI. ex VENANTIO FORTVNATO, qui circa A. IↃLX. & tempore Concilii *Wormatienſis* vixit, demonſtraui, quod Diaconiſſæ in quibusdam eccleſiis Occidentalibus tum retentæ fuerint; quod etiam ex *ordine Romano* [*e*] & aliis libris ritualibus eo tempore vſitatis euinci poteſt, in quibus inter alias formulas deprehendimus aliquam, quæ dicitur *ordo ad Diaconam faciendam.* Sed in vno aut duobus ſæculis poſt, hoc eſt, ſæculo decimo vel vndecimo BONA [*f*] totum ordinem prorſus exſtinctum eſſe exiſtimat.

§. XV.

Alia nominis Diaconiſſæ *notio, quatenus vxorem Diaconi denotat.*

Antequam huic tractationi imponam finem, non poſſum quin lectorem doceam, eſſe aliam adhuc nominis *Diaconiſſæ* notionem, quam interdum apud medii æui ſcriptores eccleſiaſticos deprehendimus, qua vtuntur ad ſignificandam non Diaconiſſam ſed Diaconi cuiusdam vxorem eodem ſenſu, quo *Presbytera* vxorem

(*c*) Ambroſ. Com. in 1 Tim. III, 11. Cataphrygæ erroris occaſionem captantes, propter quod poſt diaconos mulieres alloquitur, etiam *ipſas diaconas ordinari debere vana præſumtione defendunt*, cum ſciant Apoſtolos ſeptem diaconos elegiſſe. Numquid nulla mulier tunc idonea inuenta eſt, cum inter vndecim Apoſtolos ſanctas mulieres fuiſſe legamus? ſed vt hæretici animum ſuum verbis non ſenſu legis abſtruere videantur, Apoſtoli verbis, contra ſenſum innituntur Apoſtoli, vt cum ille mulierem in eccleſiam in ſilentio eſſe debere præcipiat, illi e contra etiam auctoritatem in eccleſia vendicent miniſterii.

(*d*) Hieron. Com. in Rom. XVI, 1. Sicut in Orientalibus Diaconiſſæ mulieres in ſuo ſexu miniſtrare videntur in baptiſmo, ſiue in miniſterio verbi, quia priuatim docuiſſe feminas inuenimus, ſicut Priſcillam, cuius vir Aquila vocabatur. conf. id. 1. Tim. III. 11.

(*e*) Ordo Rom. p. 161. in Biblioth. Patr. Tom. IX. Par. MDCXXIV.

(*f*) Bona Rer. Liturgic. lib. I. c. XXV. n. XV. p. 287. Ante annos fere ſexcentos ceſſauit in Occidente earum ordinatio & miniſterium: In oriente vero iam defecerat viuente Balſamone, vt ipſe ait in *notis ad Concil. Chalced.* c. XV.

xorem

[illegible] Presbyteri & Episcopi coniugem *Episcopa* denotat. Vo-[illegible] in Concilio secundo *Turonensi* adhibitum [illegible] : *Episcopum Episcopam* [g] *non ha-*[illegible] *quatur turba mulierum*. Ita etiam vocabula *Pre-*[illegible] & *Subdiaconissa* [illegible] Presbyteri, Diaconi [illegible] dam vxore paullo post in eodem Concilio [illegible] hic in Concilio *Antissiodorensi* [i] & quibusdam [illegible]. Unde doctus quidam & ingeniosus [k] Concilii *Tridentini* examinator concludit *Gallicanarum* ecclesiarum Episcopos his temporibus lege ad cælibatum non obligatos nec [illegible] vxoribus suis [illegible] ipsis interdictum fuisse. Sed ingenue fateor, me hoc [illegible] reputare. Namque a [illegible] tempore cælibatus Clericorum in ecclesiis *Occidentalibus* obtinuit cœpit, & hi ipsi canones illum vrgent. [illegible] non [illegible] pretium statuo, quam par est. Quod enim ad Clericorum in matrimonio constitutorum caussam attinet, non opus est eam defendere, [illegible], vtpote [illegible] praxi [illegible] catholicæ quorumdam purissimorum seculorum [illegible] fultam, qua de re pluribus disseremus [illegible] vniuersalibus proprietatibus in primæua ecclesiæ Clericis necessario requisitis, sumus expositari, inter quas [illegible] cælibatus nullum locum habuisse deprehenderur. Nihil igitur hi canones per *Episcopam* & *Presbyteram* intelligunt, nisi vxorem Episcopi vel Presbyteri, quam habuere, antequam ordinarentur, sed hisce declinantibus ecclesiæ temporibus toro sese illis iungere post ordinationem non licebat. Hæc explicatio tum horum Canonum scopo tum temporum illorum, in quibus facti sunt, praxi respondet; nec nobis est cum ANTONIO AVGVSTINO [l] vel vllo alio *Romanensis* Ecclesiæ candido scriptore disputa-

(g) Concil. Turon. II. c. XIII. (Tom. V. Conc. p. 85.)

(h) Ibid. c. XIX. Si inuentus fuerit Presbyter cum sua Presbytera, aut Diaconus cum sua *Diaconissa*, aut Sub-diaconus cum sua *subdiaconissa*, annum integrum excommunicatus habeatur.

(i) Concil. Antissiodorens. c. XXI. (Tom. V. p. 959.) Non licet Presbytero, post acceptam benedictionem, in vno lecto cum Presbytera sua dormire, nec in peccato carnali miscere; nec diacono, aut subdiacono.

(k) Gentilletus [illegible] Concil. Trident. lib. IV. p. [illegible]

(l) Anton. Aug. de Emendat. Gratiani lib. I. Dial. XX. p. 126.

tio, qui hanc notionem haud altius repetunt, quam ab iis temporibus, in quibus primum inuenta fuit. Quando vero BARONIVS [*m*] & alii ad prima ſæcula id referunt, & praxin eccleſiæ Occidentalis ſæculi ſexti cum vniuerſalis eccleſiæ omnium ſæculorum praxi congruere dictitant, turpiſſime præuaricantur, & lectoribus ſuis imponunt, quod heic indicaſſe ſatis habeo ſuo id ipſum loco pluribus euicturus.

(*m*) Baron. a. LVIII. n. XVIII. At illud, quod ad hæc ſpectat, in primis dicendum eſt, coniugatos olim ſæpius eligi contigiſſe; ea tamen lege, vt quantumlibet neceſſitate cogente eiusmodi adſumerentur, conſentiente primum vxore, ſic electi deſinerent prorſus vſu coniugii eſſe viri; atque adeo vt ſi inuenti eſſent liberis operam date, redigerentur in ordinem. *Quod ita Apoſtolica traditione receptum vſuque probatum erat*, vt quantumlibet Iouinianus impuriſſimus eſſet, adfirmaret tamen hoc ipſum, ad quem Hieronymus: *Certe*, inquit, *confiteris, non poſſe eſſe Epiſcopum, qui in Epiſcopatu filios faciat; alioquin ſi deprehenſus fuerit, non quaſi vir tenebitur, ſed quaſi adulter damnabitur.* Adeo, inquam, alta radice fixa in Eccleſia erat continentia ſacerdotum, vt eam conuellere ipſi hæretici deſperarent; quippe qui non ignorarent, ab Apoſtolis eſſe plantatam, ac feliciſſime propagatam. Quod Patres in Concilio ſecundo Carthaginenſi ingenue ſunt profeſſi, teſtantes, id ſanctos Apoſtolos docuiſſe, & in *Eccleſia antiquitus ab omnibus eſſe ſeruatum*: ſicque interdum ad ſacros ordines coniugati adſciſcerentur, vt a coniugii vſu penitus temperarent.

